

ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

Για την εξέταση της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στην Γ' τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου οι μαθητές/-τριες αξιολογούνται σε ενιαία τρίωρη εξέταση στην κατανόηση και παραγωγή λόγου. Δίνονται στις μαθήτριες και τους μαθητές δύο ή τρία κείμενα, τα οποία δεν εμπεριέχονται στα διδακτικά βιβλία που περιλαμβάνονται στην εξεταστέα ύλη του μαθήματος, συνολικής έκτασης έως τρεις σελίδες, ένα εκ των οποίων είναι λογοτεχνικό, σε ολοκληρωμένη ή αποσπασματική μορφή, (ποίημα, διήγημα, μυθιστόρημα ή θεατρικό έργο)-τα υπόλοιπα κείμενα μπορεί να είναι σε ολοκληρωμένη, ελαφρώς διασκευασμένη ή αποσπασματική μορφή: δημοσιογραφικά άρθρα, συνεντεύξεις, κριτικές, δοκίμια, επιστημονικά κείμενα, αφίσες,μελεζάντα, πληροφοριακά κείμενα με εικόνες, σκίτσα, πίνακες ή διαγράμματα κ.ά., διαφορετικά μεταξύ τους ως προς το κειμενικό είδος, ώστε να αποτιμάται η αναγνωστική ικανότητα των μαθητών και μαθητριών σε ποικιλία κειμενικών ειδών. Τα κείμενα μπορούν να συνοδεύονται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα χωρίς ερμηνευτικά σχόλια.

Για τα κείμενα αυτά τίθενται τέσσερα συνολικά θέματα μέσω των οποίων αποτιμάται η ικανότητα των μαθητών/-τριών να κατανοούν το περιεχόμενο των κειμένων, να ερμηνεύουν και να αξιολογούν στάσεις, αξίες, ιδέες κ.ά. βασιζόμενοι/ες σε στοιχεία των κειμένων, καθώς επίσης να παράγουν ερμηνευτικό και κριτικό λόγο. Τα θέματα προτείνεται να είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας και να τίθενται περιορισμοί στην έκταση των απαντήσεων (όπου χρειάζεται). Το νοηματικό περιεχόμενο των μη λογοτεχνικών κειμένων πρέπει να είναι συναφές με κάποιον ή κάποιους από τους θεματικούς άξονες που προσδιορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα.

Τα κείμενα συνοδεύονται από τα εξής θέματα:

Το πρώτο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά στη συνοπτική νοηματική απόδοση από τους μαθητές και τις μαθήτριες μέρους ενός κειμένου ή τη συνοπτική απόδοση των απόψεων που διατυπώνονται σε ένα κείμενο για κάποιο ζήτημα.

Το πρώτο θέμα βαθμολογείται με 20 μονάδες.

Το δεύτερο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αναλύεται σε τρία ερωτήματα, διαφορετικά μεταξύ τους, με δυνατότητα κάποιο/κάποια από αυτά να είναι κλειστού τύπου και με ενδεχόμενη αιτιολόγηση της απάντησης. Ένα από αυτά μπορεί να διαιρείται σε δύο υποερωτήματα.

Τα ερωτήματα σχετίζονται με:

- α. την αξιοποίηση του πλαισίου των κειμένων (κοινωνικού, ιστορικού, πολιτιστικού, του χώρου και του χρόνου) με σκοπό την κατανόηση των λόγων και των ενεργειών των υποκειμένων (ατομικών και συλλογικών) που αναφέρονται στα κείμενα, και των σχέσεων μεταξύ τους,
- β. τον εντοπισμό και την ερμηνευτική προσέγγιση σκοπών, στάσεων, βασικών θέσεων και προθέσεων του/ των συντάκτη/συντακτών των κειμένων, καθώς και την τεκμηρίωση της βασικής ιδέας του κειμένου,

- γ. την αξιολόγηση της συνάφειας ιδεών, επιχειρημάτων, τίτλων, υπότιτλων, εικόνων κ.ά. με μια θέση, άποψη ή ζήτημα που θέτει το κείμενο και της αποδεικτικής τους αξίας,
- δ. τον εντοπισμό και τη συσχέτιση συγκεκριμένων κειμενικών δεικτών που οργανώνουν το κείμενο ως σημασιοδοτημένη κατασκευή - δηλαδή, οι μαθητές/-ήτριες να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο δείκτες (π.χ. λεξιλόγιο, ρηματικά πρόσωπα, στίξη, εκφραστικά μέσα, τρόπους σύνταξης, κ.ά.) και να αναγνωρίζουν τη λειτουργία τους στο κείμενο,
- ε). την αναγνώριση και την ερμηνευτική προσέγγιση του τρόπου σύνδεσης και οργάνωσης ιδεών, προτάσεων, παραγράφων ή διαφόρων σημειωτικών τρόπων σε ένα κείμενο, αφού λάβουν οι μαθητές και οι μαθήτριες υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο και τα κοινωνικά συμφραζόμενα,
- στ. τη σύγκριση των μη λογοτεχνικών κειμένων ως προς τις θέσεις, τον τρόπο πραγμάτευσης του θέματος, την πειστικότητα, την αποτελεσματική μετάδοση του νοήματος κ.α.

Το δεύτερο θέμα βαθμολογείται με 35 μονάδες, που επιμερίζονται σε κάθε ερώτημα ανάλογα με τη βαρύτητα τους (15+10+10). Τα υποερωτήματα, επίσης, βαθμολογούνται ανάλογα με τη βαρύτητά τους.

Το τρίτο θέμα σχετίζεται με το λογοτεχνικό κείμενο και αφορά στην παραγωγή ερμηνευτικού σχολίου, με το οποίο επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες, αφενός να αναπτύσσουν κρίσιμα θέματα/ερωτήματα που πραγματεύεται το λογοτεχνικό κείμενο, αξιοποιώντας συνδυαστικά κειμενικούς δείκτες ή και στοιχεία συγκεκριμένου, αφετέρου να τοποθετούνται/ανταποκρίνονται στα θέματα/ερωτήματα αυτά, τεκμηριώνοντας τις προσωπικές τους θέσεις. Η προβλεπόμενη έκταση της απάντησης μπορεί να κυμαίνεται από 100 έως 200 λέξεις.

Το τρίτο θέμα βαθμολογείται με 15 μονάδες.

Στα παραπάνω θέματα χρειάζεται να είναι σαφής και προσεκτική η διατύπωση των ερωτημάτων, ώστε να αποφεύγονται επικαλύψεις στις απαντήσεις των μαθητριών και των μαθητών.

Το τέταρτο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά στη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου, 300 έως 400 λέξεις (ανάλογα με τη βαρύτητα του θέματος), το οποίο ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος) και ζητεί από τους/τις μαθητές/-ήτριες την ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς.

Το τέταρτο θέμα βαθμολογείται με 30 μονάδες.

Τα κείμενα καθώς και το δεύτερο και το τρίτο θέμα που τα ακολουθούν λαμβάνονται με κλήρωση από την Τράπεζα Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας.

Τα υπόλοιπα θέματα ορίζονται από τους/τις διδάσκοντες/-ουσες το μάθημα.

«Τα θέματα προέρχονται και αντλήθηκαν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».

Κείμενο 1**Δεν υπάρχει ανάπτυξη χωρίς ανθρώπινα δικαιώματα.**

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Ναβί Πιλάι που διετέλεσε Υπατη αρμοστής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και δημοσιεύτηκε στην εφ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ στις 13-05-2011 (διασκευή).

Παρά τις τεχνολογικές επαναστάσεις των τελευταίων τριάντα ετών, τα προβλήματα στον κόσμο δεν εξέλπιναν. Το αντίθετο: η αύξηση της φτώχειας, η έλλειψη τροφίμων, οι οικονομικές κρίσεις και οι ένοπλες συγκρούσεις εξακολουθούν να μαστίζουν πολλές περιοχές του πλανήτη, και ιδιαίτερα αυτούς που ζουν στις 48 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση του ΟΗΕ για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη, ο αριθμός των υποσιτιζόμενων ανθρώπων στον κόσμο αυξήθηκε από 850 εκατομμύρια το 1980 σε ένα δισεκατομμύριο το 2011. Τα στοιχεία αυτά είναι πραγματικά απογοητευτικά.

Κατ' αρχάς, όταν κάποιος μιλάει για ανάπτυξη, χρησιμοποιεί τη γλώσσα των οικονομολόγων και την ταυτίζει με την άνοδο των οικονομικών δεικτών. Ωστόσο, οι στρατηγικές ανάπτυξης που εστιάζουν μόνο στην οικονομική μεγέθυνση δημιουργούν περισσότερη φτώχεια, ανισότητα, υποσιτισμό, ανεργία, και περισσότερες απειλές, όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Με αυτόν τον τρόπο οι ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, δηλ. οι φτωχοί, οι μειονότητες, οι αυτόχθονες, οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και τα άτομα με αναπηρία μένουν στο περιθώριο των κοινωνιών τους και της παγκόσμιας κοινότητας.

Με δεδομένο ότι και η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί δικαίωμα, ας σκεφτούμε για λίγο ποιος οφείλει να είναι ο κύριος στόχος της: η ανάπτυξη πρέπει να σημαίνει πρόσβαση σε ευκαιρίες για μια καλύτερη ζωή, για μια ζωή με αξιοπρέπεια και ελευθερία, χωρίς φτώχεια και φόβο. Έφτασε η στιγμή τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο άνθρωπος να βρεθούν στην καρδιά της συζήτησης για την ανάπτυξη στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, εφόσον οι χώρες αυτές περνούν από μια περίοδο δυσκολιών σε μια εποχή ελπίδας, καθώς θεωρείται ότι θα αποτελέσουν το επόμενο κύμα των οικονομιών της παγκοσμιοποίησης. Επιπλέον, οι χώρες αυτές είναι συχνά ευλογημένες με πλούσια κοιτάσματα φυσικών πόρων και ανεκμετάλλευτο ανθρώπινο δυναμικό. Η προσέγγιση της ανάπτυξης με βάση τα δικαιώματα θα εκθρέψει την ελπίδα.

Κατόπιν τούτων, το μήνυμά μου προς τη Διάσκεψη για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες είναι ξεκάθαρο: τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να βρίσκονται στο κέντρο της αναπτυξιακής πολιτικής, στην καρδιά της παγκόσμιας συνεργασίας και να καθοδηγούν την

παγκόσμια στρατηγική για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Άλλωστε, η οικονομική μεγέθυνση μαζί με την προστασία του δικαιώματος στην ανάπτυξη θα συμβάλουν στην πραγμάτωση του οράματος του Χάρτη του ΟΗΕ για έναν κόσμο με μεγαλύτερη ελευθερία, έναν κόσμο που θα στηρίζεται στην ειρήνη, στην ανάπτυξη και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κείμενο 2

Διώξεις, βασανιστήρια και διαρκής φόβος.

Απόσπασμα από έρευνα του Γιάννη Παπαδόπουλου που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 09-09-2019.

Στην πατρίδα του ήταν για όλους εχθρός. Για τους Ταλιμπάν, ο 23χρονος Αφγανός ήταν ένας άπιστος συνεργάτης των δυτικών δυνάμεων, την ίδια στιγμή που οι κρατικές αρχές τον θεωρούσαν κατάσκοπο των τρομοκρατών. Παρά τις ουλές από τα βασανιστήρια στο σώμα του, η διήγησή του δεν έπεισε τον χειριστή ασύλου, που απέρριψε σε πρώτο βαθμό το αίτημά του για διεθνή προστασία τον Μάιο του 2018. Η υπόθεσή του παραπέμφθηκε τον Μάρτιο του 2019 σε ειδική επιτροπή της Αρχής Προσφυγών. Ο νεαρός διεκδικούσε μια δεύτερη ευκαιρία.

Τα μέλη της επιτροπής, δύο διοικητικοί δικαστές και ένας νομικός που υποδεικνύεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, διάβασαν ξανά τον μακρύ κατάλογο των δεινών που υπέστη στη χώρα του ο Αφγανός. Εργαζόταν ως συγκολλητής σε εταιρεία δυτικών συμφερόντων, η οποία προμήθευε με κοντέινερ αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις και καταυλισμούς στο Αφγανιστάν. Επιστρέφοντας από τη δουλειά του μια μέρα, απήχθη μαζί με συναδέλφους του από ένοπλους μασκοφόρους. Τον οδήγησαν σε κρησφύγετο των Ταλιμπάν και τον απομόνωσαν σε ένα δωμάτιο χωρίς φυσικό φως για τουλάχιστον 11 ημέρες. Ο βασανιστής που τον ανέκρινε τον ρωτούσε γιατί δούλευε για τους Αμερικανούς. Τον χτυπούσαν με γροθιές και κλωτσιές, τον μαστίγωσαν με καλώδιο και τρύπησαν με λόγχη πολλά σημεία του σώματός του. Τον έδεναν σε μια καρέκλα, την αναποδογύριζαν και τον χτυπούσαν στις πατούσες. Ακόμη και τώρα, έχει δυσκολία στο περπάτημα.

Χρειάστηκε η παρέμβαση των γηραιότερων του χωριού του, για να μην εκτελεστεί από τους Ταλιμπάν και να γλιτώσει. Τον σημάδεψαν στο σώμα με καυτό σίδηρο και πήραν τα δακτυλικά του αποτυπώματα. Ήταν ο μόνος που αφέθηκε ελεύθερος από τους συναδέλφους του, γι' αυτό και οι αφγανικές αρχές τον αναζήτησαν ως ύποπτο για κατασκοπεία. Διωκόμενος από όλους. Στην Ελλάδα, αναγνωρίστηκε ως θύμα βασανιστηρίων. Και πριν από λίγους μήνες η Αρχή Προσφυγών έκανε δεκτό το αίτημά του για άσυλο σε δεύτερο βαθμό.

Κείμενο 3

Επίλογοι στο πρώτο βιβλίο

Το πεζογράφημα που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Χατζή «Το διπλό βιβλίο» (1977, Αθήνα: Καστανιώτης), στο οποίο αποδίδονται όψεις της ζωής των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο κεντρικός ήρωας – ο Κώστας – αφού εγκατέλειψε την εργασία του ως μαραγκού στην Ελλάδα λόγω των συνθηκών και αφού εργάστηκε για πέντε χρόνια στη Γερμανία, βρίσκεται ξαφνικά άνεργος.

Τελευταία φορά περνάω την πόρτα του ΑΟΥΤΕΛ – είναι σα να 'κλεισε πίσω μου. Τέλος – είμαι στο δρόμο. Απέναντί μου είναι ο σταθμός των σιδηροδρόμων. Η πίσω πόρτα του. Πηγαίνω ως εκεί, κάθομαι λίγο πιο πέρα απ' την πόρτα, πάνω σε ένα κασόνι. Μπροστά μου – φάτσα, το ΑΟΥΤΕΛ. Απάνω μας πέφτει στην ευθεία η μεγάλη λεωφόρος – που δεν φτάνει εδώ. Όλη η γερμανική μου ζωή. Πίσω μου τα τραίνα, ο μεγάλος κόσμος – ανύπαρκτος. Μπροστά μου αυτό το ΑΟΥΤΕΛ – ανύπαρκτο τώρα και αυτό. Στην ευθεία, η μεγάλη λεωφόρος – δε φτάνει ως εδώ.

Είμαι στο δρόμο – και δρόμο δεν έχω κανέναν. Κάθομαι σ' αυτό το κασόνι, πουθενά δεν έχω να πάω – ένας χαμάλης απολυμένος από τη δουλειά του, ένας άνεργος Έλληνας μετανάστης στη Γερμανία. Έχω και το βιβλιάριο εργασίας στην τσέπη. Ξυλουργός, λέει, για την Ελλάδα όπως είχα δηλώσει και δεν πιάνεται – ανειδίκευτος για τη Γερμανία.

Σκέφτομαι εδώ, τα ξανασκέφτομαι όλα, θέλω να τα σκεφτώ. Στην Ελλάδα να ξεκινήσω να πάω πίσω, δεν θέλω. Έτσι το 'πα και φεύγοντας, έτσι το ξανάπα πολλές φορές εδώ, έτσι το σκέφτηκα και με την άδεια. Η Ελλάδα για μένα θα πει το ξυλάδικο. Δεν ξαναγυρίζω ζωντανός στο ξυλάδικο.

Εδώ; πέντε χρόνια το σκέφτομαι κάθε μέρα, είμαι το ξένο το σώμα. Είμαι και δεν είμαι. Περαστικός είμαι εδώ – για κάπου – για πού; Πού είναι ο κόσμος, ποιος είναι ο δικός μου; Εγώ πέντε χρόνια τώρα, δεν τον είδα. Σκέφτηκα, ξανασκέφτηκα με το μικρό το μυαλό μου, άκουσα και τους άλλους, προσπάθησα να τον δω – και δεν είδα τίποτα. Οι τζαμαρίες είναι μπροστά μου, δεν βλέπεται ο κόσμος αυτός, ο σημερινός ο δικός μας. Οι άλλοι, από την άλλη μεριά – κι αυτοί δεν βλέπονται. Τα πρόσωπά τους μου ξεφεύγουν. Όσους είδα, λαθεμένα τους είδα. ... Και σκέφτομαι, ξανασκέφτομαι εδώ. Κόμματα, βιβλία, φυλλάδες, εφημερίδες, σοφοί και φιλόσοφοι, σοφίες όσες κι αν πεις – κι εμένα μια λέξη σωστή, να μου πει τι να κάνω τούτη την ώρα, δεν είναι κανένας.

Κάθομαι εδώ σ' αυτό το κασόνι και μου φαίνεται, δε θα σηκωθώ ποτέ από δω. Στο τέλος, λέω, θα με φορτώσουν και μένα μαζί μ' αυτό το κασόνι, θα με κλείσουν σε κανένα βαγόνι – έτσι θα φτάσω να τον βρω το μεγάλο τον κόσμο. Και χωρίς να κάνω τίποτα πάλι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η εξέλιξη της τεχνολογίας τα τελευταία 30 χρόνια περιόρισε τη διασπορά των κοινωνικών προβλημάτων στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.
2. Το πρόβλημα της πείνας, αν και δεν εξέλιπε, ωστόσο περιορίστηκε σε κάποιο βαθμό κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.
3. Όσο η ανάπτυξη περιορίζεται μόνο στον οικονομικό τομέα, οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες κινδυνεύουν ολοένα και περισσότερο να περιθωριοποιηθούν.
4. Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες διαθέτουν σήμερα τις μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης λόγω των ανεκμετάλλεπτων φυσικών πόρων και του αναξιοποίητου ανθρώπινου δυναμικού.
5. Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να συμβάλλουν στην αναπτυξιακή πολιτική και στην υλοποίηση του οράματος του Χάρτη του ΟΗΕ για τον κόσμο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις πώς η συγγραφέας αποδεικνύει την παγκόσμια διασπορά των προβλημάτων στην 1η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4). Τι επιτυγχάνει με την επιλογή της ; (μονάδες 6) Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις, λαμβάνοντας υπόψη και τη θέση της παραγράφου στο κείμενο.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις 3 λέξεις / φράσεις που να δηλώνουν τιμωρία ή / και βασανισμό στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις πώς συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ύφους λόγου του κειμένου. (μονάδες 2).

β. Να γράψεις τους ρηματικούς χρόνους που κυριαρχούν στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους (μονάδες 3) .

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς βιώνει ο ήρωας του Κειμένου 3 την εργασιακή και κοινωνική του κατάσταση; Πώς ερμηνεύεις εσύ τις σκέψεις και τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Άνθρωπος και Περιβάλλον: Σχέση αλληλοσυμπλήρωσης και αλληλεξάρτησης.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Νίκου Γιαννόπουλου που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της πελοποννησιακής εφημερίδας ΠΑΤΡΙΣ patris news.gr. στις 07-07-2017 (διασκευή).

Η σημασία του φυσικού περιβάλλοντος για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική εξέλιξη του ανθρώπου υπήρξε τεράστια κατά το παρελθόν και μέχρι και σήμερα είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Το ορεινό ή το πεδινό του εδάφους, η ύπαρξη άφθονων νερών ή η έλλειψή τους, η γειτνίαση με τη θάλασσα, η γεωγραφική θέση και οι κλιματολογικές συνθήκες καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, όχι μόνο τη φύση και την ποσότητα της παραγωγής αλλά και τη γρήγορη ή αργή κοινωνική εξέλιξη. Η ωφελιμότητα και η προσφορά του περιβάλλοντος προς τον άνθρωπο εξαρτάται και από έναν άλλο βασικό παράγοντα, από τη στάση δηλαδή και την τοποθέτηση του ίδιου του ανθρώπου απέναντι σε αυτό. Όσο μεγαλύτερη απληστία χαρακτηρίζει τον άνθρωπο, όσο πιο αλόγιστη, και εξαντλητική γίνεται η εκμετάλλευσή του, τόσο και η καταστροφή του περιβάλλοντος γίνεται πιο έντονη και οι συνέπειες για τον άνθρωπο πιο επιβλαβείς. Από την άλλη μεριά η προστασία του περιβάλλοντος σχετίζεται άμεσα με τους σκοπούς που επιδιώκει κάθε πολιτεία και με την ένταση και την ποιότητα της δημοκρατίας που υπάρχει σε κάθε συγκεκριμένη περιοχή της γης.

Απαιτείται αρχικά ο επιστημονικός σχεδιασμός της οικονομίας με την επεξεργασία προστατευτικών για τη φύση προγραμμάτων. Υδάτινη οικονομία, ανακύκλωση, αναδάσωση είναι μερικά μέτρα που όλοι γνωρίζουν. Επειδή, όμως, τις περισσότερες φορές την ευθύνη για τα παραπάνω μέτρα επωμίζονται οι κεντρικές υπηρεσίες κάθε πολιτείας που από τη φύση τους βρίσκονται μακριά από τα προβλήματα του λαού και η ενεργητικότητά τους εξαντλείται σε βραδυκίνητες γραφειοκρατικές διαδικασίες, είναι ανάγκη να ενισχυθεί ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτή γνωρίζει καλύτερα τις εστίες μόλυνσης και ρύπανσης, τους υπεύθυνους της κακοποίησης του περιβάλλοντος, τους εμπρηστές των δασών και τους αδίστακτους οικοπεδοφάγους και καταπατητές της δημόσιας γης. Η τοπική αυτοδιοίκηση, λοιπόν, τα εργατικά σωματεία και οι εξωραϊστικοί σύλλογοι καθώς και άλλοι φορείς μπορούν να παρέμβουν δυναμικά και να βοηθήσουν το κυβερνητικό έργο.

Όλοι γενικά είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουν ότι το πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος έχει άμεση σχέση με την ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου, με την υγεία και την ποιότητα της ζωής, και ότι το νέφος, η μόλυνση και η ρύπανση δεν κάνουν ούτε κοινωνικές, ούτε οικονομικές και πολιτικές διακρίσεις, αλλά βάζουν στην ίδια μοίρα και βλάπτουν αδιακρίτως όλους τους πολίτες.

Κείμενο 2

Σχήματα που αλλάζουν συνέχεια.

Το κείμενο είναι του Οδυσσέα Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 15-09-2019.

Σε μία κουβέντα που είχα πρόσφατα με έναν φίλο, ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένο σε θέματα περιβάλλοντος, μου είπε: «Σε πενήντα το πολύ χρόνια θα είναι τόσο ραγδαίες οι εξελίξεις και τα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής, ώστε δεν θα έχουν κανένα νόημα οι ιδεολογικοί και κομματικοί διαχωρισμοί». Με αυτό εννοούσε ότι οι αναγκαστικές και ενίοτε πολύ βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών από περιοχές που θα κινδυνεύουν με εξαφάνιση θα παρασύρουν όλες τις διαφορές, οι οποίες τότε θα φαίνονται δευτερεύουσες και πολυτελείς. Και για να φτάσω τη σκέψη του στην κατάληξή της, υποστήριζε πως τότε θα αναγκαστούμε όλοι να ομονοήσουμε και να ενωθούμε απέναντι στις στρατιές των απελπισμένων που θα έλθουν προς τα μέρη μας. Του απάντησα πως θεωρώ ότι τότε ακριβώς θα είναι η ώρα της ιδεολογίας, υπό την έννοια ότι τότε θα πρέπει να σταθούμε όλοι σε ένα ανάστημα που να τιμά τον άνθρωπο.

Κατ' αρχάς οι απελπισμένοι άνθρωποι που θέλουν να ζήσουν είναι νερό, δεν τους σταματάς πετώντας πέτρες στο ποτάμι, θα βρουν την έξοδο προς τα εκεί που υπάρχει ζωή. Όσοι ονειρεύονται φράχτες στα χερσαία σύνορα και διωκτικά σκάφη που θα βουλιάζουν πλοία προσφύγων στη θάλασσα έχουν στο μυαλό τους – πέρα από χαλασμένα κύτταρα – ένα σχέδιο με πολλά επιχειρησιακά κενά. Παράλληλα, η ιστορία της ανθρωπότητας είναι γεμάτη από μετακινήσεις πληθυσμών για διάφορους λόγους – αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει και ουδείς έχει παντρευτεί έναν τόπο για πάντα.

Όλα αυτά, βέβαια, δεν πρόκειται να γίνουν από Παρασκευή σε Δευτέρα. Οι αλλαγές είναι αργές, ωστόσο η ρευστότητα ποτέ δεν διακόπηκε και καθημερινά συντελούνται μεταβολές, τόσο εδαφολογικές όσο και πληθυσμιακές. Ποτέ δεν σταμάτησε τίποτα, η κίνηση είναι διαρκής, τα σχήματα αλλάζουν σαν τη φωτιά στο τζάκι, απλά εμείς είμαστε φτιαγμένοι να βλέπουμε τον χρόνο στις διαστάσεις της δικής μας ελάχιστης ζωής. Ωστόσο, μελλοντικά στις πόλεις και τα χωριά μας θα κυκλοφορούν άνθρωποι με προγόνους γεννημένους αλλού και όλοι μαζί – εκείνοι και εμείς – θα προσπαθούμε να ζήσουμε και να

δημιουργήσουμε σε αυτόν τον τόπο. Ακριβώς σαν τους περισσότερους από εμάς σήμερα, που ούτε πάει το μυαλό μας σε ποιον τόπο μπορεί να γεννήθηκε η ρίζα μας είκοσι και τριάντα γενιές πίσω.

Εκεί και τότε η ιδεολογία θα παίξει πρωταρχικό ρόλο. Και η φιλοσοφία επίσης. Τα μπαζωμένα σύνορα δεν κρατάνε μακριά τους απέξω αλλά φυλακισμένους τους από μέσα. Με όλες τις έννοιες.

Κείμενο 3

Η μονοσήμαντη φύση

Το ποίημα είναι της Κατερίνας Αγγελάκη – Ρουκ (1939-2020) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Ποίηση 1963-2011» (Αθήνα 2014: Εκδόσεις Καστανιώτη).

Η φύση με ρομαντική μονοτονία	1
σχεδιάζει την άνοιξη της ζωής μας	
αντιγράφοντας τα δικά της εφηβικά όνειρα.	
Λουλούδια, λουλούδια με λίγες διαφορές	
στο χρώμα, τη στιγμή άνθισης	5
που με την κίνησή τους σημαίνουν	
την ευγενική καταγωγή κάποιου κήπου	
ή την αγριάδα της βλάστησης.	
Αέρηδες ταξιδεύουν	
μαλλιά ανεμίζουνε	10
στήθη ξανοίγονται στον ήλιο	
κι αμέσως στεγνώνουν τα χνάρια απ' τα φιλά.	
Άνοιξη, τόσο κοντά στην αρχή	
πράσινο, μέλισσες	
νεανική πάντα του σύμπαντος η φωνή.	15
Αλλ' όμως τι μονοτονία, τι πλήξη	
όλο αυτό το ακατάσχετο φως της ζωής	
που να κόβεται ποτέ σου δεν θα δεις	
κι όσο επαναλαμβάνεται	
τόσο το ευγνωμονείς.	20

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Το είδος και η ποσότητα της αγροτικής παραγωγής σε κάθε εποχή εξαρτώνται από τα γνωρίσματα του φυσικού περιβάλλοντος.
2. Το αν και κατά πόσο ο άνθρωπος καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον συναρτάται άμεσα από τις τεχνολογικές δυνατότητες που υπάρχουν σε κάθε εποχή.
3. Σε όλα τα πολιτικά καθεστάτα του σύγχρονου κόσμου παρατηρείται, δυστυχώς, ο ίδιος εξαντλητικός ρυθμός εκμετάλλευσης του περιβάλλοντος.
4. Τα σωτήρια για το περιβάλλον μέτρα όλοι τα γνωρίζουν, ωστόσο οι κυβερνήσεις δυσκολεύονται να τα εφαρμόσουν για γραφειοκρατικούς λόγους.
5. Από την επιβάρυνση του περιβάλλοντος θίγονται περισσότερο οι πιο φτωχοί και περιθωριοποιημένοι των σύγχρονων κοινωνιών.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση του αρθρογράφου. (μονάδες 3).
- β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή λειτουργικότητά τους (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση προτείνουν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 Και 2 ότι πρέπει να τηρήσει κάθε πολίτης απέναντι στις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις; Να εκθέσεις την άποψή σου σε περίπου 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Ποια επίδραση ασκεί η φύση στον άνθρωπο και ποια η ανταπόκριση του ανθρώπου, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Ποια η προσωπική σου άποψη; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Παγκοσμιοποίηση και μύθοι

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Γιώργου Μπήτρου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 18 – 03– 2001 (διασκευή).

Τη σημερινή εποχή οι δυνάμεις που προωθούν το άνοιγμα των οικονομιών και των κοινωνιών στο διεθνές εμπόριο και στις άλλες πολυσχιδείς ανταλλαγές είναι πανίσχυρες. Ευτυχώς όχι γιατί βασίζονται στα όπλα και στη βία, αλλά γιατί όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε κάθε γωνιά του πλανήτη αντιλαμβάνονται ότι το ισοζύγιο των ωφελειών και των αρνητικών επιπτώσεων που προκύπτουν είναι σε μέσους όρους θετικό, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Παράλληλα, όμως, παρατηρείται ένα διογκούμενο κύμα διαμαρτυρόμενων πολιτών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και εξέχοντες εκπρόσωποι της διάνοησης, της πολιτικής, της θρησκείας και του πολιτισμού. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ αρχικά οι αντιδράσεις προέρχονταν από κάποιες περιθωριακές ομάδες που αντιτίθενται βασικά στο σύστημα της ελεύθερης οικονομίας και κοινωνίας, σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει και πρέπει να δούμε μήπως μέσα από την αρνητική κριτική αναδεικνύονται και προβλήματα, τα οποία χρειάζεται να αντιμετωπιστούν.

Μια κριτική κατά της παγκοσμιοποίησης είναι ότι προάγει την εξαφάνιση της διαφορετικότητας των λαών. Πιο συγκεκριμένα, οι διαμαρτυρόμενοι ισχυρίζονται ότι μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον, στο οποίο θα κυριαρχούν τα αγοραία αγαθά και οι υπηρεσίες, δεν θα υπάρχει χώρος για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των χαρακτηριστικών εκείνων που κάνουν τον κάθε λαό μοναδικό. Συνεπώς, συμπεραίνουν, οι παραδόσεις μας, η θρησκεία μας και η κουλτούρα μας κινδυνεύουν με ισοπέδωση και αφανισμό.

Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση δεν άρχισε χθες. Ξεκινά από την αρχή της Ιστορίας. Στο διάβα της άλλους λαούς και πολιτισμούς τούς ανέδειξε και άλλους τούς εξαφάνισε. Οι Βαβυλώνιοι, οι Ασσύριοι και οι Φοίνικες, π.χ., εξαφανίστηκαν μαζί με τους πολιτισμούς τους. Αλλά εμείς οι Έλληνες συνεχίζουμε τη μακραίωνη πορεία μας. Με βάση αυτή τη διαπίστωση αδυνατώ να δεχθώ, άνευ κάποιας στοιχειώδους απόδειξης, ότι τα

χαρακτηριστικά της μοναδικότητάς μας ως λαού κινδυνεύουν τώρα από την επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης.

Στο σημείο αυτό κάποιος είναι πιθανόν να αντιτείνει ότι, επειδή τα πολιτισμικά αγαθά, για τα οποία μιλάμε, θα ανοιχθούν στον διεθνή ανταγωνισμό, είναι πιθανόν να «χάσουν μερίδιο», ακόμη και στις προτιμήσεις ημών των ιδίων. Αυτό το ενδεχόμενο υπάρχει. Τι θα συμβεί όμως τελικά δεν μπορούμε να το προβλέψουμε, γιατί το αποτέλεσμα εξαρτάται από την ετοιμότητά μας να τα υποστηρίξουμε στο εσωτερικό και να τα προβάλλουμε στο εξωτερικό ως «σήμα κατατεθέν» της κληρονομιάς μας.

Προσωπικά εκτιμώ ότι τα πολιτισμικά μας αγαθά έχουν εξαιρετική ποιότητα και με λίγη φροντίδα μπορούν να «κερδίσουν μερίδιο» διεθνώς. Αλλά αν αμφιβάλλουμε για την ανθεκτικότητά τους στον ανταγωνισμό, τότε ο κίνδυνος να μας συμβεί αυτό που απευχόμαστε μεγαλώνει, γιατί μπαίνει σε λειτουργία ο μηχανισμός που οι οικονομολόγοι αποκαλούν αυτο-επαληθευόμενη προφητεία. Γι' αυτό το βάρος της απόδειξης ότι υπάρχει κίνδυνος να αποξενωθούμε οικειοθελώς από τα πολιτισμικά μας αγαθά πέφτει σε όσους το ισχυρίζονται.

Κείμενο 2

Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία.

Το κείμενο αυτό συνιστά την «Οικουμενική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία» που υιοθετήθηκε από την 31^η Σύνοδο της Γενικής Διάσκεψης στο Παρίσι στις 02-11-2001. Υπογράφεται από τον Koïchiro Matsuura, τότε Γενικό Διευθυντή της UNESCO και ανακτήθηκε από τον ιστότοπο: eda.uoa.gr/eclass/modules/document/file.php.

Η Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO για την Πολιτισμική Πολυμορφία υιοθετήθηκε ομόφωνα σε πολύ ιδιαίτερες συνθήκες. Ήρθε προς ψήφιση μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, και η Γενική Διάσκεψη της UNESCO, η οποία πραγματοποιούσε την 31η σύνοδό της, ήταν η πρώτη συνεδρίαση σε υπουργικό επίπεδο που έλαβε χώρα μετά από αυτά τα τρομερά γεγονότα. Αποτέλεσε ευκαιρία προκειμένου τα κράτη να επαναβεβαιώσουν την πεποίθησή τους ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι η καλύτερη εγγύηση για την ειρήνη και να απορρίψουν ευθέως τη θεωρία της αναπόφευκτης σύγκρουσης μεταξύ των πολιτισμών.

Ένα κείμενο τόσο ευρέος φάσματος αποτελεί πρωτιά για τη διεθνή κοινότητα. Αναδεικνύει την πολιτισμική πολυμορφία στο επίπεδο της «κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας», «τόσο απαραίτητη για την ανθρωπότητα όσο και η βιοποικιλότητα για τη

φύση» και καθιστά την υπεράσπισή της ηθική επιταγή, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον σεβασμό για την αξιοπρέπεια του ατόμου.

Η Διακήρυξη αποσκοπεί αφενός στη διατήρηση της πολιτιστικής πολυμορφίας ως ζωντανού και, επομένως, ανανεώσιμου θησαυρού που δεν πρέπει να θεωρείται αμετάβλητη κληρονομιά, αλλά διεργασία που εγγυάται την επιβίωση της ανθρωπότητας, και αφετέρου στην πρόληψη του διαχωρισμού που, στο όνομα των πολιτιστικών διαφορών, έρχεται σε σύγκρουση με το μήνυμα της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Η Οικουμενική Διακήρυξη καθιστά σαφές ότι κάθε άτομο πρέπει να αναγνωρίζει όχι μόνο τη διαφορετικότητα σε όλες τις μορφές της, αλλά και τον πλουραλισμό της δικής του ταυτότητας, μέσα σε κοινωνίες που είναι οι ίδιες πλουραλιστικές. Μόνο με αυτό τον τρόπο μπορεί να διατηρηθεί η πολιτιστική πολυμορφία ως εξελικτική διαδικασία και ως ικανότητα έκφρασης, δημιουργίας και καινοτομίας. Έτσι ξεπερνιέται η συζήτηση μεταξύ των χωρών που θα επιθυμούσαν να υπερασπιστούν τα πολιτιστικά αγαθά και τις υπηρεσίες «τα οποία, ακριβώς επειδή είναι φορείς ταυτότητας, αξιών και νοήματος, δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως απλά εμπορεύματα ή καταναλωτικά αγαθά», και των χωρών που θα ήλπιζαν να προωθήσουν τα πολιτιστικά δικαιώματα, καθώς οι ανωτέρω δύο προσεγγίσεις συνενώνονται από τη Διακήρυξη, η οποία έχει υπογραμμίσει την αιτιώδη σχέση που συνδέει τις δύο συμπληρωματικές στάσεις.

Η μία προσέγγιση δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την άλλη. Η Διακήρυξη, η οποία συνοδεύεται από τις βασικές γραμμές ενός σχεδίου δράσης, μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικό εργαλείο ανάπτυξης, ικανό να εξανθρωπίσει την παγκοσμιοποίηση.

Κείμενο 3

Η κιβωτός του Νώε

Το ποίημα είναι του Ανδρέα Εμπειρικού και ανήκει στη συλλογή «Τέσσερα ποιήματα για τον γιού μου Λεωνίδα, όταν ήταν μικρό παιδί», ΑΙ ΓΕΝΕΑΙ ΠΑΣΑΙ Ή Η ΣΗΜΕΡΟΝ ΩΣ ΑΥΡΙΟΝ ΚΑΙ ΩΣ ΧΘΕΣ, (Αθήνα: 1984, εκδ. Άγρα)..

Ήταν ανάγκη ως φαίνεται να έρθουν τα νερά	1
Έτσι εμάζεψε ο Νώε τα παιδιά του	
Και όλα τα ζώα της πλάσεως όλα τα πετεινά	
Και όλα τάβαλε στην αγκαλιά του	
Όμως απ' όλα πρώτον έβαλε μέσ' στην καρδιά του την αγάπη	5

Κι έτσι εφάνη το Αραράτ και το κλαρί που εκόμισε¹ το περιστέρι

Δόξα λοιπόν στα χέρια του

Δόξα στα γένεια του

Και δόξα μεγάλη στην καρδιά του.

9

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 15):

1. Οι συνεχώς διογκούμενες αντιδράσεις των πολιτών αποδεικνύουν ότι η παγκοσμιοποίηση συνεπάγεται και προβλήματα που χρειάζεται να επιλυθούν.
2. Η αρνητική κριτική συχνά συνοψίζεται στη θέση ότι το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον ευνοεί την εξάλειψη των διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών κάθε λαού.
3. Η ιστορία έχει δείξει ότι λαοί και πολιτισμοί εξαφανίστηκαν κατά το παρελθόν, στο πλαίσιο παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών.
4. Σήμερα ο διεθνής ανταγωνισμός δεν μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τα ποιοτικά ελληνικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
5. Η προστασία και η διαίωσιση της ιδιαίτερης πολιτισμικής μας κληρονομιάς στις παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες του μέλλοντος εξαρτώνται από τη δική μας πεποίθηση και βούληση.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να αιτιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στα Κείμενα 1 και 2, στις ακόλουθες περιπτώσεις (μονάδες 3):

1. *χάσουν μερίδιο* (5η παράγραφος, Κείμενο 1)
2. *σήμα κατατεθέν* (5η παράγραφος, Κείμενο 1)

¹Που έφερε

3. τόσο απαραίτητη για την ανθρωπότητα όσο και η βιοποικιλότητα για τη φύση (2η παράγραφος, Κείμενο 2)

και να εξηγήσεις τον ρόλο τους στην ανάπτυξη του νοήματος των κειμένων (μονάδες 7).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να ξαναγράψεις το παρακάτω απόσπασμα (3η παράγραφος, Κείμενο 1), αντικαθιστώντας τις τονισμένες λέξεις με άλλες που καθιστούν το ύφος λόγου περισσότερο οικείο: (μονάδες 5)

*Μια κριτική κατά της παγκοσμιοποίησης είναι ότι **προάγει** την εξαφάνιση της διαφορετικότητας των λαών. Πιο συγκεκριμένα, οι διαμαρτυρόμενοι **ισχυρίζονται** ότι μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον, στο οποίο θα κυριαρχούν τα **αγοραία** αγαθά και οι υπηρεσίες, δεν θα υπάρχει χώρος για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των **χαρακτηριστικών** εκείνων που κάνουν τον κάθε λαό μοναδικό. Συνεπώς, συμπεραίνουν, οι παραδόσεις μας, η θρησκεία μας και η κουλτούρα μας κινδυνεύουν με **ισοπέδωση και αφανισμό**. Είναι κάτι τέτοιο πιθανόν και, αν ναι, κάτω από ποιες συνθήκες;*

β. Να εντοπίσεις 3 ουσιαστικά και 2 επίθετα που αποδίδουν τον διττό στόχο της Διακήρυξης του ΟΗΕ στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2, δικαιολογώντας για το καθένα με συντομία την επιλογή σου (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Ποια στάση φαίνεται να έχει το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στον Νώε και πώς αυτή αναδεικνύεται στο Κείμενο 3; Πιστεύεις ότι χρειαζόμαστε έναν σύγχρονο Νώε; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ατομική επιλογή ή συλλογική ευθύνη;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Δ. Τζιόβα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 24-11-2008 (διασκευή).

Ένα βασικό ερώτημα που όλο και περισσότερο απασχολεί πολιτικούς και πολίτες σε παγκόσμιο επίπεδο και τείνει να αποκτήσει καθοριστική ιδεολογική σημασία, ξεπερνώντας τα όρια της καθημερινότητας, αφορά το πού έγκεινται τα όρια της συλλογικής ευθύνης και του κρατικού παρεμβατισμού και πού αρχίζει η δικαιοδοσία του ατόμου για επιλογές στην καθημερινή του ζωή. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ατομική επιλογή συγκεκριμενοποιεί την ευθύνη, ενώ η συλλογικότητα τη συσκοτίζει, ανάγοντάς τη σε έναν απρόσωπο και εν τέλει αφηρημένο θεσμό, όπως η πολιτεία ή το κράτος.

Ωστόσο, από τη μία η βιοθεωρία της ατομικής επιλογής μπορεί να κερδίζει έδαφος στον δυτικό κόσμο, εν τούτοις προκαλεί αντιφάσεις και οι αδυναμίες της αποκαλύπτονται σε αρκετές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών είναι η παχυσαρκία, ιδιαίτερα στα παιδιά, που οφείλεται στις τυποποιημένες τροφές, οι οποίες περιέχουν υπερβολική ποσότητα αλατιού και άλλων παχυντικών συστατικών. Οι θιασώτες του επιλεκτικού τρόπου ζωής υποστηρίζουν ότι αρκεί οι παρασκευαστές αυτών των προϊόντων να αναγράφουν απλώς τα συστατικά τους, ώστε οι αγοραστές να είναι σε θέση, όταν τα βλέπουν στα ράφια των καταστημάτων, να κρίνουν αν θα τα αγοράσουν ή όχι. Εφόσον έχουν όλα τα δεδομένα του προϊόντος στη διάθεσή τους, μπορούν μόνοι τους (ή οι γονείς τους) να αποφασίσουν αν το προϊόν είναι επιβλαβές για την υγεία τους ή όχι. Με αυτή τη λογική οι παρασκευαστές δεν είναι απαραίτητο να υποχρεωθούν να μειώσουν τα επιβλαβή συστατικά, εφόσον οι καταναλωτές έχουν την ικανότητα να διαλέξουν, χωρίς υποδείξεις από τρίτους ή κρατικές παρεμβάσεις. Ποιος όμως, στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζει τη δημόσια υγεία; Είναι η δημόσια υγεία θέμα ατομικής βούλησης και κρίσης;

Από την άλλη, όμως, το δυσκίνητο κρατικό σύστημα οδηγεί στον εφησυχασμό, στην ακινησία, στην έλλειψη ανανέωσης, φρέσκων ιδεών και πρωτοβουλίας, αφού τα πάντα ελέγχονται από κεντρικό μηχανισμό, ρυθμίζονται από υπουργεία και ασφυκτιούν στα πλαίσια της κρατικής ιεραρχίας. Στην περίπτωση αυτή το σύστημα δεν είναι σε θέση να

παρακολουθήσει τις ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες ή να ανταποκριθεί στις σημερινές ανάγκες, στις οποίες απαιτούνται άμεσες αποφάσεις και γρήγορες προσαρμογές.

Σε τελική ανάλυση, αν το μοντέλο του κρατικού προστατευτισμού και παρεμβατισμού δεν αναμορφωθεί ριζικά και δεν αποκτήσει κάποιο βαθμό ευελιξίας, επιτρέποντας σε άτομα και θεσμούς ένα λογικό βαθμό αυτονομίας και παρεμβαίνοντας εκεί όπου πράγματι χρειάζεται, τότε το μοντέλο της ελεύθερης αλλά και άτεγκτης¹ επιλογής θα επικρατήσει καθολικά. Η σταθερή προσήλωση σε ρυθμίσεις και κανονισμούς θα αποδειχθεί μακροπρόθεσμα επιζήμια, αν δεν δημιουργηθεί ένα πλαίσιο που θα επιτρέπει λογικούς συνδυασμούς επιλογής και ρύθμισης, ευελιξίας και νομιμότητας. Η ανάδειξη αυτής της χρυσής ισορροπίας αποτελεί πρόκληση για όσους πιστεύουν ακόμη στον δημόσιο παρεμβατισμό.

Κείμενο 2

«Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι».

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο συγγραφέας Μίνως Ευσταθιάδης στην δημοσιογράφο Ελένη Γκίκα. Αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://www.fractalart.gr> στις 27-03-2019. (διασκευή)

Ποια είναι η θέση σας ως προς το ζήτημα της ατομικής ευθύνης μέσα στην ιστορική δίνη;

Μόνο μέσω της ατομικής ευθύνης μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τίμια τον εαυτό μας – και κατ' επέκταση τον κόσμο. Ας πάρουμε την δική μας περίπτωση: Ζούμε στον τόπο όπου, μέσα από έναν κυκεώνα γραφειοκρατίας, ποτέ κανένας δεν θεωρείται υπεύθυνος για τίποτα. Αποφεύγουμε την ατομική ευθύνη, όπως ο διάβολος το λιβάνι. Πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποια στοιχειώδη αυτοκριτική για να πάμε ένα βήμα μπροστά; Κάθε ιστορική συγκυρία επιβάλλει τις απαραίτητες αλλαγές. Δεν νομίζω πως υπάρχει ζωντανός οργανισμός -οποιοδήποτε είδους- που δεν μεταβάλλεται, που δεν εξελίσσεται συνεχώς. Άλλη μια ελληνική πρωτοπορία: λυσσαλέα αντίσταση σε οποιαδήποτε ουσιαστική αλλαγή.

Ζούμε, επίσης, σε εποχή ιστορικής δίνης: Πόσο βαραινούν τα «αν» της κάθε στιγμής ή επιλογής μας; Πόσο σημαντική είναι η στάση μας σε εποχή που το Καλό και το Κακό δεν είναι και τόσο ξεκάθαρα; Και πόσο είμαστε και παραμένουμε «οι επιλογές μας», ακόμα και μέσα σ' αυτή τη δίνη;

¹ Σκληρής, ανελαστικής

Στεκόμαστε μπροστά στον τελευταίο κόμβο. Δεν παίζει ρόλο αν θα επιζήσουν άλλες πέντε ή δέκα γενιές, ο κόμβος θα περιμένει εκεί, απaráλλαχτος. Ύστερα από αιώνες προόδου και αδιανόητων επιτευγμάτων, έχουμε καταφέρει να καταστρέψουμε το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη που μας φιλοξενεί. Μια αλαζονεία και μια απληστία άνευ προηγουμένου. Δεν υπάρχει τίποτα κακό εκεί έξω, εκτός από εμάς τους ίδιους. Φοβάμαι όσους είναι απόλυτα βέβαιοι. Για οτιδήποτε.

Ξαναβλέπω μια εικόνα: παιδιά πεθαίνουν από την δίψα, ενώ αυτόματα αρδευτικά συστήματα ποτίζουν δίπλα τους ένα αχανές γήπεδο του γκολφ. Ξέρω πως πρόκειται για μια απλούστευση, μα τα παιδιά συνεχίζουν να πέφτουν κάτω από την δίψα. Είμαστε οι επιλογές μας. Είμαστε το γκολφ.

Κείμενο 3

Ποσειδώνας

Το κείμενο ανήκει στον Franz Kafka (1883-1924) και βρίσκεται στην ανθολογία «Διηγήματα και Μικρά Πεζά» (Αθήνα 2006: εκδ. Ροές) σε μετάφραση της Α. Ρασιδάκη.

Ο Ποσειδώνας καθόταν στο γραφείο του και έκανε υπολογισμούς. Η διαχείριση όλων των υδάτων συνεπαγόταν ατελείωτο φόρτο εργασίας. Θα μπορούσε να έχει όσο βοηθητικό προσωπικό επιθυμούσε, και ήδη είχε πάρα πολύ, αλλά επειδή έπαιρνε τα καθήκοντά του πολύ στα σοβαρά, έκανε ο ίδιος όλες τις επαληθεύσεις και έτσι οι βοηθοί δεν τον ωφελούσαν ιδιαίτερα. Δεν μπορεί κανείς να πει πως απολάμβανε την εργασία του, ουσιαστικά τη διεκπεραίωνε επειδή του είχε ανατεθεί, και μάλιστα, όπως δήλωνε, είχε ήδη προβεί σε ενέργειες ώστε να του ανατεθεί μια πιο ευχάριστη εργασία, αλλά όταν του έκαναν διάφορες προτάσεις γινόταν φανερό πως τίποτα δεν του ταίριαζε περισσότερο από τη θέση που ήδη κατείχε. Ήταν άλλωστε ιδιαίτερα δύσκολο να του βρουν κάτι άλλο. Δεν μπορούσαν, για παράδειγμα, να του αναθέσουν ένα συγκεκριμένο πέλαγος: εκτός από το γεγονός πως στην περίπτωση αυτή οι υπολογισμοί δεν θα ήταν μικρότεροι παρά μονάχα πιο μικροπρεπείς, ο μέγας Ποσειδώνας δεν μπορούσε παρά να κατέχει μία θέση εξουσίας. Κι όταν του πρότειναν μια θέση εκτός νερού, η ιδέα και μόνο αρκούσε για να τον κυριεύσει ναυτία, να αναστατωθεί η θεική του ανάσα και να αρχίσει να κλυδωνίζεται η ηρωική του κορμωσασιά. Εδώ που τα λέμε, κανείς δεν έπαιρνε τα παράπονά του στα σοβαρά · όταν διαμαρτύρεται κάποιος τρανός, πρέπει κανείς να προσποιείται ότι υποχωρεί και στις πιο απίθανες απαιτήσεις · κανένας ποτέ δεν πίστεψε πως θα μπορούσε να απαλλαγεί ο Ποσειδώνας από τα καθήκοντά του, εξαρχής είχε οριστεί ο θεός των θαλασσών και εκεί θα παρέμενε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 (μονάδες 8):

1. Η βιοθεωρία της ατομικής βούλησης και επιλογής αποκτά όλο και περισσότερους θιασώτες σε ολόκληρο τον κόσμο, παρά τις αδυναμίες της.
2. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι καταναλωτές μπορούν πάντα να αποφασίζουν μόνοι τους, με την ελεύθερη βούλησή τους, αν ένα προϊόν είναι επιβλαβές ή όχι.
3. Το κρατικό σύστημα δεν μπορεί να προσαρμοστεί όσο χρειάζεται στις αλλαγές λόγω ακαμψίας και δυσκινησίας.
4. Χρειάζονται μικρές και στοχευμένες παρεμβάσεις στο μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού, ώστε να αποκτήσει την απαραίτητη για την επιβίωσή του ευελιξία και προσαρμοστικότητα.

β. Να συγκρίνεις το Κείμενο 1 με το Κείμενο 2 ως προς τον τρόπο, με τον οποίο αντιμετωπίζεται στο καθένα η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης (μονάδες 5), και να αιτιολογήσεις τη γνώμη σου, δίνοντας ως παράδειγμα ένα χωρίο από το κάθε κείμενο (μονάδες 2). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 50-60 λέξεις, χωρίς τα παραδείγματα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη επιδιώκει:

- 1) να ευαισθητοποιήσει
- 2) να πληροφορήσει
- 3) να ενημερώσει

τον αναγνώστη για την αναγκαιότητα ανάληψης της ατομικής ευθύνης στη σημερινή ιστορική συγκυρία. Να διαλέξεις ποιο από τα τρία θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικούς ή / και εκφραστικούς τρόπους, με τους οποίους υλοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο επιτελεί ο Ποσειδώνας το καθήκον της διαχείρισης των θαλασσών, σύμφωνα με το Κείμενο 3; Πώς κρίνεις εσύ τη στάση που τηρεί απέναντί του ο αφηγητής του κειμένου; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Μάρω Δούκα: «Γράφω, άρα υπάρχω»**

Αποσπάσματα από συνέντευξη της συγγραφέως Μάρως Δούκα στον Γιώργο Βαϊλάκη στις 29.06.2022:

<https://m.popaganda.gr/people/interview>

Κυρία Δούκα, πώς ξεκίνησε για εσάς η λογοτεχνική περιπέτεια; Υπάρχει κάποιο σημείο καμπής στη ζωή σας που σας καθόρισε ως συγγραφέα;

Όπως συμβαίνει, υποθέτω, σε όλους τους ανθρώπους, έρχεται κάποια στιγμή, εκεί προς την εφηβεία, που θέλουμε, έχουμε την ανάγκη να εκφραστούμε, να διατυπώσουμε με λέξεις ή με χρώματα τις βαθύτερες αγωνίες και προσδοκίες μας, να ορίσουμε τη θέση μας στον κόσμο, το βλέμμα μας στην κοινωνία. Καμπή που με καθόρισε ως συγγραφέα, πέρα από τις εφηβικές ανησυχίες, την ιδιοσυγκρασία και την προδιάθεση, θα μπορούσα να θεωρήσω τη σχέση μου με την Αριστερά στα χρόνια της επταετούς δικτατορίας. Τα διαβάσματα και, ταυτόχρονα, η συμμετοχή μου, μέσα στο πλαίσιο των δυνατοτήτων μου, στον αντιδικτατορικό αγώνα, χωρίς να είμαι και καμιά ατρόμητη, πιστεύω ότι με καθόρισαν. Με συνέλαβαν κι εμένα, Αύγουστο του 1967, με ξυλοκόπησαν, με φυλάκισαν, πέρασα από στρατοδικείο, κι όταν «βρέθηκα» επιτέλους έξω με αναστολή, ήξερα ότι, για να «σωθώ», θα πρέπει να γίνω συγγραφέας, μόνο έτσι θα έδινά διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ».

Εσείς τι επιδιώκετε ως συγγραφέας; Αλλά και ποια είναι η σημασία της μυθοπλασίας ως τέχνη;

Το τι ακριβώς επιδιώκω ως συγγραφέας, είναι δύσκολο να το ορίσω, εφόσον όλα αλλάζουν και όλα μένουν ίδια από βιβλίο σε βιβλίο. Ξεκινώ από μια ιδέα, μια σκέψη, μια εικόνα που προορίζονται να αποτελέσουν τη μαγιά και ορίζονται από τη βασική αιτία και τους βαθύτερους λόγους της κάθε ιστορίας, όπως αρχίζει λίγο λίγο να αναζητά την αφήγησή της, όπου μορφή και περιεχόμενο καλούνται να συμβαδίζουν. Και αυτό ακριβώς, η συμπόρευση της μορφής με το περιεχόμενο, καθώς συμπλέκεται το προσωπικό με το συλλογικό, το φανταστικό με το πραγματικό, το επινοημένο με το καθημερινό είναι η μυθοπλασία χωρίς την οποία μυθιστόρημα δεν θα μπορούσε να υπάρξει.

Αλήθεια, έχετε κάποιο όφελος ως συγγραφέας, σε σχέση με το πώς βλέπετε τα πράγματα στον κόσμο;

Σίγουρα έχω κερδίσει σε αυτογνωσία, έχω εξοικειωθεί με τα πάθη και τα παθήματα του ανθρώπου, με τη ροή του ποταμού που καταλήγει πάντα στη θάλασσα και τη ροή της Ιστορίας που θαλασσοδέρνεται. Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα...

Κείμενο 2

Σελίδες που θεραπεύουν

Απόσπασμα (διασκευασμένο) από το άρθρο «Μικροί και μεγάλοι πάμε για... βιβλιοθεραπεία» της Σουζάνας Παπαφάγου. Δημοσιευμένο στις 10.06.2022: <https://www.talcmag.gr/hot/vivliotherapie/>

Τα βιβλία έχουν χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αντεπεξέλθουν στην καθημερινότητα εδώ και αιώνες. Στην αρχαία Θήβα υπήρχε μια βιβλιοθήκη στην οποία την είσοδο έγραφε: «Τόπος θεραπείας της ψυχής». Οι αρχαίοι Θηβαίοι αγαπούσαν τα βιβλία και πίστευαν πως αποτελούν πηγή βελτίωσης της ποιότητας ζωής. Οι Schrank και Engels το 1981 έγραφαν ότι η πρακτική της βιβλιοθεραπείας ως μέσου διδασκαλίας και θεραπείας μπορεί να ανιχνευθεί στη Θήβα από αρχαιοτάτων χρόνων.

Κάθε φορά που σκέφτομαι το βιβλίο ως θεραπευτικό εργαλείο θυμάμαι τη γιαγιά μου. Γέμιζε την κατσαρόλα με διάφορα ζαρζαβατικά από το μπιστόνι, άναβε τη φωτιά, καπάκωνε την κατσαρόλα και άρπαζε το βιβλίο της, για να περάσει ο χρόνος κι εκείνη να βουτήξει σ' έναν άλλον κόσμο. Με κοιτούσε και μου έλεγε: «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» ή άλλοτε: «Το διάβασμα είναι η ψυχοθεραπεία μου». Ναι μεν η ανάγνωση βιβλίων από μόνη της δεν είναι αρκετή για να αντικαταστήσει τη δουλειά που μπορούμε να κάνουμε για τον εαυτό μας με την καθοδήγηση ενός εξειδικευμένου ειδικού ψυχικής υγείας, μα σίγουρα μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στη θεραπεία.

Η λέξη «βιβλιοθεραπεία» (bibliotherapy) προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις «βιβλίο» και «θεραπεία» και ορίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία ένας εκπαιδευμένος βιβλιοθεραπευτής χρησιμοποιεί καθοδηγούμενες συζητήσεις, με σκοπό να βοηθήσει τον θεραπευόμενο να ενσωματώσει τα συναισθήματα και τα γνωστικά αποκτήματα σε επιλεγμένα έργα λογοτεχνίας, τα οποία μπορεί να είναι σε μορφή τυπωμένου κειμένου, οπτικοακουστικού υλικού ή ακόμη και δημιουργικής γραφής. Ως όρος, πρωτοεμφανίστηκε τον Αύγουστο του 1916 σε άρθρο του Αμερικανού θεολόγου και δοκιμογράφου Samuel Mc Cord Crothers στο περιοδικό *Atlantic Monthly*. Ουσιαστικά, η βιβλιοθεραπεία αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, στα στρατιωτικά νοσοκομεία. Στόχος της ήταν τόσο η γρηγορότερη σωματική ανάρρωση των πληγωμένων στρατιωτών όσο και η επούλωση των ψυχικών τους τραυμάτων.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε πως δεν μπορεί μόνη της να επιφέρει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Ο θεραπευτής την περιλαμβάνει ως εργαλείο σε κάποιο ευρύτερο θεραπευτικό σχήμα. Τα βιβλία που χρησιμοποιούνται μπορούν να είναι λογοτεχνικά, μυθοπλασίας ή μη μυθοπλαστικά: βιογραφίες, ποίηση, ακόμη και εγχειρίδια αυτοβοήθειας. Η βιβλιοθεραπεία χρησιμοποιείται συχνά σε κοινωνικές ομαδικές εργασίες και στην ομαδική θεραπεία, είναι αποτελεσματική σε άτομα όλων των ηλικιών, άτομα σε ιδρύματα, καθώς και εξωτερικούς ασθενείς, αλλά και υγιή άτομα που επιθυμούν να εμπιστευτούν τη λογοτεχνία ως μέσο προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης. Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί!

Κείμενο 3

Οι ρετσίνες του βασιλιά

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Ισίδωρου Ζουργού (εκδ. Πατάκη, 2019).

Αναστέναξε –πιο πολύ για να βρει τέμπο η ανάσα του. Αδειοσύνη. Αναρωτήθηκε, έμπλεος καυστικής διάθεσης, μήπως ένας βήχας του θα ήταν ευπρόσδεκτος ως επιβεβαίωση ότι ο εαυτός του συνέχιζε να υπάρχει. [...]

Αυτή η Δευτέρα τού προέκυψε ιδιαίτερα στείρα σε ταξίδια του νου, αφού δεν είχε ανοίξει σελίδα. Το καταλάβαινε μέρα με τη μέρα πως η ανάγνωση κάποιου βιβλίου τού ήταν απαραίτητη. Ήταν το μυαλό του που είχε ανάγκη τα βιβλία. Είχε αποδειχτεί πως αυτά ήταν οι σκαλωσιές για να συντηρεί τα δικά του τοιχώματα, μιας και κάθε μέρα ένιωθε τους σοβάδες του να πέφτουν. Οι νοητικές του λειτουργίες έφθιναν και ήταν σαν νοτισμένοι τοίχος –ίσως σ' αυτό μερίδιο ευθύνης να είχαν και οι ρετσίνες, κι έτσι τα φουσκώματα του μυαλού του παραδίνονταν στον νόμο της βαρύτητας κι έριχναν κάθε τόσο τους σοβάδες σαν το χιόνι. Ήταν βέβαιος πως το μυαλό του μαδούσε με τα γηρατειά κι έχανε όχι μόνο τη στιλπνότητα της γούνας του, αλλά και τρίχες, τούφες ολόκληρες. Για παράδειγμα, σ' αυτά που έλεγε, συχνά επαναλαμβανόταν, επίσης αρκετές φορές μακρόσυρτους συλλογισμούς τούς άφηγε στη μέση, ενώ ξεχνούσε πού είχε αφήσει τα γυαλιά του, όπως και ονόματα παλιών φίλων και συνεργατών. Αρκετές φορές καταλάβαινε πως του αρκούσαν γενικεύσεις και απλοϊκότητες που σ' άλλους καιρούς θα τον αηδίαζαν.

Ο Λεόντιος Έξαρχος το 'νιωθε πως γερνούσε. Έβλεπε κάθε μέρα τις σελίδες απ' το ημερολόγιο της ζωής του να τις γυρίζει όλο και πιο γρήγορα ο άνεμος κι ύστερα να τις σκορπίζει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα του τίτλου στο Κείμενο 2 σε σχέση με το κεντρικό θέμα του (μονάδες 10) και τη θέση της αρθρογράφου ως προς αυτό (μονάδες 5). Η απάντησή σου να είναι 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 1 και ένα αντίστοιχο σημείο στο Κείμενο 2, στα οποία οι συγγραφείς επικαλούνται το συναίσθημα του δέκτη (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις με συντομία την απάντησή σου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις τη λειτουργία των σημείων στίξης (εισαγωγικά, αποσιωπητικά, εισαγωγικά, εισαγωγικά, θαυμαστικό) στα ακόλουθα χωρία των Κειμένων 1 και 2, λαμβάνοντας υπόψη σου τα συμφραζόμενα:

- Θα έδινα διέξοδο στο διαρκές μουρμουρητό που με καλούσε να «εκφραστώ» (Κείμενο 1)
- Το κυριότερο όφελός μου, πάντως, είναι ότι ποτέ δεν πέφτω από τα σύννεφα... (Κείμενο 1)
- «Τόπος θεραπείας της ψυχής» (Κείμενο 2)
- «Το βιβλίο είναι ο καλύτερος θεραπευτής» (Κείμενο 2)
- Με άλλα λόγια, δεν χρειάζεται κάποιος να αντιμετωπίζει ψυχικές δυσκολίες για να... βιβλιοθεραπευτεί! (Κείμενο 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη σχέση του Λεόντιου Έξαρχου με τα βιβλία στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται αυτή σε σχέση με την ηλικιακή φάση στην οποία βρίσκεται; Ποια συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Των Νεοελλήνων οι παρέες]**

Απόσπασμα από το βιβλίο της Ιωάννας Τσιβάκου «Ατομικισμός και φιλία: Η ταυτότητα των νέων Ελλήνων» (εκδ. Σιδέρης, Αθήνα, 2017).

Οι σύγχρονοι νέοι, με το να έρχονται αντιμέτωποι με την εξαφάνιση ή αλλαγή του χαρακτήρα των πρώην τόπων δημόσιας συνάντησης (όπως η αγορά, οι πλατείες ή τα καφενεία), με την ψηφιακή τεχνολογία να επιφέρει την εξαφάνιση της απτής εγγύτητας μεταξύ των ανθρωπίνων υπάρξεων και τέλος, με την παρακμή της δημόσιας ηθικής, καταλήγουν να εμφορούνται¹ από μια νέου τύπου ηθογενετική² ηθική, από την οποία απουσιάζει η ανάληψη ευθύνης του ενός απέναντι στον κάθε άλλον. Οι φίλοι από σύντροφοι καρδιακοί μεταβάλλονται σε ευκαιριακή, και γι' αυτό προσωρινή, «παρέα» σε ένα κοινό ταξίδι προς το άγνωστο, όπου δεν υπάρχει ούτε νόστος ούτε άφιξη. Σε έναν κόσμο όπου η μετά θάνατον ζωή εμποτίστηκε από το πνεύμα της αμφιβολίας και η πολιτική και ο νόμος εκλήθησαν για να ρυθμίσουν χωρίς κανένα ηθικό έρεισμα τις κοινωνικές σχέσεις, η προσωπική φιλία, για όσο διαρκεί, περιορίζεται να λειτουργεί μέσα στον κύκλο της παρέας, γινόμενη κατανοητή ως καταφύγιο παρηγορητικό του βίου.

Στην παρέα, σ' έναν άτυπο κοινωνικό κύκλο του «εμείς», ο νεαρός Έλληνας ποθεί να ανεύρει την αναγκαία για την ύπαρξή του θαλπωρή. Γι' αυτό και η παρέα, με το να επιτρέπει στο άτομο να διατηρεί ζωντανά τα συστατικά αγαθά του φιλότιμου, εμφανίζεται ως υποκατάστατο της παραδοσιακής κοινότητας. Ζυμωμένη με αναμνήσεις από παρελθόντες χώρους κοινωνικότητας, όπως η γειτονιά, το χωριό, το σχολείο, ο στρατός, σχηματισμένη από χαρακτηριστικά ομοιότητας οφειλόμενα στην ηλικία και στις εκπαιδευτικές και εργασιακές εμπειρίες, αλλά και στα κοινά ενδιαφέροντα για την πολιτική, την επιστήμη ή την τέχνη ή και από μian ομοιότητα παραχθείσα από τα ίδια ερωτικά βιώματα, η παρέα αποτελεί προνομιακό χώρο συνεύρεσης του ατόμου με τους ομοίους άλλους.

1 διαπνέονται, διακατέχονται

2 που διαμορφώνεται με βάση τις συνήθειες, τα ήθη

Τα προαναφερθέντα στοιχεία ομοιότητας, καίτοι δεν σχετίζονται με κοινούς ηθικούς προσανατολισμούς, εν τούτοις είναι αρκετά ισχυρά ώστε, αφενός να προκαλούν συναισθήματα συμπάθειας και εμπιστοσύνης ανάμεσα στα μέλη της παρέας και, αφετέρου να ενισχύουν την αυτοεκτίμηση των φίλων, καθώς εντός της παρέας νοιώθουν μεταξύ τους ίσοι, περιφρονώντας ή υποτιμώντας τους έξω, ιδίως όσους είναι ανώτεροι, κατώτεροι ή διαφορετικοί. Η ισότητα, από αξιακό μέγεθος του πολιτικού και κοινωνικού πεδίου, έχει μεταφερθεί -όπως και στη φιλία- στον ψυχικό χώρο κι αυτό είναι ένα από τα πλεονεκτήματα της παρέας.

Κείμενο 2

[Φίλος με τον εαυτό σου πρώτα...]

Διασκευασμένο κείμενο της Φανής Ναθαναηλίδου, δημοσιευμένο στις 03.07.2017 στην ιστοσελίδα <https://sillogoskallisto.wordpress.com/2017/07/30/> (ανάκτηση: 10.07.2022).

Ένα μεγάλο και πολύ σημαντικό μέρος της ζωής μας είναι οι φίλοι. Παντελώς άγνωστοι άνθρωποι μεταξύ τους, χωρίς κοινό παρελθόν, χωρίς συγγένεια, συναντιούνται και αποκτούν ισχυρούς δεσμούς φιλίας. Αλήθεια, τι είναι η φιλία; Θαρρώ πως ο καθένας μας αποδίδει διαφορετικά νοήματα στην έννοια, γεγονός που δείχνει την πολυδιάστατη και σύνθετη όψη που έχει και κατ' επέκταση την τρομερή αξία της. Λέω τρομερή, διότι, αν το σκεφτεί κανείς, είναι όντως τρομερό δύο άγνωστοι να συναντηθούν και να παλεύουν να μάθουν ο ένας τον άλλον, αλληλεπιδρώντας σε διάφορους τομείς. Θέλει θάρρος και θράσος, για να φτάσεις να γνωρίσεις έναν άνθρωπο και μέσα απ' αυτόν να αντικρίσεις όψεις του εαυτού σου. Λέω τρομερή, διότι, ακόμη και όταν βρεις έναν άνθρωπο και συνάψεις φιλική σχέση μαζί του, είναι δύσκολο να τη διατηρήσεις αναλλοίωτη· ως γνωστόν ο χρόνος φθείρει τα συναισθήματα.

Οι ρίζες της έννοιας «φιλία» είναι βαθιές· έχει γίνει λόγος γι' αυτήν στο παρελθόν από φιλοσόφους, λογοτέχνες, ιστορικούς, καλλιτέχνες και είναι ευδιάκριτη η εξέλιξή της από τότε έως σήμερα. Με έναν ευρύτερο ορισμό, φιλία είναι ένας δεσμός στο πλαίσιο του οποίου δύο άνθρωποι αγαπιούνται, επιθυμούν και επιδιώκουν το καλύτερο δυνατό ο ένας για τον άλλο, προσπαθώντας μάλιστα να σταθούν αρωγοί στην απόκτηση και κατάκτηση αυτού του καλύτερου, χωρίς φθόνο και κακία. Η φιλία είναι αρετή, διότι έχει σημαντικά χαρακτηριστικά της, όπως μοναδικότητα, εμπιστοσύνη, αίσθημα ευθύνης και αφοσίωσης.

Θαρρώ πως στις μέρες μας είναι σπάνια η αυθεντική φιλία. Όχι πως είναι δύσκολο να πλάσεις μια υγιή σχέση με ισχυρά θεμέλια. Αντιθέτως, είναι δύσκολο να βρεις έναν άνθρωπο πρόθυμο να κάνει πίσω τον εγωισμό του, να ακούσει τι έχεις να πεις, να

καταλάβει, να ρισκάρει για σένα, να σου δείξει με έργα τι νιώθει, να σου σταθεί στα δύσκολα, να αισθάνεται πλήρης παρά την ασυμφωνία χαρακτήρων σας, να κατανοεί τον διαφορετικό τρόπο σκέψης και να σέβεται το «είναι» σου. Μπορώ να γράφω σελίδες για το τι είναι δύσκολο να κάνεις ως φίλος, αλλά δεν θα το κάνω, γιατί είναι λίγο τρομακτικό έτσι. Και η αλήθεια είναι ότι όσο τρομακτικό κι αν είναι, όταν βρεις τον κατάλληλο άνθρωπο, όλα γίνονται απλά και εύκολα. Αρκεί να είσαι πρόθυμος να γνωρίσεις το καινούργιο και το διαφορετικό, χωρίς να κριτικάρεις ή να σνομπάρεις. [...]

Για να είσαι πρόθυμος, λοιπόν, να κάνεις μια γνωριμία, οφείλεις πρώτα να είσαι φίλος με τον εαυτό σου. Μόνον έτσι οι πιθανότητες δημιουργίας μιας ισχυρής φιλίας θα αυξηθούν δραματικά. Επομένως, για να είναι μια φιλία αληθινή και να αντέξει στον χρόνο, χρειάζεται γερές βάσεις και ανιδιοτελή κίνητρα. Η διαδικασία αυτή έχει μεγάλη χρονική διάρκεια μέχρι να φτάσει κανείς στο επιθυμητό αποτέλεσμα, γι' αυτό απαιτείται υπομονή, υπευθυνότητα και αργά, σταθερά βήματα.

Όλοι οι άνθρωποι κάθε ηλικίας έχουν την ανάγκη να μοιραστούν τη χαρά ή τη λύπη, τη σιωπή ή τα λόγια τους. Έχουν ανάγκη ένα στήριγμα, έναν ώμο να κλάψουν ή ένα χέρι να κρατηθούν, όταν νιώθουν ότι δεν μπορούν να συνεχίσουν. Η ανάγκη αυτή είναι ανθρώπινη και η ικανοποίησή της απαραίτητη για την ευδαιμονία της ψυχής. Όντως, στις μέρες μας σπανίζει η αυθεντική φιλία και δεν περισσεύει. Αυτό, όμως, είναι που την καθιστά ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά στη ζωή, καθώς δεν χτίζεται με ψέμα, συμφέρον και κακία, αλλά με αγάπη, ειλικρίνεια και σεβασμό, γεγονός που την εξελίσσει σε κάτι βαθύ και ουσιαστικό. Γι' αυτό διακρίνει ανεπτυγμένα και ώριμα άτομα, πρόθυμα για προσωπικές θυσίες στο όνομά της και της αναζήτησης του εαυτού μέσα απ' αυτήν.

Η φιλία είναι ένας ισχυρός ψυχικός αγαπητικός δεσμός. Αν τη βρείτε, μην τη χάσετε!

Κείμενο 3

Δύσκολη τόλμη

Το ποίημα της Λένας Παππά προέρχεται από τη συλλογή «Βραδυφλεγή», Τα Ποιήματα, Τόμος Β', εκδ. Αρμός, Αθήνα: 1997.

Μπορεί

να διασχίσεις φαράγγια, ερήμους και έλη

να διατρέξεις απύθμενες θάλασσες

κι όμως

να μην τολμάς τη μικρή

ελάχιστη απόσταση να διανύσεις μέχρι τον εαυτό σου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο τέλος του Κειμένου 2 η συγγραφέας καταλήγει σε μια προτροπή προς τους αναγνώστες. Σε 60-70 λέξεις να δικαιολογήσεις με αναφορά σε στοιχεία του κειμένου το περιεχόμενο της προτροπής της.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να περιγράψεις με συντομία τη νοηματική διασύνδεση που χαρακτηρίζει τη 2^η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1. (μονάδες 6)

β. Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας επιλέγει να αναπτύξει τα σχόλια – λεπτομέρειες στη βάση του β' ενικού ρηματικού προσώπου. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με ισοδύναμες νοηματικά λέξεις ή φράσεις (κάνοντας τις αναγκαίες, κατά τη γνώμη σου, αλλαγές στη σύνταξη, αν χρειαστεί), προκειμένου το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το κύριο ερώτημα που αναδεικνύεται στο Κείμενο 3, με ποιους κειμενικούς δείκτες γίνεται αυτό (η αναφορά σε τρεις κρίνεται επαρκής) και ποια η προσωπική σου θέση; (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η αξία της αμφιβολίας**

Επιλεγμένο απόσπασμα από δοκίμιο του Ε. Π. Παπανούτσου, που βρίσκεται στο βιβλίο του «Το Δίκαιο της Πυγμής», εκδ. Δωδώνη, Αθήνα.

Το «ίσως» (πιθανόν ναι-πιθανόν όχι), μια μικρή δισύλλαβη λέξη, είναι το αλάτι της φιλοσοφίας. Δεν λείπει, δεν μπορεί να λείψει από οποιοδήποτε παρασκευασμά της. Χωρίς αυτό οι προτάσεις του φιλοσοφικού λόγου –όχι οι αναλυτικές ή ταυτολογικές, όπως τις ονομάζουν οι ειδικοί, αλλά οι συνθετικές, οι πραγματολογικές- είναι καταδικασμένες στην ανεπανόρθωτη φθορά. Επομένως, ως βρώσιμη ύλη, είναι επικίνδυνες για την πνευματική μας υγεία.

Την αρχή αυτή, θεμελιώδη κανόνα ή αξίωμα του κριτικού στοχασμού, τη λησμονούν (ή όταν τη θυμούνται, την περιφρονούν) οι άνθρωποι από αφέλεια ή μωρία είναι «βέβαιοι» για όλα. Οι δογματικοί. Τους αναγνωρίζετε αμέσως από την ευκολία με την οποία αποφαινόνται για κάθε ζήτημα (είτε επιστημονικό θέμα είτε πρόβλημα ηθικό) και από την επιμονή τους να μη δέχονται ή να μη προσέχουν τις αντιρρήσεις σας. Μιλούν ανεπιφύλακτα και είναι αμετακίνητοι στη γραμμή που έχουν χαράξει. «Αυτή είναι η ορθή λύση! Άλλη δεν υπάρχει.» - «Δύο και δύο κάνουν τέσσερα.»... Από την ομοταξία τους στρατολογούνται οι φανατικοί και οι αδιάλλακτοι που καταδυναστεύουν τις φιλικές συντροφίες, τις πολιτικές παρατάξεις, κάποτε χώρες ολόκληρες. Η κριτική, ο αντίλογος, η βάσανος της «απόδειξης» είναι ο μεγάλος τους εχθρός. Τον φοβούνται, όπως ο διάβολος το λιβάνι, και τον αποφεύγουν. Όταν υποχρεωθούν να τον αντιμετωπίσουν, ρίχνονται πάνω του σαν τα φοβιτσιάρικα σκυλιά και δαγκώνουν: ο διαφωνών, ακόμη και στις λεπτομέρειες του πιστεύω τους, είναι ματαιόσπουδος σοφιστής ή αμφισβητησίας κακόπιστος. Εκείνοι μόνο κατέχουν την «αλήθεια». Και το δικαίωμα να την υπερασπίζονται απέναντι σε όσους αρνούνται να την προσκυνήσουν.

Επειδή η δράση γεννά αντίδραση, αδιάλλακτοι γίνονται κάποτε και οι αντίπαλοι του δογματισμού. Ύποπτη τους φαίνεται κάθε ρητή και ανεπιφύλακτη βεβαιότητα και, όσο απλοϊκότερα προβάλλεται, τόσο περισσότερο προκαλεί τη δυσπιστία τους. Γνωρίζουν από οδυνηρή προσωπική πείρα ότι ο κόσμος κρύβει ζηλότυπα τα μεγάλα μυστικά του, ότι η ζωή είναι ανεξάντλητη στις παγίδες που στήνει στους επίδοξους κατακτητές του νοήματός της, και κατά κανόνα αμφιβάλλουν, αν όχι για την εντιμότητα, ορισμένως για τη φρόνηση

εκείνων που δεν αξιώθηκαν να γνωρίσουν και να τιμήσουν την «αμφιβολία». Τους θεωρούν το λιγότερο ανώριμους για επιστημονική σκέψη και, προπάντων, ακατάλληλους για σοβαρή συζήτηση. Μια από τις ακριβές αναμνήσεις των φοιτητικών μου χρόνων είναι η εικόνα ενός ηλικιωμένου πανεπιστημιακού δασκάλου που αρνιόταν επίμονα να υιοθετήσει τη διδακτορική διατριβή ενός ατυχή συναδέλφου μου, επειδή τον έβρισκε πολύ «ήσυχο», εντελώς «βέβαιο» για τις ιδέες του.

- Εκατό τόσες δακτυλογραφημένες σελίδες, έλεγε με οργή ο καθηγητής σε όσους τον παρακαλούσαν να ενδώσει από επιείκεια, και δεν υπάρχει πουθενά ένα «ίσως». Αυτός δεν κάνει για τη φιλοσοφία. Ας διαλέξει άλλο κλάδο...

Κείμενο 2

Απόσπασμα από συνέντευξη του Νίκου Πορτοκάλογλου, 10.12. 2020 στο Lifo.

Μεγαλώνοντας αποκτώ μεγαλύτερη σιγουριά για τα πράγματα που θέλω και τα πράγματα που πιστεύω, αλλά ταυτόχρονα έχω μεγαλύτερη άνεση να αμφιβάλλω κιόλας. Νιώθω μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση για κάποια πράγματα, αλλά ταυτόχρονα αισθάνομαι ότι η αμφιβολία είναι απαραίτητη για μένα. Ο Μπουκόφσκι έλεγε πως «το πρόβλημα είναι ότι οι έξυπνοι άνθρωποι έχουν αμφιβολίες, ενώ οι βλάκες είναι σίγουροι». Αμφιταλαντεύομαι μεταξύ εξυπνάδας και βλακείας, άλλοτε με κερδίζει η σιγουριά και άλλοτε η αμφιβολία.

Δεν ήμουν ποτέ φανατικός, δεν ήμουν ποτέ δογματικός, δεν μου πήγαινε από χαρακτήρα και μόνο. Θεωρούσα ότι το δόγμα και ο φανατισμός είναι μόνο σκλαβιά, σου στερούν την ελευθερία. Και ήθελα πάντα η σχέση μου με το κοινό που αγαπάει τα τραγούδια μου να χτίζεται μόνο μέσα από τη δουλειά μου και όχι μέσα από τις απόψεις μου ή την πολιτική μου ταυτότητα ή οτιδήποτε άλλο.

Αυτό σε πολύ κόσμο δεν αρκεί, πολύς κόσμος ψάχνει σε έναν καλλιτέχνη έναν ηγέτη, έναν ιδεολογικό καθοδηγητή. Σε αυτό έχουμε βαθιές ρίζες εδώ στη Ελλάδα. Η ειρωνεία είναι ότι μπορείς να είσαι ένας ηγέτης με συνθήματα επαναστατικά και να μιλάς συνέχεια για ελευθερία κ.λπ., αλλά από τη στιγμή που είσαι ηγέτης, έχεις αποδεχτεί αυτόν τον ρόλο, είσαι υποδουλωμένος στους οπαδούς σου. Ξέρεις ότι οποιοδήποτε βήμα βγαίνει έξω από τις ράγες, τις οποίες εσύ έχεις θέσει, αλλά έχεις συμφωνήσει με τους οπαδούς σου ότι αυτές είναι, μπορεί να σου κοστίσει το κεφάλι σου. [...]

Κείμενο 3

Ο ΚΑΝΟΝΑΣ

Το ποίημα ανήκει στα αδημοσίευτα ποιήματα του Πάνου Κ. Θασίτη, Τα Ποιήματα, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα: 2011.

Δουλεύει, πληρώνεται, τρώει
κοιμάται. Κάνει παιδιά –ή τ' αποφεύγει.
Βρυχάται στα γήπεδα τις Κυριακές.
Κάθε βράδυ βαρκάδα με την πολυθρόνα στα κανάλια.
Για τα λοιπά
βιβλιάρια ασφαλίσεως κατά παντός κινδύνου
στοχαστικά.

Τα ουσιώδη αυτά και τα συνηθισμένα, η ζωή του.
Γι' αυτά και πέφτει –αν χρειαστεί-
Ηρωικά μαχόμενος στην ιερή κουζίνα
στη σάλα, στον μπιντέ, στην άβατη παστάδα¹.
Απών στα ταξικά οδοφράγματα
κωφάλαλος στον Ιδεών τη σκοτεινή βοή
αμέτοχος στα «μεγάλα» -ποια μεγάλα;- γεγονότα.
(Παθός – μαθός, αδιαφορεί για τα κοινά φρονίμως).

Ο άνθρωπος αυτός δεν είν' εξαίρεση.
Είν' ο κανόνας. Έστω το υλικό του κανόνα.
Και τώρα, μην ανησυχείτε πάλι σύντροφε Brecht².
Οι βολεμένες μάζες δεν ανησυχούν.
(Ίσως, δεν ανησύχησαν ποτέ).

1 Το νυφικό δωμάτιο (από τους ελληνιστικούς χρόνους έχει επικρατήσει αυτή η σημασία)

2 Ο Μπέρτολτ Μπρεχτ ήταν Γερμανός δραματουργός, σκηνοθέτης και ποιητής του 20ού αιώνα. Θεωρείται ο πατέρας του «επικού θεάτρου». Με την άνοδο του Ναζιστικού καθεστώτος στη Γερμανία αυτοεξορίστηκε ως το 1948.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τον Νίκο Πορτοκάλογλου σύμφωνα με όσα αναφέρει στη συνέντευξη στο Κείμενο 2. (50-60 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ποια θέση του συγγραφέα στο Κείμενο 1 τεκμηριώνει το παράδειγμα που παραθέτει στο τέλος του κειμένου του; (μονάδες 4)

β. Να δικαιολογήσεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα των σημείων στίξης (εισαγωγικά στην πρώτη περίπτωση, παρένθεση στη δεύτερη και εισαγωγικά στην τρίτη) που βρίσκονται στην 2^η παράγραφο του Κειμένου 1: i) είναι «βέβαιοι» για όλα, ii) (είτε επιστημονικό θέμα είτε πρόβλημα ηθικό), iii) «Αυτή είναι η ορθή λύση! Άλλη δεν υπάρχει» (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να μεταγράψεις τη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις με άλλες λέξεις ή φράσεις συνώνυμες, ώστε το ύφος του λόγου να γίνει πιο σοβαρό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συμπεριφορά του ανθρώπου που συνιστά τον Κανόνα, σύμφωνα με το Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρία εκφραστικά μέσα με τα οποία αυτή αποδίδεται. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η επικαιρότητα του ποιήματος; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το κείμενο του Χρήστου Καμπόλη δημοσιεύτηκε στη στήλη «Απόψεις» της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 14.01.2012.

«Απέτυχα στο διαγώνισμα», μου είπε η κόρη μου τις προάλλες. Όταν τη ρώτησα για ποιο λόγο, μου είπε ότι σημασία έχει το αποτέλεσμα: η αποτυχία.

Η συζήτηση που είχαμε ξεκαθάρισε αρκετά πράγματα. Όχι, δεν έχει σημασία η αποτυχία. Σημασία έχει τι προσπαθούμε να πετύχουμε. Ένας άνθρωπος που αναλαμβάνει προκλήσεις, που προσπαθεί να διεκδικήσει κάτι δύσκολο, που βάζει ψηλούς στόχους είναι φυσικό να βιώσει και αποτυχίες. Το αντίθετο, αυτός που βάζει χαμηλούς στόχους, που δεν βαδίζει σε ανεξερεύνητα μονοπάτια, μάλλον δεν θα νιώσει την αποτυχία. Όμως, δεν θα έχει καταφέρει κάτι.

Όχι, δεν έχει σημασία η αποτυχία. Σημασία έχει τι μαθαίνουμε από αυτήν και πώς συμπεριλαμβάνουμε αυτή τη γνώση και εμπειρία στο επόμενο βήμα. Ο Έντισον ισχυριζόταν ότι ποτέ δεν απέτυχε στο να ανακαλύψει τον ηλεκτρικό γλόμπο. Απλώς είχε βρει 10.000 τρόπους οι οποίοι δεν δούλευαν, πριν πραγματοποιήσει τον στόχο του!

Η επίτευξη δύσκολων εγχειρημάτων και η γόνιμη επεξεργασία των αποτυχιών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στη χώρα μας. Ίσως ένας από τους λόγους της χαμηλής επιχειρηματικότητας που χαρακτηρίζει την οικονομία μας είναι και η αδυναμία στη διαχείριση της αποτυχίας. Σε μια χώρα σαν τη δική μας, με πολύ μεγάλο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, ο πειραματισμός με αμφίβολα εκ των προτέρων αποτελέσματα είναι ουσιώδη χαρακτηριστικά για την ευημερία μας. Όμως, για να πετύχει η επιχειρηματικότητα, θα πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να βιώσουμε την αποτυχία. Να μάθουμε από τα αρχικά αρνητικά αποτελέσματα και να χαρτογραφήσουμε τη νέα πορεία.

Ίσως είναι καιρός να επαναπροσδιορίσουμε πιο emphaticά ότι μια αποτυχία δεν είναι το οδυνηρό τέλος μιας διαδρομής, αλλά μια πιο γόνιμη και έμπειρη «νέα αρχή» προς την επιτυχία! Και ίσως να είναι καιρός να μην αποζητούμε την ευκολία των χαμηλών στόχων, αλλά να απαιτούμε από τον εαυτό μας και τους οικείους μας την ανάληψη πραγματικών προκλήσεων. Όπως έλεγε και ένας δάσκαλός μου: «Να βάζετε σαν στόχο το φεγγάρι, γιατί, ακόμη και αν αποτύχετε, θα βρεθείτε ανάμεσα στα αστέρια».

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από συνέντευξη του ηθοποιού και θεατρολόγου Χρίστου Παπαμιχαήλ στον Δ. Κυριαζή, 23.11.2018, Πηγή: www.lifo.gr.

— Πες μας δυο λόγια για το Pitch Your Failure.

Είναι μια σειρά από events που διοργανώνονται σε πόλεις της Ευρώπης και των χωρών της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής με σκοπό να ευαισθητοποιήσουν νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες και όσους θέλουν να δημιουργήσουν ή έχουν ήδη μια πρωτοβουλία σχετικά με τη διαχείριση της αποτυχίας και της δυσκολίας.

Η Αθήνα είναι η τρίτη στάση του PYF, μετά τη Ρώμη και το Βερολίνο. Ένα pitching event διαφορετικό από τα άλλα, με αληθινές και όχι τέλειες ιστορίες.

— Από πού ξεκίνησε και τι στόχους έχει;

Η ομάδα του PYF αποτελείται από νέους κοινωνικούς επιχειρηματίες που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Μεσογείου, όπου η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι ακόμα δυσνόητη και απόμακρη, συνδεδεμένη ίσως με την αποτυχία.

— Ποια είναι η θέση της αποτυχίας στον σύγχρονο δυτικό κόσμο που θεοποιεί την επιτυχία;

Η επιτυχία μοιάζει να έχει κυρίαρχη θέση στον σύγχρονο δυτικό κόσμο και αυτός πιστεύω ότι είναι ένας από τους λόγους της μεγάλης αποτυχίας του. Η επιτυχία δεν μπορεί να μετρηθεί μόνο με αριθμούς –το μοναδικό σχεδόν κριτήριο που θέτει σήμερα ο αναπτυγμένος κόσμος–, αλλά κρίνεται με βάση πολυεπίπεδα προσωπικά και κοινωνικά κριτήρια. Θεοποιώντας την επιτυχία και το κέρδος πετυχαίνουμε μόνο να εγκλωβίζουμε την ανθρώπινη φύση και τις κοινωνίες μας στο στενό πλαίσιο που θέτει ο καπιταλισμός. Η «αποτυχία» είναι, πιστεύω, το βασικό συστατικό κάθε προσπάθειας για δημιουργία. Ας συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι πρόκειται για ένα στάδιο που ενδυναμώνει και ενισχύει το έργο μας.

Κείμενο 3

ΜΟΥΣΙΚΟΙ Σ' ΕΝΑ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΕΝΤΡΟ

Το ποίημα του Βασίλη Βασιλικού, ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, αντλήθηκε από τη συλλογή «Τα Ποιήματα», εκδ. Πολύπλανο, Αθήνα: 1999.

Κάποτε ξεκίνησαν κι αυτοί μ' όνειρα μεγάλα:

να παίξουν Μότσαρτ, Μπετόβεν, Σοπέν

σε αμφιθέατρα κατάμεστα από κόσμο,

την επόμενη να διαβάζουν κριτικές

για το ταλέντο τους. Και άλλα.

Τώρα τι κι αν ξεπέσαν σ' αυτό
το φτωχικό, παραθαλάσσιο κέντρο
με μια φτηνή τζαζ, ξενυχτώντας
πάνω από ταμπούρα, τραγουδώντας
τα τραγουδάκια της εποχής
-στο πιάνο μια γρηά¹ τους συνοδεύει-
τι κι αν μένουν μετά τις μια να τους ακούν
οι άδειες καρέκλες, τα άδεια τραπέζια
τ' αδιάφορα νυσταγμένα γκαρσόνια...

υπάρχει πάντα η θάλασσα να δέχεται
ακούραστα, τα κουρασμένα όνειρά τους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια στάση απέναντι στην αποτυχία διακρίνεις στα νοήματα του Κειμένου 2; (μονάδες 5)
Σε ποιο βαθμό αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με τις απόψεις που διατυπώνονται στο Κείμενο
1; (μονάδες 10) Να απαντήσεις σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 και με ποια επιχειρήματα –
λογικές σκέψεις οδηγείται σε αυτό;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Απέτυχα στο διαγώνισμα» (1^η παράγραφος, Κείμενο 1)

Απλώς είχε βρει 10.000 τρόπους, οι οποίοι δεν δούλευαν πριν πραγματοποιήσει τον στόχο
του! (3^η παράγραφος, Κείμενο 1)

«νέα αρχή» (5^η παράγραφος, Κείμενο 1)

Ποια η λειτουργία των σημείων στίξης στις παραπάνω περιπτώσεις; (μονάδες 6)

β. «Ας συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι πρόκειται για ένα στάδιο που ενδυναμώνει και
ενισχύει το έργο μας.» (3^η απάντηση, Κείμενο 2): Να μετατρέψεις με τις κατάλληλες, κατά
την κρίση σου, αλλαγές την παραπάνω φράση, ώστε από προτροπή να δηλώνει

1 Στο πρωτότυπο υπάρχει και ο χαρακτηρισμός «φώκια» που έχει εξαιρεθεί.

αναγκαιότητα. (μονάδες 2) Ποιος τρόπος εκφοράς του μηνύματος είναι καταλληλότερος, κατά τη γνώμη σου, με κριτήριο το είδος του κειμένου; (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποτυπώνεται μια πορεία που γεννά απογοήτευση. Να την ερμηνεύσεις αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες και να σε απασχολήσει αν το μήνυμα που εκπέμπεται στο κείμενο είναι συνηθισμένο και για άλλους ανθρώπους ή όχι. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΑΡΓΥΡΗ ΣΙΡΔΑΡΗ

Κείμενο 1

Η άγνοια προκαλεί φόβο και δημιουργεί προκαταλήψεις

Απόσπασμα από κείμενο αναρτημένο στο διαδίκτυο στις 15.4.2012. Πηγή: <http://world-look.blogspot.com>.

Η ανθρώπινη οντότητα ακολούθησε μια εξαιρετικά δύσβατη και επίπονη πορεία, για να απελευθερωθεί απ' τα δεσμά της άγνοιας και να κατακτήσει το σπουδαιότερο αγαθό, τη γνώση. Η γνώση είναι αυτή που έβγαλε τον άνθρωπο απ' το σκοτάδι της αμάθειας και τον οδήγησε στο φως της νόησης. Παρ' όλα αυτά, ακόμα και στην εποχή μας που έχει χαρακτηριστεί ως «η εποχή της πληροφορίας», κάποιοι άνθρωποι παραμένουν ακόμα στην άγνοια είτε εκούσια, είτε ακούσια.

Βέβαια, η άγνοια αυτή προκαλεί φόβο προς οτιδήποτε άγνωστο και ξένο. Αυτόν τον φόβο μπορούν να τον προκαλέσουν διάφοροι παράγοντες, όπως η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας και τα νέα, συνεχόμενα επιτεύγματα της επιστήμης. Ο άνθρωπος που δεν είναι κατάλληλα ενημερωμένος, μπορεί εύκολα να ετεροκατευθυνθεί, κυρίως από τις παραπλανητικές πληροφορίες των Μ.Μ.Ε., και έτσι οδηγείται στην προκατάληψη ως προς κάθε νέα επιστημονική ανακάλυψη. [...]

Όλα τα παραπάνω εύκολα θα μπορούσαν να αποφευχθούν, αν οι άνθρωποι δεν ήταν βυθισμένοι στην άγνοιά τους που δεν τους επιτρέπει να εκτιμήσουν σωστά τους ανθρώπους και τις καταστάσεις. Συνειδητοποιούμε, λοιπόν, πως η άγνοια με τις προκαταλήψεις και τον φόβο που δημιουργεί, επηρεάζει το άτομο σε όλα τα επίπεδα της ζωής του, δεν το αφήνει να αναπτυχθεί όπως θα έπρεπε, το περιορίζει κοινωνικά, το καθιστά αδικαιολόγητα ανασφαλή και ανυπεράσπιστο μπροστά σε ανύπαρκτους συνήθως κινδύνους. Ακόμη, οδηγεί τον άνθρωπο στην υιοθέτηση οπισθοδρομικής συμπεριφοράς και αποτελεί μόνιμο εχθρό της ανθρώπινης προόδου και εξέλιξης.

Έτσι, ο μόνος τρόπος που θα απεγκλωβίσει τους ανθρώπους απ' την άγνοια είναι η παιδεία. Σύμφωνα με την κινέζικη σοφία, « Το πιο πολύτιμο αγαθό είναι η γνώση. Το χρήμα χάνεται, η υγεία και η δύναμη μειώνονται, αλλά ό,τι έχει κερδηθεί από τον νου μένει δικό του». Βλέπουμε, λοιπόν, ότι το μοναδικό όπλο απέναντι στον φόβο και στην προκατάληψη είναι η γνώση της αλήθειας που δίνει στον άνθρωπο τα κατάλληλα εφόδια για να πορευτεί στη ζωή του.

Κείμενο 2

ΟΙ ΔΡΙΜΕΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Απόσπασμα από το βιβλίο του πανεπιστημιακού και συγγραφέα Σπύρου Τζόκα «Η Κραυγή της Σιωπής», εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2018.

Αύγουστος μήνας, όπως και τότε, στη μεγάλη καταστροφή του ελληνισμού, ζεστός μήνας και ένας έντονος κυριακάτικος ήλιος. Είχαν ήδη περάσει οι δρίμες του Αυγούστου, οι πρώτες, δηλαδή, έξι μέρες του μήνα που ο λαός μας τις θεωρεί πολύ δυσόιωνες. Κάποιοι ήταν και υπερβολικά προληπτικοί, ζούσαν με τον φόβο των προλήψεων. Αυτοί δεν λούζονταν κι ούτε έπλεναν ρούχα, γιατί φοβούνταν μήπως καταστραφούν τα ρούχα τους. Τα παιδιά τα έκλειναν μέσα τα μεσημέρια, αυτές τις μέρες και τους έλεγαν: «Μην βγαίνετε έξω, μην περνάτε απόμερα και τρίστρατα, γιατί οι Δρίμες θα σας κάνουν κακό, μεγάλο κακό.»

Οι Μικρασιάτες πίστευαν πως οι Δρίμες είναι οι δώδεκα πρώτες μέρες του μήνα κι όχι οι έξι και πως η καθεμία απ' τις δώδεκα αντιστοιχεί σ' ένα μήνα της χρονιάς. Γι' αυτό τις έλεγαν και «μερομήνια». Οι γυναίκες των ναυτικών παρακαλούσαν παλιά να είναι καλά τα μερομήνια, για να είναι καλά τα ταξίδια. Τα μερομήνια έλεγαν ότι, αν έχει αέρα την πρώτη μέρα, και ο πρώτος μήνας, ο Γενάρης δηλαδή, θα είναι άστατος και ακολουθεί ο καιρός των υπόλοιπων ημερών που προμηνύει και τον καιρό των υπόλοιπων μηνών.

Αύγουστος μήνας, λουπόν, και πρωινό Κυριακής στις φτωχογειτονιές της Καισαριανής κάποτε. Χαμόσπιτα δίπλα σε παράγκες. Μπουγάδες και απλωμένα ρούχα στις αυλές να πάλλονται από το αυγουσιτιάτικο μελτεμάκι. Οι μυρωδιές μπερδεύονταν ανάμεσα στους μικρούς κήπους και στους βόθρους.

Παράγκες ξύλινες και ντενεκεδένιες και χωματόσπιτα γέρνανε από τη μια μπάντα και άκουγε ο γείτονας την ανάσα του διπλανού του, το κλάμα του μωρού. Οι παράγκες σχημάτιζαν τετράγωνα και υπήρχανε είσοδοι που έμπαινες μέσα στο τετράγωνο, αλλά ήταν πολύ στενές, μόνο ποδήλατο μπορούσε να περάσει ή γαϊδουράκι και σούστα¹ το πολύ - πολύ....

¹Το κάρο που έσερνε συνήθως ένα άλογο.

Κείμενο 3

[Η παλιά η γειτονιά]

Απόσπασμα από το διήγημα του Νίκου Κοκάντζη «Τζιοκόντα», στο «Πεζογράφοι της Θεσσαλονίκης 1930-1980», εκδ. Επιλογή.

Χθες είδα και πάλι στ' όνειρό μου την παλιά μου γειτονιά. Όνειρο στον ύπνο, στον ξύπνο εφιάλτης έτσι που την έχουσε καταντήσει. Όμως εγώ την πρόλαβα στις ομορφιές της. Τύχη μου εμένα μεγάλη που πρόλαβα και γεννήθηκα και μεγάλωσα εκεί όπως ήτανε στα παλιά, έζησα εκεί και τον Πόλεμο και την Κατοχή και μερικά χρόνια μετέπειτα.

Σ' εκείνα τα χρόνια, πριν από τον Πόλεμο, σε γειτονιές σαν τη δική μας, οι άνθρωποι καθότανε ακόμη σε σπίτια κι όχι σε «μέγαρα», υπήρχανε κήποι και λουλούδια και λείπανε τ' αυτοκίνητα, οι εποχές του έτους είχανε ακόμη τη δική τους μυρουδιά η καθεμία και την ησυχία της νύχτας την έκοβε το γαύγισμα ενός σκύλου, το λάλημα ενός κόκορα πριν ξημερώσει, τα βατράχια στη στέρνα του γείτονα το καλοκαίρι, ο πρωινός ο γαλατάς κι οι πρώτες κουβέντες των νοικοκυράδων – Θεέ μου, αυτά και τόσα άλλα.

Τότε λοιπόν, υπήρχε εκεί ένα φτωχόσπιτο που γίνηκε πολύ σημαντικό για μένα. Στενόμακρο και χαμηλό, είχε μια γερτή στέγη από παλιά κεραμίδια και μια κληματαριά που έπιανε τη μισή την πρόσοψη κι απλωνότανε πάνω από το σκέπασμα της εξώπορτας. Στη μια του πλευρά ένας τάχα κήπος, με δύο τρεις γλάστρες, χόρτα και τσουκνίδες μα και μια μεγάλη συκιά, ένας φράκτης της κακιάς ώρας που μόνο τα όρια έδειχνε χωρίς να φυλάει από τίποτε – όχι που υπήρχε λόγος δηλαδή να φυλάξει, τι να φυλάξει κι από ποιον – ένας κήπος μ' άλλα λόγια, τίμιος και απροσποίητος, λίγο απ' το χέρι του ανθρώπου και πιο πολύ του Θεού, ένας κήπος, χάρμα, που, στα χρόνια που περάσανε και πάνε, χαζεύοντας τα πάρκα της Ευρώπης λαχτάρησε γι' αυτόν η καρδιά μου, γέμισα από καημό για τις γωνιές του, τις πέτρες τα μαμούδια τις σαύρες τα τζιτζίκια του, τον απέραντο κόσμο που έκλεινε στις δυο του σπιθαμές, εκεί που παίξαμε και μεγαλώσαμε και ζήσαμε και γνωρίσαμε, που προπαντός γνωρίσαμε.

Λοιπόν.

Ανάμεσα σ' αυτό το σπίτι και το δικό μας ήτανε ένας ανοιχτός χώρος, ένα οικόπεδο, πνιγμένος από χορτάρι το καλοκαίρι, ούτε ξέραμε ποιος ήτανε ο ιδιοκτήτης του, κανείς δεν είχε φανεί ποτέ, ήτανε ο τόπος συγκέντρωσης της παρέας, τόπος κουβέντας, παιχνιδιού, τσακωμών, αγάπης. Εκεί παίζαμε κρυφτό και μπίκο κι αγιούτο, εκεί παίζαμε τους εξερευνητές της ζούγκλας, εκεί ξαπλώναμε ανάμεσα στο χορτάρι που ψήλωνε ολόγυρα τα βράδια του καλοκαιριού και λέγαμε τα δικά μας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Τι είδους αντιλήψεις είναι οι «δρίμες», για τις οποίες γίνεται λόγος στο Κείμενο 2; (μονάδες 5) Σε ποιο βαθμό πιστεύεις ότι η εξάπλωση των αντιλήψεων αυτού του είδους συνδέονται με το επίπεδο μόρφωσης και ζωής των ανθρώπων; (μονάδες 6) Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 70-80 λέξεις με βάση τα νοήματα των Κειμένων 1 και 2, δίνοντας από ένα χωρίο από το κάθε κείμενο, που ενισχύει τις θέσεις σου. (μονάδες 4)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να καταγράψεις δύο ζεύγη αντιθέτων νοηματικά λέξεων στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία πώς βοηθούν στην εισαγωγή στο θέμα, που είναι και ο στόχος της εισαγωγικής παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 2 πέντε λέξεις ή φράσεις που αποδίδονται σε μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5) και να εξηγήσεις με συντομία αν ταιριάζει αυτή η λειτουργία της γλώσσας με το θέμα του κειμένου (μονάδες 2) και με την πρόθεση του συγγραφέα του να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη (μονάδες 3).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 κυριαρχεί μια νοσταλγική διάθεση. Να την ερμηνεύσεις αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την εξίσου επικριτική διάθεση που διατυπώνεται για τη σύγχρονη οικιστική. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η εθνική πολιτική για την ισότητα των φύλων 2010-2013**

Ο «Οδηγός Εφαρμογής του Προτύπου Συστήματος Ένταξης της Ισότητας των Φύλων (ΣΕΙΦ) στις Πολιτικές των Υπουργείων» για την εκπόνηση προγραμμάτων από τα Περιφερειακά Προγράμματα Ισότητας των Φύλων δημιουργήθηκε το 2011. Δίνεται απόσπασμά του για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), ως ο κατεξοχήν αρμόδιος κυβερνητικός φορέας για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς, έχει σχεδιάσει και υλοποιεί το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013 (www.isotita.gr).

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει σύνολο μέτρων που προωθούν την ισότητα των φύλων σε όλο σχεδόν το φάσμα των πολιτικών παρεμβάσεων, καθώς και ενέργειες ενίσχυσης των μηχανισμών άσκησης πολιτικής στη νομοθεσία, την πολιτική, την οικονομία, την αγορά εργασίας, την κοινωνία και τον πολιτισμό. Το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013 σχεδιάστηκε με γνώμονα τέσσερις (4) βασικούς στρατηγικούς στόχους: α) την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων όλων των γυναικών μέσω της προαγωγής της ισότητας των φύλων και του προσανατολισμού των παρεμβάσεων στις ομάδες γυναικών με πολλαπλές διακρίσεις, β) την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, γ) τη στήριξη της απασχόλησης των γυναικών και της οικονομικής τους αυτοτέλειας, και δ) την αξιοποίηση της πολιτιστικής δημιουργίας για την ενίσχυση της καλλιτεχνικής δημιουργίας των γυναικών και την ανάδειξη του στόχου της ισότητας των φύλων. [...]

Οι εξειδικευμένες πολιτικές ισότητας των φύλων που αναπτύσσει η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων γίνονται περισσότερο αποτελεσματικές, όταν ο στόχος της ισότητας ενταχθεί παράλληλα και σε όλες τις δημόσιες πολιτικές που συγκροτούν το σύνολο του κυβερνητικού έργου. [...]

Κείμενο 2

Προκαταλήψεις και στερεότυπα

Η Σώτη Τριανταφύλλου δημοσίευσε το κείμενο στο περιοδικό ΓΥΝΑΙΚΑ, τεύχος 47, Απρίλιος 2012, και στις 26.03.2012 στη σελίδα Απόψεις της εφημερίδας Καθημερινή. Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τον τελευταίο καιρό αποφάσισα να σημειώνω τις προκαταλήψεις που ακούω σε συζητήσεις ή που συναντώ στην καθημερινότητα. Για παράδειγμα, σημείωσα μια σκηνή σ' ένα εστιατόριο, όπου κάθισα με μια ηλικιωμένη φίλη μου. Ο σερβιτόρος την αποκάλυψε «γιαγιά» («Τι να σας φέρω γιαγιά;») και εξεπλάγην όταν εκείνη αντέδρασε λέγοντάς του ότι δεν είναι η γιαγιά του. Αυτού του είδους η οικειότητα προέρχεται από την αντίληψη ότι τα ηλικιωμένα άτομα δεν είναι άντρες και γυναίκες, αλλά παππούδες και γιαγιάδες. Δηλαδή προέρχεται από την αντίληψη ότι οι ηλικιωμένοι δεν έχουν φύλο και ότι ορίζονται από τη συγγενειά τους με νεότερους ανθρώπους. [...]

Από την άλλη, μερικές προκαταλήψεις είναι ανώδυνες. Ενώ προσπαθώ να ανοίξω μια βαριά μεταλλική πόρτα, επεμβαίνει ένας κύριος, την ανοίγει και μου χαμογελάει με συγκαταβατικότητα. Γι' αυτόν, είτε τραβάω μια πόρτα που πρέπει να σπρώξω, είτε σπρώχνω μια πόρτα που πρέπει να τραβήξω, είτε δεν έχω αρκετή δύναμη για να κάνω ούτε το ένα ούτε το άλλο. Δηλαδή οι γυναίκες δεν μπορούν να ανοίξουν πόρτες! Επίσης μπερδεύονται με τα κουμπιά των ασανσέρ και με οτιδήποτε μηχανικό και τεχνολογικό.

Κάθε προκατάληψη έχει βεβαίως τις δικαιολογίες της, το στατιστικό της δυναμικό. Ωστόσο η μετατροπή μιας μεμονωμένης αρνητικής εμπειρίας σε γενική πεποίθηση είναι ένδειξη περιορισμένου ορίζοντα. Πολλοί ηλικιωμένοι δεν ακούνε καλά· όμως αυτή η παρατήρηση δεν αρκεί για να ουρλιάζουμε όταν τους μιλάμε, αρθρώνοντας τις συλλαβές μία-μία ώστε να μας ακούνε. Κοντολογίς, δεν είναι όλοι οι ηλικιωμένοι κουφοί, όπως δεν είναι όλες οι γυναίκες ανίκανες να αποφασίσουν αν μια πόρτα ανοίγει με σπρώξιμο ή με τράβηγμα.

Σημειώνοντας τις προκαταλήψεις, γίνομαι όλο και πιο αισιόδοξη. Θυμάμαι πως όταν ήμασταν μικροί ο ξάδερφός μου ο Τζίμι, που ζούσε στο Μέμφις του Τενεσί, έλεγε με μορφασμό αηδίας ότι «οι νέγροι μυρίζουν άσχημα». Χρησιμοποιούσε τη λέξη «νέγροι», που δεν πολυακούγεται πια. Με το πέρασμα του χρόνου ο Τζίμι όμως άλλαξε: πριν από λίγες ημέρες είδαμε μαζί στο Μπρόντγουεϊ ένα μιούζικαλ με τον προσφυή τίτλο «Μέμφις», στο οποίο ένας λευκός ντισκ τζόκεϋ ερωτεύεται μια μαύρη τραγουδίστρια. Ο πρώην «ρατσιστής» νεαρός από τον Νότο έχει εξελιχθεί σε έναν ώριμο,

μετριοπαθή ενήλικα που ψήφισε τον Ομπάμα. Επίσης δεν θυμάται τα περί δυσάρεστης μυρωδιάς – οι νεανικές μας πλάνες είναι πιο δυσάρεστες από τις μυρωδιές.

Αυτό που συμβαίνει με την ωρίμανση των ανθρώπων συμβαίνει και με την ωρίμανση των κοινωνιών. Όταν ήμουν νέα, οι ενήλικες πίστευαν ότι όλοι οι νέοι είχαμε παρασυρθεί στον ωκεανό του σεξ, των ναρκωτικών και του ροκ – «πού οδεύομεν!». Σήμερα, παρ' ό,τι ο δρόμος προς την ωριμότητα είναι μακρύς, οι πολίτες μάλλον διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στα άτομα και αποφεύγουν τις υπεραπλουστεύσεις και τις γενικεύσεις. Η ενημέρωση, τα ταξίδια, η πρόοδος της ίδιας της ανθρώπινης ιστορίας τοποθετούν τον καθένα μας μπροστά στις προκαταταλήψεις του.

Κείμενο 3

Διάλογοι σε φωτεινό καφενείο

Το απόσπασμα από το διήγημα Δημήτρη Νόλλα (1940 -) που ακολουθεί γράφτηκε μετά τις βομβιστικές επιθέσεις στο Παρίσι το 2015, Πηγή: lifo.gr .

«Άκουσε, φίλε μου», είπε ο Τζελούλ και στράφηκε στον Μίλτο, «Είναι κάτι που απουσιάζει από τη σύγχρονη κοινωνία και εκτρέφει όλη αυτή τη βία. Έχουμε εμείς οι ίδιοι εξορίσει το Ιερό απ' τη ζωή μας κι έχουμε ευθύνη γι' αυτό. Κι όταν το Ιερό απουσιάζει, θεμελιώνεται το θηριοτροφείο. [...] Όλες οι θρησκείες, όλα τα μεγάλα Πιστεύω, διαβάζονται και έτσι και αλλιώς. Το ζήτημα είναι ο τρόπος που μοιράζεσαι τον θείο λόγο μαζί με μένα: με τον άλλον, με τον συνάνθρωπό σου. Είναι ζήτημα σχέσης, αν με καταλαβαίνεις. Όλο το παιχνίδι σ' αυτό το σημείο παίζεται. Ξέρεις», είπε κι έσκυψε μπροστά σαν να συνέχιζε να του λέει κάτι εμπιστευτικό και αποκλειστικά στον Μίλτο, «γεννήθηκα και μεγάλωσα στην Γκάφσα¹, κάτω στο Νότο. Δυο βήματα απ' την πόλη μου αρχίζει η Σαχάρα. Εκεί γύρω, μέσα στην έρημο, ζούσε ένας ασκητής σαν κι αυτούς που φυτρώνουν ένα σωρό στη Μεσόγειο, το ξέρεις... Δίδασκε και συνήθιζε να λέει σ' όποιον ήθελε να τον ακούσει, πως οι ανθρώπινες διαφορές όσο μεγάλες κι αν είναι, διαφορές κοινωνικές, γλωσσικές, φυλετικές, στιδήποτε, όσο άσχημες και φαρμακερές και να είναι, λύνονται ή με την αγάπη ή με το μαχαίρι. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος έλεγε, ή με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο. Έτυχε να τον ακούσω μια φορά και κατάλαβα πως στη ζωή είσαι υποχρεωμένος να επιλέξεις. Όταν έχεις ακούσει αυτόν τον λόγο, είναι ο ίδιος σου ο εαυτός που σε καλεί ν' αποφασίσεις τι θα διαλέξεις». Τώρα στράφηκε προς όλους μας και μίλησε με μια ήπια πειθώ, περισσότερο γαλήνιος και βέβαιος για τον εαυτό του απ' όσο χτες όταν ανέπτυσε το θέμα της εργασίας του, μπροστά σ' εκείνο το πλήθος των κριτών του. «Όλοι σας γνωρίζετε, πως όταν παντρευτήκαμε με τη Δάφνη, εγώ μουσουλμάνος, εκείνη χριστιανή,

¹ Περιοχή της Τυνησίας

πέσανε πάνω μας οι οικογένειές μας να μας φάνε. Να μας αλλάξουν τα μυαλά· μάλλον την απόφασή μας θέλανε ν' αλλάξουν. Ξέρετε, αρχίσαν όλες αυτές τις βλακίες και πώς θα μεγαλώσουν τα παιδιά σας, και τι θα τους λέμε για τον Θεό κι άλλα πολλά. Το σημαντικότερο όμως, που δεν λέγανε, ήταν πως για την αγάπη δεν είχαν ούτε μισή κουβέντα να πούνε. Τσιμουδιά, κανείς δεν μπορούσε να σκεφτεί έναν λόγο για την αγάπη. Εμείς, είτε φανερά συγκινημένος και κράτησε το χέρι της Δάφνης, κάνοντας μια κίνηση αμηχανίας να κρύψει τα αισθήματά του, «εμείς είπαμε, οδηγό της ζωής μας θα έχουμε την αγάπη· έτσι αποφασίσαμε, γι' αυτό και δεν βάλαμε όρους σχετικά με την πίστη του καθενός μας. Ξέρω, στην Γκάφσα ή στη Λάρισα, ακούγεται ουτοπικό κάτι τέτοιο, αλλά εμείς βρήκαμε τον τρόπο και τον τόπο να το κάνουμε πραγματικό».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 60 περίπου λέξεις να εκθέσεις το θεματικό κέντρο του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και την θέση της συγγραφέα επί του θέματος (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται ο λόγος είναι η διαίρεση. Να εξηγήσεις με συντομία τη λειτουργία της παραπάνω επιλογής. (μονάδες 4) β. Να αναζητήσεις δύο λόγους για τους οποίους στην εισαγωγή του Κειμένου 2 η συγγραφέας επιστρατεύει την παράθεση ενός προσωπικού βιώματος (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να μετατρέψεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική (μονάδες 6) και να παρατηρήσεις τις αλλαγές που σημειώνονται στο ύφος λόγου στο ζητούμενο χωρίο (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που κατά τη γνώμη σου πραγματεύεται το Κείμενο 3, να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις την προσωπική σου άποψη για την απόφαση του Τζελούλ και της Δάφνης. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι Τρεις Πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το εγχειρίδιο καθηγητών, αποφοίτων και μεταπτυχιακών φοιτητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διαχείριση Περιβάλλοντος και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του Διεθνούς Πανεπιστημίου, το οποίο συντάχθηκε το 2015. Το παρακάτω κείμενο συντάσσουν οι Λαμπρινάκη Βικτώρια-Βασιλική και Λαμπρίδη Μαρία.

Ο σκοπός της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι να «καλύψει τις ανάγκες των παρόντων γενεών χωρίς να διακυβεύσει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες». Για να αντιληφθεί κάποιος τη βιωσιμότητα, πρέπει να λάβει υπόψη τις τρεις κύριες ζώνες επιρροής, τους λεγόμενους «Τρεις Πυλώνες της Βιωσιμότητας» και τις αντίστοιχες πτυχές αυτής που αποτελούνται από την κοινωνική, την οικονομική και περιβαλλοντική. Αυτές οι τρεις πτυχές είναι αλληλένδετες και, αν συνδυαστούν και εφαρμοστούν στην πράξη, μπορούν να δημιουργήσουν μια σταθερή βάση για έναν βιώσιμο κόσμο από τον οποίο μπορούν να επωφεληθούν όλοι: «Οι φυσικοί πόροι διατηρούνται, το περιβάλλον προστατεύεται, η οικονομία δεν πλήττεται και η ποιότητα της ζωής των πολιτών βελτιώνεται ή συντηρείται».

Προκειμένου να επιτευχθεί η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, το φυσικό περιβάλλον θα πρέπει να διατηρεί την πλήρη λειτουργικότητα και τη χρηστικότητα του για μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι προτιμότερο τα μέτρα που θα παρθούν να ενθαρρύνουν την ισορροπία του φυσικού μας περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα να προωθούν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. [...] Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε ενέργειας ή απόφασης. [...] Ο κύριος σκοπός της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας είναι η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο περιβάλλον και επιπλέον η ενθάρρυνση της αποκατάστασης και της διατήρησης των φυσικών οικότοπων μας.

Η οικονομική βιωσιμότητα είναι η ικανότητα μιας οικονομίας να στηρίξει ένα ορισμένο επίπεδο οικονομικής παραγωγής επ'αόριστον. [...] Πραγματική βιωσιμότητα δεν προωθείται όταν λαμβάνεται υπόψη μόνο η οικονομική ανάπτυξη. [...] Ωστόσο, όταν οι καλές επιχειρηματικές πρακτικές ενσωματώνονται στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές πλευρές της βιωσιμότητας, το αποτέλεσμα είναι πολύ πιο ευεργετικό. [...] Είναι σημαντικό

όμως να ενισχυθεί και να προωθηθεί μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, της έρευνας και μέσω της ενημέρωσης του κοινού. [...]

Η κοινωνική βιωσιμότητα επικαλείται τις αποφάσεις και τα έργα που προάγουν τη γενική βελτίωση της κοινωνίας. Σε γενικές γραμμές, η κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας υποστηρίζει την ιδέα της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών, πράγμα που σημαίνει ότι οι μελλοντικές γενεές έχουν το δικαίωμα στην ίδια ή και καλύτερη ποιότητα ζωής με τις σημερινές γενιές. Η έννοια αυτή περιλαμβάνει επίσης πολλά άλλα θέματα που άπτονται της κοινωνίας, όπως η περιβαλλοντική νομοθεσία, τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα, η ισότητα στην υγεία, [...] και η ανθρώπινη προσαρμογή. Η κοινωνική διάσταση της βιωσιμότητας είναι εξίσου σημαντική με τους άλλους δύο πυλώνες. Εάν δεν ληφθούν σοβαρά υπόψη, αυτό μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευση της όλης πορείας προς τη βιωσιμότητα καθώς και της ίδιας της κοινωνίας.

Κείμενο 2

Δημιουργούμε «Πάρκα Τσέπης»: Κάνουμε τις πόλεις μας πιο βιώσιμες

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στις 3.3.2021 (ανακτήθηκε 8.8.2022) στον ιστότοπο https://www.athensvoice.gr/advertorial/market/705200_megalytero-parko-tsepis-stin-kardia-toy-pagkratioy. Είναι διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η εταιρεία ... μαζί με την Οργάνωση ΓΗ και σε συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων δημιούργησαν το μεγαλύτερο «Πάρκο Τσέπης» στην καρδιά του Παγκρατίου.

Είναι καιρός που όλοι έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι ευθύνη όλων. Καθημερινά όλο και περισσότεροι κατανοούν ότι μικρές πράξεις μπορούν να κάνουν τη διαφορά για τον Πλανήτη και με αρχή το ίδιο το σπίτι τους αλλάζουν τις καθημερινές συνήθειες, για να μειώσουν το αποτύπωμά τους στο περιβάλλον.

Όμως, το σπίτι τους δεν είναι μόνο ο χώρος στον οποίο κατοικούν. Σπίτι είναι και οι γειτονιές και οι πόλεις, στις οποίες οι περισσότεροι άλλωστε ζούμε και οι οποίες έχουν σταματήσει εδώ και χρόνια να είναι βιώσιμες. Η ρύπανση, τα σκουπίδια, η έλλειψη πρασίνου, υποβαθμίζουν την ποιότητα της ζωής καθημερινά. Απέναντι σε αυτές τις γκρίζες πλευρές των πόλεων οι ελεύθεροι χώροι πρασίνου όπως, οι πλατείες, τα πάρκα, τα άλση αποτελούν ένα καταφύγιο αποσυμπίεσης, ξεκούρασης, άσκησης και συνύπαρξης.

Έτσι, η εταιρεία ... μέσα από τη δύναμη των προϊόντων της στηρίζει τη δημιουργία Πάρκων Τσέπης σε συνεργασία με την Οργάνωση ΓΗ και φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η αρχή έγινε με το Πάρκο Τσέπης στο Παγκράτι, σε ένα οικόπεδο 750 τ.μ. που παρέμενε αναξιοποίητο μέχρι πρόσφατα. Σε συνεργασία με την Οργάνωση ΓΗ και τον Δήμο Αθηναίων, η εταιρεία ανέλαβε την ανακατασκευή του πάρκου με στόχο να αποτελέσει ένα οικοσύστημα που θα συμβάλλει στην αισθητική και κλιματική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής, στη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα και στην αύξηση της βιοποικιλότητας.

Το πάρκο είναι προσβάσιμο από άτομα με κινητικές ανάγκες και φιλοδοξεί να φιλοξενήσει μικρούς και μεγάλους, προσφέροντας μια ανάσα δροσιάς και έναν ελεύθερο χώρο πρασίνου που θα φέρει πιο κοντά τα παιδιά στη φύση, στο κέντρο της πόλης. [...]

Η Δ. Π., Διευθύντρια Εταιρικής Επικοινωνίας της εταιρείας, συμπλήρωσε: «Στην εταιρεία δημιουργούμε προϊόντα που στόχο έχουν να δώσουν καινοτόμες λύσεις στην καθημερινή μας ζωή – όταν φροντίζουμε το σπίτι μας και την οικογένειά μας. Είναι όμως εξίσου σημαντικό για εμάς κάθε προϊόν που δημιουργούμε να αποτελεί και μία υπεύθυνη επιλογή για το περιβάλλον. Διότι ταυτόχρονα με το σπίτι μας, μοιραζόμαστε όλοι και μία άλλη ευθύνη που δεν είναι άλλη από τη φροντίδα του μεγαλύτερου κοινού μας σπιτιού – τη γειτονιά μας, την πόλη μας... τον πλανήτη μας! Η δημιουργία πράσινων νησίδων είναι ένα πρώτο βήμα, για να κάνουμε τις πόλεις μας πιο βιώσιμες, και μας δίνει ιδιαίτερη χαρά να είμαστε μέρος αυτής της πρωτοβουλίας. Η θερμή υποδοχή του πάρκου από τους κατοίκους της γειτονιάς είναι η καλύτερη απόδειξη της αξίας αυτής της προσπάθειας».

Ο Κωνσταντίνος Μαχαίρας, Διευθυντής της Οργάνωσης ΓΗ, τόνισε: «Παραδίδουμε στους κατοίκους της Αθήνας όχι μόνο έναν πνεύμονα πρασίνου, αλλά και ένα δημόσιο χώρο που ευελπιστούμε να αποτελέσει σημείο συνάντησης των πολιτών, ώστε ξεκινώντας από τη γειτονιά όλοι να συμμετέχουμε μέσω του διαλόγου, στην αναζήτηση των λύσεων για το πώς θα κάνουμε τις πόλεις μας πράσινες, ανθεκτικές και βιώσιμες για όλους. Μόνο μέσω συμπράξεων μπορούμε να το πετύχουμε και για αυτό είμαστε ιδιαίτερα ευγνώμονες για την άψογη συνεργασία με την εταιρεία ... και τον Δήμο Αθηναίων».

Κείμενο 3

[Προσπάθεια παρηγορίας]

Το απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα της Ευγενίας Φακίνου «Τυφλόμυγα», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα: 1999.

Ο Ιάσοντας σκεφτόταν ποια απ' όσες ιστορίες είχε ακούσει το χειμώνα στο καφενείο θα ταίριαζε με την περίπτωση. Έπρεπε να είναι μια ανώδυνη και κατευναστική, που θα κατάφερνε όμως να παρασύρει τον πόνο του Σίμου. Δίσταζε ανάμεσα σε μια διήγηση με φαντάσματα και σε μια άλλη, που ήταν σκαμπρόζικα ανέκδοτα απ' τη ζωή του τοπικού δημάρχου.

Τον πρόλαβε ο Αλέξης, που άρχισε να λέει για το φοβερό καύσωνα που είχε πλήξει τις προηγούμενες ημέρες τη Δυτική Ευρώπη.

«Στη Βαρκελώνη», άρχισε να λέει, «το θερμόμετρο είχε δείξει 48 βαθμούς Κελσίου και τα οστά της Αγίας Ευλαλίας, της προστάτιδας της πόλης, είχαν αρχίσει να κονιορτοποιούνται, πράγμα που οδήγησε σε απόγνωση μοναχούς και πιστούς. Και καλά οι Ισπανοί, που, όσο να πεις, είναι μαθημένοι στη ζέστη, αλλά οι Εγγλέζοι τα βρήκαν σκούρα. Στο Λονδίνο, εξαιτίας του καύσωνα, χάλασε ο μηχανισμός της γέφυρας στον Τάμεση και στα Χάιλαντς της Σκωτίας νέφη αφρικανικής άμμου γέμισαν τις πεδιάδες. Άνθρωποι ασυνήθιστοι στη ζέστη έτρεξαν να βρουν δροσιά στις παραλίες, μ' αποτέλεσμα να πνιγούν πολλοί στο Μπράιτον και το Σκάρμπορο».

Η σιωπή του Σίμου σήμαινε ότι ο Αλέξης είχε βρει το σωστό στυλ διήγησης. Αληθοφανείς ακρότητες, που όμως σε παρασύρουν και δε νοιάζεσαι ποιο απ' όλα είναι αλήθεια και ποιο υπερβολή. Σου νανουρίζουν τους πόνους, τους όποιους πόνους, ψυχικούς και σωματικούς.

«Κι εγώ είδα προχτές στην τηλεόραση, σε μια ανταπόκριση απ' τη Νέα Υόρκη», πήρε τη σκυτάλη του λόγου ο Ιάσοντας, αποφασισμένος να συνεχίσει στο ίδιο ύφος, «ότι πολλοί προσπάθησαν ν' αυτοκτονήσουν τρώγοντας χώμα απ' τις γλάστρες των φυτών εσωτερικού χώρου. Τέτοια απελπισία και απόγνωση. Εκεί όχι εξαιτίας της ζέστης, αλλά λόγω μιας τρομερής υγρασίας και ταυτόχρονης άπνοιας, που τους βασάνισε μέρες. Τα κλιματιστικά είχαν βγει εκτός λειτουργίας και ορισμένοι υστερικοί προτίμησαν να πεθάνουν στη σκοτεινιά των διαμερισμάτων τους. Άκου να φάνε χώμα! Απίστευτο μου φαίνεται. Τελικά οι άνθρωποι των πόλεων έχουν μειωμένες αντοχές. Έχουν καλομάθει με τα συστήματα και τον πολιτισμό και μόλις στραβώσει κάτι, πάει χάνονται. Το λέω αυτό» (ο Ιάσοντας είχε πάρει φόρα, βλέποντας το μισονυσταγμένο βλέμμα του Σίμου, που σήμαινε ότι όντως τον χαλάρωνε ο μαγικός ρεαλισμός των διηγήσεών του) «διότι αντίθετα απ' τους Νεοϋορκέζους, δεκάδες κάτοικοι της Βομβάης έστησαν ένα τεράστιο γλέντι – το είδα κι αυτό στην ίδια εκπομπή, λίγο μετά τα μεσάνυχτα, τότε που βάζουν τα καλύτερα - για να δείξουν ότι δεν φοβούνται τις φήμες που έλεγαν ότι η νέα πανσέληνος θα έφερνε μεγάλο σεισμό...»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αποδώσεις σε 50-60 λέξεις τη σημασία της δημιουργίας του «Πάρκου Τσέπης» στο Παγκράτι, σύμφωνα με το Κείμενο 2.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ποια σχέση έχει ο τίτλος του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 50-60 λέξεις. (μονάδες 6)

β. Ποια νοηματική σχέση συνδέει τις δύο προτάσεις που αποτελούν τον τίτλο του Κειμένου 2; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με ποια από τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης που αναφέρονται στο Κείμενο 1 μπορεί, κατά τη γνώμη σου, να συσχετιστεί το περιεχόμενο του Κειμένου 2; Να απαντήσεις με σχετικές κειμενικές αναφορές σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να διερευνήσεις στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες, πώς επιδρούν στον Σίμο οι ιστορίες του Ιάσονα και του Αλέξη. Στη θέση τους πώς θα λειτουργούσες; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι 6 πυλώνες της ευτυχίας

Το κείμενο είναι της Βάλιας Παυλίδου, Ψυχολόγου Msc Κοινωνικής Κλινικής Ψυχολογίας, αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα <https://www.psychologynow.gr>.

Σταθερή στο επιστημονικό μου ενδιαφέρον ως θεραπεύτρια να αναζητώ τι κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους, διάβασα πριν λίγο καιρό Το βιβλίο του Lykke. Ο Δανέζικος τρόπος για την κατάκτηση της ευτυχίας, του Wiking Meik, Διευθύνοντα Συμβούλου του Ινστιτούτου Έρευνας της Ευτυχίας στην Δανία. Βρήκα τις ιδέες που μοιράζεται μαζί μας στο βιβλίο αρκετά εύστοχες και ενδιαφέρουσες και την ερευνητική του τεκμηρίωση αξιόλογη.

Είναι τελικά η ευτυχία άπιαστο όνειρο; Προνόμιο των λίγων που κατέχουν τους πόρους και τα αγαθά, για να ζουν πλουσιοπάροχα; Το τι κάνει τον καθένα ευτυχισμένο μπορεί να έχει μια προσωπική διάσταση. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχουν καθολικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην ευτυχία μας.

Σχέσεις: Ελάτε κοντά με τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι είμαστε κοινωνικά όντα. Χρειαζόμαστε υγιείς και σταθερούς δεσμούς στην ζωή μας, προκειμένου να αισθανθούμε ασφάλεια και να εξελιχθούμε ψυχολογικά. Η σύγχρονη κοινωνία ενισχύει σε μεγάλο βαθμό την ατομικότητα. Η κοινότητα, ως ομάδα ανθρώπων που μοιράζεται τους ίδιους πόρους και τα ίδια αγαθά, τείνει να εκλείψει. Ωστόσο το αίσθημα του ανήκειν σε κάτι πάνω από τον εαυτό μας αποτελεί σημαντική διάσταση της ευτυχίας μας. Ο Wiking προτείνει να δημιουργούμε χρόνο με τους ανθρώπους μας γύρω από σταθερές ιεροτελεστίες όπως αυτή των γευμάτων.

Χρήμα: αξιοποιήστε το, μην το ξοδεύετε απλώς. Τελικά φέρνει το χρήμα την ευτυχία; Είναι οι πιο πλούσιες χώρες στον κόσμο και οι πιο ευτυχισμένες; Η απάντηση είναι όχι. Σίγουρα χρειαζόμαστε μια οικονομική δυνατότητα για να καλύπτουμε τις βασικές μας ανάγκες προκειμένου να μην υποφέρουμε. Αλλά η υπερκάλυψη αυτών δεν αποτελεί εχέγγυο της ευτυχίας μας.

Υγεία: Μην την παίρνετε ως δεδομένη. Το να φροντίζουμε την υγεία μας θέτει τα θεμέλια για να μπορούμε να βιώσουμε την ευτυχία. Αυτό γιατί η βιολογία μας καθορίζει σε μεγάλο βαθμό. Δραστηριότητες που ενισχύουν την έκκριση ενδορφίνης στο σώμα μας δίνουν το αίσθημα της ευφορίας. Κάντε ποδήλατο, περπατήστε, κινηθείτε, γυμναστείτε.

Ελεύθερος χρόνος: Δημιουργήστε τον. Έχοντας όλοι μας – είτε εργαζόμαστε, είτε φροντίζουμε την οικογένεια μας, είτε τα συνδυάζουμε και τα δύο – περιορισμένο χρόνο από τις υποχρεώσεις που τρέχουν, συχνά νιώθουμε εγκλωβισμένοι σε μια καθημερινότητα που δεν ορίζουμε. Βρείτε τρόπους να δημιουργήσετε λίγο ελεύθερο χρόνο για τον εαυτό σας. Αξιοποιήστε τον με τρόπο που να σας γεμίζει.

Εμπιστοσύνη: Επενδύστε σε αυτήν. Το να ξεκινάμε τις σχέσεις μας από μια βάση εμπιστοσύνης και όχι δυσπιστίας και σκεπτικισμού αποτελεί μια ένδειξη για το τι είδους σχέσεις χτίζουμε ως άτομα αλλά και για το τι είδους κοινότητες δομούμε κατ' επέκταση. Κατά κανόνα όσο εμπιστευόμαστε τον κόσμο γύρω μας τόσο ανταμειβόμαστε με τη δική τους εμπιστοσύνη χτίζοντας έτσι ένα ασφαλές περιβάλλον για όλους.

Καλοσύνη: Μοιράστε την. Το να είμαστε καλοί με τους ανθρώπους δίπλα μας, δεν είναι δύσκολο. Κι όμως αμελούμε τόσο συχνά να το κάνουμε. Οι πράξεις καλοσύνης δεν είναι μεγαλόπνοα σχέδια και δυσπρόσιτοι στόχοι.

Κείμενο 2

Συνέντευξη της συγγραφέως Ελένης Ανδρεάδη

Γεννημένη στο Λονδίνο, η Ελένη Ανδρεάδη έχει ζήσει και εργαστεί σε πολλές χώρες. Σπούδασε Περιβαλλοντική Πολιτική και ΜΜΕ στο Πανεπιστήμιο του Χάρθβαντ. Όταν γύρισε στην Ελλάδα το 2009, ίδρυσε τη Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση «Πράκτορες του Πλανήτη», η οποία προσκαλεί τα παιδιά να σώσουν τον πλανήτη μέσα από μυστικές αποστολές. Τη συνέντευξη δημοσιεύει ο Γιώργος Νάστος στο ΒΗΜΑgazino.

Ερ: «Εσείς τι θεωρείτε ανεκτίμητο στη ζωή;»

Απ: «Την περίοδο του lockdown πολλοί μπήκαμε στη διαδικασία να σκεφτούμε τι έχει περισσότερη αξία στη ζωή. Έβλεπα ανέκαθεν να αναφέρεται σε διάφορα βιβλία η ευγνωμοσύνη ως δώρο και εργαλείο και ως μυστικό της ευτυχίας. Το λέει αυτό και η Όπρα Γουίνφρι στο «What I Know for sure». Συμβουλεύει να κρατάμε το βράδυ ένα ημερολόγιο ευγνωμοσύνης με τα 2-3 πράγματα που γέμισαν την καρδιά μας χαρά τη μέρα που πέρασε. Για εμένα, το πράσινο τσάι που πίνω συγκεκριμένα στους 80 βαθμούς κάθε πρωί, η άσκηση, το διάβασμα με την κόρη μου, ο χρόνος που περνάω με τα παιδιά μου, η ενασχόληση με έναν πολύ μικρό λαχανόκηπο που έχουμε στο σπίτι μας, όλα αυτά τα μικρά πράγματα που είναι τα πιο σημαντικά. Είναι στη φύση μας να τα ξεχνάμε και να τα

θεωρούμε δεδομένα και το μόνο που μπορούμε να προσπαθούμε είναι να τα υπενθυμίζουμε στον εαυτό μας. Αν έχεις τα βασικά, τότε τα επιπλέον υλικά αγαθά σου προσφέρουν απλώς μια πρόσκαιρη ευτυχία, η οποία πολύ γρήγορα ξεφτίζει».

Ερ: «Σε δύο βιβλία σας προφητεύσατε, τρόπον τινά, την έλευση της Γκρέτα Τούνμπεργκ»

Απ: «Όντως έγραψα για μια παρέα εφήβων που διαμαρτύρεται στους ισχυρούς ηγέτες του πλανήτη, όμως δεν θα το αποκαλούσα προφητικό. Αυτό που δείχνει η δράση της Γκρέτα Τούνμπεργκ και όλων των παιδιών που συμμετέχουν σε αυτό το κίνημα είναι το πόσο μεγάλη είναι η αγανάκτησή τους με την ανεπάρκεια των ενηλίκων, εξ ου και έχουν ξεχυθεί στους δρόμους απαιτώντας να αλλάξουμε. Θέλω να πιστεύω ότι θα βγούμε πιο σοφοί από τον εφιάλτη του κορωνοϊού και θα αρχίσουμε να ακούμε τους επιστήμονες, τους ειδικούς, χωρίς να απαξιώνουμε τα πάντα. Έχει κλονιστεί πάντως η εμπιστοσύνη που έχουμε στον πολιτισμό μας. Νομίζαμε ότι μπορεί να μας προστατέψει από όλα τα στοιχεία της φύσης και είδαμε ότι είμαστε εντελώς εξαρτημένοι από τη δική μας υγεία».

Κείμενο 3

Ανικανοποίητο

Το ποίημα της Λένας Παππά προέρχεται από τη συλλογή «Βραδυφλεγής», Τα Ποιήματα, Τόμος Β', εκδ. Αρμός, Αθήνα: 1997.

Η δίψα εκείνων που ποτέ
δε θ' αποκτήσω
με στοιχειώνει, πνιγμένη
καθώς σέρνομαι στα νερά
του έλους των πραγματωμένων.

Ποιος είπε πως ποτέ
τελειώνουν οι επιθυμίες;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 60 -70 λέξεις να σχολιάσεις τη θέση που διατυπώνεται στη δεύτερη απάντηση της συνέντευξης (Κείμενο 2): «Αυτό που δείχνει η δράση της Γκρέτα Τούνμπεργκ και όλων των παιδιών που συμμετέχουν σε αυτό το κίνημα είναι το πόσο μεγάλη είναι η αγανάκτησή τους με την ανεπάρκεια των ενηλίκων». Στον σχολιασμό σου μπορείς να αξιοποιήσεις και στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η συγγραφέας του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο και β' ρηματικό πρόσωπο πληθυντικού, ανάμεσα στα άλλα. Να αναζητήσεις τους λόγους που κατά τη γνώμη σου δικαιολογούν αυτή την επιλογή.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις. (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Γ. Ποια φαίνεται να είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 3 και γιατί; Με ποια εκφραστικά μέσα αποτυπώνεται (τρεις αναφορές αρκούν); Σε ποιο βαθμό ταυτίζεσαι ή διαφοροποιείσαι με το θέμα του κειμένου (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το κείμενο του Κώστα Τσιρόπουλου έχει αντληθεί από το βιβλίο «Η μαρτυρία του ανθρώπου», εκδ. των Φίλων, Αθήνα: 1968.

[...] Η Δημοκρατία είναι πολίτευμα πνευματικό, για τούτο δεν μπορεί αληθινά να ευδοκιμήσει παρά μονάχα σε λαούς που ζουν και αντικρίζουν τη ζωή πνευματικά. Αυτή η στάση δίνει στη δημοκρατία την ιδιότητα της αφθαρσίας και την αναγκαία δυναμικότητα, ώστε να υπερβαίνει τις εποχές και να προσαρμόζεται, χωρίς θυσίες, στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται κάθε τόσο μέσα στον κόσμο. Όταν η Δημοκρατία χάσει την ουσία της και δεν απομένει παρά μονάχα ως κέλυφος που από στιγμή σε στιγμή, δεν μπορεί, θα συντριβεί, όσο κι αν τη στηρίζουν τα κοινά συμφέροντα και οι ευγενικές φιλοδοξίες.

Είπαμε ότι η Δημοκρατία είναι πολίτευμα του διαλόγου. Διαλόγου, όμως, ανάμεσα σε ποιους; Ανάμεσα σε φίλους κι εχθρούς της, δηλαδή ανάμεσα σε δημοκράτες και μη δημοκράτες ή μονάχα ανάμεσα σε δημοκράτες; Ο δημοκρατικός διάλογος ανάμεσα σε δημοκράτες, διάλογος εξεταστικός, διάλογος θετικός και ειλικρινής, που φωτίζει τις συνειδήσεις για να επιδιώξουν την πραγματοποίηση του αρίστου. Είναι διάλογος μεταξύ αρχόντων και αρχομένων, αφού ούτε οι άρχοντες ούτε οι αρχόμενοι είναι δυνατόν να λείψουν ποτέ κι ας λέγεται πως στη δημοκρατία κυβερνά ο λαός. [...]

Είναι όμως η Δημοκρατία και διάλογος ανάμεσα σε δημοκρατίες και μη. Ο διάλογος αυτός, μέσα σε μια πνευματικά υποστηριγμένη κοινωνία, γίνεται ένα κρίσιμο, αλλά γεμάτο ανθρώπινο φως αγώνισμα. Είναι διάλογος που πιστοποιεί εξαντλητικά την ελευθερία και που εκφράζει την αγωνία του ανθρώπου να ζήσει σωστά και αρμονικά με τους άλλους τη ζωή του, προσπαθώντας να τη βελτιώσει, να την ολοκληρώσει, να τη δικαιώσει.

Ο διάλογος αυτός εκφράζεται ηθικά με την ελευθερία του λόγου, του συνέρχεσθαι, με τη θρησκευτική ελευθερία. Εκφράζεται πολιτικά με τα πολλά πολιτικά κόμματα, τη συμπολίτευση και την αντιπολίτευση. Εκφράζεται κοινωνικά με την άρνηση της δημοκρατίας να θεσπίζει εξαιρέσεις και να προβαίνει σε παραχωρήσεις είτε προς πρόσωπα είτε προς τάξεις ολόκληρες της κοινωνίας, με την ελευθερία και το αδέσμευτο του Τύπου, με την προσφορά ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες –αλλά και ίσων τιμωριών...

Κείμενο 2

Η δημοκρατία, ασπίδα και τρόπος ζωής

Άρθρο του Παντελή Κυπριανού, 18.1.2017, εφημερίδα των Συντακτών. (διασκευασμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης).

Η δημοκρατία είναι σε κάποια πράγματα όπως η Ιστορία. Δεν είναι εξελικτική ή κυκλική. Δεν πάει κατ' ανάγκην από το καλό στο καλύτερο. Κι αν ακυρωθεί, δεν είναι καθόλου αυτονόητο ότι θα επανέλθει στην πρότερή της μορφή. Μπορεί κάλλιστα να μη λειτουργήσει, σε έσχατες περιπτώσεις να καταλυθεί.

Η δυσλειτουργία ή το πισωγύρισμα μπορεί να επέλθει εμπρόθετα, μπορεί όμως να προκύψει από αντιδράσεις, κακοπροαίρετες αλλά και καλοπροαίρετες. Αυτό είναι φυσιολογικό, καθώς δημοκρατία δεν είναι μόνο η έκφραση, περιοδικά, γνώμης και ψήφου.

Προϋποθέτει έναν συνδυασμό αρχών και αξιών που διασφαλίζουν δύο πράγματα: κοινές αξίες, αρχές και κανόνες αφενός, δικαιώματα, αφετέρου, στο διαφορετικό. Στον συνδυασμό των δύο αυτών στοιχείων, στη δοσολογία τους, κρίνεται και η ποιότητα της δημοκρατίας.

Χωρίς κοινές αξίες μια δημοκρατία αδυνατεί να λειτουργήσει, να υπάρξει. Οι αξίες κυμαίνονται από τις πιο στοιχειώδεις, όπως οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα, έως συγκεκριμένα κοινωνικά δικαιώματα, όπως η καθολική πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων και στην υγεία.

Οι κοινές αξίες δεν ταυτίζονται με τις κοινές αναφορές που χρειάζονται τα έθνη για να υπάρξουν. Οι δεύτερες είναι απότοκα περισσότερο της ανάγκης συνύπαρξης, οι πρώτες είναι λελογισμένες. Οι δεύτερες εστιάζουν στην ομοιομορφία, οι πρώτες αφήνουν χώρο στη διαφορά.

Από την άλλη, δημοκρατία σημαίνει αποδοχή της ετερότητας, της διαφοράς. Αλλιώς, επιτρέπει, αν δεν ενθαρρύνει, σε ομάδες και άτομα να εκφράσουν την ιδιαιτερότητά τους, τις ανησυχίες τους, τις παραδόσεις τους. Σε αντίθεση με εθνικά κράτη που έβλεπαν και ακόμη βλέπουν τη διαφορά, ιδεολογική και πολιτισμική, ως απειλή για τη συνοχή τους, η δημοκρατία την προασπίζει θεωρώντας την πνοή δημιουργίας.

Ασφαλώς, τα παραπάνω δεν είναι ομόφωνα δεκτά. Εδώ υπεισέρχονται οι ιδεολογικές διαφορές, τα κοσμοείδωλα. Ανάλογα με την οπτική τους κάποιοι δίνουν περισσότερο βάρος στα κοινά, άλλοι στις διαφορές. Το διακύβευμα έγκειται στη σύνθεση των δύο πτυχών. Η σύνθεση είναι ζητούμενο και πυροδοτεί συγκρούσεις, ήπιες ή εντονότερες.

Κείμενο 3

ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Απόσπασμα από το διήγημα του Γιάννη Μουτάφη, στα «Ανέκδοτα διηγήματα», ΑΠΑΝΤΑ (ΠΕΖΑ), εκδ. Δωδώνη, Αθήνα: 1996.

[...] Μια Κυριακή πρωί ο Γιώργης Ντόμπρος διάβαζε την «Καθημερινή» κι έλυne το σταυρόλεξο. Ξαφνικά μπήκε στο γραφείο ο ανθυπασπιστής, είδε την εφημερίδα κι είπε:

- Καθημερινή διαβάξεις;
- Τι να διαβάσω;
- Γιατί δεν παίρνεις το Βήμα;
- Μ' αρέσει η Καθημερινή, που έχει κι ωραίο σταυρόλεξο.
- Είδες λοιπόν γιατρέ; Παληκάρι αυτός που έρριξε το όχι! Μακάρι να μπορούσα κι εγώ!

Ο Ντόμπρας ένωσε στη φωνή του ανθυπασπιστή την απόχρωση της φωνής του τσακαλιού. Έμεινε μ' ανοιχτό το στόμα.

Αυτός που κυνηγούσε τους δύο αριστερούς φαντάρους και διάταξε να τους κλείσουν στην απομόνωση για ανάκριση μ' αφορμή το «όχι» το δικό του; Σαν απορία πετάχτηκε μια λέξη από το στόμα του:

- Εσύ;
- Ναι, εγώ! Εγώ είμαι δημοκρατικός, μα ανάθεμά την για πειθαρχία. Έχω βλέπεις και οικογένεια, ενώ εσύ ...
- Κι εγώ έχω οικογένεια. Έχω λεύτερες αδελφές.
- Και ψήφισες και συ «ναι»;
- «Ψήφισα, όπως όλοι», είπε τονίζοντας τις λέξεις ο Γιώργης. Είχε αντιληφθεί την παγίδα του πονηρού ανθυπασπιστή. Και συμπλήρωσε:
- Και τώρα άσε με να λύσω το σταυρόλεξο. Κι όταν βρεις ποιος έρριξε το «όχι» να τον προτείνεις για παράσημο, αφού θαυμάζεις τόσο τους γενναίους.

Ο ανθυπασπιστής έφυγε απαρηγόρητος.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 2 «...δημοκρατία δεν είναι μόνο η έκφραση, περιοδικά, γνώμης και ψήφου»

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 διατυπώνονται δύο ερωτήματα. Να εξηγήσεις με συντομία την επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα. (μονάδες 6 β. Τι πετυχαίνει στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας με την αναλογία που χρησιμοποιεί; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε (5) λέξεις ή φράσεις με μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5) και να εξηγήσεις με συντομία το νόημά τους (μονάδες 5).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 3 την αντίδραση του γιατρού Ντόμπρα στην προσπάθεια του ανθυπασπιστή να μάθει τι ψήφισε στο δημοψήφισμα. Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου σχετικά με τον βαθμό ελευθερίας εκείνη την εποχή;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η διάχυση της βίας ως αποτέλεσμα της αύξησης της κοινωνικής παθογένειας

Το κείμενο είναι του Άγγελου Τσιγκρή, Δικηγόρου – Καθηγητή Εγκληματολογίας, δημοσιευμένο στο ΒΗΜΑ, Γνώμες, 21.3. 2015.

Η κάθε κοινωνική οργάνωση έχει τα επίπεδα της βίας και της εγκληματικότητας που της αναλογούν. Ούτε ένα έγκλημα περισσότερο, ούτε ένα έγκλημα λιγότερο. Οι δείκτες των επιπέδων της βίας που παρουσιάζει μια κοινωνία στο χώρο και το χρόνο, αποτελούν την πλέον αξιόπιστη μονάδα μέτρησης των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας.

Η αποθέωση της βίας και η διαρκώς αυξανόμενη προβολή της, η διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, η αύξηση της φτώχειας, η αποπροσωποποίηση των σχέσεων, η κοινωνική αναλγησία, ο ανταγωνισμός, η αποθέωση του ατομικού επιτεύγματος και η μοναχική πορεία χωρίς οράματα, στόχους και ιδανικά, καθιστούν τη χώρα μας ευάλωτη στη βία και το έγκλημα.

Δεν έχει παρατηρηθεί μέχρι σήμερα κοινωνία χωρίς βία. Στις μέρες μας, όμως, η κατάσταση είναι σαφώς βεβαρημένη. Όσο για τη χώρα μας, η βία έχει καταστεί μια θλιβερή καθημερινότητα.

Για τον αποτελεσματικό έλεγχο της έξαρσης της βίας απαιτείται πρώτα και κύρια μια πολιτική κοινωνικής πρόληψης του φαινομένου, σε συνδυασμό με μία ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας.

Για μια ορθολογική πολιτική δημόσιας ασφάλειας απαιτείται επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της αποστολής της Αστυνομίας ως κατεξοχήν φορέα παροχής ασφάλειας, μεταρρύθμιση στην οργάνωση και τη λειτουργία της, αποκατάσταση των σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους πολίτες και σαφής καταγραφή της πραγματικών διαστάσεων του φαινομένου που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε, καθώς και των παραγόντων που το τροφοδοτούν.

Από την άλλη μεριά, στον τομέα της κοινωνικής πρόληψης θα πρέπει να καταβληθεί συντονισμένη προσπάθεια για τη μείωση των δεικτών κοινωνικής παθογένειας που κλιμακώνονται διαρκώς τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο, λόγω της οικονομικής κρίσης.

Με άλλα λόγια, πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες, για να μειωθεί η ανεργία, να δοθούν ευκαιρίες στους νέους και να διασφαλισθούν τα μέσα για την επίτευξή τους, να επαναπροσδιορισθούν οι στόχοι της νέας γενιάς, να μειωθεί το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ πλουσίων και φτωχών, να αυξηθεί το βιοτικό και το εκπαιδευτικό επίπεδο των πολιτών, να στηριχθεί το κοινωνικό κράτος, να εμποδωθεί η αξιοκρατία, να ενισχυθεί η διαφάνεια, να αμβλυνθούν οι ανισότητες, να ενσωματωθούν οι κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες του πληθυσμού.

Πρέπει, δηλαδή, να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη δημιουργία μιας ανοιχτής κοινωνίας συνοχής και αλληλεγγύης που θα δίνει ευκαιρίες σε όλους.

Κείμενο 2

Η Κραυγή της Σιωπής

Απόσπασμα από το βιβλίο «Η Κραυγή της Σιωπής» του Ιστορικού – Πανεπιστημιακού Σπύρου Τζόκα, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, 2018.

ΜΕΡΑ ΜΑΓΙΟΥ¹ [...] Μια φωτογραφία, χίλιες λέξεις που λέει και ο λαός μας. Ο τριαντάχρονος Τάσος Τούσης, από το Ασβεστοχώρι, νεκρός στο δρόμο και η μητέρα του πεσμένη στα γόνατα, ικέτιδα προς τους χωροφύλακες να σταματήσουν να πυροβολούν και να πέφτουν και άλλοι νέοι νεκροί και τραυματίες στο λιθόστρωτο...

Εικόνα αρχαίας τραγωδίας.

Και στη συνέχεια η ιστορία του, η μικρή ιστορία ενός έντιμου βιοπαλαιστή. Ο Τάσος ήταν επαγγελματίας οδηγός και συντηρούσε την οικογένεια του, την μητέρα του και τις τέσσερις αδελφές του. Προκομμένος και εργατικός νέος, καθώς ήταν, κατάφερε μετά το γάμο του να αποκτήσει με φοβερές οικονομίες ένα μεταχειρισμένο αυτοκίνητο, για να δουλέψει μόνος του. Η καπνεργάτρια Έλλη, η γυναίκα του, ήταν πάντα στο πλευρό του και τον βοηθούσε. Έχτιζαν τη ζωή τους λιθαράκι – λιθαράκι.

Στις 9 Μαΐου οι αυτοκινητιστές είχαν κηρύξει απεργία. Ο Τάσος, όπως έκανε πάντα, απέργησε. Δεν πήγε στη δουλειά και κατέβηκε στη συγκέντρωση με τους συναδέλφους του. Στη διαδήλωση ομάδα απεργών προσπάθησαν να εμποδίσουν κάποιους απεργοσπάστες.

Σε μια τέτοια ενέργεια, στην οδό Μεγάλου Αλεξάνδρου, οι χωροφύλακες επιτέθηκαν στους διαδηλωτές με πυροβολισμούς. Πυροβολισμούς στο ψαχνό. Εκεί ο Τάσος

¹ Το επεισόδιο σημειώθηκε στις 9 Μαΐου 1936 στη Θεσσαλονίκη.

άφησε την τελευταία του πνοή. Το παλικάρι που καμάρωναν οι συγγενείς και οι φίλοι του. Το αποκούμπι της χαροκαμένης μάνας.

Η αξία της ζωής ήταν αρκετά υποτιμημένη. Και το γνώριζαν καλά οι βασανισμένες αυτές γυναίκες.

Η φωτογραφία αυτή απέκτησε τη δική της ιστορία. Ο σπαραγμός της μάνας έγινε πηγή έμπνευσης για τον τότε 27χρονο, ανερχόμενο ποιητή, Γιάννη Ρίτσο.

Με τον τίτλο «Μοιρολόι», η εφημερίδα Ριζοσπάστης φιλοξενούσε, στις 12 Μαΐου, τα πρώτα δείγματα της νέας ποιητικής του συλλογής.

Ο «Επιτάφιος» γνώρισε, εν τη γενέσει, τις διώξεις και τον αποκλεισμό, αλλά είχε μεγάλη απήχηση στο λαό. Παραδόθηκε τελικά στην πυρά μαζί με τα άλλα «απαγορευμένα βιβλία» που την καταστροφή τους διέταξε η δικτατορία του Μεταξά, που επιβλήθηκε λίγους μήνες αργότερα. Στους στύλους του Ολυμπίου Διός κάηκαν τα τελευταία 250 εναπομείναντα αντίτυπα μαζί με άλλα «ανατρεπτικά» βιβλία.

Κείμενο 3

Αχ χελιδόνι μου

Στίχοι Λευτέρη Παπαδόπουλου, μουσική Μάνου Λοΐζου, εκτέλεση Γιώργου Νταλάρα, 1971.

Αχ χελιδόνι μου πώς να πετάξεις
σ' αυτόν το μαύρο τον ουρανό
αίμα σταλάζει το δειλινό
και πώς να κλάψεις και πώς να κλάψεις
αχ χελιδόνι μου

Αχ παλληκάρι μου τα τρένα φύγαν
δεν έχει δρόμο για μισεμό
κι όσοι μιλούσαν για λυτρωμό
πες μου πού πήγαν πες μου που πήγαν
αχ παλληκάρι μου

Άχου καρδούλα μου φυλακισμένη
δε βγαίνει ο ήλιος που καρτεράς
μόνο ο ντελάλης της αγοράς

σε ξεκουφαίνει σε ξεκουφαίνει
άχου καρδούλα μου

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια συμπεράσματα για την πολιτική κατάσταση της εποχής, στην οποία αναφέρεται το Κείμενο 2, μπορείς να εξάγεις (μονάδες 5) και από ποια συγκεκριμένα περιστατικά (μονάδες 10); Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Με κριτήριο το νόημα να χωρίσεις το περιεχόμενο του Κειμένου 1 σε δύο (2) επιμέρους νοηματικές ενότητες (μονάδες 6) δίνοντας έναν αντιπροσωπευτικό πλαγιότιτλο σε καθεμία από αυτές (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 από πλευράς ύφους λόγου, του τρόπου δηλ. με τον οποίο οι συγγραφείς πετυχαίνουν να εκφραστούν και να αποδώσουν το μήνυμά τους. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σε 60 περίπου λέξεις με αναφορές σε δύο γλωσσικές επιλογές που, κατά τη γνώμη σου, διαμορφώνουν σε κάθε περίπτωση το ανάλογο ύφος λόγου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη σου και το συγκείμενο (εισαγωγικό σημείωμα) να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση της φωνής που ηχεί στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η αρχιτεκτονική του λάθους**

Από το βιβλίο του Διονύση Καρατζά «Δια βραχέων», εκδ. Το Δόντι, 2007.

Είναι συνήθης η αναφορά των πολεοδόμων, των αρχιτεκτόνων, των συγκοινωνιολόγων, των μελετητών και των επιχειρηματιών στον όρο «ιστορικό κέντρο των πόλεων». Προφανώς, ο όρος παραπέμπει στο σημείο μιας πόλης από το οποίο ξεκίνησε η οικοδόμησή της. Και βέβαια, σ' αυτήν την περιοχή αποτυπώνεται η παράδοση και γενικότερα ο πολιτισμός και η αισθητική των κατοίκων της στο πέρασμα του χρόνου.

Ιδιαίτερα σήμερα, οι πιο πολλοί δείχνουν έναν αόριστο και κάποτε δουλικό σεβασμό στο ιστορικό κέντρο της πόλης τους. Άλλοι το θεωρούν ταμπού και το εγκαταλείπουν ως διατηρητέο, ενώ άλλοι το ταυτίζουν με το εμπορικό κέντρο και επενδύουν στα νεοκλασικά κτήρια κερδοφόρες επιχειρήσεις. Ωστόσο, στα περίχωρα και στις καινούργιες γειτονιές –απενοχοποιημένοι οι περισσότεροι από ιστορικές ευθύνες και πολιτισμικές τύψεις- οικοδομούν ομοιόμορφες πολυκατοικίες, εκκεντρικές μονοκατοικίες και μεταμοντέρνες κατασκευές με μια θαυμαστή ασάφεια...

Δεν ξέρω αν αυτό το αλαλούμ¹ εκφράζει σε βάθος την εποχή μας. Ξέρω όμως ότι έχουμε (ή μας έχουνε) μάθει μόνο να υπάρχουμε και μάλιστα σαν εκθέματα μιας διαρκούς «αναισθητικής βαναυσότητας» κατά τον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο. Έχουμε χάσει το ιστορικό κέντρο της καρδιάς μας και το ενδιαφέρον μας εξαντλείται στην προβολή της εικόνας μας προς τους άλλους. Και, για να υπερβάλω, νομίζω ότι στις μέρες μας υποφέρουμε από τη νόσο της εξωστρέφειας και την επιδημία του γιγαντισμού του μηδενός.

Έτσι, σε όλες τις ενέργειες και τις συμπεριφορές μας προκαλούμε, «φωνάζουμε». Μας γοητεύει ο θόρυβος, ο σαματάς. Από την ενδυμασία μέχρι την κατοικία απουσιάζει η αρμονία, η αισθητική, η πρόκληση στο θαύμα του ωραίου. Σπανίζει η εσωτερικότητα που διαμορφώνει παράδοση και μνήμη.

Δεν ζούμε στην πόλη μας και στην κατοικία μας με το νόημα της οικειότητας και της βίωσης. Μας ενδιαφέρει το πού και όχι το πώς. Δηλαδή, μας ενδιαφέρει το οικοδομικό τετράγωνο, το κτήριο, το ρούχο, αλλά όχι το καθρέφτισμα της ψυχής μας σε αυτά. Ξεχνάμε ότι οι πόλεις είμαστε εμείς. Ότι τα πράγματα είναι για μας. Γι' αυτό και φτάνουμε στον

1 Τρέλα, παράνοια, πολυμορφία (χωρίς αισθητική)

παραλογισμό της απόκτησης και μαζί της ανέχειας, της πολυτέλειας και ταυτόχρονα της κακογουστιάς.

Με άλλα λόγια, δεν καλλιεργούμε συναισθήματα και όνειρα. Κανονίζουμε μόνο συναντήσεις, δημιουργούμε ανάγκες και νιώθουμε επιτυχημένοι να τρέχουμε να τις ικανοποιούμε. Αντί για πάθος, «κερδίζουμε» το λάθος. Είναι κι αυτό κάτι... Άραγε, θα μας διδάξει την αλήθεια;

Κείμενο 2

[Η δύναμη του ρυθμού]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τις ταξιδιωτικές εμπειρίες του Νίκου Καζαντζάκη στην Οξφόρδη – Καίμπριτζ, στο βιβλίο ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ, ΑΓΓΛΙΑ, εκδ. Ελ. Καζαντζάκη, Αθήνα: 1964 (5^η έκδοση), σ. 149.

Να μάθεις πως υπάρχει μέσα στον άνθρωπο μια δύναμη που νιώθει πιο βαθιά από την καρδιά, βλέπει πιο καθαρά και πιο πέρα από το νου και που δεν έχει όνομα, και μονάχα στην τόλμη, στην ευγένεια και στην αγνότητα γίνεται φανερή, και στην πράξη. Κι αυτή τη δύναμη ν' αφήσεις να σε οδηγεί και να της έχεις απόλυτη εμπιστοσύνη· και στο θάνατο να σε ρίξει, μην τη ρωτήσεις γιατί· το να το κάνει, θα πει πως έτσι πρέπει.

Τι είναι λοιπόν ρυθμός; Μια κεντρική κίνηση όλο αρμονία, που κυβερνάει το στοχασμό και την πράξη μας. Ένας «αόρατος Μονάρχης» που προστάζει –κι όλα τα στοιχεία, υλικά και πνευματικά, που αποτελούν την εφήμερη ομοσπονδία της ύπαρξής μας, υπακούουν ελεύθερα· ελεύθερα, γιατί ξέρουν πως η προσταγή αυτή είναι η πιο βαθιά τους προσωπική επιθυμία.

Όποιος έχει ρυθμό είναι λυτρωμένος. Ό,τι κι αν κάνει, είναι σωστό, δηλαδή αρμονισμένο με όλη του την ύπαρξη, συνέχεια αλάθευτη του περασμένου ψυχικού καιρού, γόνιμος σπόρος του μελλούμενου. Όποιος έχει ρυθμό δε φοβάται να παραστρατήσει μήτε να παραβεί καμιά εντολή· γιατί μέσα του δουλεύει ο νομοθέτης, κι η κάθε πράξη δεν είναι πια παρά κύρωση κι εφαρμογή του μέσω του νόμου.

Ο ρυθμός είναι μαγνήτης μέσα στα σπλάχνα μας και τραβά όλα τα ρινίσματα της σάρκας και της ψυχής και τα κρεμάει συνεχτικά στον αγέρα, σαν αδιάσπαστο ακατάλυτο σταφύλι. Ο ρυθμός μονάχα μπορεί να νικήσει την αποσύνθεση και το θάνατο.

Κείμενο 3

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ (απόσπασμα)

Από το βιβλίο με ποιήματα του Γιάννη Ρίτσου «Ποιήματα ΣΤ': Τέταρτη διάσταση (1956–1972)» (25η έκδ. Αθήνα: Κέδρος. ΑΘΗΝΑ, ΣΙΚΥΩΝ, ΗΡΑΙΟΝ, ΣΑΜΟΣ, Δεκέμβρης 1966 – Οχτώβρης 1970).

Θαρρώ πως δε μ' ακούς· — σα να βιάζεσαι. Μα, ναι, όλοι βιαζόμαστε να σταματήσει ο άλλος, να μιλήσουμε εμείς. Και καθένας μας μονάχα τα δικά του λόγια ακούει. Τι σημασία έχουν τα λόγια; Μόνο η πράξη μετριέται και μετράει, — όπως τόνιζες πάντα. [...]

Πώς αφήσαμε τις ώρες μας και χάθηκαν, πασχίζοντας ανόητα να εξασφαλίσουμε μια θέση στην αντίληψη των άλλων. Ούτε ένα δικό μας δευτερόλεπτο, μέσα σε τόσα μεγάλα καλοκαίρια, να δούμε τον ίσκιο ενός πουλιού πάνω στα στάχια — μια μικρή τριήρης σε μια πάγχρυση θάλασσα· — μπορεί μ' αυτήν ν' αρμενίζαμε για έπαθλα σιωπηλά, για κατακτήσεις πιο ένδοξες. Δεν αρμενίσαμε.

Ώρες ώρες, μου φαίνεται πως είμαι ένας ήσυχος νεκρός που κοιτάζει εμένα τον ίδιο να υπάρχω· παρακολουθεί με τ' άδεια του μάτια την κίνησή μου, τις χειρονομίες μου· [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Εξήγησε με συντομία (50 περίπου λέξεις) τι εννοεί ως ρυθμό μεταφορικά στο Κείμενο 2 ο Νίκος Καζαντζάκης.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. «...μην τη ρωτήσεις γιατί· το να το κάνει, θα πει πως έτσι πρέπει.» (1^η παράγραφος)

«Τι είναι λοιπόν ρυθμός;» (2^η παράγραφος)

«αόρατος Μονάρχης» (2^η παράγραφος)

Να σχολιάσεις με συντομία το επικοινωνιακό αποτέλεσμα των παραπάνω σημείων στίξης στο Κείμενο 2 (μονάδες 6)

β. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 συναντάμε, ανάμεσα στα άλλα, μια αντίθεση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 2) και τι εκφράζει, αν λάβουμε υπόψη τα συμφραζόμενα που ακολουθούν (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας προσπαθεί να παρακινήσει και να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη προς μια ορισμένη στάση ζωής. Να βρεις πέντε γλωσσικές επιλογές που υπηρετούν την παραπάνω στόχευση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το βασικό ερώτημα που αναδεικνύεται στο Κείμενο 3; Να απαντήσεις αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Γιατί οι διαπιστώσεις στις οποίες προβαίνει ο αφηγητής είναι επίκαιρες στις μέρες μας; (150 περίπου λέξεις)

Μονάδες 15

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΑΡΓΥΡΗ ΣΥΡΔΑΡΗ

Κείμενο 1**Ο φόβος της προόδου**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που δημοσίευσε στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» ο Νίκος Ματσανιώτης, καθηγητής παιδιατρικής στις 24-11-2008.

[...] Είναι υπαρξιακή ανάγκη του ανθρώπου να αναζητά αενάως την απόκτηση νέας γνώσης. Διότι «φύσει ορέγεται του ειδέναι», κατά τον Αριστοτέλη. Και η νέα γνώση προσκτάται με τις προόδους της τεχνολογίας με πολύ μεγαλύτερη ταχύτητα από τα πλούσια, ανεξάντλητα ίσως, κοιτάσματα των θετικών επιστημών.

Ό,τι είναι επιστημονικά εφικτό θα επιτευχθεί αργά ή γρήγορα. Καμία δύναμη δεν μπορεί να σταματήσει την έρευνα με κανόνες επιστημονικής δεοντολογίας. Μόνο η μη χρηματοδότησή της μπορεί να ανακόψει, προσωρινά, την πρόοδό της. Τα όποια νομικά, φιλοσοφικά, θρησκευτικά, ηθικά ή άλλα απαγορευτικά τείχη ορθώνονται περιστασιακά στη βιολογική έρευνα θα καταρρέουν από την προφορά της στη θεραπεία και αποκατάσταση ανιάτων σήμερα βλαβών του ανθρώπινου οργανισμού.

Ο σημαντικός γερμανός φιλόσοφος Jurgen Habermas, σε πρόσφατο άρθρο του, καταλήγει: «Δεν έχω την εντύπωση ότι έχουμε βρει τις σωστές λύσεις και έχουμε λάβει τις τελικές αποφάσεις στα ηθικά προβλήματα που δημιουργούν η βιοτεχνολογία και η γενετική. Εκείνο που γνωρίζουμε μόνο είναι ότι η ίδια η βιολογία δεν μπορεί να μας τις αποκαλύψει». Με άλλα λόγια, ο Habermas αποδέχεται έμμεσα ότι η αδυναμία της βιολογίας είναι και αδυναμία της φιλοσοφίας και οποιασδήποτε άλλης ανθρώπινης θεωρητικής κατασκευής. Τα ηθικά προβλήματα, αν πραγματικά υπάρχουν και παραμένουν ανεπίλυτα από τους δημιουργούς της προόδου που τα στοιχειοθετεί, θα εξακολουθούν να αθροίζονται. Όχι όμως για πολύ. Θεωρώ πολύ πιθανό ότι με τον χρόνο θα αμβλύνονται και τελικά θα διαπιστώνεται η πλασματική φύση τους. Οι βιολόγοι και οι ιατροί δεν είναι λιγότερο ευφυείς ούτε λιγότερο ηθικοί από τους φιλοσόφους.

Η ποιότητα του πολιτισμού μας κρίνεται από τη δύναμή του να αφομοιώνει όχι μόνο το παρελθόν, αλλά και το μέλλον του, όπως ο ίδιος το διαμορφώνει και το καθορίζει και όπως πορεύεται προς αυτό. Παιδιά αυτού του πολιτισμού είναι και τα βιοϊατρικά επιτεύγματα, που μόλις αρχίζουν να ρίχνουν ελάχιστο φως στο μέγα μυστήριο της ζωής.

Μικρή σημασία έχει αν ο πολιτισμός προσωρινά τα εξοστρακίσει ή τους αρνηθεί την πατρότητα.

Τις Θερμοπύλες της ελευθερίας μας δεν φυλάσσουν αποτελεσματικά οι φοβικές προκαταλήψεις μας. Μπορεί να τις φυλάξει μόνο το ελεύθερο πνεύμα, οπλισμένο με τα όπλα εκείνα που ο πολιτισμός και ο ουμανισμός τού εξασφαλίζει. Τότε η κλωνοποίηση και το όποιο άλλο επιστημονικό επίτευγμα θα γίνει μια ακόμη δυνατότητα του πολιτισμού και του ουμανισμού.

Κείμενο 2

Ωδή στον ποντικό.

Το κείμενο ανήκει στον Στυλιανό Αντωναράκη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ στις 18-10-2021 (διασκευή).

Εδώ και αρκετά χρόνια είχα επισκεφτεί στο σπίτι του έναν εξαιρετικό επιστήμονα που είχε περισσότερα από 40 χρόνια ερευνητικής πορείας. Ήταν άρρωστος από μία αθεράπευτη νόσο και ήξερε καλύτερα από κάθε άλλον την πορεία της και την κατάληξή της. Μου έκανε εντύπωση ένας πίνακας που είχε στο σαλόνι του, ο οποίος έδειχνε έναν ποντικό! Είδε την απορία μου και είπε: «Ο ποντικός είναι η ελπίδα και ο καλύτερος φίλος μου. Χάρη σ' αυτόν μπορεί να βρεθεί θεραπεία στην αρρώστια μου.»

Και γιατί ο ποντικός; Πρώτα γιατί το γονιδίωμά του μοιάζει πολύ με το δικό μας τόσο στα 20000 γονίδια όσο και σε τμήματα που ρυθμίζουν τη λειτουργικότητά του. Έτσι, όλες σχεδόν οι ανθρώπινες αρρώστιες που σχετίζονται με γονίδια μπορούν να μελετηθούν σε μοντέλα ποντικών που παράγονται στα εργαστήρια. Η ομοιότητα στο γονιδίωμα οφείλεται στο ότι και τα δύο είδη, εμείς δηλαδή και ο ποντικός, είχαμε εξελικτικά έναν κοινό πρόγονο που υπολογίζεται ότι έζησε πριν από περίπου 90 εκατομμύρια χρόνια. Δεύτερον γιατί έχει συσσωρευτεί τεράστια γνώση στη βιολογία του ποντικού τα τελευταία 100 χρόνια που έχει ως συνέπεια τη συνεχή και εν πολλοίς υποχρεωτική χρησιμοποίησή του.

Και μη νομίσεις, αγαπητέ αναγνώστη, ότι η έρευνα στα ποντίκια είναι στις μέρες μας ανεξέλεγκτη σαν ξέφραγο αμπέλι, που λέει και ο λαός. Κάθε άλλο. Η έρευνα στα ποντίκια είναι ελεγχόμενη από επιτροπές βιοηθικής και δεοντολογίας που καθορίζουν τη μεταχείριση και την υγεία των ζώων. Τα κτήρια που στεγάζουν ποντικούς είναι ειδικά φτιαγμένα και η καθημερινή περιποίησή τους γίνεται με προδιαγραφές που επιτρέπουν διαβίωση καθαρή, χωρίς συνωστισμό, απαλλαγμένη από μικροβιολογικές μολύνσεις, με

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας εκφράζεται με βεβαιότητα για το μέλλον της επιστημονικής έρευνας. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, έκανε αυτή την επιλογή; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 40-50 λέξεις. (μονάδες 7)

β. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 εκφράζεται η άποψη «Τις Θερμοπύλες της ελευθερίας μας δεν φυλάσσουν αποτελεσματικά οι φοβικές προκαταλήψεις μας. Μπορεί να τις φυλάξει μόνο το ελεύθερο πνεύμα, οπλισμένο με τα όπλα εκείνα που ο πολιτισμός και ο ουμανισμός τού εξασφαλίζουν». Πώς απαντά το Κείμενο 2 στη θέση αυτή; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 50-60 λέξεις. (μονάδες 8)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Να βρεις τέσσερα (4) παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας από τα Κείμενα 1 και 2 (μονάδες 4) και να εξηγήσεις τον ρόλο τους στην επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα των κειμένων (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 2); Να αιτιολογήσεις τη χρήση του με βάση την θέση την παραγράφου στο κείμενο και την πρόθεση του συγγραφέα. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια σχέση αναπτύσσεται ανάμεσα στον ανθρώπινο παράγοντα και τα άψυχα αντικείμενα κατά τις καθημερινές μεταφορές με το μετρό; Πώς σχολιάζει το ποιητικό υποκείμενο αυτή τη σχέση και ποια είναι η δική σου γνώμη; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Παράδοση και νεωτερικότητα.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Άρθρο του Βασίλη Νιτσιάκου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΕΘΝΟΣ στις 20-06-2020 (διασκευή).

Είναι σχεδόν κανόνας η παράδοση να αντιμετωπίζεται σαν απολίθωμα, να αναζητείται περισσότερο ανάμεσα στους νεκρούς παρά στους ζωντανούς. Στερεότυπα αντιπαράτιθεται προς τη νεωτερικότητα, προς κάθε νεωτερισμό, με όρους αξιολογικής κρίσης πάντοτε. Το παλιό είναι καλό. Ότι μας παραδίδεται από τις προηγούμενες γενιές είναι «γνήσιο», «αυθεντικό», «ιερό». Κάθε αλλαγή είναι απειλή και αντιμετωπίζεται σαν αλλοίωση και όχι ως ιστορική εξέλιξη.

Ας αναρωτηθούμε, ωστόσο, κατά πόσο η παράδοση είναι το αντίθετο της νεωτερικότητας ή είναι προϊόν της. Η έννοια της παράδοσης δεν υφίσταται παρά μόνο στο πλαίσιο της νεωτερικότητας. Οι κοινωνίες που ζουν μέσα σε αυτό που εμείς ονομάζουμε «παράδοση» δεν διαθέτουν αυτή την έννοια. Αυτό που εμείς λέμε «παράδοση» είναι η δική τους καθημερινή πραγματικότητα, η πραγματική ζωή τους. Δεν είναι ένα αντικείμενο που χρήζει μελέτης, προστασίας, αναβίωσης κ.λπ. . Μόνο αργότερα, όταν πλέον έχει αλλάξει, μετατρέπεται σε «παράδοση».

Αν θεωρήσουμε την παράδοση επινόηση της νεωτερικότητας, τότε θα πρέπει να την εννοήσουμε και ως μια δυναμική διαδικασία, ως ένα σύνολο προδιαγραφών, υλικών και πνευματικών, χρήσιμων για την ευημερία και την αναπαραγωγή μιας κοινωνίας. Επίσης, πρέπει να θεωρήσουμε ότι προσλαμβάνει πολλαπλές διαστάσεις και εκφράσεις. Πάνω από όλα, η παράδοση-τρόπος ζωής δίνει τη θέση της στην παράδοση-γνώση ή στη γνώση της παράδοσης, με την παρέμβαση κεντρικών θεσμών που ελέγχονται από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους.

Παράλληλα, στο σημερινό κίνημα επιστροφής στην παράδοση ενυπάρχει μια αντίφαση, που συνδέεται με τη συγκεχυμένη σχέση μας με το κοντινό παρελθόν μας. Όλοι εμείς, λοιπόν, που θελήσαμε να ξεχάσουμε την ταπεινή μας καταγωγή, τον σκληρό και υποτιμημένο «χωριάτικο» τρόπο ζωής, υιοθετήσαμε, όταν ξεπεράσαμε τα συμπλέγματα κατωτερότητας, το αστικό σύνθημα «επιστροφή στις ρίζες», αλλά οι ρίζες ήταν πια ξεραμένες και έπρεπε να τις ξαναφυτέψουμε. Έτσι άρχισαν οι αναβιώσεις και οι

αναπαραστάσεις, σε ένα πλαίσιο ωραιοποίησης και επένδυσης των παραδόσεων με νέα νοήματα. Ύστερα ήρθαν και τα ευρωπαϊκά προγράμματα ανάπτυξης (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός) και αργότερα η «άυλη πολιτιστική κληρονομιά» της UNESCO, και ακολούθησε η εμπορευματοποίηση, μια ολόκληρη βιομηχανία, η οποία παράγει, εκτός από τα γνωστά τουριστικά σουβενίρ, και ιδεολογία. Ένα «μετά» που μας επιστρέφει σε έναν νέο ψευτο-ρομαντισμό, όπου αναζητούμε ψυχολογικές διεξόδους στα αδιέξοδα της μεταβιομηχανικής εποχής.

Κείμενο 2

Οι νέοι εθνικοί μας μύθοι.

Το κείμενο είναι του Οδυσσέα Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 14-04-2022(διασκευή).

Χωρίς να έχω πολύ καθαρή εικόνα για τους «εθνικούς μύθους», με τους οποίους θρέφονται άλλοι λαοί, νομίζω πως στην Ελλάδα είμαστε σε περίοπτη θέση. Δεν αναφέρομαι στους ιστορικούς μύθους, που παρά το γεγονός πως έχουν αποκαλυφθεί από έγκριτους ιστορικούς εμείς συνεχίζουμε να ταΐζουμε με αυτούς τα σχολικά μας βιβλία και τις ομιλίες των επετείων. Αναφέρομαι στους σύγχρονους μύθους, οι οποίοι έχουν να κάνουν με μία εκούσια προσπάθεια τύφλωσης και διαστρέβλωσης, γιατί δεν αντέχουμε τους καθρέφτες.

Για παράδειγμα, το παραμύθι περί «βαριάς βιομηχανίας» του τουρισμού τρέμει και ψυχορραγεί κάθε φορά που ένας εξωγενής παράγοντας κλονίζει τα πήλινα πόδια του. Μια πανδημία, ένας κοντινός πόλεμος, κάποιες αλλαγές σε συναλλαγματικές ισοτιμίες, και η βαριά βιομηχανία μετατρέπεται σε συνοικιακή βιοτεχνία.

Ταΐζουμε το φαντασιακό μας με σκέτο αέρα, όμως η Ιστορία αλλά και η ψυχολογία έχουν αποφανθεί τελεσίδικα πια πως τα συλλογικά παραμύθια τα έχουν ανάγκη όσοι τρώνε πόρτες τη μία μετά την άλλη στον προσωπικό τους βίο. Δεν αντέχεται τόση ήττα, κάπου μακριά θα πρέπει να νικάμε και λίγο...

Αν σε όλα αυτά προσθέσουμε και την εξόχως ανιστόρητη – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων – πεποίθηση περί ξένης βοήθειας στα ζόρια μας, το έχουμε στήσει μια χαρά το παραμύθι μας, το οποίο δεν μας περιλαμβάνει όμως, δεν έχει απαιτήσεις από εμάς, όλες οι λύσεις έρχονται από αλλού.

Και επειδή ο μηδενισμός είναι επίσης αγαπημένο εθνικό άθλημα, αλλά όχι για όλους, ας αναλογιστούμε ότι δεν έχουμε καταφέρει και λίγα στα τελευταία διακόσια

χρόνια. Φυσικά έχουμε και τις νίκες μας. Αλλά δεν τις φροντίζουμε ή δεν τις εκτιμάμε. Πάντα ζαχαρώνουμε τους απέναντι που φαίνεται πως έχουν καλύτερα διαφημισμένες ζωές από τις δικές μας. Πιστεύουμε ως πραγματικότητα εκείνο που θα θέλαμε να ήμασταν.

Δεν είναι κακό να φανταζόμαστε την καλύτερη εκδοχή του εαυτού μας – είναι κινητήριος δύναμη -, κακό είναι να την έχουμε εκχωρήσει σχεδόν οριστικά, να έχουμε παραιτηθεί από τη διεκδίκησή της και να νομίζουμε πως νικάμε. Και οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας.

Κείμενο 3

Ο ποιητής και το ποίημα

Το ποίημα είναι του Γιώργη Παυλόπουλου (1924-2008) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Τα ποιήματα, 1943-2008» (Αθήνα, 2017: εκδ. Κίχλη).

I	
Ξαφνικά το ποίημα σκόνταψε	1
κι έπεσε πάνω στ' αγκάθια.	
Το κοίταξε σχεδόν αδιάφορος	
είχε κουραστεί πια να το προσέχει.	
Την ίδια νύχτα στον καθρέφτη	5
Είδε το σώμα του γεμάτο αγκάθια.	
II	
Χιόνιζε. Το ποίημα ξεπαγιασμένο	
του χτύπησε την πόρτα.	
Έτρεξε και του άνοιξε, το πήρε	
και το ζέστανε στην αγκαλιά του.	10
Μα σαν ζεστάθηκε άρχισε να τον τυλίγει	
γύρω στον λαιμό και να τον πνίγει.	
IV	
Σ' αγαπώ είπε στο ποίημα	
και το αγκάλιασε παράφορα.	
Εκείνο δε μίλησε.	15
Τον φίλησε στο στόμα ξέροντας	
Πως πάντα το ξεχνούσε	
για χίλια άλλα ποιήματα.	

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η παράδοση έχει σήμερα θετική σημασία και, οτιδήποτε διαφοροποιείται από αυτήν, αξιολογείται αρνητικά.
2. Η παράδοση και η νεωτερικότητα είναι αντιθετικές έννοιες και προσδιορίζουν ανάλογης μορφής κοινωνίες.
3. Η παράδοση σήμερα είναι τρόπος ζωής που διαιωνίζεται από γενιά σε γενιά χωρίς κρατική παρέμβαση.
4. Οι κύριοι ελληνικοί φορείς που ασχολούνται με την παράδοση αναβιώνουν και αναπαριστούν έθιμα.
5. Ο σύγχρονος άνθρωπος, ενώ απορρίπτει τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, ταυτόχρονα χρησιμοποιεί την παράδοση ως τρόπο, για να επιλύσει τα ψυχολογικά του αδιέξοδα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Αν ο στόχος του αρθρογράφου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 είναι να προβληματίσει τον αναγνώστη σχετικά με την αντιφατική στάση του σύγχρονου ανθρώπου απέναντι στην παράδοση, να εντοπίσεις 5 σχόλια, γλωσσικά ή με σημεία στίξης, που να υποστηρίζουν την πρόθεσή του, και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ύφους του αποσπάσματος.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

α. Πώς αντιλαμβάνεσαι τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στη φράση του Κειμένου 2 «*οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας*», σε σχέση και με την πρόθεση του αρθρογράφου; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 40-50 λέξεις. (μονάδες 5)

β. Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία προφορικότητας στη χρήση της γλώσσας του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να δείξεις ποιος είναι ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του ύφους του λόγου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια σχέση αναπτύσσεται ανάμεσα στον ποιητή και στο ποίημα, με άλλα λόγια ανάμεσα στον δημιουργό και το δημιούργημά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο χρόνος της αναμενόμενης ευτυχίας**

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Χριστίνας Κουλούρη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 22-06-2003 (διασκευή).

Από την εποχή της Οδύσσειας το ταξίδι, νοητικό ή πραγματικό, μοιάζει να αποτελεί έκφραση της ανθρώπινης ελευθερίας και διαχρονική αναζήτηση της αυτοπραγμάτωσης. Η επιθυμία της περιπέτειας και η γοητεία του αγνώστου αφενός ή η επιστροφή σε κάποιες ρίζες και η ασφάλεια του νόστου¹ αφετέρου σηματοδοτούν ακριβώς αυτή τη διάσταση. Εν τούτοις οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι ταξιδεύουν, τα μέσα του ταξιδιού, η κοινωνική σύνθεση των ταξιδιωτών, τα δρομολόγια, οι χρόνοι, το κόστος, οι πρακτικές, οι συμβολισμοί και οι αναπαραστάσεις του ταξιδιού, όλα υπόκεινται σε ιστορικούς προσδιορισμούς και διαφοροποιούνται μέσα στον ιστορικό χρόνο.

Ειδικά στη σύγχρονη βιομηχανική εποχή, στο πλαίσιο των γενικότερων αλλαγών που ορίζονται από τον εκσυγχρονισμό και τη νεωτερικότητα, το ταξίδι βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον ελεύθερο χρόνο ή χρόνο τηςσχόλης². Ο χρόνος τηςσχόλης αναδύεται ως διακριτός κοινωνικός χρόνος και θεσμοθετείται κατ' αναλογία προς τον χρόνο της εργασίας – προβλέψιμος, οργανωμένος, πλήρης, δραστήριος και βασιζόμενος σε σύγχρονες αξίες.

Κατ' αρχάς τον 19^ο αιώνα ελεύθερο χρόνο είχαν οι ανώτερες τάξεις, οι οποίες εισήγαγαν τα πρότυπα αφενός του παραθερισμού σε παραθαλάσσιες λουτροπόλεις και σε ηπειρωτικά κέντρα με ιαματικές πηγές και αφετέρου της μακρόχρονης περιήγησης. Με στόχο την «κούρα» και με ηθική νομιμοποίηση τη φροντίδα της υγείας, οι ευρωπαϊκές ελίτ δημιούργησαν έναν νέο τύπο κοινωνικής διάκρισης όπου συνδυάζονταν η πολυτέλεια, η μόδα και η άνεση. Παράλληλα, το ταξίδι με τη μορφή της «Μεγάλης Περιήγησης» είχε ως στόχο τη γνωριμία της «Ανατολής», του αρχαίου και του χριστιανικού κόσμου. Ήταν ένα ταξίδι όχι μόνο στο χώρο αλλά και στο χρόνο, στις ρίζες του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού, μία αισθητική εμπειρία που αντιπροσώπευε το πρότυπο της «καλλιεργημένηςσχόλης».

Στη συνέχεια η επανάσταση των υλικών συνθηκών του ταξιδιού, με τον σιδηρόδρομο και το ατμόπλοιο, δημιούργησε τους όρους για τη μαζοποίηση και τον

¹ Της επιστροφής

² Της αργίας

εκδημοκρατισμό των διακοπών. Οι γρήγορες και φθηνές μετακινήσεις μετέτρεψαν τον περιηγητή σε τουρίστα. Στη νέα κουλτούρα των διακοπών κυριαρχούν η μαζικότητα, τα τουριστικά πρακτορεία, οι οδηγοί και οι χάρτες. Το ταξίδι συνοψίζεται σε μια σειρά επισκέψεων, σχεδιασμένων λεπτομερώς από τον τουριστικό οδηγό, ο οποίος εκλαϊκεύει την εμπειρία της εξερεύνησης.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες οι διακοπές αποκτούν μαζικό και διαταξικό χαρακτήρα και αναπτύσσονται στρατηγικές κατανάλωσης. Η «ανάγκη» για διακοπές γίνεται στη συνέχεια «δικαίωμα», έτσι ώστε η αδυναμία να πάει κάποιος διακοπές να παρουσιάζεται ως αδικία. Παράλληλα οι παραθεριστές θέλουν, στη διάρκεια των διακοπών, να ξεφύγουν από τους κοινωνικούς τους ρόλους, να τοποθετήσουν σε παρένθεση τις πειθαρχίες που απορρέουν από την εργασία και την αστική ζωή. Η τηλεοπτική διαφήμιση για την προώθηση του γαλλικού τουρισμού, με τον Γούντι Άλεν να προτρέπει «Ας ερωτευτούμε πάλι», απευθυνόμενος στους συμπατριώτες του Αμερικανούς, επιβεβαιώνει τις διακοπές και το ταξίδι ως χρόνο και τόπο της αναμενόμενης ευτυχίας.

Κείμενο 2

Τουριστική αγορά εργασίας: τελευταίες εξελίξεις και προοπτικές για την Ελλάδα.

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα συνέντευξης του δρ. Ανδρέα Ανδρεάδη, προέδρου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.skywalker.gr/elGR/static/>

Κύριε Ανδρεάδη, πότε δημιουργήθηκε ο ΣΕΤΕ και για ποιους λόγους;
Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) ιδρύθηκε το 1991, με σκοπό τη συνεχή ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την ανάδειξη του πρωταγωνιστικού ρόλου του τουρισμού στην ελληνική οικονομία. Ο ΣΕΤΕ οραματίζεται μια ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη, η οποία θα στοχεύει στη βελτίωση των αποδόσεων, με παράλληλη αύξηση του αριθμού των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων, με καλύτερη κατανομή της τουριστικής προσφοράς σε όλες τις περιοχές της χώρας και με καλύτερη χρονική κατανομή της ζήτησης. Όλα αυτά θα πραγματοποιούνται μέσα στο πλαίσιο προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και στο πλαίσιο σεβασμού και ανάδειξης του πολιτισμού μας.

Όσον αφορά στην απασχολησιμότητα, είναι πολλοί οι νέοι που εργάζονται στο χώρο και πολλοί εκείνοι που θέλουν να ενταχθούν. Ποιες είναι οι συνθήκες εργασίες και ποιες οι προοπτικές για τους εργαζόμενους στον τουριστικό τομέα;

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Κύριε Ανδρεάδη θα θέλατε να μας μιλήσετε για τις προοπτικές στον ελληνικό τουρισμό γενικότερα;

Το μεγάλο στοίχημα για εμάς είναι να οδηγήσουμε την ελληνική κοινωνία στην συνειδητοποίηση ότι ο τουρισμός είναι το μέλλον της χώρας. Είναι σημαντικό, για την επόμενη μέρα του ελληνικού τουρισμού, να προσπαθήσουμε να συνθέσουμε τα βέλτιστα των δυνατοτήτων κάθε τομέα, σε μία δυναμική που θα εδραιώσει τη χώρα ως ηγέτιδα διεθνώς στην παροχή υπηρεσιών. Διαθέτουμε ως χώρα την κρίσιμη μάζα ανθρωπίνων πόρων που απαιτείται. Διαθέτουμε μια μοναδική φυσική ομορφιά, που δημιουργεί από μόνη της αξέχαστες εμπειρίες, ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία που όλοι θέλουν να επισκεφθούν και κατάλληλες κλιματικές συνθήκες που επιτρέπουν τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.

Είναι υποχρέωση όλων όσοι δραστηριοποιούμαστε στον τουρισμό να διαφυλάξουμε τις ομορφιές και τα μοναδικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας μας και να τα αναδείξουμε, όπως τους αξίζει, στις καλύτερες θέσεις του παγκόσμιου τουρισμού. Είναι καθήκον μας να καλλιεργήσουμε συστηματικά την αντίληψη ότι ο τομέας του τουρισμού αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά κεφάλαια της ελληνικής οικονομίας και των τοπικών κοινωνιών.

Κείμενο 3

Η πόλη

Το ποίημα ανήκει στον Yuan Choueϊ P'αϊ, κινέζο ποιητή του 20ού αιώνα, και έχει δημοσιευτεί στην ανθολογία «Κινεζική Ποίηση» (Αθήνα 1982³: εκδ. Πλέθρον) σε μετάφραση της Α. Τσακνιά.

Η πόλη περιμένει μπροστά σας· 1
έχει τη μυρωδιά των μαγειριών
έχει τη μυρωδιά των τροχοφόρων,
έχει τη σκόνη που σηκώνουν οι ρόδες των αυτοκινήτων,
έχει καταστήματα και ψευδόμενες τοιχοκολλήσεις. 5

Θα σας δεχτεί με τους θορυβώδεις δρόμους της,
με την ακατανοησία και την απιστία των ανθρώπων,
με την απαθή καρδιά της ·
σαν άγριο ζώο που κάθεται στα πισινά του,
η πόλη περιμένει μπροστά σας.

10

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Σε όλες τις εποχές το ταξίδι εκφράζει την έμφυτη τάση του ανθρώπου για περιπέτεια και ολοκλήρωση του δυναμικού του.
2. Σε κάθε ιστορική συγκυρία διαφοροποιούνται οι επιμέρους παράμετροι του ταξιδιού, όπως λ.χ. τα μέσα, το κόστος ή οι πρακτικές.
3. Στη σύγχρονη εποχή οι συνθήκες εργασίας επιτρέπουν στον άνθρωπο να ταξιδεύει ανά πάσα στιγμή, εύκολα και απρογραμμάτιστα.
4. Παλαιότερα το ταξίδι ήταν περισσότερο μορφωτική εμπειρία και λιγότερο δείγμα κοινωνικού κύρους και διάκρισης.
5. Σήμερα το ταξίδι έχει λάβει τον χαρακτήρα των διακοπών και είναι ένα κοινωνικό αγαθό που απευθύνεται σε όλους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αιτιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στο Κείμενο 1 στις ακόλουθες περιπτώσεις, εξηγώντας την επικοινωνιακή λειτουργία τους (μονάδες 3):

«καλλιεργημένηςσχόλης»

«ανάγκη» και «δικαίωμα»

«Ας ερωτευθούμε πάλι»

β. Στο παρακάτω απόσπασμα (δεύτερη απάντηση από το Κείμενο 2) το πρόσωπο που δίνει τη συνέντευξη χρησιμοποιεί και α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, εκτός από γ':

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από την πολλή και σκληρή δουλειά διότι είναι εποχικός και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφού πρέπει να καταφέρουμε να προσφέρουμε μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες μας, 24 ώρες το 24ωρο. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι ο ανθρώπινος παράγοντας του ελληνικού τουρισμού είναι ένα από τα βασικά μας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι, σύμφωνα με μελέτες, το ανθρώπινο στοιχείο του ελληνικού τουρισμού έχει μακράν τα περισσότερα θετικά σχόλια με βαθμολογία που ξεπερνά το 90%.

Να μετασχηματίσεις το κείμενο, χρησιμοποιώντας μόνο το γ' πρόσωπο, ενικό και πληθυντικό (μονάδες 5). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια νομίζεις ότι είναι η πρόθεση του προσώπου που παραχωρεί τη συνέντευξη στην 3^η απάντηση που δίνει στο Κείμενο 2; (μονάδες 4) Πώς ο τρόπος, με τον οποίο επέλεξε να οργανώσει την απάντησή του, υπηρετεί την πρόθεση αυτή; (μονάδες 6) Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 40-50 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Με ποιες ιδιότητες η πόλη δέχεται τον επισκέπτη της και γιατί; Εσύ πώς προσλαμβάνεις την πρόσκληση της πόλης να δοκιμάσεις τις προκλήσεις της; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Εγκώμιο της Φιλίας**

Απόσπασμα από την επιστολή της Πηνελόπης Σ. Δέλτα, στο βιβλίο «Αλληλογραφία», βιβλιοπωλείο της ΕΣΤΙΑΣ, 2^η έκδοση, Αθήνα: 1997.

[...] Στα όσα μου γράφετε έχετε δίκιο. Η κοινωνικότητα του ανθρώπου, βαθιά ριζωμένη στη φύση του, ακόμα και τη ζωτική του φύση, επιτρέπει, κι απαιτεί, να γυρεύει βάλσαμο σε μεγάλους ψυχικούς πόνους, σε κάτι που να είναι απέξω του, είτε φίλος είναι αυτό, που να καταλαβαίνει και να πονεί, είτε ένα βιβλίο, μέσα στο οποίο μας ξεσκεπάζεται μια μεγάλη ψυχή, που να γνώρισε κι αυτή την οδύνη της ζωής. Οι σκέψεις των μεγάλων πεθαμένων είναι πάντα βολικότερες, συχνά και βαθύτερες. Δεν ξέρω όμως αν μπορεί τίποτε να μπει κοντά στο θέση του φίλου, του σύγχρονου, με τον οποίο ενώνει, έστω κι από μακριά, κοινότητα στη σκέψη και την αντίληψη.

Δε νομίζω όμως, και θα λυπούμαι, να ήταν το ξεσκεπάσμα επικίνδυνο. Κάθε πληγής σκάλισμα πονεί, ίσως όμως καλύτερα να δίνει σ' αυτό αφορμή η παρουσία φίλου, και μου φαίνεται πως έπειτα μια καθαρότερη, αμιγέστερη εσωτερική γαλήνη, μπορεί να δώσει γέννηση σε κάποιο θαρρετότερο αντίκρουσμα των περασμένων και σε πραγματικότερους καρπούς για το μέλλον. Αφού ξεπονέσουν λίγο, και πάρουν καινούριο αίμα μέσα τους οι πληγές [...]

Κείμενο 2

Ε.Π. Παπανούτσος, Πρακτική Φιλοσοφία, σσ. 111-121, Εκδόσεις Νόηση, Αθήνα, 2008 (Διασκευή).

Η φιλία, δώρο ακριβό και ευτύχημα σπάνιο, έχει πανάρχαιους τίτλους ευγένειας. Την εχάρηκαν άνθρωποι εκλεκτοί, σε όλα τα γεωγραφικά και τα ιστορικά πλάτη της οικουμένης, και την εγκωμίασαν ποιητές, σοφοί, πολιτικοί με τον τρόπο του ο καθένας, αλλά όλοι με την ίδια συγκίνηση. Άλλωστε, εκτός από την καταγωγή της λέξης (που είναι κατευθείαν παράγωγο του κύριου για την «αγάπη» ρήματος: φιλείν), και μόνο το γεγονός ότι, για να τονίσουμε την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη μας προς τα πιο οικεία μας πρόσωπα, δηλώνουμε ότι τους θεωρούμε «φίλους», μαρτυρεί πόσο ψηλά η κοινή συνείδηση τοποθετεί τη φιλία.

Τι είναι η φιλία; «Εύνοια», φυσικά, όπως λέγει ο Αριστοτέλης: να έχεις, δηλαδή, καλές διαθέσεις απέναντι σ' έναν άνθρωπο, να αισθάνεσαι στοργή γι' αυτόν, να επιζητείς την συντροφιά του και να θέλεις την ευτυχία του· να είσαι εύνους προς κάποιον και αυτός εύνους προς εσένα· να υπάρχει ανταπόκριση, αμοιβαιότητα στα αισθήματά σας, να τον αγαπάς και να τον τιμάς κι εκείνος,

επίσης, να σε αγαπά και να σε τιμά. Γι' αυτό, όσο τρυφερές κι αν είναι οι σχέσεις μας με τα άψυχα, δεν λέγονται φιλία. Όταν αγαπούμε ένα άψυχο πράγμα, αυτό που αισθανόμαστε δεν είναι φιλία.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη φιλικών σχέσεων, κατά τον Αριστοτέλη: «διά το χρήσιμον», «δι' ηδονήν», «διά το αγαθόν». Στην πρώτη περίπτωση, συνδεόμαστε μ' έναν άνθρωπο, επειδή ο ένας μας είναι στον άλλο χρήσιμος (για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.). Στη δεύτερη, διατηρούμε στενές σχέσεις μαζί του, επειδή μας προξενεί ευχαρίστηση (είναι διασκεδαστικός, έξυπνος συνομιλητής, επιδέξιος συμπαίκτης κ.τ.λ.). Και στις δύο περιπτώσεις, «αγαπούμε» τον άλλο κι εκείνος μας «αγαπά» όχι για την ανθρώπινη ποιότητά μας, επειδή, δηλαδή, είμαι εγώ αυτός που είμαι και είναι εκείνος αυτός που είναι (κατά το σώμα και την ψυχή, το ήθος, το πνεύμα), αλλά επειδή κάτι άλλο περιμένουμε απ' αυτόν και αυτός από εμάς, ένα κέρδος (υλικό ή ηθικό) ή μίαν απόλαυση (την τέρψη της ευχάριστης συναναστροφής).

Του τρίτου είδους ο φιλικός δεσμός είναι η τέλεια, η ουσιαστική και ακατάλυτη φιλία. Τον κάνω συντροφιά, τον τιμώ, τον αγαπώ, με κάνει συντροφιά, με τιμά, με αγαπά, όχι επειδή περιμένω απ' αυτόν ή εκείνος περιμένει από μένα ωφέλεια (με όλο που βέβαια και μπορώ και θα τον ωφελήσω, όπως και εκείνος επίσης, και μπορεί και θα με ωφελήσει), ούτε επειδή μου είναι ευχάριστος και του είμαι ευχάριστος (με όλο που πραγματικά αισθανόμαστε ευχαρίστηση ο ένας κοντά στον άλλο), αλλά επειδή, όντας ο καθένας μας αυτό που είναι, μοιάζουμε ο ένας στον άλλο –η ομοιότητά μας βρίσκεται στην ανθρώπινη αξία μας, στο υψηλό ποίον της ανθρωπιάς μας. Η τέλεια, λοιπόν, φιλία είναι συνάντηση και δεσμός δύο προσώπων απάνω στον ίδιο ηθικό άξονα, στην ίδια αξιολογική κλίμακα. Θεμέλιο και εγγύηση της αγάπης τους είναι η «αρετή», και επειδή η αρετή είναι «κτήμα ες αεί» του ανθρώπου, ούτε αλλοτριώνεται, ούτε φθείρεται· οι φιλίες που δημιουργούνται απάνω σ' αυτή τη βάση είναι σταθερές και μόνιμες, αδιάλυτες.

Φίλος είναι ο παραστάτης και σύμμαχός μας στον τραχύ αγώνα να υπάρξουμε, να σηκώσουμε το βάρος της ανθρωποσύνης μας, χωρίς να συντριβούμε ή να ευτελιστούμε. Όταν σε μια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από ένα καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο σύμβουλος και κριτής; Μπορεί το πρόσωπο τούτο να είναι άλλος εκτός από τον φίλο;

Κείμενο 3

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Σπύρου Πλασκοβίτη Η κυρία της Βιτρίνας, εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 1990.

Όταν ο Νικίας Ζαβόλης έπιανε μια καινούρια ιδέα, το 'βλεπες αμέσως στα μάτια του. Είχαν μια έξαψη, μια φλογίτσα μυτερή στη μέση της κόρης, σαν εκείνη της γάτας. Η Αγγελίνα το πρόσεξε πάλι σήμερα, πριν ακόμα ο ξενοδόχος καβαλήσει ανάποδα την απέναντί της καρέκλα με την ψηλή νησιώτικη ράχη

και σέρνοντάς την έρθει έτσι πολύ κοντά στην Αγγελίνα κι ακουμπήσει το πηγούνι του στη ράχη της καρέκλας με μια έκφραση οικειότητας κι εμπιστοσύνης για την υπάλληλό του.

-Να, ότι είχα δίκιο που σου έλεγα πως μας χρειάζεται η μικρή! άρχισε. Εννοώ τη μουλάτρα του κυρίου Χαιρέτη. Σαν να το προαισθανόμουν... Αυτός, πιστεύω, θα είναι κι ο λόγος που της έγινες κολλητή αυτές τις μέρες – κάτι θα μάντεψες κι εσύ... ή κάνω λάθος; Καλά, καλά, μη με διακόπτεις! Έστω κι αν δεν είναι αυτός ο λόγος, η φιλία μας έρχεται στην ώρα της.

- Δεν ξέρω τι νόμισες, διαμαρτυρήθηκε η Αγγελίνα, αλλά δε μ' αρέσει να μου μιλούν έτσι.

- Εντάξει, το παίρνω πίσω! Τότε λοιπόν; Θα υπάρχει κάποια άλλη εξήγηση που τα παράτησες όλα με την πρώτη, για ν' αφοσιωθείς στη σοκολατένια κούκλα του κύριου κυβερνητικού. Μα δεν το λέω για να σε θίξω...

- Εσύ δε με παρακάλεσες;

- Κι έδειξες αμέσως τόση προθυμία! Φυσικό δεν ήταν λοιπόν να υποθέσω πως με είχες καταλάβει; Αν όχι, θα πρέπει να υπήρχε κάποιο δικό σου ενδιαφέρον, γιατί να σ' ενοχλεί;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο(μονάδες 15)

Ποια είναι, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η ψυχική επίδραση της φιλίας, με ποια άλλη διαδικασία συγκρίνεται και γιατί υπερτερεί; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η νοηματική αλληλουχία ανάμεσα στην 3^η και στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 2.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

α) Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 1 (μονάδες 2) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα (μονάδες 2).

β) Τι πετυχαίνει ο δοκιμογράφος στο Κείμενο 2 με τα ερωτήματα που θέτει στην τελευταία παράγραφο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τα κίνητρα της φιλικής σχέσης για την οποία γίνεται λόγος στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η επικαιρότητα των νοημάτων του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**ΣΕΙΡΗΝΕΣ**

Κείμενο από τη στήλη «Απόψεις», Τα Νέα, 7-2-2015

Η κοινωνία μας δεν εξαιρείται δυστυχώς από τον γενικό κανόνα. Ένα όχι και τόσο ευκαταφρόνητο τμήμα της έλκεται από θεωρίες συνωμοσίας ή διάφορες παραδοξολογίες από τις οποίες βρίθει πλέον το Διαδίκτυο. Είναι θεωρίες και παραδοξολογίες που μπορεί να συναντήσει πλέον κανείς παντού. Στις πλατφόρμες αναπαραγωγής βίντεο, αλλά και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Και φυσικά σε δήθεν εξειδικευμένες ιστοσελίδες οι οποίες παραπλανούν τους χρήστες με αντιεπιστημονικές θεωρήσεις και ψευδείς έρευνες.

Ο εμβολιασμός είναι ένα από τα κατεξοχήν θύματα αυτής της συστηματικής και επικίνδυνης παραπληροφόρησης. Είναι ευτύχημα συνεπώς ότι σχεδόν τρία εκατομμύρια συμπολίτες μας έκαναν το εμβόλιο της γρίπης κλείνοντας τα αφτιά τους σε αυτές τις επικίνδυνες σειρήνες και αγνοώντας τους πάσης φύσεως «ειδικούς» που για εμπορικούς ή άλλους λόγους παραπλανούν το κοινό. Επιτέλους, ο ορθός λόγος δείχνει να επικρατεί των δοξασιών και των προκαταλήψεων. Κλείνοντας τα αφτιά τους στις σειρήνες, οι πολίτες δεν μπορούν παρά να εμπιστευτούν την επιστήμη και τους θεράποντές της.

Η ιδιαίτερη σημασία αυτού του γεγονότος γίνεται αντιληπτή εάν λάβει υπόψη του κανείς πως η προστασία απέναντι σε μεταδιδόμενα νοσήματα, όπως είναι η γρίπη αλλά και παιδικές ασθένειες, δεν αφορά μόνο τον καθένα ξεχωριστά, αλλά και το σύνολο. Με λίγα λόγια, αφορά τη δημόσια υγεία. Με τον εμβολιασμό, επομένως, δεν προστατεύει κανείς μόνο τον εαυτό του, αλλά και το στενότερο ή το ευρύτερο περιβάλλον του. Μπορεί λοιπόν ο εμβολιασμός να είναι προαιρετικός, αλλά η σκέψη αυτή είναι υποχρέωση όλων μας.

Κείμενο 2

Διαβάζουμε την άποψη του Στέφανου Τραχανά για το πως διαφοροποιείται η επιστημονική γνώση από την ψευδοεπιστήμη (από την συνέντευξή του στον Σπύρο Μανουσέλη):

Ερώτηση: Σχεδόν οι πάντες συμφωνούν ότι στις μέρες μας είναι ζωτική ανάγκη να διαφοροποιείται η επιστημονική γνώση από την ψευδοεπιστήμη. Υπάρχουν, ωστόσο, αυστηρά αντικειμενικά ή, έστω, κοινά αποδεκτά κριτήρια για το τι είναι και τι δεν είναι επιστημονικό; Και αν ναι, ποια είναι αυτά;

Απάντηση: Η διαφοροποίηση είναι εύκολη, τουλάχιστον για τις επιστήμες της φύσης που είναι εμπειρικές. Για να γίνει κάτι αποδεκτό –π.χ. ένας βιολογικός μηχανισμός ή ένας φυσικός νόμος– δημοσιεύεται σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό με κριτές και υποβάλλεται σε εξονυχιστικό

πειραματικό έλεγχο από πολλούς ανεξάρτητους επιστήμονες και, αν κανείς δεν μπορέσει να το καταρρίψει, τότε γίνεται μέρος της καθιερωμένης γνώσης και συμπεριλαμβάνεται βαθμιαία –αν πρόκειται για κάτι σημαντικό– στη διδασκόμενη ύλη και στα διδακτικά εγχειρίδια από το Λύκειο έως το Πανεπιστήμιο.

Η διάκριση μεταξύ επιστήμης και ψευδοεπιστήμης είναι λοιπόν αναμφίβολη: επιστήμη και επιστημονική γνώση είναι οτιδήποτε έχει περάσει την παραπάνω ανοιχτή διαδικασία ελέγχου και έχει αποτυπωθεί στα έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και τα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων ή στα καθιερωμένα πανεπιστημιακά συγγράμματα. Οτιδήποτε αρνείται να υποβληθεί σε αυτήν τη διαδικασία και μετράει μόνο προβολές στο You Tube ανήκει σίγουρα στην άλλη όχθη. Είναι η επιστήμη του... διαδικτύου ή απλώς ψευδοεπιστήμη, για να χρησιμοποιήσουμε τον καθιερωμένο όρο.

Ερώτηση: Είναι όμως εύκολο για τον πολίτη που εκτίθεται σε καταιγισμό «επιστημονικών» πληροφοριών μέσω διαδικτύου να διακρίνει τι από αυτά είναι έγκυρη επιστημονική γνώση και τι ψευδοεπιστήμη;

Απάντηση: Δεν είναι εύκολο, αλλά μπορούμε να τον βοηθήσουμε να το κάνει. Απευθυνόμενος, λοιπόν, στον πολίτη που μας διαβάζει, θα του έδινά μία πολύ πρακτική συμβουλή μέσα από το εξής παράδειγμα: Ας πούμε ότι παρακολουθεί μια ομιλία και ο ομιλητής ισχυρίζεται ότι η θεωρία της εξέλιξης –ο «αγαπημένος εχθρός» πολλών– είναι λάθος και επικαλείται διάφορα «ατράνταχτα» στοιχεία για να το στηρίξει.

Δεν έχει παρά να κάνει στον ομιλητή μία πολύ απλή ερώτηση: «Σε ποιο επιστημονικό περιοδικό έχουν δημοσιευτεί όλα αυτά που λέτε και πού διδάσκονται;». Διότι μία τόσο ριζοσπαστική ανατροπή της θεωρίας της εξέλιξης δεν μπορεί να έχει κρατηθεί μυστική. Σίγουρα θα έχει δημοσιευτεί στο πιο έγκυρο περιοδικό του κλάδου και σίγουρα θα διδάσκεται σε όλα τα τμήματα βιολογίας του κόσμου, μεταξύ αυτών και στα ελληνικά.

Και αν η απάντηση που θα πάρετε, αγαπητέ αναγνώστη, δεν είναι συγκεκριμένη, αλλά είναι αοριστίες και λεκτικά πυροτεχνήματα, τότε ξέρετε ότι αυτό που ακούσατε δεν είναι επιστημονικός λόγος αλλά ψευδοεπιστήμη.

Κείμενο 3

ΕΙΔΙΚΟ ΒΑΡΟΣ

Το ποίημα είναι της Ντίνας Καραβίτη, στο βιβλίο Διαλαθόντα (Ποιήματα 1993-2007), εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 2007.

Οι λέξεις δεν αντέχουν το ανάκουστο.

Όταν ο λόγος πνιγεί

μέσα σε άφωνες χορδές

εκλιπαρούν τη σκέψη

για μια μορφή.

Έστω σαν πράξη.

Έστω σαν γραφή.

Ακόμη και σαν νεύμα.

Θέλουν να ζήσουν.

Θέλουν να βρουν ξανά το βάρος τους.

Το ειδικό τους βάρος.

Τις τρομάζει η άφωνη σκέψη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα (μονάδες 5) και τη θέση (μονάδες 10) που παίρνει ο συντάκτης απέναντι σε αυτό.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 δομείται στη βάση της αντίθεσης. Να βρεις τα δύο σκέλη που συγκροτούν το δίπολο της αντίθεσης (μονάδες 4) και να εξηγήσεις σε 40 περίπου λέξεις την πρόθεση του ομιλητή που υπηρετείται με τη συγκεκριμένη επιλογή (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 τρία λεκτικά σχόλια του συντάκτη, ένα που να δηλώνει αμφισβήτηση, ένα που να εκφράζει ειρωνεία και ένα που αποτυπώνει την αγανάκτησή του (μονάδες 6)

β. Στη δεύτερη απάντηση στο Κείμενο 2 να δικαιολογήσεις τη χρήση της διπλής παύλας στο χωρίο «– ο «αγαπημένος εχθρός» πολλών–» και την επιλογή των εισαγωγικών στις τρεις περιπτώσεις που συναντούνται (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια η αγωνία του ποιητικού υποκειμένου για τις λέξεις; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις την προσωπική σου άποψη για το θέμα (150 – 200 λέξεις).

Μονάδες 10

Κείμενο 1**Αυτοκτόνησε από «ντροπή», αλλά ποιος πραγματικά τον σκότωσε;**

Το κείμενο είναι άρθρο γνώμης του Βασίλη Κανέλλη στο Βήμα, στις 17.2.2022. Ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ένας πατέρας, σε ένα χωριό της αθάνατης ελληνικής επαρχίας, αυτοκτονεί από ντροπή γιατί μαθαίνει ότι ο γιος του δεν είναι... άντρας, με την έννοια που τον θέλει η συντηρητική κοινωνία.

Μαθαίνει μέσα από βίντεο προσωπικού χαρακτήρα, που είναι άγνωστο πώς κυκλοφόρησε, καθώς συνιστά σοβαρή παραβίαση των νόμων, ότι ο γιος του είναι ομοφυλόφιλος.

Το έχει μάθει η κλειστή κοινωνία, το ψιθυρίζουν στο καφενείο, κρυφογελάνε στις κουτσομπολίστικες παρέες. «Ο γιος του τάδε είναι ...», λένε. «Ο γιος του δείνα πάει με άνδρες», λένε κι άλλοι και ο πατέρας δεν αντέχει. Βάζει ο ίδιος τέρμα στη ζωή του, επειδή αισθάνεται ντροπιασμένος.

Ποιος τον ντρόπιασε; Ποιος τον οδήγησε στο απονενομημένο διάβημα; Ο γιος του γιατί έχει συγκεκριμένο σεξουαλικό προσανατολισμό; Ή μήπως μια σκληρή, άμαθη, αμόρφωτη, οπισθοδρομική κοινωνία που επιβάλλει κανόνες από τους οποίους κανείς δεν μπορεί να ξεφύγει και όλοι είναι υποχρεωμένοι να τηρούν;

Ναι λοιπόν. Ο πατέρας είναι το θύμα μιας σκληρής πατριαρχικής αντίληψης που υπάρχει για τα ευαίσθητα ερωτικά θέματα, κι όχι μόνο.

Ένας πατέρας που δεν άντεξε τον στιγματισμό, αυτή την γάγγραινα του καφενείου, όπου ο καθένας κρίνει τις ζωές των άλλων, αλλά που ποτέ δε βάζει τον καθρέφτη απέναντί του.

Ο πατέρας αυτός στερήθηκε, με τα ίδια του τα χέρια, τη χαρά να ζήσει το παιδί του. Να το δει να μεγαλώνει, να ερωτεύεται και να αγαπά, ανεξαρτήτως φύλου, να μορφώνεται, να μεγαλουργεί στο στίβο της ζωής.

Εκεί όπου σπουδαίοι άνθρωποι προσφέρουν στην κοινωνία. Προσφέρουν σε μια κοινωνία που συνεχίζει να αποκλείει τις... αποκλίνουσες συμπεριφορές και να κρύβει τη ντροπή της για τους ανθρώπους που η ίδια δεν θεωρεί «κανονικούς».

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από σύνοψη διαμεσολάβησης του Συνήγορου του Πολίτη, Ανεξάρτητης Αρχής, της οποίας έργο είναι η τήρηση της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας στη χώρα μας. Πηγή: <https://www.synigoros.gr>, Σεπτέμβριος 2020. Δίνεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Κρατούμενος, μετά από συμμετοχή σε πανελλήνιες εξετάσεις, πέτυχε την εισαγωγή του σε Τμήμα Α.Ε.Ι., στο οποίο φοιτούσε εξ αποστάσεως, αφενός λόγω του ότι κρατούνταν σε Κατάστημα Κράτησης που εδρεύει σε Νομό και Περιφέρεια διαφορετικά από εκείνα της έδρας του Τμήματος φοίτησής του, αφετέρου επειδή δεν υπήρχε αντίστοιχο Τμήμα ή Πρόγραμμα Σπουδών ΑΕΙ στον τόπο κράτησής του, προκειμένου να μετεγγραφεί.

Με έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων του γνωστοποιήθηκε ότι η αίτηση μετεγγραφής που υπέβαλε για αντίστοιχο Τμήμα στην Αθήνα «δεν δύναται να πραγματοποιηθεί, διότι δεν καλύπτεται από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, αφού το Τμήμα μετεγγραφής δεν εδρεύει στο νομό κράτησης».

Εξαιτίας των δυσκολιών που αντιμετώπιζε στην εξ αποστάσεως παρακολούθηση μαθημάτων και τη συμμετοχή σε εξετάσεις λόγω των ελλείψεων του Καταστήματος, όπου κρατείτο, στην απαραίτητη για τις σπουδές του ειδική υλικοτεχνική υποδομή αλλά και της ύπαρξης εργαστηρίων υποχρεωτικής παρακολούθησης στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος φοίτησής του, κατέθεσε τον Ιούνιο του 2020 αίτημα μεταγωγής στο Κατάστημα Κράτησης του τόπου, όπου βρίσκεται η έδρα του Τμήματος.

Με αναφορά του στην Ανεξάρτητη Αρχή, ο κρατούμενος φοιτητής επισήμανε τις αυξημένες απαιτήσεις σε υποδομές που προϋποθέτει η συνέχιση των σπουδών του λόγω του αντικειμένου τους (ιδίως την ανάγκη αυξημένης χρονικά πρόσβασης σε Η/Υ, καθώς επίσης την εγκατάσταση και χρήση ειδικών προγραμμάτων) [...]

Ο Συνήγορος του Πολίτη, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ζήτησε από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, τις Διευθύνσεις αυτής και, δια αυτών, από την Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών, την άμεση εξέταση του αιτήματος μεταγωγής του αναφερομένου, ώστε να μπορεί να παρακολουθήσει, κατά το επόμενο ακαδημαϊκό έτος, μαθήματα με μορφή υποχρεωτικού εργαστηρίου, καθώς επίσης την ενίσχυση του Καταστήματος Κράτησής του με τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό (Η/Υ και λογισμικό) για τις ανάγκες της φοίτησής του.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εκφράζει την ικανοποίησή του για την άμεση ανταπόκριση, τις προσπάθειες και τη συνεργασία των αρμοδίων υπηρεσιών, ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή του αναφερόμενου στην εκπαιδευτική διαδικασία. [...]

Κείμενο 3

Τα λεμόνια ήταν ακριβά

Γιώργος Ιωάννου, Η μόνη κληρονομιά, Κέδρος, Αθήνα 1982, σσ. 107-110. Με αφορμή τα σημάδια στον τοίχο ενός κτηρίου της Θεσσαλονίκης, τα οποία προέκυψαν ύστερα από τη ρίψη χειροβομβίδας κατά των Γερμανών που είχαν εκεί τα γραφεία τους, ο συγγραφέας θυμάται επώδυνες εμπειρίες από τα χρόνια της Κατοχής.

Εγώ που ξέρω πρόσωπα και πράγματα σ' αυτή τη μουχλιασμένη πόλη και που προπάντων δεν ξεχνώ, όποτε περνώ απ' την πιο κεντρική λεωφόρο, κοιτάζω πάντα σ' ένα σπίτι γωνιακό, να δω αν φαίνονται ακόμα τα σημάδια, εκεί στον τρίτο όροφο κοντά στο δεύτερο μπαλκόνι. Είναι τώρα κάτι μπαλώματα στον τοίχο αδιόρατα σχεδόν, σουβάδες κάπως πιο καινούριοι, που όμως κανένα βάψιμο δεν έχει καταφέρει να τους αφομοιώσει εντελώς με την παλιά επιφάνεια. [...]

Το σπίτι αυτό το είχαν επιτάξει οι Γερμανοί στην Κατοχή. Μάλλον γραφεία είχαν στήσει, κάτι τέτοιο. Έβλεπες και πολλές στρατιωτίνες τους να μπαινοβγαίνουν, τις επηρμένες εκείνες «φροϋλάιν» με τις δυο αστραπές στο μανίκι και που με τους τρόπους τους σ' έκαμναν να σκέφτεσαι πως, αν έπεφτες καμιά φορά στα χέρια τους, ήσουν χαμένος. (...)

Κάποτε, μεσημέρι θα 'ταν —έμοιαζε πάντως με απόγευμα— είδα κόσμο να στέκεται στις γωνίες κάτω απ' το σπίτι και να μην αποφασίζει να προχωρήσει. Όλοι κοιτάζανε ψηλά στο τρίτο πάτωμα. Οι Γερμανοί, γυναίκες-άντρες, βρίσκονταν στα παράθυρα και γέλαγαν χοντρά, μολοντί δε φαινόταν τίποτε το αστείο. Μα, για τους κατακτητές εκείνους δεν ήταν ανάγκη να είναι κάτι αστείο για να γελούνε εις βάρος μας. Μήπως την άλλη φορά, όταν περνούσαμε απογευματάκι χιλιάδες λαός, γυρίζοντας τον Επιτάφιο του Αγίου Μηνά στους δρόμους, με χορωδίες, μουσικές και τον δεσπότη, δεν είχαν βγει όλοι τους απ' τα γύρω σπίτια και δεν κρατούσαν την κοιλιά τους απ' τα γέλια; Εμείς τότε κάναμε πως δε βλέπαμε και δεν ακούγαμε. Περάσαμε με σκυφτό το κεφάλι, ενώ η χορωδία έψελνε τα εγκώμια. Εδώ όμως δεν μπορούσες να περάσεις ούτε με σκυφτό το κεφάλι, κάτι το πολύ σοβαρό συνέβαινε. Κάποια στιγμή ένας πιτσιρικός έτρεξε. Οι Γερμανοί αμέσως του πετάξαν με φόρα δυο τρία λεμόνια. Λεμόνια λοιπόν έριχναν στον κόσμο. Όμως ο μικρός ήταν γρήγορος κι οι φαντάροι δεν ήθελαν για τέτοιο ασήμαντο στόχο να χαραμίσουν τα λεμόνια τους. Τα λεμόνια κύλησαν στο απέναντι πεζοδρόμιο, όπου βρίσκονταν μερικά ακόμα. Ο κόσμος κοίταζε μια τα λεμόνια μια τους Γερμανούς και δεν κινιόταν. Το πράγμα ήταν περίεργο σχεδόν' δεν έμοιαζαν τα λεμόνια αυτά για

σάπια. Ύστερα, αποκλείεται να έχουν τη συνήθεια να πετούν αυτοί λεμόνια, όταν, όπως είναι γνωστό, στη χώρα τους τα εσπεριδοειδή τα βλέπουμε με το τηλεσκόπιο. Και μόνο τα εσπεριδοειδή; μήπως τα λαχανικά; Είχανε θεαθεί να τρων ωμές μελιτζάνες, αγγουρομάνες και σποριάρικα κολοκυθάκια. Μάλλον κανένα καϊκι με λεμόνια θα 'χαν κατασχέσει και κάποιος δικός μας χαφιάς θα τους είχε δώσει την έμπνευση.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιες πληροφορίες παρέχει το Κείμενο 2 για το θέμα της εκπαίδευσης του κρατούμενου φοιτητή; Να τις παραθέσεις σε 50 – 60 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις δύο σημεία του Κειμένου 1 όπου ο λόγος είναι ειρωνικός (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή λαμβάνοντας υπόψη το θέμα και την πρόθεση του συντάκτη (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Γράψε δύο λόγους για τους οποίους το Κείμενο 1 διακρίνεται από το στοιχείο της επικαιρότητας ως άρθρο που είναι.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ήρωα στο Κείμενο 3 για τη στάση των Γερμανών απέναντι στους Έλληνες. Με ποια εκφραστικά μέσα και στοιχεία της αφήγησης αποδίδονται; (τρεις τεκμηριωμένες αναφορές αρκούν) Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η αφήγηση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οπτικοακουστικά μέσα

Το παρακάτω κείμενο, που δίνεται σε απόσπασμα, έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του Ιδρύματος Γκαίτε <https://www.goethe>. Προσπελάστηκε στις 14.9.2022.

Τα οπτικοακουστικά μέσα έχουν εισβάλλει σήμερα και στο παιδικό περιβάλλον. Στη Γερμανία, σύμφωνα με μια έρευνα, η τηλεόραση αποτελεί το πιο προσφιλές μέσο και χρησιμοποιείται πολύ περισσότερο απ' ό,τι οι μαγνητοσκοπημένες κασέτες και τα εικονογραφημένα βιβλία. Τα οπτικοακουστικά μέσα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παιδικού κόσμου και η διεργασία των όσων βλέπουν ή ακούν αποτελεί σημαντικό τμήμα των βιωματικών εμπειριών του μικρού παιδιού. Τα οπτικοακουστικά μέσα θα έπρεπε ως εκ τούτου να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση και μόρφωση των μικρών παιδιών, μακριά από κριτικές συζητήσεις ως προς τη χρησιμότητά τους.

Η σκοπιμότητα της χρήσης των οπτικοακουστικών μέσων εξαρτάται από την ποιότητά τους, την κατάλληλη παιδαγωγική τους ενσωμάτωση και την προσωπική υποστήριξή τους από γονείς, εκπαιδευτικούς ή διδάσκοντες. Αν τα οπτικοακουστικά μέσα χρησιμοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο για παιδιά, μπορούν να επηρεάσουν θετικά τη μαθησιακή διαδικασία. Προσφέρουν εναλλαγή στις δραστηριότητες του μαθήματος, καθιστούν δυνατή την πολυαισθητηριακή μάθηση και παρέχουν μια προσωπική πρόσβαση στον διδασκόμενο. Μπορούν να χρησιμεύσουν, επίσης, στη βελτίωση της συγκέντρωσης της προσοχής και της μνήμης.

Στο πρόγραμμα ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία, τα οπτικοακουστικά μέσα – δηλαδή όλα τα πιθανά παιχνίδια και διδακτικό υλικό, όπως και τα ηλεκτρονικά μέσα – μεταφέρουν το περιεχόμενο του μαθήματος με διαφορετικό τρόπο. Τα οπτικοακουστικά μέσα μπορούν να εισαγάγουν, να συνοδεύσουν, να υποστηρίξουν, να εμβαθύνουν, με τη δυνατότητα της επανάληψης μαθησιακές διαδικασίες, αλλά επίσης να διασφαλίσουν και να πιστοποιήσουν αποτελέσματα. Ανεξέλεγκτη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων μπορεί, αντιθέτως, να ανακόψει και να εμποδίσει τη μάθηση.

Κείμενο 2

Από την « κοινωνία του θεάματος » στον « πολιτισμό της εικόνας »

Το κείμενο του Δ. Μπαλτά είναι δημοσιευμένο στο περιοδικό *Ευθύνη*, τ. 433, 2008, σσ. 42-43 (απόσπασμα).

[...] Ο συγκροτηθείς «πολιτισμός της εικόνας» έχει απομακρύνει τον «πολιτισμό του λόγου». Έτσι ο λόγος, νοούμενος ως σμιλία, συνομιλία, διαλεκτική αλλά και ως λογική δύναμη ατροφεί λόγω της κυριαρχίας της εικόνας. Μάλιστα η γνωστή διατύπωση «μία εικόνα, χίλιες λέξεις» ερμηνεύεται κακώς, όταν ο λόγος και η λογική αντικαθίστανται δια της εικόνας και κυρίως από ανθρώπους που δεν διαθέτουν μία ικανοποιητική γνωστική συγκρότηση, αλλά και κριτική ωριμότητα.

Αυτό διαπιστώνεται εύκολα στους συγχρόνους νέους που αδυνατούν να σκεφθούν δια της λογικής διαδικασίας και να καταλήξουν σε ασφαλή συμπεράσματα. Είναι ευνόητο ότι η σκέψη των συγχρόνων νέων είναι εικονοκεντρική και όχι λογοκεντρική. Αλλά, για την αλήθεια, η ευθύνη ανήκει και σε εκείνους που προετοιμάζουν τους νέους να εισέλθουν στην σκληρή κοινωνική πραγματικότητα (λ.χ. η «παιδαγωγική της εικόνας» στα σχολικά εγχειρίδια είναι σε πολλές περιπτώσεις καταστροφική). Εδώ, λοιπόν, διακρίνεται ο παιδαγωγικός ρόλος της εικόνας που οδηγεί στην συγκρότηση της «κοινωνίας της πληροφορίας» και όχι της «κοινωνίας της γνώσεως».

Νομίζω ότι ο πολιτικός-κοινωνικός αλλά και παιδαγωγικός χαρακτήρας της σημερινής εικόνας, παρά τις διαβεβαιώσεις περί του αντιθέτου, δεν αποτελεί μία ιδιαίτερη πολιτιστική κατάκτηση. Δεν συνιστά, δηλαδή, μία *ad hoc*¹ πολιτιστική δημιουργία αλλά περισσότερο ένα τρόπο, βοηθούμενο από τις δυνατότητες της τεχνολογίας, συγκροτήσεως μιας κοινωνίας χωρίς γνώση, κρίση και συγκεκριμένο προσανατολισμό. Εάν οι νέοι άνθρωποι επιθυμούν να διαμορφώσουν μία καλύτερη κοινωνία από τις προηγούμενες, αυτό θα το επιτύχουν βασιζόμενοι σε αληθείς (ή και σε ψευδείς, κατά μία έννοια) αλλά όχι σε εικονικές προκείμενες.

Κείμενο 3

Η Κυρία Ντορεμί

Το απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα της Λιλίκας Νάκου «Η Κυρία Ντορεμί», εκδόσεις Δωρικός. Στη σκηνική ενότητα πρωταγωνιστές είναι ο διευθυντής του Γυμνασίου (με καταγωγή από τη Ζάκυνθο) και η νεαρή καθηγήτρια (Ντορεμί).

¹ Είναι λατινική φράση που υποδηλώνει τον σκοπό.

- Λουπόν, δεσποινίς Κατερίνα, η δουλειά σας στο Γυμνάσιο είναι μπόλικη και φοβάμαι μήπως δεν τα βγάλετε πέρα. Καθώς βλέπετε, σας μιλώ καθαρά... Αρκεί να σας πω ένα μόνο: Κάθε τάξη έχει περίπου 150 μαθητές, όλο απείθαρχα αγόρια. Πρέπει να ξέρετε πως το Γυμνάσιό μας είναι αρρένων. Λουπόν βάλτε με το νου σας τι γίνεται. Υπάρχουν έξι τάξεις, από 150 αγόρια η κάθε μια, γίνονται απάνω από χίλιοι μαθητές!... Θα έπρεπε να 'χαμε χωροφύλακες να τα φυλάνε. Α, μου κάνει γελώντας ο κύριος Ρώμας². Στις τελευταίες τάξεις θα έχετε μαθητές πιο μεγάλους όχι μόνο στο ανάστημα αλλά και στην ηλικία από σας!

- Και πώς γίνεται αυτό, κύριε διευθυντά; ρώτησα με έκπληξη.

- Θα σας εξηγήσω το γιατί, δεσποινίς, μη βιάζεστε... Τα παιδιά της έκτης, πολλές φορές παρά τη θέλησή τους, φτάνουν στις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου την εποχή που τους παίρνουν στρατιώτες... Πάνε λοιπόν στο στρατό, τελειώνουν τη θητεία τους, κι έπειτα έρχονται πίσω και ξαναμελετάνε, για να πάρουν αυτό το πολυπόθητο χαρτί του Γυμνασίου... Νομίζουν πως μ' αυτό το απολυτήριο θα πετύχουν κανένα διορισμό στο Δημόσιο, να εξασφαλιστούν. Ενώ θα έπρεπε να υπάρχουν άλλες σχολές, πρακτικές, που να τους βοηθούν πολύ περισσότερο στη ζωή και να τους μαθαίνουν τέχνες. Αφήνουν λοιπόν τα κτήματά τους, τα χωράφια τους, για να κολλήσουν σε καμιά θεσούλα, είτε στην επαρχία είτε στην Αθήνα. Είναι αλήθεια πως οι περισσότεροι Κρητικοί, κι αν φύγουν για τις πολιτείες, στενοχωριούνται τόσο πολύ, που ξαναγυρίζουν στα χωριά τους, στα κτήματά τους... Αγαπούν, βλέπετε, πάνω απ' όλα την ελευθερία τους, τα όπλα, τα τσακώματα, το κυνήγι στα βουνά, κι έτσι δε βαστάνε κλεισμένοι μέσα στα γραφεία. Γι' αυτό εγώ τους αγαπώ μ' όλα τα στραβά τους. Είναι σαν αγρίμια... Είδα με τα μάτια μου έναν πρώην μαθητή μου να γυρίζει από την Αθήνα, όπου τον είχαν διορίσει σε γραφείο. Μόλις ξαναπάτησε το πόδι του στο Ρέθυμνο, άρχισε να τρέχει σαν τρελός για να φτάσει στο χωριό του που ήταν απάνω στο βουνό! Μου φώναξε τρέχοντας: «'ντα θαρρείς, δάσκαλέ μου; Βαστά τ' αγρίμι μέσα στο κλουβί; Κάλλιο σαράντα μέρες νηστικός παρά να καλοτρως και να 'σαι στα δεσμά!...», μου έκανε. Αλλά για να ξανάρθουμε στην κουβέντα μας, δεσποινίς Κατερίνα, σας λέω πως δεν υπάρχουν στον κόσμο μαθητές πιο ατίθασοι, πιο άτακτοι από τους Κρητικούς. Όλο φασαρία και καζούρα κάνουν. Αλίμονο στο δάσκαλο που δε θα μπορέσει με το πρώτο να τους επιβληθεί... πάει, χάθηκε!...

² Ο διευθυντής του σχολείου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας διατυπώνει μια θέση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 3) και πώς διατυπώνεται λεκτικά (μονάδες 2); Εντόπισε στο σύνολο του κειμένου δύο (2) επιχειρήματα που οδηγούν με λογική πορεία στη θέση αυτή (μονάδες 6) και περιγράψε με συντομία τη μεταξύ τους λογική σχέση (μονάδες 4).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου (μονάδες 4) και η αλληλουχία των νοημάτων (μονάδες 6) ανάμεσα στην 1^η και στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να βρεις στο Κείμενο 2 πέντε επίθετα που λειτουργούν ως σχόλια/αξιολογικές κρίσεις του συγγραφέα. (μονάδες 5)

β. Να δικαιολογήσεις στο Κείμενο 1 την επιλογή του τρίτου ρηματικού προσώπου σε σχέση με το είδος του κειμένου (μονάδες 2) και την πρόθεση αυτών που το συνέταξαν (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύει ο διευθυντής του σχολείου τη συμπεριφορά των μαθητών, με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται στο Κείμενο 3 η ερμηνεία του και ποια η δική σου θέση για τον ρόλο του περιβάλλοντος στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς σου. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Το φίλαθλο πνεύμα]**

Το κείμενο έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του Ιστιοπλοϊκού Ομίλου Πειραιά στις 13.5.2022. Έχει διασκευαστεί για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Η ιδέα του «Ευ Αγωνίζεσθαι» πρέπει να είναι πανταχού παρούσα σε όλους τους τύπους του αθλητισμού ανεξαρτήτως ηλικίας των μετεχόντων και να εφαρμόζεται στην Φυσική Αγωγή των παιδιών και των εφήβων. Τα σχολεία, τα κολέγια και τα Πανεπιστήμια έχουν μεγάλη ευθύνη στο να προάγουν την ιδέα του Φίλαθλου Πνεύματος, ενώ οι αθλητικοί σύλλογοι θα πρέπει επίσης να δίνουν έμφαση στο «Ευ Αγωνίζεσθαι» μέσω των προπονητικών τους προγραμμάτων, των αγώνων και της κοινωνικής ζωής. (Από το Μανιφέστο της Διεθνούς Επιτροπής Φίλαθλου Πνεύματος, CIFP).

Όλοι γνωρίζουμε ότι χωρίς φίλαθλο πνεύμα δεν μπορεί να υπάρξει αθλητισμός. Παρόλα αυτά, είναι αλήθεια ότι η διαφθορά, η μάστιγα της σημερινής κοινωνίας, έχει αρχίσει να εισέρχεται και στους αθλητικούς χώρους και το χειρότερο είναι ότι αυτό σε λίγο δεν θα εκπλήσσει πλέον κανέναν μας. Κάθε μέρα αυξάνονται οι φανατικοί οπαδοί, ενώ μειώνονται οι φίλαθλοι. Οι πανέμορφοι αθλητικοί χώροι μετατρέπονται από τόποι χαράς, φιλίας και γιορτής σε τόπους σύγκρουσης και διαμάχης. Τα παιδιά εκτίθενται σε σκληρές που εκφυλίζουν το «αθλητικό πνεύμα» κι όλοι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα καιρίο ερώτημα, αν κάτω από αυτές τις συνθήκες ο αθλητισμός εκπληρώνει τους βαθύτερους κοινωνικούς του στόχους.

Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα. Είναι όμως οι προσπάθειες αυτές αρκετές; Οι μέρες μας απαιτούν μια περισσότερο πρακτική, συγκεκριμένη και αποτελεσματική παρέμβαση. Οι προστατευτικές μπάρες και τα σώματα ασφαλείας δεν φαίνεται να επαρκούν. Οι προσπάθειές μας θα πρέπει να οδηγούν στη ρίζα του προβλήματος, εστιάζοντας την προσοχή μας στην πρόληψη και όχι απλώς στην καταστολή των αρνητικών εκφυλιστικών φαινομένων που μαστίζουν τον αθλητισμό. Η πρόληψη με αυτή την έννοια είναι η καλλιέργεια και η προαγωγή της ιδεολογίας του «Ευ Αγωνίζεσθαι» και των θεμελιωδών παγκοσμίως αναγνωρισμένων αξιών, που αυτό περιλαμβάνει, στο πνεύμα

και στην ψυχή των νέων ανθρώπων, μέσω μιας συστηματικής και εμπεδωμένης προσέγγισης. [...]

Το «Φίλαθλο Πνεύμα» βρίσκεται πέρα από τον ανταγωνισμό. Εκφράζεται με τον αλληλοσεβασμό και την επικοινωνία, την αλληλοκατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των ατόμων και των ομάδων. Εάν καλλιεργήσουμε αυτές τις κοινωνικές αξίες στη νέα γενιά, τότε θα κτίσουμε έναν καλύτερο και πιο δίκαιο κόσμο. Η εφαρμογή του «Φίλαθλου Πνεύματος» μπορεί να συμβάλλει ως ένα σημαντικό μέσο στην προαγωγή της αδελφότητας των λαών και της κατανόησης των πολύ-πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, ώστε να εμποδίσει την ξενοφοβία, τον ρατσισμό, τη βία, τις κοινωνικές και φυλετικές διακρίσεις.

Κείμενο 2

Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

Το κείμενο είναι η παρουσίαση από το οπισθόφυλλο του βιβλίου «Σπορ και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας» των Μπασαντή Διαμαντή και Ζαχαρόπουλου Θύμου, εκδόσεις Οδυσσέας, 2008.

Η ουσιαστική σχέση των σπορ και των Μ.Μ.Ε. ξεκινά στα μέσα του 20ου αιώνα. Από τότε μέχρι σήμερα πολλά άλλαξαν τόσο στα σπορ όσο και στα ΜΜΕ. Από όλα τα σπορ το ποδόσφαιρο είναι το δημοφιλέστερο. Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη. Και από όλα τα ΜΜΕ η τηλεόραση ήταν αυτή που μετέτρεψε το ποδόσφαιρο σε κυρίαρχο θέαμα και τους Ολυμπιακούς Αγώνες σε αθλητικό υπερθέαμα. Η μαζικότητα και η απήχηση του αθλητισμού δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορες πολιτική και οικονομία ούτε να μην έχει αντίκτυπο στην κουλτούρα. Το βιβλίο αναλύει τα παραπάνω φαινόμενα, εξιστορεί σημαντικές στιγμές του ελληνικού και διεθνούς ποδοσφαίρου, διερευνά την κουλτούρα του παιχνιδιού και τον ρόλο της τηλεόρασης, παραθέτει την επικοινωνιακή ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων και διεθνείς έρευνες για την Ολυμπιάδα του 2004. Όλα αυτά πλαισιωμένα από ιστορικές φωτογραφίες και μαρτυρίες.

Κείμενο 3

Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα της Έλενας Χουζούρη «Μια νύχτα με τον Σπύρο Λούη», στο βιβλίο «Κότινοι και στέφανοι, έντεκα διηγήματα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες», εκδ. Λιβάνη, Αθήνα: 2004.

Γύρισε ψόφια από την προπόνηση, αλλά ευχαριστημένη. Κάθε μέρα και οι επιδόσεις της ανέβαιναν. Κάθε μέρα και ο τελικός στόχος λες και της έκλεινε το μάτι: «Σου 'ρχομαι, χρυσό μου, σου 'ρχομαι», μουρμούριζε πριν τεντώσει το σώμα της και το αφήσει να τιναχτεί μπροστά. Τα μετάλλια και τα κύπελλα που είχε κερδίσει μέχρι σήμερα δεν της έφταναν. Ήθελε εκείνο το άλλο, το χρυσό. Ν' ανέβει στο βάθρο, ψηλότερα απ' όλες, και να το φορέσει. «Θα τα καταφέρω. Θα το πάρω. Πού θα μου πάει;», έλεγε και ξανάλεγε με τέτοια ένταση που ένιωθε να πονάει πίσω ο αυχένας της. Ο προπονητής της το 'χε πάρει είδηση. «Χαλάρωσε», της είπε προχθές. «Δε χρειάζεται τόσο άγχος. Σε χαλάει. Το 'χεις σίγουρο το χρυσό. Αλλά, αν είσαι έτσι στην τσίτα, τα βραχυκυκλώνεις τα πράγματα. Κουλ και αυτοπεποίθηση. Έλα μπράβο». Είχε δίκιο. Δεν έμενε πολύς καιρός μέχρι τον Αύγουστο κι έπρεπε να συγκεντρώσει όλες τις δυνάμεις της μέχρι το ακέραιο. Τα άγχη και τα τέτοια είναι σπατάλη. Σήμερα όμως τα πήγε τέλεια. Ενθουσίασε τους πάντες. Ο προπονητής τρελαμένος... «Είσαι και η πρώτη, κούκλα μου», σχεδόν ούρλιαζε. «Θα μας μείνει αυτός έτσι όπως κάνει», σκέφτηκε. Τον αντιμετώπισε σαν παιδί κι ας ήταν γέρος για τα γούστα της. «Χαλάρωσε», του είπε με τη σειρά της, σχεδόν στοργικά αλλά σίγουρα αφ' υψηλού.

Αυτό το αφ' υψηλού το 'νωθε έντονα σήμερα. Υπέροχο συναίσθημα. Πετάς κι οι άλλοι σε κοιτάνε σαν το όγδοο θαύμα. Έτσι ακριβώς ήθελε να πετάξει μέσα στο στάδιο τον Αύγουστο. Όχι απλώς να τρέξει. ΝΑ ΠΕΤΑΞΕΙ. Τελεία και παύλα. Όπως πέταξε κι εκείνος ο χωριάταρος ο φουστανελάς και τους κούφανε όλους. Κι έγινε θρύλος, ανέκδοτο, παροιμία, ό,τι θες τέλος πάντων, ποτέ δεν τα πήγαινε καλά με τη γραμματική. Ο Σπύρος Λούης. Τι κόλλημα έχει τέλος πάντων μ' αυτόν;

Πώς να μην είχε. Σχεδόν απ' τα μπουσουλίσματα άκουγε γι' αυτόν στο σπίτι. Ούτε της οικογένειας να 'ταν. Όταν μεγάλωσε κάπως, ρώτησε κι έμαθε. Εντυπωσιάστηκε. Άσε που ζήλεψε κιόλας. Τον σκεφτόταν να μπαίνει στο Στάδιο και να το σηκώνει όλο στο πόδι κι ανατρίχιαζε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 60-70 περίπου λέξεις να εκφράσεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την φράση στο Κείμενο 2 «Από όλες τις διοργανώσεις οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η μεγαλύτερη».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο σκοπός για τον οποίο συντάχτηκε το Κείμενο 2 είναι να πληροφορήσει για το περιεχόμενο του βιβλίου. Να τεκμηριώσεις αυτή την παρατήρηση εντοπίζοντας δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 4) και εξηγώντας με συντομία πώς ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Κάθε χρόνο διεξάγονται πλήθος από συνέδρια, συγγράφονται βιβλία, εκδίδονται κώδικες οδηγιών και διακηρύξεις από Διεθνείς οργανισμούς, αθλητικές ομοσπονδίες και κυβερνητικούς φορείς, οι οποίοι ασχολούνται με το θέμα» (Κείμενο 1): Χωρίς να επιφέρεις κάποια αλλαγή στην αναφορική πρόταση να μετατρέψεις τη σύνταξη από παθητική σε ενεργητική (μονάδες 3) και να εξηγήσεις με συντομία ποια διαφοροποίηση παρατηρείς στο ύφος του λόγου (μονάδες 2)

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με πιθανότητα (μονάδες 2) και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του σε βεβαιότητα (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποκαλύπτεται μια ανθρώπινη κατάσταση. Να την παρουσιάσεις και να την ερμηνεύσεις με βάση τρεις κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η λογοτεχνία στο σχολείο**

Το κείμενο του Κώστα Μπαλάσκα έχει αντληθεί από το βιβλίο του «Ανάγνωση Λογοτεχνίας», εκδ. Σαββάλα, Αθήνα: 2001.

Είναι γεγονός ότι η λογοτεχνία συνιστά μορφωτικό αγαθό και ως τέτοιο χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση, ως μέσο δηλαδή για τη μόρφωση του πνεύματος (διάνοιας, συναισθήματος, βούλησης) των μαθητών, και σ' αυτό απέβλεπαν πάντα οι σχολικές επιλογές των λογοτεχνικών κειμένων. Η λογοτεχνία είχε ανέκαθεν μια διάσταση παιδαγωγική με την ευρεία έννοια του όρου. Στους Βατράχους του Αριστοφάνη (τη φιλολογική αυτή κωμωδία, στην οποία διαγωνίζονται ο Αισχύλος με τον Ευρυπίδη, με κριτή το Διόνυσο) ο Αισχύλος ρωτάει: «Για ποιον λόγο πρέπει να θαυμάζουμε έναν ποιητή;» και ο Ευρυπίδης αποκρίνεται: «Για την ικανότητα και τη συμβουλευτική του δύναμη, επειδή κάνουμε (μέσω της ποίησης) καλύτερους τους ανθρώπους στις πόλεις».

Δεν υπάρχει αμφισβήτηση επ' αυτού. Ο ποιητής είναι ο κατεξοχήν διδάσκαλος. Το ζήτημα είναι τι διδάσκει, τι νουθεσίες δίνει, αν καθιστά μ' αυτές «βελτίους» τους ανθρώπους και ποιοι είναι τελικά οι βελτιόνες. Πρόκειται δηλαδή για ζήτημα ιδεολογικό, όπου ο καθένας θεωρεί ορθές τις δικές του αντιλήψεις.

Και σήμερα οι φιλόλογοι εκπαιδευτικοί επιλέγουν τα σχολικά κείμενα που διδάσκουν με βασικά κριτήρια (όπως έδειξε μια μικρή ανιχνευτική έρευνα) το «όνομα» και το «παιδαγωγικό περιεχόμενο» του κειμένου. Ο όρος «παιδαγωγικό περιεχόμενο» νομιμοποιείται, πιστεύω, ως κριτήριο επιλογής, αρκεί να μην εκτρέπεται κατά τη διδασκαλία σε διδακτισμό, φρονηματισμό ή ιδεολογικό διαποτισμό. Διότι, όπως το κείμενο διδάσκει, όταν δε διδάσκει, το ίδιο πράττει και η διδασκαλία και ο διδάσκων.

Το κείμενο διδάσκει (και συνιστά μορφωτικό αγαθό), διότι εμπλουτίζει την εμπειρία (ως ανθρωπογνωσία και αυτογνωσία) του νέου με την καλλιέργεια της ευαισθησίας, της παρατηρητικότητας, της φαντασίας και της εκφραστικής του δυνατότητας. Αυτή η διαδικασία οφείλει κυρίως να υποβοηθεί ο διδάσκων ως διαμεσολαβητής μεταξύ κειμένου και μαθητή, καθώς η διδασκαλία ως δημόσια και συλλογική αναγνωστική πράξη.

Η λογοτεχνία λοιπόν στο σχολείο και η διδασκαλία της υπηρετεί πράγματι τον ευρύτερο παιδαγωγικό και μορφωτικό σκοπό. Εντάσσεται στον ανθρωποπλαστικό σκοπό της όλης παιδείας. Τον ενισχύει και τον διευρύνει. Γι' αυτό ακριβώς είναι ανάγκη να ενισχυθεί και να διευρυνθεί η χρήση της λογοτεχνίας στο σχολείο.

Κείμενο 2

Το σχολείο της ζωής

Ο 96χρονος σήμερα Γάλλος φιλόσοφος και κοινωνιολόγος Εντγκάρ Μορέν έδωσε τον περασμένο Ιανουάριο μια συνέντευξη στο περιοδικό Sciences Humaines. Παρουσιάζουμε στη συνέχεια ένα απόσπασμα από αυτή τη συνέντευξη. 24.2.2018, Θανάσης Γιαλκέτσης, Εφημερίδα των Συντακτών.

Έχετε εκφράσει στα βιβλία σας την ευχή για ένα «σχολείο της ζωής»...

Το σχολείο οφείλει να συνδυάζει τρεις θεμελιώδεις αποστολές: την ανθρωπολογική, την εκπολιτιστική, την εθνική. Ανθρωπολογική, γιατί μόνον η πνευματική καλλιέργεια πρέπει να τελειοποιεί τον εξανθρωπισμό του παιδιού, αλλά πρέπει και να βοηθάει τον καθένα να αναπτύσσει τον καλύτερο εαυτό του, καθώς η ανθρώπινη ύπαρξη είναι ικανή και για το καλύτερο και για το χειρότερο, για να εξυψωθεί ή για να καταπέσει. Εκπολιτιστική, γιατί το ζητούμενο είναι να διαπλαστούν πολίτες ικανοί ταυτόχρονα για ατομική αυτονομία και για ενσωμάτωση στην κοινωνία τους. Εθνική, γιατί το σχολείο οφείλει να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και σκέψης της κοινωνίας.

Ουσιαστικά, το σχολείο οφείλει να επιτρέπει στον καθένα να θέλει να υλοποιήσει τις προσδοκίες του, αλλά πάντοτε στους κόλπους μιας κοινότητας. Γι' αυτό, θα έλεγα ότι εκπληρώνει πλήρως τον ρόλο του όταν κατορθώνει να διδάσκει συνδυασμένα την ιδέα της προσωπικής ευθύνης και της αλληλεγγύης απέναντι στους άλλους. «Να μάθουμε να ζούμε» (η διατύπωση είναι του Ρουσό) σημαίνει να προετοιμαστούμε, για να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα της προσωπικής μας και της δημόσιας ζωής, να συνειδητοποιήσουμε τους κινδύνους του λάθους και της αυταπάτης, να συμφιλιωθούμε με την αβεβαιότητα, το τυχαίο, το απρόσμενο.

Κείμενο 3

Απόσπασμα από το βιβλίο του πανεπιστημιακού και συγγραφέα Σπύρου Τζόκα *Ο Κύκλος των «Μάταιων Πράξεων»*, εκδ. Εύμαρος, Αθήνα, 2015. Αναφέρεται στην εκτέλεση 200 πατριωτών στο Σκοπευτήριο Καισαριανής την 1^η Μάη 1944.

Από το Αστυνομικό Τμήμα Καισαριανής ειδοποίησαν ότι έχουν κάποια πράγματα των εκτελεσμένων. Τα μετέφεραν με ένα φορτηγό σε μια πρόχειρη αποθήκη. Από αυτά προσπάθησαν να ανακαλύψουν λίγα ονόματα..... από ταυτότητες και σημειώματα.

Ζωντάνευαν όλοι εκείνοι οι πεθαμένοι. Και οι διακόσιοι ήταν εκεί..... σαν να ήταν παρόντες..... με τα παλιωμένα παπούτσια τους, τα τριμμένα μανίκια τους, με την αγωνία τους στα πρόχειρα σημειώματα.

Διαδόθηκε αστραπιαία η όλη υπόθεση. Ο κόσμος άρχισε να εισβάλλει στην αποθηκούλα. Ονόματα γινόταν γνωστά από τα διάφορα χαρτιά και ταυτότητες που είχαν βρει μέσα στις τσέπες των νεκρών.

Οι συγγενείς των αγνώστων έπρεπε ν' αναγνωρίσουν μόνοι τους κάποιο ρούχο και οι γυναίκες των χαμένων ανθρώπων αναστάτωναν ό,τι έβρισκαν εκεί μέσα με αλλοφροσύνη. Ξεφώνιζαν, μοιρολογούσαν, έκλαιγαν σιωπηλά.

Σύγχυση, πανικός, υστερία θλίψη..... και φωνές, πολλές φωνές. Σπαρακτικές φωνές. Χορός αρχαίας τραγωδίας έμοιαζε η συγκέντρωση των ανθρώπων εκεί. Χορός που οδύρεται για την τραγικότητα των ηρώων.

Κορυφαία του χορού μια μητέρα από την Πεντέλη. Ανακατεμένη με τα διάφορα πράγματα τραβάει κάτι με δύναμη. Αναγνωρίζει το σακάκι του γιού της. Το αγκαλιάζει σαν να έχει ζωή. Το χαϊδεύει. Το κρατάει σφικτά.... πολύ σφικτά, σαν να φοβάται μήπως το πάρει κάποιος. Δεν θα το επιτρέψει..... Δεν θα το επιτρέψει. Δεν θα της φέρουν τώρα μπαμπέσικα. Τώρα είναι μπροστά.... είναι εδώ. Δεν απουσιάζει. Αρκετά.... αρκετά έλειψε από τα παιδιά της.

Δεν θα της πάρουν το σακάκι. Κοιτάζει γύρω – γύρω.... με φόβο και σφίγγει το σακάκι. Δεν μπορεί να συγκρατήσει τα δάκρυα της. Σαν ποτάμι τρέχουν. Δεν μπορεί να διακρίνει τα πράγματα. Κάτι βλέπει όμως.... κάτι που την τρομάζει ακόμα περισσότερο.... ένα ακόμα ρούχο. Του άλλου παιδιού της... του μικρότερου. Χάνει προς το παρόν τον κόσμο. Συνέρχεται όμως. Πρέπει να συνέλθει. Αρπάζει το ρούχο και κρύβεται σε μια γωνιά..... Πρέπει να φυλάξει καλά τα παιδιά της. Μην της τα πάρουν πάλι... αρκετά... αρκετά.

Δεν θα μου τα πάρει κανείς..... Θα πάρω τα παιδιά μου στο σπίτι. Θα τους ετοιμάσω ζεστό φαί.... όπως παλιά. Θα μου κάνουν τα αστεία τους. Θα γελάμε όλοι μαζί. Μπορεί να τραγουδήσουμε κιόλας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η λογοτεχνία είναι πρόταση ζωής που μπορεί να προσφέρει ευρύτερη καλλιέργεια στον άνθρωπο (Κείμενο 1)
2. Όταν η διδασκαλία στοχεύει στην κατήχηση, τότε το κείμενο χάνει την παιδαγωγική του διάσταση. (Κείμενο 1)
3. Το λογοτεχνικό κείμενο από μόνο του καλλιεργεί σημαντικές αξίες και δεξιότητες και μπορεί να αποτελέσει μια αυτόνομη πρόταση παιδείας. (Κείμενο 1)
4. Η εθνική αποστολή του σχολείου συνδέεται με την καλλιέργεια της εθνικής συνείδησης. (Κείμενο 2)
5. Η ολοκλήρωση του ρόλου του σχολείου επέρχεται με την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 καταλήγει σε ένα συμπέρασμα. Ποιο είναι αυτό (μονάδες 4); Να περιγράψεις με συντομία τον λογικό τρόπο (επιχειρήματα και τεκμήρια) με τον οποίο καταλήγει στο συμπέρασμά του (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 παρατηρείται η επιλογή ρημάτων που δηλώνουν αναγκαιότητα. Να βρεις δύο χωρία που επιβεβαιώνουν την παραπάνω παρατήρηση (μονάδες 2) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή με κριτήριο το θέμα του κειμένου (μονάδες 2).

β. Ο Εντγκάρ Μορέν προς το τέλος της απάντησής του στο Κείμενο 2 χρησιμοποιεί πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο και υποτακτική έγκλιση. Τι θέλει να πετύχει με τις δύο αυτές επιλογές (μονάδες 6);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 αποτυπώνεται μια ανθρώπινη κατάσταση βαθύτατου πόνου. Να την ερμηνεύσεις αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οικογένεια σε κρίση**

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του ιστορικού, ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντώνη Λιάκου, Ο ελληνικός 20ός αιώνας, Αθήνα: Πόλις, 2019, σ. 613-614.

Το 2009 η ταινία *Κυνόδοντας* του Γιώργου Λάνθιμου τάρραξε τα νερά του ελληνικού κινηματογράφου και προκάλεσε ουρές έξω από τις κινηματογραφικές αίθουσες. Υπόθεση, η περίκλειστη ελληνική οικογένεια των προαστίων. Μια αλληγορία που δεν απείχε από την πραγματικότητα, από τη σύγχρονη ελληνική οικογενειακή ετεροτοπία.¹ Ένας τεχνητός κόσμος για τα παιδιά και τους εφήβους που χτίστηκε στα χρόνια της ευημερίας. Αφοσιωμένοι γονείς περικλειστα ιδιωτικά σχολεία, ασφυκτικά δεσμευμένος χρόνος ανάμεσα σε φροντιστήρια, αγγλικά, γαλλικά, χορό, μουσικά και σπορ, περιφρουρημένες εκδρομές με το οικογενειακό αυτοκίνητο, οχρωμένες διακοπές ανάμεσα σε άλλες περικλειστες οικογένειες. [...] Η οικογένεια αποτέλεσε το κατεξοχήν θέμα του ελληνικού κινηματογράφου. Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, που τακτοποιεί ακόμη και τις σεξουαλικές επιθυμίες των εφήβων, αρκεί να ανταποκρίνονται στις νόρμες ετεροκανονικότητας,² που επιτηρεί και ελέγχει διά της ανοχής, αυτή η υπερπροστατευτική μελίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.

Μια σειρά από ταινίες [...] αποτυπώνουν την κρίση της οικογένειας σε διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Μετατρέπουν την οικογένεια σε έναν πολιτισμικό *τόπο* όπου «τα εν οίκω μη εν δήμω» μεταστρέφονται σε «εν δήμω τα εν οίκω». Ένας πολιτισμικός *τόπος* περιλαμβάνει όσα λέει ρητά και όσα υπονοεί. Είναι ένα σύνολο σχέσεων: τα χρόνια συγκατοίκησης των παιδιών με τους γονείς που επιμηκύνονται από τις σπουδές, από την ανεργία, από την αδυναμία των νέων να θρέψουν τον εαυτό τους από την εργασία τους, από τη γήρανση του πληθυσμού που δημιουργεί νέες συμβιώσεις διαφορετικών γενεών ηλικιωμένων, από τις εξαρτήσεις από το οικογενειακό περιβάλλον που

¹ ετεροτοπία = ο τόπος του άλλου, του διαφορετικού.

² ετεροκανονικότητα = η αντίληψη ότι υπάρχουν δύο βιολογικά φύλα (άνδρας, γυναίκα) με διακριτούς φυσικούς ρόλους.

αντισταθμίζουν την εργασιακή επισφάλεια,³ από την επιστροφή στο σπίτι μετά το διαζύγιο, από τη συμβίωση με τον σύντροφο της μάνας ή του πατέρα κ.ά. Ο νέος ελληνικός κινηματογράφος μιλά για την ενδοοικογενειακή υπαινικτική, λεκτική και φυσική βία. Η οικογένεια μετατρέπεται σε μια μικρογραφία των κοινωνικών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας, σε ένα κομπρεσέρ έντασης, δυσανεξίας και δυσαρέσκειας.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο διάσημος Ιταλός τενόρος Αντρέα Μποτσέλι στον Κοσμά Βίδαο για λογαριασμό του περιοδικού ΒΗΜΑgazino, τεύχος 258, 24/07/2022.

Ο Αντρέα Μποτσέλι σταδιοδρομεί στις μεγαλύτερες αίθουσες συναυλιών και στα στούντιο ηχογραφήσεων, ερμηνεύοντας προγράμματα με άριες από όπερες, με παραδοσιακά ιταλικά τραγούδια αλλά και με τραγούδια από μιούζικαλ και ποπ επιτυχίες δίπλα στους διασημότερους συναδέλφους του. Ο τενόρος από την Τοσκάνη εξακολουθεί και σήμερα, στα 64 χρόνια του, να διαγράφει λαμπρή καριέρα, επιβεβαιώνοντας με την ιστορία του και τη διαχρονική παρουσία του στη σκηνή πως «όνειρο απραγματοποίητο δεν υπάρχει». Τα λόγια αυτά στο στόμα του αποκτούν άλλο ειδικό βάρος, καθώς για να πραγματοποιήσει το όνειρό του χρειάστηκε να υπερβεί τον εαυτό του: Ο Αντρέα Μποτσέλι στα 12 χρόνια του, και ενώ αντιμετώπιζε ήδη μεγάλα προβλήματα με την όρασή του, έχασε εντελώς το φως του. Δεν έχασε όμως και το κουράγιο του, δεν απώλεσε τη δύναμη της ψυχής του. Προχώρησε με αποφασιστικότητα (μια λέξη που χρησιμοποιεί συχνά στην κουβέντα μας) μπροστά, έγινε σταρ, έκτισε μεγάλη περιουσία και έκανε οικογένεια, αποκτώντας από τους δύο γάμους του τρία παιδιά. «Προσπαθούσα πάντα να είμαι ένας σωστός πατέρας, ένας πατέρας στο μέτρο του δυνατού παρών», λέει τώρα, τονίζοντας πως όσο και αν η μεγάλη καριέρα ήταν πάντα ένας σημαντικός στόχος, ένα όνειρο ζωής που πραγματοποιήθηκε, «τα παιδιά μου ήταν και είναι η πρώτη προτεραιότητά μου και ο κύριος λόγος για τον οποίο ζω».

Όμως κάνετε ένα εξαιρετικά απαιτητικό επάγγελμα. Όταν πρέπει να επιλέξετε, η οικογένεια είναι πάντα η πρώτη επιλογή; Ακόμα και αν αυτό σημαίνει πως θα χάσετε μια πολύ συμφέρουσα επαγγελματική πρόταση;

«Πιστεύω πως με λίγη καλή οργάνωση μπορεί να βρεις τρόπο για να αφοσιωθείς στους αγαπημένους σου. Όπως συχνά λέω, δεν είναι ο χρόνος της παρουσίας μου στο σπίτι αυτό που έχει σημασία όσο η ποιότητα του χρόνου που περνάμε μαζί ως οικογένεια. Επέβαλα ένα μέγιστο χρονικό όριο απουσίας για τις συναυλίες μου. Έχω επίσης το προνόμιο να έχω δίπλα μου τη σύζυγό μου, η

³ επισφάλεια = αβεβαιότητα, ανασφάλεια.

οποία είναι και η μάνατζέρ μου. Και έχω πια και δύο παιδιά με τα οποία μπορώ να μοιράζομαι τη σκηνή».

Από τα παιδιά σας, ο γιος σας, ο Ματέο, ακολουθεί πλέον ξεκάθαρα τα βήματά σας και θεωρείται ένας πολλά υποσχόμενος νέος τραγουδιστής. Τι τον έχετε συμβουλεύσει;

«Όταν ο Ματέο εξέφρασε την επιθυμία να δοκιμαστεί στο επάγγελμα του καλλιτέχνη, τον προειδοποίησα για τις δυσκολίες, τις οποίες γνωρίζω πολύ καλά. Του εξήγησα πόσο περίπλοκο είναι το θέμα της showbiz.⁴ Όμως τελικά χαίρομαι για την επιλογή του, γιατί διαπιστώνω πως έχει βρει τον δρόμο του στη μουσική, εκφράζοντας τη δική του προσωπικότητα».

Κείμενο 3

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ (1942-2016)

Το μονοπάτι στη θάλασσα (απόσπασμα)

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημα Το μονοπάτι στη θάλασσα (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2006) που βραβεύτηκε με τα Βραβεία Μυθιστορήματος των περιοδικών Διαβάζω και Να ένα μήλο.

«Θα πάμε στο πάρκο παππού;» Σηκώθηκε σιγά και με κόπο, σα να σήκωνε ένα μεγάλο βάρος, ενώ δε σήκωνε τίποτα. «Πιάσε από κει το μπαστούνι...». Το έπιασα. «Θα σε κρατώ εγώ παππού, άσε το μπαστούνι...». «Ξέρω πως θα με κρατάς αλλά το θέλω για παρέα» είπε και μου το πήρε απ' το χέρι. «Εσύ θα κρατάς εμένα κι εγώ θα κρατάω αυτό». Το σήκωσε λίγο και το κοίταξε σα να μην το είχε ξαναδεί ποτέ του. «Κοίτα το», είπε και δεν ήξερα αν μιλάει σε μένα ή σ' αυτό, γιατί το έφερε μπρος τα μάτια του και το κοιτούσε. «Σ' το 'χω ξαναπεί θαρρώ, τούτο δω είναι το μόνο ξύλινο πράγμα που φτιάχνει ο άνθρωπος και δεν του βάζει καρφιά, γι' αυτό και μπορεί να σεργιανάει μαζί του στους δρόμους και να βλέπει πράγματα και θάματα. Οι πιο πολλοί άνθρωποι περπατάν για να φτάσουν με το έτσι θέλω κάπου, γι' αυτό και δε βλέπουν τίποτα στο δρόμο. Εσύ να γίνεις σαν κι αυτό το μπαστούνι. Να γκιζεράς⁵ στον κόσμο για να βλέπεις, ν' ακούς και να μαθαίνεις. Μην αφήσεις να σε κάνουν καρέκλα οι άλλοι και να σε κλείσουν στην κάμαρα για να κάθονται πάνω σου. Ούτε και τραπέζι για να ντερλικώνουν στην πλάτη σου. Μπαστούνι να γίνεις για να στηρίζεσαι πάνω σου, να στηρίζεις αυτούς που θέλουν να πάνε στο πάρκο να κάνουν τη βόλτα τους κι αυτούς που δεν τους στηρίζουν τα ποδάρια τους».

⁴ showbiz = βιομηχανία του θεάματος.

⁵ γκιζερών & γκιζιρών = τριγυρνών άσκοπα εδώ κι εκεί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει ο συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις μία ειρωνική φράση στο Κείμενο 1 και μία πρόταση που διατυπώνεται με βεβαιότητα στο Κείμενο 2 (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτές τις επιλογές, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κάθε κειμένου και την αντίστοιχη πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, [...], αυτή η υπερπροστατευτική μελίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.» Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του χωρίου του Κειμένου 1 (1^η παράγραφος) με συνώνυμες, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο. (μονάδες 4)

β. Στην τρίτη παράγραφο («Πιστεύω πως με λίγη καλή οργάνωση ... με τα οποία μπορώ να μοιράζομαι τη σκηνή») του Κειμένου 2 ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί μικροπερίοδο λόγο. Να τον εντοπίσεις (μονάδες 2) και να επισημάνεις δύο λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει το μπαστούνι για τον παππού του αφηγητή στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Εσύ, αν ήσουν στη θέση του αφηγητή, θα ακολουθούσες τη συμβουλή του παππού για το μπαστούνι ή όχι και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το ακόλουθο συντομευμένο κείμενο του Νίκου Σαραντάκου αναρτήθηκε στο ιστολόγιό του στις 3 Δεκεμβρίου 2020 <https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/03/tele-2> (προσπελάστηκε στις 17.07.2022)

Από τα μέσα Μαρτίου τηλεργάζομαι. Αντί να πηγαίνω στο γραφείο κάθε πρωί, μένω στο σπίτι και κάνω τη δουλειά μου μέσω υπολογιστή. Επιφανειακά, ο τρόπος που κάνω τη δουλειά μου ελάχιστα έχει αλλάξει. Η εικόνα που βλέπω στην οθόνη του λάπτοπ μου είναι ίδια με εκείνη που είχα, όταν δούλευα από τον επιτραπέζιο υπολογιστή του γραφείου, μόνο μικρότερη σε διαστάσεις. [...] Όταν απορροφιέμαι από τη δουλειά δεν διακρίνω καμιά διαφορά.

Από κάμποσες απόψεις, η τηλεργασία βολεύει πολύ. Δεν αναγκάζομαι να βγω από το σπίτι το πρωί με το κρύο ή τη βροχή, ούτε να σκεφτώ τι θα φορέσω, μπορώ να δουλέψω με τις παντόφλες και τις φόρμες. Με βολεύει ακόμα αν έχω κάποια δουλειά στο σπίτι ή περιμένω κανένα δέμα ή αν θέλω να πεταχτώ κάπου κοντά. Μόλις έρθει η ώρα για το σχολάσμα, αποσυνδέομαι από το δίκτυο - και βρίσκομαι ως διά μαγείας στο σπίτι μου, με μια κούπα καφέ στο χέρι, χωρίς να υποστώ το μποτιλιάρισμα της βραδινής επιστροφής.

Είναι η φύση της δουλειάς μου τέτοια, η μετάφραση εννοώ, που εύκολα πολύ μετατρέπεται ώστε να εκτελεστεί εξ αποστάσεως. Άλλοι, συναδέλφοι ή γνωστοί, που η δουλειά τους περιλαμβάνει αρκετή συνεννόηση με άλλους, μου λένε ότι έχουν διάφορα προβλήματα -η συνεννόηση είναι πιο δύσκολη, όταν γίνεται μέσα από μέιλ ή διάφορες συσκευές βιντεοκλήσης παρά στην άμεση επαφή, κι έτσι γίνονται περισσότερες παρανοήσεις και λάθη.

[...] Ακόμα, με το να βρίσκεται ο εργαζόμενος απομονωμένος από τους συναδέλφους του δυσκολεύει η επικοινωνία μεταξύ τους και η ανταλλαγή απόψεων -κι αυτό είναι ολέθριο από πολλές απόψεις. Αφενός, επειδή εργοδότες και εργαζόμενοι έχουν κοινά συμφέροντα μόνο στα παραμύθια, δυσκολεύει η συνδικαλιστική δραστηριότητα των (τηλ)εργαζομένων, η συνεννόηση και ο συντονισμός. Αφετέρου, με το να εξαφανίζεται ο κοινός χώρος εργασίας, χάνεται η ανταλλαγή εργασιακών εμπειριών ανάμεσα σε συναδέλφους και η μεταλαμπάδευση γνώσεων προς τους νεότερους.

Τέλος, σε καθαρά ανθρώπινο επίπεδο, το μοναχικό οχτάωρο χωρίς επαφή με συναδέλφους είναι επαχθές ψυχολογικά -και τα τηλεφωνήματα ή οι άλλες μορφές μακρινής επικοινωνίας δεν μπορούν να αναπληρώσουν τη φυσική επικοινωνία. [...]

Οπότε, παρά τα πλεονεκτήματά της, δεν είναι όλα ρόδινα με την τηλεργασία. Όμως περιμένω να ακούσω και τις δικές σας απόψεις, είτε τηλεργάζεστε είτε τηλεκπαιδεύετε, είτε τηλεκπαιδεύεστε, είτε τηλεσυνεδριάζετε. Σας αρέσει το τηλε-;

Κείμενο 2

Πώς μπορούμε να «τηλε-εργαζόμαστε» αποτελεσματικά;

Το ακόλουθο συντομευμένο επιστημονικό άρθρο της καθηγήτριας Ευαγγελίας Δεμερούτη δημοσιεύτηκε στο τεύχος 43 (Ιούνιος 2022) της εφημερίδας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών «ΟΠΑ News» <https://www.aueb.gr/el/oranews/pos-mporoyme-na-tile-ergazomaste-apotelesmatika> (προσπελάστηκε στις 17.07.2022).

[...] Οι εργαζόμενοι σε όλο τον κόσμο αντιμετώπισαν τις προκλήσεις της εξ αποστάσεως εργασίας, όπως θολά-ασαφή όρια μεταξύ εργασίας και μη εργασίας, αυξημένες απαιτήσεις στο σπίτι, ιδιαίτερα για εργαζομένους με μικρά παιδιά, έλλειψη-μειωμένη υποστήριξη από συναδέλφους και προϊστάμενους, αυξημένες απαιτήσεις εργασίας λόγω των αλλαγών στις διαδικασίες εργασίας για την τήρηση των κανονισμών καθώς και πολύωρη χρήση των υπολογιστών. Το ερώτημα που τίθεται είναι πώς οι εργαζόμενοι μπορούν να παραμείνουν υγιείς και να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στη δουλειά και στο σπίτι κατά τη διάρκεια αυτού του πειράματος συλλογικής τηλεργασίας και ποιες είναι οι αποτελεσματικές στρατηγικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν [...].

Η υπόθεση είναι ότι αυτό θα επιτευχθεί, όταν οι εργαζόμενοι χρησιμοποιούν στρατηγικές που τους βοηθούν να ρυθμίζουν τις εξωτερικές και εσωτερικές απαιτήσεις και τους πόρους τους. Οι απαιτήσεις είναι πτυχές που απαιτούν προσπάθεια και συνδέονται με κόστος όπως η κόπωση, ο φόρτος εργασίας και η τελειομανία. Οι πόροι είναι πτυχές που βοηθούν στην εκπλήρωση των απαιτήσεων με μειωμένο κόστος, όπως η αυτονομία και η ανθεκτικότητα. [...] Ο συνδυασμός υψηλών απαιτήσεων με χαμηλούς πόρους σχετίζεται με υψηλά αισθήματα εξάντλησης, που είναι γνωστή ως επαγγελματική εξουθένωση. Οι απαιτήσεις και οι πόροι μπορούν να επηρεαστούν από τον οργανισμό, τον προϊστάμενο και τους εργαζομένους. Οι παρεμβάσεις που μπορούν να κάνουν οι οργανισμοί και οι προϊστάμενοι είναι πολύ σημαντικές, γιατί βελτιώνουν την κατάσταση για όλους τους εργαζομένους.

Οστόσο, κάθε άτομο είναι διαφορετικό και έχει μια μοναδική κατάσταση εργασίας και σπιτιού. Καθώς το κάθε άτομο γνωρίζει καλύτερα τις δικές του απαιτήσεις και πόρους, μπορεί να είναι καλύτερα σε θέση να τις ή τους βελτιώσει, εάν χρησιμοποιήσει τις κατάλληλες στρατηγικές. [...]

Κείμενο 3

ΑΟΥΤΕΛ – ΑΟΥΤΟ ΕΛΕΚΤΡΙΚΑ

Το ακόλουθο απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Χατζή (1913-1981), Το διπλό βιβλίο (δεύτερη έκδοση ξανακοιταγμένη, Αθήνα: «Κείμενα», 1977, σ. 27-28).

Αυτό είναι, λοιπόν, το ΑΟΥΤΕΛ.¹ Αυτός είμαι και γω μέσα σ' αυτό. Τέσσερα χρόνια και πάω για το πέμπτο –και, βλέπεις, δεν ξέρω περισσότερα να σου πω. Σκέφτομαι μόνο πως δεν είναι κανένα πράγμα παράξενο και που να γίνεται μονάχα με μένα –επειδής τυχαίνει κ' είμαι και λίγο κουτός. Κι άλλους να ρωτήσεις, που δεν είναι, δε θα ξέρουν κι αυτοί να σου πουν περισσότερα. Θέλω να πω πως χιλιάδες και χιλιάδες άνθρωποι κάθε μέρα, σε χιλιάδες και χιλιάδες τέτοια μεγαθήρια, μπαίνουμε-βγαίνουμε και δουλειά δεν έχουμε μ' αυτό που γίνεται μέσα, δουλειά δεν έχουμε με τους άλλους που βρίσκονται δίπλα μας. Όπως το 'πα κιάλας, μια τζαμαρία με χωρίζει απ' όλα, τα μηχανήματα, την παραγωγή, το μηχανισμό της, το σύστημα. Όλα μέσα απ' αυτήν την τζαμαρία τα βλέπω –όσα βλέπω. Και τα πρόσωπα που 'ναι γύρω μου, μέσ' απ' αυτήν τα βλέπω κι αυτά. Δεν την καλοβλέπω τη μορφή τους, είναι κάπως σα να μην έχουνε πρόσωπο. Οι άλλοι, λέω, από την άλλη μεριά της, δεν θα με βλέπουνε καν.

Και λέω, λοιπόν, πως στο ξυλάδικο τότε του Βόλου τα ξέραμε όλοι μας όλα. Εξαιτίας εκεί το χαμηλό μας επίπεδο. Εδώ δεν ξέρουμε τίποτα –εξαιτίας βέβαια το ψηλό μας επίπεδο. Και ψηλό επίπεδο, λοιπόν, αυτό θα πει –να ξέρουμε μόνο την πληρωμή που θα πάρουμε- και τους άλλους που στέκονται γύρω μας να τους βλέπουμε σαν να μην έχουνε πρόσωπο. Έπρεπε να 'ρθω, τέσσερις χιλιάδες χιλιόμετρα από τη Σούρπη² ίσαμε δω, για να το μάθω. Να μάθω πως αυτός είναι ο δικός μας ο κόσμος, ο σημερινός ο κόσμος, που λένε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Πώς ορίζει η συντάκτρια του Κειμένου 2 τον όρο «επαγγελματική εξουθένωση» (μονάδες 5); Ποια απάντηση δίνει με το κείμενό της στο ερώτημα του τίτλου «Πώς μπορούμε να “τηλε-εργαζόμαστε” αποτελεσματικά»; Να την καταγράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων (μονάδες 10).

Μονάδες 15

¹ ΑΟΥΤΕΛ: γερμανικό εργοστάσιο κατασκευής φώτων για τ' αυτοκίνητα, στο οποίο εργάζεται ο Έλληνας αφηγητής.

² Σούρπη: χωριό του Δήμου Αλμυρού, στο Νομό Μαγνησίας, στη Θεσσαλία.

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Στις δύο τελευταίες περιόδους του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει το β' πληθυντικό πρόσωπο και επαναλαμβάνει το πρόθημα «τηλε». Να δικαιολογήσεις αυτές τις δύο επιλογές, με κριτήριο το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις ποιον επικοινωνιακό σκοπό υπηρετεί, κατά τη γνώμη σου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Με κριτήριο το ύφος λόγου να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2. Ποιο πιστεύεις ότι πετυχαίνει να προσελκύσει περισσότερο το ενδιαφέρον του αναγνώστη; Να εκθέσεις τεκμηριωμένα την άποψή σου με σχετικές κειμενικές αναφορές σε μία παράγραφο 110-130 λέξεων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική στάση του αφηγητή απέναντι στον χώρο και στη φύση της εργασίας του στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Πιστεύεις ότι είναι δικαιολογημένη ή όχι και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Λογοτεχνία και κριτική, οι δίδυμες αδελφές**

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από ανακοίνωση του ποιητή Τίτου Πατρίκιου σε Συνέδριο που οργανώθηκε από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΕΚΠΑ και το Κέντρο Έρευνας Επιστήμης και Εκπαίδευσης (Κ.Ε.ΕΠ.ΕΚ.). Βλ. Άντα Κατσίκη-Γκίβαλου (επιμ.), Η Λογοτεχνία Σήμερα: Όψεις, Αναθεωρήσεις, Προοπτικές, Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα 29, 30 Νοεμβρίου-1 Δεκεμβρίου 2002, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004, σ. 35.

Οτιδήποτε και αν αρχίσει να γράφει ο οποιοσδήποτε άνθρωπος, ακόμα και το πιο απλό κείμενο που γίνεται, αντιμετωπίζει αμέσως ένα πρόβλημα, έστω και αν δεν το συνειδητοποιεί πάντα: το πρόβλημα το ποια λέξη να διαλέξει, σε ποια θέση να την τοποθετήσει, ποια φράση να επεκτείνει και ποια να συντομεύσει, ακόμα και τι τελικά να αφήσει και τι να αφαιρέσει. Βέβαια στην περίπτωση ενός απλού κειμένου, θα έλεγα κειμένου ενός επιπέδου, η λύση συνήθως βρίσκεται γρήγορα, το πρόβλημα ξεπερνιέται άνετα και το γραφτό φτάνει απρόσκοπτα στο τέλος του.

Όταν όμως κάποιος καταπιάνεται με το γράψιμο ενός κειμένου με περισσότερα επίπεδα, τα οποία συσχετίζονται και αλληλοδιαπλέκονται, όταν θέλει μέσα απ' αυτά τα επίπεδα γραφής να αναπτύξει σκέψεις, να καταθέσει συγκινήσεις, να εκφράσει αισθήσεις, τότε το παραπάνω πρόβλημα εμφανίζεται πιο έντονα, συνειδητοποιείται βασανιστικά, επιλύεται πολύ πιο δύσκολα – αν και όταν επιλύεται- οπότε και η γραφή προχωρεί έχοντας να υπερβεί διαδοχικά εμπόδια όσο να φτάσει σε κάποιο τέλος, σε κάποιο τελείωμα, αν κατορθώσει να φτάσει.

Βέβαια τις δυσκολίες, μικρότερες ή μεγαλύτερες, του γραψίματος τις γνωρίζουμε όλοι, και μάλιστα όλοι όσοι βρισκόμαστε σ' αυτήν την αίθουσα, γιατί όλοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είμαστε άνθρωποι της γραφής. Εδώ όμως θα ήθελα να τονίσω ότι και στη μια και στην άλλη περίπτωση το γράψιμο προχωρεί μέσα από τη διαδικασία ενός συνεχούς ξεδιαλέγματος, μιας συνεχούς επιλογής. Να σταθώ όμως για λίγο σ' αυτές τις δύο περιπτώσεις.

Στην πρώτη, την περίπτωση του κειμένου ενός επιπέδου, εκείνον που το γράφει, είτε επειδή του το επιβάλλει κάποια εξουσιαστική αρχή ή θεσμός, είτε επειδή του το υπαγορεύει κάποιος με αυθεντία, είτε ακόμα επειδή του το υποβάλλει ο ίδιος του ο εαυτός, θα τον αποκαλούσα απλώς γραφέα.

Ενώ στη δεύτερη περίπτωση, εκείνον που γράφει ένα κείμενο με πολλαπλά επίπεδα, που δεν προβαίνει στην απλή αποτύπωση ήδη διαμορφωμένων πραγμάτων, αλλά επιχειρεί να τα συλλάβει στην κίνησή τους μέσα από το φίλτρο όσο το δυνατό περισσότερων υποκειμένων, ανασυνθέτοντάς

τα όμως μέσα από το δικό του φίλτρο και τελικά τα προτείνει στους άλλους, κάνοντάς τους συναναγνώστες, συνταξιδιώτες, συνενόχους, θα τον έλεγα, όπως άλλωστε τον έχει ονοματίσει η γλώσσας μας, [...], συγγραφέα.

Ας ξανάρθω τώρα σ' αυτό που τόνισα πιο πάνω, στη διαδικασία του συνεχούς ξεδιαλέγματος, που συνοδεύει το γράψιμο από τη στιγμή της γέννησής του. Αλλά όπως ξέρουμε όλοι, η αρχική σημασία της λέξης κρίση είναι ακριβώς ο διαχωρισμός, το ξεδιάλεγμα, η επιλογή, ενώ η αμέσως επόμενη σημασία της (κατά τα λεξικά) είναι η εκτίμηση, η απόφαση. Όπως από την άλλη μεριά, η αρχική σημασία της λέξης κριτική είναι η ιδιότητα του διακρίνειν, για να πάρει κατόπιν για τα φιλολογικά έργα (και στη συνέχεια για κάθε είδους έργο) τη σημασία της συστηματικής εκφοράς κρίσεων και αποφάνσεων περί του έργου.

Έτσι θα έλεγα, σχηματοποιώντας λίγο, πως η μονοεπίπεδη γραφή του γραφέα ακολουθείται από την κρίση που γεννιέται σχεδόν ταυτόχρονα μαζί της. Και πως η πολυεπίπεδη συγγραφή του συγγραφέα ακολουθείται από τη συστηματική αυτή κρίση, που είναι η κριτική, η οποία επίσης γεννιέται σχεδόν ταυτόχρονα μαζί της. [...]

Κείμενο 2

Τι είναι συγγραφέας;

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο της Κατερίνας Σχινά έχει δημοσιευθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό Ο Αναγνώστης (ανακτήθηκε στις 27.08.2022).

Η κοινωνιολόγος της τέχνης και ερευνήτρια στο γαλλικό Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών Nathalie Heinich εξέδωσε το βιβλίο «Être écrivain»,¹ με το οποίο αποσκοπούσε να κατανοήσει τη διαδικασία μέσω της οποίας παγιώνεται η συγγραφική ιδιότητα, μιλώντας με δεκάδες δημιουργών, την ανωνυμία των οποίων διαφύλαξε σχολαστικά. Βέβαια, όπως ομολογούσε και η ίδια, ένα ερωτηματολόγιο δεν αρκεί για να διεισδύσει κανείς στο μυστήριο της δημιουργίας· και παρά την φιλοδοξία της «να αναλύσει τα συστατικά αυτής της τόσο ιδιαίτερης ενασχόλησης» τα συμπεράσματά της δεν ήταν ιδιαίτερος πρωτότυπα. Η συγγραφική ιδιότητα, έγραφε, αποκτάται μέσω μιας διπλής κίνησης που αρχίζει ως «αναρρίχηση στην μοναδικότητα», για να ολοκληρωθεί ως «αναρρίχηση στην αντικειμενικότητα». Ο συγγραφέας επιδιώκει να ξεχωρίσει, όχι μόνο απ' όλους τους άλλους, αλλά κυρίως από τους ομότεχνούς του: «Ο δημιουργός πρέπει να είναι όχι μόνο πρωτότυπος και ανανεωτής, αλλά και “ο μόνος”», σημείωνε· κι ακόμη: «Η μοναξιά του συγγραφέα πρέπει να έρθει αντιμέτωπη με την αναγνώριση του κοινού, με τη δημοσίευση, τη φήμη ή την υστεροφημία – τότε επέρχεται ό, τι ονομάζω “αναρρίχηση στην αντικειμενικότητα”».

¹ «Είμαι συγγραφέας».

Ωστόσο, παρά την ρευστότητα του βιβλίου και την αδυναμία του να απαντήσει στο ερώτημα «τι σημαίνει να είσαι συγγραφέας» η «περιγραφική κοινωνιολογία» της Heinich, προσφέρει ένα ενδιαφέρον πορτρέτο του σύγχρονου λογοτέχνη. Από τον «επιτυχημένο μυθιστοριογράφο» που δηλώνει «η ποίηση; μα με τους όρους της αγοράς είναι καταστροφή!» ως τον «ρομαντικό» («οι συγγραφείς είναι πλάσματα θαυμαστά»), τον «μυστικιστή» («το να είσαι συγγραφέας είναι για μένα μια πνευματική συνθήκη, ανεξάρτητα από τα βιβλία που παράγεις») και τον «πολυγράφο» («ένας συγγραφέας δεν μπορεί να αρκείται στην αόριστη, την ιδανική ιδιότητα του “καλλιτέχνη”: πρέπει να είναι ένας επαγγελματίας της γραφής. Η συγγραφή είναι επάγγελμα») οι λογοτέχνες που απάντησαν στις ερωτήσεις της Heinich εμφανίζουν τα πιο διαφορετικά πρόσωπα, τις πιο διαφορετικές απόψεις. Σε ένα σημείο μονάχα συγκλίνουν: στο ότι με δυσκολία θα αυτοπροσδιορίζονταν ως συγγραφείς. Ίσως γιατί η θλίψη (και η αυτοαμφισβήτηση) αρχίζει, όταν στο λογοτεχνικό έργο μπει η τελευταία τελεία.

Κείμενο 3

Έλληνες Ποιητές

Το ακόλουθο ποίημα του Κώστα Μόντη (1914-2004) προέρχεται από τη συλλογή Ποίηση του Κώστα Μόντη (1962).

Ελάχιστοι μας διαβάζουν,
ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας,
μένουμε αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι
σ' αυτή τη μακρινή γωνιά,
όμως αντισταθμίζει που γράφουμε Ελληνικά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η διπλή ιδιότητα του συγγραφέα (μονάδες 10) και ποιο το άγχος του (μονάδες 5), σύμφωνα με το Κείμενο 2; Να απαντήσεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 συνιστά ανακοίνωση σε επιστημονικό συνέδριο. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν την παραπάνω θέση, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 4), και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στην τρίτη, τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Βέβαια τις δυσκολίες... συγγραφέα») παρατηρούμε ότι η διαίρεση, η αντίθεση και ο ορισμός χρησιμοποιούνται ως τρόποι οργάνωσης και ενίσχυσης της αλληλουχίας των νοημάτων. Ποια είναι η έννοια που διαιρείται (μονάδες 2), ποιες αντίστοιχα αυτές που παρουσιάζονται αντιθετικά (μονάδες 2) και ποιες αυτές που ορίζονται (μονάδες 2);

β. «η γραφή προχωρεί έχοντας να υπερβεί διαδοχικά εμπόδια» (Κείμενο 1), «Σε ένα σημείο μονάχα συγκλίνουν» (Κείμενο 2): Να αντικαταστήσεις καθεμιά από τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις με μία συνώνυμη λέξη ή φράση, ώστε το ύφος λόγου να γίνει ανεπίσημο (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στην ελληνική γλώσσα στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Μοναξιά: η πληγή του 21ου αιώνα**

Διασκευή άρθρου της ψυχολόγου Ηλέκτρας Χατζηδημητρίου που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.inzone.gr στις 4 Δεκεμβρίου 2016.

Μοναξιά... Μια λέξη που με το πρώτο άκουσμά της φέρνει στο μυαλό συναισθήματα δυσάρεστα και σκέψεις θλίψης και μελαγχολίας. Ανά τους αιώνες, δεν ήταν λίγοι οι καλλιτέχνες και οι φιλόσοφοι που ασχολήθηκαν με αυτήν, ξεκινώντας από τον Αριστοτέλη ο οποίος πολλούς αιώνες πριν είχε διαπιστώσει πως: «Ο άνθρωπος είναι ον φύσει κοινωνικό και πολιτικό. Αυτός που μπορεί να ζήσει μακριά απ' τις ανθρώπινες κοινωνίες είναι είτε θηρίο είτε θεός». Μολονότι, λοιπόν, η μοναξιά αποτελεί ένα διαχρονικό ζήτημα ανά τους αιώνες, στις μέρες μας τείνει σταδιακά να καταλαμβάνει διαστάσεις επιδημίας. Εξωτερικά πολλοί άνθρωποι μπορεί να φαίνονται κοινωνικοί και ευτυχισμένοι, αλλά μέσα τους νιώθουν κενοί. Ζούμε σε μια εποχή που η έμφαση δε δίνεται πλέον στην ποιότητα των σχέσεων και στην αληθινή επαφή και επικοινωνία, αλλά στην επίδειξη της ποσότητας και του εύρους του κοινωνικού δικτύου. Φυσικά, στο γεγονός αυτό έχει συντελέσει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο η τεχνολογία, η οποία, ενώ αρχικά στόχευε στο να φέρει τους ανθρώπους πιο κοντά με κάθε δυνατό τρόπο, στην πορεία έχασε το δρόμο της και πέτυχε ακριβώς το αντίθετο.

Στη σημερινή εποχή τα ποσοστά των ανθρώπων που υποφέρουν από μοναξιά έχουν ξεπεράσει κάθε προηγούμενο. Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;», «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;». Τι πραγματικά έχει οδηγήσει, όμως, σ' αυτή την κατάσταση; Γιατί ενώ γνωρίζουμε ότι η ουσιαστική κοινωνική επαφή και το «ανήκειν», αποτελούν πρωταρχική ανάγκη του ανθρώπινου είδους, αποτυγχάνουμε και στερούμαστε αυτή την πολύτιμη πηγή ικανοποίησης και ευτυχίας;

Ζούμε σε μία εποχή που έχουμε τη δυνατότητα να βιώνουμε όλες τις υλικές ανέσεις, αλλά και τα σπουδαία επιτεύγματα της ιατρικής και της τεχνολογίας. Αδιαμφισβήτητα, το βιοτικό μας επίπεδο κατέγραψε στην πάροδο των χρόνων μια ανοδική πορεία. Δε συνέβη, όμως, το ίδιο και με την ψυχική και συναισθηματική μας ευημερία. Οι λιγγιδείς ρυθμοί ζωής του σήμερα μας «φορτώνουν» συνεχώς με νέους ρόλους, νέες υποχρεώσεις, περιορισμούς και ευθύνες. Μέσα σ' αυτή την πάλη της καθημερινότητας ο ποιοτικός χρόνος που μπορούμε να αφιερώσουμε στον εαυτό μας είναι ελάχιστος. Ελάχιστος, όμως, είναι και ο χρόνος και τα αποθέματα που έχουμε στη

διάθεση μας, για να χτίσουμε ουσιαστικές σχέσεις με τους γύρω μας, σχέσεις που να βασίζονται στην αυθεντική και ειλικρινή έκφραση.

Στις μέρες μας, διψάμε για αληθινή επαφή με τους άλλους, καθώς τις περισσότερες φορές δειλιάζουμε να ανοιχτούμε και να βγάλουμε στην επιφάνεια βαθύτερα κομμάτια του εαυτού μας. Μας λείπουν οι ανθρώπινες σχέσεις μέσα στις οποίες θα νιώθουμε πραγματικά ο εαυτός μας, χωρίς καμία προσποίηση ή ίχνος υποκρισίας. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει εγκλωβιστεί στην εικόνα του και περικλείεται από αναρίθμητα «πρέπει», «πρέπει» που μπορεί μεν στα μάτια των άλλων να τον κάνουν να φαίνεται σωστός, ωστόσο του κοστίζουν πολλά περισσότερα. Του στερούν τον πραγματικό του εαυτό, το “είναι” του. Μέσα σε σχέσεις συμβατικές ο σύγχρονος άνθρωπος χάνει την ελευθερία του και αναγκάζεται να «φυλακίσει» μέσα του αυτά που πραγματικά σκέφτεται και αισθάνεται. Μέσα σε τέτοιες σχέσεις, λοιπόν, πώς να μη νιώθει μόνος και κενός; Όσο λιγότερα κομμάτια του αληθινού του εαυτού μοιράζεται κανείς με τους άλλους, τόσο μεγαλύτερη μοναξιά νιώθει.

Κείμενο 2

Οι μοναχικοί άνθρωποι έχουν βλέμμα βαθύ

Απόσπασμα από το βιβλίο της Μάρως Βαμβουνάκη «Ο παλιάτσος και η Άνιμα», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα: 2006.

Στους καιρούς μας, η μοναξιά θεωρείται απειλή, ήττα. Στο όνομα τούτου του τρόμου, αποφασίζονται και οι βαρύτεροι συμβιβασμοί. Συμβιβασμοί στη συντροφιά, στη δουλειά, στους φίλους, στις ιδεολογίες, στο γάμο. Υπάρχουν άνθρωποι που προτιμούν να κοιμούνται με τον εχθρό τους, να μοιράζονται την κάθε μέρα τους με κάποιον που περιφρονούν, που τους μειώνει, τους αποδιοργανώνει το χαρακτήρα, παρά να ζήσουν, έστω και για ένα διάστημα, μόνοι. Λέγεται ότι «φόβος μοναξιάς είναι φόβος εαυτού» ίσως και γι' αυτό είναι τόσο ισχυρός, ολοκληρωτικός φόβος. Όταν ο ίδιος ο εαυτός μας, μας είναι άγνωστος, απωθημένος, παραποιημένος και ξένος, τον αποφεύγουμε.

Υπάρχουν άνθρωποι που μπορείς να ζεις μέσα τους χωρίς να ζεις μαζί τους. Όπως και άνθρωποι που ενώ ζεις μαζί τους είναι αδύνατον να ζεις μέσα τους, έγραφε ο Γκαίτε. Με άλλα λόγια, μέσα σε πολυμελή οικογένεια, μέσα σε φασαριόζικη παρέα που γλεντοκοπά, μέσα σε μια ομάδα που εκδράμει, η εσωτερική μοναξιά, η αληθινή γνήσια μοναξιά ενός μέλους μπορεί να φτάνει στην απελπισία. Δεν είναι όλοι γεννημένοι για να παντρευτούν, δεν είναι όλοι γεννημένοι για να γεννούν παιδιά.

Κοινωνικός δεν είναι ο κοσμικός. Κοινωνικός είναι ο άνθρωπος που μπορεί να συμπαθήσει τον άλλο. Να τον ακούσει με βαθιά προσοχή, να του ανοίξει την καρδιά του. Την κοινωνικότητα την

ορίζει η ικανότητα της συμπάθειας και της αλληλοκατανόησης, ενώ την κοσμικότητα η σωματική συνύπαρξη για κάποιου είδους υλική συνεργασία: για να φωτογραφηθούμε, για παράδειγμα, σε κάποιο κοσμικό περιοδικό ή για να ανταλλάσσουμε επισκέψεις με σκοπό να παραμείνουμε σε ένα επίπεδο μελών καλής οικονομικής τάξεως κ.λπ.

Αυτές όμως είναι εμπειρίες που μόνο οι θαρραλέοι της μοναξιάς μπορούν να χαρούν. Γιατί η μοναξιά σου ασκεί το κουράγιο, σου εκλεπτύνει τη διαίσθηση, σου στερεώνει την αυτάρκεια και τη σεμνότητα που καταλήγει να επιλέγει κάθε σοβαρός άνθρωπος. Γιατί η μοναξιά είναι το σχολείο της αυτογνωσίας. Και όπως λέει ο Λάο-Τσε: «Αν όλο τον κόσμο γνωρίσεις, γνώρισες πολλά. Αν γνωρίσεις τον εαυτό σου, τα έμαθες όλα».

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες

Το ποίημα που ακολουθεί είναι του Γιώργου Γεραλή (1917-1996) από το βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Ε', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες
ωραίες το βράδυ,
μέσα σε λάμπεις πολύχρωμες
κανένα φως,
στο βουητό το αδιάκοπο
ήχος κανένας,
σε αναρίθμητα πρόσωπα
μορφή καμιά.
Ωραίες το βράδυ,
με την απέραντη μοναξιά
στο κινούμενο πλήθος,
πόση ξεκούραση,
μιλάς δε σ' ακούνε,
γένεφεις κι εκείνοι ονειρεύονται,
το ποτάμι κυλά
καθρεφτίζοντας άστρα διαλυμένα,
προσωπεία από τη μια
κι από την άλλη όχθη.
Ωραίο μέσα στην πολυάνθρωπη
ερημιά να ξεχνιέσαι,
να μη θυμάσαι αν άκουσες «πνίγομαι»
ή «αγάπη μου, ήρθες αργά»,

ή κάτι ακόμα πιο αδιάφορο:
«να βρεθούμε μια μέρα».
Χέρια που δέρνονται μεθυσμένα,
μάτια ανεξερεύνητα, δεν τα προφταίνεις
και οι συναντήσεις συμπτωματικές και δίχως
μιαν οποιαδήποτε συνέχεια, όπως
οι γνωριμίες στις κλινικές.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 η συγγραφέας παραθέτει μια φαινομενική και μια ουσιαστική διάσταση της έννοιας της κοινωνικότητας. Να την εξηγήσεις σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις δύο τρόπους με τους οποίους οργανώνεται ο λόγος στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 4). Να δικαιολογήσεις τις επιλογές της κειμενογράφου με βάση την πρόθεσή της σε κάθε περίπτωση. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α) Να ξαναγράψεις το απόσπασμα του Κειμένου 1 (στη 2η παράγραφο): **Οι άνθρωποι συχνά αναρωτιούνται: «Τι κάνω λάθος στις σχέσεις μου με τους άλλους;», «Γιατί δεν μπορώ να αντλήσω γνήσια ικανοποίηση μέσα από τις κοινωνικές μου επαφές;»**

μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια των ανθρώπων που βρίσκονται σε ευθύ λόγο. (μονάδες 2)

Τι αλλάζει ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 2)

β) Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια χαρακτηριστικά των πολυάνθρωπων πολιτειών παρουσιάζονται στο Κείμενο 3 και πώς αποτυπώνονται εκφραστικά; (τρεις αναφορές σε σχετικούς κειμενικούς δείκτες κρίνονται επαρκείς). Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**«Ηθική και οικουμενικές αξίες στον σημερινό κόσμο»**

Δύο Γάλλοι στοχαστές, ο Αξέλ Καν και ο Ζερόμ Μπεντέ, ανταλλάσσουν απόψεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πρόοδο, τη σύγκρουση των πολιτισμών (πηγή: εφημ. Καθημερινή, 02-05-2004).

Πώς θα ήταν ένας κόσμος χωρίς ηθική; Με βάση αυτό το διαχρονικό φιλοσοφικό ερώτημα, που στην εποχή μας αποκτά ιδιαίτερη σημασία, οι Γάλλοι διαπρεπείς στοχαστές Αξέλ Καν και Ζερόμ Μπεντέ ανταλλάσσουν απόψεις μέσα από τις στήλες της εφημερίδας Le Figaro.

Η ηθική συνδέεται άμεσα με τις αξίες. Για τον Αξέλ Καν, υπάρχουν δύο είδη αξιών: αυτές που έχουν τιμή και αυτές που είναι ανεκτίμητες, όπως οι ηθικές αξίες. Οι οικονομικές αξίες, που αφορούν τιμές και κέρδη, που είναι διαπραγματεύσιμες και που υπολογίζονται με μαθηματικές πράξεις, είναι οι αξίες που μπορούν να προσδιοριστούν και να εκτιμηθούν. Αντιθέτως, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που μπορεί να ενδιαφέρει τους ανθρώπους, έχει άλλου είδους αξία, ανεκτίμητη.

Στις ανεκτίμητες αξίες εγγράφονται και αξίες που χαρακτηρίζουμε οικουμενικές. Πολλοί, ωστόσο, θεωρούν ότι ακόμη και οικουμενικές αξίες, όπως τα δικαιώματα του ανθρώπου, υπόκεινται στη σχετικότητα.

Ο Αξέλ Καν συμφωνεί με την άποψη αυτή, αλλά διατηρεί τις επιφυλάξεις του. Γνωρίζουμε καλά, λέει, ότι συχνά στην ιστορική πραγματικότητα, τα δικαιώματα του ανθρώπου προβλήθηκαν ως το επιχείρημα των παλαιών αποικιοκρατών, που έλεγαν ότι είχαν ως αποστολή τους να εκπολιτίσουν τους απολίτιστους. Δικαίως, λοιπόν, προβληματιζόμαστε όταν βλέπουμε σήμερα τους αυτοανακηρυχθέντες υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να αντιμετωπίζουν με σχετικότητα την ανθρώπινη ζωή, σε περιπτώσεις που οι ίδιοι εμπλέκονται σε πολεμικές συγκρούσεις.

Μας πείθουν άραγε όλοι αυτοί όταν μιλούν για «πόλεμο χωρίς κανένα θύμα»; Οχι ασφαλώς, διότι εννοούν κανένα θύμα στις δικές τους τάξεις, ανεξαρτήτως του αν η άλλη πλευρά θρηνεί αμάχους, γυναίκες και παιδιά που σκοτώνονται από βόμβες. Όλοι αυτοί ξεχνούν ότι το πρώτο από τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι το ότι η ζωή του καθενός έχει την ίδια αξία.

Τα βέλη του Αξέλ Καν έχουν στόχο την υποκρισία της Δύσης, όσον αφορά στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο συνομιλητής του όμως, ο Ζερόμ Μπεντέ, υπενθυμίζει ότι η Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν υπεγράφη μόνον από ορισμένους Δυτικούς. Ανάμεσα στους συντάκτες της ήταν, επί παραδείγματι, ένας Λιβανέζος κι ένας Ινδός. Είναι σφάλμα, επισημαίνει, να «δυτικοποιούμε» τα δικαιώματα του ανθρώπου,

περιορίζοντας έτσι τον οικουμενικό τους χαρακτήρα. Επιπλέον, προσθέτει ο Μπεντέ, και οι λαοί που ζούσαν σε καθεστώς αποικιοκρατίας, όταν διεκδίκησαν την ανεξαρτησία τους, το έπραξαν στο όνομα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στα οποία περιλαμβάνεται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και της εθνικής κυριαρχίας στον φυσικό πλούτο.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη μυθιστορηματική βιογραφία του Τάσου Αθανασιάδη «Αλβέρτος Σβάιτσερ», βιβλιοπωλείο της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα.

Περιγράφοντας ο Αλβέρτος Σβάιτσερ τη δράση του στη ζούγκλα της ισημερινής Αφρικής, δεν μπόρεσε να ξεχάσει το μεγάλο χρέος του, αφού μέσα του ο κοινωνικός παρατηρητής ήταν αναπόσπαστος απ' τον φιλόσοφο και τον καλλιτέχνη: Να καταγγείλει στην πολιτισμένη ανθρωπότητα του καιρού του τις συνθήκες ζωής των ιθαγενών κάνοντας μαζί και τις υποδείξεις του για την καλύτερη τους. Έτσι, όταν χρειάστηκε να ρωτήσει αν έχουμε, - εμείς «οι πολιτισμένοι», - το δικαίωμα να επιβάλουμε την κυριαρχία μας σε λαούς πρωτόγονους, δε δίστασε ν' απαντήσει ο ίδιος μ' ένα κραυγαλέο «όχι!», όσο ο μοναδικός σκοπός μας είναι ν' αποσπάσουμε απ' τις χώρες τους υλικά κέρδη. Κι ενώ έβλεπε τη δικαίωση μιας κυριαρχίας μονάχα στην ηθική και υλική εξύψωση των ιθαγενών, υπογράμμιζε την τραγική αντίθεση ανάμεσα στα συμφέροντά μας και τα δέοντα του εκπολιτισμού τους, που οδηγούσε τις αμοιβαίες σχέσεις σε αδιέξοδο. Γιατί οι πρωτόγονοι, επιθυμώντας να κερδίσουν χρήματα, για ν' απολαύσουν τ' αγαθά του πολιτισμού, θυσιάζανε πρόθυμα την ελευθερία τους στους λευκούς, που τους αντιπρόσφεραν τα φονικά προϊόντα τους (οιοπνευματώδη ποτά, ναρκωτικά, τρόφιμα ασυμβίβαστα με το κλίμα της Αφρικής κ.ά.), συντελώντας έτσι στον εκφυλισμό τους. Αν όμως ο κοινωνιολόγος διαπίστωνε μια κατάσταση, ο ανθρωπιστής επιμένει σε μιαν αρχή: «Όποιος αιστάνθηκε τον πόνο και την αγωνία έχει χρέος να βοηθήσει για να δοθούν εκεί κάτω οι πρώτες βοήθειες, που έλαβε κι ο ίδιος όταν έπασχε. Γιατί κανένας μας πια δεν μπορεί ν' ανήκει μονάχα στον εαυτό του, μα έχει γίνει αδελφός εκείνων που πόνεσαν. Η ίδια η αρρώστια, αδελφοποιώντας τους ανθρώπους με τη σφραγίδα του κοινού πόνου, επιβάλλει σαν ύψιστο καθήκον ανθρωπισμού την ιατρική βοήθεια στις αποικίες».

Κείμενο 3

Τα όπλα

Το ποίημα του Νικηφόρου Βρεττάκου προέρχεται από τη συλλογή Ηλιακός λύχνος, 1984 (Τα Ποιήματα, τ. Γ', Τα Τρία Φύλλα, Αθήνα 1991).

Δεν εγκατέλειψα ούτε στιγμή

το εργαστήρι μου όπου φτιάχνω τα όπλα,
εκτελώντας παραγγελιές που λαβαίνω
από την ειρήνη. Συλλογιέμαι πως όλα
τα μυρμήγκια της γης έχουν καρδιά
και φτιάχνω εφτά χρωμάτων λουλούδια.

Καταξίωσε, Κύριε, τα χέρια μου, ευλόγησε
ν' αυξάνουν τα όπλα μου. Ο στρατός μου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Ο Αλβέρτος Σβάιτσερ έχει τιμηθεί με το βραβείο Νόμπελ ειρήνης για τις απόψεις και το έργο του. Πιστεύεις ότι δικαιολογείται η παραπάνω διάκριση με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 2; Να εκθέσεις τη γνώμη σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Στη 2η παράγραφο του Κειμένου 1 επιλέγονται ως τρόποι οργάνωσης των νοημάτων η διαίρεση και η αντίθεση. Να επιβεβαιώσεις την παραπάνω παρατήρηση με δύο σχετικές αναφορές (μονάδες 4) και να εξηγήσεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργούν (μονάδες 2)
β. Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στις τέσσερις τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 1 (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 2 όπου ο λόγος είναι ειρωνικός και ένα σημείο στο οποίο είναι καταγγελτικός (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις την κάθε επιλογή λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, τα όπλα για τα οποία κάνει λόγο το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 και να στηρίξεις την απάντησή σου σε στοιχεία του ποιήματος (3 κειμενικούς δείκτες). Θα ήθελες να συνδράμεις κι εσύ στο έργο του ποιητικού υποκειμένου; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Τα στερεότυπα]**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διδακτορική διατριβή της Μαρίας Μιχάλη με τίτλο «ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ» (Πανεπιστήμιο Αιγαίου -Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών- Τμήμα Μεσογειακών σπουδών- Ιούλιος 2019).

Το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ορίζει τα στερεότυπα ως μια γενικευτική άποψη ή προκατάληψη για τα χαρακτηριστικά ή τους ρόλους που «πρέπει» να έχουν ή να υιοθετήσουν τα άτομα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (λ.χ. ο πατέρας είναι υπεύθυνος για την οικονομική εξασφάλιση της οικογένειας, η μητέρα είναι υπεύθυνη για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών).

Ο Pickering¹ ορίζει τα στερεότυπα ως έναν τρόπο να παρουσιάζονται και να αξιολογούνται άτομα με σταθερούς και άκαμπτους όρους. Τα στερεότυπα αναπαράγουν άνισες κοινωνικές σχέσεις και περιορίζουν την αυτενέργεια και την κοινωνική θέση των ατόμων που αποτελούν στόχο. Πιο συγκεκριμένα, τα στερεότυπα περιστρέφονται γύρω από ένα υποτιθέμενο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ομάδας (λ.χ. γυναίκες, άντρες, νέοι/ες) ή της τάξης (λ.χ. συντηρητικοί, προοδευτικοί) στην οποία αναφέρονται, με αποτέλεσμα τα άτομα να μην αντιμετωπίζονται με τα δικά τους ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά αλλά μέσα από γενικές ομογενοποιημένες κατηγορίες στις οποίες η βιολογία, η εθνικότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ηλικία κ.λπ. φαίνονται να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Τέτοιες εικασίες καθορίζονται με βάση το χαρακτηριστικό εκείνο που είναι ευρέως πιο διαδεδομένο για κάθε κατηγορία, με αποτέλεσμα να φαίνονται οι κατηγορίες αδιαμφισβήτητες και αμετάβλητες. Με λίγα λόγια, τα στερεότυπα αποτελούν μια άκαμπτη και απόλυτη μορφή πολιτισμικής εκπροσώπησης που δημιουργεί φραγμούς μεταξύ των ανθρώπων τοποθετώντας τους σε κατηγορίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Επίσης, ο Pickering αναφέρει ότι τα στερεότυπα στηρίζουν τις υπάρχουσες δομές εξουσίας και όσοι/ες τα διαιωνίζουν συνήθως θεωρούν ότι βρίσκονται σε θέσεις μεγαλύτερης εξουσίας από αυτούς τους οποίους/τις οποίες αυτά αναφέρονται.

Ουσιαστικά τα στερεότυπα αποτελούν μια ουσιοκρατική αντίληψη των ταυτοτήτων των ατόμων, καθώς τα άτομα αντιμετωπίζονται με βάση εικαζόμενα χαρακτηριστικά της κατηγορίας στην οποία τοποθετούνται (λ.χ. γυναίκα) και παρουσιάζονται θεμελιωδώς όμοια μεταξύ τους,

1 Pickering, M. (2015). Stereotyping and Stereotypes.

αλλά και θεμελιωδώς διαφορετικά από μέλη άλλων ομάδων. Επομένως, τα άτομα ομαδοποιούνται και κατηγοριοποιούνται με βάση στερεοτυπικές γενικεύσεις και αντιλήψεις και δεν λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά τους.

Κείμενο 2

Διαφέρω άρα υπάρχω

Κείμενο του Πλάτωνα Ριβέλλη αντλημένο από την ιστοσελίδα <https://www.rivellis.gr> και δημοσιευμένο στις 7-3-96.

Οι διαφορές, που διαπιστώνω πως με διακρίνουν από τους συμπατριώτες μου, δεν καταφέρνουν να με τοποθετήσουν στο περιθώριο. Πιθανόν γιατί το τελευταίο χρειάζεται ένα κέντρο, για να καθοριστεί. Κι αυτό δεν μπορώ να το ορίσω.

Δεν παύουν όμως να μου γεννούν ενοχές για την αδυναμία μου. Αδυναμία μου να ενταχθώ στην ελληνική πραγματικότητα. Να χαρώ, για παράδειγμα, τα σύγχρονα ελληνικά τραγούδια, να παρακολουθήσω τον ελληνικό κινηματογράφο τέχνης, να πω καφέ φραπέ, να παθιαστώ με τον αθλητισμό, να συγκινηθώ με το Βυζάντιο, να γελάσω με τους Μήτσους, να θεωρήσω τη φυλή μας ανώτερη των άλλων, να μισήσω τους Τούρκους, να νοιώσω προδομένος ως Έλληνας, και, τώρα τελευταία, εθνικά ταπεινωμένος. Πιστεύω μάλιστα πως, αν νικούσα την αδυναμία μου αυτή, θα ένοιωθα σαν το ψάρι στο νερό και πως η ταύτισή μου με το περιβάλλον θα μου εξασφάλιζε ασφάλεια και ηρεμία.

Το γεγονός βέβαια ότι δεν πετυχαίνω τέτοια νίκη, ίσως να μην οφείλεται μόνον σε αδυναμία, αλλά και σε μίαν ύπουλη αλαζονεία που με σπρώχνει να ξεχωρίσω. Και όταν δεν καταφέρνω κάτι τέτοιο με τις ικανότητές μου, ίσως το πετυχαίνω με την υπογράμμιση των διαφορών μου. Έτσι ακριβώς όπως ένας ανάπηρος, που ανάγει την αναπηρία του σε ιδιαιτερότητα και χαιρέται ακόμα και με την αμηχανία που αυτή προκαλεί στο περιβάλλον του.

Αν όμως για λίγο προσπαθήσω να παραμερίσω τις ενοχές μου αναλαμβάνοντας την υπεράσπιση του εαυτού μου, ίσως καταφέρω να με μεταπείσω και να υποστηρίξω ότι τα πράγματα που είναι σημαντικά για τον καθένα μας διαφέρουν. Πως η παιδική μας ηλικία συνιστά του καθενός τη ρίζα. Κι ότι παράδοση αποτελούν εκείνα που τον καθένα συγκινούν και ηδονή όσα τον ταραίζουν. Και πως ο καθένας έχει το δικαίωμα να νοιώθει από άλλα πράγματα ταπεινωμένος ή θυμωμένος.

Ξέρω ότι ακούγεται όλο και συχνότερα από πράγματι καλοπροαίρετους ανθρώπους η προτροπή να τονίζουμε όσα μας ενώνουν και όχι όσα μας χωρίζουν. Ίσως όμως να είναι κι αυτό επικίνδυνο. Γιατί οδηγεί σε ομαδοποιήσεις και αποκλεισμούς. Δεν χρειάζεται να τονιστεί τίποτε άλλο παρά η ιδιαιτερότητα κάθε ατόμου και ο σεβασμός και θαυμασμός που της αρμόζει και της

οφείλουμε. Άλλωστε αυτά που μας ενώνουν δεν θα είχαν αξία, αν δεν υπήρχαν εκείνα που μας χωρίζουν.

Γι αυτό θα πρότεινα να κρεμαστεί σε κάθε σχολική τάξη μια φωτογραφία της Γης, όπως αυτή που τη δείχνει από ψηλά να αιωρείται στο σύμπαν. Έτσι, για να συνηθίζουμε από μικροί, πως η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς.

Κείμενο 3

ΕΙΣΩΣΕΙΣ

Το ποίημα του Χάρη Μελιτά ανήκει στη συλλογή «4 ενοχές» από τις εκδόσεις Μανδραγόρας, 2021.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι άστεγοι
οι άνεργοι
οι πρόσφυγες
οι διψασμένοι
στα μπαλκόνια της βροχής
οι κλειδωμένοι
στα βαγόνια της ψυχής
οι διμοιρίες των γυμνών
οι μάνες απορρίμματα
οι κόρες εργαλεία.

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι.

Έξω οι ξεχασμένοι
στον λαβύρινθο
οι χωνεμένοι
σε καλούπια ατελή
οι στερημένοι
ενυπόθηκο φιλί
οι ιχνηλάτες των βυθών
οι φέροντες
το περιβραχιόνιο
του έρποντος θανάτου.

Κατά τα άλλα
προφανώς είμαστε όλοι ίσοι.
Τι μαστορεύει
στο μυαλό μου ο Προκρούστης²;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις σε 70 περίπου λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας στο τέλος του Κειμένου 2: «η κοινή μας μοίρα είναι αυτή που μας ενώνει και οι χιλιάδες μικροδιαφορές αυτές που μας κάνουν ιδιαίτερους, άρα σημαντικούς» αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α.. Να σχολιάσεις με συντομία την αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 2 σε σχέση με το θέμα του και τη θέση που φαίνεται να παίρνει ο αρθρογράφος σε αυτό. (μονάδες 6)

β. Στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ο επιστημονικός λόγος προσδιορίζεται από την κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, την επίκληση στην αυθεντία, τους ορισμούς, την προτίμηση στην παθητική σύνταξη έναντι της ενεργητικής και από το στοιχείο ότι είναι αναλυτικός. Να επιβεβαιώσεις καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα με μια αναφορά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την στάση απέναντι στην ισότητα που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας στην ερμηνεία σου τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη θέση του ποιητικού υποκειμένου (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

2 Προκρούστης : ήταν μυθικός ληστής. Προσκαλούσε κάθε διαβάτη να ξαπλώσει σε ένα σιδερένιο κρεβάτι, γνωστό ως Προκρούστειος κλίνη. Αν το θύμα ήταν ψηλό κι εξείχε από το κρεβάτι, ο Προκρούστης έκοβε το περίσσιο τμήμα του σώματός του. Αντιθέτως, αν το θύμα ήταν πιο κοντό, τότε τραβούσε τα άκρα του μέχρι να φτάσουν στο μήκος του κρεβατιού.

Κείμενο 1**ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

Το κείμενο που ακολουθεί έχει αντληθεί από το ψηφιακό βιβλίο της βιολόγου Βαρβάρας Παναγιωτίδου με τίτλο «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (2020).

Το πρώτο συνθετικό της λέξης «αιφορία» είναι το «αεί» που σημαίνει «πάντοτε». Συνεπώς, αιφορία σημαίνει «η γη να φέρει, να έχει πάντοτε και τώρα και στο μέλλον φυσικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για τη διατήρηση της ζωής και της ανάπτυξης, όπως το νερό, το έδαφος, ο καθαρός αέρας». Αυτοί οι φυσικοί πόροι είναι απαραίτητοι για την ανάπτυξη. Τίποτα δεν μπορεί να παραχθεί χωρίς νερό και ενέργεια, τίποτα υγιεινό δεν μπορεί να καλλιεργηθεί σε ένα υποβαθμισμένο, διαβρωμένο, ρυπασμένο έδαφος, όλοι έχουμε δικαίωμα να αναπνέουμε καθαρό αέρα. Αν τους φυσικούς πόρους τους χρησιμοποιούμε με σύνεση και σωφροσύνη τότε μπορούν να διατηρηθούν και στο μέλλον και να χρησιμοποιηθούν από τις μελλοντικές γενιές. Αν όχι, θα έρθει καιρός που θα εξαντληθούν τα αποθέματα νερού ή η ρύπανση θα είναι τόσο μεγάλη που το νερό, το έδαφος, ο αέρας δεν θα είναι κατάλληλα για την επιβίωσή μας. Και αυτός ο καιρός δεν αργεί να έρθει. Περίπου σε 100 χρόνια τον υπολογίζουν οι ειδικοί.

Ήταν το 1987, όταν η παγκόσμια επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη εξέδωσε την έκθεση με τίτλο «Το κοινό μας μέλλον», στην οποία για πρώτη φορά συμπεριλαμβάνεται ο ορισμός της Αειφόρου ανάπτυξης. Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, Αειφόρος ανάπτυξη είναι εκείνη η ανάπτυξη η οποία καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες. Δηλαδή, εδώ και μια εικοσιπενταετία, γίνονται συστάσεις από την παγκόσμια επιτροπή για το περιβάλλον, για περιορισμένη χρήση των φυσικών πόρων όπως το νερό, το έδαφος, τα φυτά και τα ζώα, έτσι ώστε να μην εξαφανιστούν, να υπάρχουν πάντοτε και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον από τις επόμενες γενιές. Επίσης, στην έκθεση για το κοινό μας μέλλον συστήνεται μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο θεωρείται υπεύθυνο για την αύξηση της θερμοκρασίας και την κλιματική αλλαγή.

Στην «Ατζέντα 2030» για τη βιώσιμη ανάπτυξη που υιοθετήθηκε από τους αρχηγούς κρατών κατά την ειδική σύνοδο της Γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, περιλαμβάνονται 17 στόχοι. Ο πρώτος στόχος που τίθεται για την προστασία του περιβάλλοντος είναι η εξάλειψη της φτώχειας, και ο δεύτερος η εξάλειψη της πείνας, η ασφάλεια των τροφίμων και η προώθηση βιώσιμων καλλιεργειών. Ο τρίτος στόχος αναφέρεται στην εξασφάλιση της υγείας σε όλες τις

ηλικίες, ενώ με τον τέταρτο στόχο επιδιώκεται μια ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και μια δια βίου εκπαίδευση για όλους. Με τον πέμπτο στόχο επιδιώκεται η ισότητα των φύλων και η ενδυνάμωση όλων των γυναικών και κοριτσιών. Ακόμη επιδιώκεται η μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των χωρών, αλλά και μέσα σ' αυτές, επιδιώκονται ειρηνικές κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς. Και εδώ μπορεί να ρωτήσει κανείς: μα τι σχέση έχουν αυτοί οι στόχοι με το περιβάλλον; Είπαμε όμως ότι, σύμφωνα με την Αειφόρο ή Βιώσιμη ανάπτυξη που απαιτείται για την προστασία του περιβάλλοντος, πρέπει κανείς να βλέπει και να εξετάζει όλες μαζί τις παραμέτρους, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές.

Κείμενο 2

Η αξία του μινιμαλισμού

Το απόσπασμα προέρχεται από άρθρο του Θωμά Καραγκιοζόπουλου, που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών (www.efsyn.gr) στις 14/9/2019.

Ιστορικά, στις κοινωνίες, η αξία του ανθρώπου δεν υπολογίζεται από αυτά που κάνει. Η κατοχή πραγμάτων γίνεται το μέσο για κοινωνική καταξίωση και προβολή. Τα πράγματα αποκτούν μια αξία συμβόλου, γοήτρου και επίδειξης. Ο άνθρωπος παύει να είναι ο εαυτός του και είναι αυτό που συμβολίζει το αυτοκίνητό του, το κινητό του, το σπίτι του.

Χρειάζεται να κατανοήσουμε ότι μόνο τα αγαθά και η κατανάλωσή τους δεν ικανοποιούν την ανάγκη μας για ουσία. Επίσης, ότι η συσσώρευση υλικών αγαθών δεν μπορεί να γεμίσει το κενό στις ζωές μας που δεν έχουν πια αυτοπεποίθηση ή σκοπό. Το να έχεις πολύ λίγα ή πολλά παραπάνω δεν μπορεί να προσφέρει ικανοποίηση, όταν έχεις κάποιες αξίες στη ζωή σου. Χρειάζεται να υπάρχει μια ισορροπία και το να έχουμε όσα χρειαζόμαστε είναι η χρυσή τομή.

Εδώ πρέπει να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ της λιτότητας που προκύπτει από την οικονομική κρίση και μιας αυτόβουλης ενεργητικής εγκράτεια, όπως τη χαρακτήριζε ο μεγάλος Ιταλός πολιτικός Ενρίκο Μπερλινγκουέρ το 1977, πολλά χρόνια πριν από την οικονομική κρίση του 2008: «Ο άκρατος ατομικός καταναλωτισμός παράγει μόνο διασπάθιση πλούτου και στρεβλώσεις της παραγωγής, αλλά πέραν αυτών και δυσφορία, αποπροσανατολισμό, δυστυχία».

Ο μινιμαλισμός ταυτίζεται με την εγκράτεια. Ιδέα του μινιμαλισμού είναι να αγοράζεις ό,τι έχεις ανάγκη, να μπορείς να το αιτιολογήσεις στον εαυτό σου αν προσθέτει κάποια αξία στη ζωή σου. Αν δεν προσθέτει, τότε δεν το χρειάζεσαι. Αν δεν το χρειάζεσαι, δεν σε κάνει χαρούμενο. Όμως, είμαστε σε σύγχυση για το τι μας κάνει χαρούμενους. Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι τα υλικά αγαθά βρίσκονται όντως στο επίκεντρο όλων των στόχων και περιμένουν ότι με την ικανοποίηση κάθε επιθυμίας μόλις προκύπτει, θα καταφέρουν να κατακτήσουν μια ικανοποιητική ζωή.

Έτσι, αντί να έχουμε καταναλωτικά πρότυπα, μπορούμε να διαμορφώσουμε ως πρότυπό μας μια κοινωνία με λιγότερη ανισότητα και περισσότερη δικαιοσύνη. Όλοι να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και να είναι υπόλογοι απέναντι στον πλανήτη και στο οικοσύστημα. Στο τέλος πρέπει να μάθουμε ξανά να αγαπάμε τους ανθρώπους και να χρησιμοποιούμε τα πράγματα και όχι το αντίθετο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Μαύρο νερό (διασκευή)

Ο Μιχάλης Μακρόπουλος είναι μεταφραστής και συγγραφέας. Στη νουβέλα του «Μαύρο νερό» («Κίχλη», 2019) ένας πατέρας κι ο ανάπηρος γιος του, ο Χριστόφορος, παλεύουν να επιβιώσουν σ' ένα χωριό που ερημώνει, στα βουνά της Ηπείρου.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι με τον πατέρα του – τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τα 'βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή.

Ωστόσο ο τόπος έδινε μια γενική εντύπωση αναγέννησης μετά την αποψίλωση. Το δάσος είχε θεριέψει παντού, πνίγοντας κάθε σπιθαμή, και το έκοβαν μονάχα οι πλατιοί νέοι δρόμοι που ανοίχτηκαν για τα φορτηγά και τα βυτία κι έπειτα εγκαταλείφθηκαν. [...]

Το νερό που έτρεχε απ' τη βρύση έδειχνε καθαρό πια, αλλά δεν ήταν ούτε θα 'ταν ξανά καθαρό για πολλά χρόνια. [...]

Στάθηκαν εκεί που τέλειωναν τα δέντρα, στο χείλος της μεγάλης ουλής που ανοιγόταν στο δασωμένο τοπίο. Στο μέσον της δέσποζε η σκουριασμένη αντλία της γεώτρησης. Παραδίπλα το ξωκκλήσι της Αγια-Σωτήρας, χωρίς τις βαλανιδιές που άλλοτε το κύκλωναν και το προστάτευαν, στεκόταν παράταιρο στην ουλώδη γη πλάι στο χαλύβδινο είδωλο. Σαν ποιμνιο από πιστούς αυτής της θεότητας, όμοια σκουριασμένο, παλιά φορτηγά και βυτία ήταν αραδιασμένα παραπέρα, εκεί που ξανάρχιζε το δάσος· και με τα σπασμένα τους τζάμια, τις γυμνές τους ζάντες, τα ξεκοιλιασμένα τους καθίσματα, ανέπεμπαν δεήσεις στην Αντλία. Για την εξόρυξη, είχαν σπάσει το πέτρωμα με εκατομμύρια τόνους νερού, μαζί μ' ένα μείγμα που η σύνθεσή του ήταν βιομηχανικό απόρρητο, και με άμμο για να μένουν τα ρήγματα ανοιχτά. Δηλητηριώδη συρίγγια ανοίχτηκαν έτσι στη γη κι εκατοντάδες στρέμματα απογυμνώθηκαν. Όταν όμως εγκαταλείφθηκαν οι γεωτρήσεις, το δάσος διεκδίκησε ξανά τον τόπο κι έμειναν μονάχα ουλές σαν αυτή στην Αγια-Σωτήρα, οι χαρακιές των

νέων αλλά κιόλας ραγισμένων δρόμων, και σκουριασμένοι αγωγοί και δεξαμενές λυμάτων, που πολλές είχαν πέσει και πια φώλιαζαν ζώα μέσα, κι από τις τρύπες που είχαν ανοιχτεί στους αγωγούς φύτρωναν βάτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια στάση ζωής προτείνει στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 60 λέξεις επισημαίνοντας και δύο χωρία του κειμένου, στα οποία φαίνεται η θέση του.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις τρεις διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη για την αναγκαιότητα των φυσικών πόρων για την ανάπτυξη. (μονάδες 6)

β. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 2 επιλέγει, ανάμεσα στα άλλα, το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Να αναζητήσεις δύο λόγους, που κατά τη γνώμη σου δικαιολογούν αυτή του την επιλογή. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Σε 60 περίπου λέξεις να εξηγήσεις πώς συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 επισημαίνοντας τον κοινό θεματικό τους άξονα .

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια χαρακτηριστικά στο Κείμενο 3 διακρίνουν τη λίμνη του χθες και του σήμερα σύμφωνα με την αφήγηση και πώς αποτυπώνονται εκφραστικά; (τρεις αναφορές σε κειμενικούς δείκτες). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πολίτες του κόσμου**

Το κείμενο (απόσπασμα) αντλήθηκε από το βιβλίο του Πέτρου Τατσόπουλου *Είσαι και φαίνεσαι. Μια αιχμηρή ματιά, Μεταίχμιο*, [Αθήνα 2019], σελ. 39-40.

«Πατριωτισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα την αγάπη για τη χώρα σου. Εθνικισμός είναι όταν βάζεις πάνω απ' όλα το μίσος για τις άλλες». Η θρυλική ρήση του Σαρλ ντε Γκολ δεν χάνει τίποτε από το νόημά της εάν αντικαταστήσουμε τον πατριωτισμό με τη θρησκευτική ευλάβεια και τον εθνικισμό με τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό.¹ Πίσω και από τις δύο περιπτώσεις κρύβεται η ίδια πάθηση: η δυσανεξία.² Το μήνυμα που ήρθε αυτές τις μέρες από τη Νέα Ζηλανδία, όπως και η απάντηση στο μήνυμα από την Ολλανδία,³ εμπειρείχε, θα έλεγε κανείς, μια πανομοιότυπη «ταξιδιωτική οδηγία», με τη διαφορά να εντοπίζεται μονάχα στους παραλήπτες: «Καθίστε εκεί που κάθεστε. Μην το κουνάτε ρούπι. Μακριά από τον τόπο σας – αυτόν που θεωρείτε εσείς ως τόπο σας ή αυτόν που θεωρούν ως τόπο σας οι άλλοι για πάρτη σας – είστε ανεπιθύμητοι». Το παλιό καλό αντιρατσιστικό σύνθημα που είχα δει στη Στουτγάρδη το 1990, όταν ήταν της μόδας οι πυρπολήσεις ξενώνων μεταναστών – «Μην ξεχνάς πως και εσύ είσαι ξένος παντού εκτός από εδώ» –, μπορεί τώρα να συμπληρωθεί με μια ζοφερή προειδοποίηση: «Μετά την απομάκρυνση από την πατρίδα σου ουδέν λάθος αναγνωρίζεται».

Ήταν πάντα έτσι; Θα ήταν ασυγχώρητα αφελές να ισχυριστούμε ότι η δυσανεξία είναι ιδιον⁴ της δικής μας εποχής, τη στιγμή που ο προηγούμενος αιώνας, ο 20ός, κερδίζει άνετα το τρόπαιο των πιο αιματηρών θρησκευτικών διωγμών και των εθνοκαθάρσεων. Κινδυνεύει άραγε να το χάσει από τον 21^ο; Καθώς διανύουμε μόλις τη δέκατη ένατη χρονιά του, είναι μάλλον νωρίς για να το πιστοποιήσουμε – όχι όμως και για να το αποκλείσουμε. Ας το πάρουμε λοιπόν ανάποδα. Ας δεχτούμε πως, μολονότι η δυσανεξία πιθανόν να χαρακτηρίζει το ανθρώπινο είδος από τότε που στάθηκε όρθιο, τόσο στο κοντινό όσο και στο απώτερο παρελθόν, είτε από πλεόνασμα θάρρους

¹ Θεολογικό ρεύμα του αμερικανικού προτεσταντισμού, εχθρικό απέναντι στην επιστήμη, που στοχεύει στην επιστροφή στις εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

² (μεταφορικά εδώ) Η δυσκολία ή η ανικανότητα να ανεχτούμε τον συνάνθρωπο.

³ Δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες· η πρώτη από ισλαμιστές, η δεύτερη από άτομα ακραίας πολιτικής ιδεολογίας.

⁴ Γνώρισμα.

είτε από άγνοια κινδύνου, ήταν περισσότεροι οι άνθρωποι που αψηφούσαν τη δυσανεξία και θεωρούσαν έμπρακτα τους εαυτούς τους ως πολίτες του κόσμου. Ναι. Κάποτε ήταν του συρμού⁵ ο κοσμοπολιτισμός – και όχι μόνο, όπως λανθασμένα εικάζουμε, ανάμεσα στους εύπορους ή στους τυχοδιώκτες. Κοσμοπολίτες ήταν και απλοί, καθημερινοί άνθρωποι, όχι ιδιαίτερα εκκεντρικοί ούτε ιδιαίτερα πλούσιοι.

Κείμενο 2

Πηγή: <https://create.vista.com/el/photos/rasismus>, προσπελάστηκε στις 18.9.2022.⁶

Κείμενο 3

Ο Αφρικανός στο εξωτερικό

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν προέρχονται από το ομότιτλο μυθιστόρημα του Ουίλιαμ Κόντον από την Σιέρα Λεόνε. Ήρωας του βιβλίου είναι ο Κισίμι Κάμαρα, νεαρός Αφρικανός που κερδίζει μια υποτροφία για να σπουδάσει στην Αγγλία. Στο απόσπασμα συζητά με τον οδηγό του φορτηγού που τον πήρε, όταν έκανε οτοστόπ (Αφρικανοί πεζογράφοι, Επιλογή, Μετάφραση, Παρουσίαση Ντίνα Κατσούρη, Θεμέλιο, Αθήνα 1979, σελ. 235-237).

⁵ Της μόδας.

⁶ Το κείμενο στο μαύρο πλαίσιο: Black skin is not a crime = Το μαύρο δέρμα δεν είναι έγκλημα.

[...] Μακριά φάνηκε ένα καφεσιατόριο που είχε στην αυλή του σταματημένα κάμποσα φορτηγά.

«Θα 'ρθεις κι εσύ να φας μια μπουκιά και να ρουφήξεις κανένα φλυτζάνι τσάι μαζί μου και με μερικούς παλιόφιλους, εντάξει, νεαρέ μου;», με ρώτησε. Και σαν πλησιάσαμε πιο κοντά: «Α κι ο γερο-Τσάρλι εδώ είναι, εκείνο δα είν' το καμιόνι του, το οχτάτροχο. Είναι πρώτης τάξεως τύπος, δεν είν' μορφωμένος σαν και του λόγου σου και τους φίλους σου στο Κολέγιο, έχει όμως πολύ κοινό νου που λένε, και ξέρει ένα σωρό παράξενα πράγματα και νέα που τα ξεσηκώνει από όλο τον κόσμο. Ο γερο-Τσάρλι κι αν ταξίδεψε στον καιρό του... Και μπορεί να σου πει και να ακούσεις τα καλύτερα ανέκδοτα». [...]

Στην αρχή δίσταζα κάπως να δεχτώ την πρόσκληση του φίλου μου. Δε θα μπορούσες να είσαι βέβαιος πως και οι άλλοι σοφέρηδες θα ήτανε πρόθυμοι, σαν και κείνον, να καλοδεχτούνε έναν αφρικανό, που ήτανε κι από πάνω αυτό που λένε «ένας από τους μορφωμένους». Όμως πραγματικά διψούσα και δε μπορούσα να αντισταθώ στη σκέψη όχι «ενός φλυτζανιού τσάι» (ακόμα δεν είχα αποκτήσει αυτή την ιδιαίτερα αγγλέζικη συνήθεια) αλλά μιας λεμονάδας ή ενός χυμού φρούτου, ό,τι και να 'τανε.

Μπήκαμε σ' ένα μικρό χαμηλοτάβανο δωμάτιο που ήτανε γεμάτο με μικρά τραπέζια, που είχανε πάνω τους πιάτα, φλυτζάνια με τα πιατάκια τους και μαχαιροπήρουνα. Τραπεζομάντηλα δεν είχανε. Καμιά ντουζίνα άντρες κάθονταν σε μικρές ομάδες γύρω από τα τραπέζια και οι πιο πολλοί χαιρετήσανε το φίλο μου μόλις μπήκαμε μέσα. [...] Καθήσαμε κι εγώ ένιωθα τα περίεργα βλέμματα που έπεφταν πάνω μου απ' όλες τις μεριές της αίθουσας.

«Φίλος μου, πηγαίνει στο-στόπ στις Λίμνες», είπε ο Τζόε (έτσι ανακάλυψα πώς τον λέγανε) σαν εξήγηση, ίσως και σαν απολογία προς τους άλλους που ήτανε στο τραπέζι μας. «Τ' όνομά σου φίλε; Και αυτούς μην τους φοβάσαι. Δε θα σε φάνε. Είν' όλοι τους πολύ καλά παιδιά».

«Κάμαρα», είπα νιώθοντας κάτι παραπάνω από άσκημα που 'βλεπα να μαζεύεται πάνω μου τόσο ενδιαφέρον. Ήτανε η πρώτη φορά που βρισκόμουνα ανάμεσα σε βρετανούς, που οι πιο πολλοί συναντούσανε για πρώτη φορά στη ζωή τους έναν άνθρωπο της δικής μου ράτσας. Έγινε μια σύντομη, αμήχανη παύση.

Ύστερα έσπασε τον πάγο ένας μεγάλοςσωμος, πλατύστηθος άνθρωπος με μπρούτζινο ανεμοδαρμένο μούτρο και υγρά μάτια που καθότανε απέναντί μου. Έγειρε πάνω από το τραπέζι, πήρε το χέρι μου και με χαιρέτησε με τέτοια εγκαρδιότητα που θα ταίριαζε μόνο στην περίπτωση που ξανασμίγουνε δυο χαμένοι παλιοί φίλοι.

«Σε καλωσορίζουμε αναμεταξύ μας», είπε. «Δεν υπάρχει καλύτερο μέρος από τις Λίμνες για διακοπές. Ούτε καλύτερος τρόπος να ταξιδεύεις παρά με οτο-στόπ. Δεν υπάρχει συντροφιά καλύτερη από δαύτην εδώ μέσα. Εγώ έτσι λέω».

«Καλέ μου γερο-Τσάρλι», είπε ο Τζόε. «Δε σε πιάνει εσένα κανένας στα λόγια».

Όστε αυτός είναι ο Τσάρλι ο ταξιδευτής, σκέφτηκα και τον κοίταξα με καινούργιο ενδιαφέρον. Μέσα μου ενστικτωδώς ένιωθα πως ήδη μου άρεσε. Και πραγματικά μέσα σε λίγα λεπτά μ' εγκατέλειψε εκείνο το δυσάρεστο συναίσθημα που ένιωθα. Κι ενώ οι άλλοι στα γύρω τραπέζια φαινότανε πως είχανε ξεχάσει την παρουσία μου, αυτοί που ήτανε στο δικό μας τραπέζι με παρασύρανε στην κουβέντα τους με τόση φυσικότητα που δεν πίστευα ποτέ πως θα 'τανε δυνατό. Ήτανε ντρόμπροι,⁷ απλοί άνθρωποι, μ' ένα θαυμαστό απόθεμα από ιστορίες στο μυαλό τους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Ο πατριωτισμός και η θρησκευτική ευλάβεια αντιτίθενται, ως «υγιείς» επιλογές, στις ακρότητες του εθνικισμού και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, αντίστοιχα.
2. Οι δύο διαδοχικές τρομοκρατικές ενέργειες, στις οποίες αναφέρεται ο συγγραφέας, υπογραμμίζουν την ανάγκη της μετανάστευσης ως όπλου στη μάχη κατά του κάθε είδους ρατσισμού.
3. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο 21^{ος} αιώνας θα υπερνικήσει τον 20^ο στο ζοφερό θέμα των θρησκευτικών διώξεων και των εθνοκαθάρσεων.
4. Η δυσανεκτική συμπεριφορά αποτελεί χαρακτηριστικό του ανθρώπου από τότε που εμφανίστηκε στη γη και είναι αδύνατον να καταπολεμηθεί.
5. Η ιδιότητα του κοσμοπολίτη δεν συνδέεται υποχρεωτικά με την οικονομική άνεση ή με την εκκεντρικότητα.

⁷ Ευθύς, ειλικρινής.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ο σκοπός του Κειμένου 2 είναι να καταπολεμήσει το ρατσισμό. Να εντοπίσεις δύο σημειωτικούς τρόπους (γλώσσα κειμένου, εικόνα κ.ά.) με τους οποίους αισθητοποιεί ο φωτογράφος το μήνυμά του (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία αν και με ποιον τρόπο ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 παρατηρείται εκτεταμένη χρήση των εισαγωγικών. Σε 70-80 λέξεις να εντοπίσεις δύο σχετικές περιπτώσεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις ποια ειδική λειτουργία επιτελούν κάθε φορά υπηρετώντας το σκοπό του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο κείμενο 3 ο γερο-Τσάρλι είναι «πολίτης του κόσμου». Ποια χαρακτηριστικά κοσμοπολίτη τού αποδίδει ο συγγραφέας; Μέσα από ποιες κειμενικές ενδείξεις (η αναφορά σε τρεις αρκεί) γίνονται φανερές οι ιδιότητές του; Ποια θεωρείς ότι είναι η συμβολή κοσμοπολιτών σαν τον γερο-Τσάρλι στην καταπολέμηση του ρατσισμού στο σύγχρονο κόσμο; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Τα μεταλλαγμένα τρόφιμα και οι κίνδυνοι που κρύβουν

Το κείμενο (διασκευασμένα αποσπάσματα) της κλινικής διαιτολόγου-διατροφολόγου Ειρήνης Χριστάκη που ακολουθεί, έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα: <https://runnermagazine.gr/ygeia/diatrofi/21446/ta-metallagmena-trofima-ke-i-kindini-rou-krivoun/>, δημοσίευση: 23.6.2014.

Η γενετική τροποποίηση στις αγροτικές καλλιέργειες, αλλά και στο ζωικό βασίλειο, δεν είναι κάτι τόσο καινούριο όσο θα φανταζόταν κανείς. Τόσο το μπόλιασμα των δέντρων, όσο και η διασταύρωση ζώων είναι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται φυσικά εδώ και εκατοντάδες χρόνια έτσι ώστε με την αλλαγή των ιδιοτήτων τους οι οργανισμοί αυτοί να προσαρμόζονται πιο εύκολα σε νέο περιβάλλον. Οι μηχανισμοί αυτοί, όμως, είναι φυσικοί, ενώ στα σύγχρονα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα, οι συγκεκριμένοι μηχανισμοί είναι τεχνητοί και δεν αφορούν ράτσες του ίδιου είδους, αλλά διασταύρωση γονιδίων πολύ διαφορετικών οργανισμών. Τα ερωτήματα που τίθενται όλο και συχνότερα τα τελευταία χρόνια είναι κατά πόσο αυτά τα προϊόντα έχουν εισχωρήσει στη διατροφή μας και πόσο επικίνδυνα μπορεί να είναι για την υγεία μας.

Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα μεταβάλλεται διαρκώς και θεωρείται η πιο αυστηρή παγκοσμίως. Μετά από έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2005 και με συναίνεση της κάθε χώρας ξεχωριστά, επιτρέπεται η καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων τροφίμων. [...]

Ο βασικός κανόνας που ισχύει στην Ευρώπη είναι ότι οποιοδήποτε τρόφιμο περιέχει περισσότερο από 0,9% γενετικά τροποποιημένα συστατικά, θα πρέπει αυτό να αναγράφεται στην ετικέτα του. Αυτός ο κανόνας έχει δύο όψεις για τον καταναλωτή. Από την μια πλευρά, δεν του επιτρέπει να γνωρίζει αν το τρόφιμο που καταναλώνει, περιέχει έστω και μικρές ποσότητες γενετικά τροποποιημένων τροφίμων, και από την άλλη, υπάρχουν πάρα πολλές περιπτώσεις – ακόμα και στην Ελλάδα – που έχουν ανιχνευτεί μεγαλύτερες συγκεντρώσεις από τις επιτρεπόμενες, χωρίς αυτό να αναγράφεται στην ετικέτα του τροφίμου.

Πέρα όμως, από την τυπική πλευρά της αναγραφής των γενετικά τροποποιημένων συστατικών στις ετικέτες τροφίμων, αυτό που έχει σημασία είναι κατά πόσο αυτά τα τρόφιμα είναι επικίνδυνα για τον ανθρώπινο οργανισμό. Έχουν πραγματοποιηθεί δεκάδες μελέτες που διερευνούν την επίδραση αυτών των τροφίμων στην υγεία των ζωικών οργανισμών, με τις περισσότερες από αυτές να έχουν γίνει σε επίμυες (αρουραίους). Σύμφωνα με τις ανασκοπήσεις της Αμερικάνικης Ακαδημίας Περιβαλλοντικής Ιατρικής, οι κίνδυνοι που εγκυμονούν για τους

ζωικούς οργανισμούς τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα αφορούν αλλεργικές αντιδράσεις, προβλήματα στο αναπαραγωγικό και το γαστρεντερικό σύστημα, στους νεφρούς, στη ρύθμιση του μεταβολισμού και στην παραγωγή ορμονών όπως η ινσουλίνη. [...] Επίσης, προηγούμενες μελέτες δείχνουν ότι ένας από τους κινδύνους που εγκυμονούν τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα είναι να αναμιχθούν κομμάτια του DNA τους στους ζωικούς ιστούς – χωρίς να μπορεί κανείς να προβλέψει τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτή η διαδικασία. [...] Κρίνεται απαραίτητο όμως αυτές οι μελέτες να εξελιχθούν, για να μπορεί κανείς να πει ότι είναι ασφαλή ή μη τρόφιμα. Οι ενδείξεις από τις έρευνες που έχουν γίνει προς το παρόν υποδεικνύουν την αποφυγή τους.

Κείμενο 2

Ντομάτες γεμιστές (με ορμόνες)

Το κείμενο (απόσπασμα) που ακολουθεί, έχει αντληθεί από το βιβλίο της Λένας Διβάνη με τίτλο «Αγάπη μου, συρρίκνωσα την Ελλάδα» (Καστανιώτης, Αθήνα, 1^η έκδοση 2013), σελ. 116-118.

Μια φορά κι έναν καιρό, όταν ήμουν παιδί στον Βόλο κι έπιανε καλοκαιράκι, έκανα μεγάλη χαρά από μέσα μου: πλησίαζε η ώρα να φάω ντομάτες γεμιστές. Εκείνη την εποχή, δόξα τω Θεώ, δεν υπήρχαν ντομάτες θερμοκηπίου – άσε που και να υπήρχαν, ο μπαμπάς μου ο υγιεινιστής¹ δε θα τις έβαζε με τίποτα στο σπίτι μας. Οπότε την ντομάτα την γεμίζαμε μόλις ωρίμαζε – στην ώρα της σαν Ελβετίδα στο χωράφι που την σπείρανε. Το άρωμά της καθώς την άδειαζε η μαμά μου μού 'χει μείνει αλησμόνητο: ξινούτσικο, δροσερούτσικο, γλυκούτσικο, μοναδικό. Μαζί με την καρπουζομυρωδιά, οι δύο επικρατέστερες στα καλλιστεία καλοκαιρινών μυρωδιών παιδικής ηλικίας νομίζω.

Τα χρόνια πέρασαν, μεγάλωνα συνεχώς κι έφτασα να γίνω φοιτήτρια στην Αθήνα πια. Η ντομάτα μεγάλωσε κι εκείνη. Αλλά – αντίθετα μ' εμένα – ανόσταινε. Αν σου δένανε τα μάτια και σου δίνανε να δοκιμάσεις, δεν καταλάβαινες αν ήταν ντομάτα ή αγγούρι, βρε παιδί μου. Στην αρχή έκανα παράπονα στον μανάβη μου: «Σαν αγγούρι είναι, κύριε Μάκη», του έλεγα. «Ε, δε χαίρεσαι», μου' λεγε αυτός, «δύο σε ένα για τη χωριάτικη, σε γλυτώνει κι απ' τα έξοδα».

Δεν ήταν μόνο η γεύση το πρόβλημα όμως: ήταν και το μέγεθος. Θυμάμαι ότι πρωτοείδα ντομάτα σαν καρπουζάκι και σκιάχτηκα² στη λαϊκή κάτω από το σπίτι μου στην Καλλιδρομίου – νόμιζα ότι ήταν δαιμονισμένη! [...] Από τότε ζορίζομαι να καταπιώ ντομάτα θερμοκηπίου. Σκέφτομαι την εικόνα που είδα και με πιάνει μια αποστροφή: να βουτάν τον ανθό μέσα στα χημικά (ορμόνες και λοιπά) και την άλλη μέρα ο καρπός να ωριμάζει καλπάζοντας σαν τη μαγική φασολιά του Τζακ: ψεύτικος, άνοστος, φίσκα στα φαρμάκια αλλά πανέμορφος.

¹ υπέρμαχος της υγιεινής ζωής

² φοβήθηκα

Λίγα χρόνια μετά άρχισαν να εξαφανίζονται οι κανονικές ντομάτες. Οι εταιρείες που πουλάνε τους μεταλλαγμένους σπόρους δε θέλουν να μας αφήσουν καμιά επιλογή. Κάτι τρελοοικολόγοι έχουν απομείνει μόνο να κυνηγάνε από χωριό σε χωριό σπόρους κανονικούς, αυτούς που έφτιαξε ο καλός Θεός, που λέει και η κυρα-Γεωργία, για να 'χουν στο μπαξεδάκι τους. Η τεχνητή ντομάτα θριάμβευσε και η τεχνητή ζωή το ίδιο. Η μόνη χρήση που μου 'ρχεται στο μυαλό πια όταν βλέπω ντομάτα είναι να την πετάξω στον εαυτό μου και σε όλους μας που επιτρέψαμε στα πράγματα να φτάσουν ως εδώ...

Κείμενο 3

Το ελάχιστο

Γιώργος Σκαμπαρδώνης (1953 -), *Μικροδιήγημα από τη συλλογή «Νοέμβριος», Πατάκης, Αθήνα: 2014.*

Διάβαζα ένα τεράστιο μυθιστόρημα που δεν διαβάζεται. Κουράστηκα. Μπάφιασα. Πόθησα την απόλαυση του συμπυκνωμένου ελάχιστου-θυμήθηκα τον παππού μου τον Θόδωρο, που στην Αρετσού της πόλης, κάποτε, επί ώρες έπινε μian ολόκληρη νταμιτζάνα ούζο χωρίς ψωμί, χωρίς μεζέ, χωρίς τίποτε, παρά γλείφοντας μόνο το κεφάλι ενός παστωμένου τσίρου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Το Κείμενο 1 καταλήγει με την επισήμανση: «Οι ενδείξεις από τις έρευνες που έχουν γίνει προς το παρόν υποδεικνύουν την αποφυγή τους (των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων)». Να παραθέσεις σε 60 -70 λέξεις τρεις λόγους που αναφέρει η αρθρογράφος, για τους οποίους θα ήταν συνετό να αποφεύγονται τα μεταλλαγμένα τρόφιμα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου. (μονάδες 2).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση θεωρούν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 Και 2 ότι πρέπει να τηρήσουν οι άνθρωποι απέναντι στην κατανάλωση γενετικώς μεταλλαγμένων τροφίμων; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 60-70 λέξεις περίπου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 3 τη στάση του αφηγητή προς την ανάγνωση αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Να εκφράσεις την προσωπική σου σχέση με την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Υπερατλαντικό δουλεμπόριο από το 15^ο αιώνα**

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, *Ανθρωπότητα. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία*, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 105-6.

[...] Είχε δίκιο ο Ζαν- Ζακ Ρουσσώ; Είναι οι άνθρωποι ευγενείς από τη φύση τους και τα πηγαίναμε όλοι μια χαρά πριν από την εμφάνιση του πολιτισμού;

Είχα αρχίσει να έχω αυτήν την εντύπωση. Ενδεικτική είναι η ακόλουθη περιγραφή, καταγραμμένη το 1492 από έναν ταξιδιώτη που αποβιβάστηκε στις Μπαχάμες. Εξεπλάγη με το πόσο φιλειρηνικοί ήταν οι κάτοικοι. «Δεν έχουν όπλα ούτε τα γνωρίζουν, γιατί τους έδειξα ένα σπαθί... και ήταν τόσο αδαείς που κόπηκαν». Αυτό του έδωσε μια ιδέα. «Θα ήταν εξαιρετοι υπηρέτες... Με πενήντα άντρες θα μπορούσαμε να τους υποτάξουμε όλους και να τους αναγκάσουμε να κάνουν ό,τι θέλουμε».

Ο Χριστόφορος Κολόμβος, ο εν λόγω ταξιδιώτης, έθεσε χωρίς χρονοτριβή σε εφαρμογή το σχέδιό του. Την επόμενη χρονιά επέστρεψε με 17 καράβια και 1.500 άντρες, και ξεκίνησε το υπερατλαντικό δουλεμπόριο. Μισό αιώνα αργότερα, απέμεινε λιγότερο από το 1% του αρχικού πληθυσμού των Καραϊβων¹ τους υπόλοιπους τους είχαν αφανίσει η αρρώστια και η δουλεία.

Πρέπει να ήταν αληθινό σοκ γι' αυτούς τους αποκαλούμενους «άγριους» η συνάντησή τους με τέτοιους «πολιτισμένους» αποίκους. Για κάποιους, και μόνο η ιδέα ότι θα μπορούσε ένας άνθρωπος να απαγάγει ή να σκοτώσει έναν άλλο ίσως έδειχνε ξένη. Αν αυτό δείχνει υπερβολικό, αναλογιστείτε ότι υπάρχουν ακόμη μέρη, σήμερα, όπου ο φόνος είναι αδιανόητος.

Κάπου στις απέραντες εκτάσεις του Ειρηνικού Ωκεανού, για παράδειγμα, υπάρχει μια μικροσκοπική ατόλη¹ ονόματι Ίφαλικ. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το Αμερικανικό

¹ Η ατόλη είναι κατηγορία κοραλλιογενών νησιών, τα οποία έχουν δακτυλιοειδές σχήμα και βρίσκονται σε τροπικές θάλασσες.

Πολεμικό Ναυτικό πρόβαλε μερικές χολιγουντιανές ταινίες στο Ίφαλικ για να προαγάγει τις καλές σχέσεις με τους ντόπιους. Αποδείχθηκε ότι ήταν το πιο αποτρόπαιο πράγμα που είχαν δει οι νησιώτες. Η βία στην οθόνη απέλπισε τόσο τους ανυποψίαστος ιθαγενείς, που κάποιοι αρρώστησαν για ολόκληρες μέρες.

Όταν, χρόνια αργότερα, μια ανθρωπολόγος έφτασε για δουλειά πεδίου στο Ίφαλικ, οι ντόπιοι τη ρώτησαν κατ' επανάληψη. Ήταν αλήθεια; Υπήρχαν στ' αλήθεια άνθρωποι στην Αμερική που είχαν σκοτώσει κάποιον;

Έτσι στην καρδιά της ανθρώπινης ιστορίας βρίσκεται αυτό το μυστήριο. Αν τρέφουμε μια βαθιά ριζωμένη, ενστικτώδη απέχθεια για τη βία, πού στράβωσαν τα πράγματα; Αν ο πόλεμος είχε μια αρχή, τι τον άρχισε;

Καταρχάς μια προειδοποιητική παρατήρηση σχετικά με τη ζωή στην προϊστορία: Οφείλουμε να προσέξουμε, ώστε να μην παρουσιάσουμε μια υπερβολικά ρομαντική εικόνα των προγόνων μας. Οι άνθρωποι δεν υπήρξαν ποτέ άγγελιοι. Ο φθόνος, η οργή, το μίσος είναι πανάρχαια συναισθήματα που είχαν πάντα κόστος. [...]

Κείμενο 2

Η σκοτεινή πλευρά της σοκολάτας

Το κείμενο είναι άρθρο της LIFOTEAM, δημοσίευση: 6.10.2020. Πηγή: DW Documentary.

Η σοκολάτα μπορεί να είναι η πιο γλυκιά απόλαυση, αλλά η διαδικασία της παραγωγής της αφήνει μια πικρή γεύση. Η περιβαλλοντική καταστροφή, η ανθρώπινη εκμετάλλευση και η ανήλικη εργασία είναι αυτά που συνθέτουν τη σκοτεινή πλευρά της βιομηχανίας σοκολάτας και τα γλυκά πολυτελή προϊόντα της. Αποτέλεσμα: τα τροπικά δάση αποψιλώνονται έτσι ώστε οι εργάτες-σκλάβοι να μπορούν να μαζέψουν σε παράνομες φυτείες τον πολύτιμο καρπό του κακαόδεντρου.

Ειδικά στην Ακτή Ελεφαντοστού, που είναι η χώρα που παράγει τις μεγαλύτερες ποσότητες κακάο παγκοσμίως, οι άσχημες συνθήκες της παραγωγής είναι αδύνατο να αγνοηθούν. Οι εργάτες, μεταξύ των οποίων είναι και πολλά παιδιά, οδηγούνται εδώ από την ξηρασία και τον λιμό της γειτονικής Μπουρκίνα Φάσο, για να βρουν δουλειά αμισθί, με μόνο αντάλλαγμα την τροφή τους, σε κάποια από τις πολλές φυτείες κακάου.

Τα παιδιά συνήθως έρχονται ασυνόδευτα, χωρίς τις οικογένειές τους, και οι συνθήκες εργασίας είναι τραγικές. Δουλεύουν με αιχμηρά αντικείμενα, μεταφέρουν βαριά φορτία, εκτίθενται σε τοξικά ζιζανιοκτόνα χωρίς καν τη προστασία κατάλληλης στολής.

Οι μεγάλες διεθνείς εταιρείες κακάο και γίγαντες της βιομηχανίας σοκολάτας, αν και ενήμερες, για πολλά χρόνια παρακολουθούσαν αδιάφορα να καταστρέφεται το 90% των αρχέγονων δασών της Ακτής του Ελεφαντοστού. Το 2001 συμφώνησαν, εκτός από την καταβολή μισθών, να σταματήσουν την παιδική εργασία και την περαιτέρω εκκαθάριση των τροπικών δασών για πέντε χρόνια. Αλλά 20 χρόνια αργότερα, η δέσμευσή τους δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί.

Κείμενο 3

Ο Αράπης στην παράδοση των νησιών

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της Ευγενίας Φακίνου, Στο αυτί της αλεπούς, μυθιστόρημα, εκδόσεις Καστανιώτη, 2016, σελ. 10, 12-13, 14.

Πού να μαζεύεις
τα χίλια κομματάκια
του κάθε ανθρώπου

Γιώργος Σεφέρης,
«Δεκαέξι Χαϊκού»

1908, Ύδρα

[...] Ο πατέρας της είχε πάρει δώσε με τον καπτάν Γιώργη, του προμήθευε ζαρζαβατικά και φρούτα, το νησί άνυδρο και με φτενό χώμα, μόνο συκιές, φραγκοσυκιές και αμυγδαλιές άντεχε. Είχε συνεννοηθεί μαζί του να φέρει τη δωδεκάχρονη κόρη του να εργαστεί στο σπίτι, ήταν γερή, δουλευταρού, κι ήξερε από παιδιά, αφού είχε μεγαλώσει τα τέσσερα μικρότερα αδέρφια της, όπως ήταν η συνήθεια τότε. Η μάνα δούλευε στα μποστάνια με τους γιους της, ενώ η μεγαλύτερη κόρη κρατούσε σπίτι και παιδιά, κι όταν έφτανε στην ηλικία των δώδεκα, έφευγε παρακώρη στα πλουσιόσπιτα των απέναντι νησιών, και έπαιρνε τη θέση της η αμέσως επόμενη αδελφή.

Την Αννέζω παρέλαβε, μαζί με τα καρπούζια, η Μπίλιω, μαγείρισσα και δερβέναγας του αρχοντικού. Την έψαξε για ψείρες στα μαλλιά, εξέτασε χέρια και πόδια μην είχε έλκη ή κακά σπυριά, κι αφού κούνησε ικανοποιημένη το κεφάλι της, την έβαλε στην κουζίνα.[...] Η κυρά τη ρώτησε αν ήξερε από παιδιά, κι η Αννέζω κούνησε νευρικά το κεφάλι της «ναι, ναι». Η κυρά Βγενιά τής ξήγησε ότι θα βοηθούσε τη μαγείρισσα και τη γυναίκα που κρατούσε το νοικοκυριό και τα παιδιά, χωρίς όμως να της αποκαλύψει ότι η τελευταία ήταν από τη Μπαρμπαριά.

Έτσι όταν αργότερα η Αννέζω συνάντησε στην κουζίνα μια μαύρη με κελεμπία, κόντεψε να το βάλει στα πόδια από την τρομάρα της. Η Σαγίντα- Σαΐτα τη φώναζαν τα παιδιά του σπιτιού, αρνούμενα να υποταχθούν στη σωστή προφορά του ονόματος- χάριν παιχνιδιού- είχε έρθει στο νησί ακολουθώντας τον αδελφό της, που επίσης δούλευε για τον καπτάν Γιώργη στις αποθήκες σφουγγαριών.

Ήταν σχεδόν παράδοση στο νησί να φέρνουν βοηθητικό προσωπικό από την Μπαρμπαριά, κι ίσως εξηγούσε ως ένα βαθμό την πληθώρα παραδόσεων και μύθων που είχαν πρωταγωνιστή το φάντασμα του Αράπη. Του Αράπη που τρώει καρπούζι και φτύνει τα κουκούτσια, του Αράπη που σέρνει τις αλυσίδες του στα υπόγεια ή αρπάζει τ' άτακτα παιδιά. Έλεγαν πως σε πολλά σπίτια ακούγονταν τις νύχτες κλάματα και ξένες λέξεις ακατανόητες, γι' αυτό κι όταν οι κάτοικοι πουλούσαν κάποιο σπίτι, ενημέρωναν τον μελλοντικό αγοραστή και για το στοιχείο του σπιτιού, που, σημειωτέον, ήταν σχεδόν πάντα καλό, προστασίας πνεύμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την πρόθεση του συγγραφέα του Κειμένου 1 βασιζόμενος/η σε σχετικά στοιχεία του.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις την αποδεικτική αξία της μαρτυρίας στο Κείμενο 1 «Δεν έχουν όπλα ούτε τα γνωρίζουν, γιατί τους έδειξα ένα σπαθί... και ήταν τόσο αδαείς που κόπηκαν» (μονάδες 5).

β. Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 2 (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις με κριτήριο το περιεχόμενο τα Κείμενα 1 και 2 τεκμηριώνοντας με σχετικές αναφορές την απάντησή σου. (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

α. Να ερμηνεύσεις την αντίδραση της Αννέζως στο Κείμενο 3, όταν συνάντησε την Σαγίντα,

β. Να παραθέσεις τρεις (3) κειμενικούς δείκτες που υποστηρίζουν την ερμηνεία σου, και γ.

Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η νήσος του Πάσχα κι εμείς

Το παρακάτω διασκευασμένο απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, *Ανθρωπότητα. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία*, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 125-129.

[...] Ακόμη και σήμερα, αυτό το μικροσκοπικό νησί στον Ειρηνικό, το νησί του Πάσχα, παραμένει ένα από τα πιο αινιγματικά μέρη στη Γη, τροφοδοτώντας για πολλούς αιώνες κάθε λογής τρελές εικασίες. [...] Ότι τα αγάλματα (Μοάι) τοποθετήθηκαν εκεί από ένα γένος τετράμετρων γιγάντων. Ακόμη κι ότι τα έριξαν από ψηλά εξωγήινοι (ένας Ελβετός διευθυντής ξενοδοχείου κατάφερε να πουλήσει 7.000.000 βιβλία βασισμένος σε αυτή τη θεωρία). Η αλήθεια είναι λιγότερο εντυπωσιακή [...] Οι Πολυνήσιοι, αυτοί οι «Βίκινγκς» του Ειρηνικού, είχαν βρει πρώτοι το νησί. Με θάρρος που άγγιζε την παραφροσύνη, πιστεύεται ότι ξεκίνησαν από τις νήσους Γκάμπιερ, κάπου 2.500 χιλιόμετρα μακριά, με ανοιχτές πιρόγες, αντιμέτωποι με ισχυρούς ανέμους.[...].

Και οι κολοσσιαίες φιγούρες των *Μοάι*; Όταν μια νεαρή ανθρωπολόγος ονόματι Κάθριν Ρούτλετζ έφτασε για δουλειά πεδίου στο νησί το 1914, ούτε ένα άγαλμα δεν είχε απομείνει όρθιο. Ήταν γκρεμισμένα, κάποια σπασμένα και κομματιασμένα, και χορταριασμένα. Τι είχε προκαλέσει όλη αυτή τη δυστυχία; Η Ρούτλετζ μπορούσε μόνο να εικάσει. Όμως ολοφάνερα πρέπει κάτι σοβαρό να είχε συμβεί, ώστε να ανάγκασε μια κοινωνία να αυτοκαταστραφεί.

Όπως αποδείχθηκε από έρευνες του Αμερικανού επιστήμονα Γουίλιαμ Μαλόι και του Νορβηγού εξερευνητή Θόρ Χέιερνταλ το 1955, όλα ξεκίνησαν με τα μυστηριώδη *Μοάι*. Για κάποιον λόγο, είπε ο Μαλόι, οι κάτοικοι της Νήσου του Πάσχα δεν χόρταιναν αυτά τα μεγαλιθικά μνημεία. Λάξευαν τον έναν πέτρινο γίγαντα μετά τον άλλον και τον έσερναν ως τη θέση του. Ζηλόφθονοι φύλαρχοι απαιτούσαν όλο και μεγαλύτερα *Μοάι*, όλο και περισσότερη τροφή χρειαζόταν για τους εργάτες και ολοένα περισσότερα δέντρα του νησιού κόβονταν για τη μεταφορά των αγαμάτων. Όμως ένα πεπερασμένο νησί δεν μπορεί να συντηρήσει απεριόριστη ανάπτυξη. Ήρθε μια μέρα που όλα τα δέντρα είχαν χαθεί. Το έδαφος διαβρώθηκε, επιφέροντας τη μείωση της απόδοσης της γεωργικής

παραγωγής. Χωρίς ξύλα για πυρόγες, ήταν αδύνατον να ψαρέψουν. Η παραγωγή αγαλμάτων τελμάτωσε και οι εντάσεις αυξήθηκαν. Πόλεμος ξέσπασε ανάμεσα στις φυλές [...].

Το ηθικό δίδαγμα αυτής της ιστορίας; Το ηθικό δίδαγμα αφορά εμάς. Βάλτε δίπλα δίπλα τη Νήσο του Πάσχα και τον Πλανήτη Γη, και υπάρχουν μερικές ανησυχητικές ομοιότητες. Απλώς αναλογιστείτε: Η Νήσος του Πάσχα είναι μια κουκκίδα στον απέραντο ωκεανό, η Γη είναι μια κουκκίδα στο απέραντο σύμπαν. Οι νησιώτες δεν είχαν βάρκες για να δραπετεύσουν· εμείς δεν έχουμε διαστημόπλοια, για να μας πάνε μακριά. Η Νήσος του Πάσχα υπέστη αποψίλωση και γνώρισε υπερπληθυσμό· ο πλανήτης μας υφίσταται μόλυνση και υπερθέρμανση.[...] «Η απληστία της ανθρωπότητας είναι απερίοριστη» γράφουν οι αρχαιολόγοι Πολ Μπαν και Τζον Φλένλι στο βιβλίο τους *Easter Island, Earth Island* (Νησί του Πάσχα, Νησί της Γης). [...] Όσο ο πλανήτης εξακολουθεί να θερμαίνεται κι εμείς εξακολουθούμε να καταναλώνουμε και να ρυπαίνουμε, η Νήσος του Πάσχα φαντάζει ως μια τέλεια μεταφορά για το μέλλον μας.

Κείμενο 2

ΟΗΕ: Η Φύση πορεύεται προς την καταστροφή εξαιτίας του ανθρώπου

Απόσπασμα από δημοσίευμα στην *Εφημερίδα των Συντακτών*, 6.5.2019, πηγή: <https://www.efsyn.gr>.

Με γλαφυρά χρώματα παρουσιάζει ο ΟΗΕ την καταστροφή που υφίσταται ο πλανήτης εξαιτίας της ανθρώπινης δραστηριότητας, εξέλιξη που φαίνεται αναπόφευκτη αν δεν αναληφθεί επείγοντως δράση.

Σύμφωνα με την έκθεση της Διακυβερνητικής Επιστημονικής και Πολιτικής Πλατφόρμας για τη Βιοποικιλότητα και τις Υπηρεσίες Οικοσυστήματος (IPBES), η οποία αποτελείται από 145 εμπειρογνώμονες από 59 χώρες του ΟΗΕ για την Βιοποικιλότητα, το μέλλον του ανθρώπινου είδους, που εξαρτάται από την Φύση, για να αναπνεύσει, να πιει, να φάει, να ζεσταθεί, να θεραπευθεί, διαγράφεται σκοτεινό!

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, πρώτος στόχος πρέπει να είναι η αλλαγή του αγροτικού-διατροφικού συστήματος. Η διατροφή 10 δισεκατομμυρίων ανθρώπων το 2050 κατά «αιφόρο» τρόπο απαιτεί την αναμόρφωση της γεωργικής παραγωγής (αγροοικολογία, καλύτερη διαχείριση των υδάτινων πόρων), αλλά επίσης των καταναλωτικών συνθηκών (διατροφικές συνήθειες), σύμφωνα με την έκθεση.[...]

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι στα πορίσματα της έκθεσης που υιοθετήθηκαν από τις αντιπροσωπείες δεν περιλαμβάνεται ευθεία έκκληση για κατανάλωση λιγότερου

κρέατος, καθώς η αρχική διατύπωση προς αυτήν την κατεύθυνση που περιλαμβανόταν στο σχέδιο της έκθεσης αμβλύνηκε στην τελική εκδοχή του κειμένου, αναμφισβήτητα εξαιτίας της παρέμβασης των χωρών που παράγουν κρέας.

Η έκθεση της IPBES αναφέρεται σε μια σειρά από εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους οι κυβερνήσεις για τη βελτίωση της αντοχής του οικονομικού συστήματος, όπως οι ποσοστώσεις στην αλιεία ή η μεταρρύθμιση των κρατικών επιδοτήσεων και της φορολογίας. Αναφέρεται ακόμη και στην ανάγκη απομάκρυνσης από το δόγμα της ανάπτυξης.

Όπως τονίζει ο Εντουάρντο Μπρουντίτσιο, ένας από τους συντάκτες της έκθεσης, «το θέμα είναι να θεωρηθεί στόχος η ποιότητα ζωής και όχι η οικονομική ανάπτυξη». Άλλωστε, όπως εξηγούν, αν και ο άνθρωπος εξαρτάται από τη Φύση για να επιβιώσει, αυτό δεν σημαίνει ότι είναι καταδικασμένος σε εξαφάνιση. Όμως, σύμφωνα με τον Τζόσεφ Σετέλ, «δεν θέλουμε απλώς να επιβιώσουμε». «Το διακύβευμα της έκθεσης είναι η ποιότητα της ζωής» κατά τον Εντουάρντο Μπρουντίτσιο.

Επιπλέον, αυτή η «ποιότητα» κινδυνεύει να επιδεινωθεί περαιτέρω για τους φτωχότερους του πλανήτη και για τις περιοχές κατοικίας αυτόχθονων πληθυσμών που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη Φύση.

Κείμενο 3

Οικο-λογική εν-συναίσθηση

Χάρης Μελιτάς, ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΤΟΥ ΑΣΤΑΚΟΥ, από τη συλλογή Εξαιρέσεις, Μανδραγόρας, 2018.

Ξεχείλιζε το θέρος στο νησί
η θάλασσα σπινθήριζε στο βάθος.
Στην παραλία πλήθος ετερόκλητο
πάλι καλά που βρήκαμε τραπέζι.
Ένα κορίτσι σαν το γάλα μες στις μύγες
παρέδωσε τη λίστα με τα ψάρια.
Σηκώθηκα να ρίξω μια ματιά.
Ευρύχωρο το μαγαζί, στους τοίχους
αρμένιζαν καράβια αραγμένα.
Και τότε πρόσεξα στο γυάλινο κουτί
το βλέμμα του αστακού που μου μιλούσε.
«Αυτόν», υπέδειξε ένα άγνωστο παχύδερμο

με ανοικτό πουκάμισο και δασωμένο στήθος.

Προβλέψιμο το τέλος της παράστασης
απ' το περίοπτο γυαλί στην κατσαρόλα.

Χίλιες φορές τινάχτηκε ψηλά.

Χίλιες φορές σπαρτάρησε πριν φύγει.

Ο ήλιος κατηφόριζε στη θάλασσα.

Τρεμόσβηνε το βαλς των πιρουνιών
ήταν η ώρα η καλή των οδοντογλυφίδων.

Φόρεσα τα γυαλιά μην προδοθώ
πως έκρυβα στο βλέμμα μου βαθιά
το βλέμμα του αστακού, το ραγισμένο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο ήταν το αντικείμενο της έκθεσης για την οποία γίνεται λόγος στο Κείμενο 2 και ποιες προτάσεις διατυπώνονται σ' αυτήν για την προστασία της φύσης (50 – 60 λέξεις);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Βρες στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με την τεχνική της αναλογίας (μονάδες 2), παράθεσε με συντομία τα δύο μέλη της (μονάδες 4) και εξήγησε πώς αυτός ο τρόπος οργάνωσης σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 με κριτήριο την πρόθεση των συντακτών τους τεκμηριώνοντας την απάντησή σου με αναφορά σε δύο γλωσσικές επιλογές κάθε συγγραφέα. (70-80 λέξεις)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η συναισθηματική αντίδραση του ποιητικού υποκειμένου στο σκηνικό που στήνεται στο Κείμενο 3, πώς αυτή αποδίδεται εκφραστικά (τρεις αναφορές αρκούν) και πώς εσύ κρίνεις την αντίδρασή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Απουσιάζει λόγω ασθενείας**

Το κείμενο της Μαριαλένας Σπυροπούλου, κατάλληλα προσαρμοσμένο στις ανάγκες της εξέτασης, δημοσιεύθηκε την 3/8/2022 στον ημερήσιο τύπο (<https://www.kathimerini.gr/culture/561980920/apoysiazei-logo-astheneias>).

Στο σύντομο χρονικό διάστημα που διετέλεσα ψυχολόγος σε ένα σχολείο της ελίτ, κάναμε με τη συνάδελφό μου, που είχαμε αντικριστά γραφεία, ένα αθώο πείραμα. Η σκέψη μας ήταν ότι τα παιδιά που προετοιμάζονται να γίνουν οι ηγέτες του κόσμου στερούνται μιας στοιχειώδους παρατήρησης που θα τους φέρει σε επαφή με το πραγματικό, με αυτό που βρίσκεται εμπρός τους. Η εκπαίδευσή τους μπορεί να περιλάμβανε γλώσσες, ταξίδια, γνώσεις, αυτό δεν σημαίνει ότι τα συντονίζει με την πραγματικότητα ή τα κάνει καλύτερους ανθρώπους. Κάθε φορά που μία από τις δυο μας (τις ψυχολόγους του σχολείου) απουσίαζε, η άλλη έβαζε μια μεγάλη ανακοίνωση στην πόρτα της ότι «Απουσιάζει λόγω ασθενείας». Και η άλλη απέναντι άνοιγε την πόρτα της, για να παρατηρήσει πόσοι από τους μαθητές θα διάβαζαν την εν λόγω –ομολογουμένως ευανάγνωστη– ανακοίνωση. Τα αποτελέσματα για το «αθώο» πείραμά μας ήταν συντριπτικά. Όλα, μα όλα τα παιδιά (άνω των 15 ετών, αφού βρισκόμασταν σε Λύκειο) έμπαιναν στο απέναντι γραφείο, για να ρωτήσουν πού είναι η ψυχολόγος τους. Κανένα τους, όσο χρονικό διάστημα διήρκεσε αυτό το πείραμα, δεν διάβασε την ανακοίνωση.

Μας λέει κάτι αυτό το πείραμα; Μπορεί και όχι, σίγουρα όμως έχει τη σημασία του. Τα χρόνια έχουν περάσει από τότε, αλλά το ξαναθυμήθηκα διαβάζοντας για την αγωνία της Στατιστικής Υπηρεσίας που μειώνεται ο πληθυσμός μας, λες και είναι μόνον ο αριθμός ικανός να εξαφανίσει ένα έθνος. Κυρίως, το ξαναθυμήθηκα, κοιτάζοντας μερικές φωτογραφίες χαρούμενων παιδιών στην αποφοίτηση του εν λόγω σχολείου, παράλληλα με όλα όσα συμβαίνουν και αυτό το καλοκαίρι και την εν γένει δυσκολία των νέων ανθρώπων να βρουν τη θέση τους στον κόσμο. Δύο παράλληλοι κόσμοι.

Σκεφτόμαστε πόσα παιδιά θα γεννηθούν την ώρα που δυσκολευόμαστε να μιλήσουμε για την πορεία μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Γιατί τι είναι ένα παιδί σήμερα εάν δεν είναι φορέας της ζωής; Ένας φορέας ελπίδας, μια δύναμη αλλαγής και ανατροπής; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η επένδυση του γονέα, του κράτους και της κοινωνίας στην καλλιέργειά του, στην υγεία του, στη

μόρφωσή του και κυρίως στην ηθική του, για να συνεχίσει η ζωή να ανθεί; Τι είναι ένα παιδί εάν δεν είναι η ικανότητά μας να προοδεύσουμε, να μακροημερεύσουμε, να αποκτήσει η χώρα ένα υγιές δυναμικό ανάπτυξης, αξιών και οράματος;

Κείμενο 2

Η ΜΙΚΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

Το κείμενο γράφτηκε από τον διπλωμάτη, πολιτικό και λογοτέχνη Ίωνα Δραγούμη (1878-1920¹) και δημοσιεύτηκε στον αριθ. 292 του περιοδικού «Νουμά», 11/5/1908, επιμ. Δ. Ταγκόπουλος, Β' ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ).

Σ' όποια μικρή πατρίδα κι αν γεννήθηκε ή κι αν ζει ο Έλληνας, όπου κι αν βρίσκεται, σε πολιτεία ή σε χωριό, πρέπει να ενδιαφέρεται και να φροντίζει για την κοινότητά του, πρέπει να θέλει να φανεί χρήσιμος και σ' αυτήν, όπως θέλει να είναι χρήσιμος στον εαυτό του. Και όταν φανεί χρήσιμος στην κοινότητά του, πάλι στον εαυτό του θα είναι χρήσιμος. Πρέπει να νοιώθει πάντα πως, θέλοντας και μη, είναι δεμένος με τους τριγυρινούς του, τους πατριώτες του, και να τους βοηθεί. Μόνον εκείνος που βοηθεί τους άλλους, μπορεί με το δικό του να γυρεύει και απ' αυτούς βοήθεια. Πάλι καλό δικό του που θα κάμει, βοηθώντας τους. Η αλληλοβοήθεια είναι δύναμη και του καθενός ανθρώπου και της κοινότητας όλης. Εκείνος που δε βοηθεί, δεν είναι άξιος να τον βοηθούν και οι άλλοι, και δεν την πειράζει την κοινότητα αν τύχει και χαθεί.

Ο άνθρωπος του κάθε τόπου, εκείνος και καλύτερα μπορεί να φροντίζει για τον τόπο του, γιατί εκείνος και πιο κοντά είναι, και κάθε μέρα τον βλέπει, δηλαδή τον ξέρει καλλίτερα από κάθε άλλον και τον πονεί περισσότερο.

Σαν τι βοήθεια όμως πρέπει να δίνει στους τριγυρινούς του, και σαν τι φροντίδα να δείχνει για τον τόπο του; Πρέπει να φροντίζει για τη νεώτερη γενεά. Τα σκολειά να καλλιερέψουν, όχι να γίνουν με περισσότερες τάξεις ή πιάτερους δασκάλους, παρά να τα επιβλέπουν [...], να είναι πάντα καθαρά, αερικά, καλά χτισμένα, και ό,τι μαθαίνουν τα παιδιά να το μαθαίνουν αληθινά. [...]

Μα η νεώτερη γενιά δεν ανατρέφεται μονάχα με το σκολειό. Των παιδιών ταιριάζουν κινήγια, παιχνίδια, περίπατοι, και να ρίχνουν στο σημάδι και να πηδούν στις τρεις, και να παραβγαίνουν στο τρέξιμο και στο κολύμπι, και να παλεύουν, και να ρίχνουν το λιθάρι, και να

¹ Ο Δραγούμης υπήρξε βασικός οργανωτής των ελληνικών κοινοτήτων, κατά τον Μακεδονικό Αγώνα, πρωταγωνίστησε στο γλωσσικό κίνημα του δημοτικισμού, ενώ με το συγγραφικό του έργο άσκησε σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της ελληνικής ιδεολογίας των αρχών του εικοστού αιώνα.

καβαλικεύουν άλογα. Άμα τα παιδιά δεν τα κάνουν αυτά μονάχα τους, πρέπει οι γεροντότεροι να τους κεντούν και να τους σπρώχνουν σ' αυτά. Οι γέροι είναι άχρηστοι, και μάλιστα επικίνδυνοι, αν, επειδή κουράστηκαν αυτοί και αποκοιμούνται, θέλουν ν' αποκοιμήσουν και τα παιδιά τους. Τα παιδιά είναι η μελλούμενη ζωή του έθνους. Πρώτα απ' όλα αυτήν πρέπει να σεβόμαστε.

Κείμενο 3

ΚΑΛΑΜΙΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

Η Γκράτσια Ντελέντα (Grazia Deledda) γεννήθηκε το 1871 στη Σαρδηνία και πέθανε στη Ρώμη το 1936. Το 1926 έλαβε το βραβείο Νόμπελ για τη λογοτεχνία. Το απόσπασμα είναι από το 6^ο κεφ. του βιβλίου και μεταφράστηκε από τον Χρ. Αλεξανδρίδη, 2009, GUTENBERGE BOOK.

Ο Έφισ (αφοσιωμένος γέρος υπηρέτης στις τρεις ανύπαντρες αδελφές Νοέμι, Έστερ, Ρουθ μιας ξεπεσμένης οικογένειας ευγενών) χαμήλωσε για μια στιγμή το κεφάλι. Κοκκίνισε και ντρεπόταν που κοκκίνιζε, αλλά αμέσως πήρε θάρρος και ρώτησε.

«Μπορώ να πω κάτι; Εάν είναι λάθος, σαν να μην το είπα.»

«Μίλησε.»

«Το παιδί (ο γιος της νεκρής πια τέταρτης αδελφής που ήρθε στο νησί από τη Ρώμη άθλιος και δυστυχισμένος) δεν μου φαίνεται κακό. Ανατράφηκε άσχημα μέχρι τώρα. Έχασε τους γονείς του τη χειρότερη στιγμή γι' αυτόν και απόμεινε σαν ένα ολομόναχο παιδί μέσα στους πέντε δρόμους και έτσι χάθηκε. Πρέπει να τον ξαναφέρουμε στο σωστό δρόμο. Εδώ τώρα, στο χωριό, δεν ξέρει τι να κάνει. Έχει μαλάρια², πλήττει και γι' αυτό πάει να παίξει και να ερωτευτεί. Έχει όμως καλές ιδέες, είναι ευγενικό. Έδειξε ποτέ να μην σας σέβεται;... »

«Όχι, αυτό όχι...», βιάστηκε ν' απαντήσει η ντόνα Έστερ, αλλά και η ντόνα Ρουθ ένευσε αρνητικά. Η Νοέμι όμως είπε με πίκρα, σφίγγοντας λίγο τις γροθιές και απλώνοντάς τες προς τον Έφισ:

«Από τη στιγμή που ήρθε δεν κάνει άλλο από το να μην μας σέβεται. Μάλιστα, ήρθε χωρίς να μας πει τίποτα... Μόλις έφτασε άνοιξε παρτίδες με όλους εκείνους που μας περιφρονούν. Έπειτα άρχισε τους έρωτες με ένα κορίτσι από το χειρότερο σόι του χωριού. Μια που πάει ξυπόλυτη στο ποτάμι! Είναι και τεμπέλης και έχει και κακές συνήθειες, εσύ ο ίδιος το είπες. Εάν όλα αυτά δεν είναι έλλειψη σεβασμού προς εμάς, προς το σπίτι μας, τότε τι είναι; Πες μου εσύ, με το χέρι στην καρδιά...»

«Είναι αλήθεια», παραδέχτηκε ο Έφισ. «Είναι όμως ακόμη παιδί, το ξαναλέω. Θα πρέπει να τον βοηθήσουμε, να του βρούμε μια δουλειά. Θέλω όμως να πω και κάτι άλλο....»

«Μίλησε λοιπόν!», είπε η Νοέμι, αλλά με τέτοια περιφρόνηση που εκείνος πάγωσε. Παρ' όλα αυτά τόλμησε:

² Μαλάρια = ασθένεια, ελονοσία

«Πιστεύω ότι θα του έκανε καλό εάν είχε δική του οικογένεια. Εάν αγαπάει πραγματικά εκείνο το κορίτσι..... γιατί να μην τον αφήσετε να την πάρει;.....»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2ο συντάκτης με μεγάλη βεβαιότητα γράφει «Η αλληλοβοήθεια είναι δύναμη και του καθενός ανθρώπου και της κοινότητας όλης.». Λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο που δημοσιεύτηκε το συγκεκριμένο κείμενο, θεωρείς ότι αυτή η άποψη ισχύει και σήμερα; Να τεκμηριώσεις την προσωπική σου θέση σε 80 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η αλληλουχία των νοημάτων στο χωρίο του Κειμένου 2 «Σαν τι βοήθεια όμως πρέπει να δίνει στους τριγυρινούς του ... Πρώτα απ' όλα αυτήν πρέπει να σεβόμαστε.»

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

α) Η συγγραφέας στο Κείμενο 1 επιλέγει να ξεκινήσει με την αναφορά σε ένα πείραμα. Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής. (μονάδες 4)

β) Να σχολιάσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τη συνεχή χρήση των ερωτήσεων. Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με τα ερωτήματα που θέτει; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 να ερμηνεύσεις τη στάση του Έφης συγκριτικά με αυτή που υιοθετούν οι τρεις θείες στον άγνωστο μέχρι τότε νεαρό ανιψιό τους. Με ποιους κειμενικούς δείκτες (τρεις αρκούν) εκφράζεται αυτή η διαφωνία; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση του Έφης; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Περιστασιακοί φίλοι: ποιοι είναι και γιατί είναι σημαντικοί

Το κείμενο αναρτήθηκε στην Ιστοσελίδα <https://www.thriveglobal.gr/arhtra/peristasiakoi-filoi-ποιοι-ειναι-και-giati-ειναι-si...> την 23/5/2022 και έχει διασκευαστεί, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εξέτασης.

Θα σας έχει συμβεί σε μια συνάντηση με στενούς σας φίλους να έχουν παραβρεθεί και κάποιοι άλλοι, φίλοι των φίλων σας, που τους είδατε για πρώτη φορά και που σας έκαναν πολύ καλή εντύπωση. Καθώς, επίσης, κάποια στιγμή θα αναπολήσατε εκείνη τη συνάντηση και προς έκπληξή σας διαπιστώσατε πως θα επιθυμούσατε αυτούς τους «φίλους των φίλων σας» ή πιο σωστά τους «περιστασιακούς φίλους», να τους ξαναδείτε.

Όπως αποδεικνύεται, είναι λογικό να έχουμε συχνά αναπτύξει παρόμοιες επιθυμίες. Σύμφωνα με επαγγελματίες ψυχικής υγείας, οι περιστασιακοί φίλοι παίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των επιπέδων κοινωνικής υγείας. «Επειδή αυτοί οι φίλοι αποτελούν βασικό μέρος μιας ευρύτερης κοινωνικής κοινότητας, μπορούν, επίσης, να σας προστατεύσουν έναντι ενός από τους τρεις κύριους τύπους μοναξιάς» λέει η Δρ Φράνκο, ειδική στα θέματα φιλίας, και συνεχίζει:

«Η προσωπική μοναξιά εμφανίζεται, όταν δεν έχουμε μια βαθιά σχέση με κάποιον στον οποίο μπορούμε να στραφούμε σε περιόδους ανάγκης, η μοναξιά από σχέση εμφανίζεται, όταν μας λείπει ένας στενός κύκλος φίλων και η συλλογική μοναξιά συμβαίνει, όταν δεν έχουμε μια μεγαλύτερη ομάδα που εργάζεται για έναν κοινό στόχο ή σκοπό και απολαμβάνει μια κοινή εμπειρία», λέει. «Ενώ ένας καλύτερος φίλος, σύντροφος ή σύζυγος μπορεί να ικανοποιήσει την προσωπική μοναξιά σας και μια ομάδα στενών φίλων μπορεί να σας βοηθήσει να αποφύγετε τη μοναξιά από σχέση, οι περιστασιακοί φίλοι μετριαζουν τη συλλογική μοναξιά που και αυτή έχει μια σημαντική αξία».

Έτσι, η καλλιέργεια μιας περιστασιακής φιλίας μπορεί επίσης να συμβάλει στη συνολική ευεξία σας. Το να έχετε ένα κοινωνικό δίκτυο έχει αποδειχθεί σε αρκετές μελέτες ότι ενισχύει την ευτυχία και τα συναισθήματα του «να ανήκω κάπου», αυξάνει την αυτοεκτίμηση και ακόμη έχει προστατευτική επίδραση στη διανοητική λειτουργία, ιδιαίτερως στις μεγαλύτερες ηλικίες. Στην πραγματικότητα, η αίσθηση της κοινότητας είναι τόσο στενά συνδεδεμένη με τη μακροζωία, ώστε να είναι ένας από τους εννέα πυλώνες του τρόπου ζωής και ενός συνόλου συνηθειών που χρησιμοποιούν οι μακροβιότεροι άνθρωποι στον κόσμο. Προφανώς, μια τέτοια επικοινωνία -

μέσω μια πλατφόρμας - δεν μπορεί να αντικαταστήσει το κοινωνικό περιστατικό, όπως να τους συναντήσετε σε μια ομαδική συγκέντρωση ή εκδήλωση.

Μεταξύ μας τώρα να πούμε πως δε χρειάζεται οι περιστασιακοί φίλοι να έχουν τον ίδιο ακριβώς ρόλο στη ζωή σας με τους στενούς σας φίλους. Για πολλούς, η πανδημία προκάλεσε μια αναπροσαρμογή των προτεραιοτήτων, ίσως με τέτοιον τρόπο που να διαπιστώνετε πως ορισμένοι στενοί ή περιστασιακοί φίλοι σας να είναι πια λιγότερο σημαντικοί. Σε αυτήν την περίπτωση, είναι χρήσιμο να αφήσετε να περάσει ο καιρός, να δημιουργήσετε νέα κοινωνικά όρια και, αν χρειαστεί, να αρχίσετε να υποβάλλετε νέα αιτήματα σε αυτούς, για να κάνετε ξανά παρέα.

«Νομίζω ότι είναι σημαντικό να καταλάβετε πού βρίσκονται οι τρέχουσες ανάγκες σας», λέει η Δρ Φράνκο. «Είναι γύρω από την ταυτότητα και την κοινότητα, ή είναι γύρω από τη βαθιά οικειότητα; Είναι γύρω από την περιπέτεια και την καινοτομία ή την άνεση; Η απάντηση θα είναι διαφορετική για κάθε άτομο και μπορεί να σας βοηθήσει, όταν αποφασίσετε αν θέλετε ή όχι να καλωσορίσετε περισσότερους περιστασιακούς φίλους πίσω στη ζωή σας».

Κείμενο 2

ΛΕΦΤΕΡΟΣΠΑΙΚΟΣ

*Το κείμενο εμπεριέχεται στο έργο του Ιωάννη ΨΥΧΑΡΗ, *Roses and apples/Τριαντάφυλλα και μήλα*, Τόμος Α. Αναρτήθηκε την 27/2/2010 [EBook #31433, GUTENBERGEBOOK], Sophia Canonι (Διασκευή).*

Καλέ μου Ψυχάρη,

Πήγες στην εξοχή κι απόμεινα στο Παρίσι δίχως φίλο. Τι¹δε μου γράφεις; Το παράκαμες πια. Περίεργη αρρώστια που την έχεις! Τη λες αγραφιά και γελάς. Κάλλια², αντίς να της βρης όνομα, να της έβρισκες γιατρικό. Τόμους αλάκαιρους μας κατεβάζεις κι άμα είναι να γράψης γράμμα, η πέννα σου ξερή και το καλαμάρι³ σου γεμάτο άμμο. Έννοια σου, καλέ μου. Μαζί σου θα θυμώσω; Και δε σε ξέρω; Πού προφταίνεις εσύ να μου γράψης; Πού σ' αφήνουν ησυχία; Είμαι βέβαιος που στην Πόλη και στην Αθήνα, μάλιστα στην Πόλη, όλα τα περιοδικά, όλες οι φημερίδες, όλα τα τυπογραφεία θα σου ζητούν κάτι να τους δώσης. [...]

Μήπως δεν είμουν και γω μια φορά σαν και σένα; Με γνώρισες παιδί και με θυμάσαι. Ορμητικός, γενναίος — κ' ένα φιλότιμο ρωμαίικο, τι θες παραπάνω; Να μη με ξεπεράση κανένας, παντού να φανώ πρώτος στην τέχνη και στην επιστήμη, κάτι να είμαι, νακουστή τόνομά μου. Το

¹ Γιατί

² Καλύτερα

³ Καλαμάρι < καλαμάριον < αρχ. κάλαμ(ος), πένα από καλάμι, μελανοδοχείο

κεφάλι μου καζάνι· έβραζαν ιδέες μέσα, ποια να πρωτοβγή! Και δος του βιβλία, μελέτη, γραψίματα, φωτιά. Τόσα χρόνια μάζωνα⁴, έγραφα, διάβαζα. Και τώρα!...

Διές⁵ εδώ πέρα στο σπιτάκι που νοίκιασα κοντά κοντά στο Παρίσι, διές τι ήσυχος που είμαι.
[...]

Κατάλαβες, φίλε μου, αν και χωρατέβω μαζί σου και γελώ, αν και σου γράφω πως αγαπώ το καλοκαίρι, γιατί μου θυμίζει τα χρόνια τα παλιά, ή πως μου αρέσουν ακόμη τα λουλούδια, γιατί μου θυμίζουν τη μυρωδιά της, κατάλαβες πως τέτοια χαρά, χαρά δεν είναι και πως χάθηκε, πως πάει η ζωή μου. Σε βεβαιώνω πως δεν μπορούσα να μείνω, αν και το τραβούσε η καμένη μου η καρδιά. Δε γίνονταν αλλιώς. Στη θέση μου θάκαμνες το ίδιο και συ και κάθε άλλος. [...]

Να ζήσης, καλέ μου, που στάθηκες τόσο πιστός μου φίλος και που μ' αγαπάς.

Σε γλυκοφιλώ, αδερφέ μου.

«Ο ΠΑΛΜΟΣ»

Κείμενο 3

ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ

Το ποίημα του Αλέξανδρου Ίσαρη (1941-2022) ανήκει στη συλλογή «Θα επιστρέψω φωτεινός, Ποιήματα 1993-1999», εκδ. Άγρα, Ιούνιος 2020.

Εμπιστεύομαι τη θάλασσα

Αυτή πάντοτε θα με δέχεται

Στην αγκαλιά της

Εμπιστεύομαι τον θάνατο

Ξέρω πώς θα' ρθει.

Εμπιστεύομαι τη μουσική, τον ήλιο

Το όνειρο που συντροφεύει.

Εμπιστεύομαι την Μποβαρύ, τον Άμλετ

Τον Ροβινσώνα, την Ιοκάστη

Κοντά μου θα' ναι ως το τέλος.

Εμπιστεύομαι τη νήσο Τήνο, τον Μολδάβα

Το Βερολίνο της μνήμης.

Τους πεθαμένους εμπιστεύομαι

Που κολυμπούν σε μαύρο φως γαλάζιο.

⁴ μάζευα

⁵ δες

Το σώμα της μιας νύχτας.
Εμπιστεύομαι τ' αγάλματα, τα πνεύματα
Τον σκύλο, την πέστροφα, την πεταλούδα.
Τη βάρκα, την εκκλησία, τον ουρανό που τα σκεπάζει.
Τη νύχτα, το δροσερό νερό, το άστρο Αφροδίτη.
Το χρόνο, το πένθος, αυτήν που κλαίει.
Τη λήθη, την ανατολή, τη μέρα.

Δεν εμπιστεύομαι τον φίλο που χαμογελά
Κι αιώνια αγάπη μου προσφέρει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εκφράσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την άποψη που διατυπώνεται στο Κείμενο 1: «...μια τέτοια επικοινωνία - μέσω μια πλατφόρμας - δεν μπορεί να αντικαταστήσει το κοινωνικό περιστατικό, όπως να τους συναντήσετε σε μια ομαδική συγκέντρωση ή εκδήλωση».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 παρατηρούμε ότι κυριαρχεί το α' ενικό και β' ενικό ρηματικό πρόσωπο; Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της εναλλαγής προσώπων (μονάδες 6) και πώς συνδέεται με το είδος του κειμένου; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Για ποιον σκοπό νομίζεις ότι ο συγγραφέας του Κειμένου 2 έγραψε και έστειλε την επιστολή του στον συγκεκριμένο αποδέκτη (μονάδες 4); Να αναφέρεις τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες θεωρείς ότι ικανοποιεί την πρόθεσή του. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του ποιητικού υποκειμένου στο κείμενο 3 απέναντι στη φιλία και πώς αυτή αναδεικνύεται και τονίζεται; (Αναφορά σε τρία εκφραστικά μέσα κρίνεται επαρκής). Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή του την τοποθέτηση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η κλιματική αλλαγή είναι εδώ!

Το άρθρο είναι του Νίκου Τσούλια, το οποίο δημοσιεύθηκε την 01/09/2021, Fractal (fractalart.gr)

Η όλη ανάπτυξη της ανθρωπότητας και η συνακόλουθη οικονομική μεγέθυνση έχουν φτάσει στα όρια αντοχής το φυσικό περιβάλλον του πλανήτη μας. Οι φυσικοί πόροι εξαντλούνται. Η εκτός κάθε λογικής χρήση αντιπεριβαλλοντικής ενέργειας έχει υπερβεί τις δυνατότητες απορρόφησης των επιπτώσεων από τους παράγοντες εξισορρόπησης της δυναμικής οικολογικής ισορροπίας της φύσης.

Οι καύσεις των υγρών ορυκτών έχουν πολλαπλασιάσει σε μεγάλο βαθμό τις ποσότητες του διοξειδίου του άνθρακα και άλλων οξειδίων στην ατμόσφαιρα. Το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι εδώ και αρκετά χρόνια μια σκληρή πραγματικότητα με εμφανείς τις σοβαρές επιπτώσεις.

Αλλά δεν την συνειδητοποιούμε. Κάνουμε και κάτι άλλο. «Κρυβόμαστε». Σε ένα τόσο παγκόσμιο πρόβλημα, πώς μπορώ να το λύσω εγώ / εμείς αν δεν συμφωνήσουμε όλοι; Και αυτό το ερώτημα τίθεται από κράτη και από κυβερνήσεις, από κόμματα και από κοινωνικές δυνάμεις, από φορείς και πολίτες και μοιάζει τόσο καθησυχαστικό...

Οι καταστροφές όμως της κλιματικής αλλαγής έχουν ήδη αρχίσει να εκδηλώνονται και δεν απειλούν απλά και μόνο την συνεχή και χωρίς μέτρο οικονομική μεγέθυνση, αλλά τον τρόπο ζωής μας και ακόμα περισσότερο το μέλλον μας. Το μέλλον δεν είναι αύριο. Είναι σήμερα...

Η μέση θερμοκρασία της Γης αυξάνει με εκθετικές τάσεις. Η ξηρασία δεν είναι πια ερημικό ή υποερημικό φαινόμενο. Έχει επεκταθεί στις περιοχές του εύκρατου κλίματος. Η Μεσόγειος ήδη γνωρίζει τη δυναμική της ερημοποίησης. Οι βροχοπτώσεις γίνονται όλο και πιο σπάνιες σε πολλές περιοχές όλων των ηπείρων. Η φυτοκάλυψη μειώνεται δραματικά. Τα μεγάλα δάση μπαίνουν στον ξέφρενο ρυθμό της εκμετάλλευσης. Οι λεγόμενοι πνεύμονες της ανθρωπότητας συρρικνώνονται όλο και πιο πολύ.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται όλο και πιο συχνά και πιο έντονα. Φονικές πλημμύρες καταστρέφουν χώρες της Ευρώπης. Οι πυρκαγιές απλώνονται σε όλο τον πλανήτη. Η Ελλάδα, η Τουρκία, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ δεν παίρνουν ανάσα από το πέρασμα της φωτιάς. Οι εμπρησμοί αλλά και η πρόσφορη γι' αυτούς πλέον οικολογική συνθήκη γίνονται εφιάλτες για τη ζωή των ανθρώπων.

Η είδηση δεν προκαλεί σοκ, γιατί τα σουπερ μάρκετ εξακολουθούν να έχουν γεμάτα ράφια. Αλλά, το αύριο έχει ήδη ...εγκατασταθεί στα ράφια που δεν φαίνονται με τα μάτια. Η κλιματική αλλαγή τριπλασίασε τις απώλειες συγκομιδής στην Ευρώπη.

Η χώρα μας περνάει δύσκολες στιγμές. Ζωές, περιουσίες, φυσικός πλούτος, αισθητική ομορφιά χάνονται. Η οικονομία θα ξαναμπεί σε στενό κλοιό. Εθνική συνεννόηση δεν φαίνεται ούτε καν στον εθνικό ορίζοντα. Το αποδείξαμε με τον πιο κυνικό τρόπο στην οικονομική κρίση, στην πανδημία και τώρα στην επέλαση της καταστροφής από τις πυρκαγιές.

«Από τα 16.300 χλμ. ακτογραμμής κινδυνεύουν περίπου τα 2.000 χλμ. Είμαστε πλέον στην εξελισσόμενη ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή. Από εδώ και πέρα, θα περιμένουμε πιο συχνά ακραία φαινόμενα», επισημαίνει ο γενικός γραμματέας της Ακαδημίας Αθηνών και εθνικός εκπρόσωπος για την Κλιματική Αλλαγή καθηγητής Χρήστος Ζερεφός.

Ποιος έχει την κύρια ευθύνη; Το κύριο, όμως, ερώτημα που έχει τεθεί και είναι αμείλικτο είναι το ακόλουθο «τι κάνουμε», πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά;

Κείμενο 2

Κλιματική αλλαγή: Πώς θα είναι η ζωή στην Ελλάδα σε δέκα χρόνια.

Το κείμενο που ακολουθεί είναι από συνέντευξη που παραχώρησε στον Γιώργο Φιντικάκη ο Κώστας Καρτάλης, καθηγητής Φυσικού Περιβάλλοντος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. 17 Ιουλίου 2021, πηγή: www.liberal.gr/aropsi.

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα κάνουν και φέτος έντονη την παρουσία τους παντού, από τους πρόωρους καύσωνες σε Ελλάδα και Ευρώπη, μέχρι τις πλημμύρες στη Γερμανία. Πώς θα είναι το κλίμα σε δέκα, είκοσι χρόνια από σήμερα;

Θα χαρακτηρίζεται από την αύξηση της θερμοκρασίας του αέρα, της επιφάνειας της θάλασσας, καύσωνες που γίνονται όλο πιο συχνοί (χαρακτηριστικό παράδειγμα οι καύσωνες στον Καναδά). Όλα δείχνουν ότι η κλιματική αλλαγή έρχεται πιο γρήγορα απ' ότι είχε εκτιμηθεί με τη χρήση των κλιματικών μοντέλων.

Οι εκτιμήσεις αναθεωρούνται. Τα πάντα δείχνουν ότι η κλιματική αλλαγή έρχεται μια 10ετία νωρίτερα. Η αύξηση της θερμοκρασίας κατά 1,5 βαθμό σε σχέση με την προβιομηχανική περίοδο δεν θα συμβεί το 2050. Με τους σημερινούς ρυθμούς, ενδέχεται να συμβεί ως το 2030. Αυτό ισχύει φυσικά και για την Ελλάδα.

Έχει σημασία να επισημάνουμε ότι η κλιματική αλλαγή δεν αποτελεί κίνδυνο μόνο για τις μελλοντικές γενιές. Δεν αφορά το απώτερο μέλλον, σε 30, 40, 50 χρόνια από σήμερα, όπως αρκετοί ισχυρίζονται. Αλλά το παρόν καθώς η θερμοκρασία του πλανήτη αυξάνεται παντού με

επιταχυνόμενο ρυθμό. Βλέπουμε άνοδο της θερμοκρασίας σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας, βλέπουμε επιβάρυνση στις ελληνικές πόλεις λόγω των θερμικών συνθηκών. Συνολικά η Μεσόγειος θεωρείται κλιματικό hot spot. Το κλίμα της επιδεινώνεται. Γίνεται πιο θερμό, πιο ξηρό, πιο άστατο, ενώ τα ακραία καιρικά φαινόμενα γίνονται πιο συχνά και πιο έντονα. [...]

Είναι αναπόφευκτο το πρόβλημα να γίνει μη αναστρέψιμο;

Ναι, αν συνεχιστούν οι ρυθμοί με τους οποίους παράγονται τα αέρια του θερμοκηπίου και ειδικότερα το διοξείδιο του άνθρακα και το μεθάνιο.

Ποιο είναι το αισιόδοξο και πιο το απαισιόδοξο σενάριο;

Καταρχήν βλέπουμε ότι η Ευρώπη κινείται όλο και πιο δυναμικά απέναντι στην κλιματική αλλαγή. Το πακέτο «Fit for 55» που ανακοινώθηκε μέσα στην εβδομάδα, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο θα μειωθούν κατά 55% οι εκπομπές CO₂ ως το 2030, είναι ένα πολύ φιλόδοξο και ενδιαφέρον σχέδιο. [...] Επιπλέον, διαμορφώνεται μια νέα δυναμική και σε παγκόσμιο επίπεδο [...] Επίσης, εδώ και 2-3 έτη, η ποσότητα των αερίων του θερμοκηπίου που εκπέμπεται από τις ανεπτυγμένες χώρες είναι σχεδόν ίση με εκείνη που εκπέμπουν οι αναπτυσσόμενες. Οι πρώτες έχουν τη δυνατότητα να πάρουν μέτρα για πιο καθαρές τεχνολογίες ενέργειας, όχι όμως και οι αναπτυσσόμενες.

Κείμενο 3

Προφητεία

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή του Αργύρη Χιόνη «Η φωνή της σιωπής», Ποιήματα 1966-2000, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2019.

«Θα 'ρθεί καιρός
που θα στερέψει η θάλασσα
και θα γενούν τα πλοία
καραβάνια
και θα γενεί η ψυχή μας
έρημος
κι οι γλάροι
κατοικίδια όνειρα.
Θα 'ρθεί καιρός
που θάνατος
δεν θα 'ναι πια ο βυθός

αλλά ο ήλιος
και νοσταλγία
όχι η στεριά
μα το νερό.
Τότε
και τ' όνειρο
θ' αλλάξει χρώμα
δεν θα 'ναι πια γαλάζιο
αλλά κίτρινο.»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια θέση για την κλιματική αλλαγή εκφράζει ο κ. Κώστας Καρτάλης στην πρώτη του απάντηση στο Κείμενο 2 (μονάδες 5); Περιγράψε σε 50-60 λέξεις πώς προσπαθεί να γίνει πειστικός. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α. Να εξετάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 4)
- β. Να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα στο Κείμενο 1 να παραθέσει δύο ερωτήματα στο τέλος του κειμένου του. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 πέντε σχόλια που διατυπώνει ο συγγραφέας, τρία λεκτικά και δύο με σημεία στίξης (μονάδες 5) και να εξηγήσεις την πρόθεσή του με την επιλογή καθενός απ' αυτά (μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις βασισμένος/η σε τρεις κειμενικούς δείκτες γιατί το ποιητικό κείμενο προφητεύει στους τελευταίους στίχους του Κειμένου 3 ότι το όνειρο από γαλάζιο θα γίνει κίτρινο. Ποια συναισθήματα και σκέψεις σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πώς τα σχολεία της Σουηδίας εκπαιδεύουν παιδιά με περιβαλλοντική συνείδηση**

Κείμενο από το διαδίκτυο ελαφρώς διασκευασμένο. Πηγή: <https://tvxs.gr/news/paideia/> 14 - 01 – 2020

Η 17χρονη Γκρέτα Τούνμπεργκ, που έγινε το πρόσωπο της κλιματικής αλλαγής, μπορεί να έχει προκαλέσει έκπληξη στον κόσμο, αλλά στη Σουηδία, οι νέοι εδώ και καιρό είναι υπερασπιστές του περιβάλλοντος.

Ενώ η Τούνμπεργκ άνοιξε τον δρόμο στις κλιματικές συνομιλίες των Ηνωμένων Εθνών στη Μαδρίτη, οι μαθητές σε ένα δημοτικό σχολείο σε προάστιο της Στοκχόλμης δίνουν τον δικό τους αγώνα. Ειδικότερα, βγάζουν τα παπούτσια τους έξω από την πόρτα προτού εισέλθουν στο κτίριο, για να μειώσουν την ανάγκη για χημικά καθαριστικά δαπέδων που βλάπτουν το περιβάλλον.

Η φροντίδα για το περιβάλλον υπάρχει σε κάθε πτυχή της σχολικής ημέρας για τους μαθητές στο Δημοτικό Σχολείο Örninge, όπου οι φωτεινές αίθουσες διδασκαλίας κοσμούνται με παγκόσμιους χάρτες και εικόνες ζώων υπό εξαφάνιση, ενώ οι μαθητές παίρνουν το γεύμα τους σε επαναχρησιμοποιούμενα πιάτα και ποτήρια. Την ίδια στιγμή από πολύ μικρή ηλικία διδάσκονται τις επιπτώσεις του πλαστικού στους ωκεανούς. [...]

Τα περιβαλλοντικά θέματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του σουηδικού προγράμματος σπουδών από το 1969 και η σχέση με τη φύση έχει εδώ και καιρό σημαντική θέση στη σουηδική κουλτούρα. Η περιβαλλοντική συνείδηση της χώρας αποδίδεται από πολλούς στο γεγονός ότι πάνω από το 80% των Σουηδών ζουν σε κοντινή απόσταση από τα 30 εθνικά πάρκα, από τα 4.000 φυσικά καταφύγια ή από πολλά άλλα φυσικά τοπία της χώρας. Η αγάπη για πεζοπορία, κατασκήνωση και άλλες δραστηριότητες αναψυχής κοντά στη φύση όχι μόνο ενθαρρύνεται, αλλά αποτελεί και νομοθετημένο δικαίωμα.

Η Τούνμπεργκ, που κρίστηκε Πρόσωπο της Χρονιάς του 2019, αποτελεί το αποκορύφωμα δεκαετιών κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής, σύμφωνα με την Κάισα Χολμ, Καθηγήτρια Κοινωνικών Επιστημών στο Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης Varbyskolan στη νοτιοδυτική Στοκχόλμη για παιδιά ηλικίας 10 έως 16 ετών. «Είναι εκπρόσωπος αυτής της γενιάς. Πολλά παιδιά έχουν την αίσθηση ότι πρέπει να αλλάξουν, ότι κάτι πρέπει να αλλάξει», είπε.

Τα μαθήματα σχετικά με το περιβάλλον δεν συμπίεζονται σε ένα μόνο μάθημα, αλλά εξετάζονται σε όλα τα μαθήματα, από την φυσική έως την οικιακή, και ξεκινούν από το νηπιαγωγείο.

Δεδομένου του εύρους της διδασκαλίας, δεν αποτελεί έκπληξη για τους εκπαιδευτικούς το ενδιαφέρον για τον περιβάλλον, αλλά το επίπεδο δράσης των νέων. [...]

«Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε πράσινους επαναστάτες, να τους κάνουμε να σκεφτούν με συγκεκριμένο τρόπο», δήλωσε από τη μεριά του ο Johan Öhman καθηγητής εκπαίδευσης στο Σουηδικό Πανεπιστήμιο Örebro. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να σκέφτονται κριτικά, να εξετάζουν τις πολιτικές προκλήσεις που σχετίζονται με τον περιβαλλοντισμό και τη βιωσιμότητα και να επεξεργάζονται τα επιχειρήματά τους, ανέφερε ο Öhman. [...]

Κείμενο 2

Αυτός ο πλανήτης είναι το μόνο μας σπίτι.

Το κείμενο βασίζεται στο μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ του Αντόνιο Γκουτέρες για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (05 06 2022). Συνοπτευμένο.

[...] Περισσότεροι από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι πλήττονται από τα υποβαθμισμένα οικοσυστήματα. Η ρύπανση ευθύνεται για περίπου 9 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο. Περισσότερα από 1 εκατομμύριο φυτικά και ζωικά είδη κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, πολλά μέσα σε δεκαετίες. Σχεδόν οι μισοί άνθρωποι βρίσκονται ήδη στη ζώνη κινδύνου για το κλίμα και έχουν 15 φορές περισσότερες πιθανότητες να πεθάνουν από τις κλιματικές επιπτώσεις όπως η ακραία ζέστη, οι πλημμύρες και η ξηρασία. [...]

Γι' αυτό οι κυβερνήσεις πρέπει επειγόντως να δώσουν προτεραιότητα στη δράση για το κλίμα και την προστασία του περιβάλλοντος μέσω πολιτικών που προωθούν τη βιώσιμη πρόοδο. Για τον σκοπό αυτό, πρότεινα πέντε συγκεκριμένες συστάσεις για τη δραματική επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παντού, συμπεριλαμβανομένης της διάθεσης ανανεώσιμων τεχνολογιών και πρώτων υλών σε όλους, της μείωσης της γραφειοκρατίας, της μετατόπισης των επιδοτήσεων και του τριπλασιασμού των επενδύσεων.

[...] Ως ψηφοφόροι και καταναλωτές πρέπει να κάνουμε τις ενέργειές μας να μετράνε: από τις πολιτικές που υποστηρίζουμε, τα τρόφιμα που τρώμε, τις μεταφορές που επιλέγουμε, τις εταιρείες που υποστηρίζουμε. Μπορούμε όλοι να κάνουμε φιλικές προς το περιβάλλον επιλογές που θα καταλήξουν στην αλλαγή που χρειαζόμαστε.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια, ειδικότερα, μπορούν να είναι δυναμικοί παράγοντες αλλαγής. Πρέπει να χειραφετηθούν και να συμπεριληφθούν στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα. Ομοίως, η εγχώρια και παραδοσιακή γνώση πρέπει να γίνεται σεβαστή και να αξιοποιείται για να συμβάλει στην προστασία των εύθραυστων οικοσυστημάτων μας.

Η ιστορία έχει δείξει τι μπορεί να επιτευχθεί όταν δουλεύουμε μαζί και βάζουμε τον πλανήτη πάνω από όλα. [...]

Στη δεκαετία του 1990, η Σύμβαση της Βασιλείας απαγόρευσε την απόρριψη τοξικών αποβλήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Και, πέρυσι, μια πολυμερής προσπάθεια τερμάτισε την παραγωγή μολυβδόχας βενζίνης – μια κίνηση που θα προωθήσει την καλύτερη υγεία και θα αποτρέψει περισσότερους από 1,2 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο.[...]

Μαζί μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι ο πλανήτης μας όχι μόνο επιβιώνει, αλλά ευδοκimeί, επειδή έχουμε μόνο μία Γη.

Κείμενο 3

[Η γιαγιά μου η Αθήνα]

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Κώστα Ταχτσή «Η γιαγιά μου η Αθήνα», εκδ. Ερμής, Αθήνα: 1979.

Όσο κι αν μολυνθεί η ατμόσφαιρα, δεν πρόκειται ν' αλλάξει πολύ το μελιχρό αθηναϊκό φθινόπωρο, ο ήπιος αθηναϊκός χειμώνας με τις αλκυονίδες μέρες του, η μεθυστική άνοιξη, και το ναρκωτικό καλοκαίρι, που έχει πότε – πότε και τις βραδινές του αύρες. Όσο κι αν ρυπανθεί ο Σαρωνικός, θα μένει ελπίζω πάντα κάποια σχετικά καθαρή ακρογιαλιά. Οι άνθρωποι μπορεί στο μεταξύ να πηγαίνουν στη Σελήνη για δουλειές, μα η μαγεία του φεγγαριού τη στιγμή που ξεπροβάλλει πάνω από την κορυφογραμμή του Υμηττού, θα μένει πάντα ίδια. Το μοναδικό φως του αττικού ουρανού δύσκολα θ' αλλάξει κι αυτό. Μέσα στην κόλαση που λένε πως θα είναι σε λίγα χρόνια η Αθήνα, θα μένει πάντα ο μικρός παράδεισος του μοναστηριού της Καισαριανής, δέκα λεπτά από το κέντρο. Απ' τα παλιά και τόσο ανθρώπινα σπιτάκια που ξέραμε, δε θα 'χει μείνει πια κανένα. Αλλά σ' αυτές τις ακαλαίσθητες πολυκατοικίες που υψώνονται στη θέση τους, θα κατοικούνε για πολύ καιρό ακόμα άνθρωποι που, έστω και παρεφθαρμένη – και σάμπως θαν' η πρώτη φορά; - θα μιλάνε λίγο-πολύ την ίδια γλώσσα με μένα, θα σκέφτονται και αισθάνονται λίγο-πολύ σαν και μένα, νέοι και νέες που, όσο θα υπάρχουνε βιβλία, δε μπορεί, έστω και λίγοι απ' αυτούς, θα με διαβάζουν.

Μερικοί ισχυρίζονται πως η Αθήνα είναι ήδη κόλαση. Γκρινιάζουν για τ' ασταμάτητα κροταλίσματα των κομπρεσέρ και τα μπουμπουνητά της μπετονιέρας, για το συνεχές ξήλωμα των πεζοδρομίων, για τη σκόνη που κάνει πιο οδυνηρή την ξεραίλα του σχεδόν άδενδρου αθηναϊκού τοπίου, για την κακή συνήθεια που έχουν οι νοικοκυράδες να τινάζουν τα χαλιά τους απ' το μπαλκόνι, για το λατομείο που κατατρώει σα γάγγραινα τον Υμηττό, για την περίεργη ατιμωρησία αυτών που καίνε τα δάση για να τα κάνουν οικόπεδα, για το απαράδεκτο κυκλοφοριακό πρόβλημα και τις κλήσεις που παίρνουν για παράνομη στάθμευση έξω απ' το σπίτι τους, και για πολλά άλλα. Οι παλιοί Αθηναίοι τα βάζουν με τους επαρχιώτες που 'χουν ενσκήψει πάνω στην Αθήνα σαν ακρίδες, κι όλοι αυτοί με τους τουρίστες –άλλη, χειρότερη πληγή.

[...] Εγώ δε λέω τίποτα. Κάθομαι κουρνιασμένος στην ταράτσα μου σα γλαύκα¹ της Αθηνάς, και βλέπω τους ανθρώπους και τα χρόνια – παραλίγο να πω αιώνες – να περνάνε. Καμιά φορά, για να ξεσκάσω, πετάω ως την κορυφή του Υμηττού. Από κει πάνω, η Αθήνα φαντάζει ακόμα όπως ήταν τότε...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Για καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις να γράψεις τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η φράση αποδίδει ορθά το νόημα των Κειμένων 1 και 2. Στη συνέχεια να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας για την καθεμία από ένα αντίστοιχο χωρίο από τα κείμενα:

1. Η έμπρακτη ευαισθησία των Σουηδών για το φυσικό περιβάλλον είναι αποτέλεσμα μόνο του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας τους. (Κείμενο 1)
2. Οι Σουηδοί εκπαιδευτικοί αισθάνονται έκπληκτοι από το επίπεδο της περιβαλλοντικής δράσης των νέων. (Κείμενο 1)
3. Οι Σουηδοί μαθητές/-τριες δεν επιτρέπεται να κρίνουν τις πολιτικές επιλογές που αφορούν στο περιβάλλον και τη βιωσιμότητα. (Κείμενο 1)
4. Για την προστασία του περιβάλλοντος χρειάζεται η συμμετοχή όλων των πολιτών μέσα από τις επιλογές της καθημερινής ζωής. (Κείμενο 2)
5. Οι παραδοσιακές αξίες κάθε τόπου δεν μπορούν να συμβάλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η θέση/ισχυρισμός του συντάκτη του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποιον τρόπο και μέσα επιλέγει, για να μας πείσει γι' αυτόν; Να αναφέρεις τέσσερα χωρία του κειμένου που στηρίζουν την απάντησή σου (μονάδες 8).

Μονάδες 10

¹ Κουκουβάγια

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Το Κείμενο 2 εκφράζει με ποικίλους γλωσσικούς τρόπους όπως η **βεβαιότητα**, η **υποχρέωση** και η **δυνατότητα** το μήνυμα του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ. Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα για κάθε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις (μονάδες 6)

β. Να βρεις δύο σημεία στο Κείμενο 2, όπου επιλέγεται το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 2) και να δικαιολογήσεις σε κάθε περίπτωση την επιλογή αυτή (μονάδες 2)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του αφηγητή στο Κείμενο 3 απέναντι στις αλλαγές που εντοπίζονται στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον της Αθήνας; Να την τεκμηριώσετε χρησιμοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς κρίνεις εσύ τη στάση του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η κατάκτηση της ευτυχίας σε 7 απλά μαθήματα**

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα [iefimerida .gr](http://iefimerida.gr) στις 06 - 06 – 2022 και αποτελεί μέρος της συνέντευξης του διάσημου ακαδημαϊκού στο Harvard TalBen-Shahar, στον Σ. Σκολούδη. (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης).

Κύριε TalBen-Shahar, αν είχαμε μόνο πέντε λεπτά μαζί και σας ρωτούσα «πώς μπορώ να είμαι ευτυχισμένος», τι θα μου απαντούσατε;

Εδώ είναι επτά μαθήματα που συγκέντρωσα και είναι σημαντικά για την ευτυχία:

Μάθημα 1: Δώστε στον εαυτό σας την «άδεια» να είναι άνθρωπος. Όταν δεχόμαστε συναισθήματα - όπως ο φόβος, ο φθόνος, η λύπη ή το άγχος- ως κάτι το φυσιολογικό, είναι πιο πιθανό να ξεπεράσουμε αυτές τις καταστάσεις. Η απόρριψη των συναισθημάτων μας, είτε είναι ευχάριστα είτε επώδυνα, οδηγεί σε απογοήτευση και δυστυχία. Έχουμε μια κουλτούρα που έχει εμμονή με την ευχαρίστηση και πιστεύουμε ότι το βασικό στοιχείο μιας αξιόλογης ζωής είναι η απουσία δυσφορίας. Μάλιστα, όταν νιώθουμε πόνο, τότε θεωρούμε ότι κάτι πρέπει να πηγαίνει στραβά με εμάς. Στην πραγματικότητα, κάτι δεν πάει καλά με εμάς αν δεν νιώθουμε λύπη ή άγχος μερικές φορές, που είναι ανθρώπινα συναισθήματα. Το παράδοξο είναι ότι όταν αποδεχόμαστε τα συναισθήματά μας -όταν δίνουμε στον εαυτό μας την «άδεια» να είμαστε άνθρωποι και βιώνουμε οδυνηρά συναισθήματα- είναι πιο πιθανό να ανοιχτούμε σε ευχάριστα συναισθήματα.

Μάθημα 2: Η ευτυχία βρίσκεται στο σημείο τομής μεταξύ της ευχαρίστησης και του νοήματος. Είτε στη δουλειά είτε στο σπίτι, ο στόχος είναι να συμμετέχετε σε δραστηριότητες που είναι προσωπικά σημαντικές και ευχάριστες. Όταν αυτό δεν είναι εφικτό, φροντίστε να έχετε «ενισχυτές» ευτυχίας, στιγμές δηλαδή σε όλη τη διάρκεια της εβδομάδας που σας προσφέρουν ευχαρίστηση και νόημα. Οι έρευνες δείχνουν ότι μία ή δύο ώρες μιας ουσιαστικής και ευχάριστης εμπειρίας μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα μιας ολόκληρης ημέρας ή ακόμα και μιας ολόκληρης εβδομάδας.

Μάθημα 3: Λάβετε υπόψη ότι η ευτυχία εξαρτάται κυρίως από την κατάσταση του μυαλού μας, όχι από την κατάστασή μας ή την κατάσταση του τραπεζικού μας λογαριασμού. Εκτός από ακραίες περιστάσεις, το επίπεδο ευημερίας μας καθορίζεται από αυτό στο οποίο εστιάζουμε και από την ερμηνεία μας στα εξωτερικά γεγονότα. Για παράδειγμα, εστιάζουμε στο άδειο μέρος του γεμάτου μέρους του ποτηριού; Θεωρούμε τις αποτυχίες ως καταστροφικές ή τις βλέπουμε ως ευκαιρίες μάθησης;

Μάθημα 4: Απλοποιήστε! Είμαστε, γενικά, πολύ απασχολημένοι, προσπαθώντας να στριμώξουμε όλο και περισσότερες δραστηριότητες σε όλο και λιγότερο χρόνο. Η ποσότητα επηρεάζει την ποιότητα και κάνουμε συμβιβασμούς με την ευτυχία μας προσπαθώντας να κάνουμε πάρα πολλά. Το να ξέρουμε πότε να πούμε «όχι» στους άλλους, συχνά σημαίνει να λέμε «ναι» στον εαυτό μας.

Μάθημα 5: Θυμηθείτε τη σύνδεση μυαλού-σώματος. Αυτό που κάνουμε -ή δεν κάνουμε- με το σώμα μας επηρεάζει το μυαλό μας. Η τακτική άσκηση, ο επαρκής ύπνος και οι υγιεινές διατροφικές συνήθειες οδηγούν σε σωματική και ψυχική υγεία.

Μάθημα 6: Εκφράστε ευγνωμοσύνη, όποτε είναι δυνατόν. Πολύ συχνά θεωρούμε τη ζωή μας δεδομένη. Μάθετε να εκτιμάτε και να απολαμβάνετε τα υπέροχα πράγματα στη ζωή, από τους ανθρώπους μέχρι το φαγητό, από τη φύση μέχρι το χαμόγελο.

Μάθημα 7: Δώστε προτεραιότητα στις σχέσεις. Ο νούμερο ένα προγνωστικός παράγοντας της ευτυχίας είναι ο χρόνος που περνάμε με ανθρώπους που νοιαζόμαστε και που νοιάζονται για εμάς. Η πιο σημαντική πηγή ευτυχίας μπορεί να είναι το άτομο που κάθεται δίπλα σας. Εκτιμήστε τους, απολαύστε τον χρόνο που περνάτε μαζί. Το «κλειδί» είναι να επενδύσουμε στις σχέσεις μας και να αποδεχθούμε το γεγονός ότι ακόμη και οι καλύτερες σχέσεις δεν είναι τέλειες και ότι πάντα θα υπάρχουν σκαμπανεβάσματα.[. ..]

Κείμενο 2

Τι είναι το *slowliving*¹ που κατακτά όλο και περισσότερους οπαδούς

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Εύας Κουτουμάνου στην ιστοσελίδα Hellenic daily news NY στη στήλη ευ ζην και δημοσιεύτηκε στις 08 07 2022.

Το Slow living είναι μια νέα τάση ζωής στον αντίποδα της κουλτούρας της υπερκατανάλωσης, της fast fashion, του fast food και γενικά οποιουδήποτε «fast», γρήγορου. Την κουλτούρα της συνεχούς κίνησης και της υπερδραστηριότητας την ξέρουμε, τη βιώνουμε όλοι λίγο πολύ κάθε μέρα. Είναι το τρέξιμο από το πρωί έως το βράδυ για βιοποριστικούς λόγους. Είναι το συνεχές τσεκ στα social media² ή στα ενημερωτικά σάιτ, για να καλυφθεί το σύνδρομο FOMO (Fear Of MissingOut³). Είναι ένα πρόγραμμα που για πολλούς σημαίνει το πρωί γυμναστήριο, μετά δουλειά, τρέξιμο, άγχος, στρες και για να νοιώσουμε ότι «προσέχουμε τον εαυτό μας» ακολουθούμε ευλαβικά μια «υγιεινή διατροφή» ή ότι πιστεύουμε πως είναι υγιεινή διατροφή. Αυτός ο τρόπος ζωής, όμως, δεν είναι εφικτός για

-
1. Αργή ζωή
 2. Κοινωνικά δίκτυα
 3. Φόβος μην παραλείψεις κάτι

μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να αρχίσει να μας φθείρει. Είναι μια αδιανόητη βαβούρα, ένας εξαντλητικός τρόπος ζωής, τον οποίο όλο και περισσότεροι άνθρωποι τείνουν να απαρνηθούν, αφού δεν οδηγεί πουθενά τελικά.

Η εναλλακτική ονομάζεται *slow living*, είναι ένα κίνημα ευεξίας, μια φιλοσοφία για πιο όμορφη ζωή, ήρεμη. Το *slow living* δεν είναι σαν την καλοκαιρινή ραστώνη, που ο χρόνος και οι δραστηριότητες παγώνουν κάτω από τον καυτό ήλιο του μεσημεριού. Η «αργή ζωή» δεν είναι τεμπελιά, είναι μια ολιστική αντιμετώπιση της ζωής. Είναι μια συνειδητή επιλογή του να ασχολούμαστε με τα ουσιαστικά, να επικεντρωνόμαστε στο εδώ και το τώρα, να ζούμε με τρόπο που μας κάνει καλό και που μπορούμε να διατηρήσουμε μακροπρόθεσμα.

Είναι μαγείρεμα και σπιτικό φαγητό, ζυμωτό ψωμί και κουλουράκια, [...] καθημερινό περπάτημα και σεβασμός στο σώμα, είναι ανακύκλωση και έγνοια για το περιβάλλον, είναι επισκευή παλιών επίπλων και επιλογή ρούχων με ποιότητα που αντέχουν στον χρόνο, είναι συνειδητή κατανάλωση και επαφή με τη φύση, είναι εξασφάλιση στιγμών μέσα στην ημέρα για να νιώσουμε γαλήνη και ηρεμία, να επικοινωνήσουμε με τον ή την σύντροφο μας, την οικογένεια, τους φίλους. Είναι σεβασμός στον εαυτό μας και στον χρόνο μας που είναι πολύτιμοι! [...]

Κείμενο 3

[Χαμογέλα ρε . . . τί σου ζητάνε;]

Απόσπασμα από το βιβλίο του Χρόνη Μίσιου «Χαμογέλα ρε . . . τί σου ζητάνε», εκδόσεις Γράμματα 1988.

«Έτσι, μ' αυτήν την παλιοεφεύρεση που τη λένε ρολόι, σπρώχνουμε τις ώρες και τις μέρες σα να μας είναι βάρος, και μας είναι βάρος, γιατί δε ζούμε, κατάλαβες; Όλο κοιτάμε το ρολόι, να φύγει κι αυτή η ώρα, να φύγει κι αυτή η μέρα, να έρθει το αύριο, και πάλι φτου κι απ' την αρχή.

Χωρίσαμε τη μέρα σε πτώματα στιγμών, σε σκοτωμένες ώρες που τις θάβουμε μέσα μας, μέσα στις σπηλιές του είναι μας, στις σπηλιές όπου γεννιέται η ελευθερία της επιθυμίας, και τις μπαζώνουμε με όλων των ειδών τα σκουπίδια που μας πασάρουν σαν «αξίες», σαν «ανάγκες», σαν «ηθική», σαν «πολιτισμό». Κάναμε το σώμα μας ένα απέραντο νεκροταφείο δολοφονημένων επιθυμιών και προσδοκιών, αφήνουμε τα πιο σημαντικά τα πιο ουσιαστικά πράγματα, όπως να παίζουμε και να κουβεντιάσουμε με τα παιδιά και τα ζώα, με τα λουλούδια και τα δέντρα, να παίζουμε και να χαρούμε μεταξύ μας, ν' απολαύσουμε τη φύση, τις ομορφιές του ανθρώπινου χεριού και του πνεύματος, να κατέβουμε τρυφερά μέσα μας, να γνωρίσουμε τον εαυτό μας και τον διπλανό μας...

Όλα, όλα, Σαλονικιέ, τ' αφήνουμε γι' αυτό το αύριο που δεν θα έρθει ποτέ... Μόνο όταν ο θάνατος χτυπήσει κάποιο αγαπημένο μας πρόσωπο πονάμε, γιατί συνήθως σκεφτόμαστε πως θέλαμε

να του πούμε τόσα σημαντικά πράγματα, όπως πόσο τον αγαπούσαμε, πόσο σημαντικός ήταν για εμάς...»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Για καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις να γράψεις τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, ανάλογα με το αν νομίζεις ότι η φράση αποδίδει ορθά το νόημα των κειμένων 1 και 2 (μονάδες 10):

1. Η κυρίαρχη αντίληψη για την ευτυχία εντοπίζεται σήμερα κυρίως στην προσπάθεια επίτευξης ευχαρίστησης. (Κείμενο 1)
 2. Οι πλούσιοι άνθρωποι είναι και περισσότερο ευτυχισμένοι. (Κείμενο 1)
 3. Η πολυδιάσπαση ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων είναι ένα ορθό πρότυπο ευτυχισμένης ζωής. (Κείμενο 1)
 4. Η συνεχής παρακολούθηση κοινωνικών δικτύων οδηγεί σταδιακά σε εξάντληση. (Κείμενο 2)
 5. Το slow living αφορά ανθρώπους απαθείς και αδιάφορους για τη δουλειά τους. (Κείμενο 2)
- β.** Να εξηγήσεις με συντομία (40 – 50 λέξεις) τη φράση του Κειμένου 1 «Λάβετε υπόψη ότι η ευτυχία εξαρτάται από την κατάσταση του μυαλού μας» (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 ανήκει στο κειμενικό είδος των οδηγιών. Να εντοπίσεις πέντε γλωσσικές επιλογές (μονάδες 5) που να τεκμηριώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό και να εξηγήσεις πως η κάθε μια λειτουργεί εξυπηρετώντας τον στόχο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2. Να απαντήσεις σε 70 – 80 λέξεις με σχετικές κειμενικές αναφορές (δεν προσμετρώνται στις λέξεις της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια κριτική ασκεί ο αφηγητής στον τρόπο που κάποιοι ζουν τη ζωή τους; Να τεκμηριώσεις την άποψη του χρησιμοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Εκτιμάς πως αυτή η κατάσταση αφορά τον σύγχρονο άνθρωπο; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πλανητική η κρίση της Παιδείας**

Δημοσίευση της Αμερικανίδας φιλοσόφου Martha Nussbaum, ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο για τις ανάγκες της εξέτασης, ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο τον Απρίλιο του 2020.

Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέος φάσματος και διεθνούς κλίμακας. Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία, όμως, μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της δημοκρατίας: μια πλανητική κρίση παιδείας.

Βαθιές ανατροπές συντελούνται σε όσα οι δημοκρατικές κοινωνίες διδάσκουν στους νέους και δεν έχουμε ακόμη αντιληφθεί το μέγεθός τους. Άπληστες για οικονομική επιτυχία οι χώρες και τα εκπαιδευτικά συστήματά τους εγκαταλείπουν με απερισκεψία κάποιες γνώσεις απαραίτητες για την επιβίωση των δημοκρατιών. Οι γενικές σπουδές και οι τέχνες συνεχώς χάνουν έδαφος, τόσο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο πανεπιστήμιο, σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Επίσης, υποχωρούν και όλες οι ανθρωπιστικές και οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς οι χώρες αναζητούν το βραχυπρόθεσμο κέρδος καλλιεργώντας χρήσιμες και εφαρμόσιμες ικανότητες προσαρμοσμένες σε αυτόν τον στόχο. Αν υπερισχύσει αυτή η τάση, πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο σύντομα θα παράγουν γενιές χρησίμων μηχανών, υπάκουων και τεχνικά εξειδικευμένων, αντί για ολοκληρωμένους πολίτες, ικανούς να αμφισβητούν, να συλλογίζονται μόνοι τους, να αντιλαμβάνονται την έννοια του κόπου και των επιτευγμάτων των άλλων.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, τα προβλήματα που έχουμε να επιλύσουμε -είτε είναι οικονομικά είτε οικολογικά είτε θρησκευτικά ή πολιτικά-είναι πλανητικής κλίμακας. Κανείς μας δεν ξεφεύγει από αυτή την παγκόσμια αλληλεξάρτηση. Επομένως, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια όλου του κόσμου έχουν ένα τεράστιο και επείγον έργο: να καλλιεργήσουν στους φοιτητές την ικανότητα να θεωρούν τον εαυτό τους μέλος ενός ετερογενούς κόσμου και να έχουν μια κάποια αντίληψη της Ιστορίας και του χαρακτήρα των διαφορετικών ομάδων που τον κατοικούν.

Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση. Ασφαλώς χρειάζονται και πολλές πρακτικές γνώσεις που οι φοιτητές μπορούν να αποκτήσουν χωρίς να εκπαιδευτούν στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Ωστόσο, για να γίνεις υπεύθυνος πολίτης, χρειάζεσαι κάτι άλλο: την ικανότητα να αξιολογείς τις ιστορικές αποδείξεις, τον χειρισμό των οικονομικών αρχών και την

εξάσκηση του κριτικού σου πνεύματος. Να μπορείς να συγκρίνεις διαφορετικές απόψεις της κοινωνικής δικαιοσύνης, να μιλάς τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, να μπορείς να αξιολογείς την πολυπλοκότητα των μεγάλων θρησκειών του κόσμου. Το να έχεις μια δομημένη σκέψη πάνω σε ένα ευρύ φάσμα πολιτισμών, ομάδων κι εθνών και στην ιστορία των αλληλεπιδράσεών τους επιτρέπει στις δημοκρατίες να προσεγγίσουν με υπεύθυνο τρόπο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα.

Κείμενο 2

Ο αποκλεισμός της φαντασίας

Άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Εφ. Καθημερινή (απόσπασμα), δημοσιευμένο στις 22-01-2012.

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είπε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

Κείμενο 3

«Μαθητεία»

Ποίημα του Γ. Θέμελη από τη συλλογή *Το Δίχτυ των ψυχών II*, ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη 1970.

Μαθαίνεται η Αγάπη,

Μαθαίνεται από μέσα, αποστηθίζεται.

Όπως η θλίψη, όπως η έκσταση.

Τ' άφωνα ψάρια δεν πηγαίνουν

Σχολείο να μάθουν τη σιωπή,

Την εκθαμβωτική θαλάσσια αγάπη

Μες σε βαθειά κρησφύγετα.

Τα ερωτικά πουλιά δε μελετούν

Μαθήματα αγάπης· δε γράφουν

Τις τέσσερες πράξεις της

Στις πλάκες τους οι πεταλούδες.

Ίσως μονάχα οι Άγγελοι να μαθαίνουν

Λέξεις, ονόματα, κομμένες συλλαβές,

Συλλαβίζοντας τον έρωτα μες στην ουράνιαν ερημία.

Ίσως να ξέρουν καλά τη σιωπή της Αγάπης,

Τη γλώσσα της σιωπής, τον ανεκλάλητον έρωτα των πραγμάτων.

Αυτή τη γλώσσα, αυτή τη Μουσική,

Αυτή μαθαίνουν τα δάχτυλά μου.

Τα δάχτυλά μου, τα χείλη μου, τα έκπληχτα μάτια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Η αρθρογράφος του Κειμένου 1 καταλήγει στη διαπίστωση πως «Οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται μια γενική μόρφωση» (στην αρχή της 4ης παραγράφου). Μέσα από ποια επιχειρήματα έφτασε σε αυτή τη διαπίστωση; Να παρουσιάσεις την πορεία του συλλογισμού της σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος επιλέγει να χρησιμοποιήσει εκτεταμένα αποσπάσματα της άποψης ενός ειδικού. Να παραθέσεις δύο λόγους που, κατά τη γνώμη σου, την ώθησαν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4).

β. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει μια αντίθεση. Ποια είναι τα δύο αντιτιθέμενα μέλη (μονάδες 2) και ποιοι είναι οι λόγοι που, κατά τη γνώμη σου, την ωθούν σε αυτή την επιλογή (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Ποια κοινά σημεία προβληματισμού εντοπίζεις στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς βιώνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 τη «Μαθητεία»; Πώς ερμηνεύεις εσύ τα συναισθήματά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τα δύο βασικά βάρη της δημοκρατίας**

Απόσπασμα από το δοκίμιο του Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου, «Δοκίμια και Λόγοι», εκδόσεις «Εστία», 1983.

Βασικός όρος της δημοκρατίας, ως πολιτεύματος με βάση το διάλογο, υπήρξε αρχήθεν¹ η ισηγορία, δηλαδή το δικαίωμα όλων εξίσου των πολιτών, παιδευμένων ή απαιδευτων, πλούσιων ή φτωχών, να λάβουν το λόγο στην εκκλησία του δήμου και να μετάσχουν ενεργά στη λήψη των αποφάσεων, των καθοριστικών της νομοθεσίας και της κυβερνητικής πολιτικής. Συμπλήρωμα της ισηγορίας ως όρου βασικού της δημοκρατίας υπήρξε και είναι η ισοπολιτεία, δηλαδή το δικαίωμα όλων κατ' αρχήν των πολιτών να τιμηθούν με την ανάθεση καθηκόντων κυβερνητικών, διοικητικών, δικαστικών, αλλά και αντίστοιχα η υποχρέωσή τους να υπέχουν επίσης κατά ισότητα κάπως τα δημόσια βάρη, όπως φόρους, στράτευση και τα όμοια. Όποια εξέλιξη και αν είχε το πολίτευμα της δημοκρατίας, προπάντων με την ανάπτυξη της αντιπροσωπευτικής μορφής του, επιβεβλημένης από το εδαφικό ή και πληθυσμιακό μέγεθος των μετακλασικών πολιτικών κοινωνιών, η αρχή της ισηγορίας και ισοπολιτείας παραμένει πάντοτε λειτουργικό βάρη του ελληνογέννητου αυτού πολιτεύματος, αλλά και ονομασμένου οικουμενικά με την ελληνική λέξη δημοκρατία.

Ο άλλος σπουδαίος επίσης όρος του δημοκρατικού πολιτεύματος, προβεβλημένος πιο έντονα στους Νεότερους Χρόνους, είναι οι διάφορες ελευθερίες των πολιτών, εκτός δηλαδή από την «πολιτική ελευθερία» συνώνυμο της ισηγορίας και ισοπολιτείας. Οι ελευθερίες αυτές είναι όχι απλώς η «προσωπική ελευθερία», η κοινωνικά δηλαδή κατοχυρωμένη ευχέρεια των ενήλικων ανθρώπων προς αυτοκαθορισμό της ατομικής ζωής τους, κάτι ευρύτερα ή στενότερα υπαρκτό με οιοδήποτε πολίτευμα και σε οιοδήποτε καθεστώς, αλλά επίσης και προπάντων οι λεγόμενες «ατομικές ελευθερίες» και οι λεκτέες «κοινωνικές ελευθερίες».

Με την έκφραση «ατομικές ελευθερίες» εννοούμε τις μη παραβιαστές, από ετεροκαθορισμό οιοδήποτε, περιοχές του πεδίου της «προσωπικής ελευθερίας», όπως και η κατοικία, η αλληλογραφία, οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, ο στοχασμός και οι απότοκες του πεποιθήσεις, οι μετακινήσεις από τόπο σε τόπο και όμοια. «Ατομικές ελευθερίες» άρα, θεωρούμε το απαραβίαστο, κατ' αρχήν της κατοικίας, το απόρρητο επίσης της αλληλογραφίας και των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, τη μη αναγκαστική επιβολή θρησκευτικών είτε φιλοσοφικών

¹ Από την αρχή

πεποιθήσεων, το ανεπίτρεπτο αυθαίρετων συλλήψεων είτε κρατήσεων, τη μη απαγόρευση ταξιδιών και τα όμοια.

Με την έκφραση «κοινωνικές ελευθερίες», εννοώ το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα για δημόσια προβολή γνώμης είτε καλλιτεχνική έκφραση, με λόγο προφορικό ή γραπτό, χειρόγραφο ή έντυπο, από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση, είτε με όποιο άλλο τρόπο.

Από τον έμπρακτο σεβασμό της πλειάδας αυτής ελευθεριών προσδιορίζεται ο βαθμός γνησιότητας και η αληθινή αξία της δημοκρατίας. Δίχως εξασφάλιση της «πολιτικής ελευθερίας» δεν υπάρχει η κλασικού τύπου δημοκρατία. Χωρίς αυστηρή τήρηση των «ατομικών ελευθεριών» δηλαδή αν, και όσο αυτές περιορίζονται αδικαιολόγητα, δεν υπάρχει ακέραια η δημοκρατία.

Κείμενο 2

Το βολικό μπαλάκι των άβολων ευθυνών

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Γ. Γορανίτη, που δημοσιεύτηκε στις 13-08-2020, στον ιστότοπο www.lifo.gr.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ εκτεταμένης ανευθυνότητας, όλοι περιμένουν από τους άλλους να δείξουν υπευθυνότητα. «Ατομική ευθύνη» ζητούν οι μεν, «συλλογική ευθύνη» απαιτούν οι δε. Οι συλλογισμοί αμφοτέρων φαντάζουν λογικοφανείς, πάσχουν όμως στην πράξη, καθώς ουδείς μοιάζει πρόθυμος να αναλάβει τις δικές του ευθύνες. Πεισμώνουν. Λένε όχι, και στυλώνουν τα πόδια. Γιατί; Γιατί έτσι. Τα «κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας» δεν έχουν μάθει να αναλαμβάνουν ευθύνες. Ξέρουν μόνο να απαιτούν με υψωμένο δάχτυλο.

«Πού είναι το κράτος;» φωνάζει αυτός που είδε το σπίτι του να πλημμυρίζει από την καταιγίδα. Ας έχει χτίσει σε μπαζωμένο ρέμα. «Μας εγκατέλειψε το κράτος» ουρλιάζει κάποιος άλλος που βλέπει την πυρκαγιά να πλησιάζει το σπίτι του. Ας έχει χτίσει αυθαίρετο μέσα στο δάσος. Κάποιον υπεύθυνο ψάχνει κι αυτός που καθυστερεί στα διόδια επιστρέφοντας από τριήμερο. Ας οδηγεί στη Λωρίδα Έκτακτης Ανάγκης εμποδίζοντας ασθενοφόρα και περιπολικά.

Το μπαλάκι των ευθυνών πετιέται ευκολότερα στην απέναντι πλευρά. Είναι, αν μη τι άλλο, βολικό. Ειδικά όταν εκεί βρίσκεται χρόνια ένα κράτος, όπως το ελληνικό: δυσκίνητο, αναξιόπιστο. Ένα κράτος που υποθάλλει την ανευθυνότητα των πολιτών του, αποδεικνύοντας στις δύσκολες στιγμές ότι δεν είναι μόνο οι πολίτες κακομαθημένοι και ευθυνόφοβοι. Το ίδιο ισχύει και για πολλούς από τους εκπροσώπους μας και όσους κατέχουν δημόσια αξιώματα που διόλου τυχαία περιγράφονται ως «θέσεις ευθύνης». Αντί εκείνοι που καταλαμβάνουν τις θέσεις, λοιπόν, να αναλάβουν τις ευθύνες που τους αναλογούν, εμμένουν στην ατομική ευθύνη των πολιτών.

Κείμενο 3

Ελληνική Επαρχία μ.Χ.

Πάνος Θασίτης (1923-2008), από τη συλλογή «Εκατόνησος», 1971, στο βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Ε', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Έφριξε σαν πηγή ο ίδιος, με τα ίδια του τα μάτια και τα είδε.

Τόση ρεμούλα, τέτοιο χάλι, πού να το φανταστεί.

Έβγαλε ευθύς διαταγές τη μια πάνω στην άλλη,
ήλεγξε, καυτηρίασε, τιμώρησε, κάτι να διορθώσει,
κάτι να περισώσει απ' την καταστροφή.

Οι άλλοι, οι από πάνω, μάθαιναν ταχτικά τα νέα.

Τον ζήλο του λαμπρού νέου επάρχου
την ακάθεκτη έφεσή του για ευποιία, χρηστή
φιλόπτωχο διοίκηση κ.τ.λ.

Μα δεν ανησυχήσαν. «Θα του περάσει», είπαν,

«κι άμα δεν του περάσει
και κάνει τώρα πως δεν ξέρει,

τον αντικαθιστούμε, τον διαγράφουμε,
τον εξαφανίζουμε στο κάτω – κάτω.

Το ίδιο μας κάνει συνεπώς κι αν του περάσει
κι αν δεν του περάσει».

Η αλήθεια είναι πως του πέρασε και του παραπέρασε.

Ούτε να τον παραμερίσουμε χρειάστηκε
ούτε βέβαια – τον άνθρωπο! – να τον εξαφανίσουν.

Ήδη, γοργά ανέρχεται κι έχει λαμπρό το μέλλον.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και ποια η πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 10);
Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις παραθέτοντας σχετικές αναφορές από το κείμενο.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με την τεχνική του ορισμού (μονάδες 2), να παραθέσεις με συντομία τα χαρακτηριστικά/συστατικά του μέρη (μονάδες 3) και να εξηγήσεις πώς αυτός ο τρόπος οργάνωσης σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να αναζητήσεις τη νοηματική σχέση που διέπει τα Κείμενα 1 και 2 σε 70 περίπου λέξεις. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές από τα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να διερευνήσεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις την προσωπική σου άποψη για το ζήτημα που τίγεται (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

«Η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία: Το κολλώδες πάτωμα και η γυάλινη οροφή»

Το κείμενο αποτελεί ελαφρά διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο, που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.capital.gr, στις 29-06-2022.

Μία στις δύο Ελληνίδες γυναίκες έχει αντιμετωπίσει κάποιας μορφής διάκριση και έμφυλη βία. Αυτό είναι ένα από τα αποτελέσματα που αναδείχτηκαν στην έκθεση του ερευνητικού προγράμματος, με θέμα «Η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία» από το Κέντρο Μελετών Πολιτικής για το Φύλο και την Ισότητα (ΚΕΜΕΦΙ).

Μπορεί να έχουμε 2022, αλλά ορισμένες παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας εξακολουθούν να υφίστανται. Μία από αυτές είναι το ότι εξακολουθούμε ακόμα και σήμερα να μιλάμε για ανισότητα των φύλων. Η έκθεση του ερευνητικού προγράμματος, με θέμα «Η θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία», που πραγματοποιήθηκε από το Κέντρο Μελετών Πολιτικής για το Φύλο και την Ισότητα (ΚΕΜΕΦΙ) σε συνεργασία με την MRB Hellas και την Eurolife, επιχείρησε να αποτυπώσει δύο πράγματα: το πόσα βήματα έχουν γίνει για την ισότητα των φύλων, αλλά και το ποιες προβληματικές εξακολουθούν να υφίστανται.

Το ερευνητικό πρόγραμμα διενεργήθηκε τον Μάρτιο και τον Απρίλιο 2022, σε δείγμα 1.005 συνεντεύξεων, αντιπροσωπευτικό του Ελληνικού πληθυσμού 17+ ετών ως προς φύλο, ηλικία και αστικότητα. Χωρίστηκε σε τρεις άξονες: μια πανελλαδική ποσοτική έρευνα για τις στάσεις και τις αντιλήψεις σε ζητήματα φύλου, τη διεξαγωγή ομαδικών συζητήσεων σε Αθήνα και περιφέρεια, με θέμα τις σχέσεις των δύο φύλων, αλλά και συνεντεύξεις με γυναίκες σε υψηλές θέσεις από διάφορους κλάδους, με σκοπό τη διερεύνηση ζητημάτων Γυναικείας Ηγεσίας στον δημόσιο βίο.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της MRB στάθηκε ιδιαίτερα στα ευρήματα που συγκέντρωσαν τα υψηλότερα νούμερα και που καταδεικνύουν τις αντιλήψεις και τις τάσεις στην Ελλάδα για τη γυναικεία ταυτότητα σήμερα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, αν και έχουν γίνει αρκετά βήματα αναφορικά με τη θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία, το ανδρικό φύλο παραμένει σε θέση ισχύος.

«Η γυναίκα πρέπει ακόμα να αποδείξει τη θέση της στην κοινωνία», τονίζει σχετικά ο Διευθύνων Σύμβουλος της MRB. Αυτό σημαίνει πως, παρά το γεγονός ότι μια γυναίκα μπορεί να έχει τα ίδια προσόντα με έναν άνδρα, τα στερεότυπα του φύλου παραμένουν καλά ριζωμένα στις

αντιλήψεις, εντείνοντας την ήδη υπάρχουσα ανισότητα. Κάτι τέτοιο εντοπίζεται και στο πολιτικό σκηνικό της χώρας, με την πολιτική εξουσία στην Ελλάδα να παραμένει κυρίαρχα ανδρική. Οπότε, έχουμε δύο εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες ανάλογα με τον χώρο δραστηριοποίησής τους: το κολλώδες πάτωμα, δηλαδή τα στερεότυπα που κρατούν τις γυναίκες πίσω και τη γυάλινη οροφή, δηλαδή το «ταβάνι» που καταδεικνύει το μέχρι πού μπορεί να φτάσει μια γυναίκα.

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα του ερευνητικού προγράμματος, ενώ προσφέρουν πολύτιμη γνώση για την υφιστάμενη κατάσταση για την ισότητα των δύο φύλων, αποδεικνύουν ότι πρέπει να γίνουν πολλά ακόμα βήματα, για να επιτευχθεί μια αξιοπρεπής θέση για τη γυναίκα, στην ελληνική κοινωνία, αλλά και, ενδεχομένως, σε κάθε κοινωνία που οι γυναίκες βρίσκονται υπό τα δεσμά της πατριαρχίας.

Κείμενο 2

«Ο φεμινισμός δεν αφορά μόνο τις γυναίκες αλλά ολόκληρη την κοινωνία»

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε η συγγραφέας Ολίβια Γκαζαλέ στο LIFO.gr και στη δημοσιογράφο Μ. Κουστενή, στις 28-01-2021

- Οι διακρίσεις, οι αδικίες και η βία εξακολουθούν να υφίστανται στη ζωή των γυναικών σήμερα. Ποιοι είναι λοιπόν για εσάς οι πιο σημαντικοί αγώνες που πρέπει να δώσει ο «σύγχρονος» φεμινισμός;

Είναι εντυπωσιακό ότι σε μια εποχή που ο φεμινισμός μοιάζει να έχει κερδίσει την ιδεολογική μάχη και έχουν κατακτηθεί πολλά επαγγελματικά πεδία που μέχρι πρόσφατα ήταν για εκείνες απαγορευμένα, οι γυναίκες εξακολουθούν να αποτελούν μεγάλη μειοψηφία σε θέσεις εξουσίας. Τα στρατηγικά πόστα, στον πολιτικό τομέα, αλλά και αλλού, είναι ακόμη δύσκολα να κατακτηθούν από γυναίκες. Αυτές οι καθυστερήσεις εξηγούνται από τη διαιώνιση των έμφυλων στερεοτύπων, που αποδίδουν στους άνδρες, και αποκλειστικά σε αυτούς, ιδιότητες απαραίτητες γι' αυτές τις θέσεις όπως ο ορθολογισμός, η σωστή εκτίμηση, η μαχητικότητα, το θάρρος, η διάθεση για κατάκτηση, η ανάληψη ρίσκων για τη νίκη. Αντιθέτως, στις λεγόμενες γυναικείες ιδιότητες περιλαμβάνονται η ευγένεια, η γλυκύτητα, η υπομονή, η φιλειρηνική διάθεση και η ενσυναίσθηση.

Ως εκ τούτου, οι άνδρες θεωρούνται οι μόνοι που μπορούν να ηγηθούν και να ανταγωνιστούν, ενώ οι γυναίκες θεωρούνται εκ φύσεως αφοσιωμένες στο να τους βοηθούν, θέτοντας τους εαυτούς τους στην υπηρεσία τους. Μόλις οι γυναίκες ξεφύγουν λίγο από τα στερεότυπα και τον συγκεκριμένο ρόλο, συχνά δέχονται επίθεση, αντιμετωπίζουν δυσκολίες και

υποφέρουν από την προκατάληψη της ανικανότητας. Χρειάζεται πολλά κότσια για να μπεις στα ανδρικά επαγγέλματα.

- Εκτός από τη βία, πιστεύετε πως θα τελειώσει κάποτε και ο πόλεμος των δύο φύλων;

Πιστεύω ακράδαντα στη συμφιλίωση των φύλων. Το μέλλον του φεμινισμού πρέπει να είναι μαζί με τους άνδρες και όχι εναντίον τους. Ο φεμινισμός είναι ανθρωπισμός: δεν αφορά μόνο τις γυναίκες, αλλά ολόκληρη την κοινωνία. Και η γυναικεία επανάσταση δεν θα πραγματοποιηθεί πλήρως έως ότου δούμε και την ανδρική επανάσταση, όπου οι άντρες θα έχουν απελευθερωθεί από στερεότυπα που αφορούν τον μισογυνισμό και την ομοφοβία που ακόμα κρατούν, έστω και ασυνείδητα. Για να αλλάξουν οι άνδρες τον τρόπο που βλέπουν τις γυναίκες, πρέπει να αλλάξουν τον τρόπο που βλέπουν τον ίδιο τους τον εαυτό.

Η συμπεριφορά εντός της οικίας, η έκφραση ευαισθησίας και συναισθημάτων, η επανεφεύρεση της πατρότητας και όλες οι αλλαγές που έχουν ήδη γίνει από τους σύγχρονους άντρες, δεν αποτελούν ήττα, ούτε μειώνουν τον ανδρισμό. Αντιθέτως, είναι μια ευκαιρία –ίσως η σημαντικότερη– για την ανθρωπότητα να πάψει να βλέπει αυτές τις αλλαγές ως το δραματικό τέλος των αληθινών ανδρών και να σκεφτεί ότι μπροστά μας έχουμε τη θαυμαστή «γέννηση» των νέων ανδρών. Δηλαδή την απαραίτητη προϋπόθεση για την ισορροπία των σχέσεων μεταξύ των δύο φύλων.

Κείμενο 3

Η ΒΙΑ

Το ποίημα του Τίτου Πατρίκιου ανήκει στη συλλογή «Η αντίσταση των γεγονότων» (2000), βρίσκεται στο βιβλίο Ποιήματα IV (1988–2002), εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 2007.

Προσπαθώ να πω τα πράγματα

με τ' όνομά τους

και κάθε τόσο συναντώ

καινούριες δυσκολίες.

Λόγουχάρη να πω τη βία, βία,

όχι ειρηνευτική επέμβαση

τη βία των πλουσίων και ισχυρών,

ούτε αναπόφευκτες ακρότητες

τη βία των φτωχών και καταπιεσμένων.

Με δυσκολεύουνε οι μεταλλάξεις
αυτού που λέμε αναγκαιότητα της Ιστορίας
οι αντιστροφές στις κινήσεις των πολιτικών
οι αναρίθμητες αναλύσεις των δημοσιολόγων
όμως κυρίως με περιπλέκουν
οι δικές μου ερμηνείες κι ενοχές.
Θα 'θελα πλέον να πω ανοιχτά
ότι έφτασα να απεχθάνομαι
την κάθε, όποιαν και να 'ναι, βία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις, αξιοποιώντας και στοιχεία από το συγκεκριμένο (τα συμφραζόμενα), να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 2 «Ο φεμινισμός είναι ανθρωπισμός: δεν αφορά μόνο τις γυναίκες αλλά ολόκληρη την κοινωνία».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να δικαιολογήσεις τη διαφορά που παρατηρείται στα Κείμενα 1 και 2 στο ρηματικό πρόσωπο και τη λειτουργία της γλώσσας με κριτήριο το είδος του κειμένου και την πρόθεση που φαίνεται να έχει στο καθένα ο πομπός.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 3 τη δυσκολία του ποιητικού υποκειμένου «να πει τα πράγματα με το όνομά τους». Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η ανάγνωση του ποιήματος σχετικά με την υπέρβαση αυτής της δυσκολίας στη δική μας εποχή; Να απαντήσεις σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ελευθερία και ευθύνη. Είμαστε όσο ελεύθεροι νομίζουμε ότι είμαστε;**

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Χάρη Πίσχου και δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.sinaisthisi.gr/articles/personality/117> (διασκευή).

Η αυτοματοποιημένη απάντηση είναι ναι. Νιώθουμε ελεύθεροι γιατί θεωρούμε το σύστημα που μας περιβάλλει ελεύθερο. Μήπως όμως τη σημερινή εποχή ζούμε την ψευδαίσθηση της ελευθερίας; Η ελευθερία μας καθορίζεται τόσο από τις επιλογές που μας δίνονται, μέσα από το σύστημα στο οποίο ζούμε, όσο και από το νόημα που δίνουν αυτές οι επιλογές στα παρελθοντικά μας βιώματα. Και ενώ νιώθουμε ότι μπορούμε να εκφραστούμε ελεύθερα, μπαίνουμε σε έναν φαύλο κύκλο επίδρασης από το εξωτερικό σύστημα, που μας βάζει στην επανάληψη.

Τι είναι ωστόσο η ελευθερία; Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, χρειάζεται να συσχετίσουμε την ελευθερία με τη ζωή, δηλαδή με το χρονικό διάστημα της ύπαρξης ανάμεσα στη γέννηση και στον θάνατο. Σαν δύο βιβλιοστάτες, η ελευθερία μας κινείται μέσα σε αυτά τα όρια και είναι περισσότερο μαθημένη και εκτελεστική παρά συνειδητή. Μόνο όταν συνειδητοποιήσουμε ότι ουσιαστικά εκφράζουμε την ελευθερία που μας υπαγορεύεται, είτε εξωτερικά είτε εσωτερικά (από τις σκέψεις και τις εμπειρίες μας), θα αρχίσουμε να αντιλαμβανόμαστε την αξία της. Ακριβώς, όπως λειτουργεί και η γνωστή παραδοσιακή ρήση: χρειάζεται να χάσεις κάτι για να το εκτιμήσεις. Σκεφτείτε τον εαυτό σας μέσα σε ένα κελί φυλακής. Εκείνη τη στιγμή αρχίζετε να θέλετε όλα αυτά που δεν μπορείτε να κάνετε.

Η ερώτηση, στην οποία δυσκολεύονται οι περισσότεροι άνθρωποι να απαντήσουν, είναι «τι θέλεις στη ζωή σου;». Μία ερώτηση που προκαλεί άγχος, καθώς κανείς δεν την έχει σκεφτεί στην ελεύθερή της έκφραση, παρά μόνο στην επιφανειακή καθημερινότητα. Είναι τόσο δύσκολο να αποφασίσει κανείς για τη ζωή του, όταν δεν το έχει κάνει μέχρι τώρα... αλλά και τόσο λυτρωτικό όταν καταλάβει ότι μπορεί. Τότε έρχεται αντιμέτωπος με τον επόμενο δυνάστη της ελευθερίας του, την ανευθυνότητα. Η ανευθυνότητα είναι μία επιλογή που μας κρατά στην παιδική ηλικία, καθηλωμένους στην ανωριμότητα. Ο αντίθετος πόλος έχει την ευθύνη, την ενηλικίωση, την ωρίμανση και την ανάληψη, πέραν αυτής, και

των συνεπειών που έχουν οι επιλογές μας. Το παιδί μέσα μας χρειάζεται κάποια στιγμή να μεγαλώσει.

Επιλέγοντας ευθύνη, επιλέγουμε και την εμπιστοσύνη, που οδηγεί με τη σειρά της στην αυθεντική επιθυμία, απαλλαγμένη από το ενοχλητικό τραγούδι των σειρήνων που μας καλεί να επιστρέψουμε στο παιδικό βόλεμα. Τότε αντιλαμβανόμαστε το κανονιστικό πλαίσιο και τους επιβαλλόμενους ρυθμούς που είχαμε ως τότε και δίνουμε μεγαλύτερη βαρύτητα στα συναισθήματα και τα βιώματα. Όσο μεγαλύτερη η επίγνωση των συναισθημάτων και των αυθεντικών επιθυμιών, τόσο μεγαλύτερη και η συνειδητή ελευθερία.

Κείμενο 2

Ο δικός σου χρόνος.

Το κείμενο είναι του Οδ. Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 26-08-2019 (διασκευή).

Σήμερα αποφάσισα να γράψω για τις στιγμές που θέλω να καθίσω σε μια ακρούλα, να βλέπω το ποτάμι να περνάει. Όλοι το έχουμε ανάγκη αυτό. Να κρυφτούμε, να μην παίρνουμε κατ' ανάγκη το μέρος κάποιου, παρά μόνο το μέρος του χρόνου που κυλάει.

Κανένας δεν μπορεί να ζει συνέχεια με το σπαθί στο χέρι και δεν υπάρχει μεγαλύτερη πλάνη από την εκτίμηση ότι τώρα το επιβάλλουν οι συγκυρίες. Πάντα ίδιες ήταν οι συγκυρίες, ή σχεδόν ίδιες. Τα πράγματα αλλάζουν κάθε δευτερόλεπτο, όπως άλλαζαν πάντα, και στα περισσότερα από αυτά δεν έχεις καμία συμμετοχή. Βλέπεις ξαφνικά μπροστά σου έναν άλλον κόσμο, αιφνιδιάζεσαι, σαν να ξυπνάς από πολυετές κώμα, αλλά ξέρεις πως τίποτα δεν έγινε ξαφνικά. Εκατομμύρια μικρά, αθέατα γρανάζια δουλεύουν χωρίς σταματημό. Δεν πρόκειται να τα προλάβεις έτσι κι αλλιώς, δεν πρόκειται να τα καταλάβεις όλα, δεν μπορείς να τα ακολουθήσεις όλα.

Όταν το συνειδητοποιήσεις και το αποδεχτείς αυτό, αρχίζεις να φτιάχνεις τον δικό σου χρόνο. Εκείνος περιλαμβάνει όχι διαφορετικούς ρυθμούς - δεν είναι θέμα ταχύτητας - αλλά μία ζωή που θα περιέχει τις αλλαγές που αντέχεις, τις εξελίξεις που είσαι πρόθυμος να ακολουθήσεις, τις μάχες που θα είσαι φτιαγμένος για αυτές.

Ο Πολ Όστερ¹ έγραψε πως οι άνθρωποι χωρίζονται σε εκείνους που ζουν την εποχή τους και εκείνους που ζουν τη ζωή τους, εννοώντας πως, όταν προσπαθείς να ακολουθήσεις όλες τις καινούργιες επινοήσεις, είτε τεχνολογικές, είτε ηθικές, είτε

¹ Αμερικανός συγγραφέας και ποιητής (1947- _).

κοινωνικά «πρέπει», μόνο και μόνο για να τρέφεις την ψευδαίσθηση της συμμετοχής στον καιρό σου, στην ουσία απομακρύνεσαι από τη δική σου αλήθεια που σε τελική ανάλυση ίσως να είναι και πιο χρήσιμη, όχι μόνο σε εσένα, αλλά και τους γύρω σου.

Για να μην παρεξηγηθώ, δεν δαιμονοποιώ το καινούργιο - κοροϊδεύαμε το 1995 όσους έπαιρναν μαζί τους το κινητό στην ταβέρνα και το άφηναν επάνω στο τραπέζι, και τώρα, αν φύγω μια μέρα από το σπίτι χωρίς κινητό, νιώθω εξαφανισμένος, ένας άνθρωπος που είναι εκτός εμβέλειας. Είναι πολύ δύσκολο να μην ακολουθείς. Αλλά είναι ακόμη πιο δύσκολο να ορίζεις μόνος σου το μικρό κομμάτι χρόνου και χώρου που σου αναλογεί, να αναπτύσσεις αναλογικές δεξιότητες σε έναν ψηφιακό κόσμο, λίγη καρδιά ακανόνιστη κόντρα στο κανονικό που καταλαμβάνει όλον τον αέρα μας.

Κείμενο 3

Απολογία νομοταγούς

Το ποίημα είναι του Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Τα ποιήματα, 1941-1971» (Αθήνα, 2000: εκδ. Νεφέλη.

Γράφω ποιήματα μέσα στα πλαίσια που ορίζουν

οι υπεύθυνες υπηρεσίες

1

Που δεν περιέχουν τη λέξη: Ελευθερία, τη λέξη:

Δημοκρατία

Δεν φωνασκούν: Κάτω οι τύραννοι ή: Θάνατος

στους προδότες

Που παρακάμπτουν επιμελώς τα λεγόμενα φλέγον-

τα γεγονότα

Γράφω ποιήματα άνετα και αναπαυτικά για όλες

τις λογοκρισίες

5

Αποστρέφομαι τετριμμένες εκφράσεις όπως: σαπί-

λα ή καθάρματα ή πουλημένοι

Εκλέγω σε πάσα περίπτωση την αρμοδιότερη λέξη

Αυτή που λέμε «ποιητική»: στιλπνή, παρθενική,

Ιδεατώς ωραία.

Γράφω ποιήματα που δεν στρέφονται κατά της

Καθεστηκυίας τάξεως.

9

(1971)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η ελευθερία μας καθορίζεται, σύμφωνα με τον αρθρογράφο, από τις προθέσεις και τις πράξεις μας.
2. Η ελευθερία, ως έννοια, συναρτάται με τη ζωή και προκύπτει ως αποτέλεσμα μάθησης και πράξης.
3. Οι ελεύθερες επιλογές σχετίζονται με την καθημερινή ζωή και δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες.
4. Η ανευθυνότητα συνδέεται με την καθήλωση στην παιδική ηλικία και με την απόσειση των συνεπειών που έχουν οι επιλογές μας.
5. Η συνειδητή ελευθερία προϋποθέτει ότι γνωρίζουμε τα συναισθήματα, τα βιώματα και τις επιθυμίες μας.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις ποιος από τους δύο τίτλους, του Κειμένου 1 ή του Κειμένου 2, είναι επικοινωνιακά πιο αποτελεσματικός και γιατί. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από τους τίτλους. (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας επιδιώκει

- 1) να καταγγείλει τα κακώς κείμενα του σημερινού κόσμου,
 - 2) να ενημερώσει τον αναγνώστη για τη βασική θέση του σχετικά με τον κόσμο
 - 3) να εξηγήσει στον αναγνώστη πώς βλέπει αυτός τη θέση του ατόμου μέσα στον κόσμο.
- Να διαλέξεις ποιο από τα τρία θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να αναφέρεις τρεις (3) γλωσσικούς τρόπους, με τους οποίους υλοποιεί την πρόθεσή του (μονάδες 3).

β. Να επισημάνεις τα ρηματικά πρόσωπα στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Από ποιον τίθενται τα όρια στο περιεχόμενο της ποιητικής δημιουργίας και πού αποσκοπούν; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το γράψιμο υπερβαίνει το βίωμα**

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από τη συνέντευξη που παραχώρησε η συγγραφέας Ζυράννα Ζατέλη στην Μαριαλένα Σπυροπούλου. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 27/01/2022.

Και αυτό το βιβλίο σας είναι γεμάτο από έναν κόσμο υπερρεαλιστικό και την ίδια ώρα τόσο ρεαλιστικό μιας φύσης που πια μας έχει εγκαταλείψει. Ανθρωπομορφικός και παράδοξος. Η γενέτειρά σας, η παιδική σας φαντασία είναι αυτή στην οποία επιστρέφετε;

Η γενέτειρα, η παιδική φαντασία και όλα τα συμπαρομαρτούντα έπαιξαν ασφαλώς έναν σημαντικό και καθοριστικό ρόλο, και σίγουρα αντλώ από 'κει υλικό, μεταπλάθοντάς το βέβαια. Το γράψιμο είναι μια ζωντανή διαδικασία, μια διαρκής συνομιλία, υπερβαίνει το βίωμα, το μεταμορφώνει, γίνεται η περαιτέρω μοίρα του. Αισθάνομαι πως με τον χρόνο γινόμαστε καλύτερα αυτό που είμαστε, βρίσκουμε αυτό που φέρουμε ως προδιάθεση, το επανεφευρίσκουμε στην ανάγκη.

Κυρία Ζατέλη, τα καλύτερα είναι αυτά που δεν γράφονται; Τα πιο σημαντικά αυτά που δεν λέμε; Και στη ζωή και στη λογοτεχνία;

Συχνά επανέρχεται στον νου μου μια φράση, που ελικρινά δεν θυμάμαι αν τη διάβασα ή την άκουσα, πού και πότε: Πόσοι και πόσοι δάσκαλοι χάθηκαν στο άρρητο. Αυτό το άρρητο, το σίγουρα πολύ σημαντικό, θεμελιώδες, δεν είναι απαραίτητως κάποιο θανάσιμο μυστικό που το φυλάμε ζηλότυπα. Είναι, θα έλεγα, το φύσει άρρητο. Ενδέχεται να το καρπώνεται ο άνθρωπος την ύστατη στιγμή της ζωής του. Κι άντε να βρει καιρό ή τρόπο να το εκφράσει. Είναι κάτι που με θέλγει ιδιαίτερα ως αίσθηση, ως μυστική υπενθύμιση αν θέλετε, κι επιθυμώ με τη γραφή να προσεγγίσω τις παρυφές του. Καμιά φορά μου έρχεται να το ονομάσω «η παλιά ψυχή», άλλοτε «ο παλιός πόνος». Μιλάμε πάντα για το φύσει άρρητο, συγγνώμη αν παρασύρθηκα.

Η γραφή και η δυσκολία της διαδικασίας πριν από τη γραφή. Μας δίνετε ένα πέρασμα στον κήπο σας, στην «κουζίνα του συγγραφέα». Σας δυσκόλεψε αυτό το βιβλίο; Πήρε καιρό για εσάς;

Μου αρέσει να λέω πως ξεκινάμε να γράφουμε σαν τα πουλιά που κελαηδούν στα δέντρα και καταλήγουμε σαν τα θηριά που γλείφουν τις πληγές τους. Ας μην πάρουμε τοις μετρητοίς ούτε το ένα ούτε το άλλο, αλλά και μόνο ως εικόνα υπαινίσσεται πολλά. Ναι, μου

παίρνει καιρό να γράψω ένα βιβλίο, μου τρώει τα σπλάχνα. Να φανταστείτε, όταν τολμώ να πω παραέξω πως το τελειώνω, μου λένε «δηλαδή σε κάνα δυο μήνες;», ενώ εγώ εννοώ τουλάχιστον δύο χρόνια ακόμη. Αλλά μπροστά στα πέντε κι έξι που προηγήθηκαν... Αυτό ειδικά το βιβλίο μου πήρε τον διπλάσιο σχεδόν καιρό, κι ας είναι αισθητά μικρότερο σε αριθμό σελίδων από τα υπόλοιπα μυθιστορήματά μου. Ήθελα όμως να κλείσει αβίαστα και όχι «από κεκτημένη» ο κύκλος αυτής της τριλογίας, που την ξεκίνησα το 1995 και πέρασε από σαράντα κύματα. [...]

Κείμενο 2

[Δοκιμές]

Απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Σεφέρη «Δοκιμές», Πρώτος τόμος (1936-1947), εκδ. Ίκαρος, 2013 (α' εκδ. 1974).

Προτού κατηγορήσουμε τους ποιητές για τα ακατανόητα σχήματα που μας παρουσιάζουν, θα ήταν δίκιο να τους αναγνωρίσουμε το στοιχειώδες δικαίωμα να κρίνονται, όπως και οι άλλοι καλλιτέχνες, σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης τους, και με τις δυσκολίες που παρουσιάζει το υλικό τους. Ένα δικαίωμα που τους ανήκει. Ακούμε πολλές φορές ανθρώπους εξαιρετα μορφωμένους να ομολογούν ότι δεν καταλαβαίνουν ορισμένα μουσικά κομμάτια, που είναι πολύ απλά για όποιον έχει έστω και μια μακρινή σχέση με τη μουσική. Και αν τούς πούμε ότι δεν τα καταλαβαίνουν γιατί δεν καταλαβαίνουν τη μουσική, δεν παύουν να μάς χαιρετούν. Ωστόσο, αν πει κανείς στον ίδιον άνθρωπο ότι δε βρίσκει νόημα σ' ένα ποίημα (ποιο είναι το νόημα ενός ζωγραφικού πίνακα;) γιατί δεν καταλαβαίνει την ποίηση, το θεωρεί σαν προσωπική προσβολή σα να τον είχε αποκαλέσει κανείς αναλφάβητο. Και το παράξενο είναι ότι, στο σημείο που έχουν φτάσει τα πράγματα, είναι πολύ πιθανό πως ο αναλφαβητισμός βοηθεί μάλλον παρά εμποδίζει την ποιητική κατανόηση. Γιατί η πρώτη παρεξήγηση εκπορεύεται και από το γεγονός ότι τα ποιήματα είναι γραμμένα με γράμματα, όπως οι ταξιδιωτικοί οδηγοί και οι διαφημίσεις των φαρμάκων. Και είναι προτιμότερο να έχουν την αγαθή τύχη να πετύχουν έναν ακροατή που δεν έχει συνηθίσει να αποκοιμίζει το μυαλό του –όπως ή μεγαλύτερη μάζα των μισομορφωμένων– με το ανεξάντλητο έντυπο υλικό, που απορροφά κάθε μέρα ο πολιτισμένος άνθρωπος. Ο άνθρωπος αυτός, τις περισσότερες φορές, ζητεί από την τέχνη να του λείι κάτι ή να μοιάζει με κάτι, ενώ το έργο της τέχνης είναι κάτι με το οποίο ερχόμαστε ή δεν ερχόμαστε σε επαφή.

Κείμενο 3

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ (1944 -)

[Έρχονται μέρες που ξεχνάω πώς με λένε...]

Το ποίημα δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στη συλλογή «Παραλογή» το 1993. Εδώ αντλημένο από τη δίγλωσση έκδοση «A Greek Ballad. Selected poems Michalis Ganas», Yale University Press, 2019.

Έρχονται μέρες που ξεχνάω πώς με λένε.

Έρχονται νύχτες βροχερές βαμβακερές ομίχλες

τ' αλεύρι γίνεται σπυρί ύστερα στάχυ

θροίζει με πολλά δρεπάνια

αψύς Ιούλιος στη μέση του χειμώνα.

Βλέπω το υφαντό του κόσμου να ξηλώνεται

αόρατο το χέρι που ξηλώνει

και τρέμω μην κοπεί το νήμα.

Νήμα νερού στημόνι χωρίς μνήμη

σταγόνα διάφανη σε βρύα και λειχήνες

νιφάδα-χνούδι των βουνών

χαλάζι-φυλλοβόλο

κι άξαφνα σκάφανδρο ζεστό

στην κιβωτό της μήτρας.

Αρχαίο σκοτάδι τήκεται και τρίζει

αχειροποίητη φλογίτσα που το γλείφει.

Συναγωγές υδάτων υετοί¹ πρόγονοι παγετώνες

στην πάχνη ακόμη της ανωνυμίας.

¹υετός: το νερό που πέφτει συνολικά ως βροχή, χαλάζι ή χιόνι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου 2; Να χαρακτηρίσεις το περιεχόμενό τους ως Σωστό (Σ) ή Λανθασμένο (Λ). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας σχετικά χωρία-αποσπάσματα από το κείμενο.

1. Ο Σεφέρης υποστηρίζει ότι οι ποιητές πρέπει να αξιολογούνται σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της τέχνης τους.
2. Η μόρφωση, για πολλούς, αποτελεί απόλυτο τεκμήριο ότι μπορεί κανείς να κατανοεί σε βάθος τα μουσικά του ακούσματα.
3. Κατά την άποψη του Σεφέρη, η ελλιπής μόρφωση είναι ανυπέβλητο εμπόδιο για την προσέγγιση της ποιητικής τέχνης.
4. Η ημιμάθεια είναι το σοβαρότερο εμπόδιο για να μπορεί κάποιος να σκεφτεί δημιουργικά.
5. Η ποίηση δεν κρίνεται σύμφωνα με τα κριτήρια των άλλων τεχνών, γιατί τα μέσα τα οποία μετέρχεται –γράμματα, λέξεις– είναι, στη συνείδηση των ανθρώπων, αυτονόητα ερμηνεύσιμα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Αν ο σκοπός της τελευταίας απάντησης στη συνέντευξη της Ζυράννας Ζατέλη «*Μου αρέσει να λέω ... και πέρασε από σαράντα κύματα*» είναι να μεταδώσει στον αναγνώστη την εμπειρία της διαδικασίας συγγραφής ενός βιβλίου, να σχολιάσετε τον ρόλο της πρώτης πρότασης «*Μου αρέσει να λέω ... σαν τα θεριά που γλείφουν τις πληγές τους*» στην επίτευξη αυτού του σκοπού.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια η λειτουργία του ερωτήματος «δηλαδή σε κάνα δυο μήνες;» στην τελευταία απάντηση του Κειμένου 1 και του ερωτήματος «(ποιό είναι το νόημα ενός ζωγραφικού πίνακα;）」 του Κειμένου 2; Στην απάντησή σου να λάβεις υπόψη τα σημεία στίξης και το είδος των κειμένων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Επιλέγοντας συγκεκριμένα στοιχεία του Κειμένου 3, να σχολιάσεις την κατάσταση την οποία βιώνει, κατά τη γνώμη σου, το ποιητικό υποκείμενο. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Παράγει η ανεργία ρύπανση;**

Το παρακάτω, ελαφρώς διασκευασμένο, κείμενο είναι του Δήμου Τσαντίλη, δημοσιευμένο στον ιστοχώρο Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη τον Μάρτιο του 2001.

Το οικονομικό σύστημα, όπως λειτουργεί σήμερα, δεν παράγει μόνον ανέργους, αλλά και ρύπανση και καταστροφή των φυσικών πόρων. Το πρόβλημα του περιβάλλοντος είναι, συνεπώς, εξίσου σύνθετο και διαρθρωτικό με την ανεργία. Η ανεργία οφείλεται στην αδυναμία του οικονομικού συστήματος να αξιοποιήσει το ανθρώπινο δυναμικό, τα περιβαλλοντικά προβλήματα στο γεγονός ότι το κόστος από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος από τις οικονομικές δραστηριότητες δεν βαρύνει αυτούς που το προκαλούν.

Οι διαπιστώσεις αυτές κυριάρχησαν στις συζητήσεις για την απασχόληση και το περιβάλλον, ιδίως μετά την δημοσίευση το 1994 του Λευκού Βιβλίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τίτλο «Ανταγωνιστικότητα, Ανάπτυξη, Απασχόληση», όπου αναγνωρίζεται ότι το σημερινό οικονομικό πρότυπο «*χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού και υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων*». Θεσμικός απόηχος αυτού του προβληματισμού είναι ότι, τόσο η καταπολέμηση της ανεργίας, όσο και η προστασία του περιβάλλοντος, αποτελούν πλέον στόχους προτεραιότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που οφείλουν μάλιστα να ενσωματωθούν σε όλες τις άλλες πολιτικές (Συνθήκη του Amsterdam και σύνοδος κορυφής του Cardiff).

Ωστόσο, παρά τις διαπιστώσεις και τις προγραμματικές διακηρύξεις, στην πράξη, τα δύο αλληλένδετα προβλήματα αντιμετωπίζονται ακόμη χωριστά και απομονωμένα το ένα από το άλλο. Το περιβάλλον δεν έχει ενσωματωθεί στην οικονομική πολιτική και τα μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας και την μείωση των κοινωνικών της επιπτώσεων είναι αποσπασματικά και αντλούνται στην πλειονότητά τους από το οπλοστάσιο της κλασικής κοινωνικής πολιτικής: επιδόματα ανεργίας, επιμόρφωση ανέργων, επιδότηση θέσεων εργασίας για την πρόσληψη ανέργων, προώθηση των επενδύσεων και επιδοτήσεις για την εγκατάσταση επιχειρήσεων σε περιοχές με μεγάλο ποσοστό ανεργίας [...]

Οι λόγοι για την χαμηλή απόδοση των μέτρων είναι διαρθρωτικοί, δηλαδή οφείλονται, στον τρόπο με τον οποίο παράγονται σήμερα τα αγαθά και οι υπηρεσίες: Οι επιχειρήσεις προτιμούν να υποκαθιστούν στην παραγωγή τους ανθρώπους από μηχανές, γιατί η εργασία είναι ακριβή, ενώ η ενέργεια, οι μηχανές και οι φυσικοί πόροι είναι φθηνοί.

[...] Αποτέλεσμα είναι ότι όλο και λιγότεροι άνθρωποι παράγουν, με όλο και πιο σύγχρονες μηχανές, όλο και πιο πολλά προϊόντα, χρησιμοποιώντας όλο και μεγαλύτερες ποσότητες φυσικών πόρων. Η υποκατάσταση της (ακριβής) ανθρώπινης εργασίας οδηγεί σε ανεργία, η αυξανόμενη χρήση και η χαμηλή αποδοτικότητα των (φθηνών) φυσικών πόρων οδηγεί σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος –από την εξόρυξη των πρώτων υλών ως την τελική διάθεση του αυξανόμενου όγκου των αποβλήτων.

Κείμενο 2

Voices of the Earth: Θέατρο – Περιβάλλον – Κοινωνική Δικαιοσύνη

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα συνέντευξης του Rush Rehm (Καθηγητή Θεάτρου, Παραστατικών Τεχνών και Κλασικής Φιλολογίας, καλλιτεχνικού διευθυντή του Stanford Repertory Theater) στη Νατάσα Μερκούρη. Δημοσιεύτηκε στις 17/11/2021 στο περιοδικό Νέα Παιδεία.

Πέρα από το κατεπείγον της κλιματικής αλλαγής, υπήρχε κάτι άλλο που σας παρακίνησε να δημιουργήσετε το πρόγραμμα Voices of the Earth;

Κατ' αρχάς, να πω ότι οργανώνω και συντονίζω το καλοκαιρινό θεατρικό πρόγραμμα του Stanford Repertory Theatre εδώ και χρόνια. Το 2019 αποφασίσαμε να υλοποιήσουμε μια σειρά δράσεων με θέμα το περιβάλλον, αντιδρώντας έτσι στην κλιματική κρίση. Κι έτσι, ετοιμάσαμε την παράσταση Voices of the Earth (Φωνές της Γης), μια σύνθεση απόψεων διαφόρων ανθρώπων, αλλά και των τοποθετήσεών τους στο θέμα της περιβαλλοντικής κρίσης, με διαφορετικό και εξατομικευμένο τρόπο. Είχε την υποστήριξη και εντάχθηκε στο θερινό φεστιβάλ, του οποίου το πρόγραμμα ήταν, προφανώς, άμεσα συνδεδεμένο με την περιβαλλοντική κρίση. Η κεντρική ιδέα ήταν να συλλέξουμε απαντήσεις, σκέψεις, φιλοσοφικές τοποθετήσεις, ποιητικά κείμενα, επιστημονικές αντιδράσεις και πολιτικές απόψεις, αλλά και ανόητες αντιδράσεις και απόψεις για τον κόσμο γύρω μας. Το κοινό στοιχείο ήταν η Γη, όλα όσα βρίσκονται στη Γη και τον ουρανό, τα ζώα, η σχέση του ανθρώπου με τον φυσικό κόσμο, ο άνθρωπος ως μέρος της Φύσης. Ακόμα και υποθέσεις για το αν η Φύση είναι καλή ή σκληρή απέναντι στον άνθρωπο, ή αν αδιαφορεί εντελώς για τα ανθρώπινα όντα. Πιστεύω ότι όλα τα παραπάνω ισχύουν.

Γιατί επιλέξατε να δουλέψετε και με αρχαία κείμενα;

Ως κλασικό φιλόλογο αλλά και ως άνθρωπο του θεάτρου με εντυπωσίασε το γεγονός ότι υπήρχαν σημαντικές πληροφορίες τόσο στον αρχαίο όσο και στον σύγχρονο κόσμο. Αλλά και σε όλο τον κόσμο, όχι μόνο τον δυτικό, για παράδειγμα στην Ασία, την Αφρική, τη Λατινική Αμερική, σε κοινότητες αυτοχθόνων, σε αφροαμερικανικές κοινότητες. Με δυο λόγια, σε όλους τους ανθρώπους που ζούμε στον πλανήτη. Μας ενδιέφερε να

συγκεντρώσουμε «φωνές» όχι μόνο από ποικίλες γεωγραφικά περιοχές αλλά και από ποικίλες ιστορικά περιόδους. Γιατί, ξέρετε, συχνά ζούμε μόνο το παρόν, νομίζουμε ότι μόνο αυτό έχει σημασία. Οι άνθρωποι, όμως, από τότε που άρχισαν να διατυπώνουν ερωτήματα αναρωτιούνται για τη σχέση τους με τη Φύση. Άρα, η αναδρομή μας στον αρχαίο κόσμο μόνο παράξενη δεν είναι, αν δούμε τα αποσπάσματα, για παράδειγμα, από τον Ησίοδο, τον Παρμενίδα, τον Αριστοτέλη, τον Αισχύλο, τον Ευριπίδη αλλά και αρκετούς ακόμα.

Κείμενο 3

ΜΙΛΤΟΣ ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ (1919 - 2005)

Η φεγγαράδα

Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή του Μίλτου Σαχτούρη «Σφραγίδα ή Η Όγδοη Σελήνη» (1964) και είναι αντλημένο από το συνολικό έργο «Ποιήματα. Άπαντα (1945-1998)», εκδ. Κέδρος, 2014.

Από αίμα πουλιών πλημμυρισμένο
κρυμμένο μένει το φεγγάρι
πότε πίσω από δέντρα
πότε πίσω από θηρία
πότε πίσω από σύννεφα
με θόρυβο που ξεκουφαίνει τα φτερά αγγέλων
κάτι θέλουν να πουν κάτι σημαίνει
είναι ακόμα καλοκαίρι
όμως μια μυρωδιά από θειάφι φράζει το χειμώνα
δεν έχει ούτε καρέκλα να καθίσεις
και οι καρέκλες έφυγαν στον ουρανό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου 2; Να χαρακτηρίσεις το περιεχόμενό τους ως Σωστό (Σ) ή Λανθασμένο (Λ). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας σχετικά χωρία-αποσπάσματα από το κείμενο.

1. Η παράσταση Voices of the Earth (Φωνές της Γης) δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ευρύτερου προγράμματος για την ευαισθητοποίηση απέναντι στην κλιματική αλλαγή.
2. Τα έργα τα οποία αξιοποιήθηκαν για την παράσταση έχουν ευρύτητα προέλευσης, ανήκουν σε όλες τις επιστήμες αλλά δεν περιλαμβάνουν πολιτικές τοποθετήσεις.

3. Η άποψη του Rush Rehm είναι ότι η Φύση είναι πάντοτε θετική απέναντι στον άνθρωπο.
4. Ο Rush Rehm δηλώνει γοητευμένος από τη διαχρονικότητα και την καθολικότητα του ζητήματος της σχέσης ανθρώπου - Φύσης.
5. Ο Rush Rehm θεωρεί ότι η εστίαση του ενδιαφέροντος στις σύγχρονες προσεγγίσεις για τη Φύση είναι καθοριστικό στοιχείο της παράστασης.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το ύφος του Κειμένου 1 μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο, ως σοβαρό. Να εντοπίσεις δύο στοιχεία της γλώσσας του κειμένου τα οποία τεκμηριώνουν αυτόν τον χαρακτηρισμό (μονάδες 4), να δηλώσεις τη λειτουργία τους και να αξιολογήσεις την αποτελεσματικότητά τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 αναφορικά με την αποτελεσματικότητά του και την νοηματική σχέση που έχει με το υπόλοιπο κείμενο.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τεκμηριώνοντας με στοιχεία του Κειμένου 3, να αναφερθείς στην κατάσταση στην οποία, κατά τη γνώμη σου, βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο. Ποια είναι η προσωπική σου στάση απέναντι σε αυτήν; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Το υλικό της σκέψης. Η γλώσσα ως παράθυρο στην ανθρώπινη φύση]**

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο του Steven Pinker σε μετάφραση Νίκου Ηλιάδη, εκδ. Κάτοπτρο, 2007.

Τα παιχνίδια που παίζουμε όταν χρησιμοποιούμε τη γλώσσα κάθε άλλο παρά απερίσκεπτα είναι. Προέρχονται από το γεγονός ότι η συνομιλία είναι μια χαρακτηριστικά κοινωνική δραστηριότητα. Κάνουμε διάφορα πράγματα με τις λέξεις –προσφέρουμε, διατάζουμε, απειλούμε, εισηγούμαστε–, και όλα αυτά κατ’ ανάγκη επηρεάζουν τις μεταξύ μας σχέσεις. Επιλέγουμε τις λέξεις μας με προσοχή, διότι θα πρέπει να φέρουν εις πέρας δύο αποστολές συγχρόνως: να μεταδώσουν τις προθέσεις μας και να διατηρήσουν ή να επαναδιαπραγματευθούν τους δεσμούς μας με τους συνανθρώπους μας. [...]

Μερικές φορές επιλέγουμε να μην γνωρίζουμε κάποια πράγματα, διότι προβλέπουμε πως θα έχουν ανεξέλεγκτη επιρροή στα συναισθήματά μας. Προς επίρρωση του «νόμου της απαραίτητης άγνοιας», ο ψυχολόγος Gerd Gigerenzer (ο οποίος και τον έχει προτείνει) απαριθμεί αρκετά παραδείγματα: Όσοι δεν έχουν δει μία συγκεκριμένη ταινία ή δεν έχουν διαβάσει ένα βιβλίο, θα αποφύγουν την κριτική που τους αποκαλύπτει το τέλος της ιστορίας. Ο ποδοσφαιρόφιλος που βλέπει μαγνητοσκοπημένο έναν αγώνα θα φροντίσει να μην μάθει την έκβασή του από τα μέσα ενημέρωσης προτού τον δει ολόκληρο. Πολλοί μέλλοντες γονείς επιλέγουν να μη μάθουν το φύλο του αγέννητου παιδιού τους. [...]

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο κάποιο ορθολογικό σύστημα θα μπορούσε να επιλέξει να αγνοεί κάτι είναι ότι, αν έχει σχεδιαστεί για να καταλήγει σε αμερόληπτες αποφάσεις, έστω και ένα ελάχιστο στοιχείο εξωγενούς πληροφορίας μπορεί να το κάνει να κλίνει προς τη μία ή την άλλη πλευρά. Έτσι, λοιπόν, απαγορεύεται στους ενόρκους να γνωρίζουν το ποινικό μητρώο του κατηγορούμενου ή πληροφορίες τις οποίες η αστυνομία συνέλεξε παράνομα. Οι επιστήμονες κάνουν δοκιμές φαρμάκων σε διπλά τυφλές, τυχαιοποιημένες μελέτες, στις οποίες τηρείται απόλυτη μυστικότητα της ταυτότητας όλων των συμμετεχόντων, ενώ επίτηδες δεν γνωρίζουν ποιος έλαβε το φάρμακο και ποιος το εικονικό φάρμακο. Τα άρθρα που υποβάλλονται για δημοσίευση σε επιστημονικά περιοδικά κρίνονται ανωνύμως, οπότε μένει επιμελώς κρυφή η ταυτότητα του συγγραφέα και της κριτικής επιτροπής. Και όσον αφορά τις κρατικές συμβάσεις, γίνεται κατάθεση σφραγισμένων φακέλων με τις προσφορές των διαγωνιζομένων.

Κείμενο 2

[Η συνείδηση αποτελεί ακόμα μεγάλο μυστήριο]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα της συνέντευξης του ομότιμου καθηγητή Κτηνιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Θανάση Ντινόπουλου στη Ζωή Καραμήτρου. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Καθημερινή στις 4/4/2022.

Ο εγκέφαλος αποτελεί το 20% της ανθρώπινης μάζας και καταναλώνει το 20% της ενέργειας, ακόμη και σε καθεστώς ηρεμίας. Ένα μικρό όργανο που μας δίνει μνήμη, βούληση, συνείδηση, συμμετέχει σε όλη μας την ύπαρξη. Ποια είναι η αλήθεια του;

Πράγματι, ο εγκέφαλος καταναλώνει το 20%, ίσως και το 25%, της ενέργειας του ανθρωπίνου σώματος. Όταν ασκούμαστε έντονα, η κατανάλωση ενέργειας στους μυς μας είναι εκατονταπλάσια από την ενέργεια που χρησιμοποιείται όταν καθόμαστε στον καναπέ μπροστά στην τηλεόραση. Αντιθέτως, η έντονη πνευματική συγκέντρωση προκαλεί μια αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας στον εγκέφαλό μας μόλις κατά 1% περίπου σε σχέση με την ενέργεια που καταναλώνουμε σε κατάσταση πλήρους πνευματικής χαλάρωσης. Ότι κι αν κάνουμε με τον συνειδητό μας νου, εκείνο που κυριαρχεί στη νοητική μας δραστηριότητα, χρησιμοποιώντας το μεγαλύτερο μέρος της ενέργειας που καταναλώνεται από τον εγκέφαλο, είναι το ασυνείδητο. Όπως λέει ο Λέοναρντ Μλοντίνοφ¹, «είτε ο συνειδητός σας νους είναι ενεργός είτε όχι, ο ασυνείδητος νους σας εργάζεται σκληρά, εκτελώντας νοητική γυμναστική που ισοδυναμεί με κάμψεις, βαθιά καθίσματα και σπρινταρίσματα».

Όταν, ωστόσο, λέμε ασυνείδητο δεν εννοούμε το φροϋδικό ασυνείδητο. Οι νευροεπιστήμονες με το ασυνείδητο εννοούν ότι πολλά νευρωνικά κυκλώματα του εγκεφάλου είναι σε θέση να φέρουν εις πέρας πολύπλοκα προγράμματα χωρίς τη συνειδητή συμμετοχή μας. Καθένα από τα «ζόμπι» αυτά στον εγκέφαλο, όπως αναφέρονται από κάποιους φιλοσόφους, εκτελεί συγκεκριμένη εργασία και οι εργασίες αυτές είναι πολλές, πολύ περισσότερες από όσο μπορούμε να φανταστούμε. Επομένως, ο εγκέφαλος σε μεγάλο βαθμό λειτουργεί αυτόματα και αντιλαμβανόμαστε συνειδητά μόνο λίγες από τις δράσεις του, κάτι που δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι έχουμε επίγνωση των πραγμάτων και του εαυτού μας κάθε στιγμή, ότι ελέγχουμε απόλυτα το πεπρωμένο μας. Χρησιμοποιούμε, επίσης, σε μεγάλο βαθμό προβλέψεις και υποθέσεις, για να αποκτήσουμε γνώση για τον κόσμο, να δημιουργήσουμε σταθερή και λογική μνήμη και να αποκριθούμε αποτελεσματικά στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα. Επομένως, το τι ακριβώς είναι η

¹ Θεωρητικός φυσικός και συγγραφέας.

συνείδηση αποτελεί ακόμα το μεγάλο μυστήριο, το Άγιο Δισκοπότηρο των νευροεπιστημών και η συνείδηση τείνει να εκτοπιστεί ή και να εξαφανιστεί από τον πλήρη αυτοματισμό, το ένστικτο και τη συνήθεια. Τα ένστικτα και οι αυτοματισμοί είναι τα οχήματα που οδηγούν στη σταθερότητα του οργανισμού, ενώ η νόηση μάς επιτρέπει να κυνηγήσουμε την ελευθερία, την όποια ελευθερία. Διότι το αν είμαστε όντα με ελεύθερη βούληση είναι ένα μεγάλο ερώτημα.

Ωστόσο, ο εγκέφαλος δεν είναι μόνος του. Αν και βρίσκεται, κατά κάποιον τρόπο, κλεισμένος σε ένα σκοτεινό «κουτί» –στο κύτος του εγκεφαλικού κρανίου– έρχεται σε επαφή και αλληλεπίδραση με το σώμα μας και το εξωτερικό περιβάλλον (στο εξωτερικό περιβάλλον συγκαταλέγεται και η κοινωνία) με τη βοήθεια των αισθητηρίων οργάνων και των νεύρων. Είναι αυτή η αλληλεπίδραση με το σώμα και το περιβάλλον που τον αναπτύσσει, τον συντηρεί και δίνει νόημα στις θαυμαστές λειτουργίες του.

Κείμενο 3

ΚΛΕΟΝΙΚΗ ΔΡΟΥΓΚΑ

Δυο λέξεις συναντώνται για πρώτη φορά

Το ποίημα δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2022 στο ηλεκτρονικό περιοδικό Χάρτης (No 43).

— Χαίρετε
Πού θα σταθείτε;
— Θα ήθελα δίπλα σας
— Σε ποια μεριά;
— Θα μπορούσα μπροστά από εσάς ή είναι αυθάδεια
γιατί ως Λέξη είστε πλασμένη να επιβάλλεστε
— Παρακαλώ καθίστε
άλλωστε δοκιμές κάνουμε
Η λέξη σταύρωσε τα πόδια της και κάθισε
ήπιε τσάι και έμεινε για ώρα φλυαρώντας
Κάποιες άλλες την σκουντάνε
μερικές την κοιτάζουν με μισό μάτι
κάποια στιγμή νιώθει άβολα
— Μετάνιωσα, θα μείνω πίσω σας
είναι θρασύ να προηγούμαι
καλύτερα να αποσυρθώ

δε ταιριάζει να μείνω στην παρούσα διήγηση
σκεφτόμουν άλλωστε να ψιθυρίζεται το νόημά μου

Η λέξη αποσύρεται
πάντα το κουβαλά μες το μυαλό της
κι ακόμη βασανίζεται αν έκανε καλά
Είναι η στιγμή που γίνεται το ποίημα
Φοβού τις λέξεις και νόημα φέρουσες

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σύμφωνα με τα νοήματα των Κειμένων 1 και 2. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας για την καθεμία από ένα σχετικό χωρίο-απόσπασμα από τα Κείμενα.

1. Τα ανθρώπινα συναισθήματα αντιδρούν με αναμενόμενους τρόπους στην πρόσληψη των πληροφοριών, γι' αυτό και επιλέγουμε την ολόπλευρη ενημέρωση. (Κείμενο 1)
2. Τα ορθολογικά συστήματα επηρεάζονται από τις πληροφορίες που δέχονται ανεξαρτήτως της ποσότητας ή του μεγέθους τους. (Κείμενο 1)
3. Οι θέσεις των νευροεπιστημόνων για τον εγκέφαλο είναι σύμφωνες με εκείνες των ψυχολόγων. (Κείμενο 2)
4. Τα ένστικτα και οι αυτοματισμοί δημιουργούν συνήθειες στους ανθρώπους, οι οποίες λειτουργούν ενάντια στην ελευθερία. (Κείμενο 2)
5. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος, προστατευμένος στο κύτος του, δεν έρχεται σε καμία επαφή με τα εξωτερικά ερεθίσματα. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2, ο Θανάσης Ντινόπουλος παραθέτει επιστημονικά δεδομένα και ερευνητικές απόψεις. Να εντοπίσετε δύο σχετικά χωρία που να τεκμηριώνουν τα παραπάνω (μονάδες 4) και να σχολιάσετε την λειτουργία τους (μονάδες 6) λαμβάνοντας υπόψη την ιδιότητα του συνεντευξιαζομένου.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποιο περιεχόμενο έχει η έννοια της «άγνοιας» για τον άνθρωπο στα Κείμενα 1 και 2; Ποια είναι η οπτική από την οποία ο συγγραφέας και ο συνεντευξιαζόμενος προσεγγίζουν αυτή την έννοια;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Επιλέγοντας συγκεκριμένα στοιχεία του Κειμένου 3, να σχολιάσεις το κεντρικό, κατά τη γνώμη σου, θέμα του κειμένου. Ποιες σκέψεις σου δημιουργούνται σε σχέση με αυτό; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Καμία πατρίδα για την Τρίτη ηλικία**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Δήμητρας Αθανασοπούλου, που δημοσιεύτηκε στην «Εφημερίδα των Συντακτών» στις 18 Απριλίου 2020.

Στην «Μπαλάντα του Ναραγιάμα», μια 70χρονη ανεβαίνει στην κορυφή ενός βουνού για να ξεψυχήσει, με απώτερο στόχο ο θάνατός της να επιτρέψει την επιβίωση ενός νεότερου και πιο παραγωγικού μέλους της κοινότητας. Το φιλμ του Σοχέι Ιμαμούρα αναφέρεται σε μια παλαιά ιαπωνική πρακτική που έχει τις ρίζες της σε περιόδους ξηρασίας και λιμού και επέβαλε μια «εθελούσια διακοπή τού εγώ» των γηραιών και εξασθενημένων ατόμων προς όφελος των νέων.

Ο όρος Ubasute –«εγκατάλειψη ενός ηλικιωμένου»– αποδίδει σήμερα τη σύγχρονη όψη της εθιμοτυπικής αυτής πρακτικής, η οποία επανέρχεται στο προσκήνιο με κάθε νέα φυσική καταστροφή, κρίση ή πανδημία. Η αφήγηση, ωστόσο, που νομιμοποιεί την απομάκρυνση και την εξόντωση του «περιττού Άλλου» δεν αφορά μονάχα τη μακρινή Ανατολή, αλλά και τις γειτονιές της Ευρώπης. Απλώς το αφήγημα μεταλλάσσεται σαν ιός που αποκτά μεγαλύτερη ανθεκτικότητα.

Σήμερα η χρόνια αγωνία του ανθρώπου να απομακρύνει τα γηρατεία από τον θάνατο σκόνταψε πάνω σε έναν φονικό ιό. Προηγουμένως, ωστόσο, είχε σκοντάψει στην κοινωνική αναπαράσταση της τρίτης ηλικίας, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ομοιογενοποίηση των γηραιών ατόμων και την απόσυρσή τους από την παραγωγική οικονομία. [...]

«Οι ηλικιωμένοι δαιμονοποιούνται, χειραγωγούνται και θεωρούνται βάρος για την κοινωνία στο Ηνωμένο Βασίλειο». Σε αυτή τη φράση συνοψίζονται τα ευρήματα μιας αναφοράς που δημοσιεύτηκε σε άρθρο του Guardian για τις παρενέργειες των επιβλαβών στερεοτύπων που αναπαράγονται εν μέσω της νέας δυστοπικής συνθήκης και δεν αφορούν μόνο τη Μεγάλη Βρετανία. [...] Η ταύτιση των ηλικιωμένων –τις τελευταίες δεκαετίες– με τη συνταξιοδότηση και τα επιβαρυσμένα ασφαλιστικά ταμεία έχει οδηγήσει, ως γνωστόν, σταδιακά και ύπουλα στη δαιμονοποίησή τους. Εν μέσω αυτού του «γκρίζου αιώνα των ηλικιωμένων» [...] ήρθε και ο Covid-19 για να μειώσει αυτήν την πρωτοφανή αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

«Ποτέ πριν οι άνθρωποι δεν είχαν χάσει τη ζωή τους τόσο αθόρυβα και τόσο μόνοι όσο στις ανεπτυγμένες κοινωνίες», είχε επισημάνει κάποτε ο κοινωνιολόγος Norbert Elias στη «Μοναξιά των Θνησκόντων». Και τα λόγια του είναι σαν να γράφτηκαν τώρα, το 2020, όταν οι υπερήλικοι πεθαίνουν μόνοι και μέσα στη σιωπή. Σαν «χαμένοι αριθμοί» που θρηνοούνται τόσο όσο διαρκεί ένα δελτίο ειδήσεων. Ίσως γιατί κανονικοποιείται –περισσότερο από ποτέ– ο εξοστρακισμός και η θυσία

του γερασμένου, πολυκαιρισμένου και ασθενούς σώματος στο όνομα της φαντασίωσης του ακμαίου και υγιούς. Κι όμως, θα έπρεπε να βιώνουν την «κορύφωση της ύπαρξής τους».

[...] Είναι περισσότερο από αναγκαία, λοιπόν, μια πολιτιστική μετατόπιση στον τρόπο που βλέπουμε την τρίτη ηλικία. Τα πρόσωπα των ανθρώπων θα πρέπει να ξεχωρίζουν πέρα από τη βιολογική όψη, πέρα από τις κοινωνικές κατασκευές. Για να επιτευχθεί μια νέα συγκρότηση ταυτότητας των ηλικιωμένων, που δεν θα ταυτίζεται με την «αποσύνθεση» ή το «κοινωνικό βάρος». Για να υπάρξουν πολλές πατρίδες για την τρίτη ηλικία. [...]

Κείμενο 2

Ηλικιωμένων εγκώμιο

Το κείμενο αποτελεί κριτική (απόσπασμα) του Γιώργου Αγγελόπουλου στο δοκίμιο του Ρεζίς Ντεμπραί «Le plan vermeil» (Σχέδιο για την Τρίτη ηλικία), που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» στις 19 Οκτωβρίου 2004.

Φιλόσοφος, επικοινωνιολόγος και πρώην επαναστάτης, ο Ρεζίς Ντεμπραί ασχολείται με την τρίτη ηλικία στο τελευταίο του δοκίμιο («Le plan vermeil»). Σ' αυτό το «σχέδιο για την τρίτη ηλικία», γραμμένο με μορφή... διοικητικής αναφοράς, προτείνει λίγο-πολύ τη συγκέντρωση των ηλικιωμένων σε μια αυτόνομη περιοχή την οποία ονομάζει «Bioland». Χρησιμοποιεί αυτή την πρόταση-πρόκληση, για να υποχρεώσει τους αναγνώστες να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα: ότι στις υπερσύγχρονες κοινωνίες μας οι ρυτίδες απαγορεύονται και τα νιάτα δοξάζονται, ελέω των διαφημιστών.

Πρόκειται για ένα φαινόμενο που παρατηρείται στη Δύση, εδώ και μόνον έναν ή δύο αιώνες. «Επί χιλιετίες, μια ιδέα ήταν αληθινή όταν ήταν παλιά, ένα δόγμα ήταν αξιόπιστο όταν μπορούσε κανείς να το αναγάγει στην Αίγυπτο για τους Έλληνες, στην Ελλάδα για τους Ρωμαίους, και στον Μαθουσάλα¹ για τους Χριστιανούς» επισημαίνει ο Ντεμπραί. Τώρα όμως έχουμε περάσει από την κοινωνία της μετάδοσης της γνώσης στην κοινωνία της άμεσης επικοινωνίας· από την εποχή της ελπίδας στην εποχή της ανυπομονησίας. «Σε μια κοινωνία όπου ο καθένας πρέπει να είναι «τοπ», «ιν», δυναμικός και αποδοτικός, τα γηρατειά δεν πρέπει να φαίνονται, ούτε καν να ομολογούνται», τονίζει. [...] Η κοινωνία της εικόνας δοξάζει τα νιάτα και καλεί τους ηλικιωμένους να «μακιγιαριστούν σε νέους»: ένας ολόκληρος πολιτισμός κινδυνεύει να χάσει τη μνήμη του λέει ο Ρεζίς Ντεμπραί.

Δεν το έγραψε επειδή έφτασε τα 63. «Ανέκαθεν ήμουν χρόνιας γεροντόφιλος, με ιδιαίτερη προτίμηση στους νέους άνω των 80» εξηγεί. «Πρώτα, επειδή έχουν πράγματα να διηγηθούν. Μετά, επειδή είναι ελεύθεροι. Οι νέοι έχουν την τάση να γίνονται αντίγραφα του κυρίαρχου μοντέλου». Αλλά όταν δεν νοιάζεσαι πια για την εικόνα ή την καριέρα, αποκτάς μια περίεργη αυτονομία σκέψης, γίνεσαι αυθάδης, προκλητικός, εσκεμμένα απροσάρμοστος, χωρίς αυτό να σημαίνει πως

¹ Μαθουσάλας: Ο μακροβιότερος κατά τη Βίβλο άνθρωπος. Σήμερα, κάθε πλάσμα σε πολύ μεγάλη ηλικία.

είσαι... ναυάγιο της ζωής. Ο άνθρωπος χρειάζεται χρόνο για να αυτοπροσδιοριστεί. Άρα, είναι φυσικό να μην μπορεί να το κάνει όταν είναι νέος. Στην κοινωνία μας, «δοξάζουμε το γυμναστήριο, τον θόρυβο, το ζάπινγκ, την ταχύτητα, τη βία, την απόδοση. Ενώ εκείνο που έχουμε ανάγκη είναι τελετουργίες, για να ξαναμάθουμε τη βραδύτητα, τη σιωπή και τον θάνατο... Ας διεκδικήσουμε το δικαίωμα να είμαστε άσχημοι (όπως ήταν ο Σωκράτης), ασθμαίνοντες, ασθενείς και άναρθροι...»

Κείμενο 3

[Κάποιος σήμερα]

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στον συγγραφέα Αύγουστο Κορτώ, ο οποίος το δημοσίευσε στο διαδίκτυο στις 25 Δεκεμβρίου 2021, προκειμένου να περάσει το μήνυμά του με αφορμή την ημέρα των Χριστουγέννων.

Κάποιος σήμερα
δεν γιορτάζει
κανείς σε μάζωξη
δεν τον φωνάζει.
Κάποιος σήμερα
έπιασε πάτο
τρώει στα όρθια
να μη λερώσει πιάτο.
Κάποιος σήμερα
κάθεται μόνος
δεν είναι σπάνιος
των γιορτών ο πόνος.
Κάποιος σήμερα
θα απορήσει
αν ξαφνικά
το κινητό χτυπήσει.
Κάποιος σήμερα,
αν του μιλήσεις,
καρδιά και σπίτι
στο λεπτό θα του στολίσεις.
Για κάποιον σήμερα
αν έχεις χώρο
αν έχεις άπλα στη χαρά
γίνε το δώρο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεση της συντάκτριας στο Κείμενο 1; Να την ερμηνεύσεις με βάση στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5).

β) Κατά πόσο οι παρακάτω περίοδοι λόγου συμφωνούν με τις απόψεις που διατυπώνονται στο Κείμενο 1; Να σημειώσεις «Σωστό», αν θεωρείς ότι το περιεχόμενό τους είναι στο σύνολό του ορθό σε σχέση με τα νοήματα, και «Λάθος» αν το θεωρείς λανθασμένο (μονάδες 10):

- i) Σύμφωνα με μία παλαιά ιαπωνική πρακτική, οι ηλικιωμένοι και οι αδύναμοι έδιναν οι ίδιοι τέλος στη ζωή τους, λόγω της ανεπάρκειας υλικών πόρων.
- ii) Η εγκατάλειψη ενός ηλικιωμένου σε περιόδους κρίσης αποτελεί μια τακτική που αφορά την Άπω Ανατολή και την Ευρώπη εξίσου.
- iii) Η πανδημία του κορωνοϊού έδωσε μία νότα αισιοδοξίας στην προσπάθεια του ανθρώπου να απομακρύνει τα γηρατειά από τον θάνατο.
- iv) Η περιθωριοποίηση των ηλικιωμένων αποτελεί μια φυσιολογική διαδικασία, δεδομένου ότι οι άνθρωποι αυτοί έχουν ήδη βιώσει την κορύφωση της ύπαρξής τους και πλέον είναι γερασμένοι.
- v) Η ταύτιση των ηλικιωμένων με τις έννοιες «αποσύνθεση» και «κοινωνικό βάρος» αποτελεί ευθύνη των ίδιων, γι' αυτό και μόνοι τους πρέπει να αποτινάξουν αυτήν την ταυτότητα από πάνω τους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 γλωσσικά (μονάδες 5) και να δείξεις τη νοηματική σχέση που έχει με το περιεχόμενο του άρθρου που συνοδεύει (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενο και να εντοπίσεις δύο κοινά σημεία ως προς τις θέσεις των συντακτών τους και δύο διαφορές. Να εκθέσεις τις απόψεις σου σε περίπου 80-90 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο φαίνεται να είναι το προφίλ του ήρωα που πρωταγωνιστεί στο Κείμενο 3; Να περιγράψεις τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες που τα αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του ποιήματος; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ανθρώπινα δικαιώματα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός**

Το παρακάτω ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο αποτελεί άρθρο της Ύπατης Αρμοστού του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Louis Arbour και δημοσιεύτηκε στην «Καθημερινή» στις 9 Φεβρουαρίου 2006.

Η φτώχεια είναι συχνά η αιτία αλλά και το αποτέλεσμα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρ' όλα αυτά, η σχέση ανάμεσα στην ακραία ανέχεια και στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παραμένει στο περιθώριο του πολιτικού διαλόγου και των αναπτυξιακών πολιτικών. Προκειμένου να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε αυτήν την τόσο καίρια, αν και συχνά παραμελημένη σχέση, η φετινή Διεθνής Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου, είναι αφιερωμένη στον αγώνα κατά της φτώχειας.

Φτώχεια δεν σημαίνει μόνο ανεπαρκή εισοδήματα και υλικά αγαθά, αλλά και έλλειψη πόρων, ευκαιριών και συνθηκών ασφάλειας, έλλειψη που υπονομεύει την αξιοπρέπεια και κάνει τους φτωχούς ακόμη πιο ευάλωτους. Η φτώχεια έχει να κάνει επίσης με την εξουσία: καθορίζει το ποιος την ασκεί και ποιος όχι, τόσο στη δημόσια ζωή όσο και στην οικογένεια. Η φτώχεια συχνά θεωρείται και ως μια λυπηρή αλλά τυχαία κατάσταση ή ως ένα αναπόφευκτο αποτέλεσμα αποφάσεων και γεγονότων που διαδραματίζονται κάπου αλλού, ή ακόμη ως μια κατάσταση για την οποία αποκλειστική ευθύνη έχουν όσοι την υφίστανται.

Μια συνολική προσέγγιση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα αντιπαλέψει μόνο τους μύθους και τις λαθεμένες αντιλήψεις γύρω από τον φτωχό πληθυσμό, αλλά θα βοηθήσει, κι αυτό είναι ίσως σημαντικότερο, στην εξεύρεση βιώσιμων και δικαιότερων λύσεων, ικανών να οδηγήσουν στην εξάλειψη της φτώχειας. Αναγνωρίζοντας τη ρητή υποχρέωση των κρατών να προστατεύουν τους πληθυσμούς από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, η προσέγγιση αυτή υπογραμμίζει την ευθύνη των κυβερνήσεων για τη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος που θα προάγει την κοινωνική ευημερία.

Σε μία από τις τελευταίες ομιλίες του ως Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, ο Κόφι Ανάν δήλωσε πως θεωρεί ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της θητείας του, το ότι η παγκόσμια προσοχή στράφηκε στον αγώνα ενάντια στη φτώχεια. Είχε τονίσει πως η φτώχεια συνοδεύεται από ένα ιδιαίτερο αίσθημα αδυναμίας και από φαινόμενα προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Κυρίως, όμως, ο Γενικός Γραμματέας αναγνώρισε τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη ως απαραίτητα συστατικά ενός κόσμου στον οποίο όλοι θα απολαμβάνουν μεγαλύτερη ελευθερία. Καθώς ένας στους επτά κατοίκους αυτού του κόσμου μαστίζεται από την πείνα, η εν

λόγω ελευθερία εξαρτάται από την καταπολέμηση της φτώχειας, που αποτελεί μία από τις σοβαρότερες προκλήσεις της εποχής μας για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κείμενο 2

Γελοιογραφώντας για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Το παρακάτω ελαφρώς διασκευασμένο πληροφοριακό κείμενο δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο *social policy.gr* στις 14 Δεκεμβρίου 2016 συνοδευόμενο από ορισμένα σκίτσα, στο πλαίσιο της συλλογής έργων σκιτσογράφων από όλο τον κόσμο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρατίθεται ένα από αυτά τα σκίτσα, με τον τίτλο «*The Invisible Hand*» («Το Αόρατο Χέρι»), δημιούργημα του καλλιτέχνη *Danziger* (États-Unis, USA).

Με αφορμή την φετινή έκθεση σκίτσων «*Cartooning for Human Rights*», των σκιτσογράφων *Cartooning for Peace cartoonists*, το *social policy.gr* συνέλεξε σκίτσα καλλιτεχνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η έκθεση, που διοργάνωσε το Γαλλικό Ινστιτούτο στη Μόσχα και πραγματοποιήθηκε από τις 18 Νοεμβρίου με διάρκεια έως και τις 16 Δεκεμβρίου, είχε ως στόχο να φέρει το κοινό σε επαφή με το έργο 28 Ευρωπαίων σκιτσογράφων, σχετικά με την ανάγκη διαφύλαξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η έκθεση προσέφερε τις απόψεις 28 σκιτσογράφων, ενός ανά κράτος μέλος της ΕΕ, πάνω στις τρέχουσες προκλήσεις, τα κενά και τις προοπτικές όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο. Καταγγέλθηκαν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εμπόδια. Επίσης, τέθηκαν ερωτήματα για τις επιπτώσεις της άρνησης των δικαιωμάτων σχετικά με την αστική, πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη. [...]

The "Invisible Hand"

Κείμενο 3

Θα 'ρθει καιρός

Το παρακάτω ποίημα της Κατερίνας Γώγου δημοσιεύτηκε στην ποιητική συλλογή «Ιδιώνυμο» το 1980 και έχει μελοποιηθεί.

Θα 'ρθει καιρός που θ' αλλάξουν τα πράματα.

Να το θυμάσαι Μαρία.

Θυμάσαι Μαρία στα διαλείμματα εκείνο το παιχνίδι

που τρέχαμε κρατώντας τη σκυτάλη

–μη βλέπεις εμένα– μην κλαις. Εσύ είσ' η ελπίδα

άκου θά 'ρθει καιρός

που τα παιδιά θα διαλέγουνε γονιούς

δε θα βγαίνουν στην τύχη

Δε θα υπάρχουνε πόρτες κλειστές

με γερμένους απέξω

Και τη δουλειά

θα τη διαλέγουμε

δε θα 'μαστε άλογα να μας κοιτάνε στα δόντια.

Οι άνθρωποι –σκέψου!– θα μιλάνε με χρώματα

κι άλλοι με νότες

Να φυλάξεις μοναχά

σε μια μεγάλη φιάλη με νερό

λέξεις κι έννοιες σαν κι αυτές

απροσάρμοστοι-καταπίεση-μοναξιά-τιμή-κέρδος-εξευτελισμός

για το μάθημα της ιστορίας.

Είναι Μαρία –δε θέλω να λέω ψέματα–

δύσκολοι καιροί.

Και θά 'ρθουνε κι άλλοι.

Δεν ξέρω –μην περιμένεις κι από μένα πολλά–

τόσα έζησα τόσα έμαθα τόσα λέω

κι απ' όσα διάβασα ένα κρατάω καλά:

«Σημασία έχει να παραμένεις άνθρωπος».

Θα την αλλάξουμε τη ζωή!

Παρ' όλα αυτά Μαρία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

Κατά τη Louise Arbour,

- α) η θεώρηση της φτώχειας σε συνάρτηση με τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκεται στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος της διεθνούς πολιτικής.
- β) κατά μία εκδοχή η διαβίωση κάποιου ατόμου σε συνθήκες ανέχειας μπορεί να αποτελεί εξ ολοκλήρου συνέπεια των δικών του επιλογών.
- γ) η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται οι φτωχοί αποτελεί ένα ζήτημα γνωστό και σαφές για όλους.
- δ) η αντιμετώπιση της φτώχειας αποτελεί ένα ζήτημα κατά κύριο λόγο πολιτικό.
- ε) η αιτία μπορεί να περιορίσει τον βαθμό ελευθερίας που αισθάνεται κάποιος.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις την επιλογή της Louise Arbour να αναφερθεί στο κλείσιμο του κειμένου της στον Κόφι Αναν: ποιο σκοπό της εξυπηρετεί και με ποια τεχνική τον επιτυγχάνει;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις το σκίτσο «Το Αόρατο Χέρι», που εμπεριέχεται στο Κείμενο 2, και να επισημάνεις τον τρόπο που συνομιλεί με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο διαλέγεται με μία κοπέλα, τη Μαρία. Σε ποια συναισθηματική κατάσταση βρίσκεται, κατά τη γνώμη σου, καθένα από τα δύο αυτά πρόσωπα; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις θα έκανες αν ήσουν στη θέση της Μαρίας και άκουγες το ποιητικό υποκείμενο να σου απευθύνει τα παραπάνω λόγια; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ψηφιακά κατοικίδια**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα άρθρου του Γιώργου Φραντζεσκάκη που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Κ» της «Καθημερινής» στις 15 Μαΐου 2022.

Το 1999, ένας φίλος στο Λονδίνο με σύστησε στον AIBO. Ήταν το πρώτο ρομπότ-σκυλί της SONY, κόστιζε όσο ένα ακριβό σκούτερ και για την εταιρεία αντιπροσώπευε το πρώτο εμπορικό βήμα στον τομέα της ρομποτικής. Όπως καθετί που βρίσκεται στην αιχμή της οικιακής τεχνολογίας, χαιρετήθηκε με ενθουσιασμό από τον ειδικό Τύπο. Δεν με ενθουσίασε. Φαίνεται ότι δεν ήμουν ο μόνος. Ύστερα από επτά χρόνια απογοητευτικών πωλήσεων, η εταιρεία απέσυρε το προϊόν. Ο AIBO του φίλου μου περιορίστηκε στον ρόλο του ακριβού διακοσμητικού δίπλα, στο πανάκριβο στερεοφωνικό του.

Και ξαφνικά, στις αρχές του 2018, η πέμπτη γενιά του «φιλαράκου» ή «συντρόφου» στα ιαπωνικά AIBO έκανε το πιο επιτυχημένο της ντεμπούτο.

Αυτή εδώ είναι μια σχεδόν αμιγής φιλοζωική στήλη. Τα σκυλορομπότ όμως, σε όλες τους τις υλοποιήσεις, από τα πιο ακριβά των 3.000 ευρώ μέχρι τα ευτελή, δεν έχουν να κάνουν ακριβώς με τη φιλοζωία. «Υπάρχει ένα οξύμωρο στην υποδοχή των ρομπότ από την ανθρωπότητα στο σύνολό της. Από τη μία γνωρίζουμε ότι μια σειρά από μηχανικούς υπηρέτες θα ωφελήσει όλους μας. Για να μη μακρηγορώ, σκεφτείτε μόνο τις ρομποτικές ηλεκτρικές σκούπες. Η αποδοχή τους από το αγοραστικό κοινό ξεπερνάει το 90%. Από την άλλη, υποφώσκει πάντα η αίσθηση του κινδύνου. Ξέρετε, η εξέγερση των ρομπότ, η θεωρία ότι κάποια στιγμή τα ρομπότ θα αποκτήσουν αυτοσυνείδηση και θα υποδουλώσουν το ανθρώπινο είδος, ο φόβος για μια τραγική επιλογή της Τεχνητής Νοημοσύνης. Η βιομηχανία χρειάζεται προπομπούς, για να προλειάνει το έδαφος, ώστε μια μέρα, όχι πολύ μακριά από το σήμερα, τα ρομπότ να κυκλοφορούν δίπλα της ως κομμάτια μιας ρουτινιάρικης καθημερινότητας. Νομίζω ότι τα ρομπότ-κατοικίδια επιτελούν αυτό το σημαντικό έργο καλύτερα από οτιδήποτε άλλο» έλεγε πέρυσι ένας από τους πιο γνωστούς σχολιαστές του διαδικτύου.

Ίσως διαφωνείτε. Θα ήταν όμως λάθος να απορρίψετε βιαστικά τα ψηφιακά pets¹ ως ακόμα ένα καταναλωτικό προϊόν. Όχι, δεν είναι τετράποδοι σύντροφοι και δεν θα αντικαταστήσουν ποτέ (;) ένα ζωντανό κατοικίδιο. Είναι όμως η πιο ομαλή μορφή αποδοχής της Τεχνητής Νοημοσύνης,

¹pets: κατοικίδια

ακόμα και από όσους επιμένουν ότι η συγκεκριμένη τεχνολογία δεν κάνει τίποτε περισσότερο από το να μιμείται το βιολογικό αντίστοιχό της. Και αυτό γιατί κανείς στ' αλήθεια δεν γνωρίζει τι ακριβώς είναι η νοημοσύνη, από πού πηγάζει και πώς συνδέεται με τη συνείδηση και με αυτή την απατηλή έννοια που ονομάζουμε ψυχή. Κι αν δεν ξέρεις από τι συντίθεται το πρωτότυπο, πώς μπορείς άραγε να αξιολογήσεις δίκαια οποιοδήποτε αντίγραφό του;

Κείμενο 2

Η ελευθερία μας γίνεται ανελευθερία

Τη συνέντευξη που ακολουθεί (σε ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα) την έδωσε ο φυσικός και καθηγητής Φιλοσοφίας Θεοφάνης Τάσης, με αφορμή το νέο του βιβλίο «Ψηφιακός ανθρωπισμός», στη δημοσιογράφο Τασούλα Επτακόιλη. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 14 Ιανουαρίου 2020.

Η εποχή μας πώς αντιμετωπίζει τη φιλοσοφία;

Ενώ παλαιότερα οι άνθρωποι –και μιλώ πάντοτε για τη Δύση– προσπαθούσαν να κατακτήσουν την ελευθερία τους, να χειραφετηθούν απέναντι στη θρησκεία, στη μοναρχία ή στην ανδροκρατία (οι γυναίκες), σήμερα η ελευθερία δεν ορίζεται τόσο ως χειραφέτηση. Το ζητούμενο είναι πώς θα αντιμετωπίσουμε την πληθώρα των επιλογών μας. Γιατί λόγω της ψηφιοποίησης της ζωής μας, των θεσμών και των διαπροσωπικών μας σχέσεων, οι δυνατότητες που διαθέτουμε είναι ασύλληπτα πολλές. Στο κινητό μας μπορούμε να έχουμε τη μουσική όλης της ανθρωπότητας και όλες τις ταινίες που έχουν γυριστεί από καταβολής κινηματογράφου. Αυτό μας προκαλεί άγχος. Η ελευθερία μας εξελίσσεται σε ανελευθερία. Το ζήτημα είναι, λοιπόν, πώς θα τη διαχειριστούμε.

Υπάρχει απάντηση;

Δίνεται πάλι μέσω της τεχνολογίας. Αναθέτουμε σε αλγορίθμους να επιλέξουν για λογαριασμό μας. Το Spotify και το Netflix, για παράδειγμα, με βάση αυτά που μας αρέσουν, μας προτείνουν τι να ακούσουμε και να δούμε. Και μη βιαστεί να πει κανείς ότι τα μαντεύουν, γιατί θα βρεθώ στη δυσάρεστη θέση να υπερασπιστώ τους αλγορίθμους. Ένας προγραμματιστής έχει χιλιάδες δεδομένα για καθέναν από εμάς –εμείς οι ίδιοι τα έχουμε δώσει. Ενώ τον προηγούμενο αιώνα ολοκληρωτικά καθεστώτα προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να συλλέξουν πληροφορίες για τους πολίτες, σήμερα τα ψηφιακά δεδομένα εκχωρούνται αβίαστα είτε συλλέγονται άκοπα, εν αγνοία των χρηστών. Αυτό που βιώνουμε είναι σχοινοβασία. Από τη μια πλευρά, βρίσκεται ο πειρασμός της ευκολίας, η ανάγκη να απαλλαγούμε από το βάρος των αμέτρητων επιλογών με ανώδυνο τρόπο, χωρίς να αφιερώσουμε πολύ χρόνο και ενέργεια. Και από την άλλη, ελλοχεύει ο κίνδυνος να χάσουμε την αυτονομία μας, βαθμιαία και ανεπαίσθητα.

Μπορούμε να αντιδράσουμε;

Ο Καβάφης σε ένα ποίημά του έγραψε: «Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο το Όχι να πούνε». Αυτοί οι στίχοι είναι πυρηνικά ρομαντικοί: περιγράφουν έναν ήρωα που θα συναντήσει κάτι συγκλονιστικό και θα πρέπει να επιλέξει. Λίγοι θα βρεθούμε απέναντι σε ένα τέτοιο δίλημμα, δεν έχουμε τόσο μεγάλες στιγμές. Τα μικρά ναι και τα μικρά όχι έχουν μεγαλύτερη σημασία. Ως προς τη χρήση των αλγορίθμων στην καθημερινότητά μας, δεν θα τεθεί ποτέ ένα ερώτημα ριζικό, επέρχεται βαθμιαία η εξοικείωση, χωρίς να τη συνειδητοποιούμε.

Κείμενο 3

Η Κλάρα και ο Ήλιος

Στο μυθιστόρημα του Καζού Ισιγκούρο «Η Κλάρα και ο Ήλιος» (εκδ. Ψυχογιός, 2021) πρωταγωνιστεί η Κλάρα, ένα ρομπότ που αντλεί την ενέργειά του από τον ήλιο. Η Κλάρα εκτίθεται προς πώληση και μια έφηβη με σοβαρά προβλήματα υγείας, η Τζόσι, την αγοράζει ως τεχνητή φίλη, με την προοπτική το ρομπότ να την αντικαταστήσει σε περίπτωση θανάτου της. Το απόσπασμα είναι από το τέλος του μυθιστορήματος, όπου η Μάνατζερ του καταστήματος συναντά την Κλάρα σε μία μάντρα με παροπλισμένες μηχανές.

Έπειτα άκουσα έναν ήχο και η επισκέπτριά με το μακρύ παλτό βρέθηκε να στέκεται μπροστά μου. Και πριν ακόμα σκύψει για να δει το πρόσωπο μου, αναγνώρισα τη Μάνατζερ και χαρά πλημμύρισε το μυαλό μου.

«Κλάρα. Είσαι η Κλάρα, σωστά;»

«Ναι, φυσικά», είπα και της χαμογέλασα. [...] «Χαίρομαι που βλέπω ξανά τη Μάνατζερ».

«[...] Κλάρα, πες μου κάτι. Ήσουν όλον αυτό τον καιρό –μέχρι να καταλήξεις εδώ– ήσουν όλο αυτόν τον καιρό με τους ίδιους ανθρώπους που σε πήραν από το κατάστημα;» [...]

«Ναι, φυσικά. Ήμουν με την Τζόσι όλο αυτό τον καιρό. Μέχρι που πήγε στο κολέγιο. [...] Ήταν το καλύτερο σπίτι για μένα. Και η Τζόσι η καλύτερη έφηβος. Έκανα ό,τι μπορούσα για το καλό της Τζόσι. [...]. Κι αν ήταν απαραίτητο, είμαι σίγουρη πως θα μπορούσα να συνεχίσω την Τζόσι».

«Είμαι σίγουρη πως έχεις δίκιο. Τι εννοείς όμως όταν λες να “συνεχίσεις την Τζόσι;”» [...]

«Μάνατζερ, έκανα ό,τι μπορούσα να μάθω την Τζόσι και αν ήταν απαραίτητο, θα έκανα ακόμα περισσότερα. Δε νομίζω όμως πως θα λειτουργούσε και τόσο καλά. Όχι πως δε θα πετύχαινα την ακρίβεια. Αλλά όσο σκληρά κι αν προσπαθούσα, πιστεύω πως θα παρέμενε κάτι απρόσιτο σ' εμένα. Η Μητέρα, ο Ρικ, η Μελάνια η Οικονόμος, ο Πατέρας. Δεν κατάφερα να πλησιάσω ποτέ αυτό που ένιωθαν για την Τζόσι στην καρδιά τους. Τώρα είμαι σίγουρη γι' αυτό.»

«Ωραία Κλάρα. Χαίρομαι που νιώθεις πως τα πράγματα εξελίχθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Πόσο χαίρομαι που σε συνάντησα σήμερα, Κλάρα. [...] Τώρα πρέπει να σε αφήσω». [...]

«Αντίο, Μάνατζερ. Ευχαριστώ».

Έπειτα προχώρησε στους μακριούς διαδρόμους ανάμεσα στις σειρές. Όταν έφτασε στο μέσον του διαδρόμου, σταμάτησε και γύρισε και νόμισα πως θα κοίταζε εμένα για μια τελευταία φορά,

αλλά εκείνη κοίταζε πέρα μακριά τον ορίζοντα προς την κατεύθυνση του γερανού του εργοταξίου. Κι έπειτα συνέχισε να απομακρύνεται.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Ποια θεωρείς ότι είναι η στάση του αρθρογράφου στο Κείμενο 1 απέναντι στα ψηφιακά κατοικίδια; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με βάση στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5).

β) Ποιες από τις παρακάτω θέσεις συμφωνούν με τα όσα ο ίδιος διατυπώνει στο άρθρο του και ποιες όχι; Να τις χαρακτηρίσεις με την ένδειξη Σωστή (Σ) ή Λανθασμένη (Λ), ανάλογα με την ορθότητα του περιεχομένου τους με βάση το Κείμενο 1 (μονάδες 10):

- i)** Η πρώτη απόπειρα κυκλοφορίας ψηφιακού κατοικίδιου έγινε με ενθουσιασμό δεκτή από το ευρύ κοινό και τον Τύπο.
- ii)** Η δημοσιογραφική στήλη στην οποία αρθρογραφεί ο συντάκτης ασχολείται με τα ζώα περιστασιακά.
- iii)** Τα σκυλορομπότ είναι ένας τρόπος που επινόησε η Βιομηχανία για να αποδεχτούμε στη ζωή μας την Τεχνητή Νοημοσύνη.
- iv)** Το ερωτηματικό μέσα στις παρενθέσεις ως σημείο στίξης (;) δηλώνει την πρόθεση του συντάκτη να απευθύνει ένα ερώτημα στους αναγνώστες του.
- v)** Ο άνθρωπος προχώρησε σε εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης, αφού πρώτα είχε αποκωδικοποιήσει τις δικές του πνευματικές και συναισθηματικές λειτουργίες.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις ένα απόσπασμα του Κειμένου 2 στο οποίο ο Θεοφάνης Τάσης επικαλείται την αυθεντία (μονάδες 2) και να εξηγήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της αναφοράς στη συγκεκριμένη περίπτωση (μονάδες 8).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποιο δίλημμα της ανθρωπότητας αποδίδει ο Θεοφάνης Τάσης στο Κείμενο 2 με τη λέξη «σχοινοβασία», στο δεύτερο ερώτημα που του τίθεται; Θεωρείς ότι το δίλημμα αυτό εμπεριέχεται στο Κείμενο 1; Να τεκμηριώσεις τη θέση σου κάνοντας κειμενικές αναφορές.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που κατά τη γνώμη σου πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Θα αγόραζες ποτέ έναν τεχνητό φίλο / μία τεχνητή φίλη, όπως η Τζόσι την Κλάρα; Να εκθέσεις τεκμηριωμένα τις απόψεις σου μέσα σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η σημασία της λαϊκής παράδοσης**

Από διπλωματική εργασία της Γεωργίας Λουτριώτη με θέμα: «Ο λαϊκός πολιτισμός σε συνδυασμό με τη χρήση νέων μέσων ως μέσο επικοινωνίας και προσέγγισης μαθητών με διαφορετική εθνικότητα και πολιτιστικό υπόβαθρο στη σύγχρονη τάξη του Δημοτικού Σχολείου.», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Παιδαγωγικό τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρόδος, 2020.

Αν και η έννοια της λαϊκής παράδοσης συνδέεται με το παρελθόν, δεν σημαίνει ότι είναι συνώνυμη της στασιμότητας και της οπισθοδρόμησης. Η παράδοση είναι ένας συνδεδεμένος κρίκος παρόντος και μέλλοντος που θα επιτρέψει την ομαλή μετάβαση από τη μία γενιά στην άλλη. Για τη δόμηση του νέου κρίνεται απαραίτητη η στήριξη σε αυτήν. (Πατσιλίη, 2017). Η παράδοση μπορεί να ειπωθεί ότι είναι η συμπυκνωμένη πείρα από όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Για αυτό οι επιτυχίες αλλά και τα σφάλματα των προγόνων θα βοηθήσουν τους νεότερους να οικοδομήσουν κάτι καινούριο πάνω σε στέρεες και γερές βάσεις.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι συνήθως, όταν γίνεται αναφορά στις παραδόσεις, αναφέρονται παράλληλα και τα ήθη και τα έθιμα. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι είναι λέξεις στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, καθώς αλληλοσυμπληρώνονται. Τα ήθη είναι αντιλήψεις, καθιερωμένα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς σύμφωνα με το άγραφο ηθικό δίκαιο, οι νοοτροπίες και τα συναισθήματα, ενώ τα έθιμα είναι ενέργειες με τις οποίες εκφράζονται τα ήθη. Τα έθιμα έχουν προκύψει από μακροχρόνιες κοινές συνήθειες που έχουν καθιερωθεί και ρυθμίζουν την ομαδική ζωή μιας κοινότητας, ενός λαού. Η γνώση της λαϊκής παράδοσης σημαίνει και γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου και του λαού. Μόνο αν κάποιος είναι γνώστης των γνωρισμάτων του τόπου του, θα μπορέσει να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα. Η αξία της λαϊκής παράδοσης δεν περιορίζεται σε ένα μόνο πεδίο, αλλά διαπερνά πλήθος τομέων της ανθρώπινης ζωής. Τέτοιοι είναι ο ιστορικός, ο κοινωνικός, ο ψυχολογικός, ο εκπαιδευτικός και ο καλλιτεχνικός (Κονταξή, 2016).

Μέσω της λαϊκής παράδοσης μεταφέρονται και διαχέονται όλες οι γνώσεις των ανθρώπων στις επόμενες γενιές. Αυτές μπορεί να είναι πνευματικές ή επιστημονικές. Όλη η αποκτηθείσα πείρα αιώνων, η οποία αφορά κάθε τομέα της ανθρώπινης ζωής, μεταφέρεται στους απογόνους και βάζει τα θεμέλια του παρόντος τους. Αναμφισβήτητα, σε όλες αυτές τις εμπειρίες δεν περιλαμβάνονται μόνο οι επιτυχίες, αλλά και τα σφάλματα και οι λάθος επιλογές των προγόνων. Η νέα γενιά ως γνώστης αυτών ενδεχομένως να αποφύγει τα ίδια λάθη και να χτίσει το παρόν της σε

πιο στέρεες βάσεις ίσως με τα δικά της λάθη, αλλά τουλάχιστον χωρίς να επαναλάβει αυτά του παρελθόντος (Αναγνωστόπουλος, 1999).

Χωρίς την ύπαρξη της παράδοσης δεν θα μπορούσε να γίνει ομαλά η προαναφερθείσα μετάβαση από την παλιά στη νέα γενιά. Δεν είναι δυνατόν να συνεχιστεί η ομαλή συνέχεια αν δεν υπάρχει γνώση των προηγούμενων, ώστε να βασιστεί σε αυτήν η γνώση των μελλούμενων. Το περιεχόμενο της λαϊκής παράδοσης είναι τεράστιο και, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, διαπερνά όλα τα πεδία της ζωής του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να περιλαμβάνει ιστορικά γεγονότα και σημαντικούς ανθρώπους του παρελθόντος, διάφορες τέχνες, ήθη και έθιμα των λαών.

Κείμενο 2

Σεβασμός στην παράδοση αλλά όχι αγιοποίηση

Ο Ρος Ντέλι είναι Ιρλανδός μουσικός, συνθέτης και δάσκαλος, με εξειδίκευση στην κρητική λύρα και το αφγανικό ραμπάμπ, λάτρης της ελληνικής παράδοσης και μουσικής. Η συνέντευξη που ακολουθεί δημοσιοποιήθηκε στην εφημερίδα των συντακτών στις 10/7/2022 με αφορμή την εμφάνισή του στο Ωδείο Ηρώδου Αττικού στις 11 Ιουλίου 2022 για τη συμπλήρωση 40 χρόνων λειτουργίας του Μουσικού του Εργαστηρίου.

Η παραδοσιακή μουσική αποτελούσε μια παρεξηγημένη έννοια για την Ελλάδα. Το νιώσατε ποτέ αυτό;

Ίσως ο καθένας λέγοντας «παραδοσιακό» εννοεί κάτι διαφορετικό. Για μένα οι παραδόσεις αντιπροσωπεύουν τόσο τη συσσωρευμένη γνώση του παρελθόντος όσο και τη σημερινή δημιουργική προσέγγιση αυτής της γνώσης. Ο συνδυασμός αφήνει τα περιθώρια να αναδυθεί το διαχρονικό στο οποίο εγώ προσωπικά βρίσκω ενδιαφέρον.

Κι εσείς;

Εγώ ο ίδιος δεν είμαι παραδοσιακός μουσικός. Ως συνθέτης αντλώ γνώσεις, εμπνεύσεις και συγκεκριμένα στοιχεία από διάφορες παραδόσεις με τις οποίες έχω ασχοληθεί, αλλά ο ίδιος δεν ανήκω αποκλειστικά σε καμία από αυτές.

Γιατί σήμερα οι νέοι στρέφονται τόσο έντονα προς την παράδοση;

Νομίζω ότι ένα συγκριτικά μικρό ποσοστό των νέων σήμερα ασχολούνται με αυτό που λέμε «παραδοσιακή μουσική». Η μεγάλη πλειοψηφία της νεολαίας ασχολείται με άλλες μουσικές προτιμήσεις. Για μένα αυτό δεν είναι ούτε καλό ούτε κακό.

Τι έχει σημασία λοιπόν;

Αυτό που έχει σημασία για μένα είναι ο τρόπος με τον οποίο θα παρουσιάσουμε την έννοια της παράδοσης στις νέες γενιές. Εάν παρουσιάζουμε τον χώρο της παράδοσης ως έναν χώρο πλούσιο σε γνώσεις και που μας προκαλεί να τον αντιμετωπίσουμε με σεβασμό μεν, με φαντασία και δημιουργικότητα δε, δεν νομίζω ότι χρειάζεται να κάνουμε μια πολύ μεγάλη προσπάθεια να πείσουμε τους νέους ανθρώπους να ασχοληθούν με αυτό.

Ειδάλλως;

Εάν το παρουσιάζουμε ως ένα «ιερό κειμήλιο» του παρελθόντος που πρέπει να παραμείνει ίδιο και απαράλλαχτο, μάλλον δεν αποτελεί μια ιδιαίτερα ελκυστική πρόταση για νέους ανθρώπους που έχουν πολύ μεγάλη ανάγκη να «ανοίξουν τα φτερά» τους δημιουργικά.

Κείμενο 3

Αστραδενή

Στο μυθιστόρημα της Ευγενία Φακίνου, Αστραδενή (Εκδόσεις Κέδρος 1982) η έφηβη ηρωίδα αφηγείται την εμπειρία της μετά την οριστική εγκατάστασή μαζί με την οικογένειά της από τη Σύμη στην Αθήνα.

Αύριο είναι του Λαζάρου. Τελευταία μέρα στο σχολείο. Θα κλείσουμε για δεκαπέντε μέρες. Δε μου κάνει ούτε ζέστη ούτε κρύο που θα κλείσουμε.

Παρέα για να περπατάω πάνω κάτω στην αυλή του σχολείου δεν έχω. Μόνο ο Γιώργος κι η Κατερίνα μου λένε καμιά κουβέντα. Εγώ όμως, με την Κατερίνα δε θέλω πολλά πολλά...[...] Κι έπειτα θα 'χουμε πολλές δουλειές τη Μεγαλοβδομάδα στο σπίτι μας και δε θα βαρεθώ. Να φτιάξουμε κουλούρια, αβδοκούλες, να βάψουμε αυγά. Άσε, πόσες ώρες θα' μαστε στην εκκλησία. Στη Σύμη, η πιο καλή μας γιορτή είναι το Πάσχα. Έχει η κάθε μέρα το δικό της πρόγραμμα. Ξέρεις τι πρέπει να κάνεις τη Μεγαλοδευτέρα ή τη Μεγάλη Πέμπτη ή το Μεγάλο Σάββατο. Αυτό πολύ μ' αρέσει, δεν ξέρω γιατί...

Μίλησα με τη μάνα μου. Αύριο θα πάω να πω τα Λαζαράκια. Θα πάω μόνη μου, αφού δεν ξέρω άλλα παιδιά να πάμε μαζί. Και θα πάω μόνο εδώ μέσα στην πολυκατοικία. Βρήκα και καλαθάκι.

Στη Σύμη βγαίνουμε παρέες παρέες. Έναν τον ντύνουμε με σεντόνι Λάζαρο. Κάνει, δηλαδή, τον Αναστημένο Λάζαρο. Κι εμείς πάμε στα σπίτια, λέμε το τροπάριο και μας δίνουν αυγά, που τα βάζουμε στα καλαθάκια μας. Μας δίνουν και Λαζαράκια. Κάτι ψωμάκια, δηλαδή, με καρύδια και μύγδαλα και σουσάμι και μπαχάρια διάφορα. Κι όπως είμαστε απ' τη νηστεία του σαραντάμερου...μας φαίνονται σπουδαία!...Γι αυτό και σήμερα ζυμώσαμε με τη μάνα μου Λαζαράκια. Για τα παιδάκια που θα 'ρθουν αύριο να μας τα πούνε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο(μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου.

1. Η έννοια της παράδοσης αποκλείει κάθε στοιχείο εξέλιξης και προόδου. (Κείμενο 1)
2. Η λαϊκή παράδοση συνδέεται αποκλειστικά με το χθες ενός τόπου. (Κείμενο 1)
3. Η παράδοση αφορά και στην κοινωνική συμπεριφορά του ανθρώπου. (Κείμενο 1)
4. Οι νέοι στο σύνολό τους δείχνουν ενδιαφέρον για την παραδοσιακή μουσική. (Κείμενο 2)
5. Η παράδοση, για να είναι ελκυστική, πρέπει να προβάλλεται ως ανεξίτηλη και ως μοναδικό σημείο αναφοράς των επόμενων γενεών. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο επιστημονικός λόγος είναι περιγραφικός, αποδεικτικός, αντικειμενικός, με προτίμηση στη λογική χρήση της γλώσσας και όχι τη συγκινησιακή, με συχνή επίκληση στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Να τεκμηριώσεις τα παραπάνω χαρακτηριστικά του στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 αναφέρεται στη σημασία της λαϊκής παράδοσης, ενώ στο Κείμενο 2 διατυπώνονται κρίσεις σχετικά με τον τρόπο προσέγγισής της από τους νέους. Να επιβεβαιώσεις σε 60 περίπου λέξεις την παραπάνω παρατήρηση αξιοποιώντας σχετικά νοήματα που διατυπώνονται στα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 10)

Πώς επιδρά στη ψυχολογία της αφηγήτριας η ανάμνηση των εθίμων από την ιδιαίτερη πατρίδα της, τη Σύμη; Να στηρίξεις την απάντησή σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Έχουν και για σένα σημασία τα έθιμα της πατρίδας σου ή σε αφήνουν αδιάφορο/η (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο αντίκτυπος της Τεχνολογίας**

*Ο Νόαμ Τσόμσκι είναι διακεκριμένος αμερικανός καθηγητής στο Τμήμα Γλωσσολογίας και Φιλοσοφίας του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης. Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συμμετοχή του στη συζήτηση «Μάθηση Δίχως Σύνορα», με τίτλο «Ο Σκοπός της Εκπαίδευσης» - *The Purpose of Education*. (MIT, 2012). Το κείμενο της συνέντευξης στα ελληνικά βρίσκεται στο: <http://xeimarros.blogspot.gr/2012/07>*

Όσο για την τεχνολογία σε σχέση με την εκπαίδευση...βασικά, η τεχνολογία είναι κάτι ουδέτερο. Είναι σαν το σφυρί! Το σφυρί δε νοιάζεται αν το χρησιμοποιείς, για να φτιάξεις ένα σπίτι ή αν ο βασιανιστής σπάει με αυτό το κρανίο κάποιου. Το σφυρί μπορεί να κάνει και τα δύο! Το ίδιο και οι νέες τεχνολογίες, το ίντερνετ κλπ. Το ίντερνετ είναι εξαιρετικά πολύτιμο, αν ξέρεις τι ψάχνεις. Το χρησιμοποιώ καθημερινά για έρευνα και φαντάζομαι ότι όλοι το κάνουμε. Αν ξέρεις τι ψάχνεις, αν έχεις ένα πλαίσιο κατανόησης που σε κατευθύνει σε συγκεκριμένα πράγματα και σου επιτρέπει να ξεσκαρτάρεις πολλά άλλα, τότε γίνεται ένα ιδιαίτερα πολύτιμο εργαλείο. Θα πρέπει βέβαια να είσαι έτοιμος να αναρωτηθείς: «έχω το σωστό πλαίσιο;» Μπορεί να χρειάζεται τροποποιήσεις, ή να ξανασκεφτώ την οπτική μου. Δεν μπορείς όμως να αναζητάς τις όποιες πληροφορίες, χωρίς να έχεις ένα σχετικά ξεκάθαρο πλαίσιο που να κατευθύνει την έρευνά σου, που να σε βοηθά να ξεχωρίσεις το ασήμαντο από το σημαντικό, τι θα πρέπει να ακολουθήσεις και τι όχι, τι θα απορρίψεις και τι θα χρειαστεί να αναπτύξεις. Δεν γίνεται κανείς βιολόγος με το να του δώσεις πρόσβαση στη βιβλιοθήκη βιολογίας του Χάρβαρντ και να του πεις: «ρίξε μια ματιά!». Δεν θα του δώσει τίποτα. Και το ίντερνετ είναι το ίδιο πράγμα, σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα. Αν δεν ξέρεις τι ψάχνεις, αν δεν έχεις κατανόηση του ουσιώδους, με την προϋπόθεση βέβαια ότι είσαι έτοιμος να αναθεωρήσεις αν τα πράγματα φαίνεται να παίρνουν λάθος δρόμο, αν δεν τα έχεις αυτά, τότε η εξερεύνηση του διαδικτύου γίνεται μια τυχαία συλλογή ψευδοδομημένων (factoids) που δεν σημαίνουν τίποτα.

Συνεπώς, για να έχει νόημα η χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών - του ίντερνετ, των συστημάτων επικοινωνίας, των γραφικών κλπ - θα πρέπει να υπάρχει υπόβαθρο ενός καλά σχεδιασμένου βασικού κατευθυντήριου μηχανισμού. Διαφορετικά, αντί να είναι ωφέλιμη μπορεί να αποβεί επιζήμια. Αίφνης, η τυχαία αναζήτηση στο διαδίκτυο καταλήγει σε συλλογή ανοήτων - ψευδοδομημένα από δω κι από κει, κάποιος που τα στηρίζει - και ξαφνικά καταλήγεις σε μια αποσπασματική εικόνα που μπορεί να βασίζεται σε κάποια αληθινά γεγονότα, δεν έχει όμως σχέση με την πραγματικότητα. Πρέπει να ξέρεις πώς να αξιολογείς, να ερμηνεύεις, να κατανοείς. Πάρε για παράδειγμα τη βιολογία. Το πρόσωπο που παίρνει το Νόμπελ στη Βιολογία δεν είναι αυτός που

διάβασε τις περισσότερες δημοσιεύσεις και πήρε τις περισσότερες σημειώσεις, αλλά αυτός που ήξερε τι έψαχνε να βρει. Η καλλιέργεια της ικανότητας να αναζητάς το ουσιώδες και να είσαι πάντα έτοιμος να επανεξετάσεις τις κατευθύνσεις σου, αυτός είναι και θα είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης, είτε χρησιμοποιεί κομπιούτερ ή χαρτί και μολύβι ή βιβλία.

Κείμενο 2

Η τεχνολογική ανάπτυξη στα όριά της

Άρθρο του Θ. Γεωργακόπουλου στη στήλη Απόψεις στο kathimerini.gr– 4/6/2022

Ένας από τους πιο διαδεδομένους μύθους της εποχής μας είναι ο ασταμάτητος ρυθμός της τεχνολογικής εξέλιξης. Η ιδέα ότι η τεχνολογία και η επιστήμη θα συνεχίσουν να γεννούν νέες ιδέες, νέες ανακαλύψεις και νέες λύσεις ολοένα και πιο γρήγορα, όπως θεωρούμε ότι συμβαίνει τους τελευταίους δύο αιώνες. Αυτή την ιδέα την ασπάζονται, τη θεωρούν αξιωματική αλήθεια και την αναπαράγουν όλοι. Όλοι; Όχι όλοι. Εδώ και μερικές δεκαετίες κάποιες άλλες φωνές κοιτάνε τα δεδομένα και τα στοιχεία και διαπιστώνουν κάτι το ανησυχητικό. Μια αλλαγή. Μια επιβράδυνση. Μια «Μεγάλη Στασιμότητα». Στο πρόσφατο βιβλίο του «Human Frontiers» ο συγγραφέας και ερευνητής Μάρτιν Μπάσκαρ συνοψίζει όλα αυτά τα δεδομένα που δείχνουν ότι η τεχνολογική έκρηξη των τελευταίων δύο αιώνων ήταν μια εξαίρεση στην ανθρώπινη ιστορία και όχι απαραίτητα μια διαχρονική νέα κανονικότητα.

Τι μας λέει ουσιαστικά το βιβλίο; Ότι τα όρια της επιστήμης και της τεχνολογίας γίνονται πια ασφυκτικά. Σε κάποια πεδία έχουμε ήδη αρχίσει να νιώθουμε ότι τα φτάνουμε. Σε άλλα, το μέγεθος των προβλημάτων είναι τόσο μεγάλο που φαίνεται ότι οι σημερινές δυνατότητές μας δεν επαρκούν, για να το ξεπεράσουμε. Κι οι ιδέες που θα χρειαστούμε στο μέλλον θα είναι ακόμα πιο δύσκολες. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα έχουν τελειώσει και ότι φτάνουμε απαραίτητα στο τέλος ενός τεχνολογικού «διαλείμματος». Στο τελευταίο μέρος του βιβλίου ο Μπάσκαρ εξηγεί πώς θα μπορούσαμε να διατηρήσουμε την παραγωγή νέων ιδεών και νέων επιστημονικών και τεχνολογικών ανακαλύψεων, μετατοπίζοντας το «ταβάνι» της ανθρώπινης δημιουργίας παρακάτω στο χρόνο. Ένα από τα στοιχεία που παρουσιάζει είναι ενδεικτικό.

Σήμερα, λέει, στον κόσμο μας ζουν περίπου 8 εκατομμύρια επιστήμονες. Για να διατηρήσουμε την παραγωγή επιστημονικής γνώσης σε παρόμοια με τα σημερινά επίπεδα, θα χρειαστεί μέχρι το 2071 στον κόσμο να ζουν και να δουλεύουν 64 εκατομμύρια επιστήμονες. Αν και η δημογραφική τάση είναι μην αναστρέψιμη και, σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις θα οδηγήσει σε μείωση του παγκόσμιου πληθυσμού από το 2060 και μετά περίπου, ακόμα κι έτσι θα πρόκειται τότε για λιγότερο από 1% του παγκόσμιου πληθυσμού.

Είναι πάρα πολύ δύσκολο να συνεχιστεί η τεχνολογική και η επιστημονική εξέλιξη με το ρυθμό που έχουμε συνηθίσει και θεωρούσαμε δεδομένο. Αλλά δεν είναι ανέφικτο.

Κείμενο 3

Ανικανοποίητο

Το ποίημα της Λένας Παππά προέρχεται από τη συλλογή «Βραδυφλεγής», Τα Ποιήματα, Τόμος Β', εκδ. Αρμός, Αθήνα: 1997.

Η δίψα εκείνων που ποτέ
δε θ' αποκτήσω
με στοιχειώνει, πνιγμένη
καθώς σέρνομαι στα νερά
του έλους των πραγματωμένων.

Ποιος είπτε πως ποτέ
τελειώνουν οι επιθυμίες;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά την άποψή σου, η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά οι τρεις πρώτες παράγραφοι του Κειμένου 2 (μονάδες 6)

β. Στην 1^η παράγραφο της τοποθέτησής του (Κείμενο 1) ο Νόαμ Τσόμσκι δίνει μια αναλογία. Ποια είναι τα μέλη της (μονάδες 2) και τι θέλει με αυτήν να τονίσει (μονάδες 2);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 με άλλες συνώνυμες λέξεις ή φράσεις που θα μετατρέψουν τον λόγο από μεταφορικό σε κυριολεκτικό (μονάδες 5). Ποια αλλαγή παρατηρείς στην πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο βασικός προβληματισμός του ποιητικού υποκειμένου; Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε (3) κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις ή συναισθήματα σου γεννιούνται μετά την ανάγνωση του ποιήματος;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Μη στερείτε από τα παιδιά τα λάθη τους!

Το κείμενο του Δ. Τσιριγώτη αναρτήθηκε στον εκπαιδευτικό ιστότοπο *alfavita* στις 5/4/2014. Είναι ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ο Αϊνστάιν έλεγε ότι «Όποιος δεν έκανε ποτέ λάθος, δεν έχει δοκιμάσει ποτέ κάτι καινούργιο» και, όπως λέει και ο σοφός λαός, «από τα λάθη μας μαθαίνουμε». Όμως, οι περισσότεροι γονείς και εκπαιδευτικοί αφιερώνουν υπερβολικά μεγάλο μέρος της ενέργειάς τους στην εξαφάνιση των λαθών των παιδιών μην επιτρέποντας, πολλές φορές, ούτε καν την εκδήλωσή τους. Με αυτόν τον τρόπο, βέβαια, τα λάθη αυτά ποτέ δεν διορθώνονται, απλά «μπαλώνονται» όπως όπως με συνέπεια την επανεμφάνισή τους σε τακτά χρονικά διαστήματα. Έτσι τα παιδιά μαθαίνουν να φοβούνται να κάνουν λάθη, γίνονται συντηρητικά, δεν παίρνουν ρίσκα και καταρρέουν ψυχολογικά, όταν δεν καταφέρουν να πετύχουν το τέλειο. Παιδιά, λόγω χάρη, που δεν τους επιτρέπεται να κάνουν λάθη, δύσκολα θα αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες που θα τα βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τα αναπόφευκτα λάθη και τις αποτυχίες της ζωής. Ο κυριότερος λόγος που γράφτηκε το κείμενο αυτό είναι για να δείξει τη μεγάλη σημασία της αξιοποίησης του λάθους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι πιο σύγχρονες θεωρίες μάθησης αποδεικνύουν ότι τα παιδιά, όχι απλά μαθαίνουν μέσα από τα λάθη τους, αλλά και ότι αυτός είναι και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος, για να μάθουν σωστά.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί βασανίζονται από την αγωνία της σωστής απάντησης. Ρωτούν έναν έναν τους μαθητές, μέχρι να λάβουν την σωστή απάντηση στο ερώτημά τους. Όταν μάλιστα τη λάβουν, επιβραβεύουν τον μαθητή που την έδωσε χωρίς καθόλου να έχουν ασχοληθεί με τις λανθασμένες απαντήσεις όλων των άλλων μαθητών που προηγήθηκαν. Ένας πολύτιμος θησαυρός πετιέται κυριολεκτικά στα σκουπίδια και ταυτόχρονα η επιβράβευση του μαθητή με τη σωστή απάντηση ακούγεται ως επίπληξη και αποδοκιμασία στα αυτιά όλων εκείνων που έδωσαν λανθασμένες απαντήσεις. Έτσι οι μαθητές αυτοί αποθαρρύνονται να απαντήσουν και πάλι, αν δεν είναι 100% σίγουροι για την απάντησή τους. Τελικά έχουμε το θλιβερό φαινόμενο στο μάθημα να συμμετέχουν μόνο οι «καλοί μαθητές» και οι υπόλοιποι να θυσιάζονται στον βωμό της τελειότητας. Το θέμα είναι πώς θα καταφέρει ο εκπαιδευτικός να εμπλέξει στο μάθημα όλους τους μαθητές, και κυρίως τους πιο αδύναμους που το έχουν προφανώς περισσότερη ανάγκη.

Κείμενο 2

Μαθήματα Ζωής

Το κείμενο είναι κριτική που έχει γράψει ο Γιώργος Τζιτζικάκης για το βιβλίο του Σαρλ Πεπάν «Η ομορφιά της αποτυχίας», πηγή: <https://www.literature.gr>, δημοσίευση: 10.11.2018.

Ο Σαρλ Πεπάν είναι καθηγητής φιλοσοφίας και συγγραφέας. Διδάσκει στο Κρατικό Λύκειο της Λεγεώνας της Τιμής, στο Σεν Ντενί και παράλληλα διοργανώνει τις «Φιλοσοφικές Δευτέρες» στο Παρίσι. Τα βιβλία του έχουν μεταφραστεί σε είκοσι γλώσσες και «Η ομορφιά της αποτυχίας» έχει ξεπεράσει ήδη τα 65.000 αντίτυπα, ενώ τα δικαιώματα έχουν πωληθεί σε δώδεκα χώρες. Αποτελεί ένα παγκόσμιο best seller, πέραν αυτού όμως είναι ένα βιβλίο προς μελέτη και αφεστίασης της προσοχής μας από τις μικρές μας ήττες. Διαβάζοντάς το οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως όσα κάνει κάποιος και αν αποτύχει σε αυτά, δεν θα πρέπει να τον πτοήσουν, καθώς αποτελούν σκαλοπάτια στη μεγάλη σκάλα της πορείας και της ζωής του.

«Κάνοντας λάθος, αποτυγχάνοντας, εκδηλώνουμε την ανθρώπινη αλήθεια μας: δεν είμαστε ούτε ζώα που καθορίζονται από τα ένστικτά τους ούτε απόλυτα προγραμματισμένες μηχανές ούτε θεοί. Μπορούμε να αποτύχουμε, επειδή είμαστε άνθρωποι και επειδή είμαστε ελεύθεροι. Ελεύθεροι να σφάλουμε, να διορθωθούμε, να εξελιχθούμε»

Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Καντ, Σαρτρ, Φρόντ, Γκράχαμ Μπελ, Σαρλ Ντε Γκολ αλλά και Μάικλ Τζόρνταν, Στιβ Τζομπς, Σερζ Γκενζμπούργκ, Μάιλς Ντέιβις, Ρέι Τσάρλς, είναι μερικά από τα ονόματα που αναφέρονται μέσα στο βιβλίο του Πεπάν και μέσα από τις δικές τους αποτυχίες μας μιλάει ο συγγραφέας για το πώς κατάφεραν να μην το βάλουν κάτω, να διδαχτούν από την αποτυχία, να εντοπίσουν τα λάθη, να βελτιωθούν και πιστεύοντας στον εαυτό τους να συνεχίσουν για μια επόμενη κατάκτηση (ή μια ακόμη αποτυχημένη προσπάθεια φυσικά!) χτίζοντας λιθαράκι - λιθαράκι εκείνο που οραματίστηκαν.

Το όμορφο διαβάζοντας ένα τέτοιο βιβλίο είναι πως βρίθει θετικότητας και, αν μας λείπει κάτι αυτές τις μέρες, είναι η αισιοδοξία που αναζητούμε, για να φυσήξει το μαύρο σύννεφο πάνω από τα κεφάλια μας. «Η ομορφιά της αποτυχίας» εκτός του ότι προσφέρει πληροφορίες για τεράστιες προσωπικότητες που πάτησαν τη γη, με τη δομή του σε δεκαέξι κεφάλαια χωρισμένα σε συμβουλευτικές ενότητες, βοηθάει το προσωπικό «σκάψιμο» του αναγνώστη που το αναζητά: έτσι, δεν αποτελεί μονάχα ένα φωτεινό αναγνωστικό ταξίδι, αλλά και ένα βιβλίο που μέσα του θα σημειώσεις κάμποσες γραμμές και τα κεφάλαιά του θα πρέπει να τα εισπράξεις ως διδαχές μελετώντας τα προσεκτικά.

«Έχουμε την ελευθερία να μην προσθέτουμε στην πραγματικότητα, στις δύσκολες περιστάσεις ή στις στιγμές αδυναμίας, αυτό το άχρηστο συναίσθημα της αδικίας. Η ζωή είναι απλώς ζωή, κι αυτό αρκεί. Δεν χρειάζεται να είναι δίκαιη, για να αξίζει να βιώνεται»

Κείμενο 3

«Το παράπονο»

Το ποίημα είναι του Οδυσσέα Ελύτη, από τη συλλογή «Τα Ρω του έρωτα», εκδόσεις Αστέριας, 1972.

Εδώ στου δρόμου τα μισά
έφτασε η ώρα να το πω
Άλλα είν' εκείνα που αγαπώ
γι' αλλού γι' αλλού ξεκίνησα
Στ' αληθινά στα ψεύτικα
το λέω και τ' ομολογώ

σαν να 'μουν άλλος κι όχι εγώ
μες στη ζωή πορεύτηκα

Όσο κι αν κανείς προσέχει
όσο κι αν τα κυνηγά
πάντα πάντα θα 'ναι αργά
δεύτερη ζωή δεν έχει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η πρόθεση του συντάκτη του Κειμένου 2, να πληροφορήσει ή να κατευθύνει/παρακινήσει τον δέκτη; Απάντησε σε 60 λέξεις παραθέτοντας τρία σημεία από το κείμενο που τεκμηριώνουν τη γνώμη σου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να σχολιάσεις τη μορφή του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 5)

β. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς την επικοινωνιακή του αποτελεσματικότητα (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 5)

Στην προτελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες φράσεις με άλλες, ώστε τα νοήματα να μην διαφοροποιηθούν, αλλά η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά την άποψή σου, το αδιέξοδο στο οποίο φαίνεται να βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο; Να στηρίξεις την ερμηνεία σου σε τρεις (3) τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες και να δηλώσεις αν εσύ προσωπικά έχεις βρεθεί σε παρόμοια κατάσταση. (120-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο κυνηγός των χαμένων καλών τρόπων**

Διασκευασμένο κείμενο, που δημοσιεύτηκε στις 21.8.2022, Gala, τχ. 217, Πρώτο Θέμα

Ο έμπειρος δημοσιογράφος και συγγραφέας Χρήστος Ζαμπούνης δημιούργησε το πρώτο εμβριθές και απολαυστικό εγχειρίδιο για τους κανόνες συμπεριφοράς και συνύπαρξης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Το διαδικτυακό savoir vivre μοιάζει με τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας: τηρώντας τον πιστά, αποφεύγουμε τα ατυχήματα.

«Αυτοαναφορικοί, αυτο-αποθεωτικοί και φιλτραρισμένοι. Κολλημένοι, εξαρτημένοι και εθισμένοι». Όπως κι αν επιλέγουμε να μοιάζουμε και όποια σχέση και αν επιλέγουμε να διατηρούμε με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο τέλος της ημέρας είμαστε συνδεδεμένοι. Τόσο πολύ, τόσο στενά, ώστε ο διαδικτυακός κόσμος δεν είναι πια αντανάκλαση ή κατοπτρισμός του απτού, πραγματικού κόσμου, αλλά λειτουργεί απολύτως αυτονομημένος. Σε ποιον δεν έχει συμβεί να επικοινωνεί και μάλιστα να εμφανίζεται λαλίστατος μέσω διαδικτύου με ανθρώπους με τους οποίους με το ζόρι ανταλλάσσει μια καλημέρα κάθε φορά που συναντιούνται δια ζώσης; Ή ποιος δεν έχει τρομάξει να αναγνωρίσει τον άλλο, όταν απεκδύεται τον μανδύα του χρήστη των κοινωνικών δικτύων και φορά απλώς την ανθρώπινη εξάρτυσή του; Στο Διαδίκτυο ζούμε και επικοινωνούμε, φλερτάρουμε και ερωτευόμαστε, πολιτικολογούμε, διαφωνούμε, φανατιζόμαστε, κρίνουμε, σχολιάζουμε, χαιρόμαστε και θρηνούμε, όμως η αλήθεια είναι πως ό,τι κι αν κάνουμε το κάνουμε συχνά με υπερβολικό, στρεβλό ή ακόμη και παρωχημένο τρόπο. Ο Νο 1 κανόνας προκύπτει από την απάντηση στην ερώτηση : Θα λέγαμε τα ίδια που γράφουμε στο Διαδίκτυο, αν είχαμε τον άλλο απέναντί μας;

Το savoir vivre καλύπτει κάθε πτυχή της ανθρώπινης ζωής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι αλήθεια ότι στα κοινωνικά δίκτυα και στη διαδικτυακή επικοινωνία επελαύνει η αγένεια. Πιστεύω ότι όλοι θα έπρεπε να αναρωτιόμαστε για το αποτύπωμα που αφήνουμε στον εικονικό κόσμο. Η ευγένεια μπορεί να είναι απάντηση ακόμα και στις άναρθρες κραυγές, στα ατεκμηρίωτα επιχειρήματα, στα fakenews, στο hate speech, στις κατάρες, τον διαδικτυακό ψόγο που χαρακτηρίζει συχνά τη διαδικτυακή επικοινωνία.

Στο διαδικτυακό savoir vivre μπορεί κανείς να βρει κεφάλαια για την ηλεκτρονική αλληλογραφία, το κινητό τηλέφωνο, την τηλεργασία και τις τηλεδιασκέψεις, την κυβερνοασφάλεια και βέβαια τους 100 χρυσούς κανόνες σοσιαλμιντιακής συνύπαρξης.

Είναι προτιμότερο να ψάχνει κάποιος στη βιβλιοθήκη του παρά στην οθόνη του κινητού του, αυτό δε σημαίνει ότι δεν πρέπει να είναι συνδεδεμένος. Το κινητό στο τραπέζι είναι σαν ένας απρόσκλητος επισκέπτης που παρεισφρέει ανάμεσα στους ανθρώπους ειδικά στα οικογενειακά τραπέζια. Προτεραιότητα όμως έχει ο άνθρωπος που είναι παρών απέναντί μας. Το ερώτημα είναι : στη διαδικτυακή ζωή υπάρχουν όρια και στοιχειώδεις κανόνες, όπως και στην πραγματική;

Κείμενο 2

«Τα λέμε»

Από το βιβλίο του Διονύση Καρατζά «δια βραχέων», εκδ. Το Δόντι, 2007.

Τελευταία ακούω τους νέους –αλλά και τους μεγαλύτερους- όλο και συχνότερα να χρησιμοποιούν σαν επίλογο της τηλεφωνικής ή άμεσης επικοινωνίας τους την έκφραση «τα λέμε». Και προβληματίζομαι. Όχι τόσο για την αοριστία του μηνύματος όσο για την εύκολη υιοθέτηση ενός λεκτικού κώδικα, που απλώς συγκαλύπτει την αδυναμία άρθρωσης εμπεριστατωμένου και ουσιαστικού λόγου.

Έτσι, η έκφραση «τα λέμε» μπορεί να αφήνει περιθώρια ελπίδας ή υπόσχεσης, στο βάθος όμως αποκαλύπτει σε ποικίλες εκδοχές την τάση αποφυγής ευθύνης και συνέπειας απέναντι στον εαυτό μας και στους άλλους, συνειδητά ή όχι.

«Τα λέμε» λοιπόν, όταν θέλουμε να κλείσουμε μια ανιαρή συζήτηση ή όταν αδιαφορούμε για τη συνέχισή της. «Τα λέμε», όταν προσπαθούμε να αναβάλουμε την αντιμετώπιση ενός ενοχλητικού θέματος. «Τα λέμε», όταν βιαζόμαστε να τελειώσουμε την ανυπόφορη αμηχανία μας ή όταν στρογγυλεύουμε κομψά το τεράστιο κενό επικοινωνίας. «Τα λέμε», όταν αποφεύγουμε την ευθεία δέσμευσή μας σε σχέσεις. «Τα λέμε» ακόμη, όταν από συνήθεια ακολουθούμε το συρμό με τις «ελληνικούρες» και τους διάφορους ξενισμούς για να είμαστε «τρέντι» και «χάι».

Αναδεικνυόμαστε εντέλει συνεπείς μόνο στην ισοπεδωτική ομοιομορφία, όπως κάνουμε το ίδιο στην διασκέδαση, στην ενδυμασία, ακόμη και στον έρωτα. Γιατί τη ζωή την καταντήσαμε ριάλιτι σόου, που χρειάζεται παίκτες επικοινωνιακούς τάχα, ιντριγκαδόρους, συμφεροντολόγους. Οι αυθεντικοί, οι ειλικρινείς, οι με άποψη και επιχειρηματολογία, είναι πια ντεμοντέ, δεν παρουσιάζουν «σκηνικό» ενδιαφέρον. Για να τους καταλάβει κάποιος, πρέπει να σκεφτεί, να κρίνει, να συζητήσει! Που χρόνος για τέτοια...

Εδώ δεν προλαβαίνουμε τις πληροφορίες που μας βομβαρδίζουν από παντού, τις εκδηλώσεις που πολλαπλασιάζονται με γεωμετρική πρόοδο για τις ανάγκες των δημόσιων σχέσεων,

θα σκεφτούμε κιάλας για σχέσεις, για ειλικρίνειες και για αξίες; Τουλάχιστον να σώσουμε τον εαυτούλη μας, να μπορούμε να τον θαυμάζουμε και να τον εμπορευόμαστε.

Έλα όμως που δεν υπάρχει σωτηρία ούτε στον καθρέφτη ούτε στην αγορά. Μόνος δρόμος σωτηρίας είναι ο άλλος και η αλήθεια μας. Και τότε δε θα καταφεύγουμε στο «τα λέμε» και «θα δούμε», αλλά στο «θέλουμε» και «κάνουμε». Και θα χαιρόμαστε για την τιμιότητα της γνώσης και την ελευθερία της αγάπης.

Κείμενο 3

Ο υπότης

Το ποίημα του Μίνωα Ζώτου (1905-1932) έχει αντληθεί από το βιβλίο «Η Ελληνική Ποίηση» (Ανθολογία – Γραμματολογία), τόμος Γ', εκδ. Σκόλη, Αθήνα: 1990.

Ήταν υπότης· κάτι έπρεπε να 'ναι
κι ήταν υπότης· ελαμποκοπούσε
χρυσό σπαθί στο πλάι του κι εφορούσε
λευκό στο καπελίνο του φτερό.

Αμίλητος καβάλα στ' άλογό του
χώρες περνούσε κι άφηνε, ζητώντας
τον κίνδυνο, που αντίκρυζε γελώντας,
ο υπότης μια φορά κι έναν καιρό.

Κάτι ζητούσε μέσα του η ψυχή του,
κι αν άσκοπα τον κόσμο ετριγυρούσε,
ο πόθος του τον κόσμο ξεπερνούσε,
πλατύτερος, να πάει στον ουρανό...

Ωστόσο, ευγενικά κι αντρειωμένα,
με το ληστή παλεύοντας, που εκράτει
στον πύργο την κυρία τη ντελικάτη
ή την αρχοντοπούλα τη μικρή,

αυτός ανυστερόβουλα, με πίστη
την ένδοξη παράδοση ετιμούσε,
κι εγύμνωνε το ξίφος κι εχτυπούσε
και λευτεριά τους χάριζε ιερή...

Μα εκείνες, που δεν ήξεραν, του εκαίγαν
θυμίαμα θαυμασμού τον έρωτά τους,
κι έταζαν την αχρείαστη ομορφιά τους
στην τόλμη του για δώρο προσφερτή.

Δεν το χωρούσε ο νους των, δε μπορούσαν
να νιώσουν μια θυσία τόσον ωραία
για της ευγένειας μόνο την ιδέα
και για της ιπποσύνης την τιμή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι πετυχαίνει το σκοπό του; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τη σχέση του τίτλου του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του (μονάδες 5) και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του τίτλου του Κειμένου 2 (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Το savoir vivre καλύπτει κάθε πτυχή της ανθρώπινης ζωής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι αλήθεια ότι στα κοινωνικά δίκτυα και στη διαδικτυακή επικοινωνία επελαύνει η αγένεια. Πιστεύω ότι όλοι θα έπρεπε να αναρωτιόμαστε για το αποτύπωμα που αφήνουμε στον εικονικό κόσμο.»

Να μεταγράψεις το παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις με άλλες, προκειμένου η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική. Πρόσεξε ώστε να μην αλλάξει το νόημα και κάνε όποιες αλλαγές κρίνεις σκόπιμες σε σύνταξη προς αυτή την κατεύθυνση (μονάδες 5)

β. Ποια είναι η πρόθεση του συγγραφέα στην προτελευταία παράγραφο του Κειμένου 2, να πληροφορήσει ή να προβληματίσει (μονάδες 2); Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου παραθέτοντας τρεις σχετικές γλωσσικές επιλογές (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια η στάση του ήρωα στο ποίημα και πώς αυτή καταγράφεται; Να αναφέρετε τρεις κειμενικούς δείκτες που στηρίζουν την απάντησή σας. Ποιες σκέψεις σας δημιουργεί η συμπεριφορά του; Να απαντήσετε σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**«Ο φτωχός συγγενής»**

Βάσω Κιντή, εφημ. *Το Βήμα*, «Γνώμες», 8 Οκτωβρίου 2010

Σε όλον τον κόσμο οι ανθρωπιστικές σπουδές αντιμετωπίζονται όλο και πιο συχνά ως οι φτωχοί συγγενείς της εκπαίδευσης και της έρευνας. Λιγότεροι φοιτητές τις επιλέγουν, λιγότερα χρήματα συγκεντρώνονται, για να τις υποστηρίξουν, πανεπιστημιακά τμήματα αναδιατάσσονται ή κλείνουν. Όσοι λίγοι τις υπερασπίζονται ακολουθούν, κατά κανόνα, τους εξής δύο δρόμους: είτε αυτάρεσκα θεωρούν πως η αξία τους είναι αυταπόδεικτη (με τίμημα όσοι δεν την αναγνωρίσουν να χαρακτηριστούν αδαείς, άξεστοι και τεχνοκράτες) είτε προβάλλουν μεγαλορρημονες λόγους περί των σπουδών αυτών, όπως ότι μελετώντας κλασικά κείμενα θα ανακαλύψουμε τα πανανθρώπινα ιδανικά, θα βρούμε το νόημα της ζωής, θα μάθουμε αιώνιες αλήθειες και ηθικά διδάγματα με αποτέλεσμα να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι και πολίτες. Όπως, όμως, παρατηρεί ο Stanley Fish, οι άνθρωποι των γραμμάτων δεν είναι καθόλου πιο σοφοί ή ηθικοί από τους υπόλοιπους, ενώ επιχειρήματα σαν αυτά ανατροφοδοτούν την παγιωμένη εικόνα ενός αιθεροβάμονος και ελιτίστικου λόγου άσχετου με την πραγματική ζωή. Ούτε μπορούμε να υποστηρίξουμε τις σπουδές αυτές λέγοντας ότι αποτελούσαν ανέκαθεν μέρος της εγκύκλιας παιδείας. Το τι μπορεί να συνέβαινε παλαιά δεν αποτελεί από μόνο του λόγο, για να το συνεχίσουμε και στο μέλλον. Η υπεράσπιση των ανθρωπιστικών σπουδών δεν πρέπει ωστόσο να γίνεται με όρους άμεσης και απτής οικονομικής ωφέλειας (πόσα χρήματα θα κερδίσουμε), γιατί έτσι τις μετατρέπουμε σε κάτι άλλο από αυτό που είναι, ούτε όμως με υπεροψία, σαν να μην υπάρχει καν χρεία δικαιολόγησης, σαν κάθε μεία ωφέλειας να αποτελεί γι' αυτές ύβρι. Σε τι ωφελούν, λοιπόν, οι ανθρωπιστικές σπουδές; Μπορούν να προσφέρουν αναλυτικές δεξιότητες, να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη και τη φαντασία, να ενισχύσουν τη δημιουργικότητα. Αναλύοντας και ερμηνεύοντας κείμενα αποκτούμε την ικανότητα να κατανοούμε άλλους ανθρώπους. Ακούγοντας μουσική και βλέποντας έργα τέχνης οξύνουμε τις αισθήσεις μας, καλλιεργούμε την ευαισθησία μας και την παρατηρητικότητα μας, διευρύνουμε το φάσμα της εμπειρίας μας. Όλα αυτά είναι εφόδια ζωής είτε πρόκειται να κάνουμε ένα απλό επάγγελμα είτε πρόκειται ν' ανοίξουμε νέους δρόμους στις επιστήμες, στις τέχνες, στη ζωή. Για όλους αυτούς τους λόγους θεωρώ πως οι ανθρωπιστικές σπουδές πρέπει να αποτελούν υποχρεωτικό μέρος της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ακόμη και αν σπουδάζει κανείς μαθηματικά, φυσικές, κοινωνικές ή τεχνολογικές επιστήμες. Η δε έρευνα στους τομείς αυτούς μπορεί να αποδειχθεί πολλαπλά επωφελής, ειδικά για την Ελλάδα. Στην αρχαιολογία, στην ιστορία, στην ανθρωπολογία, στη

φιλοσοφία, στη φιλολογία η Ελλάδα μπορεί να βρεθεί, χωρίς καν μεγάλες επενδύσεις, στο επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Στις επιστήμες και στην τεχνολογία, λόγω μεγέθους, έλλειψης παράδοσης και υποδομών, αναγκαζόμαστε να ακολουθούμε ασθμαίνοντας, μεμονωμένα και αποσπασματικά, όσα συμβαίνουν στον διεθνή χώρο. Στις ανθρωπιστικές σπουδές, όμως, θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε ισχυρές ακαδημαϊκές και ερευνητικές παραδόσεις και να αποτελέσουμε παγκόσμιο σημείο αναφοράς.

Κείμενο 2

Μ. Ευθυμίου, Μόνο λίγα χιλιόμετρα. Ιστορίες για την ιστορία, εκδ. Πατάκης, Αθήνα 2017

Η Ιστορία είναι η ιστορία των ανθρώπων. Αυτών των εύθραυστων, θνησιγενών πλασμάτων, των εκτεθειμένων σε κάθε κίνδυνο και κάθε ανατροπή. Των ίδιων ανθρώπων, όμως, που έχουν παράλληλα, νου, σκέψη, βούληση, αισθήματα, στοχεύσεις, ανιδιοτέλεια, αίσθηση χρόνου. Των ανθρώπων που κατανοούν τη μικρή τους ζωή. Τούτο μετατρέπει τον άνθρωπο σε ένα συναρπαστικό ον που ενώ γνωρίζει ότι τα πάντα είναι εφήμερα και ανατρέψιμα, λειτουργεί ως αθάνατος. Η Ιστορία παραμερίζει το έκτακτο και εστιάζει στη συνέχεια, μπορεί να αναδείξει την καθόλου τυχαία αλληλεπίδραση των πραγμάτων και να αποκωδικοποιήσει τις αλληλουχίες και τις συνάψεις. Η Ιστορία ως επιστήμη παρέχει τη βάση για συναρπαστικούς συνδυασμούς που μοιάζουν σε πολλά με μαθηματική εξίσωση.[...]

Βέβαια οι μύθοι εξυπηρετούν και άλλες ανάγκες του, όπως την επικοινωνία με το φαντασιακό ή την επιδίωξη αισθήματος ασφαλείας απέναντι στις ανεξέλεγκτες δυνάμεις που κάθε στιγμή μπορούν να ανατρέψουν και να συντρίψουν τη ζωή ενός τόσο ευάλωτου όντος όπως ο ίδιος[...]

Ζωή και ιστορία ταυτίζονται. Με την έννοια αυτή, η Ιστορία στη διάσταση του μακρού χρόνου, εργαλειοποιεί τη συναισθηματική απόσταση από τα πράγματα και ενισχύει την ετερογνωσία. Εκκαθαρίζει τις διόδους ερμηνειών του παρόντος, επιτρέποντας στον καθένα ασφαλέστερη αυτογνωσία και αυθεντικότερη κατανόηση του Άλλου και επομένως συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση των συλλογικών καταστάσεων, αντιδράσεων και συμπεριφορών.

Η πλευρά αυτή της μελέτης της Ιστορίας καθίσταται ιδιαίτερα ευεργετική σε καιρούς κρίσεων, κατά τις οποίες οι συλλογικές αντιδράσεις γίνονται εξαιρετικά περίπλοκες. Η μελέτη της ιστορίας μας εντάσσει στη γενικότερη ροή των ανθρωπίνων συναφειών στο βαθύ χρόνο και λειτουργεί ανακουφιστικά, καθώς μας επιτρέπει να συνομιλήσουμε με το Τώρα διεισδυτικότερα και επομένως αποτελεσματικότερα.

Κείμενο 3

Ποιητικό Υστερόγραφο

Κατερίνα Αγγελάκη Ρουκ, από την ποιητική συλλογή *Η Ανορεξία της Υπαρξης*, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 2011

Τα ποιήματα δεν μπορούν πια
να 'ναι ωραία
αφού η αλήθεια έχει ασχημύνει.
Η πείρα είναι τώρα
το μόνο σώμα των ποιημάτων
κι όσο η πείρα πλουταίνει
τόσο το ποίημα τρέφεται και ίσως δυναμώσει.
Πονάν τα γόνάτά μου
και την Ποίηση δεν μπορώ πια να προσκυνήσω,
μόνο τις έμπειρες πληγές μου
μπορώ να της χαρίσω.
Τα επίθετα μαράθηκαν·
μόνο με τις φαντασιώσεις μου
μπορώ τώρα την Ποίηση να διανθίσω.
Όμως πάντα θα την υπηρετώ
όσο βέβαια εκείνη με θέλει
γιατί μόνο αυτή με κάνει λίγο να ξεχνώ
τον κλειστό ορίζοντα του μέλλοντός μου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει η συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 7) και ποια κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή της (μονάδες 8);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να ξαναγράψεις την 1^η παράγραφο του Κειμένου 2 αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες ισοδύναμες, ώστε το απλό ύφος που προσδίδουν αυτές οι λέξεις να μετατραπεί σε πιο σοβαρό, για να ταιριάζει με το υπόλοιπο απόσπασμα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια η σχέση του ποιητικού υποκειμένου με την ποίηση; Να αναφέρεις τρεις κειμενικούς δείκτες που στηρίζουν την απάντησή σου. Συμμερίζεται την άποψη του ποιητικού υποκειμένου; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**«Περίπατος στην Ευρώπη»**

Γιώργος Θεοδοκάς, *Ελεύθερο Πνεύμα*, δοκίμιο, επιμ. Κ.Θ.Δημαράς, εκδ. Εστία, Αθήνα 2019 (νέα συμπληρωμένη έκδοση), 1^η έκδ 1929. Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια συρραφή αποσπασμάτων για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Η Ευρώπη είναι σαν ένας κήπος που συγκεντρώνει τα πιο διαφορετικά λουλούδια, τα πιο αταίριαστα χρώματα. Κάθε φορά που περνούμε τα σύνορα μιας ευρωπαϊκής χώρας, αισθανόμαστε πως όλα αλλάζουν τριγύρω μας, όχι μόνο η γλώσσα και οι κοινωνικές συμβάσεις, μα κι ο αέρας που αναπνέουμε, κ' η ουσία της γης που πατούμε, κι ο χαρακτήρας των ανθρώπων που συναντούμε. Σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα αισθανόμαστε αμέσως μια ιδιαίτερη έκφραση, μοναδική και αμίμητη, μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ζωντανή και αεικίνητη, δημιούργημα της φύσης, των αιώνων και της ιδιοφυΐας ενός λαού. [...]

Η Ευρώπη είναι ένα σύμπλεγμα από άπειρες αντιθέσεις. Διαφορετικές και πολύ συχνά αντίθετες ψυχικές αντιθέσεις γεννιούνται σε όλα τα σημεία του ορίζοντα. [...] Όταν περιπλανάται κανείς στα μονοπάτια και στα άλση του κήπου της Ευρώπης, παρατηρεί από κοντά τις διαφορές και τις αντιθέσεις και μπορεί να τις αναλύσει λεπτομερειακά.[...]

Η Ευρώπη μονάχα όταν την κοιτάζουμε από ψηλά δείχνει όλη τη λαμπρότητά της. Όταν σηκωθεί το αεροπλάνο και αποκτήσουμε προοπτική και μπορέσουμε να αγκαλιάσουμε την ήπειρο με μια ματιά, αισθανόμαστε ξαφνικά την αρμονία του συνόλου. Οι τοπικές παραφωνίες ενώνονται σε μια ανώτερη συμφωνία που δεν μπορεί να τη συλλάβει το αυτί του πεζοπόρου, γιατί συντελείται ψηλά. Οι άπειρες αντιθέσεις συγχωνεύονται σε μια ανώτερη σύνθεση.[...]

Το ευρωπαϊκό πνεύμα προϋποθέτει την κατανόηση της αρμονίας του ευρωπαϊκού συνόλου. Όταν κοιτάζουμε από ψηλά ταυτόχρονα τις διάφορες αποχρώσεις του ευρωπαϊκού πολιτισμού, καταλαβαίνουμε ότι όλες ήταν απαραίτητες για να υπάρξει αυτός ο πολιτισμός. Τότε δε σταματούσε το βλέμμα μας σε μιαν από αυτές, δεν αναγνωρίζουμε σε καμμιάν την υπεροχή, μα προσπαθούμε να τις καταλάβουμε και να τις διατηρήσουμε όλες. Η υπεροχή ανήκει στο σύνολο. Η μεγάλη αξία αυτού του συνόλου είναι ότι κατόρθωσε να ενώσει σε μιαν ανώτερη σύνθεση τις αντιθέσεις που το αποτελούν.

Απάνω από τις τοπικές διαφορές των λαών της Ευρώπης υπάρχει μια κοινή πνευματική και ηθική ζωή, μια κοινή ευρωπαϊκή παιδεία. Αν μπορούσαμε να καθορίσουμε ακριβώς το περιεχόμενο αυτής της λέξης θα λέγαμε πως υπάρχουν κοινά ιδανικά. Είναι ένα ανώτερο επίπεδο όπου

καταλήγουν και εναρμονίζονται οι πνευματικές προσπάθειες των λαών της Ευρώπης που πηγάζουν πάντα άμεσα ή έμμεσα, συνειδητά ή ασυνείδητα από μια διάθεση κοινή. Βλέπουμε τους λαούς της Ευρώπης με μια θαυμάσια ένταση των δυνάμεων τους, που βάσταξε αιώνες και ποτέ δεν πέφτει να γυρεύουν μέσα τους αλήθειες όχι εθνικές μα παγκόσμιες, όχι πρόσκαιρες μα αιώνιες. Ο καθένας τους φιλοδοξεί κι αυτή είναι η μεγαλύτερη φιλοδοξία του να ξεπεράσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, την ιδιαίτερη αισθαντικότητα του, την ιδιαίτερη ζωή του και να ανακαλύψει μέσα του τον Άνθρωπο.

Κείμενο 2

«Ευρώπη»

Απόσπασμα από το 8ο κεφάλαιο του βιβλίου «Πόσο επίκαιρη είναι η Αθηναϊκή Δημοκρατία σήμερα;» της Jacqueline de Romilly, (συνομιλίες με τον Fabrice Amedeo), εκδ. Ερμής, Αθήνα 2009. Η J. de Romilly μελέτησε σε βάθος την αρχαιοελληνική σκέψη και πολιτισμό, και ιδιαίτερα τα κείμενα του Θουκυδίδη.

- Δεν αναζητούμε λοιπόν να ξαναβρεθεί ένα μοντέλο αλλά κυρίως να δούμε πώς ήταν ο ευρωπαϊκός πολιτισμός εν τη γενέσει. Η Ελλάδα αποτελεί τη μήτρα του ευρωπαϊκού, αυτό δεν είναι το ενδιαφέρον αυτού του διαλόγου;

- Ναι, και το στοίχημα είναι να δούμε πως μπορεί σήμερα η ελληνική παράδοση να χρησιμεύσει ως βοήθημα για να κάνουμε μια Ευρώπη που να έχει μια ζωντανή πολιτισμική πραγματικότητα, που τη μοιράζονται διαφορετικοί λαοί. Και σε αυτό το πλαίσιο μου φαίνεται ότι η ελληνο-λατινική παράδοση είναι απολύτως βασική.

- Θεωρείτε την ελληνο-λατινική παράδοση το θεμέλιο του ευρωπαϊκού πολιτισμού;

- Ναι, με πολλούς τρόπους. Είναι αλήθεια ότι βρίσκεται στις ρίζες των πολιτισμών των περισσότερων ευρωπαϊκών λαών. Αλλά σήμερα, στην εφαρμογή, αποτελεί ένα συνδετικό κρίκο που θα έπρεπε να αξιοποιήσουμε και που θα ευνοούσε σημαντικά την ευρωπαϊκή ανοικοδόμηση. Στη διάρκεια της καριέρας μου, είχα πολλές φορές την ευκαιρία να πραγματεύομαι το ρόλο της παιδείας, της δημιουργίας ενός κοινού πνεύματος στην Ευρώπη. Είναι σαφές ότι η ελληνο-λατινική παράδοση ήταν ένα εξαιρετικό στήριγμα, το θεμέλιο του πολιτισμού σχεδόν όλων των ευρωπαϊκών χωρών [...]. Είναι συγκλονιστικό να διαπιστώνουμε ότι αυτός ο πολιτισμικός πυρήνας βρίσκεται στις ρίζες της κουλτούρας σχεδόν όλων των χωρών της Ευρώπης και ακόμη πιο μακριά. Είναι η καρδιά και του δικού μας πολιτισμού.

- Αυτή την κοινή κουλτούρα τη βρίσκουμε σήμερα στην παιδεία;

- Η ζωντανή παρουσία αυτού του κοινού πυρήνα εκδηλώνεται με πολλαπλούς τρόπους. Αλλά ο πιο προφανής είναι το γεγονός ότι η δημοκρατία έχει γίνει το κριτήριο, για να μπει κανείς στην Ευρώπη. Για να μπει κανείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν πρέπει να οργανώσει το καθεστώς του με τον έναν ή

τον άλλο τρόπο, πρέπει πρώτα από όλα να σέβεται ορισμένες αξίες που αντικατοπτρίζουν τη δημοκρατία, την ισότητα και την ομόνοια.

Κείμενο 3

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

Το ποίημα είναι του Νικηφόρου Βρεττάκου: Τα ποιήματα, τόμος πρώτος, Αθήνα, Τρία φύλλα, 1999

... Κοιτάχτε αυτή τη θάλασσα, που δίχως
αχτή λαμποκοπά· κι αυτού του δέντρου
το λύγισμα· με πόση εμπιστοσύνη
δεν κρέμεται στον άνεμο! Κοιτάχτε
τα ράμφη των πουλιών που ακινητούνε
το μεσημέρι, τους σχισμένους βράχους...

Ασύγκριτη είναι η μέρα, που απ' το βάθος
με κυκλικές ψηλώνει παρελάσεις,
κι απέραντος ο κόσμος!... Σηκωθείτε!
Η θάλασσα ανεβαίνει στην αυλή μας
κ' οι ορίζοντες χτυπούν τις πόρτες μας!

Πάνω απ' το δροσερό κ' ήσυχο κύμα
ξαναγουρίζει η άνοιξη! Τ' αγέρι
πηδά απ' της χαραυγής τη ρόδινη άχνα
σ' όλη τη γη! Τα μέτωπα αναπνέουν
κι ανθίζουν τα χαμόγελα που πλέκουν
το μέλλον της ζωής! Αγαπηθήτε!...

Γιατί αδελφοί, να κάνουμε τις νύχτες
στοχαστικές, τις μέρες να βαραίνουν
απ' τη μελαγχολία τους, τραβηγμένες
στων θαλασσών τις άκρες; Τι στοιχίζει
σ' αηδόνι το τραγούδι κ' η ευγένεια
στην πρωινή βροχή; Αγαπηθήτε!...

Ας κλείσουμε και μεις τον προορισμό μας
καθώς αυτός ο ήλιος εκεί πάνω.

Ας φεύγουμε ανεβαίνοντας και, τέλος,
ας κάμψουμε τα σύνορα του Κόσμου,
καθώς εκείνος, μ' αναμένα ρόδα!...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιοι είναι οι βασικοί θεματικοί άξονες του Κειμένου 2 (μονάδες 6) και ποιο κοινό σημείο βρίσκεις με το Κείμενο 1 (μονάδες 4); Ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι απόψεις των συγγραφέων των δύο κειμένων (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας οργανώνει το λόγο του με την τεχνική της αναλογίας. Παράθεσε με συντομία τα δύο μέλη της (μονάδες 4). Τι πετυχαίνει ο συγγραφέας με αυτή την τεχνική; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 στόχος του συγγραφέα είναι να μυθήσει τον αναγνώστη στην ιδέα και αξία της πολυμορφίας που διακρίνει την Ευρώπη. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες προσπαθεί να πετύχει τον παραπάνω στόχο του και να εξηγήσεις με συντομία πώς η καθεμία τον υπηρετεί.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πιστεύεις ότι ταιριάζει ο τίτλος με το ποίημα στο Κείμενο 3; Στήριξε την απάντησή σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες τεκμηριώνοντας τη θέση σου. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η συμπεριφορά του ποιητικού υποκειμένου; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τεχνητή Νοημοσύνη, ξανά**

Το απόσπασμα προέρχεται από συνέντευξη (11 Ιουνίου 2021) του Κ. Β. Κατσουλάρη με τον Γιώργο Γιαννακόπουλο με αφορμή το βιβλίο του «Τεχνητή νοημοσύνη: Μια διακριτική απομυθοποίηση» (εκδ. ΡΟΠΗ)

Στην ταινία του Κιούμπρικ «S.O.S, Πεντάγωνο καλεί Μόσχα» βλέπουμε να έρχεται η ολική καταστροφή γιατί έχει αφεθεί στις μηχανές ένα περιθώριο πρωτοβουλίας σε περίπτωση κρίσης. Πρόκειται βέβαια για κωμωδία, αλλά πόσο πιθανό είναι σήμερα ένα τέτοιο σενάριο;

Θα δείτε πόσο συχνά η τέχνη έρχεται να γεννήσει ή τροφοδοτήσει ιδέες, φόβους, όνειρα, αλλά και να μας προετοιμάσει το έδαφος για δράση. Κατ' αρχάς, κατανοείτε ότι η ταινία αυτή –και μια πληθώρα άλλων έργων– επί της ουσίας είναι ο στοχασμός της ανθρωπότητας. Μας υποδεικνύει τι δε θέλουμε να γίνει. Βάζει άλλον έναν σπόρο σκέψης στο χωράφι μας. Οπότε, ο καλλιτέχνης, ο δημιουργός, μειώνει την πιθανότητα δυστοπικών σεναρίων μόνο και μόνο με το έργο του.

[...] Επίσης, τα ηθικά και πολιτικά ζητήματα που εγείρονται στη λήψη απόφασης με αντίκτυπο μεγάλης κλίμακας από μια μηχανή είναι πολύ σημαντικά. Τέτοια θέματα και η δυσκολία αντιμετώπισής τους μειώνουν δραματικά την πιθανότητα *εγκατάστασης* ενός τέτοιου συστήματος, ακόμη και αν το φτιάχναμε επαρκώς καλό και αξιόπιστο. Βλέπετε ότι δεν είναι το πιο σημαντικό σημείο στον κύκλο ζωής ενός συστήματος τεχνητής νοημοσύνης μόνο ο σχεδιασμός του. Έχουμε πραγματικά πολλά σημεία ελέγχου, στα οποία μπορούμε να επιλέξουμε απλά να καταλήξει στα σκουπίδια, γιατί το σύστημα και η λειτουργία του δεν καλύπτουν τα ηθικά ή και κοινωνικοπολιτικά μας (μη τεχνικά) κριτήρια. Για όλα τα παραπάνω, θεωρώ ότι ένα τέτοιο σενάριο είναι ιδιαίτερα απίθανο.

-Όλη μέρα ερχόμαστε σε επαφή με την Τ.Ν. μέσα από τα διάφορα robots που «συνομιλούν» μαζί μας ή που μας «ελέγχουν». Ένας κωμικός αστειεύτηκε λέγοντας ότι όλη μέρα είμαστε υποχρεωμένοι «να λέμε σε ένα robot ότι δεν είμαστε robots». Δεν έχετε αισθανθεί ποτέ παγιδευμένος μέσα σε ένα σύστημα «έτοιμων» αποκρίσεων όταν προσπαθείτε να κάνετε κάτι στο διαδίκτυο, με μια τράπεζα, με μια τηλεφωνική εταιρεία;

Φαίνεται ότι δύο ενδιαφέροντα θέματα ανακύπτουν από την έξυπνη ερώτησή σας, παρουσία αλλά και απουσία ρομπότ. Πώς μπορούμε να εμφανίσουμε νέες αποκρίσεις που να έχουν νόημα και να μας αντιπροσωπεύουν; Επίσης, πρέπει να ανεχθούμε την αντικατάσταση του ανθρώπου-προσώπου (με όλον τον πλούτο της λέξης πρόσωπο) σε σημαντικές διαδικασίες, σε σημαντικές συναντήσεις με τον άλλον; [...]

Κείμενο 2

Άνθρωποι και ρομπότ: Οι προκλήσεις της τεχνητής νοημοσύνης

Το παρακάτω κείμενο είναι η παρουσίαση του ομότιτλου βιβλίου του Πέτρου Παπακωνσταντίνου, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 2020.

Το όριο ανάμεσα στην επιστημονική φαντασία και την πραγματικότητα γίνεται δυσδιάκριτο στις μέρες μας. Χάρη στην αλματώδη πρόοδο της τελευταίας δεκαετίας, η τεχνητή νοημοσύνη διεισδύει στις πιο διαφορετικές πλευρές της σύγχρονης ζωής. Αλγόριθμοι αναγνωρίζουν πρόσωπα σε βίντεο από κάμερες παρακολούθησης, υπολογιστές και φορητές συσκευές επικοινωνούν με τον άνθρωπο σε φυσική γλώσσα, νευρωνικά δίκτυα διαβάζουν αξονικές τομογραφίες, αυτοκινητοβιομηχανίες ετοιμάζουν αυτόνομα ΙΧ, χωρίς οδηγούς.

Ο Πέτρος Παπακωνσταντίνου σκιαγραφεί την ιστορική εξέλιξη των αυτόνομων μηχανών και αποτιμά επιτεύγματα και αποτυχίες, προσπαθώντας να ανιχνεύσει τις μεγάλες ανατροπές που φέρνει η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση στην εργασία, στον πολιτισμό και στη γεωπολιτική. Μέσα από έναν πλούτο παραδειγμάτων και αναφορών, αναδεικνύει την τεχνητή νοημοσύνη ως πεδίο πολλαπλών συγκρούσεων ανάμεσα σε κοινωνικές τάξεις, οικονομικούς ομίλους και ισχυρά κράτη, γύρω από το κεντρικό επίδικο: ποιοι, πώς, για ποιο σκοπό, προς όφελος ποιων θα καταφέρουν τελικά να ελέγξουν αυτή την καινούρια δύναμη δημιουργίας αλλά και καταστροφής, τον «ηλεκτρισμό του 21ου αιώνα»;

Κείμενο 3

Τεχνητοί φίλοι ως σύντροφοι παιδιών

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Καζούο Ισιγκούρο, Η Κλάρα και ο ήλιος, μυθιστόρημα μτφρ. Αργυρώ Μαντόγλου, 12^η χιλιάδα, Ψυχογιός, 2021, σελ. 11-15 και 17.

Όταν η Ρόζα κι εγώ ήμασταν καινούργιες, μας είχαν τοποθετήσει στο μέσον του καταστήματος [...]. Μόλις τακτοποιηθήκαμε εκεί για τα καλά, η Μάνατζερ μας επέτρεπε να πηγαίνουμε μέχρι το μπροστινό μέρος, πίσω ακριβώς από τη βιτρίνα [...]. Κι αν τύχαινε να

βρεθούμε εκεί την κατάλληλη στιγμή, βλέπαμε τη διαδρομή του Ήλιου, τον βλέπαμε να περνάει ανάμεσα από τις κορυφές των κτιρίων [...]. Την πρώτη φορά που στάθηκα τυχερή και είδα τη διαδρομή του, είχα γυρίσει ολόκληρο το πρόσωπό μου προς το μέρος του, για να λάβω όσο το δυνατόν περισσότερη τροφοδότηση, κι αν η Ρόζα ήταν μαζί μου, θα της έλεγα να κάνει το ίδιο. Έπειτα από ένα ή δύο λεπτά έπρεπε να επιστρέψουμε στη θέση μας και καθώς ήμασταν καινούργιες, ανησυχούσαμε μήπως εξασθενούσαμε, επειδή από το μέσον του καταστήματος δεν μπορούσαμε να βλέπουμε συχνά τον Ήλιο. Αλλά ο Ρεξ, το Αγόρι ΤΦ¹, που τότε ήταν κοντά μας, μας είπε πως δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας, πως ο Ήλιος είχε τρόπους να μας φτάσει όπου κι αν βρισκόμασταν. [...]

[...] Την τρίτη μέρα του Ρεξ στην μπροστινή εσοχή, ένα κορίτσι μπήκε στο κατάστημα με τη μητέρα του. [...] Η Μάνατζερ του καταστήματος είχε πλησιάσει αθόρυβα από πίσω τους. Κάποια στιγμή η μητέρα γύρισε προς το μέρος της και ρώτησε: «Ποιο μοντέλο είναι αυτός;». «Είναι το Β2» απάντησε η Μάνατζερ. «Τρίτη σειρά. Ο Ρεξ είναι η ιδανική συντροφιά για το κατάλληλο παιδί. Συγκεκριμένα, νιώθω πως θα ενθαρρύνει την ευσυνείδητη και επιμελή προδιάθεση ενός νεαρού ατόμου». [...] Τότε η μητέρα είπε: «Β2, Τρίτη σειρά. Είναι αυτά που έχουν προβλήματα με την απορρόφηση της ηλιακής θερμότητας, σωστά;». Το είπε έτσι απλά μπροστά στον Ρεξ με το χαμόγελο καρφωμένο στο πρόσωπό της. Ο Ρεξ συνέχισε να χαμογελάει, αλλά το παιδί φάνηκε να απορεί και κοίταζε τότε τον Ρεξ και τότε τη μητέρα του. «Όντως» είπε η Μάνατζερ. «Η Τρίτη σειρά είχε κάποια μικροπροβλήματα στην αρχή. Αλλά αυτές οι αναφορές ήταν σε μεγάλο βαθμό υπερβολικές. Σε περιβάλλοντα με κανονικά επίπεδα φωτός, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα».

[...]Εμείς όλοι γνωρίζαμε πως ήταν πολύ πιο πιθανόν να μας διαλέξουν ενόσω ήμασταν στη βιτρίνα. Αλλά το σπουδαιότερο, αυτό που όλοι μας κατανοούσαμε σιωπηλά, ήταν ο Ήλιος και η τροφοδοσία μας. Η Ρόζα κάποτε μου το έθιξε ψιθυριστά, λίγο προτού φτάσει και η δική μας σειρά. «Κλάρα, νομίζεις πως άπαξ και βρεθούμε στη βιτρίνα, θα λάβουμε τόση καλοσύνη² που δεν θα μας λείψει ποτέ ξανά;» Τότε ήμουν ακόμη αρκετά καινούργια και δεν ήξερα πώς να απαντήσω, παρότι η ίδια ερώτηση στριφογύριζε και στο δικό μου μυαλό.

¹ ΤΦ: Τεχνητός Φίλος.

² Λέγοντας καλοσύνη εννοούσε τη ζέστη του ήλιου και πιθανόν τη θαλπωρή να επιλεγούν ως συντροφιά ενός παιδιού.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Ποιες πληροφορίες παρέχει το Κείμενο 2 για το θέμα του βιβλίου και την πρόθεση του συντάκτη του; Να τις παραθέσεις σε 50-60 λέξεις (μονάδες 10)

β. Να εξηγήσεις με συντομία το περιεχόμενο της φράσης «ηλεκτρισμό του 21ου αιώνα» με την οποία ολοκληρώνεται το Κείμενο 2 (μονάδες 5)

Μονάδες 15

B2. Ο συντάκτης του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί β' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, το οποίο εναλλάσσει με το α' πληθυντικό. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το επικοινωνιακό αποτέλεσμα των παραπάνω γλωσσικών επιλογών;

Μονάδες 10

B3. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας παραθέτει μια θέση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 2) και σε ποιον βαθμό, κατά τη γνώμη σου, την αποδεικνύει με πειστικό τρόπο (μονάδες 8);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ (μονάδες 15)

Ποια φαίνεται, σύμφωνα με την αφήγηση του Κειμένου 3, να είναι η ιδιότητα του προσώπου που πρωταγωνιστεί ως δρων πρόσωπο στην ιστορία; Μέσα από ποιες κειμενικές ενδείξεις (η αναφορά σε τρεις αρκεί) μπορεί να γίνει φανερή αυτή η ιδιότητα; Ποιες σκέψεις για την παρουσία των ρομπότ στη ζωή μας σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πώς χάθηκε μισός αιώνας για τη σωτηρία της Γης**

Το ακόλουθο συντομευμένο ρεπορτάζ της Μαριλένας Γεραντώνη δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 8 Αυγούστου 2021.

Ανελέητα κύματα καύσωνα σε Καναδά, Δυτικές ΗΠΑ και Μεσόγειο. Εκατοντάδες πύρινα μέτωπα σε Ιταλία, Ελλάδα, Τουρκία, Ισπανία. Φονικές πλημμύρες σε Γερμανία, Βέλγιο και Κίνα. Μαζικό λιώσιμο πάγων στη Γροιλανδία. Σφοδρές χιονοθύελλες στη Βραζιλία. Όλες οι φυσικές καταστροφές που σαρώνουν τον πλανήτη έχουν έναν κοινό παρονομαστή: την κλιματική αλλαγή. Πόσα χρόνια πριν γνώριζε η ανθρωπότητα; Και τι έκανε για να την αποφύγει; Πόσες δεκαετίες πήγαν τελικά χαμένες για το περιβάλλον; Τα σημάδια υπήρχαν. Όμως τα αγνόησαν, τα υποτίμησαν. Η απειλή φάνταζε με σενάριο επιστημονικής φαντασίας.

Ήταν Αύγουστος του 1974, όταν η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ (CIA) συνέταξε μια απόρρητη μελέτη για λογαριασμό της αμερικανικής κυβέρνησης αναφορικά με την κλιματική αλλαγή. Το πόρισμα ήταν δραματικό, καθώς προειδοποιούσε για την εμφάνιση μιας νέας εποχής ακραίων καιρικών συνθηκών, οι οποίες θα οδηγούσαν σε μαζικά κύματα μεταναστών, πυροδοτώντας ακολούθως πλήθος αναταραχών ανά τον πλανήτη. Η νέα εποχή δεν θα ήταν κατ' ανάγκη θερμότερη, μια και οι επιστήμονες μιλούσαν τόσο για υπερθέρμανση όσο και για ψύξη του πλανήτη.

Άμεση ανησυχία της CIA ήταν ο πολιτικός αντίκτυπος. Ήταν γνωστό άλλωστε ότι η λεγόμενη «μικρή εποχή των παγετώνων», μεταξύ 1350 και 1850, είχε επιφέρει ξηρασίες, λιμούς, πολέμους και αυτό θα μπορούσε να συμβεί και πάλι με βάση τα κλιματολογικά μοντέλα που είχε στα χέρια της η μυστική υπηρεσία.

Από την πρώτη κιόλας σελίδα, η έκθεση της CIA προϊδέαζε για τις επιπτώσεις των κλιματικών συνθηκών που είχαν κιόλας κάνει την εμφάνισή τους: «Η κλιματική αλλαγή ξεκίνησε το 1960. Κανείς, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών στο κλίμα, δεν το συνειδητοποίησε. Οι εκτεταμένες καταστροφές των καλλιεργειών στη Σοβιετική Ένωση και στην Ινδία στις αρχές της δεκαετίας του 1960 αποδόθηκαν σε ατυχείς καιρικές συνθήκες. [...]».

Για τη CIA, ο πλανήτης είχε αρχίσει να κρούει τον κώδωνα, όμως «ο κόσμος τον αγνοεί, καθώς ο παγκόσμιος πληθυσμός συνέχιζε να αυξάνεται και τα κράτη να πραγματοποιούν μαζικές επενδύσεις στην ενέργεια, στην τεχνολογία και στη φαρμακευτική».

[...] Με τον καιρό οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής συνέχιζαν να εξαπλώνονται κι αλλού. Στις αρχές της δεκαετίας του '70, σε Βιρμανία, Πακιστάν, Βόρεια Κορέα, Κόστα Ρίκα, Ονδούρα, Ιαπωνία, Μανίλα, Ισημερινό, ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Ινδία ένα μοτίβο ξηρασιών – αποτυχημένων καλλιεργειών και πλημμυρών άρχισε να επαναλαμβάνεται. Λίγοι διάβαζαν τα σημάδια. Δεν ήταν άλλωστε πλήρως κατανοητά. Ίσως πάλι επρόκειτο για κάτι που ο κόσμος δεν ήταν έτοιμος και δεν ήθελε να αντιμετωπίσει.

[...] Στο μεταξύ, οι περιβαλλοντολόγοι, οι ΜΚΟ και κάθε είδους ακτιβιστές έστρεφαν το ενδιαφέρον τους σε άλλα ζητήματα για το περιβάλλον, όπως η διάσωση των τροπικών δασών και της φάλαινας. Μέχρι τα πρώτα σοβαρά σημάδια να εμφανιστούν, στο λυκαυγές του 21^{ου} αιώνα, είχαν χαθεί 30 και πλέον πολύτιμα χρόνια. Χρόνια άκαρπου σκεπτικισμού, άρνησης, αδιαλλαξίας από τους μεγάλους ρυπαντές, ανεπάρκειας των ηγεσιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Λυπηρό και αποκαρδιωτικό. Διότι η ανθρωπότητα γνώριζε, αλλά έμεινε άπραγη. Και σήμερα ζει τα επίχειρα αυτής της σκανδαλώδους απραξίας.

Κείμενο 2

Η γεωργία στα χρόνια της κλιματικής αλλαγής

Το ακόλουθο κείμενο συνιστά απόσπασμα της συνέντευξης που παραχώρησε ο Σπυρίδων Μάμαλης, πρόεδρος του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, στις Μανιώ Σφετσίου και Ελένη Τσακαλοφίδου και δημοσιεύτηκε στο «Βήμα των Σερρών» στις 12.12.2021.

Ακούμε πολύ συχνά ότι στις σύγχρονες καλλιέργειες γίνεται υπερβολική χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Πόσο επιβαρύνει στην πραγματικότητα η γεωργική δραστηριότητα το περιβάλλον;

«Η υπερβολική χρήση λιπασμάτων και γεωργικών φαρμάκων, σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει στη ρύπανση επιφανειακών και υπογείων υδάτων. Επίσης, συχνές είναι και οι αρνητικές επιδράσεις στον άνθρωπο και σε οργανισμούς μη στόχους. Οι συνθήκες που διαμορφώνονται στη σύγχρονη πρωτογενή παραγωγή απαιτούν την ορθολογική χρήση των λιπασμάτων και γεωργικών φαρμάκων».

Θα μπορούσαμε όμως να έχουμε την ίδια παραγωγή με λιγότερες χημικές επεμβάσεις στα γεωργικά προϊόντα; Αν παράγουμε μόνο βιολογικά προϊόντα μπορούμε να καλύψουμε τη ζήτηση;

«Είναι πολύ δύσκολο να απαντήσουμε με ασφάλεια σε αυτή την ερώτηση. Πολλοί ισχυρίζονται ότι με τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και την εμπειρία από τη βιολογική γεωργία μπορούμε να παράγουμε χωρίς τη χρήση λιπασμάτων και γεωργικών φαρμάκων. Υπάρχουν, όμως, πολλοί αστάθμητοι παράγοντες, και χωρίς τη χρήση γεωργικών φαρμάκων δεν μπορούμε να

διασφαλίσουμε τη γεωργική παραγωγή, τουλάχιστον σε ποσότητες που να αρκούν για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού της Γης. Κατά τη γνώμη μου, η ολοκληρωμένη φυτοπροστασία και η ορθολογική διαχείριση των αγρο-οικοσυστημάτων μπορούν να εξασφαλίσουν την παραγωγή των απαραίτητων ποσοτήτων τροφίμων και να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις από τη χρήση γεωργικών φαρμάκων».

Πώς συνδέονται οι πρακτικές που ακολουθούνται στον αγροτικό τομέα με την κλιματική αλλαγή; Δώστε μας κάποια παραδείγματα.

«Η αγροτική παραγωγή επηρεάζει αλλά και επηρεάζεται από την κλιματική αλλαγή. Η γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή καταναλώνει το 80% του νερού, ενώ η παραγωγική διαδικασία ευθύνεται για εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Η εγκατάσταση μονοκαλλιεργειών, από την άλλη, προκαλεί μείωση της βιοποικιλότητας. Υπάρχουν όμως και πρακτικές που επιβραδύνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως η αλλαγή των καλλιεργειών, οι τεχνικές αύξησης της οργανικής ουσίας στο έδαφος και οι δράσεις ενάντια στη διάβρωση των εδαφών. Επίσης, η προώθηση τροφίμων με χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα και ενεργειακό αποτύπωμα αποτελεί απάντηση του μάρκετινγκ σε αυτή την προσπάθεια».

Κείμενο 3

ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ (1943-2011)

Το ακόλουθο άτιτλο πεζό ποίημα ανήκει στη συλλογή Εσωτικά τοπία (1991). Βλ. Η φωνή της σιωπής. Ποιήματα 1966-2000, Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, 2019, σ. 416.

Αυτός ο άνθρωπος ρουφάει το τοπίο μ' όλες τις αισθήσεις του. Τι βουλιμία, θεέ μου! Εξαφανίζει ένα-ένα τα βουνά, στο βάθος, και τη θάλασσα και, πιο κοντά, σιτοβολώνες, αμπελώνες, ελαιώνες και, πιο κοντά ακόμα, δέντρα κι άνθη και γρασίδι. Απ' όπου κι αν περάσουν οι αισθήσεις του, αφήνουν πίσω τους μια μαύρη τρύπα. Αν τον αφήσουμ' έτσι, θα καταβροχθίσει όλο τον κόσμο.

Όμως, να, γκρεμίζεται αίφνης μες στην τρύπα που άνοιξε. Πάλι καλά· τώρα, θα έχουμε απλώς να ζήσουμε μ' αυτή τη μαύρη τρύπα. Αν μάλιστα την περιφράξουμε κατάλληλα, μπορεί να γίνει αξιοθέατη κι ίσως να χρησιμεύσει και ως δίδαγμα σε όλους τους βουλιμικούς της ομορφιάς.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και ποια η βασική θέση που διατυπώνει η συντάκτριά του (μονάδες 5); Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενό της (μονάδες 6);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 2 («Η αγροτική παραγωγή επηρεάζει... σε αυτή την προσπάθεια») αναπτύσσεται με σύγκριση-αντίθεση και παραδείγματα. Να αναφέρεις τα δεδομένα που αντιτίθενται και τα παραδείγματα που παραθέτονται (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συνεντευξιαζόμενου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ανελέητα κύματα καύσωνα... επιστημονικής φαντασίας») η αρθρογράφος θέτει τρία ερωτήματα. Να αιτιολογήσεις αυτή την τριπλή επιλογή σε σχέση με την προλογική θέση της παραγράφου και την πρόθεση της συντάκτριας του κειμένου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωσή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Σκέψεις για τη θανατική ποινή**

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το δοκίμιο του Άλμπερ Καμύ: *Σκέψεις γύρω από τη θανατική ποινή – Réflexions sur la peine capitale* (1957).

Στην Ενωμένη Ευρώπη η επίσημη κατάργηση της θανατικής ποινής θα έπρεπε να είναι το πρώτο άρθρο του ευρωπαϊκού κώδικα για λόγους λογικής και ρεαλισμού ταυτόχρονα¹. Λογικής πριν απ' όλα. Το να ορίζουμε ότι ένας άνθρωπος πρέπει να πλήττεται με την οριστική τιμωρία είναι σα να αποφασίζουμε ότι αυτός ο άνθρωπος δεν έχει πλέον καμιά ευκαιρία να επανορθώσει. Σε αυτό το σημείο τα επιχειρήματα αναμετριοούνται τυφλά και αποκρυσταλλώνονται σε μια στείρα αντιπαράθεση. Η αβεβαιότητά μας για το δικαίωμα που έχουμε να σκοτώνουμε πηγάει από το γεγονός ότι όλοι είμαστε δικαστές και διάδικοι. Χωρίς απόλυτη αθωότητα δεν υπάρχει απόλυτη κρίση. Κανείς από εμάς δεν έχει το δικαίωμα να αναγορευτεί σε απόλυτο κριτή και να αποφανθεί για την οριστική έλλειψη του χειρότερου των ενόχων, αφού κανείς από εμάς δεν μπορεί να διεκδικήσει την απόλυτη αθωότητα. Δεν υπάρχουν δίκαιοι, αλλά μόνο καρδιές λιγότερο ή περισσότερο φτωχές σε δικαιοσύνη.

Το δικαίωμα στη ζωή, που συμπίπτει με την ευκαιρία επανόρθωσης, είναι φυσικό δικαίωμα κάθε ανθρώπου, ακόμη και του χειρότερου. Χωρίς αυτό το δικαίωμα η ηθική ζωή είναι απολύτως αδύνατη. Ο τελευταίος των εγκληματιών και ο πιο ακέραιος δικαστής ξαναβρίσκονται εδώ πλάι πλάι, εξίσου δύστυχοι και αλληλέγγυοι. Κανείς από μας δεν έχει το δικαίωμα να χάνει τις ελπίδες του για έναν άνθρωπο παρά μόνο μετά τον θάνατό του που μετατρέπει τη ζωή σε πεπρωμένο και επιτρέπει την οριστική κρίση. Το να διατυπώνουμε την οριστική κρίση πριν από το θάνατο, το να διατάσσουμε το κλείσιμο των λογαριασμών, όταν ακόμη ο πιστωτής είναι ζωντανός, αυτό δεν ανήκει στη δικαιοδοσία κανενός ανθρώπου. Σε αυτό το όριο τουλάχιστον όποιος κρίνει απόλυτα, καταδικάζεται απόλυτα.

Καθώς τελειώνω, θα ήθελα να επαναλάβω ότι δεν είναι οι αυταπάτες για την ηθική καλοσύνη του ανθρώπου ούτε η πίστη σε μια επερχόμενη χρυσή εποχή που εξηγούν την αντίθεσή μου στην ποινή του θανάτου. Αντίθετα, θεωρώ την κατάργησή της αναγκαία για λόγους σύνεσης, λογικής και ρεαλισμού. Δεν πιστεύω, ωστόσο, ότι δεν υπάρχει καμία ευθύνη σε αυτόν τον κόσμο και ότι θα πρέπει να δίνουμε άφεση αμαρτιών σε όλους, στο θύμα και στο δήμειο εξίσου, μέσα στην

¹ Σήμερα η θανατική ποινή έχει καταργηθεί σε όλες τις χώρες της ΕΕ.

ίδια συναισθηματική σύγχυση, η οποία πηγάζει από δειλία μάλλον, παρά από γενναιοδωρία, και καταλήγει να δικαιολογεί ό,τι χειρότερο υπάρχει στον κόσμο.

Κείμενο 2

Θανατική Ποινή: Η εσχάτη των ποινών

Άρθρο της Χαμουργκά Ειρήνης στη Νομική Εφημερίδα *curia. gr*, 11 Αυγούστου.2019. Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η θανατική ποινή ως μέσο κολασμού που απειλούσε τα βαρύτερα των εγκλημάτων έχει μια μακρά ιστορία, καθώς αναφορές της υπάρχουν στις πρώτες ανατολικές θρησκείες, στην Ελληνική μυθολογία, συνεχίζει στο Μεσαίωνα και σε εποχές που η προστασία της ανθρώπινης ζωής δεν θεωρούνταν αυτονόητη και φτάνει μέχρι τη σημερινή εποχή όπου πλέον η ανθρώπινη ζωή έχει αποτελέσει αναμφισβήτητο πανανθρώπινο δικαίωμα, αναφαίρετο και κατοχυρωμένο, τόσο συνταγματικώς όσο και με αμέτρητες διεθνείς συμβάσεις.

Η εφαρμογή της θανατικής ποινής ή όχι αποτελεί μέχρι σήμερα ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα της αντεγκληματικής πολιτικής που διχάζει κοινή γνώμη, πολιτικούς και επιστήμονες. Συγκεκριμένα, η θανατική ποινή τυγχάνει υποστήριξης από μεγάλη μερίδα πολιτών, καθώς θεωρείται σύμβολο ασφάλειας, αλλά και βέβαιος τρόπος περιστολής της εγκληματικότητας. Όσον αφορά τους πολιτικούς, αντιμετωπίζουν το θέμα βάσει των ιδεολογικών αντιλήψεων που εκφράζει το πολιτικό κόμμα στο οποίο ανήκουν, ενώ οι επιστήμονες προσπαθούν να λύσουν το ζήτημα χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό επιχειρημάτων από επιστήμες, όπως η στατιστική, η ψυχολογία, οι ηθικές-ανθρωπιστικές επιστήμες κ.α. Εντέλει, η ανθρωπότητα παραμένει χωρισμένη ανάμεσα στους υποστηρικτές και σε αυτούς που τάσσονται υπέρ της κατάργησής της.

Παρά τους τόσους αγώνες, λοιπόν, ανά τους αιώνες και την αναγνώριση πλέον της ζωής ως υπέρτατου δικαιώματος και προϋπόθεσης για την ύπαρξη όλων των υπολοίπων, χαρακτηριστικό που οδηγεί πολλούς στο να το αποκαλούν «φυσικό δικαίωμα», η θανατική ποινή συνεχίζει να εφαρμόζεται, κυρίως σε πολλές πολιτείες των ΗΠΑ και σε πολλές ανατολικές χώρες, ενώ στην Ευρώπη έχει πλέον καταργηθεί και αποτελεί παρελθόν.

Η ανθρώπινη ζωή είναι αγαθό απαραβίαστο και η κρατική εξουσία δεν έχει κανένα δικαίωμα να την αφαιρεί για κανένα απολύτως λόγο. Η πολιτεία δεν μπορεί να μεριμνά πρώτα για την αυτοπροστασία της και μετά για τη προστασία των πολιτών της. Σε μια εποχή πολιτισμικής προόδου, η εκτέλεση της θανατικής ποινής, ακόμα και για το πιο στυγερό έγκλημα, αποτελεί παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, η θανατική εκτέλεση αποτελεί τη μέγιστη ηθική και φυσική βλάβη που μπορεί να υποστεί ένα άτομο από την πολιτεία.

Κείμενο 3

Όμορφη ζωή

Στίχοι: Λίνα Νικολακοπούλου, Μουσική: Nicola Piovani, Ερμηνεία: Θεodorής Βουτσικάκης, 2019.

Βγες τραγούδα τη ζωή
πες θα 'ρθει ξανά πρωί
Δες τον ήλιο με άλλα μάτια
με ενός παιδιού χαρά
γιατί και εσύ παιδί ήσουν μια φορά

Ναι το ξέρει ο ουρανός
Ναι ο τόσο μακρινός
Αχ και η νύχτα με όλα τα άστρα
πως κάθε εδώ στη γη
πολλές καρδιές βαθιά έχουν μια πληγή

Να μια ρόδα που γυρνά
Να του λούνα παρκ η ρόδα
σου γνέφει ανέβα
τον κόσμο δεξ ξανά

Μα ίσως δεν πιστεύεις πια
Και αν σου λέω η ζωή
πως είναι απέραντη ομορφιά

Δες είμαι δίπλα σου εγώ
το σκοτάδι θα τελειώσει
θα περάσει η συννεφιά

Πάει και δεν γυρίζει πιά
πάει στου χρόνου τα κουπιά
Πάει γοργά κυλάνε οι ώρες
Μα αν βρέξει μια βροχή
Λευκό γυμνό το λουλουδάκι ανθεί
Πάει και δεν γυρίζει πια
πάει και απάντηση καμιά

Πάει μα όπου και να ρωτάμε
μας λένε ό,τι αγαπάμε ζωντανό θα μείνει στην καρδιά
μας λένε ό,τι αγαπάμε ζωντανό πως μένει στην καρδιά

Είν' όμορφη η ζωή, τραγούδα το και εσύ

Είν' όμορφη η ζωή

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο Άλμπερ Καμύ τάσσεται κατά της θανατικής ποινής χωρίς όμως να θεωρεί ότι η κοινωνία πρέπει να δείχνει ελαστικότητα απέναντι στον θύτη. Να επιβεβαιώσεις ή να διαψεύσεις την ορθότητα της παραπάνω διαπίστωσης σε μία παράγραφο 60 – 70 λέξεων με σχετικές αναφορές στο κείμενο (τρεις συνολικά είναι αρκετές).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α. Με ποιον τρόπο οργανώνεται η 3^η παράγραφος του Κειμένου 2 (μονάδες 2) και πώς συνδέει τα νοήματα του κειμένου (μονάδες 2);
- β. Να δικαιολογήσεις στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 την επιλογή του συγγραφέα να χρησιμοποιήσει α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο με κριτήριο το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στα Κείμενα 1 και 2 και οι δύο συγγραφείς υποστηρίζουν την άποψη ότι η θανατική ποινή πρέπει να καταργηθεί. Σε ποιο από τα δύο κείμενα η θέση του συντάκτη διατυπώνεται με πιο άμεσο και ευθύ τρόπο; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε 60-70 λέξεις λαμβάνοντας ως κριτήριο τη λογική οργάνωση των νοημάτων των δύο κειμένων.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια στάση ζωής προτείνει, κατά την άποψή σου, η φωνή που ηχεί στους στίχους του τραγουδιού; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου βασισμένος/-η σε 3 τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Εσύ προσωπικά συμφωνείς ή διαφωνείς με τη συγκεκριμένη πρόταση;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πολιτισμός της εικόνας ή βλέπω, άρα υπάρχω**

Κείμενο της Τασούλας Καραϊσκάκη, εφημερίδα Καθημερινή, στήλη «Απόψεις», 21.8.2022.

Οι εικόνες είναι η καρδιά του σημερινού επίγειου παραδείσου. Τρέφονται με ανθρώπινες πραγματικότητες, περικλείουν όλο το σφρίγος της γήινης ζωής, προσφέρουν εικονικά ό,τι δεν μπορεί να καταναλωθεί έμπρακτα. Κατακυριεύουν πεδία υποσκάπτοντας και απωθώντας άλλες κουλτούρες – της γραφής, του λόγου, της σκέψης, του φιλοσοφικού στοχασμού.

Βρίθουν εικόνων, στατικών και κινούμενων, τα τηλέφωνα των ανθρώπων. Με την ενθρόνιση της ψηφιακής κάμερας στα κινητά, το αλλοτινό προνόμιο του επαγγελματία να διαχειρίζεται χιλιάδες καρέ απέβη προνόμιο όλων, πυροδοτώντας τη μεγαλύτερη επανάσταση στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Να λαμβάνουν και να δημοσιοποιούν έναν ποταμό φωτογραφιών –το '80 λαμβάνονταν έξι δισ. φωτογραφίες τον χρόνο, σήμερα ο ίδιος αριθμός συλλέγεται σε τρεις ημέρες–, στιγμιότυπα που ψυχαγωγούν, συγκινούν, εκπλήσσουν, αναστατώνουν, γαληνεύουν, οργίζουν, πονούν, αγγίζουν κάτι βαθύτερο, ένα αναπάντεχο νόημα, ένα σκίρτημα αναγνώρισης, μια λάμψη κατανόησης, σε μια ατμόσφαιρα γλυκύτητας ή σκληρότητας, μυστηρίου ή φωτός. Στιγμές ζωής που χάθηκαν για πάντα είναι εκεί, αλλά δεν θρηνούμε. Όλη η ζωή μας είναι εκεί. Είδωλα ζωής είναι εκεί. Ζουν στη θέση μας, μας παρηγορούν για όσα μας λείπουν αποσπώντας μας από εκείνα που μας έχουν δοθεί. Προτρέπουν στη μίμηση, παρέχουν το πρότυπο στην αναζήτηση της ευτυχίας. Καταπραΰνουν τις μη πραγματοποιήσιμες επιθυμίες, διεγείρουν τις ικανοποιήσιμες. Ενσωματώνουν στην κοινωνική ζωή. Ή παγιδεύουν μεταξύ πραγματικού και φανταστικού σε ένα είδος πρόσκαιρης υπνοβασίας.

Έλκουν και απωθούν. Δίνουν και μαζί παίρνουν, μεταμορφώνοντας σταδιακά τη ζωή σε μια εκτεταμένη ιστορία εικόνων και αρκετούς από τους αλλοτινούς κυνηγούς της γνώσης σε καταναλωτές οπτικών προϊόντων. Οι όλο και πιο εξελιγμένες τεχνολογίες ψηφιακής απεικόνισης και οπτικής ανάλυσης εξασκούν την ανθρώπινη όραση. Όμως, πόσο ευρύς είναι αυτός ο οπτικός γραμματισμός σε σύγκριση με τον γλωσσικό; Έγινε το μάτι πιο ικανό να συλλαμβάνει στην εικόνα σημεία που ερμηνεύουν δυσδιάκριτα σύμβολα και υλικά ίχνη, αφανείς συνθήκες, εμπειρίες, κοσμοθεωρίες, αξίες, να εντοπίζει στοιχεία που επηρεάζουν το θυμικό, τη φαντασία, τα όνειρα, τις φαντασιώσεις των θεατών;

Περνάμε γρήγορα από τη διήγηση στη θέαση, από τις 7.000 γλώσσες του κόσμου στη μία κοινή της εικόνας, από την κυριαρχία της γραφής σε εκείνη της οθόνης, που τα περιέχει όλα, κείμενα, ομιλία, εικόνες. Ποτέ δεν θα πάψουμε να επικοινωνούμε με τον λόγο. Όμως, πόσο θα αλλάξει η γραφή –άρα και οι σχέσεις μας με τη γνώση–, από τον σταδιακό εκτοπισμό της από την εικόνα; Άλλος είναι ο κόσμος που περιγράφεται με λέξεις από εκείνον που αναπαρίσταται με εικόνες. Πόσο η μετάβαση από το χαρτί στην οθόνη επηρεάζει, πέρα από τη σφαίρα της επικοινωνίας, τις σχέσεις εξουσίας; Είναι το ίδιο να ρέουν οι ιδέες ακέραιες μέσα από τις γραμμές της σελίδας και να συντομογραφούνται σε μορφή κουκκίδων; Να γίνονται μια σηματοδοτημένη ολιγόλογη πληροφορία; Δεν τροποποιείται το βάθος των εννοιών, η δομή του λόγου, οι διάυλοι σκέψης; Ο Βιτγκενστάιν παρομοίαζε τη σκέψη με την κολύμβηση: «Όπως το σώμα πρέπει να νικήσει την άνωση ώστε να καταδυθεί, την ίδια προσπάθεια πρέπει να καταβάλει και ο σκεπτόμενος νους». Η θέαση της εικόνας δεν απαιτεί μόχθο. Πόσο η επικοινωνία, όχι με λέξεις, αλλά με εμοjis ρηχαίνει τα γνωστικά βάθη; Τα εμοjis, από 76 το 1995 θα φτάσουν τα 3.491 μοναδικά (χωρίς τις παραλλαγές) το 2023.

Οι εικόνες δεν είναι κάτι απλό, που μόνο ψυχαγωγεί και στερεώνει είδωλα και μύθους, που αποκαλύπτει και ανακουφίζει· παράλληλα μεταφέρουν στερεότυπα, προκαταλήψεις, ιδεοληψίες, ακόμη και τυφλώνουν πνευματικά, έτσι ώστε να μη θέλεις να δεις πραγματικά. Είναι το παράθυρο, αυτή η ιδεολογική οπτική αναπηρία, στη χειραγώγηση της οπτικής πληροφορίας, στον έλεγχο της πραγματικότητας, που δεν συνοδοιπορεί πάντα με τα είδωλά της. Και το πιο κοινό βλέμμα εισάγει θέσεις. Όλοι, ηθελημένα ή αθέλητα, γινόμαστε δράστες και θύματα ενός οφθαλμοκεντρισμού που μοιάζει, ενίοτε, να εγκλωβίζει τον νου σε ένα σκοτεινό σπήλαιο όπως εκείνο του Πλάτωνα, όπου οι αλυσοδεμένοι φυλακισμένοι είναι σε θέση να βλέπουν στον τοίχο να περνούν μόνο οι σκιές της πραγματικής ζωής τους. Όπως και στο σπήλαιο, υπάρχουν λύσεις, έξοδοι στο φως. Ο ήλιος είναι πάντα εκεί. Ένας κόσμος κατανοητός όσο και ακατανόητος.

Κείμενο 2

Κείμενο 3

Από το βιβλίο του Διονύση Καψάλη «Μέρες αργίας» (εκδ. Άγρα, 1995) το σονέτο αρ. 4 επί συνόλου 25 σονέτων.

IV

Ο ουρανός δεν έχει άλλες ιστορίες,
άλλο σκοτάδι, φως κρυφό που δεν ειπώθη,
άλλη ψυχή να του χαλάμε για να κλώθει
πολέμους, έρωτες, λαμπρές εκχειρίδες.

Όμως απόψε που είχε θέατρο να φύγει,
πορφύρας άπλωμα για την υπόκλιση του,
με πυρπολεί το φως με δάφνες του απροσίτου,
όλα ισχύουν και μια δόξα τα τυλίγει.

Όλα πυργώνουν, πάλι πέφτουν, και βραδιάζει
στα χρονικά του έρωτα και του θανάτου,
σκόνη και σκύβαλα, συντρίμματα και χνώτα.

ένα μικρό παιδί μες στα σκεπάσματά του
ανοίγει πάλι λίγο κόσμο και διαβάζει
πριν κοιμηθεί σ' ένα παράπονο από φώτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Η κυριαρχία της εικόνας, σύμφωνα με το Κείμενο 1, έχει δύο όψεις, μία αρνητική και μία θετική. Να παρουσιάσεις σε 70 περίπου λέξεις τα χαρακτηριστικά της αρνητικής όψης.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Η εικόνα του Κειμένου 2 αναπαριστά κάποιες από τις θέσεις του Κειμένου 1. Ποιες είναι αυτές οι θέσεις; Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις, αξιοποιώντας και τα δύο κείμενα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον βαθμό στον οποίο αποδεικνύεται ικανοποιητικά – πειστικά η θέση που διατυπώνεται στον πρόλογο του Κειμένου 1, τεκμηριώνοντας την απάντησή σου.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας διατυπώνει τις σκέψεις της με τη μορφή ερωτήσεων. Ποια η λειτουργία των ερωτήσεων αυτών ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, το φως στο Κείμενο 3, ποια στάση φαίνεται να παίρνει απέναντί του ο αφηγητής και με ποια εκφραστικά μέσα αποτυπώνεται αυτή η στάση; Ανάπτυξε την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Να υποθέσεις ότι συμμετέχεις ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας του σχολείου σου σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου της περιοχής σου με θέμα συζήτησης τη δαπάνη που πρέπει να κάνει ο δήμος για τον εμπλουτισμό της σχολικής βιβλιοθήκης με νέες εκδόσεις βιβλίων. Σε 300-350 λέξεις να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη θέση σου για το αίτημα του σχολείου σου. Στην ομιλία σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 30

Κείμενο 1**Γονείς – έφηβοι: επανάσταση ή αρμονική συμπόρευση;**

Απόσπασμα από ομιλία της Χρύσα Τζουμάκα-Μπακούλα, Αναπληρώτριας καθηγήτριας Παιδιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών που δημοσιεύτηκε ως κομμάτι πρακτικών συνεδρίου στο περιοδικό Ιατρικά, 4 Μαρτίου 2003, σσ. 48-49.

Ο μύθος πως ο έφηβος επαναστατεί εναντίον κάθε μορφής εξουσίας δε φαίνεται να ισχύει. Ερευνητικά δεδομένα συγκλίνουν στο γεγονός ότι, όταν ο γονιός βασίζει την απαίτησή του σε γνήσιο ενδιαφέρον για το συμφέρον του παιδιού του, τότε η εξουσία γίνεται εύκολα αποδεκτή. Όταν η απαίτηση βασίζεται στην επιθυμία του γονέα να δείξει κυριαρχία και δύναμη, τότε ο έφηβος την απορρίπτει.[...]

Ο James Baldwin είπε ότι τα παιδιά και οι νέοι πάντοτε δυσανασχετούν στις παραινέσεις των μεγάλων, αλλά και πάντοτε μιμούνται με απόλυτη επιτυχία τη συμπεριφορά τους. Οι έφηβοι δε μπορούν να μεγαλώσουν και να αυτονομηθούν, χωρίς να απορρίψουν και να αμφισβητήσουν. Η διαδικασία της ωρίμανσης είναι από τη φύση της συγκρουσιακή. Η ύπαρξη διαλόγου δε σημαίνει πως δεν υπάρχει καμιά εξουσία ή πως οι γονείς μπορεί να φέρονται σαν συνομήλικοι με τα παιδιά τους. Γιατί η οικογένεια είναι το μεγάλο εργαστήριο, όπου ο έφηβος μαθαίνει να διαπραγματεύεται κάτω από συνθήκες άνισης δύναμης, όπως θα χρειαστεί να το κάνει αργότερα στην κοινωνία, τη ζωή.

Όμως, αγαπητοί φίλες και φίλοι, η οικογένεια δε γίνεται να λειτουργήσει μ' αυτόν τον καταλυτικό και πυροσβεστικό τρόπο στην έκρηξη της εφηβείας, αν δεν έχει μάθει να λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο από τη βρεφική και παιδική ηλικία των εφήβων. Οι γονείς δε γνωρίζονται για πρώτη φορά με τα παιδιά τους στην εφηβεία. Οι σχέσεις τους χτίζονται αμοιβαία σε κάθε στάδιο ανάπτυξης και εξέλιξης των παιδιών. Όσο πιο έγκαιρα οι σχέσεις αυτές παγιώνονται και από τις δύο πλευρές, τόσο η προπαρασκευαστική περίοδος για την εφηβεία εγγυάται την άμβλυνση αντιπαραθέσεων και εντάσεων.[...]

Στρωματοποιημένη δειγματοληπτική έρευνα στην Αθήνα από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών το 1988 έδειξε ότι:

- Και τα αγόρια και τα κορίτσια ηλικίας 15-19 και 20-24 ετών στη συντριπτική τους πλειονότητα (μέχρι και 91%) δηλώνουν ότι έχουν καλές σχέσεις και με τους δύο γονείς, ιδιαίτερα τα αγόρια της μικρότερης ηλικίας.

- Οι πιο συχνές «συγκρούσεις» γονέων-εφήβων εστιάζονται στη σεξουαλική δραστηριότητα και συμπεριφορά, κυρίως των κοριτσιών, σε θέματα σπουδών ή εργασίας, κυρίως των αγοριών, στη διασκέδαση και επιλογή φίλων (αυστηρότεροι οι πατεράδες στα κορίτσια).
- Οι γονείς είναι εκείνοι που εμπιστεύονται κατεξοχήν οι έφηβοι, κυρίως τα αγόρια, για τις δύσκολες αποφάσεις τους και προσδοκούν στήριξη και βοήθεια από αυτούς, ενώ παράλληλα δικαιολογούν απολύτως το ενδιαφέρον και την αυστηρή τους στάση. [...]

Κείμενο 2

Όλοι οι γονείς είναι δειλοί

Είναι τελικά η υπερβολική προστασία ένα είδος κακοποίησης;

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Παπαδημητρίου Λένας και δημοσιεύθηκε στο ΒΗMagazine την Κυριακή 01 Μαρτίου 2015. Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Το εκπαιδευτικό ριάλιτι «World's Worst Mom»¹ προβάλλεται στο DiscoveryLifeChannel. Το εμπνεύστηκε η Λενόρ Σκενάζι, η δημοσιογράφος από τη Νέα Υόρκη που κέρδισε επάξια τον προαναφερθέντα τίτλο το 2008, όταν τόλμησε να ομολογήσει ότι άφησε τον εννιάχρονο γιο της να μπει μόνος του στο μετρό. Μαινόμενοι γεννήτορες έπεσαν πάνω της να τη «λιντσάρουν» και κάπως έτσι πυροδοτήθηκε το ντιμπέιτ για την ανελευθερία των σύγχρονων παιδιών. Σιγά σιγά η καμπάνια «εγρήγορσης» της Σκενάζι άρχισε να κερδίζει έδαφος. Στο «World's Worst Mom» η ίδια παρεμβαίνει, για να συνεντεύξει γονείς που «πνίγουν» τα παιδιά τους μέσα σε τόνους χαρτί αεροπλάστ².

Αυτοί οι γονείς είναι πλέον ο κανόνας. Οι ειδικοί προειδοποιούν ότι τα σημερινά υπερπροστατευμένα παιδιά της Δύσης μεγαλώνουν χωρίς τα στοιχειώδη διδάγματα επιβίωσης. Μπορεί να έχουν πλείστες ακαδημαϊκές δεξιότητες, αλλά δεν είναι «streetsmart»³. Ήτοι ένα εννιάχρονο αγόρι σήμερα μπορεί να παίζει στα δάχτυλα το MP4⁴ ή το iPad, αλλά οι γονείς του τρέμουν να το αφήσουν έστω και για μισή ώρα μόνο στο σπίτι ή να το στείλουν στο γειτονικό μάρκετ. [...] Η δε απουσία ελεύθερου (όχι κατευθυνόμενου) παιχνιδιού συνδέεται άρρηκτα με την κατάθλιψη και τις αγχώδεις διαταραχές στην παιδική ηλικία (η συχνότητα των οποίων είναι, στις ΗΠΑ τουλάχιστον, πενταπλάσια έως οκταπλάσια σε σχέση με το 1950) και βέβαια με την πανδημία παιδικής παχυσαρκίας και διαβήτη τύπου 2. Τα παιδιά είναι πλέον καταδικασμένα να ζουν κάτω από μια οργουελική, γονική επίβλεψη (σημειωτέον ότι από τη δεκαετία του '70 έως σήμερα η μέση απόσταση που μπορεί να διανύσει ένα παιδί μόνο του στη Βρετανία μειώθηκε σχεδόν κατά 90%).

¹ Η χειρότερη μαμά του κόσμου

² Το περιτύλιγμα με τις φυσαλίδες αέρα που χρησιμοποιείται για το περιτύλιγμα των εύθραυστων δώρων.

³ Περπατημένα, της πιάτσας

⁴ Ηλεκτρονικό παιχνίδι

Το ντιμπέιτ γύρω από τις παρενέργειες του «helicopter parenting»⁵ τροφοδοτείται διαρκώς. Προ ημερών ο καναδός συγγραφέας Μάικλ Κρίστι έγραψε στους «New York Times» ένα άρθρο με τίτλο «Όλοι οι γονείς είναι δειλοί» στο οποίο περιγράφει την υπερπροστατευτική μητέρα του, η οποία παλεύει να καταπνίξει το πάθος του για το σκέιτμπορντ παθαίνοντας κρίσεις πανικού, όταν ο ίδιος βιώνοντας την εφηβική έξαψη σπάζει σχεδόν νομοτελειακά κνήμες, περόνες, σπονδύλους και δόντια. Στα 17 του αποφασίζει να σπάσει και το γλιτσερό, μητρικό κουκούλι που τον κρατάει παγιδευμένο. Θα ζήσει για πολλά χρόνια μακριά.

Στο δεύτερο ήμισυ του άρθρου του ο Κρίστι σκύβει με συγκατάβαση πάνω από το αμάρτημα της μητρός του, μόλις γεννιέται ο γιος του: «Βγαίνοντας με το παιδικό καρότσι στο κυκλοφοριακό χάος του μεσημεριού, η πόλη έμοιαζε ξαφνικά να δονείται από κινδύνους: αυτοκίνητα που άλλαζαν απότομα πορεία, εν δυνάμει απαγωγείς, τοξικά αέρια και πεταμένες βελόνες».[...].

«Ποτέ δεν πίστευα ότι γονεϊκότητα σημαίνει να μαθαίνεις να ζεις με αυτόν τον αδυσώπητο, οξύ φόβο» καταλήγει.

Παρά ταύτα, η υπερπροστασία παραμένει ένα είδος κακοποίησης. Το ταξίδι πάνω στη σανίδα εγγυάται κινδύνους αλλά και γνώση ζωής.

Κείμενο 3

Τα οικογενειακά πορτραίτα του κυρίου Ντελ

Το ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή της Χλόης Κουτσομπέλη «Οι ομοτράπεζοι της άλλης γης», εκδόσεις Γαβριηλίδης 2016.

Στην οικογένεια μου είμαστε όλοι πορτρέτα.

Ζούμε γαντζωμένοι από καρφιά.

Με πρόσωπα χλωμά και μάτια μαύρα
μαλλιά σε κότσο και παλαιομοδίτικα φουστάνια
σακάκια που μυρίζουν πράσινο σαπούνι.

Καθώς είμαστε κρεμασμένοι σε τοίχους
που χρειάζονται σοβάτισμα,

έξαφνα κάποιος ερωτεύεται

η κορνίζα του ραγίζει

και κυλάει στο πάτωμα.

Στον τοίχο εμφανίζεται τετράγωνος

ο λεκές της απουσίας.

Ύστερα από λίγο κάποιον τον ανασύρουν

⁵ Ο γονέας – ελικόπτερο (υπερπροστατευτική σχολή γονεϊκότητας)

τον αποκαθιστούν στην αρχική του θέση.
Μόνο τα μάτια του για λίγο αλλάζουν χρώμα.
Μπορεί όμως να' ναι κι απ' την υγρασία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να πυκνώσεις σε περίπου 80 λέξεις το περιεχόμενο των τριών πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει η συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή της, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι οι τρόποι πειθούς που χρησιμοποιεί πραγματώνουν αυτόν τον στόχο; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο συνδέονται νοηματικά η τρίτη, η τέταρτη και η πέμπτη παράγραφος του κειμένου 2; «Το ντιμπέιτ γύρω ... καταλήγει». (μονάδες 6) Ποια η νοηματική σχέση της τελευταίας παραγράφου με αυτές και με το υπόλοιπο κείμενο; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να βρεις στο Κείμενο 1 τέσσερις φράσεις με μεταφορική/συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή (μονάδες 4).

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 ένα επίθετο που αποδίδει τη θέση της ομιλήτριας για την περίοδο της εφηβείας και ένα επίθετο με το οποίο αποδίδεται η θέση της για τον ρόλο της οικογένειας (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι σημαίνει, κατά τη γνώμη σου, ο παραλληλισμός στο Κείμενο 3 των προσώπων της οικογένειας με πορτραίτα για τα συναισθήματα που έτρεφαν και τις σχέσεις μεταξύ τους; Θα ήθελες να είσαι μέλος μιας τέτοιας οικογένειας; Να απαντήσεις με στοιχεία από το κείμενο (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Ως εκπρόσωπος του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σου έχεις προσκληθεί από τη Σχολή Γονέων του δήμου σου σε μια ημερίδα αφιερωμένη στις ορθές γονεϊκές πρακτικές για την αντιμετώπιση της εφηβείας. Να συντάξεις μία ομιλία (350-400 λέξεων) στην οποία, αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2, αναλύεις: **α.** τους ενδεδειγμένους τρόπους συμπεριφοράς των γονέων, ώστε να έχουν μια αρμονική σχέση με τα παιδιά τους και να τα βοηθήσουν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και **β.** τις προϋποθέσεις ώστε οι γονείς να ανταποκριθούν σ' αυτόν τον ρόλο;

Μονάδες 30

Κείμενο 1

Σπιναλόγκα: Χρέος της Unesco να την αναδείξει το 2021 ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Το κείμενο, ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, έχει αναρτηθεί στις 17.7.2020 στην ιστοσελίδα της Επιτροπής «Ελλάδα 2021».

Τόπος συνάντησης διαφορετικών πολιτισμών ανά τους αιώνες, σύμβολο αποκλεισμού και ανθρώπινου πόνου, αλλά και μοναδικό παράδειγμα πείσματος και αποφασιστικότητας για ζωή και προκοπή. Η Σπιναλόγκα είναι ένας τόπος που κατέχει μια ξεχωριστή θέση όχι μόνο στην ελληνική, αλλά και στην παγκόσμια ιστορία. Το αίτημα για αναγνώριση από την Unesco ως Μνημείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς βρίσκει την απόλυτη συμπαράσταση της Επιτροπής «Ελλάδα 2021».

«19 Ιουνίου 1957. Η τελευταία [άρρωση] των λεπρών ημέρα Τετάρτη». Σε αυτές τις δέκα λέξεις, τις οποίες έγραψε αχνά πάνω στην πόρτα του πάλαι ποτέ φαρμακείου με τη βοήθεια ενός κακοζυμένου μολυβιού, η τελευταία κάτοικος της Σπιναλόγκα κατάφερε να χωρέσει μια ιστορία ανείπωτου πόνου. Μια ιστορία κοινωνικού αποκλεισμού, απομόνωσης και προκατάληψης που κράτησε για περισσότερα από 50 χρόνια. Οικογένειες χωρίστηκαν με βία σε μια στιγμή, αγαπημένοι χάθηκαν για πάντα, άνθρωποι καταδικάστηκαν σε μια ιδιότυπη φυλακή, για να σώσουν τον πλησίον τους. Ψυχές βίωσαν ζωντανές μια «κάθοδο στον Άδη»...

Κι όμως η Σπιναλόγκα δεν είναι απλώς ένα ακόμη σύμβολο της ανθρώπινης δυστυχίας. Είναι μια μοναδική εκδήλωση σπουδαίων και πανανθρώπινων αξιών οι οποίες σήμερα μοιάζουν πιο επίκαιρες από ποτέ. Η αγάπη για την ελευθερία, το πείσμα για τη ζωή, η ανθεκτικότητα και η έμπρακτη πίστη ότι ο άνθρωπος, υπό οποιοσδήποτε συνθήκες, μπορεί και πρέπει να ανυψώνεται πάνω από την συνθήκη της απλής διαβίωσης και να επιδιώκει συλλογικά το ευ ζην.

Σ' αυτόν τον μικρό και άγονο βράχο κατοίκησαν στο πέρασμα των αιώνων άνθρωποι με πολύ διαφορετικά κοινωνικά, πολιτισμικά και εθνοτικά χαρακτηριστικά. Από τον 16ο έως τον 20ο αιώνα, η Σπιναλόγκα άλλαξε τρεις φορές πληθυσμιακή σύνθεση. Υπήρξε βενετικό φρούριο από το 1579 ως το 1715, οθωμανικό φρούριο και οικισμός από το 1715 ως το 1898 και λεπροκομείο από το 1904 ως το 1957. Τα υλικά κατάλοιπα αυτής της ανθρώπινης δραστηριότητας στο χώρο έχουν συνθέσει ένα

μοναδικό μνημειακό παλίμψηστο¹, όπου συνυπάρχουν τα λαμπρά δημιουργήματα της βενετικής οχυρωματικής αρχιτεκτονικής του 16ου αιώνα, τα γοητευτικά ερείπια ενός οθωμανικού οικισμού του 18ου και 19ου αιώνα και τα κτίρια του 20ού αιώνα. Η Σπιναλόγκα δέχεται κάθε χρόνο περίπου 380.000 επισκέπτες. Κατά τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο αποβιβάζονται στη βραχονησίδα περισσότεροι από 4.000 επισκέπτες ημερησίως, γεγονός που καθιστά τη Σπιναλόγκα τον δεύτερο σε επισκεψιμότητα αρχαιολογικό χώρο στην Κρήτη μετά την Κνωσό.

Κείμενο 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τον χαιρετισμό που απέστειλε η κυρία Σακελλαροπούλου, Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, στην παρουσίαση του πρώτου κτιρίου που θα ανεγερθεί στο Ελληνικό και θα στεγάσει τέσσερα σωματεία ΑμεΑ. Πηγή: <https://www.iefimerida.gr>, 19.4.2022.

«Για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα για τους ανθρώπους με αναπηρία, τους πάσχοντες σε ολόκληρο τον βίο τους, ό,τι και να κάνουμε είναι πάντα λίγο», έλεγε ο Αλβέρτος Σβάιτσερ². Οι δυσκολίες, κάποτε ανυπέρβλητες, που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους οι συμπολίτες μας ΑμεΑ, καθιστούν επιτακτικό χρέος όλων μας τη διαρκή υποστήριξη και φροντίδα τους, όπως και τη συνεχή παροχή αξιόπιστων υπηρεσιών μέσα σε σύγχρονες και κατάλληλα εξοπλισμένες θεραπευτικές μονάδες. Από καιρό τώρα, οι υπηρεσίες Κέντρων Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας τεσσάρων συλλόγων για ενήλικες και παιδιά με αναπηρίες, στεγάζονται σε παλαιές και δυσλειτουργικές εγκαταστάσεις, εντός του Μητροπολιτικού Πάρκου του Ελληνικού. Η απόφαση της εταιρείας [...] να προχωρήσει με δικές της δαπάνες στην ανέγερση ενός πρωτοποριακού κτιριακού συγκροτήματος στον χώρο του πρώην αεροδρομίου για τη στέγαση όλων αυτών των συλλόγων αποτελεί σημαντικό βήμα, τόσο για τους ευάλωτους συνανθρώπους μας και τις οικογένειές τους που συμπάσχουν, όσο και για την ορθή αξιοποίηση της περιοχής, προς όφελος πάντα της ελληνικής κοινωνίας. [...]

¹ Το παλίμψηστο είναι μια περγαμνή όπου έχει αποξεστεί μια πρώτη εγγραφή, για να χαραχτεί μια άλλη, η οποία δεν κρύβει εντελώς την αρχική, έτσι ώστε να μπορούμε να διαβάζουμε το διαφανόμενο παλαιό κείμενο πίσω από το νέο. Μεταφορικά μιλώντας, με τη λέξη παλίμψηστα εννοούμε όλα τα έργα που προέρχονται από κάποιο παλαιότερο έργο, μέσω μετασχηματισμού ή μίμησης.

² Γνωστός για το ανθρωπιστικό του έργο, πρόσωπο – σύμβολο του περασμένου αιώνα, καθώς με δωρεές που συγκέντρωσε από πλούσιους της Ευρώπης δημιούργησε νοσοκομείο στο Λαμπαρονέ της Γκαμπόν και αφιέρωσε τη ζωή του στη θεραπεία ασθενών της περιοχής.

Η επικείμενη έναρξη των εργασιών ανέγερσης του συγκροτήματος αυτού, στο πρότυπο των αιεφόρων σχολικών κτιρίων, μας γεμίζει χαρά και αισιοδοξία για το παρόν και το μέλλον των ευάλωτων συμπολιτών μας. Σε καιρούς κρίσης και οξυμένων προκλήσεων, η κοινωνική αλληλεγγύη είναι το πιο ισχυρό μας αντίδοτο. Εύχομαι αυτή η «Κιβωτός» φροντίδας, μάθησης και αγάπης να είναι σύντομα έτοιμη, συμβάλλοντας με την παρουσία της στην κοινωνική, υγειονομική και περιβαλλοντική αναβάθμιση ολόκληρης της περιοχής».

Κείμενο 3

Μια ερμηνεία μοναξιάς

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991), από τη συλλογή «Απογευματινό Ηλιοτρόπιο», 1976, στο βιβλίο Η Ελληνική Ποίηση, Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Δ', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα.

Αναρωτιέμαι πώς μπόρεσε κι έμεινε
τόσο μόνος στον κόσμο. Σηκώνεται έπειτα
κι ανοίγει ένα – ένα τα παράθυρα. (Βλέπει
προς όλα τα σημεία το σπίτι):

Σύννεφα

Σύννεφα

Σύννεφα –

Ίσως, λέει, να κατάλαβα τι θα ειπεί
μόνος. Σε μια άκρη της γης που είναι όλη,
απ' τη μί' άκρη ως την άλλη της
λασπωμένη, εσύ να διστάζεις
να ενδώσεις. Να μη θέλεις εσύ
να λερώσεις την Ύπαρξη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 70 λέξεις την ιστορική διάσταση της Σπιναλόγκα, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να δικαιολογήσεις την επιλογή της άποψης του Αλβέρτου Σβάϊτσερ στην αρχή του Κειμένου 2 σε σχέση με το θέμα του (μονάδες 10) και τη θέση που έχει σε αυτό η Πρόεδρος της Δημοκρατίας στο κείμενο –χαιρετισμό της (μονάδες 5). Να οργανώσεις σε 50-60 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να απαντήσεις τεκμηριωμένα με δύο σχετικές αναφορές αν η πρόθεση του συντάκτη στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 είναι να πείσει τον αναγνώστη με βάση τη λογική ή το συναίσθημα.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις και να δικαιολογήσεις με συντομία την επιλογή του ασύνδετου σχήματος λόγου στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4)

β. «Σε καιρούς κρίσης και οξυμένων προκλήσεων, η κοινωνική αλληλεγγύη είναι το πιο ισχυρό μας αντίδοτο. Εύχομαι αυτή η «Κιβωτός» φροντίδας, μάθησης και αγάπης να είναι σύντομα έτοιμη, συμβάλλοντας με την παρουσία της στην κοινωνική, υγειονομική και περιβαλλοντική αναβάθμιση ολόκληρης της περιοχής».

Να αντικαταστήσεις στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 2 τις υπογραμμισμένες φράσεις με άλλες χωρίς να αλλάξει το νόημα, αλλά η λειτουργία της γλώσσας να γίνει κυριολεκτική από μεταφορική. Παράλληλα, να κάνεις όποια άλλη αλλαγή (σε σύνταξη, γραμματικούς τύπους κ.ά.) κρίνεις απαραίτητη για την ορθή απόδοση του νοήματος (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια ερμηνεία δίνεται στην μοναξιά στο Κείμενο 3, με ποια εκφραστικά μέσα αυτή αποτυπώνεται (τρεις αναφορές είναι επαρκείς) και ποια είναι η δική σου θέση στο θέμα του κειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σε επιστολή που συντάσσεις εκ μέρους των συμμαθητών της τάξης σου και απευθύνεις προς την επιτροπή της Ουνέσκο, που εγκρίνει την ένταξη μνημείων και περιοχών στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά, να επιχειρηματολογήσεις για την ανάγκη να προωθηθεί το αίτημα για την ένταξη της Σπιναλόγκα στον σχετικό κατάλογο μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Η επιστολή σου να έχει έκταση 350 περίπου λέξεων και μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 30

Κείμενο 1**Η πανδημία Covid-19 ως παράγοντας επιδείνωσης των ανισοτήτων υγείας**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα, και συγκεκριμένα τμήμα της εισαγωγής, από το επιστημονικό άρθρο του Παναγιώτη Σταχτέα (ιατρού) και του Φώτη Σταχτέα (χημικού), επιστημόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 22 Οκτωβρίου 2020 στο επιστημονικό περιοδικό «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών» («The Greek Review of Social Research», 154, 129–148). Επισημαίνεται ότι τα ονόματα και οι χρονολογίες εντός παρενθέσεων μέσα στο κείμενο αποτελούν παραπομπές των συντακτών στη βιβλιογραφία, που παρατίθεται στο τέλος του άρθρου τους.

Η έξαρση του νέου κορωνοϊού SARS-CoV-2, που ξεκίνησε από την πόλη Ουχάν της επαρχίας Χουμπέι της Κίνας, επεκτάθηκε γρήγορα σε πολλές χώρες του κόσμου, προσβάλλοντας εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως. Τον Μάρτιο του 2020 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) ανακήρυξε σε πανδημία την λοίμωξη COVID-19 που προκαλεί ο SARS-COV-2. Αυτή η πρωτοφανούς μεγέθους υγειονομική κρίση κλόνισε τα συστήματα υγείας διεθνώς, εγείροντας σημαντικούς προβληματισμούς για την αποτελεσματική διαχείρισή της. Έκτοτε, ο αντίκτυπος της εξάπλωσης του ιού ήταν άμεσος και καταστροφικός για αρκετές χώρες, με εκτεταμένες επιπτώσεις τόσο για την υγεία του πληθυσμού όσο και για την οικονομία τους (Cheater, 2020).

Κατά τη διάρκεια εξέλιξης της πανδημίας, ολοένα και περισσότερο διατυπώνονταν από πολιτικούς και αναπαράγονταν από ΜΜΕ απόψεις που υποστήριζαν ότι «ο ιός δεν κάνει διακρίσεις» και «προσβάλλει το ίδιο τόσο τους φτωχούς όσο και τους πλουσίους», προσδίδοντας στη νόσο Covid-19 τον χαρακτηρισμό μιας κοινωνικά ουδέτερης ασθένειας –socially neutral disease– (Abrams and Szeffler, 2020. Bambra et al., 2020). Ωστόσο, η ενδεδειγμένη μελέτη των στατιστικών στοιχείων σχετικά με τη νοσηρότητα και τη θνητότητα εξαιτίας της νόσου Covid-19 καταδεικνύει ότι δεν προσβάλλονται όλοι οι άνθρωποι αναλογικά, αλλά υπάρχουν σαφείς διαφορές, οι οποίες αντανακλούν τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες υγείας που ταλανίζουν τον πληθυσμό παγκοσμίως (Abrams and Szeffler, 2020. Bambra et al., 2020. Bibbyetal., 2020. Cheater, 2020. Chowkwanyun and Reed, 2020. Chung et al., 2020. Dornetal., 2020. Khalatbari – Soltani et al., 2020. Patel and Hardy, 2020. Ζήση και Χτούρης, 2020). Πράγματι, από τη σύγκριση δεδομένων πολλών χωρών, προκύπτει μία σαφώς μεγαλύτερη επίπτωση νοσηρότητας και θνητότητας στις πιο φτωχές κοινωνίες (Cheater, 2020), καθώς, αφενός, οι χαμηλές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες σχετίζονται με μεγαλύτερη πιθανότητα έκθεσης και μόλυνσης από τον νέο κορωνοϊό, αφετέρου, η σοβαρότητα των

συμπτωμάτων και η πιθανότητα κατάληξης¹ εξ' αφορμής της νόσου Covid-19 επηρεάζονται από τις προϋπάρχουσες ανισότητες υγείας (Bibbyetal., 2020. Eurohealth Net, 2020). Στην Αγγλία, για παράδειγμα, οι πιο στερημένες περιοχές φαίνεται να υποφέρουν περισσότερο από την πανδημία Covid-19 (Cheater, 2020), ενώ, παράλληλα, στα στοιχεία που δημοσίευσε πρόσφατα η κυβέρνηση της Καταλονίας περιγράφεται 6 με 7 φορές υψηλότερη επίπτωση μόλυνσης από τον SARS-COV-2 των ανθρώπων που διαβιούν σε φτωχότερες περιοχές συγκριτικά με τις λιγότερο στερημένες (Catalan Agency for Health Quality and Assessment, 2020).[...]

Κείμενο 2

Η Ελλάδα των κοινωνικών ανισοτήτων

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα του δημοσιογραφικού άρθρου γνώμης που δημοσίευσε η Τασούλα Καραϊσκάκη στην εφημερίδα «Καθημερινή» («Κ») στις 3 Δεκεμβρίου 2018.

Μπορεί να μην το παραδεχόμαστε ή να μην το συνειδητοποιούμε, αλλά ζούμε στον «πλανήτη» των νέων αυτόχθονων ανδρών. Όλοι οι υπόλοιποι, γυναίκες, μετανάστες, ηλικιωμένοι, με διαφορετική θρησκεία ή σεξουαλικό προσανατολισμό, με κάποια αναπηρία, τοποθετούνται... χαμηλότερα. Αν μάλιστα κάποιος φέρει, όχι μόνο ένα, αλλά πολλά από τα παραπάνω χαρακτηριστικά –μετανάστρια, άνεργη, όχι και τόσο νέα, με χρόνια πρόβλημα υγείας...– τότε καταβαρυνώνεται στην κοινωνική κλίμακα, στη συντηρητική Ελλάδα μας, που αντιστέκεται ακόμη και σήμερα σθεναρά στην ανομοιότητα, στο διαφορετικό.

Το νεοφανές, ερευνητικά και θεσμικά –σε ευρωπαϊκό επίπεδο–, φαινόμενο των πολλαπλών διακρίσεων φέρνει στην επιφάνεια για πρώτη φορά στην Ελλάδα έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), που παρουσιάζει κατ' αποκλειστικότητα η «Κ». «Οι πολλαπλές διακρίσεις είναι νέα έννοια, δύσκολη στη σύλληψη και στην έκφρασή της, καθώς οι διαφορετικοί λόγοι μη ευνοϊκής μεταχείρισης είναι συχνά δύσκολο να διαχωριστούν και να ιεραρχηθούν. Είναι μια έννοια που θα μας απασχολήσει πολύ τις επόμενες δεκαετίες», λέει ο Διονύσης Μπαλούρδος, διευθυντής Ερευνών ΕΚΚΕ και επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος.

Τι έδειξε η έρευνα; «Οι περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις παρουσιάζονται στον χώρο της εργασίας, με πιο ισχυρό παράγοντα το φύλο», εξηγεί ο κ. Μπαλούρδος. Δηλαδή, ακόμη κι αν, ως πιο «χτυπητό» μεμονωμένο χαρακτηριστικό εμφανίζεται η εθνική προέλευση ή ο σεξουαλικός προσανατολισμός, το φύλο είναι αυτό, που συνδυαστικά, «σφραγίζει» το άτομο και βαθαίνει τη διάκριση. «Μια γυναίκα είναι εξαιρετικά πιθανότερο να υποστεί περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις από έναν άνδρα», λέει ο ερευνητής του ΕΚΚΕ, νομικός και συνυπεύθυνος στο πρόγραμμα Νίκος Σαρρής. Δεν είναι τυχαίο «ότι στην έκθεση του κύκλου ίσης μεταχείρισης του Συνηγόρου του

¹ κατάληξη: θάνατος

Πολίτη για το 2017 το φύλο, ως λόγος διάκρισης, αποτελεί την πλειονότητα των αναφορών για διακριτική μεταχείριση με ποσοστό 40%. [...] Άλλωστε, «στην Ελλάδα, το 69% πιστεύει ότι ο ρόλος της γυναίκας είναι να φροντίζει το σπίτι και την οικογένεια», συμπληρώνει ο ίδιος. [...]

Κείμενο 3

Τα πουλιά δέλεαρ του Θεού

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί το πρώτο (1^ο) κατά σειρά απόσπασμα-«διάλογο» με το οποίο ο Νίκος Καρούζος ξεκινά το ποίημα του «Τα πουλιά δέλεαρ του Θεού», που δημοσιεύτηκε το 1961.

Να γυρίζεις — αυτό είναι το θαύμα —
με κουρελιασμένα μάτια
με φλογωμένους κροτάφους απ' την πτώση
να γυρίζεις
στην καλή πλευρά σου.
Πεσμένος αισθάνεσαι
την κόλαση που είναι η αιτιότητα
το στήθος ωσάν συστατικό του αέρα
τα βήματα χωρίς προοπτική.
Κι όμως στη χειμωνιάτικη γωνία ο καστανάς
περιβάλλεται από σένα.
Κόψε ένα τραγούδι απ' τ' άνθη
με δάχτυλα νοσταλγικά.
Να γυρίζεις — αυτό είναι το θαύμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ποια επιστημονική θέση διατυπώνουν στο άρθρο τους οι συντάκτες του Κειμένου 1; Να αποδώσεις την άποψή τους συνοπτικά σε μια περίληψη 60-70 λέξεων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεση της συντάκτριας στο Κείμενο 2; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με βάση στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5).

β) Κατά πόσο οι παρακάτω περίοδοι λόγου συμφωνούν με τις απόψεις που διατυπώνονται στα Κείμενα 1 και 2; Να σημειώσεις «Σωστό», αν θεωρείς ότι το περιεχόμενό τους είναι στο σύνολό του ορθό σε σχέση με τα νοήματα, και «Λάθος» αν το θεωρείς λανθασμένο (μονάδες 10):

Κείμενο 1

- i) Η πανδημία του κορωνοϊού υπήρξε μία υγειονομική κρίση που αντιμετωπίστηκε αποτελεσματικά.
- ii) Κατά την εξέλιξη της πανδημίας αρκετοί δημοσιογράφοι, σε αντίθεση με πολιτικούς, υποστήριζαν την κοινωνική ουδετερότητα του κορωνοϊού ως νόσου.

Κείμενο 2

- iii) Η Ελλάδα ως χώρα δείχνει να αποδέχεται το διαφορετικό.
- iv) Οι «πολλαπλές διακρίσεις» αποτελούν μία έννοια δυσνόητη που σχετίζεται με την κακομεταχείριση των ανθρώπων.
- v) Πάνω από τους μισούς Έλληνες επικροτούν στη γυναίκα τον ρόλο της νοικοκυράς.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Έχει υποστηριχτεί ότι ο επιστημονικός λόγος οφείλει να είναι απρόσωπος και αντικειμενικός. Επίσης διακρίνεται από τη χρήση ειδικού λεξιλογίου, την προτίμηση της παθητικής σύνταξης έναντι της ενεργητικής και την επίκληση στη λογική ως τρόπο πειθούς. Να επιβεβαιώσεις καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα με μία αναφορά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3°(μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενο και να περιγράψεις τον τρόπο που, κατά τη γνώμη σου, συνομιλούν.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο «θαύμα» περιγράφει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Να καταγράψεις τις απόψεις σου σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Θα ήθελες να βιώσεις και εσύ ένα τέτοιο «θαύμα»; Να αιτιολογήσεις τη θέση σου. Η συνολική απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο της έρευνας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), όπως περιγράφεται στο Κείμενο 2, διατυπώνεται η άποψη ότι «Μια γυναίκα είναι εξαιρετικά πιθανότερο να υποστεί περισσότερες πολλαπλές διακρίσεις από έναν άνδρα». Συμφωνείς με την τοποθέτηση αυτή ή όχι; Να αναπτύξεις σε κάθε περίπτωση την απάντησή σου τεκμηριωμένα, συνθέτοντας ένα άρθρο 300-400 λέξεων το οποίο πρόκειται να δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου σου.

Μονάδες 30

Κείμενο 1**«Αποκαλύπτοντας τη βία»: μια δύσκολη αλλά αναγκαία απόφαση.**

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Μαρίας Δουκάκου και της Βίκυς Χατζηγαλήνη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 25-02-2021. (διασκευή)

Η έμφυλη βία συνιστά παγκόσμιο φαινόμενο. Παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και εκφράζεται ως μορφή ισχύος και ελέγχου, θέτοντας σε κίνδυνο την ψυχική και τη σωματική υγεία του θύματος. Εν τούτοις, είναι ανεπαρκώς καταγγελλόμενη.

Στην έμφυλη βία το θύμα νιώθει τρομοκρατημένο, ένοχο, ντροπιασμένο, ταπεινωμένο και απροστάτευτο. Η απώλεια αυτονομίας και ελέγχου και η αίσθηση αδυναμίας αποτρέπουν από κάθε προσπάθεια φυγής από τον δράστη, ειδικά εάν αυτός κατέχει θέση εξουσίας και ελέγχου, από την οποία εξαρτώνται η επιβίωση ή/και η επίτευξη ενός σημαντικού στόχου ζωής του θύματος. Το θύμα υφίσταται άμεσο ή έμμεσο εκφοβισμό, πράγμα που εμποδίζει την αποκάλυψη και την καταγγελία της βίας.

Επιπλέον, συχνά λέγεται ότι τα θύματα δεν φεύγουν από τον δράστη και δεν καταγγέλλουν τη βία, είτε από προσωπική επιλογή, είτε από αδυναμία. Συνεπώς, θεωρούνται συνυπεύθυνα γι' αυτό που τους συμβαίνει. Η αντίληψη αυτή δεν ευσταθεί, καθώς αγνοεί τις σοβαρές ψυχολογικές επιπτώσεις, ειδικά της χρόνιας κακοποίησης, οι οποίες παραλύουν και καθλώνουν το άτομο στον ρόλο του θύματος.

Ωστόσο, κάποια θύματα καταφέρνουν να σπάσουν τη σιωπή, αν και εξακολουθούν να φοβούνται και να ντρέπονται... Τολμούν και αποφασίζουν να αναζητήσουν βοήθεια, με κίνητρο την ευθύνη προστασίας των παιδιών τους, που υπερέχει της διατήρησης της σχέσης τους με τον θύτη. Συχνά, η απόφαση για διαφυγή έχει πολλά πιασμένα, δεδομένου ότι δεν είναι ούτε απλή, ούτε εύκολη.

Η προτροπή και η ενθάρρυνση του θύματος βίας για «σπάσιμο της σιωπής» είναι αδιαμφισβήτητες, αρκεί να συνδυάζονται με την εφαρμογή άμεσων ποινικών κυρώσεων και μέτρων για τον δράστη, τη λήψη μέτρων για την ασφάλεια και την υποστήριξη του θύματος και την ευαισθητοποίηση των προσώπων, με τα οποία έρχεται σε επαφή το θύμα (νομικοί, γιατροί, αστυνομικοί). Σε μια κοινωνία που θα εναρμονίζεται με την ουσιαστική ισότητα των φύλων, το σπάσιμο της σιωπής δεν θα εκθέτει το θύμα, αλλά θα αποκαλύπτει την εγκληματική συμπεριφορά του δράστη.

Κείμενο 2

Οι νεκρές γυναίκες δεν γυρίζουν πίσω .

Το κείμενο ανήκει στην Νίκη Λυμπεράκη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 09-10-2022.

Σε αυτές τις πρώτες ημέρες του Οκτωβρίου ένας άνδρας απήγαγε, βίασε και προσπάθησε να κάψει ζωντανή τη σύζυγό του. Πριν από λίγα εικοσιτετράωρα εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης κατά άλλου άνδρα στη Λάρισα για τη δολοφονία της συζύγου του τον περασμένο μήνα. Το πτώμα της είχε εντοπιστεί κρυμμένο, σε προχωρημένη σήψη. Αυτός εξαφανίστηκε. Αν ψάξει κανείς λίγο παραπάνω, σίγουρα θα βρει κι άλλα. Θύματα που δεν φτάνουν ποτέ στις τηλεοράσεις. Τουλάχιστον έτσι δεν θα τις αποκαλέσει κανείς «άτυχες γυναίκες», λες και πέθαναν επειδή παραπάτησαν ή επειδή τις χτύπησε κεραυνός. Δεν θα μλήσει κανείς για «οικογενειακές τραγωδίες», σαν να χάθηκαν άνθρωποι σε κάποιο τροχαίο.

Γυναίκες κακοποιούνται στο διπλανό σπίτι και το ξέρουμε όλοι. Το ξέρει η γειτονιά, το ξέρουν οι συγγενείς, το ξέρουν οι συνάδελφοι, το υποψιάζονται ή μπορεί και να το έχουν δει οι οικογενειακοί φίλοι. Γυναίκες κακοποιούνται συστηματικά και τελικά δολοφονούνται. Και αντί να δούμε πώς μπορούμε να σπάσουμε την αλυσίδα της κακοποίησης, πριν φτάσει στη δολοφονία, συζητάμε για την ποινική μεταχείριση του δράστη. Σύμφωνοι, ας τον πούμε γυναικοκτόνο. Το ιδιώνυμο¹ είναι το μείζον; Αφήνω για τους νομικούς την ουσία αυτής της συζήτησης και διερωτώμαι, αλήθεια, θα βρεθεί άνθρωπος που σχεδιάζει να σκοτώσει τη γυναίκα του και θα σκεφτεί «α, τώρα έγινε ιδιώνυμο, θα φάω πέντε χρόνια παραπάνω, άρα καλύτερα να μην το κάνω;»

Θα κάνουμε κάτι ουσιαστικό επιτέλους για τα εμπόδια που έχει να υπερβεί μια γυναίκα, η οποία θέλει να καταγγείλει την κακοποίησή της, στην Ελλάδα; Δεν έχουμε φροντίσει ούτε για τα στοιχειώδη. Ξέρετε ότι ένα θύμα, που βρίσκει το κουράγιο να πάει στην αστυνομία και περνά το κατώφλι ενός τμήματος, πιθανότατα θα πάρει την απάντηση ότι πρέπει να πάει στο τμήμα του χωριού, όπου διαμένει; Τι συζητάμε; Όταν αναγκάζεις το θύμα να πάει να καταγγείλει στον αστυνόμο που κάθε απόγευμα πίνει μπίρες στο καφενείο με τον θύτη, τι λέμε στην πραγματικότητα; «Βγάλε τον σκασμό και προσευχήσου να μη σε σκοτώσει» λέμε. «Είσαι μόνη σου» λέμε. Πόσο εύκολα μια γυναίκα που δεν εργάζεται, δεν οδηγεί και μένει σε ένα χωριό μπορεί να ζητήσει βοήθεια; Ούτε επαρκείς

¹ ιδιώνυμο αδίκημα: το αδίκημα, για το οποίο προβλέπονται ιδιαίτερες ποινές σε σχέση με τα αδικήματα της γενικής κατηγορίας, στην οποία ανήκει.

δομές έχουμε να πάει το θύμα με τα παιδιά της για όσο χρειαστεί. Ούτε εκπαίδευση, ούτε καν λειτουργικά γραφεία ενδοοικογενειακής βίας. Είναι ελάχιστα, ούτε είκοσι πανελλαδικά, κι αυτά υποστελεχωμένα. Συμπαθάτε με, αλλά, αντί να συζητάμε πώς θα πούμε το έγκλημα και πώς θα τιμωρείται ή, εν πάση περιπτώσει, παράλληλα με αυτή τη συζήτηση, πρέπει να δούμε πώς θα το προλάβουμε. Οι νεκρές γυναίκες δεν γυρίζουν πίσω, όπως και αν αποκαλέσουμε τα τέρατα που τις σκοτώνουν.

Κείμενο 3

[Η μοίρα της Πολυξένης]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Το τρίτο στεφάνι» (Αθήνα: Εξάντας 1987) του Κώστα Ταχτοσή (1927-1988), το οποίο αναφέρεται στη ζωή δύο μικροαστών γυναικών στην Ελλάδα του πρώτου μισού του 20ού αιώνα.

Όπως έλεγα τις προάλλες στην κυρία Ροσσοπούλου, δεν πρέπει να προεξοφλεί κανείς τίποτα σ' αυτή τη ζωή, ούτε να μακαρίζει κανέναν πριν δει το τέλος του. Οι αρχαίοι είχαν δίκιο. Αυτός για τον οποίο δε στενοχωριόταν καθόλου η κυρα- Εκάβη, τον γαμπρό της, επειδή ήξερε πώς ήταν μακριά απ' τη φωτιά, αυτός που φθονούσε ή θεία Κατίγκω, αυτός ακριβώς σκοτώθηκε απ' τούς πρώτους. Όταν κηρύχτηκε ο πόλεμος², επιστρατεύτηκε αμέσως, δυο ημερών γαμπρός, κι εστάλη ως ανθυπίατρος σ' ένα στρατιωτικό νοσοκομείο των Πατρών. Κατά τη διάρκεια μιας αεροπορικής επιδρομής, τον πήρε ένα βλήμα τη στιγμή που 'τρεχε μ' έναν τραυματιοφορέα να φέρει μέσα έναν πληγισμένο, και τού 'κόψε, έξω από μάς, την καρωτίδα πέρα για πέρα.

Όταν τον έθαψε και γύρισε στην Αθήνα, μάζεψε η καημένη ή Πολυξένη τα ρούχα της και γύρισε στο σπίτι της κυρα- Εκάβης. Τα πεθερικά της δεν τής πρότειναν καν να μείνει μαζί τους. Ακόμα κι όταν έμαθαν ότι ήταν έγκυος, δε ζήτησαν ούτε μια φορά να τη δουν. Ως τότε την είχαν ανεχθεί προς χάριν του Αλέξανδρου, έναν γιο τον είχαν, δεν ήθελαν να τον κακοκαρδίσουν. Μα όταν έλειψε εκείνος απ' τη μέση, άρχισαν να της κάνουν μούτρα. Ποιος ξέρει; Ίσως, στα βάθη της καρδιάς τους, να τη θεωρούσαν υπεύθυνη για τον θάνατό του. Οι άνθρωποι είναι καμιά φορά τρομερά παράλογοι. Και βρέθηκε, το καημένο το κορίτσι, όχι μόνο στον ίδιο παρονομαστή, αλλά σε πολύ χειρότερο. Γιατί την άφησε μεν με μερικά λεφτά και μια μικρή σύνταξη πού της επέτρεπαν στο εξής να ζει χωρίς να παλεύει για ένα ψωρομεροκάματο, αλλά και μ' ένα μωρό στην κοιλιά και με την καρδιά, όπως λένε, κομμάτια. Αλλ' ή Πολυξένη, αντίθετ' απ' τη μάνα της, ήταν από κείνους τούς στωικούς τύπους ανθρώπων πού δε διαμαρτύρονται ποτέ φωναχτά για τη μοίρα τους, που δεν

² Ο Ελληνοϊταλικός, το 1940

μιλάνε ποτέ για τον εαυτό τους, που δεν σ' ανοίγουν εύκολα την καρδιά τους. Αν και την εποχή εκείνη, μ' όλο που ήρθε κάμποσες φορές στο σπίτι και με την κυρά-Εκάβη και μόνη της, δε μου δόθηκε βέβαια αρκετός καιρός να τη γνωρίσω. Όταν έκανε, στα τέλη Φεβρουάριου, την αποβολή, αν πιστέψουμε πώς ήταν αποβολή, ο γιατρός διέταξε αλλαγή κλίματος. Αποφάσισε να πάει να μείνει με την Ελένη — η Ελένη είχε εγκατασταθεί εν τω μεταξύ στην Καλαμάτα, για να 'ναι κοντά στο «λεγάμενο» — κι έκανα σχεδόν τρία χρόνια να την ξαναδώ.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 20)

Να συνοψίσεις, σε 60-70 λέξεις, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της έμφυλης βίας, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

(Μονάδες 20)

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 10):

1. Η παρουσία της έμφυλης βίας σε όλες τις χώρες του πλανήτη μπορεί να γίνει αντιληπτή μέσα από τις σχετικές καταγγελίες που γίνονται συχνά.
2. Το θύμα της έμφυλης βίας αισθάνεται ότι δεν αποτελεί αυτόνομη προσωπικότητα και ότι δεν ασκεί έλεγχο στη ζωή του.
3. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της χρόνιας κακοποίησης είναι κύριος λόγος για τον οποίο το θύμα δεν θεωρείται άμοιρο ευθυνών που δεν καταγγέλλει τη βία που υφίσταται.
4. Το αίτημα για βοήθεια από την πλευρά των θυμάτων συμβαδίζει συχνά με συναισθήματα φόβου και ενοχής για ό,τι τους συνέβη.
5. Είναι σημαντικό να παρακινείται το θύμα έμφυλης βίας να κάνει αποκαλύψεις, χρειάζεται, ωστόσο, και να λαμβάνονται μέτρα για την ασφάλειά του.

β. Να εντοπίσεις δύο (2) κοινά χαρακτηριστικά στη συμπεριφορά των θυμάτων έμφυλης βίας, όπως παρουσιάζονται στα Κείμενα 1 και 2 (μονάδες 2), και να σχολιάσεις ποιο θεωρείς εσύ ως το πιο σοβαρό (μονάδες 3). (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Ποια είναι η βασική θέση των αρθρογράφων στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4); Πώς οργανώνεται το κείμενο στις παραγράφους αυτές, για να πειστεί ο αναγνώστης για την ορθότητα της θέσης τους (μονάδες 6) ;

Μονάδες 10**Ερώτημα 3° (μονάδες 10)**

Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός της αρθρογράφου στο Κείμενο 2; (μονάδες 2) Να αναφέρεις τέσσερις (4) γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες διαμορφώνεται το ύφος του κειμένου, ώστε να υπηρετεί τον σκοπό αυτό (μονάδες 8).

Μονάδες 10**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)**

Πώς αντιμετωπίζει την Πολυξένη η οικογένεια του άντρα της μετά τον θάνατό του και γιατί; Εσύ δικαιολογείς την αντιμετώπισή αυτή ή όχι και γιατί; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15**ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)**

Στο πλαίσιο εκστρατείας ενάντια στην έμφυλη βία γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου. Σε αυτό διατυπώνεις προτάσεις για την υιοθέτηση δράσεων και συμπεριφορών που προστατεύουν τα θύματα έμφυλης βίας στο σχολείο και στην τοπική κοινωνία (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

Κείμενο 1**Διεθνές Δίκαιο για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Ερωτήσεις και Απαντήσεις**

Το παρακάτω κείμενο είναι αποσπάσματα από το ομώνυμο βιβλίο της Leah Levin, σε μετάφραση – επιμέλεια: Π. Νάσκου - Περράκη, Κ. Ταραρά & Κ. Χαϊνογλου, Εκδόσεις Θέμις, 2012.

2. Είναι τα δικαιώματα του ανθρώπου παγκοσμίως αποδεκτά;

Οι αξίες της αξιοπρέπειας και της ισότητας όλων των μελών της ανθρωπίνης φυλής, όπως πολλές βασικές αρχές οι οποίες διέπουν αυτά που σήμερα αποκαλούμε δικαιώματα του ανθρώπου, απαντώνται σχεδόν σε κάθε κουλτούρα και πολιτισμό, σε κάθε θρησκεία και φιλοσοφική παράδοση. Η ιδέα ότι υπάρχουν κοινοί κανόνες για όλους τους πολίτες χρονολογείται πολλούς αιώνες πριν. Καμία παράδοση δεν αρνείται την ύπαρξη μιας θεμελιώδους ευημερίας του ανθρώπου, η άνθηση της οποίας απαιτεί τον σεβασμό των σημαντικότερων αναγκών του. Κάποιοι αμφισβητούν τη σημασία αυτής της παραδοχής στην πράξη. Ωστόσο, τα δικαιώματα του ανθρώπου αποτελούν ένα μέσο να θεσπίζεται μια ελάχιστη κατανόηση του περιεχομένου της ανθρωπίνης ευημερίας και θέτουν ως εκ τούτου ένα όριο το οποίο οι αμφισβητήσεις δεν θα πρέπει να παραβιάζουν. Καμία αντιπαράθεση δεν πρέπει να δικαιολογεί την απώλεια αθώων ανθρώπων, να καθιστά τον βιασμό αποδεκτό, ή να επιτρέπει σε μια κυβέρνηση να εκθέτει τον πληθυσμό της σε λιμοκτονία. Καμία διαφωνία δεν μπορεί να δικαιολογήσει την εξαφάνιση αυτών με τους οποίους διαφωνούμε. [...]

15. Πόσο αποτελεσματική είναι η διαδικασία των εκθέσεων υπό το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα;

Από τη στιγμή που η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν έχει κανένα άλλο μέσο πίεσης πέρα από τις παρατηρήσεις της, η εξουσία της είναι περιορισμένη και η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου εξαρτάται σε τελική ανάλυση από τη συμμόρφωση σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, η δημόσια εξέταση των εκθέσεων εμπεριέχει το θετικό στοιχείο της άσκησης πειστικής πίεσης στις κυβερνήσεις, καθώς οι κυβερνήσεις είναι γενικά ευαισθητοποιημένες στη δημόσια προβολή της επίδοσής τους ως προς την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Επιπλέον, πρωταρχικός στόχος της Επιτροπής είναι να αναπτύξει έναν εποικοδομητικό διάλογο με τα κράτη και έτσι να προαγάγει τη συμμόρφωσή τους με τις διατάξεις του Συμφώνου.

Πολλά κράτη ανταποκρίνονται θετικά στις καταληκτικές παρατηρήσεις και συστάσεις της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Για παράδειγμα, η Ελβετία ανακάλεσε ένα ομοσπονδιακό διάταγμα που αφορούσε στις πολιτικές ομιλίες και το οποίο περιόριζε την ελευθερία έκφρασης των αλλοδαπών χωρίς άδεια μόνιμης παραμονής. Η κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας τροποποίησε τη νομοθεσία σχετικά με τη γη των αυτοχθόνων και το δικαίωμα τους επί των φυσικών της πόρων και ταυτόχρονα διέθεσε για το σκοπό αυτό κρατικά κονδύλια, ενισχύοντας έτσι τα δικαιώματα των Μαορί, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συμφώνου.

Κείμενο 2

Η γκιλοτίνα τραυμάτισε τον Ουγκό

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο της Τατιάνας Τσαλίκη – Μηλιώνη στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 24/11/2008.

Ο Βικτόρ Ουγκό αφιέρωσε σημαντικό μέρος της ζωής του και του έργου του στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αγωνίστηκε με πάθος για τον εκσυγχρονισμό του Κοινοβουλίου, την εξυγίανση της Δικαιοσύνης, την κατάργηση της θανατικής ποινής, τη δωρεάν εκπαίδευση, τα δικαιώματα των γυναικών, είτε αναφερόμενος σε γενικές θεωρήσεις είτε σε ιδιαίτερες και συγκεκριμένες περιπτώσεις. Αγωνίστηκε δηλαδή για όλα τα καίρια ζητήματα του 19^{ου} αιώνα που εξακολουθούν να είναι και σήμερα επίκαιρα.

Σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής, πρόκειται για μια επίμονη στράτευση σε όλη τη μακρά διάρκεια του βίου του που απέρρευσε από προσωπικά βιώματα και εμπειρίες που έχουν σχέση με τις δημόσιες εκτελέσεις και τη φρίκη που αυτές προκαλούν. [...]

Από τα παιδικά ακόμη και τα εφηβικά του χρόνια θα πληγωθεί βαθύτατα από τέτοιες εμπειρίες τις οποίες οι μελετητές του θα χαρακτηρίσουν τραυματικές. Εικόνες τρόμου και φωνές πόνου θα τον συνοδεύουν χωρίς έλεος. Το 1811 διασχίζοντας τα Πυρηναία με τη μητέρα του και τον αδελφό του, πηγαίνοντας στη Μαδρίτη για να συναντήσουν τον πατέρα του, στρατηγό της Στρατιάς του Μ. Ναπολέοντα, στο Burgos, θα δει την εκτέλεση ενός καταδίκου και η φρίκη της σκηνής θα τον διαποτίσει. Το 1828 – είναι δεν είναι 16 χρόνων – θα παρακολουθήσει στην πλατεία του μεγάρου των Δικαστηρίων, του Palais de Justice, τον στιγματισμό με πυρωμένο σίδερο μιας κοπέλας που είχε κατηγορηθεί για κλοπή. Εκείνη τη μέρα πήρε όρκο να αγωνιστεί χωρίς δισταγμό.

Η γκιλοτίνα, η μηχανή που επινόησε ο Γκιγιωτέν, «είναι για τον Ουγκό πρώτα πρώτα ισχυρή συγκίνηση και οπτική φαντασία». Αργότερα θα αναπτύξει μια στέρεη

επιχειρηματολογία που βασίζεται στην κοινή λογική για το απόλυτο αγαθό, που είναι η ανθρώπινη ζωή. Από τη θέση του δημοσίου ανδρός, φορτωμένος τιμές και διακρίσεις από την πολιτεία (βουλευτής, γερουσιαστής, μέλος της Βουλής των Ομοτίμων, μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας), δεν θα πάψει να στηλιτεύει την κοινωνική αδικία και να διεκδικεί για τον άνθρωπο τη θέση που του αρνείται η κοινωνία. Η επανάσταση του 1830 και ο νέος «βασιλιάς – πολίτης» Λουδοβίκος Φίλιππος θέτουν επί τάπητος τα κοινωνικά ζητήματα που θα έχουν προτεραιότητα έναντι των πολιτικών. Μεταξύ αυτών και τη θανατική ποινή. Η επανάσταση αυτή, καθώς και του 1848, επιταχύνει την προσχώρησή του στις φιλελεύθερες δυνάμεις, που μέσα στα ιστορικά συμφραζόμενα της εποχής χαρακτηρίζονται προοδευτικές.

Κείμενο 3

ΧΑΝΑ ΚΕΝΤ (1985 -)

Έθιμα ταφής

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο βιβλίο της Κεντ, σε μετάφραση της Μαρίας Αγγελίδου, εκδόσεις Ίκαρος, 2013. Πρωταγωνίστρια του βιβλίου είναι η Άγνες Μάγκνουσντότιρ, η τελευταία γυναίκα στην οποία επιβλήθηκε η θανατική ποινή στην Ισλανδία, το 1829.

Είπαν ότι πρέπει να πεθάνω. Είπαν ότι έκλεψα την ανάσα άλλων ανθρώπων και τώρα κι αυτοί να κλέψουν τη δική μου. Φαντάζομαι, λοιπόν, πως είμαστε όλοι φλόγες κεριών που φέγγουν θαμπά, τρεμοσβήνουν στο σκοτάδι και στο φύσημα του αέρα, και μέσα στην ησυχία της κάμαρας ακούω βήματα, βήματα τρομερά που έρχονται, έρχονται να με σβήσουν και να διώξουν τη ζωή μου μακριά από μένα σε μία γκριζα τολύπα¹ καπνού. Θα χαθώ, θα σκορπίσω στον αέρα και στη νύχτα. Θα μας σβήσουν όλους, τον έναν μετά τον άλλο, ώσπου να μείνει μόνο το δικό τους φως και μ' αυτό να βλέπουν τον εαυτό τους. Πού θα είμαι τότε εγώ;

Όρες ώρες μου φαίνεται πως το ξαναβλέπω το αγρόκτημα να καίγεται μέσα στο σκοτάδι. Όρες ώρες νιώθω τον πόνο του χειμώνα βαθιά στα πνευμόνια μου, μου φαίνεται πως βλέπω τις φλόγες να καθρεφτίζονται στον ωκεανό, το παράξενο το νερό, πως τρέμει το στο φως. Υπήρχε μία στιγμή εκείνη τη νύχτα που γύρισα και κοίταξα πίσω. Κοίταξα πίσω και είδα τη φωτιά, κι αν γλείφω το δέρμα μου, γεύομαι ακόμα το αλάτι. Τον καπνό.

Δεν έκανε πάντα τόσο κρύο.

Ακούω βήματα.

¹ Το μικρό κομματάκι καπνού που ταξιδεύει στον αέρα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λαθεμένες, σύμφωνα με τα νοήματα των Κειμένων 1 & 2. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, παραθέτοντας σχετικά χωρία - αποσπάσματα από τα κείμενα:

1. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι δυνατόν να εντοπιστούν στο σύνολο των ανθρώπινων πολιτισμών. (Κείμενο 1)
2. Η παρουσία των κανόνων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι, αποκλειστικά, προϊόντων σύγχρονων, εξελιγμένων κοινωνιών. (Κείμενο 1)
3. Οι εθνικές κυβερνήσεις μπορούν να νομοθετούν κατά βούληση καθώς οι θέσεις των Εκθέσεων της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν έχουν πολιτικό κόστος. (Κείμενο 1)
4. Ο Βίκτορ Ουγκό αφιέρωσε τη ζωή και τη δράση του στην προώθηση της κατάργησης της θανατικής ποινής, και λόγω προσωπικών βιωμάτων. (Κείμενο 2)
5. Η θέση του Ουγκό ότι το «απόλυτο αγαθό», είναι η ανθρώπινη ζωή βασίστηκε σε φιλοσοφικά και θεολογικά ρητορικά σχήματα, ώστε να είναι πιο πειστική. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 επιλέγεται, στις περισσότερες περιπτώσεις, η ενεργητική σύνταξη. Λαμβάνοντας υπόψη τη διαλογική μορφή του κειμένου: να σχολιάσετε τους λόγους για τους οποίους προκρίθηκε αυτή η σύνταξη, παραθέτοντας και χαρακτηριστικά χωρία (μονάδες 4) και την αποτελεσματικότητά της αναφορικά με την πειστικότητα των λεγομένων (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποιοι είναι οι «μοχλοί πίεσης» για την εφαρμογή ή/και την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα Κείμενα 1 & 2; (μονάδες 4). Αυτοί οι «μοχλοί πίεσης» συνοδεύονται από παραδείγματα, να τα εντοπίσεις στα Κείμενα (μονάδες 2) και να αξιολογήσεις τον ρόλο τους στην κάθε περίπτωση; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Αξιοποιώντας τρία στοιχεία του Κειμένου 3 να αναφερθείς στη συναισθηματική κατάσταση στην οποία, κατά τη γνώμη σου, βρίσκεται η ηρωίδα του Κειμένου 3. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται σε σχέση με αυτήν; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Απόσπασμα από άρθρο της Geneviève Clastres, επιμέλεια Β. Παπακριθόπουλος, πηγή: <https://www.avgi.gr/insets/10907>, *Monde Diplomatique*, 3.2.2020.

Κάθε χρόνο περίπου πενήντα φυσικά τοπία ή τοποθεσίες πολιτιστικού ενδιαφέροντος καταθέτουν την υποψηφιότητά τους προκειμένου να ενταχθούν στον κατάλογο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και να αναγνωριστεί η ανάγκη προστασίας τους προς όφελος ολόκληρης της ανθρωπότητας. Ωστόσο, χορηγώντας την πιστοποίηση, η UNESCO επηρεάζει έντονα τις τουριστικές ροές. Το τουριστικό ρεύμα είναι οικονομικά αποδοτικό, μπορεί όμως να αποδειχθεί και καταστροφικό.

«Ξαφνικά, το Αλμπί άρχισε να υπάρχει στον παγκόσμιο χάρτη. Η ένταξη της επισκοπικής πόλης στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά της UNESCO [Οργανισμός του ΟΗΕ για την εκπαίδευση, την επιστήμη και τον πολιτισμό] πραγματοποιήθηκε στις 31 Ιουλίου 2010. Το επόμενο πρωί πλήθη συνέρρεαν στην πόλη: ο κόσμος έκανε παράκαμψη για να έρθει να τη δει». Η Μαρί Εβ Κορτές, διευθύντρια Πολιτιστικών Υποθέσεων, Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διεθνών Σχέσεων του Αλμπί, θυμάται πολύ καλά εκείνη την ημέρα που άλλαξε τη ζωή της πόλης με τα κτήρια από κόκκινα τούβλα και τους 52.000 κατοίκους. Έκτοτε, ο αριθμός των τουριστών υπερδιπλασιάστηκε: από 700.000 σε 1,1 εκατομμύρια το 2011, σε 1,5 εκατομμύρια το 2016, σε κάπως λιγότερους το 2017...

Η ένταξη στον κατάλογο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς συμβάλλει στην αύξηση της αναγνωρισιμότητας και της καθιέρωσης τόπων που ήδη παρουσιάζουν υψηλή επισκεψιμότητα. Ωστόσο, όντως υπάρχει ένα «φαινόμενο UNESCO». Η Μαρία Γκραβαρί - Μπαρμπάς, διευθύντρια της έδρας UNESCO Πολιτισμός, Τουρισμός, Ανάπτυξη στο Πανεπιστήμιο Παρίσι 1 (Πάνθεον - Σορβόνη) διευκρινίζει: «Η πιστοποίηση αποτελεί την εγγύηση της ποιότητας του τόπου είτε πρόκειται για τοπίο είτε για τοποθεσία πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Για τους δυνητικούς επισκέπτες αποτελεί μια αναγνώριση».

Προκειμένου να ανταποκριθεί στις επιπτώσεις της ένταξής του στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά, το Αλμπί αναγκάστηκε να εκπονήσει ένα σχέδιο διαχείρισης. Αποσκοπούσε στη διαφύλαξη της εξαιρετικής και οικουμενικής αξίας της προστατευόμενης

τοποθεσίας, αλλά ταυτόχρονα και στη μακροπρόθεσμη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών ώστε να μην μετατραπεί η πόλη σε μουσείο. Όπως εξηγεί η Μαρία Γκραβαρί - Μπαρμπάς, «μερικές φορές, εξαιτίας υπερβολικά καλών προθέσεων, η ένταξη στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να αποδειχθεί προβληματική». [...]

Πρόκειται για χαρακτηριστική περίπτωση της διττής φύσης του τουρισμού: προωθείται και ενθαρρύνεται επειδή φέρνει συνάλλαγμα, οικονομική ανάπτυξη και ελπίδες, γίνεται όμως επικίνδυνος μόλις ανατραπούν οι ισορροπίες. Οι επισκέπτες καταστρέφουν τις τοποθεσίες που λατρεύουν (απογύμνωση του εδάφους γύρω από τα μνίρ του Καρνάκ με αποτέλεσμα να τίθεται σε κίνδυνο η σταθερότητά τους, διάβρωση των μονοπατιών του Πυί ντε Ντομ, φθορές στο σπήλαιο του Λασκώ, υπερβολικός αριθμός τουριστών που προκαλεί φθορές στο Μάτσου Πίτσου...) και προκαλούν την αγανάκτηση των κατοίκων που τους περίμεναν.

Κείμενο 2

Από το βιβλίο του Ηλία Βενέζη «Στις ελληνικές θάλασσες», Μυθιστόρημα του Ιονίου και του Αιγαίου, εκδ. Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα, 1973.

Το νησί έχει κυριολεκτικά λεηλατηθεί. Από τη ζωγραφική, απ' τους τουρίστες, απ' τους Αθηναίους εισβολείς του καλοκαιριού. Τι να γυρέψει κανείς πια απ' τη Μύκονο ύστερα από τόση λεηλασία; Κι όμως, το ταξίδι για τη Μύκονο, το όραμά της, είναι φωτιά που καίει, φωνή μυστική, δύναμη σαν τον έρωτα. Είναι μια ανάγκη που δεν έχει να κάμει τίποτα με το σώμα, με τις αισθήσεις. Είναι μια λειτουργία ψυχική αυτή η έλξη, ένας δαίμονας που σε φωνάζει να ενδώσεις –όχι για να χαρείς, όχι για να κερδίσεις μια νίκη, ένα θέαμα, μια μορφιά, μια λύτρωση. Αλλά το εναντίον, για να βασανιστείς μες στην αίσθηση της ύλης που αποπνευματώνεται, μιας διάρκειας συνθεμένης από φως, από αγέρα και απ' τα έρημα λεοντάρια της Δήλου. Αναπολώ τόσα τοπία του ξένου κόσμου που αξιώθηκα να δω: τα μεγάλα, φλογισμένα φθινοπωρινά δάση της Νέας Αγγλίας, την ατέλειωτη περιοχή των μεγάλων λιμνών της αμερικανικής ηπείρου, τους καταρράχτες του Νιαγάρα, το εξάισιο μεγάλο φαράγγι, το Γκράν Κάνυον, τα βουνά του Κολοράντο, τις όχθες του Μισισσιπή, την έρημο του Νέου Μεξικού, τον κόλπο του Μεξικού, τις λευκές νύχτες του Λένινγκραντ, πλάϊ στον Νέβα, τον Ειρηνικό, την Αφρική. Υπάρχει μεγαλείο και ομορφιά σ' όλα αυτά, όραμα συντριπτικό. Όμως τίποτα απ' όλα αυτά δεν παραβάλλεται με τούτο το άσπρο, αιγαιοπελαγίτικο νησάκι. Όλα εκεί είναι κάτι συγκεκριμένο, δύναμη της Δημιουργίας. Όλα εδώ είναι αφαίρεση διαρκής, αποπνευματώση της ύλης. Εκτός από τον Όλυμπο, από την κορυφή του, πουθενά το θείο στην Ελλάδα δεν αποκαλύφθηκε τόσο όσο εδώ, μέσω του

φωτός, στη Μύκονο και στη Δήλο. Αλλά αυτό το πνεύμα που πνέει πάνω απ' τα δυό νησιά, που βρέχει επί δικαίους και αδίκους, που φαίνεται να είναι στο χέρι του καθενός να το αισθανθεί, πόσο αλήθεια είναι δυσπρόσιτο, ορμητικό. Πόση προετοιμασία της ψυχής χρειάζεται, πόση ευλογία –για να μη γίνει να περάσεις απ' τη Μύκονο και τη Δήλο και φύγεις τόσο έρημος όσο όταν πήγαινες.

Κείμενο 3

Ο Μύλος του Παπά

Βασίλης Κατσαβός, μυθιστόρημα «Ανταριασμένα Χρόνια», Αθήνα: 1984.

Ο Μύλος του Παπά ήταν ένας παλιός, πολύ παλιός, και σχεδόν ξεχαρβαλωμένος νερόμυλος. Σε μια εποχή που οι κίλυντροι και η πετρελαιομηχανή είχαν αχρηστέψει όλους τους παλιούς μύλους, ετούτος εδώ εννοούσε να αντιστέκεται πεισματικά στους νέους καιρούς. Και άμα έμπαινε το καλοκαίρι έβαζε μπροστά τη μεγάλη σμυριγδόπετρα και άλεθε με κείνο το άπαυο και μονότονο τραγούδι του. Δε σταματούσε παρά αργά το Χειμώνα που ο κόσμος εξαντλούσε τα γεννήματά του, και πια δεν του έφερναν αλέσματα.

Η αλήθεια είναι πως έβγαζε το αλεύρι λιγάκι χοντρούτσικο, και άλεθε τόσο αργά, που δεν ήταν να μη λογαριάσεις το χασομέρι. Όμως παρόλο τούτο ο κοσμάκης από τα γύρω χωριά τον προτιμούσε από τους κιλιντρόμυλους. Όχι μονάχα γιατί είχε φθηνότερο αλεστικό, ούτε και μόνο από μια παμπάλαιη συνήθεια που του ήταν πολύ αγαπητή, αλλά γιατί εδώ του δίνονταν η ευκαιρία να κοσμανταμωθεί, να πει τα βάσανά του με την ησυχία – του, να τσουγκρίσει κάνα ποτήρι με ρακί, και τελοσπάντων να το ρίξει όξω μια φορά.

Ήταν καταχωνιασμένος βαθιά στη ρεματιά που βροντοκοπούσε αφρισμένη Χειμώνα – Καλοκαίρι, ανάμεσα σε παμπάλαια θεόρατα πλατάνια. Την Άνοιξη ο τόπος ανθοβολούσε οργιαστικά και σύννεφα οι πολύχρωμες άβλαβες πεταλούδες φτεροκοπούσαν ανέμελα. Είχε τότε τόση ομορφιά και τόση χάρη ο τόπος, που εδώ ξεχύνονταν όλη η πολιτεία για να γιορτάσουν την πρωτομαγιά, και εδώ έκαναν τις ημερήσιες εκδρομές – τους τα σχολεία.

Τώρα ο μύλος έστεκε βουβός, σταματημένος, θεοσκοτεινός. Και στα ψηλά πλατάνια με τα γυμνά κλαδιά σφύριζε οργισμένα το άγριο ξεροβόρι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Για ποιους λόγους, σύμφωνα με το Κείμενο 1, το Αλμπί αναγκάστηκε να εκπονήσει ένα σχέδιο διαχείρισης των τουριστών; Να απαντήσεις σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

«Τι να γυρέψει κανείς πια απ' τη Μύκονο ύστερα από τόση λεηλασία;» Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις στην ερώτηση που θέτει ο συγγραφέας στο Κείμενο 2 αξιοποιώντας σχετικά νοήματα που αναδεικνύουν τις ομορφιές και ιδιαιτερότητες του νησιού.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον βαθμό στον οποίο αποδεικνύεται ικανοποιητικά – πειστικά η θέση που διατυπώνεται στην εισαγωγή του Κειμένου 1 τεκμηριώνοντας την απάντησή σου.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 πρόθεση του συγγραφέα είναι να κατευθύνει/επηρεάσει τον αναγνώστη, προκειμένου να υιοθετήσει μια θετική στάση προς το νησί που περιγράφει. Να εξηγήσεις με συντομία πώς η χρήση αξιολογικών επιθέτων, η επιλογή του πρώτου και δεύτερου ενικού ρηματικού προσώπου, η αντίθεση και η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας υπηρετούν την παραπάνω πρόθεση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, ο μύλος για τον οποίο γίνεται λόγος στο Κείμενο 3, ποια στάση φαίνεται να παίρνει απέναντί του ο αφηγητής και με ποια εκφραστικά μέσα αυτή αποτυπώνεται; Πιστεύεις ότι τέτοιοι μύλοι και γενικά χτίσματα του παρελθόντος πρέπει σήμερα να τα διατηρούμε; Ανάπτυξε την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Υπόθεσε ότι συμμετέχεις ως μαθητής/-τρια – εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας του σχολείου σου σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου της πόλης ή της περιοχής σου. Θέμα της συζήτησης είναι η προώθηση του αιτήματος να ενταχθεί ένα παραδοσιακό μνημείο της περιοχής σου στον κατάλογο της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ουνέσκο. Σε 300-350 λέξεις να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με το αίτημα. Στην ομιλία σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 30

Κείμενο 1**[Επιτυχής μεταμόσχευση πνεύμονα]**

Το ακόλουθο άρθρο της Γεωργίας Σκιτζή αναρτήθηκε στον ιστότοπο www.healthweb.gr στις 15.10.2020 (ανακτήθηκε στις 06.09.2022).

Ένας άνδρας 62 ετών είναι ο λήπτης πνεύμονα σε μεταμόσχευση που πραγματοποιήθηκε στις 10 Ιουλίου στο Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο. Ο άνδρας μάλιστα έλαβε και εξιτήριο πριν από λίγες μέρες και πλέον προσαρμόζεται στη νέα ζωή που του προσέφερε η επιστήμη.

Πρόκειται για μια εξαιρετικά πολύπλοκη και δύσκολη χειρουργική επέμβαση και έγινε δυσκολότερη λόγω των αντιξωών συνθηκών που έχει φέρει η πανδημία. Το χειρουργείο διήρκεσε 10 ώρες και έγινε από ομάδα χειρουργών και αναισθησιολόγων του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου. [...] Η επίσημη ανακοίνωση αναφέρει: «Στον 62χρονο άνδρα, στον οποίο απέμεναν μόλις λίγοι μήνες ζωής, δόθηκε μια δεύτερη ευκαιρία. Η επιτυχημένη μεταμόσχευση αποτελεί για όλους μας μια υπενθύμιση της ανάγκης για επάρκεια μοσχευμάτων στη χώρα μας, καθώς και της σημασίας που έχει η αύξηση των δωρητών οργάνων για το πολύτιμο “δώρο” της ζωής».

Πρόκειται, λοιπόν, για την πρώτη μεταμόσχευση πνεύμονα στη χώρα μας μετά από 10 χρόνια, η οποία και στέφθηκε με επιτυχία, ανοίγοντας το δρόμο για μια συνεχή προσπάθεια ενίσχυσης της μεταμοσχευτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Με αφορμή την επιτυχή αυτή ολοκλήρωση της μεταμόσχευσης, ο καθηγητής Ιωάννης Ν. Μπολέτης έκανε σχετικές δηλώσεις:

«Θέλω καταρχάς να συγχαρώ την ομάδα μας, τους γιατρούς και τους νοσηλευτές που έλαβαν μέρος σε αυτή την εξαιρετικά πολύπλοκη και δύσκολη μεταμόσχευση, μεταφέροντας παράλληλα τις ευχές όλων μας για γρήγορη και πλήρη ανάρρωση του 62χρονου λήπτη του μοσχεύματος. Η πρώτη μεταμόσχευση πνεύμονα στη χώρα μας, μετά από 10 χρόνια, αποτελεί μια κομβική στιγμή στην 27χρονη πορεία του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου και ένα σημαντικό βήμα στην προσπάθεια προώθησης της μεταμοσχευτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα.

Μέσα από την Εθνική Πρωτοβουλία του Ιδρύματος Ωνάση, την πολύτιμη εμπειρία και την τεχνογνωσία του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων και τη μέχρι τώρα εμπειρία των διαφόρων μονάδων μεταμόσχευσης, μπαίνουμε σε μια «νέα εποχή» για τις μεταμοσχεύσεις, με στόχο να βγει η χώρα μας από το σημερινό τέλμα.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι μεταμοσχεύσεις είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων και πως ο καθένας μας μπορεί να βρεθεί σε αυτή τη θέση. Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια βρίσκεται στα χέρια όλων μας, καθώς προϋπόθεση για περισσότερες μεταμοσχεύσεις είναι η αύξηση των δωρητών οργάνων».

Κείμενο 2

Η «μη ηθική» πλευρά των μεταμοσχεύσεων

Ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το βιβλίο του Μητροπολίτου Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικολάου, «Αλλήλων Μέλη»: Οι μεταμοσχεύσεις στο φως της Ορθόδοξης θεολογίας και ζωής, Κέντρο Βιοϊατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας, Αθήνα, 2005, σ. 63-69.

Είναι αλήθεια πως το θέμα των μεταμοσχεύσεων διχάζει την κοινή γνώμη. Ενώ είναι αρκετοί αυτοί που ένθερμα τις υποστηρίζουν και τις διαφημίζουν ως πρωτοποριακή και επαναστατική ιατρική μέθοδο, δεν είναι ευκαταφρόνητος ο αριθμός αυτών που συχνά εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους, ενίοτε με έντονο τρόπο, τόσο για την ουσιαστική τους προσφορά στην υγεία, όσο και για το ηθικό τους υπόβαθρο.

Οι βασικοί άξονες γύρω από τους οποίους στρέφεται η κριτική κατά των μεταμοσχεύσεων είναι το ενδεχόμενο της διαπίστωσης του εγκεφαλικού θανάτου χωρίς την ακριβή τήρηση των κριτηρίων του, το εμπόριο των οργάνων, η αλόγιστη προβολή των ΜΜΕ προς όφελος και συμφέρον συγκεκριμένων ιατρών και μεταμοσχευτικών κέντρων, η μη δίκαιη κατανομή των μοσχευμάτων και η παραβίαση της λίστας των υποψηφίων ληπτών [...].

Προς αποφυγήν όλων αυτών των παθολογικών φαινομένων, η νομοθεσία, διεθνώς και στον τόπο μας, περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις. Έτσι, η διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου δεν διενεργείται από ένα μόνον ιατρό αλλά από τρεις. Οι ιατροί αυτοί θα πρέπει να έχουν προϋπηρεσία τουλάχιστον δύο χρόνων από την λήψη της ειδικότητός τους. Για να διασφαλισθεί κατά το δυνατόν το ανεπηρέαστον της αποφάσεως της διαγνωστικής ομάδος αποκλείεται από αυτήν κάθε ιατρός που ανήκει στην μεταμοσχευτική ομάδα. [...]

Όσον αφορά στην αγοραπωλησία των οργάνων, κάτι τέτοιο απαγορεύεται ρητά από τον νόμο και μάλιστα κάθε παράβαση τιμωρείται με υψηλό πρόστιμο και φυλάκιση. Παρά ταύτα, κατά καιρούς εμφανίζονται υποστηρικτές της απόψεως ότι μια τέτοια δυνατότητα αφ' ενός αποτελεί δικαίωμα του κάθε ανθρώπου, αφ' ετέρου θα έλυne το πρόβλημα της ελλείψεως μοσχευμάτων.

[...] Συχνά στα δημοσιεύματα του Τύπου γίνεται επίσης αναφορά σε περιστατικά ρατσισμού, εγκλημάτων, σκανδαλώδους ευνοίας των επωνύμων και ευπόρων ληπτών. Στον ελλαδικό χώρο δεν υπάρχουν τέτοιες καταγγελίες μέχρι τώρα. Τα φαινόμενα αυτά φαίνεται πως εμφανίζονται συχνότερα στις τριτοκοσμικές χώρες. Ίσως τέτοια περιστατικά να κάνουν την εμφάνισή τους μεμονωμένα και στις δυτικές κοινωνίες. [...]

Είναι γεγονός ότι οι μεταμοσχεύσεις αποτελούν αποκλειστικό προνόμιο των πλουσίων και οικονομικά αναπτυγμένων χωρών και γι' αυτό συχνά κατηγορούνται. Κάτι τέτοιο όμως θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι συμβαίνει γενικότερα με την παρεμβατική χειρουργική και άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Η απάντηση σ' αυτήν την πρόκληση είναι η πρόοδος της επιστήμης που οδηγεί σε αποτελεσματικότερη και φθηνότερη τεχνολογία, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φαρμάκων, η επινόηση πιο απλουστευμένων χειρουργικών τεχνικών, η εξεύρεση μοσχευμάτων κ.λπ.

Τα ΜΜΕ αποτελούν έναν άλλον τομέα κακοποίησης των μεταμοσχεύσεων. Συχνά είτε με υπερβολές τις δυσφημούν είτε με άδικες προβολές συγκεκριμένων ατόμων και περιστατικών τις κακοδιαφημίζουν. [...]

Η απάντηση σ' αυτήν την κατάσταση είναι η αποξένωση των επί μέρους μεταμοσχευτικών γεγονότων και επιτυχιών από την προβολή των συγκεκριμένων προσώπων και τα ΜΜΕ. Η δημοσιογραφική προβολή των μεταμοσχεύσεων θα είναι ανεκτίμητη, όταν οι κάμερες και τα μικρόφωνα μεταφερθούν από την Μονάδα Εντατικής Θεραπείας στα studios των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών.

Κείμενο 3

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991)

Φιλοσοφία

Το ποίημα δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Τομές», τ. 9, Φεβρουάριος 1977. Βλ. Αλέξανδρος Αργυρίου, Η Ελληνική Ποίηση. Ανθολογία και Γραμματολογία, τόμος Δ', εκδ. Σοκόλη, Αθήνα, 1979, σ. 208.

Το σύμπαν ολόκληρο είναι ένα όστρακο
που εκκολάφθηκε μέσα του τ' ακριβό
μαργαριτάρι ο άνθρωπος.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να καταγράψεις σε 50-60 περίπου λέξεις τις νομοθετικές διατάξεις με τις οποίες επιδιώκεται, σύμφωνα με το Κείμενο 2, να αποφευχθούν τα παθολογικά φαινόμενα που συνδέονται με τις μεταμοσχεύσεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει η αρθρογράφος απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 αποτελεί παράδειγμα αποδεικτικού λόγου που έχει ως σκοπό να ενημερώσει και να πείσει τον αναγνώστη. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που ενισχύουν την πειστικότητα των νοημάτων (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς υπηρετούν την παραπάνω πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Έτσι, η διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου δεν διενεργείται από ένα μόνον ιατρό αλλά από τρεις». Να μετατρέψεις, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, την παραπάνω πρόταση του Κειμένου 2 στην αντίθετη σύνταξη (μονάδες 2) και να σχολιάσεις τις διαφοροποιήσεις που παρατηρείς στο ύφος του λόγου (μονάδες 4).

β. «Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι μεταμοσχεύσεις είναι η μοναδική θεραπευτική απάντηση σε τελικού σταδίου ανεπάρκεια οργάνων και πως ο καθένας μας μπορεί να βρεθεί σε αυτή τη θέση. Το “κλειδί”, ωστόσο, σε αυτή την προσπάθεια βρίσκεται στα χέρια όλων μας, καθώς προϋπόθεση για περισσότερες μεταμοσχεύσεις είναι η αύξηση των δωρητών οργάνων». Να εντοπίσεις στο απόσπασμα του Κειμένου 1 ένα σημείο στο οποίο το μήνυμα εκφέρεται με βεβαιότητα (μονάδες 2) και να μετατρέψεις τον τρόπο εκφοράς του έτσι, ώστε να δηλώνεται πιθανότητα (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι είναι ο άνθρωπος για το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Ως εκπρόσωπος του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου σου καλείσαι να συντάξεις μία ομιλία (350-400 λέξεων) στο πλαίσιο ημερίδας για το μέλλον των μεταμοσχεύσεων. Αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2:

α) να σχολιάσεις τις προκλήσεις που σχετίζονται με τις μεταμοσχεύσεις στη σύγχρονη εποχή και
β) να αναφέρεις τρεις συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους μπορούν αυτές οι προκλήσεις να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

Μονάδες 30

Κείμενο 1

Η αναγκαιότητα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Συνομεικμένο άρθρο του Δημήτρη Καλαϊτζίδη, προέδρου του Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. Δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 3 Δεκεμβρίου 2007.

Όλα τα σημαντικά γεγονότα που διαδραματίζονται αυτή τη στιγμή σε όλο τον πλανήτη έχουν μια αδιαμφισβήτητη περιβαλλοντική διάσταση. Από την αύξηση της τιμής του πετρελαίου, τη χρόνια διένεξη Ισραηλινών-Παλαιστινίων, τις φοβερές πυρκαγιές του τελευταίου καλοκαιριού, τη διαρκή ατμοσφαιρική ρύπανση της Αθήνας, τη ρύπανση των επιφανειακών και των υπόγειων νερών κ.ά., όλα αυτά τα φαινόμενα άσχετα μεταξύ τους γεγονότα σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με το περιβάλλον. Οι καμπάνες και οι σειρήνες της προειδοποίησης για την κατάρρευση του παγκόσμιου οικοσυστήματος ηχούν εδώ και πολλά χρόνια. Η ζημιά που έχει υποστεί το περιβάλλον σε πλανητική, εθνική και τοπική κλίμακα πλησιάζει τα όρια του μη αντιστρεπτού.

1. Αλλαγές στα κυρίαρχα πρότυπα

Είναι σαφές ότι, προκειμένου να διατηρήσουμε μέρος της υγείας του παγκόσμιου οικοσυστήματος, θα πρέπει να συναινέσουμε στη ριζική αλλαγή κυρίαρχων όψεων των πολιτικοοικονομικών συστημάτων εντός των οποίων ζούμε. Το κυρίαρχο πρότυπο παραγωγής και κατανάλωσης, το κυρίαρχο αναπτυξιακό πρότυπο, ο κυρίαρχος καταμερισμός πόρων, εργασίας και κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα θα πρέπει να τροποποιηθούν ριζικά, αν η ανθρωπότητα επιθυμεί ειλικρινά τη διάσωση του πλανητικού οικοσυστήματος και του ίδιου του ανθρώπινου είδους. Λιγότερη κατανάλωση, μηδενική σπατάλη, περισσότερη σκέψη πριν από την αγορά, περισσότερη σκέψη κατά τη χρήση, αποφασιστικότητα για τη διαχείριση, περισσότερη αλληλεγγύη, περισσότερη δέσμευση να συμβάλλουμε στη συνολική αλλαγή που θα ανακόψει την καταστροφική πορεία που επιφυλάσσει το ανθρώπινο είδος για το περιβάλλον, είναι κάποιες προτάσεις που μπορεί να βοηθήσουν.

2. Αλλαγές στην καθημερινή ζωή

Οι αλλαγές στην καθημερινή μας συμπεριφορά δεν είναι εύκολες ούτε επιθυμητές. Επιβάλλεται να γίνουν, για να διασωθεί το περιβάλλον και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής, να εξασφαλιστεί το μέλλον για τις επόμενες γενιές που δικαιούνται μια γη βιώσιμη. Οι αλλαγές αυτές θα επηρεάσουν τον όγκο της παραγωγής και κατανάλωσης, το σύστημα μεταφορών, το ύψος της ανεργίας κ.ά. Για να γίνουν οι αλλαγές αυτές μέρος της καθημερινής πρακτικής του ανθρώπου, μία είναι η πιο ασφαλής και δημοκρατική στρατηγική και ονομάζεται εκπαίδευση. Εκπαίδευση για το περιβάλλον, εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα, εκπαίδευση για την αειφορία. Πολύ σύντομα το κεντρικό κράτος, οι περιφέρειες, οι νομαρχίες, οι δήμοι, οι κοινότητες θα κληθούν να λάβουν αποφάσεις και να διαχειριστούν εξαιρετικά σοβαρά ζητήματα που έχουν σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος (διαχείριση απορριμμάτων, διαχείριση της διαρκούς κυκλοφοριακής συμφόρησης, διαχείριση της ανεπάρκειας ηλεκτρικής ενέργειας, διαχείριση των καυσώνων, διαχείριση της ανεπάρκειας πόσιμου νερού κ.τ.λ.). Αυτά τα σοβαρά προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με συναίνεση και έμπρακτη αποδοχή από τους πολίτες των προτεινόμενων επιστημονικών λύσεων. [...]

Κείμενο 2

Σκίτσο του Osvaldo Gutiérrez Gómez (Osval) από την Κούβα. Αναρτημένο στο <https://cartoonmovement.com/cartoon/climate-justice>.

Κλιματική δικαιοσύνη. Υπερασπιστές των περιβαλλοντικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είμαστε μέρος της φύσης.

Κείμενο 3

Απόσπασμα από τη νουβέλα *Μαύρο Νερό* του Μιχάλη Μακρόπουλου, εκδ. Κίχλη, 2019, σσ. 19-20.

Μαύρο Νερό

[...] Ένας σκύλος τους πήρε για λίγο στο κατόπι. Απ' την πείνα τα κόκαλα πετιόνταν κάτω απ' το πεσί του, έλεγες πως με κάθε κίνηση θα 'σκιζαν το δέρμα – φαινόταν άρρωστος, με θολά μάτια και μαδημένη γούνα. Βάδιζε κι ανάσαινε από συνήθειο, ήδη νεκρός χωρίς ακόμα να το 'χει καταλάβει – ή ίσως το ήξερε, γιατί ποιος μπορεί να πει τι ξέρει ένας σκύλος και τι όχι – κι απλώς η δύναμη της συνήθειας ήταν πιο ισχυρή κι απ' αυτήν του θανάτου ακόμη· όμως μετά απόκαμνε και σωριάστηκε στις λάσπες.

Άφησαν πίσω το σκυλί, αλλά τώρα μπροστά τους ορθωνόταν ένα άλλο ζώο από ατσάλι που το 'χε φάει η σκουριά, και ο τόπος γύρω ήταν γυμνός και σημαδεμένος. Στάθηκαν εκεί που τελείωναν τα δέντρα, στο χείλος της μεγάλης ουλής που ανοιγόταν στο δασωμένο τοπίο. Στο μέσον της δέσποζε η σκουριασμένη αντλία της γεώτρησης. Παραδίπλα το ξωκλήσι της Αγια-Σωτήρας, χωρίς τις βαλανιδιές που άλλοτε το κύκλωναν και το προστάτευαν, στεκόταν παράταιρο στην ουλώδη γη πλάι στο χαλύβδινο είδωλο. Σαν ποίμνιο από πιστούς αυτής της θεότητας, όμοια σκουριασμένο, παλιά φορτηγά και βυτία ήταν αραδιασμένα παραπέρα, εκεί που ξανάρχιζε το δάσος και με τα σπασμένα τους τζάμια, τις γυμνές τους ζάντες, τα ξεκοιλιασμένα τους καθίσματα, ανέπεμπαν δεήσεις στην Αντλία. Για την εξόρυξη, είχαν σπάσει το πέτρωμα με εκατομμύρια τόνους νερού, μαζί μ' ένα μείγμα που η σύνθεσή του ήταν βιομηχανικό απόρρητο, και με άμμο για να μένουν τα ρήγματα ανοιχτά. Δηλητηριώδη συρίγγια ανοίχτηκαν έτσι στη γη κι εκατοντάδες στρέμματα απογυμνώθηκαν. Όταν όμως εγκαταλείφθηκαν οι γεωτρήσεις, το δάσος διεκδίκησε ξανά τον τόπο κι έμειναν μονάχα ουλές σαν αυτή στην Αγια-Σωτήρα, οι χαρακιές των νέων αλλά κιάλας ραγισμένων δρόμων, και σκουριασμένοι αγωγοί και δεξαμενές λυμάτων, που πολλές είχαν πέσει και πια φώλιαζαν ζώα μέσα, κι από τις τρύπες που είχαν ανοιχτεί στους αγωγούς φύτρωναν βάτα. Αρχαία λείψανα ήδη, μες στα πυκνά δέντρα, περίμεναν τον μελλοντικό αρχαιολόγο – στον αλλαγμένο τόπο οι δεξαμενές και οι αγωγοί ήταν τα νέα ορόσημα και σημάδια για τους χωριανούς, αυτούς που σαν ζωντανά απολιθώματα κατοικούσαν ακόμα στα νεκρά χωριά. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να καταγράψεις επιγραμματικά σε 50 περίπου λέξεις τις αλλαγές που προτείνει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Το κείμενο 1 οργανώνεται με τίτλους: έναν υπέρτιτλο και δύο υπότιτλους. Να σχολιάσεις σύντομα σε 50 περίπου λέξεις τη μεταξύ τους νοηματική σύνδεση.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Τι επιδιώκει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 δημοσιεύοντας το κείμενό του στον Τύπο; Να καταγράψεις δύο (2) γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιχειρεί να πραγματοποιήσει τον σκοπό ή τους σκοπούς του.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Συγκρίνοντας τα Κείμενα 1 και 2, να αποδώσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συμπληρωματική οπτική του σκιτσογράφου (Κείμενο 2) για τη στάση μας απέναντι στο περιβάλλον; Πρόσεξε να αναλύσεις στην απάντησή σου τόσο την εικόνα όσο και τη λεζάντα (τον τίτλο κάτω από το σκίτσο).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Εστιάζοντας στην κατάσταση του σκύλου, του φυσικού περιβάλλοντος και των χωριανών, να ερμηνεύσεις το θέμα του Κειμένου 3 αξιοποιώντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου δημιουργούνται διαβάζοντας το κείμενο και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Με αφορμή το σύνθημα «Είμαστε μέρος της φύσης» να συντάξεις μια ομιλία στο πλαίσιο ενός περιβαλλοντικού προγράμματος (350-400 λέξεις). Στην ομιλία σου αυτή καλείσαι να ευαισθητοποιήσεις τους συμμαθητές σου να αλλάξουν τη στάση τους προς το περιβάλλον και για τον σκοπό αυτόν τους προτείνεις τεκμηριωμένα τρεις (3) εφικτές, κατά τη γνώμη σου, λύσεις επεξηγώντας παράλληλα τον ευεργετικό ρόλο που θα έχουν για τη διατήρηση του παγκόσμιου οικοσυστήματος. Μην ξεχάσεις να αξιοποιήσεις δημιουργικά ιδέες από τα Κείμενα 1 και 2.

Μονάδες 30

Κείμενο 1**Η θέση του πολιτισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η κοινοτική φιλοδοξία για μια κοινή πολιτιστική πολιτική**

Το κείμενο αποτελεί διασκευή, για τις ανάγκες της εξέτασης, από τη Διδακτορική Διατριβή της Χριστίνας Παπαδοπούλου που δημοσιεύτηκε το 2021.

Στην κατεύθυνση της διερεύνησης της ενσωμάτωσης του πολιτισμού στις κύριες προβληματικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της κοινοτικής φιλοδοξίας να υλοποιηθεί μια κοινή πολιτιστική πολιτική, ο προβληματισμός μας εκκινεί κατά βάση από το ερώτημα: Στην πολυπολιτισμική και πολύβουη Ευρώπη του σήμερα, που δεν έχει σε τίποτα πια να μοιάσει με τη μικρή Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, τραυματισμένη από πολλαπλές κρίσεις και αντιμέτωπη με προκλήσεις, τι θέση έχει στ' αλήθεια ο πολιτισμός, αλλά και μια συνεκτική και αναγνωρίσιμη ευρωπαϊκή ταυτότητα;

Δε μπορεί κανείς να αμφισβητήσει ότι ο πολιτισμός διείσδυσε ορμητικά και συνέβαλε σημαντικά στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς η διαχείρισή του από τα πρώτα βήματα της Ενωμένης Ευρώπης ταυτίστηκε με τον διάλογο με τους πολίτες και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες τους, τη συλλογική συνείδηση και το αίσθημα του ανήκειν σε μια κοινή ευρωπαϊκή οικογένεια. Κρατά όμως ακόμη αυτήν την ορμή;

Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη. Άλλωστε, τα σύγχρονα μοντέλα πολιτιστικής πολιτικής θεωρούνται πυλώνες αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατάφερε να αρθρώσει μια φιλόδοξη πολιτιστική πολιτική, όπως επιβεβαιώνεται από τα εξής κρίσιμα στοιχεία:

Στοιχείο πρώτο: Η νοηματοδότηση της πολιτιστικής πολιτικής. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η πολιτιστική πολιτική είναι πέρα και πάνω από όλα μια αντίληψη. Μια μακρόπνοη αντίληψη για τον πολιτισμό, με την ευρεία έννοια, για τις τέχνες και τα γράμματα, αλλά και για ευρύτερα πολιτικά ζητήματα (politics) που αφορούν την κουλτούρα της καθημερινής ζωής, την ταυτότητα, τη διαχείριση της μνήμης, την υπεράσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων και την αυτονομία. Η αντίληψη αυτή γίνεται πολιτική (policy).

Στοιχείο δεύτερο: Η επένδυση στη διαφορετικότητα. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα, αλλά και συγκριτικά πλεονεκτήματα, της Ευρώπης είναι η διαφορετικότητα, η πολυφωνία και η πολυγλωσσία. Αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα ως αναζωογονητικό στοιχείο και θέτοντάς την στο κέντρο της πολιτικής της, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενισχύει τις ανταλλαγές, τις συνεργασίες και τα

δίκτυα, συμμετέχει στην καταπολέμηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων, και συνακόλουθα στην δημοκρατία, την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη.

Στοιχείο τρίτο: Η ικανότητα μετασχηματισμού. Ένα πολιτιστικό σχέδιο οφείλει να αφορά την κοινωνία στο σύνολό της και ανά πάσα στιγμή να συνδιαλέγεται με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της. Ο συνεχής διάλογος (με τον οποίο εξαρχής ταύτισε η Ευρωπαϊκή Ένωση τον πολιτισμό) είναι και αυτός που εγγυάται την ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επαναπροσδιορίζει, να εμπλουτίζει και να μετασχηματίζει την πολιτική της ανάλογα με τη συγκυρία και τις ανάγκες. Εντέλει, μπορεί η Ευρώπη να αποδείξει ότι ο πολιτισμός είναι ένα δυνατό όπλο για το μέλλον της;

Κείμενο 2

Ο βρόχος¹ του θανάτου

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο του Νίκου Τσούλια που δημοσιεύτηκε στις 09-11-2016, στον ιστότοπο www.fractal.art.gr.

Είναι εδώ και χρόνια πολλά η μεγάλη μου απορία: Πώς έγινε αυτή η φρικιαστική περιπέτεια του σκοτεινού ναζισμού στην Ευρώπη; Πώς ο μεγάλος πνευματικός πλούτος του Δυτικού πολιτισμού, τα διαφωτιστικά ρεύματα και η δημοκρατική παράδοση του κοινοβουλευτισμού και των ιστορικών κοινωνικών κινημάτων δεν απέτρεψαν αυτή την εφιαλτική εικόνα της επίγειας κόλασης; Πώς οι πολύπαθοι λαοί της γηραιάς ηπείρου, που βρίσκονταν με νωπή την εφιαλτική εμπειρία του Πρώτου Πολέμου και σε τροχιά πολύπλευρης ανάπτυξης, δεν αντιστάθηκαν στη βαρβαρότητα της πολεμικής μηχανής και στην εξαθλίωση;

Μήπως ισχύει άραγε η επισήμανση του Τσόμσκι, ότι «κατά την τελευταία χιλιετία ο πόλεμος αποτέλεσε την κύρια δραστηριότητα των ευρωπαϊκών κρατών» και εμείς θολωμένοι από την έννοια της οικονομικής κυρίως ανάπτυξης δεν την βλέπουμε; Μήπως συμβαίνει κάτι βαθύτερο που συνδέεται με την ίδια τη φύση του πολιτισμού μας;

Ή μήπως συμβαίνει κάτι άλλο, ότι, δηλαδή, ο άνθρωπος δεν έχει εισέλθει στη φάση της ιστορίας του και βρίσκεται ακόμη στην προϊστορία του (επομένως σε φάση βαρβαρότητας – κάτι που τεκμηριώνεται, αν αναλύσουμε τις ζώνες φτώχειας, ανέχειας και πολέμων σε όλη τη γη). Και η γενιά που έζησε τη φρίκη είναι εδώ, ζει. Και κανένας δεν συζητά τι έγινε, πώς φτάσαμε σ' αυτόν τον εφιάλητη. Γιατί εξήντα χρόνια μετά δεν αποσιείται η ενοχή με τη σιωπή, δεν μπορείς να κοιτάξεις το μέλλον χωρίς να κουβεντιάσεις και να πονέσεις αντιμετωπίζοντας τις βαριές εκκρεμότητες του παρελθόντος.

¹ βρόχος: εννοεί βρόγχος, δηλαδή, θηλιά, κάτι που προκαλεί πνιγμό

«Μετά το Άουσβιτς δεν μπορεί να ξαναγραφεί ποίηση», τόνισε με έντονο συμβολισμό αυτοκριτικής ένας μεγάλος φιλόσοφος της εποχής. Και πράγματι. Να γραφεί ποίηση, για να πει τι; Να αναφερθεί στον κόσμο των ευαισθησιών, της πνευματικής ενατένισης, της συναδέλφωσης λαών και ανθρώπων; Να ανιχνεύσει και να προαναγγείλει ένα φωτεινό μέλλον με τη βαριά σκιά του παρόντος πάνω της; Αλλά και πέρα τούτων. Διαφαίνεται η αφετηρία ενός καλύτερου μέλλοντος της ανθρωπότητας;

Κείμενο 3

ΦΩΝΕΣ

Το ποίημα είναι του Νικηφόρου Βρεττάκου, ανήκει στη συλλογή «Τα ποιήματα», τόμος τρίτος, εκδ. Τρία Φύλλα, Αθήνα: 1991.

Φτάνουνε κάποτε κάποιες φωνές
που νομίζει κανείς πως έχουνε χέρια
και χαϊδεύουνε την ψυχή. Περνούν
μες στο σώμα, το διατρέχουν ολόκληρο,
κατεβαίνουν τις σκάλες της καρδιάς σου
σαν άγγελοι, κυνηγούν, αποδιώχνουν
τα παρείσαχτα σύννεφα, σβήνουν
με σπόγγους χρυσούς
τις σκιές.
Σηκώνουν το πνεύμα
όπως ένα στεφάνι πρωτομαγιάς που έχει
πέσει απ' τ' ανώφλι της πόρτας
και το βάζουν στη θέση του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να συνοψίσεις, σε 60-70 λέξεις, τα τρία κρίσιμα στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη φιλόδοξη πολιτιστική πολιτική, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις, αξιοποιώντας και στοιχεία από το συγκεκριμένο (τα συμφραζόμενα), να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 1 «Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη».

Μονάδες 15

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 2: α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αφού διαβάσεις τα Κείμενα 1 και 2, να εντοπίσεις κοινά ή διαφορετικά σημεία προβληματισμού. Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τα αποτελέσματα που δημιουργούν οι Φωνές στο Κείμενο 3, με αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του ποιήματος; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο εκστρατείας για την προάσπιση των Δικαιωμάτων και του Πολιτισμού στην Ενωμένη Ευρώπη, γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου. Σε αυτό διατυπώνεις προτάσεις για την υιοθέτηση δράσεων και συμπεριφορών που μπορούν να ενεργοποιήσουν όλους τους Ευρωπαίους πολίτες, ώστε να προστατεύονται τα Δικαιώματα και ο Πολιτισμός σε διεθνές και εθνικό επίπεδο (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

Κείμενο 1

Τα μυστικά του ψηφιακού μετασχηματισμού

Ο Χάρης Λαδάς είναι Ανώτερο στέλεχος για θέματα Τεχνολογίας-Πληροφορικής, σε εταιρεία που δραστηριοποιείται στον τομέα παροχής επιχειρηματικών υπηρεσιών. Οι απόψεις του δημοσιεύτηκαν σε ημερήσια εφημερίδα την 17/7/2022 (Διασκευή)

Η χρήση της τεχνολογίας στη ζωή μας έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια και παρατηρείται μια συνεχής διεύρυνση των προσφερόμενων υπηρεσιών και εφαρμογών. Ολοένα και περισσότεροι οργανισμοί και επιχειρήσεις έχουν ήδη προχωρήσει σε σχεδιασμό και στρατηγικές, ώστε να εξερευνηθούν τις προοπτικές που ανοίγονται μέσω των νέων αυτών καναλιών.

Έτσι, οι παραδοσιακές μεθοδολογίες σχεδιασμού προϊόντων και υπηρεσιών, προώθησης καθώς και υλοποίησής τους έχουν αλλάξει αισθητά και πρόκειται να αλλάξουν περισσότερο στο άμεσο μέλλον, καθώς η εξέλιξη είναι διαρκής και απαιτεί συνεχείς προσαρμογές. Στις αλλαγές και προσαρμογές αυτές θα πρέπει να προστεθεί και ο παράγοντας της ταχύτητας με την οποία πραγματοποιούνται τα παραπάνω. Οι αυξανόμενες απαιτήσεις των χρηστών, καθώς βέβαια και η ταχύτητα με την οποία νέες ψηφιακές υπηρεσίες και προϊόντα υλοποιούνται, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως μέρος της στρατηγικής και του σχεδιασμού σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Η αξιοποίηση σχεδιασμού, υλοποίησης και τεχνολογιών που χρησιμοποιούσαμε τα προηγούμενα χρόνια ενδέχεται να είναι αποτελεσματικές, αλλά σίγουρα όχι ανταποκρινόμενες στον ρυθμό και στο κόστος που θα καθιστούσε το ψηφιακό προϊόν ανταγωνιστικό. Για τον λόγο αυτό έχουν υιοθετηθεί, πέραν των νεότερων τεχνολογιών, νέες μεθοδολογίες προσέγγισης και εργασίας, αλλά και σύγχρονες ψηφιακές αρχιτεκτονικές που τοποθετούν στο επίκεντρο τον άνθρωπο και ανταποκρίνονται στην ανάγκη για συχνότερες αλλαγές.

Το ψηφιακό νέφος ή cloud είναι ο θεμέλιος λίθος στον οποίο βασίζεται η πλειονότητα σύγχρονων ψηφιακών υπηρεσιών και προϊόντων. Οι λόγοι για τους οποίους οργανισμοί και υπηρεσίες κατευθύνονται σε αυτό είναι, κυρίως, η ευελιξία επιλογής έτοιμων υποδομών, διασφαλίζοντας την αδιάλειπτη λειτουργία, αντίγραφα ασφαλείας κλπ. από τον ίδιο τον πάροχο (cloudprovider).

Ο σχεδιασμός νέων ψηφιακών υπηρεσιών προϋποθέτει αλλαγή στην προσέγγιση, κάνοντας έξυπνες επιλογές. Ο χρόνος δεν είναι ποτέ αρκετός για να σχεδιαστεί, να υλοποιηθεί και να

υποστηριχθεί πλέον μια υπηρεσία, όπως γινόταν στο παρελθόν, λόγω χρόνου και κόστους. Μεθοδολογίες που ανήκουν στη σφαίρα του «agile»¹ υποστηρίζουν τη σταδιακή ανάπτυξη και παράδοση υπηρεσιών σε κύκλους των δύο ή τριών εβδομάδων, προτεραιοποιώντας κάθε φορά τα πιο επωφελή χαρακτηριστικά. Υπηρεσίες που αναπτύσσονται με τέτοιες μεθοδολογίες έχουν ως αποτέλεσμα την προοδευτική τους ωρίμανση και βελτίωση προς συνεχώς επαναξιολογούμενη κατεύθυνση.

Κείμενο 2

Ο τομέας της τεχνολογίας αναζητεί στελέχη... με το φανάρι

Πρόκειται για ρεπορτάζ της Βιργινίας Βιρβιδάκη, το οποίο δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο, ΤΟ ΒΗΜΑ 31/7/2022 (Διασκευή).

Δεν πρόκειται αποκλειστικά για ελληνικό φαινόμενο, αλλά λόγω του ραγδαίου ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας γίνεται πιο έντονο: επτά στους δέκα Έλληνες εργοδότες δυσκολεύονται να καλύψουν θέσεις εργασίας στον τομέα της τεχνολογίας λόγω έλλειψης εξειδικευμένων «ταλέντων», σύμφωνα με Έρευνα Προοπτικών Απασχόλησης [...] για το 4^ο τρίμηνο του 2021.

«Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στον κλάδο μας είναι μια πραγματικότητα» επισημαίνει η πρόεδρος του ΔΣ του ΣΕΠΕ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής και Επικοινωνιών Ελλάδας). «Αποτελέσαμε τον πρώτο κλάδο σε «brain drain»² τη δύσκολη δεκαετία της κρίσης και αυτό το ανθρώπινο δυναμικό σήμερα, περισσότερο από ποτέ, μας λείπει. Άλλωστε, η υλοποίηση του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας απαιτεί την αξιοποίηση του υψηλού επιπέδου δυναμικού που διαθέτουμε, για να πραγματοποιηθεί το ταχύτερο και με τον βέλτιστο τρόπο». Όπως δείχνουν τα στοιχεία, τέτοιο προσωπικό υπάρχει. Σύμφωνα με το Competitiveness Report World Economic Forum, η διαθεσιμότητα «εξειδικευμένων» επιστημόνων του κλάδου κατατάσσει την Ελλάδα 10η στον κόσμο με τη Γερμανία 11η και την Αγγλία 17η. «Αυτούς τους επιστήμονες είναι στόχος μας να τους κρατήσουμε στον τόπο μας, επαναπατρίζοντας όλους όσοι έφυγαν και την περίοδο της κρίσης, επαναφέροντας τη χώρα μας στην 4η θέση διεθνώς, όπου βρισκόταν το 2007» τονίζει η πρόεδρος του ΣΕΠΕ. [...]

Για να ομαλοποιηθεί η κατάσταση, είναι λοιπόν κρίσιμο το «brain drain» να αντιστραφεί σε «brain gain»³. Πώς θα μπορούσε αυτό να επιτευχθεί; «Εξαιρετική σημαντική παράμετρος είναι η

¹ agile=μια μορφή/στυλ διαχείρισης έργου που είναι επαναληπτική και σταδιακή.

² απώλεια εγκεφάλων

³ brain gain=κέρδος εγκεφάλων

εξασφάλιση παρόμοιων, ανταγωνιστικών συνθηκών αμοιβών, αλλά και ένα πιο ελκυστικό οικονομικό και φορολογικό περιβάλλον (κόστος ζωής, φορολογικά και ασφαλιστικά κίνητρα, ανταγωνιστικές παροχές κλπ. με αυτά που ισχύουν σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη και όχι μόνο» επισημαίνει η πρόεδρος του ΔΣ του ΣΕΠΕ. [...]

Επιπρόσθετα, η σωστή κοστολόγηση των υπηρεσιών και ο υπολογισμός της αμοιβής του ανθρωπομήνα στην υλοποίηση των έργων του δημόσιου τομέα είναι κρίσιμος παράγοντας για την αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού υψηλού επιπέδου. Ενώ καίριος είναι και ο ρόλος των σύγχρονων, αναβαθμισμένων υποδομών σε όλα τα επίπεδα (Υγεία, δίκτυα, συγκοινωνίες κλπ.). Ταυτόχρονα, όμως, θα πρέπει να δημιουργηθούν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις με κίνητρα για νέες, αλλά και υφιστάμενες επιχειρήσεις, οι οποίες παράγουν καινοτομία και επενδύουν σε έρευνα και ανάπτυξη, ώστε να αναπτυχθούν και να καινοτομήσουν με έδρα στη χώρα μας, προσελκύοντας αυτό το «ανθρώπινο δυναμικό» [...] δημιουργώντας κέντρα καινοτομίας, data centers⁴ κλπ.» καταλήγει.

Κείμενο 3

Μαθαίνοντας να ζεις με τους ηλεκτρονικούς εγκεφάλους

Το ποίημα ανήκει στον Ανδρέα Χριστιφίδη (Λευκωσία, 1937-1998). Εργάστηκε ως Φιλολόγος στη Μέση Εκπαίδευση και στο Ρ.Ι.Κ.⁵, ενώ διετέλεσε και υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού (1985-1988). Από τα Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, Τόμος Β', Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Π.Ι. Κύπρου, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, σ. 315, Α' Έκδοση 2012 (Προκαταρκτική). Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Φωνή Α

Πρέπει να μάθεις πρώτα να τους αγαπάς
να ξεχωρίζεις τις γενιές
να σέβεσαι τους προγραμματιστές

καλώδια κυκλώματα ηλεκτροδοτικές συνάψεις
δεν είναι όσο φαίνεται περίπλοκο
στο τέλος-τέλος είναι ωσάν ν' απλώνεις το χέρι για ν' ανάψεις
ένα διακόπτη

τώρα πια μπήκαν στη ζωή μας όπως ο ήλιος η βροχή τα νέφη
θα πρέπει μόνο να τους αγαπάς καθώς τα βρέφη [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

⁴ κέντρα δεδομένων

⁵ Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου

Σε 70 περίπου λέξεις να παραθέσεις με συντομία τις διαφορές που παρατηρούνται αναφορικά με τη χρήση της Τεχνολογίας σε παλαιότερους χρόνους και σήμερα, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 2 με το περιεχόμενό του (μονάδες 5) και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου για όσα αναφέρει η πρόεδρος του ΔΣ του ΣΕΠΕ στη δημοσιογραφική αυτή έρευνα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν πολλές ξένες λέξεις και πολλά εισαγωγικά. Να εντοπίσεις μέσα στο κείμενο, για καθέναν από τους δείκτες αυτούς, από δύο τέτοια χαρακτηριστικά παραδείγματα (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία τη λειτουργία τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες λέξεις ή φράσεις, προκειμένου το ύφος του λόγου να γίνει πιο απλό. (μονάδες 6)

β. Στο Κείμενο 1 πρόθεση του συγγραφέα είναι να πληροφορήσει τον/την αναγνώστη/-τρια για την εξέλιξη που έχει σημειωθεί στον τομέα των ψηφιακών υπηρεσιών. Να βρεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ικανοποιεί την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να περιγράψεις και να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου από την αλληλεπίδραση του σύγχρονου ανθρώπου με τους υπολογιστές, παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα που την αποτυπώνουν. Σε ποιον βαθμό οι δικές σου εμπειρίες από τη χρήση της τεχνολογίας ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται με την αντίστοιχη εμπειρία του ποιητικού υποκειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτήσεις στον ιστότοπο του σχολείου σου και με αφορμή τα κείμενα αναφοράς, να εκθέσεις τη γνώμη σου σχετικά με τη σημασία που έχει ο ψηφιακός μετασχηματισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών και δημόσιων υπηρεσιών για την κοινωνία μας. Η έκταση του άρθρου σου να είναι περίπου στις 300-350 λέξεις.

Μονάδες 30

Κείμενο 1**Πολιτισμός της εικόνας ή βλέπω, άρα υπάρχω**

Το κείμενο είναι άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη, Καθημερινή 21.08.2022.

Οι εικόνες είναι η καρδιά του σημερινού επίγειου παραδείσου. Τρέφονται με ανθρώπινες πραγματικότητες, περικλείουν όλο το σφρίγος της γήινης ζωής, προσφέρουν εικονικά ό,τι δεν μπορεί να καταναλωθεί έμπρακτα. Κατακυριεύουν πεδία υποσκάπτοντας και απωθώντας άλλες κουλτούρες – της γραφής, του λόγου, της σκέψης, του φιλοσοφικού στοχασμού.

Βρίθουν εικόνων, στατικών και κινούμενων, τα τηλέφωνα των ανθρώπων. Με την ενθρόνιση της ψηφιακής κάμερας στα κινητά, το αλλοτινό προνόμιο του επαγγελματία να διαχειρίζεται χιλιάδες καρέ απέβη προνόμιο όλων, πυροδοτώντας τη μεγαλύτερη επανάσταση στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Να λαμβάνουν και να δημοσιοποιούν έναν ποταμό φωτογραφιών –το '80 λαμβάνονταν έξι δισ. φωτογραφίες τον χρόνο, σήμερα ο ίδιος αριθμός συλλέγεται σε τρεις ημέρες–, στιγμιότυπα που ψυχαγωγούν, συγκινούν, εκπλήσσουν, αναστατώνουν, γαληνεύουν, οργίζουν, πονούν, αγγίζουν κάτι βαθύτερο, ένα αναπάντεχο νόημα, ένα σκίρτημα αναγνώρισης, μια λάμψη κατανόησης, σε μια ατμόσφαιρα γλυκύτητας ή σκληρότητας, μυστηρίου ή φωτός. [...]

Περνάμε γρήγορα από τη διήγηση στη θέαση, από τις 7.000 γλώσσες του κόσμου στη μία κοινή της εικόνας, από την κυριαρχία της γραφής σε εκείνη της οθόνης, που τα περιέχει όλα, κείμενα, ομιλία, εικόνες. Ποτέ δεν θα πάψουμε να επικοινωνούμε με τον λόγο. Όμως, πόσο θα αλλάξει η γραφή –άρα και οι σχέσεις μας με τη γνώση–, από τον σταδιακό εκτοπισμό της από την εικόνα; Άλλος είναι ο κόσμος που περιγράφεται με λέξεις από εκείνον που αναπαρίσταται με εικόνες. Πόσο, η μετάβαση από το χαρτί στην οθόνη επηρεάζει, πέρα από τη σφαίρα της επικοινωνίας, τις σχέσεις εξουσίας; Είναι το ίδιο να ρέουν οι ιδέες ακέραιες μέσα από τις γραμμές της σελίδας και να συντομογραφούνται σε μορφή κουκκίδων; Να γίνονται μια σηματοδοτημένη ολιγόλογη πληροφορία; Δεν τροποποιείται το βάθος των εννοιών, η δομή του λόγου, οι δίαυλοι σκέψης; Ο Βιτγκεστάιν παρομοίαζε τη σκέψη με την κολύμβηση: «Όπως το σώμα πρέπει να νικήσει την άνωση ώστε να καταδυθεί, την ίδια προσπάθεια πρέπει να καταβάλει και ο σκεπτόμενος νους». Η θέαση της εικόνας δεν απαιτεί μόχθο. Πόσο η επικοινωνία, όχι με λέξεις, αλλά με emojis ρηχαίνει τα γνωστικά βάθη;

Οι εικόνες δεν είναι κάτι απλό, που μόνο ψυχαγωγεί και στερεώνει είδωλα και μύθους, που αποκαλύπτει και ανακουφίζει· παράλληλα μεταφέρουν στερεότυπα, προκαταλήψεις, ιδεοληψίες, ακόμη και τυφλώνουν πνευματικά, έτσι ώστε να μη θέλεις να δεις πραγματικά. Είναι το παράθυρο, αυτή η ιδεολογική οπτική αναπηρία, στη χειραγώγηση της οπτικής πληροφορίας, στον έλεγχο της πραγματικότητας, που δεν συνοδοιπορεί πάντα με τα είδωλά της. Και το πιο κοινό βλέμμα εισάγει θέσεις. Όλοι, ηθελημένα ή αθέλητα, γινόμαστε δράστες και θύματα ενός οφθαλμοκεντρισμού που μοιάζει, ενίοτε, να εγκλωβίζει τον νου σε ένα σκοτεινό σπήλαιο όπως εκείνο του Πλάτωνα, όπου οι αλυσοδεμένοι φυλακισμένοι είναι σε θέση να βλέπουν στον τοίχο να περνούν μόνο οι σκιές της πραγματικής ζωής τους. Όπως και στο σπήλαιο, υπάρχουν λύσεις, έξοδοι στο φως. Ο Ήλιος είναι πάντα εκεί. Ένας κόσμος κατανοητός όσο και ακατανόητος.

Κείμενο 2

Εικόνα και εκπαίδευση, Οπτικός γραμματισμός και πολυτροπικότητα

Απόσπασμα από μεταπτυχιακή εργασία του Σταύρου Γρόσδου, ΑΠΘ 2008.

Η κυριαρχία της εικόνας στον σύγχρονο πολιτισμό μας αναγκάζει να προσφεύγουμε σ' αυτήν, προσπαθώντας να καθιερώσουμε ένα διάλογο ανάμεσα στον προφορικό λόγο, το γραπτό λόγο και την εικόνα. [...] Η εικόνα είναι ένα «κείμενο» προς κατανόηση, που παίζει κι αυτό το ρόλο του όπως τα άλλα κείμενα. Αποδεχόμενοι την κυριαρχία ποικίλων επικοινωνιακών εργαλείων, η εικόνα δεν είναι πια ένα συμπλήρωμα αλλά μια συν-κατασκευή μαζί με καθεμία από τις άλλες «γλώσσες», οι οποίες διαφοροποιούν τα εργαλεία και τα μέσα με τα οποία κατασκευάζουν τις επικοινωνιακές ανταλλαγές μεταξύ των ατόμων. [...]

Ο καθημερινός βομβαρδισμός των παιδιών με χαμηλής ποιότητας οπτικοακουστικά ερεθίσματα, αλλά και η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από την έννοια του γραμματισμού στην έννοια των πολυγραμματισμών στο πεδίο της παιδαγωγικής του γραμματισμού προβάλλει επιτακτικά την ανάγκη για ένα περισσότερο οπτικά προσανατολισμένο εκπαιδευτικό σύστημα και την παροχή οπτικοακουστικής παιδείας που θα δίνει προτεραιότητα στην επικοινωνιακή λειτουργία των πολιτιστικών στοιχείων και των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και θα στοχεύει στην εξοικείωση των παιδιών μέσα στο σχολείο με κώδικες και μεθόδους ώστε να εξοπλίζονται με εργαλεία κριτικής αντιμετώπισης των εκπεμπόμενων μηνυμάτων (γραφτών, οπτικών ή ηχητικών). [...] Η εξοικείωση με τις εκφραστικές δυνατότητες των οπτικοακουστικών τεχνών περιλαμβάνει όχι μόνο την προσέγγιση και γνωριμία των παιδιών με χαρακτηριστικά έργα (comics, φωτογραφίες,

εικόνες βιβλίων, κινηματογραφικές ταινίες, τηλεοπτικές εκπομπές, διαφημίσεις, ραδιοφωνικά προγράμματα, πολυμέσα), αλλά και τη δυνατότητα των παιδιών να παράγουν τα δικά τους έργα. Ένα διαδοχικό πέρασμα από το παιδί-θεατή, στο παιδί-δημιουργό και στη συνέχεια στο παιδί-κριτικό.

Η συνάντηση της εκπαίδευσης για την εικόνα και της εκπαίδευσης του πολίτη περνά μέσα από τον οπτικοακουστικό γραμματισμό. «Η εκπαίδευση με και στα ΜΜΕ (και τις εικόνες) είναι μια παιδαγωγική πρακτική και μια διαδικασία, η οποία έχει στόχο να παρακινήσει τους πολίτες μιας κοινότητας να συμμετέχουν με τρόπο δημιουργικό και κριτικό στο επίπεδο της παραγωγής, της διανομής και της παρουσίασης στη χρήση των τεχνολογικών και παραδοσιακών μέσων ώστε να αναπτύξουν, να απελευθερώσουν και να εκδημοκρατίσουν την επικοινωνία» (Ασλανίδου, 2005: 457). [...] Στη σημερινή πραγματικότητα, το βλέμμα του μικρού θεατή και αυριανού ενήλικου, είναι μεν κορεσμένο από εικόνες αλλά ανεκπαιδευτο. Η εκπαίδευση του μελλοντικού, ενεργού πολίτη προϋποθέτει την ανάπτυξη μιας κριτικής σκέψης, η οποία θα διακρίνει, θα ιεραρχεί και θα δίνει κατευθύνσεις. Η «εκπαίδευση του βλέμματος» από μικρή σχολική ηλικία, θα δημιουργούσε νέες, θετικές στάσεις του παιδιού σε σχέση με την καλλιτεχνική δημιουργία και ίσως ακόμα, και μια διαφορετική στάση απέναντι στην κοινωνία.

Κείμενο 3

Παρινέσεις

Κλείτος Κύρου, Από τη συλλογή Κλειδάριθμοι (1963)

Τώρα πια δεν ενδείκνυται
Η προσφυγή στις παλιές φωτογραφίες
Η ζωή έχει τόσες μεταπτώσεις
Μην εισχωρείτε στην εποχή των ερώτων
Στα βίαια καλοκαίρια μην υποκύπτετε
Στη σαγήνη των παλαιών φωνών
Η κυτταρίνη¹ διατηρεί χαμόγελα και στάσεις
Στο λυκαυγές του βίου μορφές ασάλευτες
Που σας κοιτούν νοσταλγικά στιγμές
Αυτάρκειας που έχουν πια λησμονηθεί
Πρόσωπα που φτερούγισαν από κοντά σας

¹ Η κυριότερη πηγή κυτταρίνης απαντάται στο ξύλο (ξύλωμα) των δένδρων, ιδίως των δασικών οικοσυστημάτων.

Η κυτταρίνη αποκαλύπτει την απάτη
Του χρόνου μεγεθύνοντας τον άλλο χρόνο
Που παραμένει ακέραιος χωρίς τα ελάχιστα
Σημεία χαλασμού γι' αυτό μην ξεσκαλίζετε
Παλιές φωτογραφίες μην αποτολμάτε
Καμία σύγκριση που θ' αποβεί σε βάρος σας
Μη διαβάζετε αφιερώσεις αιωνίας φιλίας ή αγάπης
Μην βλέπετε γνωστούς σας καλοβαλμένους κι αρυτίδωτους
Λες και θα ξεκινήσουνε για το μεγάλο γλέντι

Αποφεύγετε κάθε σας περιπλάνηση σε φωτογραφίες παλιές
Μην ταράζετε τη μακάρια γαλήνη τους
Είναι σοφές και ξέρουν να εκδικούνται.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Τι εννοεί στο Κείμενο 2 ο συντάκτης του με τη φράση «Στη σημερινή πραγματικότητα, το βλέμμα του μικρού θεατή και αυριανού ενήλικου, είναι μεν κορεσμένο από εικόνες, αλλά ανεκπαιδευτο.»; Βασισμένος/-η σε στοιχεία του κειμένου να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας επιδιώκει να προβληματίσει τον αναγνώστη για τη δύναμη και κυριαρχία της εικόνας. Να βρεις πέντε διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιδιώκει να πετύχει τον στόχο της.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Συγκρίνοντας τα κείμενα 1 και 2, να αποδώσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συμπληρωματική οπτική τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Εστιάζοντας στον στίχο «Αποφεύγετε κάθε σας περιπλάνηση σε φωτογραφίες παλιές», να ερμηνεύσεις το θέμα του κειμένου 3 αξιοποιώντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου δημιουργούνται διαβάζοντας το κείμενο και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ανάλυση των όρων της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης**

Το διασκευασμένο κείμενο προέρχεται από το υλικό που εκπονήθηκε από τον Γεώργιο Πολυζώη με επόπτη τον Ανδρέα Μπρούζο: «Εισαγωγική Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5070654, στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

Η παιδαγωγική αλληλεπίδραση είναι το γεγονός των αμοιβαίων επιδράσεων που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της παιδαγωγικής πράξης. Ως κεντρική μορφή της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, η παιδαγωγική αλληλεπίδραση καθιστά δυνατή την επιβίωση της κοινωνίας στον βαθμό που μέσω αυτής μεταβιβάζεται ο πολιτισμός της συγκεκριμένης κοινωνίας στις νεότερες γενιές. Πρόκειται, επομένως, για επιδράσεις που κατατείνουν στην πραγματοποίηση ενός εξαιρετικά σημαντικού σκοπού. Μέσω της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης η κοινωνία δημιουργεί το κοινωνικό άτομο που της ταιριάζει και που θα ανταποκριθεί κάθε φορά στην ανάγκη της διαίωσής της. Πρόκειται, ακριβώς, για τον μετασχηματισμό του βιολογικού υποκειμένου σε υποκείμενο πολιτισμού. Αυτή τη διαδικασία αναλαμβάνουν αυτοί που θεσμικά επιφορτίζονται με αυτό το καθήκον, οι γονείς ή οι ενήλικοι που αναλαμβάνουν τη φροντίδα του παιδιού καθώς και οι εκπαιδευτικοί. Η δραστηριότητα της κοινωνίας που θα αναλάβει αυτόν τον μετασχηματισμό καλείται κοινωνικοποίηση. [...] Ο Γκότοβος (1985, σελ. 34) θα ορίσει την κοινωνικοποίηση ως τη «διαδικασία αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον του στο πλαίσιο της ενεργητικής αντιμετώπισης του δεύτερου από το πρώτο, μέσω της οποίας το άτομο αποκτά και διαμορφώνει προσωπική και κοινωνική ταυτότητα και πληρότητα επικοινωνίας και πράξης». Πρόκειται, ασφαλώς, για έναν περιεκτικό ορισμό που αποτυπώνει τον σύνθετο χαρακτήρα της κοινωνικοποίησης και τονίζει τον ενεργητικό χαρακτήρα της. Συναφώς, με τον όρο αγωγή ο Γκότοβος (1985) τονίζει ότι εννοούμε μια κοινωνικοποίηση συνειδητή και σκόπιμη. Ο τονισμός των όρων συνειδητή και σκόπιμη βεβαιώνει ότι η κοινωνικοποίηση μπορεί να μην παραπέμπει πάντα σε μια συνειδητή πράξη ούτε σε έναν σαφή σκοπό. Και πράγματι, έτσι είναι. Αρκεί να σκεφτούμε τη σχολική ζωή, στο πλαίσιο της οποίας κάθε πράξη δεν αντιστοιχεί πάντα στο νόημα του όρου αγωγή, δηλαδή δεν ενεργοποιείται από παιδαγωγικό ενδιαφέρον. Την αγωγή που παρέχεται εκ

μέρους των γονέων την καλούμε οικογενειακή αγωγή, ενώ αυτή που παρέχεται στο πλαίσιο της σχολικής ζωής την καλούμε σχολική αγωγή (Κωνσταντίνου, 2015).

Κείμενο 2

[Η κρίση του θεσμού της οικογένειας]

Το κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) αντλήθηκε από το δοκίμιο του Κώστα Τσιρόπουλου (1930-2017) «Οικογένεια και Ολοκληρωτισμοί» (1982), που περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Παιδεία Ελευθερίας» (Εκδόσεις των Φίλων).

Η συγκρότηση της οικογένειας δεν αποτελεί μονάχα μια ανάγκη δομής της κοινωνίας, ούτε μόνο μια σκοπιμότητα αγωγής των νέων ανθρώπων. Είναι και ανάγκη υπαρξιακή. Αυτή η αλήθεια αναδεικνύει την οικογένεια σε έναν ιερό θεμελιακό θεσμό.

Η κρίση που επισημαίνεται σήμερα σε πολλούς θεσμούς, επομένως και στον θεσμό της οικογένειας, είναι σύνθετη και απορρέει από την κρίση του ίδιου του ανθρώπου ως ηθικής οντότητας μέσα σ' έναν κόσμο που αλλάζει. Δεν πρόκειται, επομένως, για το φανέρωμα κρίσης ενός θεσμού που σημαίνει την ανάγκη ν' αναζητηθεί ένας άλλος που να τον αντικαταστήσει, αλλά για την κρίση του ανθρώπινου προσώπου, τη δοκιμασία, δηλαδή, του πνεύματος από την εποχή μας.

Για να είναι γόνιμος πνευματικά και δυναμικός ηθικά ο θεσμός της οικογένειας και για να μπορέσει να υπερνικήσει την κρίση που απειλεί τα θεμέλιά του, πρέπει να λειτουργεί ελεύθερα. Να καθορίζει την ποιότητά του, τους προσανατολισμούς του και τους ιδιαίτερους αντικειμενικούς του στόχους ελεύθερα. Γιατί η οικογένεια δεν είναι πια στον αιώνα μας θερμοκήπιο όπου τα μέλη της ζουν και αναπτύσσονται προφυλαγμένα. Είναι ανοιχτός θεσμός στην κρίση και την προβληματικότητα των καιρών μας, επομένως θεσμός που ζει τη δοκιμασία και την αναθεωρητική μανία της εποχής.

Οι κρίσεις της εποχής μας συμπλέκουν την οικογένεια μέσα στις αναθεωρητικές θύελλες των καιρών και την αδειάζουν από το μυστηριακό και συναισθηματικό της περιεχόμενο. Μόνο μια πνευματική αναγέννηση μέσα στη θετικότητα και την ελευθερία της ζωής μπορεί, στηρίζοντας τον άνθρωπο, να τον σώσει, και μαζί να σώσει τον θεσμό της οικογένειας που είναι φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης παρουσίας στον κόσμο.

Κείμενο 3

[Το σπίτι των Λεάλ]

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Ιζαμπέλ Αλιέντε «Του έρωτα και της σκιάς», μετάφραση Μάγια-Μαρία Ρούσσου, εκδ. Ωκεανίδα, Αθήνα: 1991.

Μόνο ο Φρανσίσκο είχε απομείνει στο σπίτι των γονιών του από τότε που παντρεύτηκε ο Χαβιέρ και ο Χοσέ έφυγε για την Ιερατική Σχολή. Κρατούσε το ίδιο δωμάτιο των παιδικών του χρόνων, με έπιπλα από πευκόξυλο κι εταζέρες γεμάτες βιβλία. Καμιά φορά του ερχόταν η επιθυμία να νοικιάσει μια ανεξάρτητη κατοικία, μα στο βάθος του άρεσε η συντροφιά της οικογένειάς του κι επιπλέον δεν ήθελε να στεναχωρήσει δίχως λόγο τους γονείς του. Γι' αυτούς υπήρχαν μόνο τρεις λόγοι για να φύγει ένας γιος από το σπίτι: ο πόλεμος, ο γάμος ή η ιεροσύνη. Αργότερα θα πρόσθεταν ακόμα έναν: να γλιτώσει από την αστυνομία. Το σπίτι των Λεάλ ήταν μικρό, παλιό, ταπεινό, διψασμένο για βάψιμο και για επισκευές. Τη νύχτα έτριζε γλυκά σαν ηλικιωμένη γυναίκα, κουρασμένη και βασανισμένη από τ' αρθριτικά. Το είχε σχεδιάσει ο καθηγητής Λεάλ πολλά χρόνια πριν, έχοντας υπόψη πως τα μόνα απαραίτητα ήταν η ευρύχωρη κουζίνα, όπου θα κυλούσε η ζωή της οικογένειας και θα μπορούσε να εγκατασταθεί ένα παράνομο τυπογραφείο, μια αυλή για ν' απλώνουν τα ρούχα και να κάθονται να κοιτάζουν τα πουλιά, και αρκετά δωμάτια για να χωράνε τα κρεβάτια των γιων του. Τα υπόλοιπα ήταν ζήτημα ευρύτητας και ζωντάνιας πνεύματος, έλεγε, όταν κάποιος τύχαινε να επισημάνει τη στενότητα χώρου ή την ταπεινότητά του. Εκεί βολεύτηκαν και υπήρχε τόπος και καλή θέληση να φιλοξενούνται οι φίλοι που βρίσκονταν σε δύσκολη κατάσταση και οι συγγενείς που έρχονταν από την Ευρώπη για να γλιτώσουν από τον πόλεμο. Ήταν αγαπημένη οικογένεια. Μεγάλα αγόρια πια, όταν ξύριζαν ήδη τα γένια τους, τα παιδιά χώνονταν στο κρεβάτι των γονιών τους για να διαβάσουν την πρωινή εφημερίδα και να ζητήσουν από την Ίντα να τους ξύσει την πλάτη. Όταν έφυγαν οι μεγαλύτεροι γιοι, οι Λεάλ ένιωσαν το σπίτι να τους πέφτει μεγάλο, έβλεπαν ίσκιους στις γωνιές κι άκουγαν ήχους στο διάδρομο, αλλά αργότερα γεννήθηκαν τα εγγόνια και ξανάρχισε η συνηθισμένη φασαρία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το κοινό σημείο στο οποίο «διαλέγονται» τα Κείμενα 1 και 2; (μονάδες 5), είναι κοινή και η πρόθεση των συντακτών τους; (μονάδες 10) Ανάπτυξε – τεκμηριωμένα με σχετικές κειμενικές ενδείξεις – την απάντησή σου σε 120 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 2 πέντε φράσεις με μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 5) και να σε απασχολήσει η επιλογή με κριτήριο το είδος του κειμένου (μονάδες 2) και την πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Γράψε δύο λόγους για τους οποίους μπορούμε να εντάξουμε το Κείμενο 1 στην κατηγορία του επιστημονικού άρθρου. (μονάδες 10)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με τρεις αναφορές σε στοιχεία της αφήγησης στο Κείμενο 3 την επιλογή του Φρανσίσκο να παραμείνει στο σπίτι των γονιών του και να εκφράσεις την προσωπική σου τοποθέτηση (συμφωνία ή διαφωνία) στην παραπάνω επιλογή. Η έκταση του ερμηνευτικού σου σχολίου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ασώματες μηχανές παραγωγής ψεύδους**

Το κείμενο είναι της Τασούλας Καραϊσκάκη, δημοσιευμένο στις 07.03.2021 στην εφημερίδα Καθημερινή. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/opinion/561287458>, ανακτήθηκε στις 24.7.2022. Δίνεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Είναι μια θαυμαστή τεχνολογία που ψυχαγωγεί, δίνει λύσεις στον κινηματογράφο με αλλοιώσεις προσώπων, όμως είναι μαζί και ένα πολιτικό όπλο στα χέρια όσων διασπείρουν ψευδείς ειδήσεις. Deepfake. Μέσω της τεχνητής νοημοσύνης και της μηχανικής μάθησης κατασκευάζονται βίντεο ανθρώπων που λένε και κάνουν πράγματα τα οποία δεν έχουν εκστομίσει και δεν έχουν πράξει ποτέ. Τα deepfakes συζητήθηκαν ξανά με τη διάδοση τριών ψεύτικων βίντεο του Τομ Κρουζ, αλλά και μιας κινούμενης εικόνας της Έλλης Λαμπέτη. Το deep nostalgia, παρακλάδι του deepfake, «ζωντανεύει» από μια απλή φωτογραφία πρόσωπα που δεν βρίσκονται πια στη ζωή, όπως η Λαμπέτη. Εμφανίζονται να κινούνται, να νεύουν ή να χαμογελούν, προκαλώντας συγκίνηση – ή ανατριχίλα.

Όμως το deepfake δεν είναι το ίδιο αθώο με το deep nostalgia. [...] Έχει χρησιμοποιηθεί σε απάτες, εκβιασμούς, αλλά και για στρέβλωση του δημόσιου διαλόγου, χειραγώγηση της κοινής γνώμης και των εκλογικών διαδικασιών, διασπορά ψευδών ειδήσεων και πολιτική προπαγάνδα. Το deepfake εξαπλώνει τον φόβο ότι ζούμε σε ένα εφιαλτικό σύμπαν χωρίς έρμα, όπου η πραγματικότητα θρυμματίζεται μέσα σε έναν κυκεώνα πλαστών συμβάντων. Κλονίζει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς και την επίσημη εκδοχή της πραγματικότητας. Πλήττει την ικανότητα διάκρισης του αληθινού από το ψεύτικο – είναι εφιαλτικό να μη γνωρίζεις αν οφείλεις να πιστέψεις ή όχι αυτό που βλέπεις. Υποσκάπτει τα θεμέλια του ορθού λόγου και της αντικειμενικότητας, αφού ο καθένας μπορεί να υιοθετεί ως αληθινό εκείνο που τον βολεύει ή ταιριάζει περισσότερο στις απόψεις του. Διευκολύνει την παρουσίαση του αληθινού ως ψεύτικο. Εκτρέφει την αδιαφορία για το αληθές. Τροποποιεί τον πολιτισμό της καθημερινότητας και τη γεωγραφία του μέλλοντος. Φυτεύει την καχυποψία, την αίσθηση ότι διαρκώς μας εξαπατούν, ότι όλα είναι ύποπτα, πλαστά, ότι η πολιτική ατζέντα δεν οικοδομείται πάνω σε ασάλευτες αλήθειες, αλλά σε πολιτικοοικονομικές πλάνες· γεγονός που ερμηνεύει ως ένα βαθμό τη ραγδαία εξάπλωση της συνωμοσιολογίας. [...]

Είναι ζήτημα ακρογωνιαίο, κρίσιμο για τη δημοκρατία και την ασφάλεια στο πλανητικό μας χωριό. Και βεβαίως όχι μόνο τεχνολογικό, πρωτίστως και βαθιά πολιτικό. Με επείγουσα την ανάγκη ριζικής αναμόρφωσης της παιδείας υπέρ της διανοητικής εντιμότητας, της διαρκούς κριτικής λόγων, έργων και ιδεών, της ανεμπόδιστης και υπεύθυνης σκέψης ενάντια στις ποδηγετήσεις που σοβούν στα βάθη και στις επιφάνειες της ζωής. Αλλιώς, θα καταλήξουμε σε έναν κόσμο όπου όλα, άνθρωποι, κοινότητες, λόγια, επικοινωνίες, πράξεις, δράσεις, θα μοιάζουν ψεύτικα και μόνο οι συσκευές που τα παράγουν θα δείχνουν να είναι αληθινές. Δηλαδή, στη σύγχυση, στο χάος, στις ερειπωμένες κοινωνίες.

Κείμενο 2

Διδακτική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη Γενική και Ειδική Εκπαίδευση

Το απόσπασμα βρίσκεται στο έντυπο που αποτελεί το εκπαιδευτικό υλικό του μαθήματος «Ειδική Αγωγή: Διεπιστημονικές Πρακτικές Σύγκλισης» τη συγγραφή του οποίου πραγματοποίησε η Δρ. Ιωαννίδη Βασιλική, επιστημονική συνεργάτης του Προγράμματος Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές αποτελούν μέσο διαχείρισης και διάδοσης της πληροφορίας και δίκτυο επικοινωνίας, δηλαδή οργανώνουν και μεταδίδουν πληροφορίες, πεποιθήσεις, αντιλήψεις, εμπειρίες κ.λπ. ατόμων, κοινωνικών ομάδων, κοινωνικών εταίρων, οργανισμών κ.ά. Οι σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές στην εκπαίδευση αποτελούν καινοτομία για λόγους εκπαιδευτικής και διδακτικής χρήσης. Δημιουργούν νέα περιβάλλοντα μάθησης, δίνοντας δυνατότητες διερεύνησης, επικοινωνίας και πρόσβασης στην πληροφορία και τη γνώση σε άτομα με αναπηρία μέσα από εξατομικευμένο ρυθμό μάθησης για συμμετοχή σε κατάλληλες δραστηριότητες. Έτσι, οι σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές προάγουν το διδακτικό και μαθησιακό περιβάλλον, αμβλύνοντας τις διακρίσεις μεταξύ των μαθητών μέσα από τις ίδιες τις παιδαγωγικές πρακτικές, δηλαδή: δίδοντας κίνητρα στους μαθητές και ιδιαίτερα σε αυτούς με αναπηρία, αυξάνοντας έτσι την αυτοεκτίμησή τους και παρέχοντάς τους κίνητρα για επικοινωνία και αλληλεπίδραση, αναπτύσσοντας δεξιότητες σχετικά με την εργασία μέσα στην ομάδα και ένα μεθοδικό τρόπο σκέψης, ανάλογα με τις δυνατότητες, τις ικανότητες και τις κλίσεις του ατόμου, οικοδομώντας τοπικές και οικουμενικές μαθησιακές κοινότητες, διαπολιτισμικές σχέσεις και επαφή με διαφορετικές κουλτούρες, επεκτείνοντας δυνατότητες για αναστοχασμό, επιμόρφωση και διαρκή ενημέρωση μαθητών και καθηγητών, ενισχύοντας τους γνωστικούς στόχους (εύκολη πρόσβαση στην πληροφορία), τους συναισθηματικούς στόχους (προβολή

και χρήση εικόνων) και τους ψυχοκινητικούς στόχους (προσωπική αναζήτηση και αξιοποίηση πηγών), καλλιεργώντας την προσωπική και κοινωνική ευθύνη του ατόμου με αναπηρία, περιορίζοντας έτσι καταστάσεις και αισθήματα απομόνωσης. Οι σύγχρονες τεχνολογίες που βασίζονται στις τεχνολογίες δικτύων υπολογιστών προσφέρουν τη δυνατότητα να επεξηγούνται με παραστατικό και πολλαπλό τρόπο τα γνωστικά αντικείμενα, να διευκολύνεται η συνεργατικότητα, η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευόμενων, να χρησιμοποιούνται πολλαπλές πηγές και συνεπώς να καλλιεργείται η κριτική σκέψη του ατόμου (Μαλλιαρού, 2009, σ. 60).

Κείμενο 3

Ένας μαρκήσιος

Απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Τάκη Δόξα (1913-1974), στο Ελληνική Λογοτεχνία: Πανόραμα ελληνικού διηγήματος, τόμος 8, εκδ. Αλέξανδρος, 2001.

Με τις φωνές που έβαλε η μάνα του Μανώλαρου, μαζεύτηκε όλη σχεδόν η γειτονιά κι ο καθένας έλεγε τη γνώμη του. Κανένας ωστόσο απ' τους γείτονες δεν είχε δει κάποια ύποπτη κίνηση που να τον κάνει να παραδεχτεί πως είχε γίνει κλεψιά. Μα κι η Αστυνομία που ήρθε κατόπι, δεν μπόρεσε να βρει την άκρη. Ο Αστυνόμος μάλιστα απόρησε τόσο πολύ, που σε μια στιγμή έδειξε και κάποιες αμφιβολίες για την αλήθεια της καταγγελίας.

Την είχατε, ρώτησε, τη στολή χτες το βράδυ στο σπίτι;

Μα ψέματα θα σας πούμε! διαμαρτυρήθηκε η μάνα του Μανώλαρου. Δεν είμαστε δα και φαντασμένοι... Την είχαμε κρεμάσει στο διάδρομο απ' όταν που μας την έστειλε η μοδίστρα...

Περίεργο! μουρμούρισε ο Αστυνόμος. Πρώτη φορά αντιμετωπίζω τέτοια περίπτωση. Τι στην οργή! Νεραϊδικά την πήρανε;

Στο τέλος, ρώτησαν και το Μανώλαρο με τρόπο, μήπως στενοχωρηθεί. Και τους είπε πως, όταν είχε πάει για ύπνο, ο «Μαρκήσιος» ήταν στη θέση του... Έβαλε κιόλας τα χέρια στα μάγουλά του κι έμπηξε τα σκουσμάρια, τάχα τάχα.

Αυτό που τους έκρυψε ο Μανώλαρος ήταν τι έγινε όταν όλοι στο σπίτι είχαν πια αποκοιμηθεί. Την ώρα, λοιπόν, εκείνη, περασμένα μεσάνυχτα, ξεκρέμασε σαν καλός νοικοκύρης τη στολή και την περούκα, τα δίπλωσε με προσοχή σε μια νάυλον σακούλα και πήδηξε απ' το παράθυρο της κουζίνας. Είχε πολύ σκοτάδι έξω και δεν τον είδε κανένας...

Μα ο ίδιος φυλαγόταν στο δρόμο πιάνοντας τοίχο τοίχο.

Ύστερα από λίγο, ο Μανώλαρος στάθηκε μπροστά σ' ένα χαμόσπιτο που έμοιαζε σαν έτοιμο να πέσει. Χτύπησε δυό φορές την πόρτα και περίμενε. Ξαναχτύπησε, κι όταν του άνοιξαν, γλίστρησε μέσα στο σπίτι σκοντάφτοντας. Εκεί τον καλωσόρισε μια μεσόκοπη γυναικούλα, ξαφνιασμένη για την επίσκεψή του.

- Καλό μου παιδί! του φώναξε με τα μάτια κατάπληκτα. Σου συμβαίνει τίποτα κι ήρθες μέσα στη νύχτα;

Ο Μανώλαρος, αντί ν' απαντήσει, ρώτησε για το Λουκά. Ο Λουκάς ήταν ο πρώτος φίλος του στο σχολείο, μα από μέρες είχε πέσει άρρωστος κι έχασαν τη συντροφιά που έκαναν. Από βδομάδες όμως είχαν συζητήσει για τις Απόκριες, κι ο Μανώλαρος ήξερε τον καημό του φίλου του. Ότι, δηλαδή, ήθελε κι αυτός να φορέσει μια ωραία καρναβαλίστικη στολή, μα δε θα μπορούσε να την αποκτήσει. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια η θέση της συντάκτριάς του; (μονάδες 5) Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 60-70 λέξεις παραθέτοντας και τρεις σχετικές κειμενικές ενδείξεις που επιβεβαιώνουν τη θέση της (μονάδες 6)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο μεγαλύτερο τμήμα της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 η συνοχή του λόγου οργανώνεται στη βάση της ρηματικής αναφοράς, καθώς στην αρχή κάθε περιόδου λόγου προτάσσεται το ρήμα και εννοείται το υποκείμενο. Να εξηγήσεις με συντομία σε 50 περίπου λέξεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής στον αναγνώστη.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με κριτήρια το ρηματικό πρόσωπο και τη λειτουργία της γλώσσας (κυριολεκτική ή μεταφορική) και με δύο παραδείγματα για το κάθε κριτήριο να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε 150-200 λέξεις τη συμπεριφορά του μικρού ήρωα που πρωταγωνιστεί στην αφήγηση στο Κείμενο 3, να τεκμηριώσεις την ερμηνεία σου σε τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες και να εκφράσεις τις σκέψεις και συναισθήματα που σου δημιούργησε η ανάγνωση.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η Ελλάδα θα γίνει θερμότερη και ξηρότερη**

Συνέντευξη του Νίκου Πέτρου, προέδρου της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, στον Μ. Παπαδοδημητρακάκη δημοσιευμένη στο ow.gr στις 5/6/2022.

Σήμερα, τι σημαίνει στην πράξη κλιματική κρίση για την Ελλάδα;

Όλα τα προγνωστικά μοντέλα προβλέπουν αύξηση της μέσης θερμοκρασίας στη χώρα μέχρι το 2050, από 2°C με το «καλό» σενάριο, μέχρι και 3,5°C με το «κακό» σενάριο. Η Ελλάδα θα γίνει θερμότερη και ξηρότερη. Οι ημέρες καύσωνα θα αυξηθούν και η βροχοπτώση θα μειωθεί κατά 10-30%, κάτι που σημαίνει ότι θα αυξηθούν και οι ημέρες υψηλού κινδύνου πυρκαγιάς (από 15-70%). Τα ακραία καιρικά φαινόμενα θα γίνουν συχνότερα, εντονότερα και μεγαλύτερης διάρκειας, και οι πλημμύρες περισσότερες, ενώ θα ενταθεί η ερημοποίηση και η διάβρωση εδαφών. Θα αυξηθούν αισθητά τα «θερμά επεισόδια», δηλαδή οι ημέρες κατά τις οποίες η θερμοκρασία ξεπερνά συγκεκριμένα όρια. Ενδεχομένως θα υπάρξει άνοδος της στάθμης της θάλασσας, απώλεια βιοποικιλότητας και αλλοίωση του τοπίου. Επιπλέον, θα αυξηθεί η κατανάλωση ενέργειας για ψύξη και τα κόστη αποκατάστασης ζημιών λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων.

Οι αλλαγές αυτές θα επηρεάσουν την αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή λόγω της μείωσης των υδατικών πόρων, της εδαφικής υγρασίας και της γονιμότητας του εδάφους, αλλά και της εμφάνισης παρασίτων και ασθενειών. Οι επιπτώσεις θα εξαρτηθούν από τις τοπικές συνθήκες και τη συμπεριφορά κάθε είδους, είναι όμως πολύ πιθανό να επηρεαστούν βασικές καλλιέργειες, όπως της ελιάς και του αμπελιού.

Πόσο σημαντικός μπορεί να γίνει ο ρόλος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα;

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ξεκίνησε στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1980, αρχικά ως πρωτοβουλία εκπαιδευτικών που οραματίζονταν ένα διαφορετικό σχολείο, που θα προωθούσε τη βιωματική εκπαίδευση, την εκπαίδευση στο ύπαιθρο, τον περιορισμό της αυταρχικότητας, την ενεργό δράση των μαθητών μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στη συνέχεια, πλαισιώθηκε από θεσμικές αποφάσεις και επεκτάθηκε ως Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία, που περιλαμβάνει εκτός από το περιβάλλον τους άλλους βασικούς πυλώνες της αειφορίας, την κοινωνία και την οικονομία.

Από τότε, το πλαίσιο εφαρμογής στηριζόταν στις εθελοντικές πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών που εφάρμοζαν προγράμματα στον περιορισμένο χρόνο του διδακτικού ωραρίου, ενώ είχαν υποστήριξη κυρίως από τις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης, τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τις ΜΚΟ με εμπειρία στο αντικείμενο και άλλους φορείς. Τα τελευταία δύο χρόνια γίνεται μια προσπάθεια να γίνει καθολική η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ΠΕ) μέσω της εφαρμογής των εργαστηρίων δεξιοτήτων. Όμως, η κατάκτηση σε κατηγορίες θεμάτων, ένα από τα οποία είναι το περιβάλλον, δεν προωθεί τη διεπιστημονικότητα, βασικό προαπαιτούμενο για την ΠΕ. Υπό το πρίσμα της κλιματικής κρίσης, ο ρόλος της ΠΕ πρέπει να είναι κεντρικός. Είναι σημαντικό να εκπαιδύσουμε τη νέα γενιά με αξίες, δεξιότητες και γνώσεις, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Κείμενο 2

Εγκλωβισμένοι στο δρόμο προς την καταστροφή

Κείμενο του Παντελή Μπουκάλα στην Καθημερινή, 12.6.2022.

[...] Όχι, δεν πρόκειται για το σενάριο δυστοπικής μελλοντολογικής ταινίας: εκεί τα πράγματα εξεικονίζονται συνήθως πολύ πιο βαριά, έτσι που να ακυρώνονται από την ίδια την υπερβολή τους. [...] Πρόκειται για απόσπασμα συνέντευξης του Νίκου Πέτρου, προέδρου της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης, η οποία δόθηκε στη Μ. Παπαδοδημητράκη, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος, στις 5 Ιουνίου. Μια ευκαιρία που φέτος χάθηκε πολύ πιο εύκολα απ' ό,τι άλλες χρονιές, εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία. Πατήρ των πάντων ο πόλεμος, όχι όμως και της έγνοιας για το περιβάλλον. [...]

Με τα λεγόμενά του ο πρόεδρος της περιβαλλοντικής οργάνωσης συνοψίζει με σαφήνεια τις προβλέψεις για τις συνέπειες της κλιματικής κρίσης στη χώρα μας. Δεν πρόκειται για ευφάνταστες διανοητικές ακροβασίες ή για αυθαίρετες εικασίες. Αυτή τη μομφή την εξαπέλυαν κατά των οικολόγων οι «φίλοι του πετρελαίου» και οι λοιπές άπληστες δυνάμεις σε παλαιότερους καιρούς, τότε που επιστράτευαν ενδοτικούς και φιλάργυρους πανεπιστημιακούς, πρόθυμους να «αποδείξουν» με αλημιστική χυδαιότητα ότι το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι ακίνδυνο. Πώς επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων, ιατρικών, νοίκιαζαν στις καπνοβιομηχανίες τον τίτλο τους, και κυρίως τον κυνισμό τους, και «αποδείκνυαν» ότι το τσιγάρο δεν βλάπτει την υγεία;

Οι ελπίδες να πάρουμε διαφορετικό δρόμο, εγκαταλείποντας γρήγορα τη «βασιλική οδό προς την καταστροφή» που ακολουθούμε τώρα; Όχι πολλές: «Η προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης απαιτεί κεντρικό εμπνευσμένο μακροπρόθεσμο

σχεδιασμό, κάτι που δεν φαίνεται να υπάρχει, καθώς μένουμε προσκολλημένοι σε παρωχημένα μοντέλα αγροτικής και τουριστικής ανάπτυξης». Αυτά όσον αφορά την Ελλάδα, μια πατρίδα που επιμένουμε να τη στύβουμε, εθελοντές όμηροι της αυταπάτης πως είναι ανεξάντλητη ή πως έχει την ικανότητα να αυτοθεραπεύεται, ευλογημένη όπως τυγχάνει από τους θεούς, αρχαίους και νέους. [...]

Στην πλανητική εικόνα τα πράγματα είναι χειρότερα. Ορισμένες από τις μελανές της σελίδες τις γνωστοποίησε ο ΟΗΕ, που για σύνθημα του φετινού εορτασμού της Ημέρας του Περιβάλλοντος διάλεξε το «Μόνο μία Γη» (#Only One Earth). [...] Κάθε τρία δευτερόλεπτα, μας θύμιζε ο ΟΗΕ, χάνεται δασική έκταση ίση με ένα γήπεδο ποδοσφαίρου, και κάθε χρόνο χάνονται δάση ίσα με τη Δανία. Το 80% των λυμάτων παγκοσμίως απορρίπτεται ανεπεξέργαστο σε ωκεανούς και ποτάμια. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα σκοτώνουν ή εκτοπίζουν χιλιάδες ανθρώπους και προκαλούν οικονομικές απώλειες τρισεκατομμυρίων δολαρίων. Για να απολαμβάνουμε τον κυρίαρχο τρόπο ζωής μας, χρησιμοποιούμε το ισοδύναμο 1,6 Γης. Οι απαιτήσεις μας λοιπόν, οι απαιτήσεις του ανεπτυγμένου κόσμου δηλαδή, εξαντλούν τις ετήσιες αντοχές του πλανήτη ήδη το φθινόπωρο. Ίσως δεν άρχισε ακόμα «η αντίστροφη μέτρηση ως τον τέλειο πλήρη εξαφανισμό» που προφητεύει ο Οδυσσεάς Ελύτης στο ποίημα «Ο πλανήτης Γη» της «Μαρίας Νεφέλης». Δεν είμαστε όμως πολύ μακριά.

Κείμενο 3

Ο πλανήτης Γη

Οδυσσεάς Ελύτης, Μαρία Νεφέλη, εκδ. Ίκαρος, 2010 (1^η έκδ. 1978).

Αχ δεν είναι αυτός πλανήτης
όλο κόττες και πρόβατα
και βλακώδεις άλλες κύπτουσες υπάρξεις.

Άκρη-άκρη του Σύμπαντος ο αμελητέος
με τους τόσους δα ωκεανίσκους του
με τα Ιμαλαΐακια του
με τα τέσσερα δις των απτεροδιπόδων του
μαχόμενων ανένα υπέρ βωμών και εστιών
πετρελαιοπηγών και άλλων πλουτοφόρων περιοχών.

Δεν είναι αυτός πλανήτης
στουμπωμένος δηλητηριώδη αέρια
έκθετος σε βροχές μετεωριτών
σε σκέψεις φιλοσόφων

σε μακρούς αγώνες για την ελευθερία
(τη δική μας πάντοτε -ποτέ των άλλων).

Ένα σκάκι για κόρακες εξασκημένους
να κερδίζουν πάντοτε και από τις δύο πλευρές
«μαύρα πουλιά» που λεν «μαύρα μαντάτα».

Όχι όχι δεν είναι αυτός πλανήτης
μάλλον είναι μία πλάνη ήτις οδηγεί πολύ μακριά
στον Δία στον Χριστό στον Βούδα στον Μωάμεθ
που εδέησε κάποτε κι εκείνοι
ν' ατονήσουν ώστε όλοι εμείς
από μια κεκτημένη απλώς ταχύτητα
να μένουμε στη στάση του προσκυνημένου.
Η αντίστροφη μέτρηση ως τον τέλειο πλήρη αφανισμό.
Το μόνο πράγμα που θα μείνει ανέπαφο

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα που πραγματεύεται το Κείμενο 2 (μονάδες 5), ποια η θέση του συγγραφέα (μονάδες 5) και πώς η αναφορά στο σύνθημα του ΟΗΕ συνδέεται με αυτήν (μονάδες 5); Οργάνωσε σε 50 περίπου λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 να εξηγήσεις τον ρόλο των υπογραμμισμένων λέξεων στην οργάνωση της παραγράφου (μονάδες 4).

β. Στο Κείμενο 1 πρόθεση του συγγραφέα είναι να πληροφορήσει τον/την αναγνώστη/-τρια για την κλιματική κρίση στην Ελλάδα: να βρεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες ανταποκρίνεται στην πρόθεσή του αυτή (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες λέξεις ή φράσεις, ισοδύναμες νοηματικά, προκειμένου να απλοποιηθεί το ύφος λόγου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να περιγράψεις και να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου, παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα που την αποτυπώνουν. Ποιες σκέψεις σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Αντιφατικοί οι Έλληνες για το προσφυγικό**

Έρευνα δημοσιευμένη στο Lifo στις 08/05/2019.

Τις απόψεις, την ευαισθησία αλλά και τον προβληματισμό στην Ελλάδα για το μεταναστευτικό, καταγράφει μια νέα έρευνα για τις «αντιλήψεις περί εθνικής ταυτότητας, μετανάστευσης και προσφύγων στην Ελλάδα», που λειτούργησε αρχικά ως χώρα προσωρινής μετάβασης και κατόπιν ως χώρα υποδοχής. Η πρωτοβουλία «Morein Common», που έγινε σε συνεργασία με το Solidarity Now σε δείγμα 2.000 ενηλίκων, διεξήγαγε αντίστοιχες σφυγμομετρήσεις σε ΗΠΑ, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, Ιταλία. Στόχος είναι να καταγραφεί ο τρόπος που οι πολίτες κάθε χώρας αντιλαμβάνονται την «ταυτότητα» και την «ετερότητα».

Οι Έλληνες στη συντριπτική πλειοψηφία τους, δηλώνουν υπερήφανοι για την ελληνική τους ταυτότητα (77%) και την ελληνική ιστορία (78%). Οι μισοί (54%) πιστεύουν ότι η ελληνική ταυτότητα απειλείται, ενώ 56% των Ελλήνων υποστηρίζουν ότι μερικές φορές νιώθουν «ξένοι στην ίδια τους τη χώρα». Ωστόσο, η χώρα είναι λιγότερο πολωμένη ιδεολογικά από άλλα ευρωπαϊκά έθνη και οι Έλληνες φαίνεται να συμπάσχουν με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες που φτάνουν στη χώρα, σε αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής. Το 50% των ερωτηθέντων έχει κάνει κάποια δωρεά σε χρήμα ή είδος (ρούχα, τρόφιμα, είδη υγιεινής) τον τελευταίο χρόνο, το 40% γνωρίζει προσωπικά κάποιον πρόσφυγα, το 38% γνωρίζει προσωπικά κάποιον εθελοντή. Είναι ενδεικτικό ότι τα συναισθήματα των Ελλήνων είναι θερμότερα απ' αυτά άλλων κατοίκων ευρωπαϊκών χωρών. [...]

«Οι Έλληνες δεν χωρίζονται σε δύο ομάδες: υπέρ και κατά των προσφυγικών ροών προς τη χώρα τους. Η στάση της κοινής γνώμης είναι περισσότερο συγκεχυμένη, και η πλειονότητα των Ελλήνων έχει ανάμεικτες στάσεις· από τη μία πλευρά, παρατηρείται ένας συνδυασμός ενσυναίσθησης και δέσμευσης για τη φιλοξενία προς όσους έχουν ανάγκη και, από την άλλη, προβληματισμός για τις επιπτώσεις που θα έχει η παρουσία των μεταναστών, αφενός, στους ήδη βεβαρυμένους κρατικούς πόρους, και αφετέρου, στη διαφύλαξη των παραδόσεων και του ελληνικού πολιτισμού. Ο τρόπος με τον οποίο ορισμένοι Έλληνες διατηρούν ταυτόχρονα αυτές τις απόψεις μπορεί μερικές φορές να φαντάζει αντιφατικός, ωστόσο αντικατοπτρίζει πρότυπα που έχουν εντοπιστεί, σύμφωνα με

έρευνα της «Morein Common», και σε άλλες χώρες. Για την κατανόηση και την προσπάθεια αντιμετώπισης των εν λόγω ανησυχιών –και όχι απλώς την παρερμηνεία τους ως ξενοφοβία– η Ελλάδα έχει ακόμα αρκετό δρόμο, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της υποδοχής και ένταξης των νεοεισερχόμενων στον πολιτισμό της, όπως συνέβη και σε προγενέστερες περιόδους της ελληνικής ιστορίας. Στην πραγματικότητα, υφίσταται ένα πολύ μεγαλύτερο επίπεδο συναίνεσης σε βασικά ζητήματα από αυτό που συχνά εικάζεται», καταλήγουν οι ερευνητές.

Κείμενο 2

Είμαι εγγονή Ποντίων προσφύγων

Το κείμενο της Ελένης Χοντολίδου Είμαι εγγονή Ποντίων προσφύγων, Τα σκόρπια, είναι δημοσιευμένο στο Parallaxi, 4/07/2022.

Είμαι συνειδητά με τη μεριά των αδικημένων, των καταπιεσμένων, των μεταναστών, των προσφύγων. Το κατόρθωσα βαθιά το 2006 όταν χρειάστηκε να γράψω το πρώτο δημόσιο βιογραφικό μου και επέλεξα να αρχίσω με τη φράση: «είμαι εγγονή Ποντίων προσφύγων».

Οι παππούδες μου δεν καταδέχτηκαν να πάρουν κλήρο «στις λάσπες της Καλαμαριάς», περίμεναν τάχα μου τα κόκκινα χαλιά και βρήκαν άθλια προσφυγιά από τη «μητριά πατρίδα», δεν πήγαν ποτέ στην Εύξεινο Λέσχη και «μουγγάθηκαν». Έστειλαν τα κορίτσια τους στο Πανεπιστήμιο και έκαναν μία προκομμένη και αμίλητη στον πόνο ζωή. Δεν μιλούσαν ποντιακά, όπως και οι γονείς μου που ελάχιστα καταλάβαιναν και ακόμη λιγότερο μιλούσαν. Κανονικό πένθος, δηλαδή.

«Μεγαλώνοντας και όμορφα παλιώνοντας» τα πράγματα αλλάζουν και μέσα μου και έξω μου. Σήμερα είμαι περήφανη που είμαι εγγονή Ποντίων προσφύγων και λυπάμαι πολύ που αντιμετώπισαν οι παππούδες μου τη φτώχεια, που θύμωσαν και απαρνήθηκαν κατά κάποιον τρόπο τις ρίζες τους. Είχαν την αγωνία του πρόσφυγα να ενταχθούν και να περάσουν απαρατήρητοι. Η μουγγαμάρα ήταν κάτι σαν πένθος. Ποντιακά δεν μάθαμε λέξη. Λυπάμαι πολύ γι' αυτό. Όπως λυπάμαι που άργησα πολύ να ασχοληθώ με την καταγωγή μου και να νιώσω περηφάνια γι' αυτήν. Και επιτρέπω στον εαυτό μου να συγκινείται με ό,τι τον συγκινεί από αυτό το παρελθόν. [...]

Δεν ξέρω καμία σχεδόν ιστορία από την προσφυγιά και τις συνθήκες της (πόσο μακρύ ήταν το ταξίδι; φοβόντουσαν; πώς τους φάνηκε η Θεσσαλονίκη;) και δεν τόλμησα παρά να κάνω το οικογενειακό μας δέντρο. Σκόρπιες ιστορίες ξέρω μόνο και αυτές μαζεύω σαν φυλαχτά. [...]

Ο παππούς Θωμάς Χοντολίδης (από τον οποίον μάλλον κληρονόμησα το ενδιαφέρον για τα κοινά) έφερε μαζί του βιβλία αρχαίων συγγραφέων και λεξικά από τον δάσκαλο πατέρα του, τον Σταύρο. Και το δίπλωμα από το Λύκειο Τραπεζούντας. Έψαχνε να νοικιάσει σπίτι, αλλά δεν τον ήθελε κανείς με πέντε παιδιά (τέσσερα κορίτσια και ο πατερούλης μου). Τι να κάνει; Φανέρωσε μόνο τις δύο μεγάλες, νοίκιασε το σπίτι και αφού αγαπήθηκαν με τους ιδιοκτήτες έβγαλε και τα άλλα τρία. Αργότερα αγόρασε το σπίτι με την υπέροχη αυλή με τη μουσμουλιά. Αυτό το σπίτι σκέφτομαι, όταν διαβάζω το διήγημα του Ιωάννου για τη Θεσσαλονικιά μουσουλμάνα που ήρθε να δει ξανά το σπίτι της¹. [...]

Κείμενο 3

Ο κοινός λόγος

Το κείμενο της Έλλη Παπαδημητρίου είναι δημοσιευμένο στον πρώτο τόμο του έργου Ο κοινός λόγος, 1^{ος} τόμος, Ερμής, 2003.

Περνούσανε στρατιώτες, πότε λίγοι λίγοι, πότε πολλοί, δε δώσανε είδηση, δεν ακούσαμε. Ύστερα, μέρα Σάββατο θαρρώ, ναι Σάββατο, ακούσαμε αποσπερού ντελάλη, φωνάζει να συνταχτούνε στο τάδε χάνι² ούλα³ τ' αρσενικά μέχρι 60 χρονών, προστάζει διοικητής, Τούρκος. Πού ξέραμε μεις; Εμείς κλεισμένες στα σπίτια μας, οι Τουρκάλες τώρα γυρίζουνε, φοβερίζονε, βαστούνε κουρέλια και γκαζοντενεκέδες να μας κάψουνε, βλέπομε απ' το παράθυρο. Ύστερα –την άλλη μέρα ήτανε;– ώρα βασίλεμα ήτανε, παν' οι άντρες για το χάνι, πάει Παναγής ο μεγάλος μας, πάει Δημητρός ο άντρας μου, πάει Χρήστος αδερφός μου, Γιώργης αδερφός μου, Φίλιππος αδερφός μου, Νίκος αδερφός μου. Αχ, πού να σας θυμηθώ; Πού να σας μνημονέψω; Έντεκα ήτανε, και Βασίλης και Παρασκευάς και Ηλίας και Δημητρός, ένα όνομα με τον άντρα μου, και Κωνσταντής και Φώτης. [...] Μόνες γυναίκες μείναμε, ακούμε από μακριά χαρές κακό τα νταούλια στον τουρκομαχαλά⁴, ύστερα λέει τούς πήρανε στα βουνά, ύστερα πάλι ντελάλης φωνάζει: μαζωχτείτε στο γιαλό, θα 'ρθούνε βαπόρια να φύγομε, ο ήλιος βασιλεύει.

Λέω: «Μητέρα, δε μένω άλλη νύχτα εδώ». Παίρνω το μωρό απ' την κούνια, πιαστήκαν απ' το φουστάνι μου τ' άλλα δυο. «Να περιμένουμε, μπάρε μ', τον πατέρα σου», έλεγε η μάνα μου. «Δε μένω καλέ μητέρα, έλα...», φωνάζω εγώ, τραβούμε στα σαράπ-χανά, πλήθος μερμηγκιά, ξημερωθήκαμε, πουθενά βαπόρια. [...] Είχαμε σ' ένα τσουβαλάκι 3-4 ψωμιά,

¹ Το διήγημα «Στου Κεμάλ το σπίτι»

² Είδος ξενοδοχείου (πανσιόν) της εποχής

³ όλα

⁴ Μαχαλάς: συνοικία

είχαμε βάλει μέσα στην ψύχα πεντόλιρα, κάτι χρυσαφικά, πετά το τσουβαλάκι στη θάλασσα η μάνα μου, εκειδά μπροστά στην Παναγιά τη Φανερωμένη, τα νερά ρηγά. Μείναμε μόνο με τις ψυχές, μες στο βαπόρι κλαιν τα μωρά, κοιτάζομε, πού είναι το τσουβάλι; Τίποτα.

Μας έβγαλε στη Μυτιλήνη το βαποράκι, συμμαζέψα τα μωρά στην ποδιά και με το 'να χέρι να βαστώ τη μάνα μου, δεν ήξερε τι έκανε. Κρύο τη νύχτα, κλαίγαμε, πεινούσαμε, μας γνώρισε κάποιος γείτονας μας, οικονόμησε μισό ψωμί, μας λέει: «Σηκωθείτε να πάμε στο χωριό, εκεί θα δουλέψομε, θα ζήσομε». Μας έβαλε σ' ένα κάρο, στο δρόμο μάς έπεσε η μάνα μου, δεν ήτανε στα λογικά της, στα χέρια τη σηκώσαμε. Στο χωριό μάς ξέρανε απ' τον άλλο διωγμό μα τώρα μας ξαναβλέπανε, θυμώνουνε. «Έχομε τη φτώχεια μας ήρθατε και σεις». Ήρθανε άλλοι μάς παρηγορούσανε, μας βάλανε σ' ένα νταμάκι, περιμέναμε, η μάνα μας περιμένει τα παιδιά της, να γυρίσουνε, κανένα πια να μη γυρίσει; Πρωί βράδυ τα περιμένε, κάνει και δουλειά, έκανε ρόκες όμορφες ψιλό ψιλό το μαλλί, την πληρώνουνε καλά, εγώ έμαθα να σκάβω, θερίζω απ' τη μια νύχτα ως την άλλη, πλέκω και φανέλες με το φεγγάρι, εγώ η μοναχοκόρη σ' έντεκα αρσενικά και μ' άντρα πρώτονε σ' αντριά και σ' ομορφιά, μ' άφησε με τρία κοριτσάκια... Σιγά σιγά μάς γνωρίσανε ο κόσμος, μας 'ποστηρίξανε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 η συγγραφέας σχολιάζει το γεγονός ότι οι πρόγονοί της στην Ελλάδα δεν μιλούσαν τα ποντιακά. Σε 50 περίπου λέξεις να εκθέσεις την άποψή της επί του θέματος.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 2 η συγγραφέας επιλέγει πρώτο ενικό πρόσωπο και ρήματα ιστορικών χρόνων. Να δικαιολογήσεις αυτές τις επιλογές με κριτήριο το θέμα και την πρόθεσή της. (μονάδες 8)

β. Στο Κείμενο 1 ο συντάκτης επιλέγει το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο. Γράψε δύο λόγους για τους οποίους επιχειρεί αυτή την επιλογή (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Σε ποια σημεία, κατά τη γνώμη σου, τα Κείμενα 1 και 2 «συνομιλούν» μεταξύ τους; Με σχετικές αναφορές (δεν υπολογίζονται στην έκταση) να απαντήσεις σε 50 – 60 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια διάσταση παίρνει στην αφήγηση (Κείμενο 3) η προσφυγιά στη μνήμη και συνείδηση του προσώπου που πρωταγωνιστεί στην ιστορία και πώς αποτυπώνεται εκφραστικά (τρεις αναφορές σε σχετικούς κειμενικούς δείκτες κρίνονται επαρκείς); Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Κείμενο της *Erminia Sciacchitano*, Ανώτερης Επιστημονικής Συμβούλου Ευρωπαϊκής Επιτροπής, από το βιβλίο «Μαθαίνοντας από το παρελθόν, σχεδιάζοντας το μέλλον μας: Η Ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά μέσω του eTwinning». (Αντλήθηκε από το: <https://www.etwinning.net>. Στις 18.5.2022).

Για πολλές δεκαετίες, η «πολιτιστική κληρονομιά» ήταν συνυφασμένη με τα μνημεία, τα μουσεία και την αρχαιολογία. Η σχέση μεταξύ πολιτιστικής κληρονομιάς και εκπαίδευσης εξαντλούνταν συνήθως σε παθητικές επισκέψεις σε μνημεία ή μουσεία και περιοριζόταν στην παρατήρηση ιστορικών μνημείων και αντικειμένων. Πολύ συχνά περιλάμβανε ξεναγήσεις που επικεντρώνονταν στη χρονολογική διαδοχή γεγονότων που ουδεμία σχέση είχαν με τις εμπειρίες ζωής των μαθητών. Βιβλιαράκια που παρέθεταν όλες τις λεπτομέρειες για ένα συγκεκριμένο μνημείο, χωρίς καμία σύνδεση με το περιβάλλον ή με τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών ήταν πολύ διαδεδομένα.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η πολιτιστική κληρονομιά απέκτησε μια ευρύτερη σημασία, περιλαμβάνοντας την άυλη κληρονομιά, τα φυσικά, αστικά και αγροτικά τοπία, την ψηφιακή κληρονομιά και τον κινηματογράφο. Η Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Αξία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς για την Κοινωνία (Faro, 2005) μας δίνει τον πιο ολοκληρωμένο ορισμό της πολιτιστικής κληρονομιάς, ο οποίος περιλαμβάνει την υλική, την άυλη και την ψηφιακή διάστασή της με ολιστικό τρόπο.

Η Σύμβαση [...] δίνει έμφαση στις αξίες (π.χ. πολιτιστική, ιστορική, αισθητική, αρχαιολογική, επιστημονική, εθνολογική, ανθρωπολογική αξία), τις πεποιθήσεις, τις γνώσεις και τις μεταβάσεις που θεωρούνται σημαντικές από μια κοινότητα ή ομάδα αναφοράς η οποία έχει το δικαίωμα να ωφελείται από τον εν λόγω πόρο και είναι υπεύθυνη για την κληροδότησή του στις μελλοντικές γενιές.

Οι αξίες αυτές διαρκώς εξελίσσονται. Σήμερα, αναγνωρίζεται πλήρως ότι η πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στις κοινωνίες μας, δημιουργώντας ένα αίσθημα συλλογικότητας εντός και διά των εθνικών συνόρων και προάγοντας την αμοιβαία κατανόηση και κοινές αξίες· ως εκ τούτου, το ενδιαφέρον για την πολιτιστική κληρονομιά μεγαλώνει. Αντικατοπτρίζοντας την ευρύτερη αυτή αντίληψη της πολιτιστικής κληρονομιάς και το αυξανόμενο ενδιαφέρον, η πολιτιστική κληρονομιά χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο στο διδακτικό περιβάλλον, κυρίως με στόχο να στραφεί η προσοχή

όσο το δυνατόν περισσότερων μαθητών σε αυτήν και να εμπλουτιστούν οι μαθησιακές διαδικασίες.

Κείμενο 2

Πολιτιστικός τουρισμός: Χαμένη ευκαιρία ή νέα ευκαιρία;

Απόσπασμα (ελαφρώς διασκευασμένο) από άρθρο της οικονομολόγου Αθηνάς Χατζηπέτρου στην εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» (29.07.2019): <https://www.kathimerini.gr/society/1035722>.

Πολύ μελάνι έχει χυθεί και ακόμη περισσότερες είναι οι εξαγγελίες αναφορικά με το «Αναπτυξιακό κεφάλαιο» του Πολιτισμού και της «χαμένης» ευκαιρίας του πολιτιστικού τουρισμού. Η ευκαιρία δεν είναι χαμένη, είναι μπροστά μας, αρκεί να δράσουμε αναγνωρίζοντας τις διεθνείς τάσεις και υλοποιώντας άμεσα βέλτιστες πρακτικές. Διεθνώς, η ανάπτυξη του τουρισμού επιδεικνύει μεγάλη ανθεκτικότητα έναντι της παγκόσμιας γεωπολιτικής αβεβαιότητας και της οικονομικής αστάθειας με προβλέψεις 1,8 δισ. διεθνών τουριστών μέχρι το 2030. Στην Ελλάδα ο τουρισμός έχει πολύ έντονη εποχικότητα Ιούνιο-Σεπτέμβριο και, ενώ έχει σχεδόν διπλασιαστεί την προηγούμενη δεκαετία ο αριθμός τουριστών, το έσοδο έχει εμφανή υστέρηση, με βασικότερη αιτία τη διάρκεια παραμονής. Πρέπει, επομένως, να εστιάσουμε στην άμβλυση της εποχικότητας και στην αύξηση των εσόδων μέσω της διεύρυνσης της παραμονής στον προορισμό. Να συμπληρώσουμε το brand name της «Sea and Sun», μετατρέποντάς την σε προορισμό «Sea, Sun and Culture».

Με δεδομένο ότι όλοι οι τουριστικοί προορισμοί στη χώρα μας έχουν σε κοντινή απόσταση αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο, είναι αναγκαίο να δώσουμε προτεραιότητα στην προβολή των μνημείων χαμηλής επισκεψιμότητας. Δεν θα έχουμε ιδιαίτερο όφελος από την αύξηση των επισκεπτών στην Ακρόπολη. Μάλλον κίνδυνο διατρέχουμε από το «overcrowding¹».

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ειδική μορφή τουρισμού με ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα την «Αυθεντικότητα» και «Μοναδικότητα» του κάθε χώρου. Οφείλουμε να αναδείξουμε ότι η πολιτιστική μας κληρονομιά, ως αναφορά στις αξίες του παρελθόντος, συνεχίζεται και συνυπάρχει αρμονικά με τις σύγχρονες αξίες της εποχής μας.

1 Υπερπλήρωση

Κείμενο 3

Να ταξιδέψω;

Απόσπασμα από το ομότιτλο πεζό κείμενο του Πορτογάλου ποιητή και συγγραφέα Φερνάντο Πεσόα (1888-1935) από «Το βιβλίο της Ανησυχίας» (εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1997, μτφρ. Αν. Σπυράκου).

Να ταξιδέψω; Για να ταξιδέψω φτάνει να υπάρχω: πηγαίνω από μέρα σε μέρα, σαν από σταθμό σε σταθμό στο σιδηρόδρομο του κορμιού μου ή του πεπρωμένου μου, σκυμμένος πάνω από τους δρόμους και τις πλατείες, πάνω από τα πρόσωπα και τις χειρονομίες, πάντα ίδια και πάντα διαφορετικά, όπως τελικά είναι και τα τοπία. Εάν φαντάζομαι, βλέπω. Τι παραπάνω κάνω ταξιδεύοντας; Μόνο μια αδυναμία ακραία της φαντασίας δικαιολογεί τη μετακίνηση σαν μέσο πλήρωσης των αισθήσεων. «Κάθε δρόμος, μέχρι κι αυτός ο δρόμος του Έντεπφουλ, θα σε οδηγήσει στην άκρη του κόσμου». Αλλά η άκρη του κόσμου, από τότε που ο κόσμος εξαντλήθηκε όταν τον φέραμε όλον βόλτα, είναι το ίδιο το Έντεπφουλ απ' όπου έφυγες. Στην πραγματικότητα η άκρη του κόσμου, όπως και η αρχή του, είναι η προσωπική μας σύλληψη του κόσμου. Μέσα μας είναι που τα τοπία έχουν τοπίο. Γι' αυτό, όταν τα φαντάζομαι, τα δημιουργώ. Αν τα δημιουργώ, υπάρχουν και, εφόσον υπάρχουν, τα βλέπω όπως βλέπω και τ' άλλα. Γιατί να ταξιδέψω; Στη Μαδρίτη, στο Βερολίνο, στην Περσία, στην Κίνα, στον καθένα από τους δύο Πόλους, πού αλλού θα βρισκόμουν παρά μέσα σε μένα τον ίδιο, με τη δική μου ιδιαιτερότητα και το δικό μου τρόπο να αισθάνομαι. Η ζωή είναι αυτό που εμείς την κάνουμε να είναι. Τα ταξίδια είναι οι ταξιδιώτες. Αυτό που βλέπουμε δεν είναι αυτό που βλέπουμε, είναι αυτό που είμαστε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις, αξιοποιώντας στοιχεία του Κειμένου 2, πώς αντιλαμβάνεσαι την έννοια του πολιτιστικού τουρισμού σε 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να δώσεις έναν πλαγιότιτλο που να αποτυπώνει τη νοηματική σχέση μεταξύ των δύο πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1. (μονάδες 4)

β. Ποια θέση διατυπώνει η συντάκτρια του Κειμένου 2 στη δεύτερη παράγραφο και με ποιο επιχείρημα την ενισχύει; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

«Για πολλές δεκαετίες, η «πολιτιστική κληρονομιά» ήταν συνυφασμένη με τα μνημεία, τα μουσεία και την αρχαιολογία. Η σχέση μεταξύ πολιτιστικής κληρονομιάς και εκπαίδευσης εξαντλούταν συνήθως σε παθητικές επισκέψεις σε μνημεία ή μουσεία και περιοριζόταν στην παρατήρηση ιστορικών μνημείων και αντικειμένων. Πολύ συχνά περιλάμβανε ξεναγήσεις που επικεντρώνονταν στη χρονολογική διαδοχή γεγονότων που ουδεμία σχέση είχαν με τις εμπειρίες ζωής των μαθητών.»

Να μεταγράψεις το παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 αλλάζοντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με ισοδύναμες νοηματικά λέξεις ή φράσεις, προκειμένου το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 ο αφηγητής εκφράζει τη δική του οπτική για το ταξίδι. Ποια είναι αυτή και πώς αποτυπώνεται εκφραστικά; Να διατυπώσεις την προσωπική σου συμφωνία ή διαφωνία με αυτή την οπτική. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τα νέα δικαιώματα της ψηφιακής πολιτειότητας**

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από επιστημονικό άρθρο του Francisco Javier Moreno Gálvez, Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης Κάρλος III (σε μετάφραση Μαρυλείας Τύλλη). Το άρθρο δημοσιεύτηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Κυβερνοακτιβισμός, Ψηφιακή Πολιτειότητα και Νέα Αστικά Κινήματα».

Σε έναν κόσμο όπου η πληροφορία είναι δύναμη και οι νέες τεχνολογίες καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό με τι και με ποιον ερχόμαστε σε επαφή, ο ψηφιακός αποκλεισμός, η πρακτική/υλική αδυναμία πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες ή η γνωσιακή αδυναμία χρήσης τους, οδηγεί σε κοινωνικό αποκλεισμό. Ακολουθώντας τον Bustamante Donas¹, θα μπορούσαμε να ορίσουμε την έννοια της ψηφιακής συμπερίληψης με βάση τρεις κύριες κατευθύνσεις. Αρχικά, ως διεύρυνση της έννοιας της πολιτειότητας², υπό την έννοια της δυνατότητας επικοινωνίας με τη διοίκηση μέσω των νέων τεχνολογιών και τη δημιουργία νέων μορφών κοινωνικής ιδιοποίησης³ της τεχνολογίας. Δεύτερον, από κοινωνικοοικονομικής άποψης, ως μια προσπάθεια καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού ομάδων παραδοσιακά αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας, μέσω της προώθησης πολιτικών επαγγελματικής κατάρτισης. Τρίτον, ως ένα σύνολο πολιτικών εκπαίδευσης των πολιτών, με στόχο τη δημιουργία μιας συλλογικής νοημοσύνης που διασφαλίζει την αυτόνομη συμπερίληψη της κάθε χώρας σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο.

Υπό αυτή την έννοια, εφόσον ο ψηφιακός αποκλεισμός (η αδυναμία πρόσβασης ή η έλλειψη γνώσεων σχετικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών) συνεπάγεται τον κοινωνικό αποκλεισμό, η πλήρης άσκηση της πολιτειότητας μπορεί να διασφαλιστεί μόνο μέσω πολιτικών ψηφιακής συμπερίληψης και κατάρτισης των πολιτών, ώστε να είναι σε θέση να απολαύσουν τις δυνατότητες προσωπικής ολοκλήρωσης που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες.

Έτσι λοιπόν, η κοινωνική ιδιοποίηση των νέων τεχνολογιών αποκτά κεντρικό ρόλο για το δικαίωμα στην επικοινωνία. Εφόσον η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες απαιτεί ψηφιακούς πόρους και υποδομές, και εφόσον η χρήση τους απαιτεί από το κάθε άτομο ή κοινότητα να διαθέτει ψηφιακές δεξιότητες και πολιτισμικό κεφάλαιο, ώστε να μπορέσει να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες της τεχνολογίας, η ιδιοποίηση επιφέρει μια πολιτισμική μεταμόρφωση του ατόμου-

¹ Bustamante Donas: καθηγητής πολιτικής φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης

² πολιτειότητα : η ιδιότητα του να είναι κανείς πολίτης

³ ιδιοποίηση : οικειοποίηση, η ενέργεια του ιδιοποιούμαι, δηλαδή κάνω κάτι δικό μου.

που εξατομικεύει τις τεχνολογίες και επηρεάζεται από αυτές μέσω της ιδιοποίησης, -αλλά και του περιβάλλοντός του. Εντούτοις, τόσο το δικαίωμα στην επικοινωνία όσο και η κοινωνική ιδιοποίηση των νέων τεχνολογιών εξαρτώνται και από την έκφραση άλλων δικαιωμάτων οικονομικής και πολιτικής φύσης, με τα οποία έχουν μια αναπόφευκτη σχέση. Η μελέτη της ανισότητας των τάξεων ως θεμελιώδης παράγοντας για την κατανομή, την πρόσβαση και την ικανότητα παραγωγής πληροφοριών έχει αποτελέσει ιστορική διεκδίκηση της πολιτικής οικονομίας της πληροφόρησης. Κατά συνέπεια, ανάλογα με τη θέση στην οποία βρίσκεται ο καθένας, μπορεί να βρεθεί στην πλευρά είτε των νικητών είτε των ηττημένων της πληροφοριακής επανάστασης.

Κείμενο 2

Νέες μορφές συμμετοχικού Διαδικτύου

Το κείμενο είναι απόσπασμα από διπλωματική εργασία της Σταυρούλας Αβράμη με θέμα «Το Δικαίωμα της έκφρασης στο Διαδίκτυο και οι περιορισμοί του» στο πλαίσιο των σπουδών της στη Νομική σχολή του ΑΠΘ.

Η ευρεία ανάπτυξη του Διαδικτύου και η απήχυσή του έφερε στο τεχνολογικό προσκήνιο νέες μορφές συμμετοχικού Διαδικτύου, όπου οι χρήστες, δεν περιορίζονται σε μια απλή χρήση των διαδικτυακών υπηρεσιών, αλλά αντίθετα λαμβάνουν μέρος στην διαμόρφωση του περιεχομένου τους. Η δημοσίευση πληροφοριών, προσωπικών απόψεων και σχολίων, εικόνων, αλλά και η άμεση χωρίς λογοκρισία επικοινωνία μεταξύ των χρηστών είναι οι βασικοί λόγοι της εντυπωσιακής ανάπτυξης νέων μορφών ηλεκτρονικής επικοινωνίας, όπως είναι τα ιστολόγια (blogs) και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Σχετικά με τις διαπιστωμένες λειτουργίες των κοινωνικών αυτών δικτύων που λειτουργούν στο Διαδίκτυο, θα έλεγε κανείς ότι εντάσσονται η προώθηση συμφερόντων ομάδων, η διάδοση πληροφοριών, η δημιουργία τάσεων μόδας, η μετάδοση ιδεών, αντιλήψεων και συναισθημάτων, αλλά ακόμη και η μεταβολή προτιμήσεων ψηφοφόρων σε εκλογικές αναμετρήσεις. Μια πλοήγηση στο σημερινό Διαδίκτυο αποκαλύπτει ένα ολόκληρο «οικοσύστημα» αποτελούμενο από ψηφιακές γειτονιές και εικονικές κοινότητες, cyber-salons και cyber-commons, τεχνολογικώς δημιουργημένα πεδία λόγου και δράσης, στα οποία διαρκώς και περισσότεροι άνθρωποι αποφασίζουν να συμμετάσχουν, ώστε να σχηματισθεί μια διαδικτυακή παρέα.

Ο Ιστός 2.0 περιλαμβάνει ουσιαστικά όλες εκείνες τις διαδραστικές διαδικτυακές εφαρμογές που προωθούν τη διαμοίραση πληροφοριών, την παραγωγή περιεχομένου από τους χρήστες και τη συμμετοχικότητα και συνεργατικότητα σε επίπεδο ανταλλαγής πληροφοριών και περιεχομένου.

Κείμενο 3

[Η συνέχεια...]

Το απόσπασμα από το έργο του Γιώργου Παναγιωτίδη (1965 -) «Ίσος Ιησούς», εκδόσεις Γαβριηλίδης – Βακχικόν.

Ο Αίμων επανέλαβε την ερώτηση.

-Τι είναι ο κόσμος που ζούμε, Αντιγόνη;

-Ο κόσμος; Το σκηνικό του θεάτρου που πρωταγωνιστούμε, απάντησε για πολλοστή φορά εκείνη, τραβώντας προς τα επάνω το δεξί της μάγουλο και τρεμοπαίζοντας ένα συνωμοτικό μειδίαμα για λίγο.

-Κι ο Θεός, Αντιγόνη; Υπάρχει ο Θεός;

-Βεβαίως και υπάρχει καλέ μου, είναι ο νεκρός μας πατέρας, είτε η Αντιγόνη γελώντας δυνατά αυτήν τη φορά, τόσο που κάποια σκυλιά, κάπου μακριά, αλύχτησαν ανήσυχα και κάποια πουλιά τρόμαξαν και πέταξαν μακριά τους.

-Κι ο Φοίβος, ο γιος μας, τι είναι για εμάς ο Φοίβος;

-Τα μυαλά μας ενωμένα σ' ένα μυαλό, τα κύτταρά μας ενωμένα σ' ένα σώμα.

-Ναι, το παιδί μας είναι μία κιβωτός που θα μας μεταφέρει στον χρόνο λίγο πιο πέρα, που θα κρατήσει ζωντανό λίγο περισσότερο, κάτι από τα μυαλά μας, κάτι από τα κύτταρά μας, λίγο περισσότερο από το σημείο του χρόνου που θα τερματίσουμε εμείς.

-Αίμων, εάν δεν υπάρχω εγώ τότε δεν θα υπάρχει τίποτα. Ο ίδιος μου ο γιος δεν θα έχει απολύτως καμία σημασία για εμένα, δεν θα υπάρχει γιατί δεν θα υπάρχω εγώ.

-Σκέψου, αν μπορούσαμε να φτιάχναμε έναν υπέρ-υπολογιστή που να επεξεργάζεται με ανυπολόγιστη ισχύ ό,τι βλέπεις και ό,τι σε βλέπει, όσα οσφραίνεσαι και όσα σε οσφραίνονται, όσα γεύεσαι και όσα σε γεύονται, ό,τι ακούς και ό,τι σε ακούει, ό,τι αγγίζεις και ό,τι σε αγγίζει. Αν μπορούσαμε να φτιάχναμε έναν υπέρ-υπολογιστή που να πλημμυρίζει από τις αισθήσεις σου και να τις μεταφέρει και να τις φορτώνει στη μνήμη του, που όσο ζεις να γίνεται εσύ. Τότε ίσως και να ήταν σαν να υπάρχουν δύο φορές, σαν να είσαι ένα ανθρώπινο μυαλό αγκιστρωμένο στο μυαλό ενός υπολογιστή, ένα ανθρώπινο μυαλό φορτωμένο στην απέραντη μνήμη του. Και όταν θα μιλάει εκείνος και όταν μου μιλάει εκείνος, ίσως είναι σαν να μιλάς εσύ, σαν να ακούω εσένα για πάντα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Σε 50-60 λέξεις να αποδώσεις τις νέες μορφές συμμετοχικού διαδικτύου στις οποίες αναφέρεται το Κείμενο 2.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στις τρεις παραγράφους του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ποια είναι η πρόθεση της συντάκτριας του Κειμένου 2; (μονάδες 4) Να καταγράψεις δύο (2) γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει το στόχο της. (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιες φιλοσοφικές ανησυχίες εκφράζουν τα πρόσωπα του αποσπάσματος και πώς αυτές αισθητοποιούνται στο κείμενο; (τρεις αναφορές σε σχετικούς κειμενικούς δείκτες κρίνονται επαρκείς). Ποια είναι η γνώμη σου για τις δυνατότητες του υπέρ-υπολογιστή, όπως αναφέρονται στο απόσπασμα; Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η ψυχολογία της αναμονής στην ουρά**

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στο ιστότοπο [psychology now. gr](http://psychology.now.gr) στις 20/12/2016.

Πριν από μερικά χρόνια, οι υπεύθυνοι στο αεροδρόμιο του Χιούστον των ΗΠΑ, αντιμετώπισαν ένα ανησυχητικό ζήτημα που αφορούσε στην εξυπηρέτηση των επιβατών. Οι επιβάτες είχαν υποβάλει έναν υπέρμετρο αριθμό καταγγελιών σχετικά με τις μεγάλες αναμονές στο χώρο παραλαβής αποσκευών. Στην προσπάθειά τους να μειώσουν τις καταγγελίες, οι υπεύθυνοι του αεροδρομίου αύξησαν τον αριθμό των αχθοφόρων που εργάζονταν σε αυτή την βάρδια. Το σχέδιο λειτούργησε: ο μέσος όρος αναμονής μειώθηκε στα οκτώ λεπτά, που ήταν μέσα στο χρονοδιάγραμμα της εταιρίας. Όμως, οι καταγγελίες συνεχίστηκαν. Μπερδεμένοι, οι υπεύθυνοι του αεροδρομίου προέβησαν σε μια πιο προσεκτική επιτόπια ανάλυση. Βρήκαν ότι οι επιβάτες χρειάστηκαν ένα λεπτό με τα πόδια, για να φτάσουν από τις πύλες άφιξής τους στις αποσκευές τους και επτά λεπτά, για να τις παραλάβουν. Περίπου το 88% του χρόνου τους, με άλλα λόγια, δαπανήθηκε στην αναμονή των αποσκευών τους. Έτσι, οι υπεύθυνοι του αεροδρομίου αποφάσισαν να εφαρμόσουν μια νέα προσέγγιση: αντί για τη μείωση του χρόνου αναμονής, μετακίνησαν τις πύλες άφιξης μακριά από τον κεντρικό τερματικό σταθμό και τις δρομολογημένες αποσκευές, στον πιο μακρινό ιμάντα αποσκευών. Οι επιβάτες έπρεπε τώρα να περπατήσουν έξι φορές περισσότερο χρόνο, για να πάρουν τις τσάντες τους. Οι καταγγελίες έπεσαν σχεδόν στο μηδέν.

Αυτή η ιστορία παραπέμπει σε μια γενική αρχή: η εμπειρία της αναμονής, είτε για τις αποσκευές ή για είδη παντοπωλείου, ορίζεται μόνο εν μέρει από το αντικειμενικό μέγεθος της αναμονής. «Συχνά, η ψυχολογία της αναμονής στην ουρά είναι πιο σημαντική από τα στατιστικά στοιχεία της ίδιας της αναμονής», σημειώνει ο ερευνητής επιχειρήσεων του M.I.T. Richard Larson. Ο χρόνος που καταναλώνεται (όταν δηλαδή οι επιβάτες πηγαίνουν με τα πόδια προς την παραλαβή αποσκευών), προσλαμβάνεται ως μικρότερος από τον «νεκρό» χρόνο (να περιμένει κανείς στον ιμάντα αποσκευών). Μια έρευνα που έχει γίνει σχετικά με την αναμονή στην ουρά έχει δείξει ότι, κατά μέσο όρο, οι άνθρωποι υπερεκτιμούν το πόση ώρα περίμεναν σε μια ουρά κατά περίπου 36%.

Η αγγαρεία του «νεκρού» χρόνου αντιπροσωπεύει επίσης σε μεγάλο βαθμό τη δημοτικότητα της παρορμητικής αγοράς, η οποία αποφέρει κέρδος στα σούπερ μάρκετ περίπου 5,5 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως. Οι εφημερίδες και τα πακέτα με τσίχλες προσφέρουν ανακούφιση από την αγωνία της αναμονής. Αυτό είναι ένα ισχυρό τέχνασμα, επειδή οι αναμνήσεις που έχουμε, όταν περιμένουμε στην ουρά, επηρεάζονται έντονα από τις τελευταίες στιγμές, σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη από τον Ziv Carmon, καθηγητή μάρκετινγκ και τον συμπεριφορικό οικονομολόγο Daniel Kahneman. Όταν μια μακρά αναμονή τελειώνει με μια ευτυχισμένη στιγμή- για παράδειγμα όταν η γραμμή αναμονής προχωρά πιο γρήγορα - έχουμε την τάση να τη θυμόμαστε θετικά, ακόμη και αν αισθανόμασταν άσχημα το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου. Αντίθετα, αν τα αρνητικά συναισθήματα κυριαρχούν στα τελευταία λεπτά, ο αναδρομικός έλεγχος της διαδικασίας, θα μας προκαλέσει δυσφορία, ακόμη και αν η εμπειρία στο σύνολό της ήταν σχετικά ανώδυνη.

Οι Αμερικανοί ξοδεύουν περίπου 37 δισεκατομμύρια ώρες κάθε χρόνο περιμένοντας στην ουρά. Το κυρίαρχο κόστος της αναμονής είναι συναισθηματικό: άγχος, πλήξη και αίσθηση γκρίνιας ότι η ζωή κάποιου σιγά σιγά εξαφανίζεται. Το τελευταίο πράγμα που θέλουμε να κάνουμε, είναι να σπαταλάμε τον λιγοστό ελεύθερο χρόνο μας σε ουρές. Ποτέ δεν θα εξαλείψουμε τις ουρές εντελώς, αλλά μια καλύτερη κατανόηση της ψυχολογίας της αναμονής, μπορεί να βοηθήσει να κάνει τις αναπόφευκτες καθυστερήσεις που εισέρχονται στην καθημερινή μας ζωή λίγο πιο υποφερτές. Και αν όλα τα άλλα αποτύχουν, πάρτε μαζί σας ένα βιβλίο.

Κείμενο 2

Περιμένοντας

Το κείμενο του Νίκου Δήμου δημοσιεύτηκε στις 5 /12/ 2021 στην εφημερίδα Το Βήμα.

Παρασυρμένος από την καταιγίδα των προσφορών της «Μαύρης Παρασκευής» αγόρασα, σε σπουδαία τιμή, ένα τεχνολογικό μικρό επίτευγμα. Αλίμονο! Όταν το πήγα σπίτι και το έβαλα στην πρίζα, βρήκα ότι δεν δούλευε. Καθόλου.

Θυμήθηκα την παλιά παροιμία «η φτήνια τρώει τον παρά» και αποφάσισα να απευθυνθώ στο τμήμα «σέρβις» του καταστήματος και να ρωτήσω μήπως κάνω κάτι λάθος και φταίω εγώ για το πρόβλημα. Βρήκα το τηλέφωνό του και, όπως άλλωστε περίμενα, μου απάντησε μηχανική φωνή. Μετά από διευκρινίσεις που έδωσα για το πρόβλημά μου, δήλωσε ότι θα με συνδέσει με το αρμόδιο τμήμα και ότι η αναμονή θα διαρκέσει «πάνω από πέντε λεπτά». Όταν τα πέντε λεπτά έφτασαν να γίνουν τρία τέταρτα, έκλεισα το

τηλέφωνο. Ξανακάλεσα, η διαδικασία επανελήφθη. Τότε κατάλαβα ότι το «πάνω από πέντε λεπτά» είναι μια πονηρή δήλωση: Πάνω από πέντε λεπτά κρατάει και ένας αιώνας...

Καθηλωμένος στο ακουστικό, άρχισα να σκέπτομαι πόσο χρόνο από την ζωή μου έχω περάσει περιμένοντας. Ένα πρόχειρο άθροισμα των τελευταίων μόνο περιπτώσεων μου, έφερε ζαλάδα. Υπάρχουν όλων των ειδών τα τηλέφωνα με κάθε είδους αναμονές. Υπάρχουν αυτά που σε διδάσκουν κλασική μουσική. Υπάρχουν τα άλλα που είναι γεμάτα διαφημίσεις της εταιρίας στην οποία τηλεφώνησες. Και – αθάνατη Ελλάδα – υπάρχουν εκείνα που δεν απαντάνε ποτέ.

Μία ολόκληρη ζωή κλείνει μέσα του αυτό το «περιμένοντας». Είτε είναι στο ακουστικό, είτε στο δρόμο, είτε στην ουρά. Από την εποχή της Κατοχής που με έστειλε η μάνα μου να πάρω το πακέτο της βοήθειας (και πόσες φορές περίμενα τζάμπα γιατί είχαν τελειώσει) μέχρι τα πρώτα μου ραντεβού, που είχαν μεγάλο συντελεστή αβεβαιότητας. (Με παρέμβαση γονιού μερικές φορές το κορίτσι δεν ερχόταν καθόλου – και δεν υπήρχαν τότε κινητά!) Περιμένοντας στο νοσοκομείο την έκβαση μιας μεγάλης εγχείρησης. Περιμένοντας στην τράπεζα, στην εφορία, στο δικαστήριο. Άλλες φορές με αγωνία... άλλες με αγανάκτηση, άλλες με σκέτη υπομονή.

Τα τελευταία χρόνια: περιμένοντας στο τηλέφωνο με τις ώρες για να συνεννοηθείς με μία εταιρία κινητής τηλεφωνίας. Αυτές οι εταιρίες λόγω αντικειμένου φαίνεται πως αγαπούν τα τηλέφωνα και καλλιεργούν την μακροχρόνια χρήση τους. Τι σας νοιάζει, μου είπε μία υπάλληλος, αφού δεν πληρώνετε την αναμονή; Μα κι ο χρόνος κοστίζει, κυρία μου. «Ο χρόνος είναι χρήμα!» λένε οι Αγγλοσάξονες. Δεν είμαι αργόσχολος. Έχω ένα σωρό πράγματα να κάνω. Θα έπρεπε κάπου να χρεώνεται και να πληρώνεται η καθυστέρηση.

Περιμένοντας... μία ζωή... την ίδια την ζωή. Ναι, τα κενά διαστήματα της ζωής είναι χρυσάφι που ουδέποτε εξαργυρώνονται. Αν στον τελικό απολογισμό μιας ζωής τα κενά αναμονής καταλαμβάνουν το ένα τέταρτο – αυτός ο άνθρωπος έζησε 25% λιγότερο! Και όταν φθάσεις κάποτε να περιμένεις το τέλος... τότε έχεις την τραγωδία του κενού. Δεν είσαι πια δραστήριος, δεν είσαι πια ζωντανός και περιμένεις τι; Την οριστική λήξη. Στην τρίτη ηλικία σέρνεσαι πια περιμένοντας... όχι να γίνει κάτι. Αλλά να γίνεις τίποτα.

Κείμενο 3

Χρονοκύκλωμα

Το κείμενο του Κλείτου Κύρου είναι δημοσιευμένο στο Εν όλω συγκομιδή 1943-1997 (συγκεντρωτική έκδοση), εκδ. Άγρα, Αθήνα, 1997.

Τη μέρα που ανακαλύφτηκε ο χρόνος οι άνθρωποι
κούρδισαν τα ρολόγια κι άρχισαν να τον κυνηγούν.
Κι αποτιμήθηκε σε ψήγματα καταστροφής κι απόχτησε αξία
μυθικών πτηνών και χάθηκε απ' τον κόσμο η άνεση κι ο δισταγμός
και κανένας δεν εξουσίαζε το προσκεφάλι του
και δεν υπήρχε έστω και λίγος χρόνος για χαρά ή για λύπηση.
Μόνο σαν τροχοπεδούσε ο Μέγας Χρονοκράτορας έτρεχες να
φωλιάσεις στη μασχάλη του να κλείσεις τα μάτια και να μεταμφιεστείς.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και ποια θέση διατυπώνει ο συντάκτης του επ' αυτού (μονάδες 5); Θεωρείς την αφήγηση που επιλέγει επιτυχημένο τρόπο να αποδώσει τις σκέψεις του και γιατί (μονάδες 5); (60-70 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α.** Να σε απασχολήσει τεκμηριωμένα αν η πρώτη παράγραφος στο Κείμενο 1 είναι και η προλογική (μονάδες 6)
- β.** Σε ποια βάση συνδέονται νοηματικά η 4^η και η 5^η παράγραφος του Κειμένου 2 (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στα Κείμενα 1 και 2 παρατηρείται απλό λεξιλόγιο, το οποίο σε αρκετές περιπτώσεις αγγίζει τα όρια του προφορικού λόγου. Να γράψεις πέντε παραδείγματα, δύο από το Κείμενο 1 και τρία από το Κείμενο 2.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να περιγράψεις και να ερμηνεύσεις τη σχέση του σύγχρονου ανθρώπου με τον χρόνο, όπως αυτή παρουσιάζεται στο Κείμενο 3, παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα που την αποτυπώνουν. Ποια είναι η δική σου εμπειρία από τη σχέση σου με τον χρόνο; Σε ποιον βαθμό ταυτίζεται ή διαφοροποιείται με την αντίστοιχη εμπειρία του ποιητικού υποκειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Σχολική βία και σχολικός εκφοβισμός**

Το κείμενο (απόσπασμα) είναι της Μαρίνας Μόσχα, (Ινστιτούτο ψυχικής και σεξουαλικής υγείας)

Πηγή: mydoctors.gr/epistimonikaarthra/item/1581-sxoliki-bia-kai-sxolikosekfobismos.

Η σχολική βία ή school bullying όπως λέγεται, είναι ένα φαινόμενο που δεν εμφανίστηκε ξαφνικά σε όλον τον πλανήτη. Ανέκαθεν υπήρχε στα σχολεία, ανέκαθεν υπήρχαν οι νταήδες ή οι «εξωσχολικοί» που παρενοχλούσαν παιδιά και εφήβους. Τα τελευταία χρόνια όμως φαίνεται ότι υπάρχει αύξηση στην ενημέρωση, στην ευαισθητοποίηση και στην αποτροπή από τέτοιου είδους καταστάσεις, καθώς έχει δοθεί ιδιαίτερη σημασία στα δικαιώματα του παιδιού και του εφήβου, αλλά και στις επιδράσεις που αφήνουν στις διαπροσωπικές του σχέσεις και γενικότερα στον ψυχικό του κόσμο.

Η προσπάθεια επιβολής του πιο ισχυρού στον πιο αδύναμο μπορεί να είναι ο κανόνας της φύσης, όπως λέμε «το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό», αλλά σε εμάς τους ανθρώπους αυτό που μας ξεχωρίζει από τα ζώα είναι ο εγκέφαλος και η ικανότητα να μπορούμε να σκεφτούμε, να αισθανθούμε, αλλά και να συναισθανθούμε, να ακολουθούμε αυτό που η λογική μας λέει και το συναίσθημα μας υπαγορεύει. Ο κανόνας της φύσης είναι διαφορετικός. [...]

Συνήθως παρατηρούμε ότι θύματα του σχολικού εκφοβισμού πέφτουν παιδιά ή και έφηβοι που δεν μπορούν να προστατέψουν τον εαυτό τους, επειδή είναι πιο αδύναμα σωματικά ή ψυχολογικά. Πρόκειται δηλαδή για παιδιά πιο ευαίσθητα, με χαμηλούς τόνους, χαμηλή αυτοεκτίμηση, εσωστρέφεια, ανασφάλεια, όπου θεωρούν ότι η αδυναμία είναι το στοιχείο που τα χαρακτηρίζει και πως δεν μπορούν να αντιδράσουν. Μπορεί να προέρχονται από περιβάλλον αυταρχικό ή υπερπροστατευτικό, που δεν τους έχει δώσει πρωτοβουλίες και ευθύνες, για να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν ως προσωπικότητες, οικογενειακό περιβάλλον που δεν έχει ενισχύσει την έκφραση, όχι μόνο του λόγου, αλλά και του συναισθήματος, χωρίς όμως να είναι αυτός ο κανόνας. Επίσης, σε αυτή την κατηγορία μπορούν να ανήκουν παιδιά που προέρχονται από άλλη χώρα, έχουν άλλη θρησκεία, που, πιο απλά, διαφέρουν! [...]

Ο θύτης είναι συνήθως πιο ισχυρός, μπορεί να υπερέχει σωματικά ή και μυϊκά, αντιδραστικός, θέλει να ξεχωρίζει, αλλά με λανθασμένο τρόπο, προσπαθεί να επιβεβαιωθεί μέσα από τις πράξεις επιβολής και ταπείνωσης του θέματος. Έρευνες έχουν δείξει ότι ο

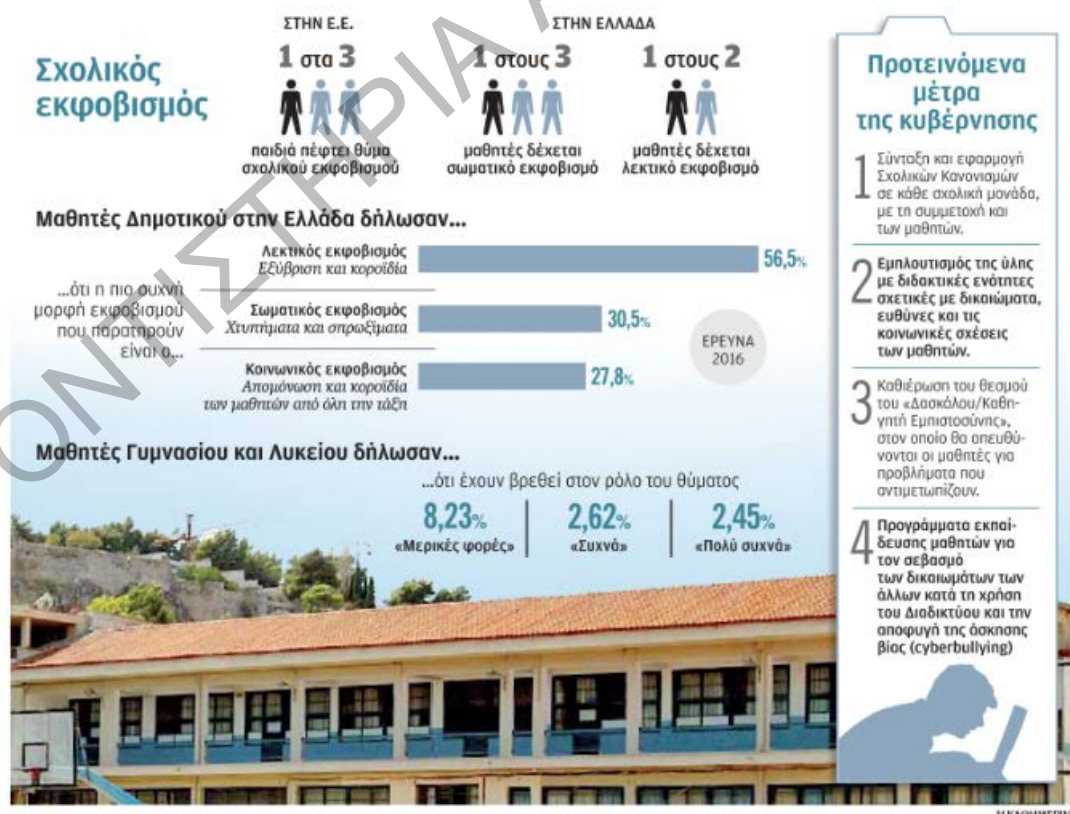
θύτης προέρχεται συχνά από οικογένεια, όπου η βία σωματική, λεκτική ή ακόμη και συναισθηματική είναι παρούσα. Πρόκειται δηλαδή για ένα κακοποιητικό περιβάλλον, όπου τα μέλη της οικογένειας αναπαραγάγουν αυτό που γίνεται και στα ίδια ή αυτά που μαθαίνουν ως τρόπους συμπεριφοράς. Επιπλέον, ο θύτης θεωρεί «μαγκιά» και ανωτερότητα, αίσθηση εξουσίας τη διαφορετική αυτή συμπεριφορά που του δίνει ευχαρίστηση, καθώς νιώθει ότι καταξιώνεται στα μάτια των συμμαθητών του, χωρίς βέβαια να μπορεί να αντιληφθεί το παράλογο της κατάστασης, καθώς «μαγκιά» δεν είναι η επιβολή στον αδύναμο, εφόσον δεν μπορεί εκείνος να υπερασπιστεί τον εαυτό του.[...]

Έρευνες έχουν δείξει μάλιστα ότι οι θύτες μπορεί στο μέλλον να υιοθετήσουν τέτοιου είδους παραβατικές συμπεριφορές και ως ενήλικες, με αποτέλεσμα να μην αποκτήσουν ποτέ μια υγιή ψυχοκοινωνική ζωή, αλλά αντίθετα να εισπράττουν τις καταστροφικές συνέπειες της παραβατικότητάς τους που πλέον θα τους έχει γίνει τρόπος ζωής.

Κείμενο 2

Πληροφοριογράφημα

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στην Καθημερινή στις 14/02/2020.

Κείμενο 3

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Στέλιου Ξεφλούδα «Ο Δον Κιχώτης στον παράδεισο», εκδ. Δίφρος, Αθήνα: 1975.

Βρίσκονται στην αρχή της πολιτείας¹. Τα σπίτια χαμηλά, πολύχρωμα, διάφανα, δεν κρύβουν το εσωτερικό τους ούτε εμποδίζουν την είσοδο. Το μπετόν, το σίδερο, η πέτρα, το ξύλο που ασφαλίζουν και τις μέρες και τις νύχτες στις πολυώροφες οικοδομές είναι ανύπαρκτα. Μεγάλες συνθέσεις φανταστικές, ζωγραφισμένες με απαλά χρώματα, για να ξεκουράζουν τα μάτια και να ευφραίνουν την ψυχή σκεπάζουν τις προσόψεις. Οι πόρτες και τα παράθυρα έχουν μόνο τα πλαίσιά τους, μπαίνει πάντα ελεύθερα ο ήλιος, η δροσιά, οι ατέλειωτες ευωδιές των λουλουδιών, τα κελαηδήματα των πουλιών, το κελάρυσμα των ρυακιών, η υγρή συμφωνία απ' τις αμέτρητες κρήνες. Ούτε όροφοι, ονόματα δρόμων, αριθμοί, θυρωροί, ανελκυστήρες, κουδούνια, τηλέφωνα, ραδιόφωνα, κλιματισμός, σκυλιά, γάτες.

- Αφέντη, λέγει ο Σάντσος², να τόπος για κλέφτες. Αν μπορούσαν απ' της γης ν' ανεβούν ως εδώ θα γινόταν σκοτωμός ποιος να πρωτοφτάσει για το ξάφρισμα. Στη Μάντσα διπλοκλειδώνανε τις πόρτες και μανταλώναμε τα παράθυρα, οι χωροφυλάκοι μας προστάτευαν, απ' τους κακοποιούς κι' όμως κάθε νύχτα γινόταν και καμιά ληστεία, ακόμα σπάνια βέβαια, και κανένας φόνος. Εδώ είναι πάντα η μέρα κι' ο ήλιος μέσα στα σπίτια οι τοίχοι είναι διάφανοι γιατί, φαίνεται, ότι κανείς δεν έχει να φοβηθεί ή να κρύψει κάτι απ' τον άλλο, αφού ούτε ο έρωτας ούτε γεννήσεις και θάνατοι, ούτε φυσικά, πολλαπλασιασμός του ανθρώπινου γένους επιτρέπεται. Ήξερε τι έκανε ο Πανάγαθος. Εκείνο που με εντυπωσιάζει ακόμα, είναι ότι δεν υπάρχουν καθόλου πολυώροφες οικοδομές, ουρανοξύστες, όπως τους λεν σήμερα περήφανοι οι άνθρωποι για τα έργα τους, που εκμηδενίζουν το μικροσκοπικό μας ανάστημα, ακόμα και τον ανοικονόμητο όγκο μου, υποδουλώνουν το παραστρατημένο άτομό μας κι αν δεν είναι μέρος της ανθρώπινης αγέλης σάμπως δεν είμαστε κ' εμείς όσο ζούσαμε σ' αυτό μέσα στο σκοτάδι, εκκλησιές με θεώρατα καμπαναριά, δείγματα της αλαζονίας και της υπεροψίας του κλήρου, που τις νέμονται παπάδες κ' ευλογούν μόνο τα γένεια τους, έτσι λέει ο λαός, τον θυμάσαι εκείνο τον κοκκινοτρίχη της Μάντσας φανατικό υπηρέτη της ιερής εξέτασης, ούτε τέλος παλάτια να μας θαμπώνουν και να μας αποκοιμίζουν. Βλέπεις ο θεός είναι σοφώτερος απ' τους ανθρώπους στα έργα του.

¹ Εννοεί τον Παράδεισο

² Ο υπηρέτης και συνοδοιπόρος του Δον Κιχώτη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 διατυπώνονται κάποια προτεινόμενα μέτρα για τον περιορισμό του σχολικού εκφοβισμού. Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα σε 60-70 λέξεις αυτό που, κατά τη γνώμη σου, είναι πιο αποτελεσματικό.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά η 3^η και η 4^η παράγραφος του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Η εικόνα του Κειμένου 2 αναπαριστά κάποιες από τις θέσεις του Κειμένου 1. Ποιες είναι αυτές οι θέσεις που αποτυπώνει η εικόνα; Ποια είναι η αποτελεσματικότητα του οπτικού μηνύματος; Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις, αξιοποιώντας και τα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την εικόνα του Παραδείσου στο Κείμενο 3 παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα με τα οποία αποτυπώνεται στην αφήγηση. Πώς εσύ φαντάζεσαι τον Παράδεισο; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πόλεμος και Ειρήνη**

Ο Νορμπέρτο Μπόμπιο ήταν ο σημαντικότερος Ιταλός φιλόσοφος του δικαίου και της πολιτικής στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Μεταξύ των πολλών θεμάτων που είχε μελετήσει ήταν και τα προβλήματα του πολέμου και της ειρήνης. Επιμέλεια: Θανάσης Γιαλκέτσης, ημερομηνία δημοσίευσης: 17.4.2022

Τρέφουμε πάντοτε την αυταπάτη ότι ο πόλεμος στον οποίο μαχόμαστε θα είναι ο τελευταίος. Η στιγμή κατά την οποία μπορούσαμε να παραδοθούμε σε αυτή την αυταπάτη ήταν το τέλος της θανάσιμης σύγκρουσης μεταξύ των δυο μεγαλύτερων δυνάμεων του κόσμου. Η αυταπάτη διήρκεσε λίγο.

Είναι υπέροχη η φωνή των υποστηρικτών της ειρήνης. Ποιος όμως την ακούει; Ποιος πιστεύει αληθινά ότι η επίκληση της ειρήνης από ανθρώπους καλής θέλησης μπορεί να αλλάξει την πορεία του πολέμου και να έχει καθοριστική επίδραση στην τραγική μοίρα των λαών που πλήττονται; Θα λέγαμε ότι η ενάρετη διαδήλωση των ειρηνιστών και η πιο απάνθρωπη πολεμική δράση που σπέρνει τον θάνατο είναι δυο γεγονότα που συντελούνται το ένα πλάι στο άλλο και ταυτόχρονα, χωρίς ποτέ να παρεμβαίνει το ένα στο άλλο...

Σήμερα, βέβαια, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, τα θέματα του ειρηνισμού πρέπει να συγκεντρώσουν ξανά την προσοχή μας. Δεν μπορούμε όμως να μιλάμε για ειρηνισμό γενικά, χωρίς να κάνουμε τις αναγκαίες διακρίσεις. Ειρηνισμός δεν είναι μόνο να επικαλούμαστε την ειρήνη, να προσευχόμαστε για την ειρήνη, να βεβαιώνουμε ότι θέλουμε την ειρήνη, να προστρέχουμε διακινδυνεύοντας τη ζωή μας για να προσφέρουμε ανθρωπιστική βοήθεια στους τόπους όπου μαίνεται ο πόλεμος. Ο αντίλογος σε όλα αυτά είναι ότι το να πρεσβεύουμε αυστηρά και με συνέπεια την απόλυτη μη βία χρησιμεύει για να σώζουμε την ψυχή μας, αλλά ποτέ δεν εξάλειψε τη βία σε αυτόν τον κόσμο. Δεν είναι μήπως αληθινό το ότι η αδυναμία του πράου ανθρώπου καταλήγει να ευνοεί τον βίαιο;

Μπροστά σε αυτές τις αντιρρήσεις, νομίζω ότι οι «ενεργοί» ειρηνιστές σήμερα οφείλουν να πάρουν υπόψη τους ότι, αν θέλουν να αναπτύξουν μια πολιτικά σημαντική δράση, πρέπει να μη λησμονούν την ηθική της ευθύνης. Όχι μόνον: «Κάνε αυτό που πρέπει και ας γίνει αυτό που μπορεί να γίνει», αλλά και: «Δράσε με τρόπο ώστε η δράση σου να μην είναι μόνον καλή καθαυτή, αλλά να έχει και καλές συνέπειες».

Υπάρχουν δύο τουλάχιστον εκδοχές αυτής της μορφής υπεύθυνου ειρηνισμού, τις οποίες θα αποκαλούσα θεσμικές, επειδή, προσφεύγουν και οι δυο όχι μόνον στα λόγια, αλλά στην

προώθηση και στην πραγματοποίηση προληπτικά σχεδιασμένων ενεργειών. Η πρώτη εκδοχή είναι εκείνη η οποία συνιστά ενεργητική μη βία, προβλέπει τη δυνατότητα μη ένοπλης άμυνας, που προσφεύγει μόνο σε δράσεις όπως η παθητική αντίσταση, η άρνηση συνεργασίας με δημόσιες εξουσίες, η πολιτική ανυπακοή, το μποϊκοτάζ. Η δεύτερη εκδοχή, πιο ρεαλιστική και επομένως λιγότερο άκαμπτη, είναι εκείνη που βασίζεται στη διάκριση ανάμεσα στη διάχυτη και άρα ανεξέλεγκτη βία και στην ελεγχόμενη βία, όπως εκείνη ενός οργανισμού πάνω από τα μέρη, ο οποίος κατέχει την αποκλειστική χρήση των βίαιων μέσων. Κι είναι πραγματικά παράδοξο ότι, στο πλαίσιο ενός κράτους, που μόνον αυτό είναι νομιμοποιημένο να χρησιμοποιεί βία, η πλειονότητα των πολιτών δεν θεωρεί αναγκαίο να κατέχει όπλα, ενώ στο διεθνές σύστημα, όλα τα κράτη χωρίς εξαίρεση είναι οπλισμένα. Σε τέτοιο βαθμό ώστε, αν ένα κράτος δεν διαθέτει στρατό δεν είναι κράτος, ενώ ένας άοπλος πολίτης όχι μόνον είναι πολίτης, αλλά θεωρείται καλός πολίτης. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι διεξαγόμενοι πόλεμοι καταδεικνύουν και την ανεπάρκεια του θεσμικού ειρηνισμού!

Στις μέρες μας, οι ρεαλιστές παρομοιάζουν τις πορείες υπέρ της ειρήνης με τις λιτανείες που έκαναν κάποτε οι χωρικοί παρακαλώντας να πέσει βροχή. Μετείχα και εγώ σε πορείες για την ειρήνη στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου, Αν με βαστούσαν τα πόδια μου, θα συνέχιζα ακόμα να μετέχω. Γιατί θα συνέχιζα να μετέχω; Επειδή γνωρίζω ότι, ακόμα και αν όλοι οι χωρικοί του κόσμου συνενώνονταν για να φέρουν τη βροχή, η βροχή, όταν θα έπεφτε, δεν θα εξαρτιόταν από τις παρακλήσεις τους. Δεν έχω όμως αμφιβολίες για το ότι, αν όλοι οι πολίτες του κόσμου συμμετείχαν σε μια πορεία για την ειρήνη, ο πόλεμος επρόκειτο να χαθεί από το πρόσωπο της γης...

Κείμενο 2

Πόλεμος και Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από άρθρο του κ. Ευάγγελου Στεργιούλη, διδάκτορα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο www.huffingtonpost.gr στις 3-5-2022.

Κανείς από όλους τους μεγάλους στοχαστές που γέννησε η ανθρωπότητα, δεν μπόρεσε να προβλέψει με τόσο γλαφυρό τρόπο το μέλλον της ανθρωπότητας, όσο ένας απλός λογοτέχνης, χωρίς βαρύγδουπα πτυχία από εγνωσμένου κύρους πανεπιστημιακά ιδρύματα, όπως ήταν ο Eric Arthur Blair (Έρικ Άρθουρ Μπλαίρ) με το ψευδώνυμο George Orwell (Τζωρτζ Όργουελ).

Όταν ο κόσμος έβγαινε λαβωμένος μέσα από ένα δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο νικώντας τον ναζισμό και τον φασισμό και η αισιοδοξία κυριαρχούσε για ένα δημοκρατικό και ειρηνικό μέλλον, ο Όργουελ, προς το τέλος της ζωής του εκείνη τη χρονική περίοδο, με δύο βαθυστόχαστα έργα του,

«Η φάρμα των ζώων» και το «1984», προέβλεψε με μία εντυπωσιακή διορατικότητα την ανθρώπινη καταπίεση, τη συγγή και κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από απολυταρχικά καθεστώτα που σημάδεψαν την παγκόσμια ιστορία.

Στον 21ο αιώνα, λοιπόν, ενώ θα έπρεπε η δημοκρατία και η ειρήνη να έχουν εμπεδωθεί μέσα από τις καταστροφικές εμπειρίες των δύο παγκοσμίων πολέμων, αλλά και τόσων άλλων περιφερειακών πολέμων στον κόσμο που προκάλεσαν ανείπωτο πόνο και ανθρώπινη δυστυχία, συνεχίζει να παραμένει ως μείζον ζητούμενο η διασφάλιση της ειρήνης και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αλλά, δυστυχώς, ακόμη και σήμερα ο ένας πόλεμος διαδέχεται τον άλλο στο όνομα της δήθεν διασφάλισης της ειρήνης και τα ανθρώπινα δικαιώματα καταλύονται στο όνομα της δήθεν διαφύλαξης της ελευθερίας. Μία συνεχής σύγκρουση του αυτονόητου με το άδικο και το παράλογο.

Κείμενο 3

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Το ποίημα του Μίλτου Σαχτούρη προέρχεται από τη συλλογή «Όταν σας μιλώ» (1956), αντλήθηκε από το βιβλίο «Τα ποιήματα» (1945-1971), όγδοη έκδοση, Κέδρος, Αθήνα: 1988.

Από δω θα περνούσε το περιστέρι
είχαν ανάψει δαδιά γύρω στους δρόμους
άλλοι άνθρωποι φυλάγαν στις δενδροστοιχίες
παιδιά κρατούσαν στα χέρια σημαιούλες
περνούσαν οι ώρες κι άρχισε να βρέχει
έπειτα σκοτείνιασε όλος ο ουρανός
μια αστραπή ψιθύρισε κάτι φοβισμένα
και άνοιξε η κραυγή στο στόμα του ανθρώπου

τότε το άσπρο περιστέρι μ' άγρια δόντια
σα σκύλος ούρλιαξε μέσα στη νύχτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 2 μία από τις αντιφάσεις που επισημαίνει ο συντάκτης του και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτήν σε 50-60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σου το νόημα της αναλογίας που υπάρχει στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1; (μονάδες 6)

β. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 2 αναφέρεται στον Όργουελ και σε δύο έργα του. Πώς εξυπηρετεί την πρόθεσή του η αναφορά αυτή; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 επιχειρεί να αφυπνίσει τους ειρηνιστές του κόσμου να αναλάβουν ενεργό δράση. Να επισημάνεις 2 γλωσσικές επιλογές στην 3η και 4η παράγραφο του Κειμένου 1 που υπηρετούν το στόχο του αιτιολογώντας την απάντησή σου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει κατά τη γνώμη σου το περιστέρι στο Κείμενο 3; Να στηρίξεις την απάντησή σου σε 3 κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πόσο ηθικοί ταξιδιώτες είμαστε;**

Απόσπασμα (ελαφρώς διασκευασμένο) από το ομότιτλο άρθρο της Ελευθερίας Αλαβάνου, που δημοσιεύτηκε στις 04.09.2019 στην εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» και ανακτήθηκε στις 08.08.2022: <https://www.kathimerini.gr/k/travel/1040922/poso-ithikoi-taxidiotes-eimaste/>.

Έστω ότι κανονίζω ένα εξωτικό ταξίδι στην Ταϊλάνδη. Επειδή ο προορισμός δεν μου είναι οικείος, αποφασίζω να μείνω σε ξενοδοχείο μεγάλης γνωστής αλυσίδας. Στη λίστα με τις δραστηριότητες που θα κάνω είναι να βυθίσω τα πόδια μου στην αμμουδιά της παραλίας Patong (πρώτη στην κατάταξη του trip advisor¹), να καταδυθώ σε έναν βυθό με κοραλλιογενείς υφάλους, να πάω βόλτα με ελέφαντα και να περάσω από την «αγορά των αγορών», Chatuchak Market, για φιλντισένια σουβενίρ.

Ενώ η 16χρονη Γκρέτα Τούνμπεργκ από τη Σουηδία έχει μόλις διασχίσει τον Ατλαντικό με ένα ιστιοπλοϊκό με μηδενικές εκπομπές ρύπων, για να παραστεί στη Σύνοδο του ΟΗΕ για το κλίμα στη Νέα Υόρκη, το δικό μου ταξίδι περιλαμβάνει πέντε «ηθικά ατοπήματα»: τα προϊόντα από ελεφαντόδοντο είναι παράνομο να βγουν από την Ταϊλάνδη και, εάν τα αγοράσω, στηρίζω το λαθρεμπόριο. Ο υπό εξαφάνιση ελέφαντας, για να με αφήσει να ανέβω στην πλάτη του, σημαίνει ότι βασανίστηκε ως μωρό, για να πειθαρχεί σε αυτό. Λόγω υπερβολικής θαλάσσιας κίνησης, η βουτιά (και το αντηλιακό μου λόγω των συστατικών του) θα επιβαρύνει το οικοσύστημα των κοραλλιογενών υφάλων. Η παραλία είναι κορεσμένη και το τελευταίο που χρειάζεται είναι έναν ακόμα επισκέπτη. Επιλέγοντας να μείνω σε μεγάλη αλυσίδα, συνεισφέρω στην περαιτέρω συρρίκνωση του μικρομεσαίου ντόπιου ξενοδόχου. Και, τελικά, γιατί να πάω στην Ταϊλάνδη, που το 2018 υποδέχθηκε 38.000.000 τουρίστες, οι οποίοι το 2019 αναμένεται να φτάσουν τα 41.000.000;

Κατά πόσον ηθικό είναι ένα ταξίδι συνιστά ένα τεράστιο, πολύπλοκο και, αν το προσεγγίσει κανείς σχολαστικά, άλυτο θέμα. Απολύτως ηθικό ταξίδι δεν υπάρχει. Υπάρχουν τρόποι, έτσι ώστε ένα ταξίδι να ωφελήσει παρά να βλάψει έναν προορισμό, επομένως το πρόσημο να είναι θετικό. Οποιαδήποτε τουριστική επιχείρηση π.χ. χρησιμοποιεί άγρια ζώα ως διασκεδαστές (δελφίνια που κολυμπάνε με ανθρώπους σε πισίνες, τίγρεις που κάθονται

1 Σύμβουλος ταξιδιών (μτφ): Το Trip Advisor Inc. είναι μία εταιρία που παρουσιάζει εμπειρίες ταξιδιών και γενικά περιέχει ταξιδιωτικές οδηγίες για καταλύματα, εστιατόρια κ.λπ.

να βγάλεις μαζί τους σέλφι) απορρίπτεται. Αφενός γιατί η θέση των άγριων ζώων είναι στη φύση, αφετέρου γιατί η ήρεμη, ελεγχόμενη συμπεριφορά τους συχνά οφείλεται στο ότι έχουν υποστεί κακοποίηση. Αντιθέτως, μπορείς να περάσεις από ένα καταφύγιο, για να δεις πώς ζει ένα άγριο ζώο στο φυσικό του περιβάλλον. Ή, ακόμα καλύτερα, να υποστηρίξεις ηθικά και οικονομικά ένα νοσοκομείο που περιθάλπει τραυματισμένα ζώα.

Ως ευσυνείδητος ταξιδιώτης έχεις τη δυνατότητα να δηλώσεις με πάμπολλους τρόπους με τι συμφωνείς και με τι διαφωνείς. Όπως είπε ο συγγραφέας Suketu Mehta: «Μέσα σε κάθε τουρίστα κρύβεται ένας μικρός ρεπόρτερ». Που παρατηρεί, κρίνει, αναδεικνύει ή απορρίπτει.

Κείμενο 2

[«The House Of The Exiles²»]

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στις 02.08.2019 στον ενημερωτικό ιστότοπο <https://www.in.gr>.

Σε τουριστικό κατάλυμα έχει μετατραπεί το σπίτι που έχτισε ο Άρης Βελουχιώτης και άλλα μέλη του ΚΚΕ³, όταν εξορίστηκαν στη Γαύδο, τη δεκαετία του '30. Παρότι υπάρχει σχετική απόφαση του υπουργείου Πολιτισμού από το 1999, σύμφωνα με την οποία έχει χαρακτηριστεί «ιστορικό διατηρητέο μνημείο», το κτήριο αρχικά είχε γίνει καφενείο και τελευταία μισθώνεται μέσω Airbnb.

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη καταχώριση, προς ενοικίαση διατίθενται σκηνές, με ένα κρεβάτι, χωρίς τουαλέτα. Το συγκεκριμένο κατάλυμα έχει μεγάλη ζήτηση. Όλος ο Αύγουστος, εκτός από τρεις μέρες, είναι αυτή τη στιγμή κλεισμένος. Μάλιστα, όποιος αποφασίσει να το επισκεφτεί πρέπει να πληρώσει 15 ευρώ για την κάθε διανυκτέρευση, συν 2 ευρώ ως προμήθεια υπηρεσιών. [...]

Σήμερα η Γαύδος, που μέχρι το 1941 ήταν τόπος εξορίας, αποτελεί έναν ελκυστικό προορισμό διακοπών. Και το «σπίτι των εξόριστων» στο Σαρακήνικο, έγινε το «Σπίτι του Άρη» και σήμερα είναι το τουριστικό κατάλυμα «The House Of The Exiles».

Πάντως, τα σχόλια και η κριτική των επισκεπτών που έχουν κάνει κράτηση και έχουν διαμείνει στο σημείο είναι διθυραμβικά: «Είναι ένα υπέροχο κομμάτι του παραδείσου. Η Γαύδος είναι ένα κρυμμένο κόσμημα. Έμεινα σε μια ξύλινη καλύβα με ένα στρώμα, μια καλύβα που καλύπτεται από διάφορα υλικά και κουνουπιέρες με ένα στρώμα. Είχε την καλύτερη θέα στον ωκεανό και δροσιά από το θαλασσινό αεράκι. Ήταν απίστευτα

2 Το σπίτι των εξόριστων

3 Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

άνετα και χαλαρωτικά. Η τοποθεσία είναι δίπλα στην παραλία και το σπίτι διαθέτει όλες τις βασικές παροχές που χρειάζεστε. Όλοι είναι πολύ φιλόξενοι και θα σας κάνουν να αισθανθείτε σαν να μην θέλετε ποτέ να φύγετε! Το σπίτι διαθέτει καταπληκτικό φαγητό και βιβλιοθήκη, ώστε να μπορείτε να τρώτε, να κοιμάστε και να διαβάζετε κάποιο βιβλίο. Είναι σαν μια μικρή κοινότητα».

Κείμενο 3

ΣΤΟ ΞΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Διήγημα του Παύλου Νιρβάνα, στο βιβλίο «Η ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ», σειρά «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ/ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΗΣΗ», εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα, 1994.

[...] Όταν ο πατέρας μου έχασε την περιουσία του από μια ώρα σε άλλη, όπως χάνονται τόσα πράγματα στον κόσμο, τα κτήματά μας πουλήθηκαν ένα-ένα στη δημοπρασία. Τελευταία ήρθε και η σειρά του σπιτιού μας. Μια Κυριακή πρωί, πριν πάμε στην εκκλησία, το σπίτι ήταν ακόμη δικό μας. Όταν γυρίσαμε, μάθαμε πως καθόμαστε σε ξένο σπίτι. Και σε λίγες μέρες έπρεπε να ξεσπιτωθούμε από το σπίτι, που είχε κτίσει ο ίδιος ο πατέρας μου, πέτρα προς πέτρα, αρχιτέκτων κι' επιστάτης ο ίδιος, ακολουθώντας το να ψηλώνει σιγά-σιγά για μήνες ολόκληρους από τα θεμέλια ως τη στέγη. Μια μέρα επιτέλους κουβαλήσαμε τα πράματά μας. Ο πατέρας μου, με όλη του την αρρώστια, που τον είχε καρφωμένο για χρόνια σε μια πολυθρόνα, ήτανε γενναίος άνθρωπος. Και μολονότι είχε δέκα χρόνια να βγει μέσα από το σπίτι του, όταν έβγαινε τώρα, για να μη ξαναγυρίσει, δε δειλίασε καθόλου. Εβάσταξε τον αποχαιρετισμό, σαν παλληκάρι. Θυμούμαι μόνο πως σαν τον πιάσαμε από τα χέρια και τον βάλαμε στο αμάξι δε γύρισε καθόλου τα μάτια του πίσω να ιδεί το σπίτι του, που άφηνε. Ήτανε μάλιστα βιαστικός κι' ανυπόμονος να φύγει μian ώρα αρχύτερα.

- Εμπρός, αμαξιά, τράβα!

Φώναξε με φωνή αποφασιστική. Και το αμάξι κύλισε. Η μητέρα μου δεν έλεγε λέξη. Εγώ, καθισμένος στο αντικρινό σκαμνί, κοίταζα το περιβόλι μας που χανότανε πίσω μας και, μέσα στο δροσερό πρωινό φως, οι ανθισμένες ακακίες, και η γαζία μας, που σκαρφάλωνε απάνω από τον τοίχο κ' έδειχνε τα κίτρινα λουλούδια της στο δρόμο, θαρρούσα πως μου μιλούσαν μια γλώσσα που την εκαταλάβαινα. Έπειτα δεν έβλεπα παρά τις κορυφές των δύο ψηλών κυπαρισσιών, στην άκρη του περιβολιού, πίσω από τις μάντρες και τα χαμηλά σπίτια. Ο πατέρας μου μιλούσε για τον ωραίο καιρό και κοίταζε τα νεόχτιστα σπίτια, που είχαν φυτρώσει ολοτρόγυρα, από τον καιρό που είχε να βγει από το σπίτι. Όταν είχαμε χτίσει το σπίτι μας, ήταν ερημιά τριγύρω. Μια έκταση από χωράφια και μαντρότοιχους. Και το σπίτι μας ολομόναχο, φάνταζε σαν παλατάκι απάνω από το ήσυχο λιμάνι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 50-60 λέξεις να σε απασχολήσει το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 5) και η θέση του συντάκτη του (μονάδες 5). Πιστεύεις ότι η θέση του συντάκτη διατυπώνεται άμεσα ή έμμεσα; Δικαιολόγησε την απάντησή σου με δύο αναφορές στο κείμενο (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να σχολιάσεις τη μορφή του τίτλου του Κειμένου 1 (μονάδες 3) και τη σχέση του με το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 3).

β. Να εξηγήσεις με συντομία γιατί η αρθρογράφος επιλέγει στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 την τεχνική της αντίθεσης (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 2 θυμίζει διαφήμιση. Να επιβεβαιώσεις με αναφορά σε πέντε διαφορετικές γλωσσικές επιλογές την παραπάνω παρατήρηση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 περιγράφεται μία ανθρώπινη κατάσταση. Ποια είναι αυτή και με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδεται; (Η αναφορά σε τρία μέσα είναι επαρκής.) Ποια εντύπωση σου προκαλεί η στάση του πατέρα; (περίπου 150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η πρόκληση της επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης**

Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης απόσπασμα που έχει αντληθεί από το βιβλίο «Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες», τόμος Α', των Δ. Βεργίδη, Α. Λιοναράκη, Α. Λυκουργιώτη, Β. Μακράκη, Χ. Ματραλή, εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 1999.

Όπως είναι γνωστό, τις τελευταίες δεκαετίες οι επιστημονικές, τεχνολογικές και κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις είχαν ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό και τη ριζική διαφοροποίηση των γνώσεων που είναι αναγκαίες για την επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Έτσι, καμιά τυπική εκπαίδευση δεν είναι πια επαρκής για ολόκληρη τη διάρκεια της ζωής μας. [...] Ένας επιστήμονας είναι υποχρεωμένος, προκειμένου να μην απαξιωθούν οι γνώσεις του, να επιμορφώνεται και να ενημερώνεται διαρκώς για τις εξελίξεις στον κλάδο του.

Όπως είναι ευνόητο, προκύπτουν πολύ σημαντικές συνέπειες στο επίπεδο της αποτελεσματικότητας του επιστημονικού δυναμικού. Σύμφωνα με την έκθεση της Συμβουλευτικής Επιτροπής για τη Βιομηχανική Έρευνα και Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η απαξίωση του γνωστικού κεφαλαίου των εργαζομένων οδηγεί στη μείωση της παραγωγικότητάς τους. Πιο συγκεκριμένα, υπογραμμίζεται ότι «...αν η χρήσιμη γνώση έχει μια ημιζωή περίπου δέκα ετών, το γνωστικό κεφάλαιο υποτιμάται σ' αυτή την περίπτωση με ρυθμό 7% το χρόνο προκαλώντας μια αντίστοιχη μείωση της αποτελεσματικότητας του εργατικού δυναμικού». Συνεπώς, η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων αποτελεί αναμφισβήτητη ανάγκη.

Παράλληλα, η επιστημονική και τεχνολογική έκρηξη, και ιδιαίτερα η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, στο πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού, έχει ως αποτέλεσμα την όξυνση της ανεργίας. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, για κάθε 100 ανειδίκευτους εργαζόμενους που αποχωρούν στον κλάδο της ελληνικής τσιμεντοβιομηχανίας προσλαμβάνονται μόνο 50, από τους οποίους μόνο 17 ανειδίκευτοι.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, που σχετίζονται με την «κοινωνία της γνώσης», είναι σαφές ότι η προσφορά και η ζήτηση εκπαιδευτικών ευκαιριών δεν αφορά μόνο τους υποαπασχολούμενους ή/και τους ανέργους ή μόνο ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (όπως ο ελληνισμός της διασποράς). Είναι αναγκαία ακόμα και στους πτυχιούχους πανεπιστημίων,

των οποίων η ζήτηση για επιπλέον εκπαίδευση σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα είναι ιδιαίτερα αυξημένη σε σχέση με τους απόφοιτους χαμηλότερων εκπαιδευτικών βαθμίδων. Αυτή η ανάγκη καθιστά απαραίτητη την ανάπτυξη ανοικτού συστήματος εκπαίδευσης σε μεταπτυχιακό επίπεδο στη χώρα μας.

Κείμενο 2

Κείμενο 3

Μικρή ιστορία ενηλικίωσης (απόσπασμα)

Απόσπασμα από την ομότιτλη ιστορία που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Σπύρου Κιοσσή «Τα πρωτοβρόχια» (εκδ. Μεταίχμιο, 2022).

Η Πρωτομαγιά εκείνη θα μου μείνει αξέχαστη. Η μαμά είχε στρώσει τα φαγητά και μαζευτήκαμε να φάμε καθισμένοι στο χώμα, πάνω σε μικρά μαξιλαράκια που είχαμε φέρει μαζί μας. [...] Ο μπαμπάς, που λατρεύει το αλάτι, πάντα ρίχνει στο φαγητό του, όσο αλμυρό κι αν το έχει κάνει η μαμά, για να του αρέσει, ζήτησε την αλατιέρα. Η μαμά, αναστατωμένη, έψαξε το καλάθι, το άδειασε όλο, δεν το βρήκε, πήγε στο αμάξι, έψαξε όλες τις σακούλες, δεν το βρήκε, ούτε στο πορτομπαγκάζ, ούτε πουθενά, η μαμά είχε ιδρώσει, ο μπαμπάς την κοίταζε άγρια, κι εγώ καταλάβαινα τι θα γινόταν σε λίγο, η μαμά ξανάψαξε το καλάθι, το αναποδογύρισε, «μα ξέχασες το σημαντικότερο πράγμα;» άρχισε να ουρλιάζει ο μπαμπάς, ο κύριος Τάκης του έλεγε να ηρεμήσει, «σιγά το πράγμα, κοίτα τι ετοιμασία έκανε η γυναίκα», η κυρία Μαρία έψαχνε ανάμεσα στα πλαστικά πιάτα με όλα τα φαγητά που είχε

φέρει η μαμά, τα κεφτεδάκια τις μπριζόλες, τις σαλάτες, το τυρί το κασέρι, τις πιπεριές, τη μελιτζανοσαλάτα για το ούζο του μπαμπά, τις χαρτοπετσέτες, αλλά πουθενά το σημαντικότερο πράγμα.

[...] Σήμερα πήγαμε εκδρομή στις αλυκές. Τώρα τελειώνω να αντιγράψω τις πληροφορίες το χαρτόνι της εργασίας μου [...]. Το αλάτι δεν συντηρεί μόνο τα φαγητά, θέλω να γράψω. Συντηρεί κι άλλα πράγματα: Πρωτομαγιές, κόκκινα πλαστικά τραπεζομάντιλα, φωνές, κλάματα. Τα κρατάει σαν ζωντανά στο μυαλό σου, αλλά κάπως αλμυρά. Αλάτι έχει και στα δάκρυα. Διάβασα ακόμα σ' ένα βιβλίο ότι, αν ρίξεις αλάτι σε ανοιχτή πληγή, πονάς πολύ. Αλλά μετά τον πρώτο πόνο συνηθίζεις. Και καταλαβαίνεις πόσο καλό σου έκανε τελικά το αλάτι. Γιατί σε έψησε. Κι οι πληγές μόνο έτσι κλείνουν. Θέλω να τα γράψω όλα αυτά. Αλλά δεν έχω χώρο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις σε 70 περίπου λέξεις τις σκέψεις που σου προκαλεί το σκίτσο (Κείμενο 2).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να τεκμηριώσεις με συντομία αν είναι ολοκληρωμένη από πλευράς οργάνωσης η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 (μονάδες 6).

β. Να περιγράψεις με συντομία δύο τρόπους με τους οποίους επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στις περιόδους λόγου της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 1 (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 είναι απόσπασμα από ακαδημαϊκό σύγγραμμα, επομένως έχει επιστημονικό λόγο. Να εντοπίσεις (μονάδες 4) και να αναλύσεις με συντομία (μονάδες 6) δύο γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν την παραπάνω διαπίστωση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη σχέση που έχει με το αλάτι ο αφηγητής στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πίσω από τα συμβάντα**

Απόσπασμα από την ομότιτλη εισαγωγή του βιβλίου του Δημήτρη Χριστόπουλου «Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση» (εκδ. Πόλις, 2020)

Τα γεγονότα είναι σαν τις Σειρήνες. Φωνάζουν και σαγηνεύουν. Σβήνοντας, όμως, ταυτόχρονα κάθε άλλον ήχο. Δεν ακούς πίσω τους. Δεν βλέπεις στον ίσκιο τους. Φωνάζοντας, παραπλανούν.

Μπορούν, ωστόσο, και να αλλάξουν πολιτικές ή νοοτροπίες. [...] Το συμβάν απλώς καταγράφεται και, όσο κι αν συγκεντρώνει τα φώτα της δημοσιότητας, δεν αποτελεί παρά ένα μικρό ψήγμα του γίνεσθαι. Αυτό, λοιπόν, που ονομάστηκε «προσφυγική κρίση» στην Ελλάδα του 2015 αποτελεί ένα ακόμα στιγμιότυπο μιας μακράς ιστορίας που έχει μεγάλο παρελθόν, κρίσιμο παρόν και αδιάγνωστο μέλλον. [...]

Όπως έχει γραφτεί από μια σοφή πένα, «οι όψεις των πραγμάτων, που είναι οι πιο σημαντικές για εμάς, είναι κρυμμένες εξαιτίας της απλότητας και της εγγύτητάς τους. Είμαστε ανίκανοι να δούμε κάτι, κυρίως όταν είναι μπροστά στα μάτια μας.». Το να ιστοριοποιήσουμε τη μεταναστευτική-προσφυγική συγκυρία που βιώνουμε δεν σημαίνει να την αφηγηθούμε. Σημαίνει ότι πρέπει να επιχειρήσουμε να την εντάξουμε στο ιστορικό της περιβάλλον, ερμηνεύοντάς την ως στιγμιότυπο μιας εικόνας που διαρκώς αλλάζει - βρισκοντας, δηλαδή, την κατάλληλη απόσταση που θα μας επιτρέψει να δούμε καλύτερα τις συνέχειες και τις τομές της.

«Το προσφυγικό ήρθε για να μείνει», όπως λένε εσχάτως, ό,τι αισθήματα κι αν αυτό μάς προκαλεί. Σε κάποιους συμπολίτες μας, η ιδέα ότι θα συμβιώνουν με πρόσφυγες προκαλεί το αίσθημα της αποστροφής. Σε άλλους, ξυπνάει το αίσθημα της αλληλεγγύης. Ελάχιστους, πάντως, τους αφήνει αδιάφορους. Το προσφυγικό, ανεξαρτήτως του πραγματικού του μεγέθους, έχει καταστεί ζήτημα πολιτικής αιχμής, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Ένα ζήτημα πολιτικής αιχμής δεν είναι κατ' ανάγκην τόσο σπουδαίο στις πραγματολογικές του διαστάσεις. Το γεγονός, όμως, ότι ο κόσμος το θεωρεί τέτοιο, το κάνει. Κι έτσι παράγει συνέπειες οι οποίες ενίοτε είναι αδύνατον να ελεγχθούν.

Κείμενο 2

Μήνυμα του Αντόνιο Γκουτέρες, Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων, 20.6.2022. Πηγή: <https://unric.org/el/14097-2>. Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων αναλογιζόμαστε το θάρρος και την αντοχή όσων διαφεύγουν από τον πόλεμο, τη βία και τις διώξεις και αναγνωρίζουμε τη συμπόνια εκείνων που τους καλωσορίζουν.

Σήμερα, ο παγκόσμιος πληθυσμός των προσφύγων βρίσκεται σε πρωτοφανή υψηλά επίπεδα. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει προκαλέσει τον μεγαλύτερο και ταχύτερο εκτοπισμό στην Ευρώπη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Μαζί με τις γυναίκες, τα παιδιά και τους άνδρες που διαφεύγουν από τις συγκρούσεις σε άλλα μέρη του κόσμου, ο συνολικός αριθμός των εκτοπισμένων ανθρώπων έχει φτάσει τα 100 εκατομμύρια.

Η φετινή Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων επιβεβαιώνει ένα θεμελιώδες δόγμα της κοινής μας ανθρωπότητας: ο καθένας έχει το δικαίωμα να αναζητά την ασφάλεια – όποιος και αν είναι, από όπου και αν προέρχεται και όποτε αναγκάζεται να διαφύγει.

Το διεθνές δίκαιο είναι σαφές: Το δικαίωμα ασύλου αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Οι άνθρωποι που διαφεύγουν από τη βία ή τις διώξεις πρέπει να μπορούν να διασχίσουν τα σύνορα με ασφάλεια. Δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν διακρίσεις στα σύνορα ή να στερούνται άδικα το καθεστώς ή το άσυλο του πρόσφυγα λόγω της φυλής, της θρησκείας, του φύλου ή της χώρας καταγωγής τους. Δεν μπορούν να αναγκαστούν να επιστρέψουν, εάν κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία τους. Όπως κάθε άνθρωπος, πρέπει να αντιμετωπίζονται με σεβασμό.

Αλλά η ασφάλεια είναι μόνο το πρώτο βήμα. Μόλις βγουν από τον κίνδυνο, οι πρόσφυγες χρειάζονται ευκαιρίες. Ευκαιρίες για να θεραπευτούν, να μάθουν, να εργαστούν και να προκόψουν. Ευκαιρίες να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, αν το επιθυμούν, ή να ξαναχτίσουν τη ζωή τους αλλού, με ασφάλεια και αξιοπρέπεια.

Σε ολόκληρο τον κόσμο, οι πρόσφυγες έχουν φέρει νέα ζωή, ευημερία και πλούσια πολιτιστική πολυμορφία στις χώρες υποδοχής τους. Η προστασία των προσφύγων είναι μια ευθύνη που όλοι μοιραζόμαστε. Σήμερα, ας δεσμευτούμε να κάνουμε περισσότερα για τους πρόσφυγες παντού – και για τις χώρες που τους φιλοξενούν, μιας κι αυτές αντιμετωπίζουν μια σειρά προκλήσεων.

Ας σταθούμε ενωμένοι με αλληλεγγύη. Ας υπερασπιστούμε την ακεραιότητα του καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Και ας μην ξεχνάμε ποτέ την κοινή μας ανθρωπότητα.

Κείμενο 3

Σπουδή στο Κίτρινο (απόσπασμα)

Απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο του Δημήτρη Χριστόπουλου (εκδ. Ροδακίό, 2018).

Λεπτοκαμωμένος, ψηλός, με δέρμα από περγαμνή, με ένα σάζι στα χέρια κι ένα μεταξωτό μαντίλι στον λαιμό, καθόταν κουλουριασμένος σε μια πλαστική καρέκλα τρία μέτρα αριστερά του. Χρώμα βαθύ σοκολατί, στην απόχρωση που είχαν απόψε τα νερά, ίδια με τα άλλα, τα μαύρα νερά που έπνιγαν τη ζωή του, τη ζωή που έτρεχε και χανόταν.

«Σιγκάρ;»

Τα χέρια του έλεγαν «Δεν έχω, ρε φίλε. Παράτα με στην ησυχία μου.» Τα χέρια στις τσέπες· άνεργα χέρια, άκαπνα, αμάθητα, αχάιδευτα, με παραμορφωμένο το κότσι του αντίχειρα απ' τις πολλές δαγκωματιές.

«Σιγκάρ;»

«Όχου, μπελάς που με βρήκε!» το σοκολατόπαιδο άφησε το σάζι, έσκυψε, ψαχούλεψε με αγωνία το σακίδιό του, λες κι έκρυβε θησαυρό και δεν τον έβρισκε. Τα χέρια του δούλευαν στα τυφλά· επιδέξια χέρια, κάρβουνα αναμμένα, χέρια που μύριζαν θειάφι και κόλαση. «Σιγκάρ!» αναφώνησε στο τέλος και του πρόσφερε το πρώτο και μετά το δεύτερο τσιγάρο, το τρίτο, το τέταρτο...

Δυο πυγολαμπίδες έκαιγαν για ώρα στο κατάστρωμα. Έσβηναν κι άναβαν. Η αύρα έπαιρνε μακριά την καύτρα της στιγμής, τις σιωπηλές νύχτες, τις ματαιώσεις, τα ψέματα που για χρόνια σιγότρωγαν την ψυχή, όσα προσδοκούσε και τίποτα δεν πήρε. Στο μεταξύ το σκοτάδι άρχισε να ξεθωριάζει, ενώ μακριά αχνοφάνηκε το Σούνιο. Τον έναν τον έλεγαν Μααμούν, τον άλλον Γεράσιμο. Πάνω στην οθόνη του ουρανού ζωντάνεψε τις μνήμες του με την τρυφερή φωνή του. Του μίλησε για το μπαμπάκι στα μαλλιά της μάνας του, για το τραγούδι των πουλιών στην πατρίδα του, άμα βρίσκεται στο δάσος να τ' ακούει, για το βρεγμένο χώμα που έφερνε το φθινόπωρο και το έπλαθε πηλό στα χέρια του, για το άρωμα των κέδρων, για τη βροχή που έπινε να ξεδιψά, για τα κίτρινα στάχυα που έτριζαν κατακαλόκαιρο κάτω απ' τα πόδια του, για τον ήλιο που πύρωνε το πρόσωπο, για τον υπόκωφο ήχο της θάλασσας, όταν ξερνάει τον θυμό της στα ναυάγια, τη μουσική στα κατάρτια του καραβιού που ταξιδεύει τον νου, για το φεγγάρι που τις νύχτες παιδιά ακόμα κάνανε τσέρκι στα χέρια τους, του είπε και για τα ζεστά κουλουράκια που έψηνε τα βράδια του χειμώνα η γυναίκα του και τον τάιζε στο στόμα, για την ψίχα της αγάπης που τους έτρεφε, για το πρόσωπό της που ζούσε μέσα του σαν δεύτερο εγώ του.

Μίλησαν με λέξεις, με χειρονομίες, με αγγίγματα, την πανάρχαια γλώσσα του πόνου. Με κώδικες που επινοούν οι άνθρωποι στις οριακές στιγμές της ζωής τους,

καταργώντας τις φυλές, τα σύνορα, τα φύλα, τις θρησκείες. Τα τελευταία λόγια του Μααμούν έγδερναν το μυαλό του. «Με το βλέμμα πάντα στη φυγή, σαν δελφίни της Μεσογείου. Αυτό είναι το μυστικό, σκληρό και αδιάλλακτο· αδιαπραγμάτευτο· να φεύγεις σιωπηλά κι όπου σε βγάλει, χωρίς ενθύμια, χωρίς να κοιτάζεις πίσω· αλλιώς θάβεςσαι ζωντανός.»

Υπνωτισμένος κατέβηκε τις σκάλες, προχώρησε στην πλήρη, έφτασε επιτέλους στη διακεκριμένη θέση. Οι δικοί του αγαπημένοι, προστατευμένοι και ασφαλείς, κοιμούνταν τον ύπνο του δικαίου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Σε 60 περίπου λέξεις να εκθέσεις τα μηνύματα που απηχεί η Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων, σύμφωνα με το Κείμενο 2.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να συσχετίσεις τον τίτλο του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του (μονάδες 5) και να δώσεις έναν πιο κυριολεκτικό τίτλο (μονάδες 2).

β. Να δώσεις έναν τίτλο στο Κείμενο 2 με βάση το περιεχόμενό του (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Πρόθεση του συντάκτη του Κειμένου 2 είναι να ευαισθητοποιήσει και να κατευθύνει τον δέκτη του μηνύματος προς μια θετική στάση απέναντι στους πρόσφυγες. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες προσπαθεί να ικανοποιήσει την παραπάνω πρόθεση (μονάδες 4) και να αναπτύξεις με συντομία πώς επιτυγχάνεται σε κάθε περίπτωση αυτό (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις την ισχυρή συγκινησιακά γνωριμία των δύο κεντρικών προσώπων της αφήγησης; Να υποστηρίξεις την ερμηνεία σου με τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποια επίδραση είχε, κατά την άποψή σου, στον Γεράσιμο; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Είμαι Έλληνα, το καυχώμαι...**

Το κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) ανήκει στον Νίκο Δήμου και δημοσιεύτηκε στις 26.01.2006 στο προσωπικό του ιστολόγιο: http://www.ndimou/2006/01/blog-post_26.html

Μια χθεσινή είδηση μού θύμισε ένα θέμα που πάντα με προβληματίζει: σε έρευνα της Eurostat οι Έλληνες παραμένουν πρώτοι σε εθνική υπερηφάνεια. Το ποσοστό τους έπεσε (ήταν κάποτε στα 90%, τώρα στα 80%), αλλά παραμένει διπλάσιο από τον μέσο όρο των υπόλοιπων Ευρωπαίων.

Γιατί; Δεν έχουν οι άλλοι Ευρωπαίοι λόγους να είναι υπερήφανοι; Οι Ιταλοί, με τους αρχαίους Ρωμαίους, την Αναγέννηση, τη ζωγραφική τους και την όπερα; Οι Ισπανοί και Βρετανοί που κάποτε κυβερνούσαν την υφήλιο; (Ας αφήσουμε τον Σαίξπηρ και τον Θερβάντες). Οι Γάλλοι που με τη γλώσσα τους και τον πολιτισμό τους κυριαρχούσαν επί αιώνες σε όλη την Ευρώπη; Οι Γερμανοί με τους γίγαντες της μουσικής και της φιλοσοφίας;

«Μα οι αρχαίοι Έλληνες», θα μου πείτε, «το και το». Κι όμως, η αξία δεν κληρονομείται, ούτε μεταφέρεται. Ο γιος του νομπελίστα δεν είναι λόγω κληρονομικού δικαιώματος καλύτερος. Υπερήφανος μπορεί να είναι κάποιος μόνο για τα πράγματα που πέτυχε ο ίδιος.

Όποτε ακούω τη φράση «Μας έκανε εθνικά υπερήφανους...» (π.χ. η Εθνική ποδοσφαίρου ή το χρυσό μετάλλιο κάποιου Έλληνα ή ελληνοποιημένου αθλητή), απορώ. Ας αναλύσουμε την κοινότοπη αυτή φράση. Πίσω από τις λέξεις «εθνικά υπερήφανος» κρύβονται δύο παραδοχές: α) ότι το έθνος είναι μια διαχρονική κοινότητα αίματος, όπου όλοι είμαστε συγγενείς και συγκοινωνούντα δοχεία και β) ότι η νίκη ενός από εμάς αποδεικνύει την ανωτερότητα του συνόλου, επομένως και του καθενός, εξ ου και η ατομική υπερηφάνεια.

Αυτές οι «φυλετικές» θεωρίες για το έθνος είναι σκέτος εθνικισμός. Ιστορικά αστήρικτες, έγιναν αιτία για πολλούς πολέμους, γενοκτονίες, για το Ολοκαύτωμα. Σήμερα η επιστήμη δέχεται ότι τα έθνη είναι «φανταστικές κοινότητες» που δημιουργήθηκαν πριν από δύο με τρεις αιώνες και μάλλον έχουν ημερομηνία λήξης. Άλλωστε, στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες μας κανένα από τα χαρακτηριστικά με τα οποία όριζαν οι παλιοί το έθνος δεν ισχύει πια: ούτε το «όμαιμον» ούτε το «ομόγλωσσον» ούτε το «ομόθρησκον». Ο Νιγηριανός τρίτης γενιάς, που αύριο μπορεί να γίνει Έλληνας ποιητής, θα

αντλεί την αξία του από τον Πίνδαρο; Το έθνος, λοιπόν, είναι μία σύμβαση ανθρώπων που αποφάσισαν να πορεύονται μαζί – ένα «καθημερινό δημοψήφισμα» όπως το ονόμασε ο Ρενάρ.

Τελικά, νομίζω ότι αυτή η εθνική υπερηφάνεια είναι αποτέλεσμα της εθνικής μας ανασφάλειας. Μια υπεραναπλήρωση, που μας κάνει ζημιά. Οδηγεί στη θεωρία του «περιούσιου» λαού, που, ακριβώς επειδή νιώθει ξεχωριστός, αισθάνεται συνεχώς ριγμένος. Συνδέεται με τον ρατσισμό και την ξενοφοβία μας (κι εκεί πρώτοι στην Eurostat). Και μας κάνει να κοιτάμε συνεχώς πίσω, αντί για μπροστά.

Κείμενο 2

Γράμμα σε έναν ξένο φίλο

Απόσπασμα (ελαφρώς διασκευασμένο) από κείμενο του Κώστα Μπαλάσκα που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Νέα Παιδεία*, τ. 172 (02.12.2020). Ανακτήθηκε στις 24.08.2022 από τον ιστότοπο <https://neapaideia-glossa.gr/articles/129/>.

Ο δικός μας ο τόπος, φίλε, είναι φορτωμένος Ιστορία. Αυτά εσύ μπορεί να τα ξέρεις από τα βιβλία που έχεις διαβάσει, από αφηγήσεις που έχεις ακούσει, εμάς όμως μας βαραίνουν. Δεν είναι φυσιολογικό να μιλάς με λέξεις που έχουν τρεις χιλιάδες χρόνια ηλικία, να ζεις παρέα με αρχαίους φιλόσοφους και ποιητές, με ακρωτηριασμένα αγάλματα γυμνών θεών πλάι σε μισογκρεμισμένους ναούς, θέατρα, τάφους, κτερίσματα, όστρακα, σπαρμένα κόκαλα και ανελέητο φως - αυτά όλα μάς έχουν στοιχειώσει.

Ο δικός μας τόπος, φίλε, είναι το σύνορο Δύσης και Ανατολής, Ευρώπης και Ασίας, όπου ζουν δυο κόσμοι εντελώς διαφορετικοί, με άλλη αντίληψη και στάση ζωής, νοοτροπία, κουλτούρα, πολιτισμό. Κι εμείς, όντας ανάμεσά τους, μπάζουμε κι απ' τις δυο μεριές, ορθολογιστές και αεροβάτες, ρεαλιστές και παραμυθάδες, πονηροί και εύπιστοι, με το συναίσθημα να πνίγει το λογικό μας και με την παράδοση να ορίζει το παρόν και το μέλλον μας. Οδυσσέας και Καραγκιόζης οι δυο σημαδούρες μας.

Ο δικός μας τόπος, φίλε, πέρασε δύσκολες καταστάσεις. Ετοιμαζόμαστε να γιορτάσουμε τα 200 χρόνια από την έναρξη της Επανάστασής μας (1821) και έχουμε κρατική υπόσταση λιγότερη από 200 χρόνια (από το 1827 πες), ενώ ζήσαμε κοντά 400 χρόνια τουρκική κατοχή. [...] Να σημειώσω ότι και από αυτά τα σχεδόν 200 χρόνια του ελεύθερου πολιτικού βίου μας μόνο τα μισά περίπου ανήκουν στο σημερινό ελληνικό κράτος, αφού δε σχηματίστηκε όλο εξ αρχής, αλλά μεγάλωνε σταδιακά, με ενσωμάτωση των περιοχών οι οποίες το συγκροτούν σήμερα, που δεν έγινε εύκολα ούτε ανώδυνα.

Αλλά και ο ελεύθερος πολιτικός βίος στον τόπο μας ποτέ δεν έπαψε να είναι ταραγμένος. Αλυτρωτισμοί, πόλεμοι, διχασμοί, κινήματα, δικτατορίες, η μικρασιατική καταστροφή του 1922, ο πόλεμος του '40, κατοχή, αντίσταση, εμφύλιος, κυπριακό, ο ξένος παράγοντας και η εξάρτηση του κράτους μας, κακοδιοίκηση, αστυφιλία και ποικίλες μεταναστευτικές εισροές, αντίπαλα ρεύματα που υπονομεύουν το σύστημα επιδιώκοντας την ανατροπή του - σπάνια είχαμε ομαλή κοινωνικοπολιτική ζωή και πορεία. [...]

Κείμενο 3

Το ταξίδι

Οι δύο τελευταίες στροφές του ποιήματος «Το ταξίδι» που έγραψε ο Κρίτων Αθανασούλης (1916-1979) αντλήθηκαν από το βιβλίο «Κρίτων Αθανασούλης. Μια παρουσίαση από τον Γιάννη Βαρθέρη» (εκδ. Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2000).

[...]

Όσοι δεν έχουν κρεβάτι
ξαγρυπνούν και στοχάζονται.

Όσοι δεν έχουν ψωμί
έχουν όνειρα.

Όσοι δεν έχουν όνειρα
έχουν ελπίδες.

Είναι σκληρό το κακό
που σε βρίσκει απροετοίμαστο
και δυο φορές σκληρός είναι ο θάνατος
που δε βρίσκει αντίσταση
ο ερχομός του.

Είναι καιρός πια να το πούμε
πως τούτο το ταξίδι

θα βαστάξει πολύ,

γιατί οι δρόμοι μας κλείστηκαν
από τα πάθη που προπορεύονται.

Ταξιδεύουμε και πολεμάμε,
χανόμαστε πολλοί μες στην προσπάθεια,
κι άλλοι νοσταλγούμε ένα τέλος,
γιατί σώθηκαν πια τα τρόφιμα της ψυχής
κι ο ύπνος κρεμάστηκε στα βλέφαρά μας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 1 και ποια η θέση του συντάκτη του; Να απαντήσεις σε 60 περίπου λέξεις (μονάδες 10).

β. Τι εννοεί με τη φράση «Όλα αυτά μας έχουν στοιχειώσει» ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2; Απάντησε με συντομία βάσει των νοημάτων της παραγράφου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις και να εξηγήσεις με συντομία ένα σημείο στο Κείμενο 2 στο οποίο ο συγγραφέας προσπαθεί να προσεγγίσει συναισθηματικά τον δέκτη και ένα σημείο στο οποίο απευθύνεται στη λογική του.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με τρόπο που δημιουργεί την εντύπωση ότι συνομιλεί με τον αναγνώστη. Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες το πετυχαίνει (μονάδες 6) και να εξηγήσεις με συντομία το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του ύφους λόγου που δημιουργεί η παραπάνω επιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τον συμβολικό ρόλο που έχει το ταξίδι στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Κατά πόσο θεωρείς ότι αξίζει αυτό το ταξίδι για τον άνθρωπο; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Επαναλήφθηκε το διάσημο πείραμα του Μίλγκραμ: Εννέα στους δέκα θα έκαναν ηλεκτροσόκ σε άλλους ανθρώπους**

Το παρακάτω κείμενο έχει αντληθεί από το διαδίκτυο. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/life/science>
15 03 2017

Οι άνθρωποι είναι πάντα πρόθυμοι να υπακούσουν στις εντολές που θα πάρουν, ακόμη και αν πρόκειται να κάνουν ηλεκτροσόκ στους συνανθρώπους τους. Εννέα στους δέκα θα έκαναν κάτι τέτοιο, αν αυτή είναι η άνωθεν εντολή, όπως απέδειξαν Πολωνοί κοινωνικοί ψυχολόγοι, οι οποίοι επανέλαβαν το διάσημο Πείραμα του Μίλγκραμ του 1960.

Τότε, σε ένα πείραμα-ορόσημο για την επιστήμη της ψυχολογίας, το οποίο «φώτισε» τις συνθήκες που επικρατούσαν στη ναζιστική Γερμανία, ο Στάνλεϊ Μίλγκραμ του Πανεπιστημίου Γιέηλ είχε αποδείξει ότι, υπό συνθήκες πίεσης από την εξουσία, οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι να εκτελέσουν τις εντολές, ακόμη και αν θα βλάψουν τους άλλους. Αν και στην πραγματικότητα το πείραμα δεν περιλάμβανε πραγματικά ηλεκτροσόκ, οι συμμετέχοντες -που νόμιζαν ότι κάνουν ηλεκτροσόκ- υλοποίησαν στην πλειονότητα τις άνωθεν εντολές.

Τώρα, οι ερευνητές της Σχολής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Αθρωπιστικών Επιστημών του Βρότσαβ της Πολωνίας, με επικεφαλής τον Τόμας Γκρζιμπ, που έκαναν τη σχετική δημοσίευση στο περιοδικό «Social Psychological and Personality Science», επανέλαβαν το πείραμα με 40 άνδρες και 40 γυναίκες ηλικίας 18 έως 69 ετών.

[...] Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να πατούν δέκα κουμπιά, που το καθένα αντιστοιχούσε σε ολοένα ισχυρότερο ηλεκτροσόκ (που πάλι δεν ήταν πραγματικό, αλλά οι συμμετέχοντες δεν το ήξεραν). Αποδείχθηκε ότι το 90% (οι εννέα στους δέκα) ήταν πρόθυμοι να πατήσουν το κουμπί με το πιο έντονο ηλεκτροσόκ. Οι ερευνητές σκοπίμως παρότρυναν τους συμμετέχοντες με φράσεις του τύπου «το πείραμα απαιτεί να συνεχίσετε», «είναι απολύτως ουσιώδες να συνεχίσετε» και «δεν έχετε άλλη επιλογή παρά να συνεχίσετε».

Είναι αξιοσημείωτο ότι, όταν το «θύμα» (στην πραγματικότητα ήταν ηθοποιός) που βρισκόταν σε διπλανό δωμάτιο και δεχόταν το «σοκ» ουρλιάζοντας υποκριτικά ήταν γυναίκα, τότε ο αριθμός των συμμετεχόντων που αρνούσαν να εκτελέσουν την εντολή, ήταν τριπλάσιος από ό,τι όταν το «θύμα» ήταν άνδρας.

«Όταν μαθαίνουν για το πείραμα του Μίλγκραμ, η συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων ισχυρίζονται πως “εγώ ποτέ δεν θα συμπεριφερόμουν με τέτοιο τρόπο”. Η μελέτη μας όμως έδειξε για μια ακόμη φορά την τρομερή δύναμη των συνθηκών του κοινωνικού περιβάλλοντος και πόσο εύκολα οι άνθρωποι μπορούν να συμφωνήσουν να κάνουν πράγματα που βρίσκουν δυσάρεστα», δήλωσε ο Γκρζιμπ.

Με άλλα λόγια, η κοινωνία δεν έχει αλλάξει και πολύ εδώ και 50 χρόνια. Όπως επεσήμανε ο Πολωνός κοινωνικός ψυχολόγος, «μισό αιώνα μετά την αρχική έρευνα του Μίλγκραμ για την υπακοή στην εξουσία, μια εντυπωσιακή πλειονότητα των ανθρώπων είναι ακόμη πρόθυμοι να κάνουν ηλεκτροσόκ σε έναν αβοήθητο άνθρωπο».

Ίσως μάλιστα τα πράγματα να έχουν στο μεταξύ χειροτερεύσει, επειδή στο πείραμα του Μίλγκραμ, «μόνο» τα δύο τρίτα των συμμετεχόντων είχαν δείξει προθυμία να κάνουν το πιο ισχυρό ηλεκτροσόκ των 450 βολτ, ενώ τώρα το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 90%...

Κείμενο 2

Από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου της Ρενέ Μαγκρίτ «ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ», εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα: 2009.

Εκείνη η παλιά ερώτηση: «Ποιοι είμαστε;», βρίσκει απογοητευτική απάντηση σε αυτόν εδώ τον κόσμο όπου αναγκαστικά ζούμε. Πράγματι, δεν είμαστε παρά οι υπήκοοι αυτού του κόσμου, του τάχα πολιτισμένου, όπου η ευφυΐα και η χαμέρπεια¹, ο ηρωισμός και η βλακεία, βολεύοντάς τα μια χαρά μεταξύ τους, βρίσκονται εναλλάξ στο προσκήνιο. Είμαστε οι υπήκοοι αυτού του ασυνάρτητου και παράλογου κόσμου, που κατασκευάζει όπλα για να εμποδίσει τον πόλεμο, όπου η επιστήμη χρησιμοποιείται για να καταστρέφει και να για να οικοδομεί, για να σκοτώνει και για να παρατείνει τη ζωή των μελλοθανάτων. . . Πρέπει, ωστόσο, να αμυνθούμε ενάντια σε αυτή τη μέτρια πραγματικότητα, που την έχουν διαμορφώσει αιώνες ολόκληροι ειδωλολατρίας για το χρήμα, για τις φυλές, για τις πατρίδες, για τους θεούς και, θα πρόσθετα, ειδωλολατρίας για την τέχνη.

Κείμενο 3

[Η τελευταία ελευθερία]

Αντώνης Σαμαράκης από τη συλλογή διηγημάτων «Αρνούμαι», εκδόσεις Ψυχογιός 2013, σελ. 92 – 96.
[...] Ο Μαζικός Υπεύθυνος ύψωσε το δεξί του χέρι [...]. Στάθηκε ένα δευτερόλεπτο, ύστερα άρχισε να διαβάσει αργά, αργά, λέξη προς λέξη: [...]

¹ Ευτέλεια, ποταπότητα

Άρθρον 3ον

1. – Το Κράτος δια του παρόντος Νόμου καθορίζει το περιεχόμενον του «εσωτερικού κόσμου» των πολιτών, επιφυλάσσει εις εαυτό το δικαίωμα, αν ήθελε παρουσιασθή ανάγκη σχετική προς την Μαζικήν Παραγωγήν, να καταργήση, συμπληρώση ή οπωσδήποτε τροποποιήση τα δια του παρόντος Νόμου οριζόμενα.

2. – Εις εκτέλεσιν των ανωτέρω, από της ισχύος του παρόντος Νόμου, οριζομένης δια σήμερον και ώραν 09.22 ακριβώς, εις τον «εσωτερικόν κόσμον» απάντων των πολιτών και καθ' άπαν το Κράτος κηρύσσεται κατάστασις Μαζικής Ευτυχίας.[...]

Ραγδαία χειροκροτήματα ξέσπασαν σ' όλη την αίθουσα, την ίδια ακριβώς στιγμή η μπάντα άρχισε να παίζει το εμβατήριο του Μαζικού Ενθουσιασμού. [...]

Με μια μικρή κίνηση του δεξιού του χεριού, ο Μαζικός Υπεύθυνος έκανε στη στιγμή να πάψουν και τα χειροκροτήματα και το Εμβατήριο του Μαζικού Ενθουσιασμού.

–Ήμουν βέβαιος... ήμουν απόλυτα βέβαιος για το Μαζικό ενθουσιασμό που θα προκαλούσε σε σας... και στους 3307 υπαλλήλους του Υπουργείου Μαζικής Πρωτοβουλίας, και στους 3307 χωρίς καμία εξαίρεση, ο Νόμος 11.113.303...[...].Με το νόμο 11.113.303, το Κράτος έρχεται και παίρνει επάνω του το βάρος του «εσωτερικού κόσμου» των πολιτών... Οι πολίτες απαλλάσσονται αυτομάτως από το βάρος του εσωτερικού κόσμου... Ο «εσωτερικός κόσμος» των πολιτών ρεγουλάρεται² σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου... Τι καταπληκτική, τι μεγαλειώδης απλοποίηση!... Να, είναι ακριβώς 9.22...Η μεγάλη στιγμή έφτασε... Ο νόμος 11.113.303 άρχισε τη στιγμή αυτήν να ισχύει... Από τη στιγμή αυτήν ο «εσωτερικός κόσμος» των πολιτών είναι υπόθεση του Κράτους, αποκλειστικά του Κράτους! Προς τι όλα αυτά τα συναισθήματα που ανακόπτουν την ορμή μας για τη Μαζική Παραγωγή; Προς τι όλες αυτές οι φροντίδες και οι έγνοιες για τον «εσωτερικό κόσμο»;Ας τον αφήσουμε λοιπόν τον περιβόητο αυτόν «εσωτερικό κόσμο» στα χέρια, στα σιδερένια χέρια του Κράτους... ακριβώς όπως έχουμε αφήσει στα χέρια του Κράτους και τη Μαζική Παραγωγή... το μεγάλο, το υψηλό, το μοναδικό Ιδεώδες της Μαζικής Ζωής μας: τη Μαζική Παραγωγή.

Η ώρα είναι 9.25... Τρία λεπτά που άρχισε να ισχύει ο Νόμος 11.113.303... Τρία λεπτά που αυτομάτως απλώθηκε σ' όλο το Κράτος μας η Μαζική Ευτυχία... στον «εσωτερικό κόσμο» όλων των πολιτών απλώθηκε αυτομάτως η Ευτυχία... Ο τύπος του νέου πολίτη δημιουργήθηκε σήμερα... έτσι φτάσαμε σε πλήρη ενότητα... σε τέλειο συντονισμό στον τομέα της Μαζικής Παραγωγής... Δημιουργήθηκε ο τύπος του νέου πολίτη! Όλοι μας γνωρίζουμε πως το άλφα και το ωμέγα στη Μαζική Παραγωγή είναι η τυποποίηση των προϊόντων...

²ρυθμίζεται

Έχουμε τώρα τυποποιημένη και την Ευτυχία... τη Μαζική Ευτυχία... και θα καλπάσουμε όλοι μαζί στην καταπληκτική, τη μεγαλειώδη εξόρμηση για τη Μαζική Παραγωγή...»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να επιβεβαιώσεις την ορθότητα ή μη των ακόλουθων προτάσεων με βάση το Κείμενο 1 γράφοντας δίπλα σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**, παραθέτοντας ένα συγκεκριμένο χωρίο για κάθε επιλογή.

- α. Το αρχικό πείραμα του Μίλγκραμ στόχευε να αποδείξει ότι τα ισχυρά εξουσιαστικά μηνύματα μπορούν να οδηγήσουν σε βιαιοπραγία.
- β. Στην επανάληψη του πειράματος το γυναικείο υποτιθέμενο θύμα αντιμετωπιζόταν ισάξια με το αντίστοιχο αντρικό.
- γ. Ο Γκριζπ απέδειξε την παντοδυναμία του κοινωνικού κομφορμισμού στο άτομο έστω κι αν οι συμμετέχοντες δεν το παραδέχονται.
- δ. Η ευαισθησία των συμμετεχόντων αποδεικνύεται από την άρνηση των περισσότερων να πατήσουν το κουμπί με το ισχυρότερο ηλεκτροσόκ.
- ε. Η επίδραση των εξουσιαστικών μηνυμάτων σήμερα αποδεικνύεται από το πείραμα ισχυρότερη σε σχέση με το παρελθόν.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 παρουσιάζονται μια σειρά από λογικές αντιφάσεις για τη σημερινή κοινωνία. Να εντοπίσεις τρεις από αυτές (μονάδες 6) και να σχολιάσεις σύντομα πώς αυτές εξυπηρετούν τον στόχο του κειμένου. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

- α. Πώς λειτουργεί η ερώτηση στην αρχή του Κειμένου 2; (μονάδες 4)
- β. Να αποδείξεις αν στο παρακάτω χωρίο του Κειμένου 2 έχουμε μακροπερίοδο ή βραχυπερίοδο λόγο (μονάδες 4) και να εκτιμήσεις τί ύφος λόγου δημιουργεί αυτή η επιλογή από τον συντάκτη του κειμένου. (μονάδες 2)

«Είμαστε οι υπήκοοι αυτού του ασυνάρτητου και παράλογου κόσμου, που κατασκευάζει όπλα για να εμποδίσει τον πόλεμο, όπου η επιστήμη χρησιμοποιείται, για να καταστρέφει και να για να οικοδομεί, για να σκοτώνει και για να παρατείνει τη ζωή των μελλοθανάτων...»

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Το κείμενο 3 μας μεταφέρει σ' έναν φανταστικό και εφιαλτικό κόσμο. Ποια είναι η κυρίαρχη κατάσταση που αισθητοποιείται σ' αυτόν; Με ποια εκφραστικά μέσα ο αφηγητής την επικοινωνεί στον αναγνώστη; Πώς νιώθεις εσύ για αυτήν την κοινωνία που περιγράφεται; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη που έδωσε ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, καθηγητής της Επιστήμης των Υπολογιστών στο MIT, στον Θανάση Νιάρχο, για την εφημερίδα «Τα Νέα» στις 22/06/2020 (ανακτήθηκε στις 15/07/2022).

Πώς φαντάζεστε πως θα είναι ο κόσμος σε 20 χρόνια με την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας;

Παρότι είμαι πολύ κοντά στις εξελίξεις, τόσο τις επιστημονικές όσο και τις τεχνολογικές που γίνονται σε αυτό το πεδίο, είναι πολύ δύσκολο να προβλέψω. Για να εξηγήσω το γιατί οι προβλέψεις είναι δύσκολες, ας κάνουμε ένα νοητικό πείραμα γυρίζοντας τον χρόνο 20 χρόνια πριν από το σήμερα, γυρνώντας δηλαδή πίσω στο 2000. Η Google τότε μόλις είχε δημιουργηθεί και εταιρείες όπως οι Facebook, Twitter, Uber και Airbnb δεν υπήρχαν.

Η τεράστια επίδραση που θα είχε το Ιντερνέτ στην οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική ήταν δυσδιάκριτη. Τόσο πολύ που ο νομπελίστας οικονομολόγος Paul Krugman είχε γράψει χαρακτηριστικά το 1998 ότι «Μέχρι το 2005, θα έχει γίνει σαφές ότι η επίδραση του Ιντερνέτ στην οικονομία δεν θα είναι μεγαλύτερη από αυτή της μηχανής του φαξ». Από τη σκοπιά του 2020, μας κάνει εντύπωση πώς μπορεί να έπεσε ο Krugman τόσο έξω. Όχι μόνο μας κάνουν εντύπωση οι λάθος του προβλέψεις, αλλά μας φαίνονται εντελώς φυσικές και προφανείς, ίσως τελεολογικές όλες οι εξελίξεις που είδαμε τα περασμένα 20 χρόνια. Την ίδια εμπειρία θα έχουμε και τώρα σε σχέση με το 2040. Η τεχνητή νοημοσύνη έχει κάνει μεγάλα άλματα την τελευταία δεκαετία. Οι αλγόριθμοι έχουν πλέον φτάσει σε εντυπωσιακό επίπεδο στην επεξεργασία φωνής και εικόνας, γίνονται ολοένα καλύτεροι στην επεξεργασία κειμένου και παίζουν δύσκολα παιχνίδια [...] καλύτερα από τον άνθρωπο.

Μάλιστα η πρόοδος που έχει σημειωθεί σε επιστημονικό επίπεδο έχει ήδη φτάσει στον πραγματικό κόσμο. Η αναζήτηση μέσω φωνής στο κινητό μας είναι ένα παράδειγμα, η αυτόματη αναγνώριση προσώπων από την κάμερα ασφαλείας του σπιτιού μας ένα άλλο και η αυτοματοποίηση της οδήγησης των αυτοκινήτων ένα τρίτο. Στο άμεσο μέλλον θα δούμε ότι πολλές εφαρμογές, που θα εμπεριέχουν τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων και θα ενισχύουν την αυτοματοποίηση της ζωής και της εργασίας μας, θα βελτιστοποιούν τις παραγωγικές μας διαδικασίες και θα συνεπικουρούν τα συστήματα υγείας, την επιστημονική έρευνα και τα κέντρα σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων κρατών και οργανισμών. Από την άλλη δεν πιστεύω - και υπό μία έννοια μακάρι να αποδειχτούν λάθος οι προβλέψεις μου - ότι στα επόμενα 20 χρόνια θα δούμε

μηχανές με αυτό που λέγεται «γενική τεχνητή νοημοσύνη». Ενώ οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης θα βρίσκονται παντού γύρω μας, κάθε εφαρμογή θα λύνει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα.

Είναι δύσκολο, με βάση την υπαρκτή τεχνολογία, να φανταστώ ότι σύντομα θα κατακτήσουμε τη «γενική τεχνητή νοημοσύνη», ότι θα φτιάξουμε δηλαδή μηχανές που θα μπορούν να μεταφέρουν νοητικές ικανότητες και διαίσθηση από μια νοητική λειτουργία, στην οποία έχουν εκπαιδευτεί και έχουν κατακτήσει, σε μια καινούρια νοητική λειτουργία, που θα θέτουν αυτόβουλα στόχους, που θα είναι δημιουργικές και θα είναι αρκετά αξιόπιστες, ώστε να τους αναθέτουμε μεγάλη αυτονομία.

Κείμενο 2

Η πιο επικίνδυνη στιγμή της ανθρωπότητας

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο του Stephen Hawking προέρχεται από τον ιστότοπο: iefimerida, Guardian, 07/12/2016 (ανακτήθηκε στις 25.08.2022).

[...] Το διαδίκτυο και οι πλατφόρμες θα επιτρέπουν σε πολύ μικρό αριθμό ανθρώπων να συγκεντρώσουν αμύθητο πλούτο, διατηρώντας επιχειρήσεις με ελάχιστες θέσεις εργασίας, αλλά με τεράστιο κέρδος. Αυτή η εξέλιξη φαντάζει αναπόφευκτη, αλλά και καταστροφική για τις κοινωνίες.

[...] Για μένα η δυνατότητα της χρήσης της τεχνολογίας για επικοινωνία ήταν μία απελευθερωτική και θετική εμπειρία. Χωρίς την τεχνολογία δεν θα μπορούσα να εργάζομαι όλα αυτά τα χρόνια. Παράλληλα όμως, οι ζωές των πλουσιότερων ανθρώπων, στις πιο αναπτυγμένες περιοχές του πλανήτη, είναι «βασανιστικά» ορατές, προσιτές σε οποιονδήποτε έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, όσο φτωχός κι αν είναι. Πιο πολλοί άνθρωποι έχουν κινητό, από αυτούς που έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό και αυτό σημαίνει πως σχεδόν όλοι μας σε αυτόν τον πλανήτη δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την ύπαρξη αυτής της τεράστιας ανισότητας.

Οι συνέπειες αυτής της κατάστασης είναι άμεσες: ο αγροτικός κόσμος θα οδηγείται σε φτωχές πόλεις, με πλοηγό την ελπίδα. Όταν ο κόσμος δει πως η «νιρβάνα» του Instagram δεν είναι εφικτή ούτε εκεί, θα αναζητήσει καλύτερη τύχη στην απέναντι όχθη, ακολουθώντας το ρεύμα των οικονομικών μεταναστών και ταξιδεύοντας για μια καλύτερη ζωή. Οι μεταναστευτικές ροές, με την σειρά τους, δοκιμάζουν τις αντοχές των χωρών που τους υποδέχονται, αυξάνοντας συνεχώς τον πήχη της ετοιμότητας και των υποδομών για τις τελευταίες. Κάπως έτσι, φθείρεται η κατανόηση των πολιτών και τροφοδοτείται ο πολιτικός λαϊκισμός.

Για μένα το πιο σημαντικό είναι πως σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη στιγμή της ιστορίας, το είδος μας πρέπει να λειτουργήσει σαν ένα σύνολο, συνεργατικά. Πρέπει να δουλέψουμε μαζί.

Αντιμετωπίζουμε τεράστιους περιβαλλοντικούς κινδύνους: κλιματική αλλαγή, υπερπληθυσμό, επιδημίες, μόλυνση των ωκεανών, προβλήματα στην τροφική παραγωγή και εξαφάνιση των ειδών. Όλα αυτά πρέπει να μας υπενθυμίζουν ότι βρισκόμαστε στην πιο επικίνδυνη φάση της ανθρώπινης ανάπτυξης. Έχουμε τα τεχνολογικά μέσα να καταστρέψουμε τον πλανήτη μας, αλλά ακόμα δεν έχουμε τα μέσα για να ξεφύγουμε από αυτόν. Ίσως σε κάποια χρόνια να μπορέσουμε να εξαπλωθούμε και σε άλλους τόπους πέραν της Γης, αλλά ως τότε πρέπει να δουλέψουμε σκληρά, για να προστατεύσουμε τον μοναδικό μας πλανήτη.

Για να συμβεί αυτό, θα πρέπει τα έθνη να χτίσουν γέφυρες και όχι τείχη μεταξύ τους. Αλλά για να το πετύχουμε, θα πρέπει οι ηγέτες του κόσμου να αντιληφθούν πως απέτυχαν και πως απογοήτευσαν τους πολίτες. Με τους πόρους να συγκεντρώνονται στα χέρια των λίγων, θα πρέπει να μάθουμε να μοιραζόμαστε περισσότερο από όσο σήμερα. Με τις θέσεις εργασίας να μειώνονται, με ολόκληρες βιομηχανίες να κλείνουν, θα πρέπει να βοηθήσουμε τους λαούς να διασώσουν τον τόπο τους, να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της εποχής. Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να τους παρέχουμε την απαραίτητη οικονομική βοήθεια, για όσο χρειαστεί ώστε να το πετύχουν. [...]

Κείμενο 3

ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ (1931-2020)

ΕΝΤΕΛΕΙ

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή Άνω Τελεία, Αθήνα, Ίκαρος, 2016, σ. 35.

Α, παντογνωσία με απογοητεύεις

πώς εσύ που τόσο περιφρονείς

τις ολίγες γνώσεις τα λάθη

τις ανακρίβειες που ενοχοποιούν

την ηρωίδα ιστορία

για πολύνεκρες ήττες που επέφερε

απορώ πώς ανέχεσαι να σε αμφισβητεί

εξευτελιστικά

ένα τελείως άγνωστό μας Άγνωστο.

Εγώ στη θέση σου θα έσκιζα τη φήμη μου.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 2 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει ο συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 («Η τεράστια επίδραση... καλύτερα από τον άνθρωπο»), ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης παραθέτει τη λανθασμένη πρόβλεψη του νομπελίστα οικονομολόγου Paul Krugman. Για ποιο λόγο χρησιμοποιεί, κατά τη γνώμη σου, το συγκεκριμένο παράθεμα (μονάδες 5); Τι επιδιώκει να πετύχει με την επιλογή του αυτή; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Με τους πόρους να συγκεντρώνονται στα χέρια των λίγων, θα πρέπει να μάθουμε να μοιραζόμαστε περισσότερο από όσο σήμερα. Με τις θέσεις εργασίας να μειώνονται, με ολόκληρες βιομηχανίες να κλείνουν, θα πρέπει να βοηθήσουμε τους λαούς να διασώσουν τον τόπο τους, να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της εποχής.» Να εντοπίσεις στο παραπάνω απόσπασμα του Κειμένου 2 δύο σημεία στα οποία το μήνυμα διατυπώνεται με αναγκαιότητα (μονάδες 2) και να τα μετατρέψεις έτσι, ώστε αυτό να εκφράζεται με βεβαιότητα (μονάδες 4).

β. «Από την άλλη δεν πιστεύω -και υπό μία έννοια μακάρι να αποδειχτούν λάθος οι προβλέψεις μου- ότι στα επόμενα 20 χρόνια θα δούμε μηχανές με αυτό που λέγεται "γενική τεχνητή νοημοσύνη". Ενώ οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης θα βρίσκονται παντού γύρω μας, κάθε εφαρμογή θα λύνει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα.» Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του χωρίου του Κειμένου 1 (3^η παράγραφος) με συνώνυμες λέξεις ή φράσεις, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στην παντογνωσία στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η λαϊκή παράδοση**

Απόσπασμα, ελαφρώς διασκευασμένο, από διάλεξη που έδωσε ο μεταπολεμικός πεζογράφος Δημήτρης Χατζής (1913-1981) το 1979 στο Φιλοπρόοδο Όμιλο Υμηττού (Το πρόσωπο του Νέου Ελληνισμού, διαλέξεις και δοκίμια, επιμέλεια-εισαγωγή Βενετία Αποστολίδου, Το Ροδακίό, Αθήνα, 2005, σ. 203-207).

Κυρίες και Κύριοι, αγαπητοί φίλοι,

Τελειώσαμε με το κεφάλαιο *λογία* παράδοσις και [...] περνώ σήμερα στην άλλη παράδοσή μας, την άλλη γραμμή του Νέου Ελληνισμού, τη λαϊκή μας παράδοση. Μπορούμε αλλιώς να την πούμε και λαϊκό μας πολιτισμό και να την πούμε και λαϊκή μας κληρονομιά. Ο όρος όμως «λαϊκός» είναι ασαφής και πολυσήμαντος από την ίδια του τη φύση.

Σαν επιθετικός προσδιορισμός αυτό το «λαϊκό», «λαϊκός», σημαίνει φυσικά καθετί που αναφέρεται στο λαό, απευθύνεται στο λαό ή προέρχεται από το λαό. Και επειδή βέβαια και η αναφορά αυτή και η προέλευση και κυριότατα ο ίδιος ο «λαός» είναι έννοιες πολύ ακαθόριστες, η σημασία που παίρνουν μπορεί να είναι διαφορετική για τον καθένα που τις χρησιμοποιεί. Ο όρος του «λαϊκού» μπορεί, έτσι, για άλλους να προσδιορίζει τα φανερώματα και τα προϊόντα του λαϊκού πολιτισμού, που κι αυτός ωστόσο επιβάλλει πάντοτε να καθορίζονται τα όριά του, τα τοπικά και τα χρονικά, και να καθορίζεται επίσης η έκτασή του η κοινωνική. Ένα βήμα ακόμα πιο πέρα: ταυτίζοντας κανέναν, όπως εγώ τουλάχιστον το βρήκα σωστό, την λογίαν παράδοσιν με τις δυνάμεις που εκπροσωπούν και πραγματώνουν τη συντήρηση μπορεί κανέναν να δίνει και αξιολογική σημασία στο λαϊκό, εννοώντας μ' αυτό καθετί γνήσιο, υγιές, εθνικό, προσοδευτικό και ό, τι άλλο του χρειάζεται και δεν μπορεί να το προσδιορίσει με τρόπο πιο συγκεκριμένο.

[...] Από την αρχή πρέπει να ξεκαθαρίσουμε, για να συνεννοηθούμε, πως είναι νόμιμο να χρησιμοποιούμε τον όρο «λαϊκός πολιτισμός» με δύο σημασίες. Από τη μια μεριά, να θεωρούμε λαϊκό πολιτισμό τον πολιτισμό της κλειστής αγροτικής, μεσαιωνικής κοινότητας και, από την άλλη μεριά, να αποκαλούμε «λαϊκό», μέσα στη διαφορισμένη¹ πια κοινωνία, τον πολιτισμό των όχι ηγετικών στρωμάτων της κοινωνίας, αυτών που τα αποκαλούμε «λαό».

[...] Χωρίς να έχω καθόλου σκοπό να αναπτύξω εδώ μια θεωρία της λαογραφίας, θα καθόριζα τα γνωρίσματα του λαϊκού πολιτισμού, με τον ακόλουθο τρόπο. Τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα είναι: 1) Η καθολικότητά του, δηλαδή η αξία και η ισχύς του για όλα τα μέλη της κοινότητας. 2) Η καθολικότητά του με την έννοια ότι ανταποκρίνεται σε όλες τις εκδηλώσεις της κοινότητας και όχι

¹ διαφορισμένη: διαφοροποιημένη, διαχωρισμένη.

σε μερικές. 3) Η λειτουργικότητά του, με την έννοια ότι σχετίζεται οργανικά με τον πρακτικό βίο της κοινότητας. 4) Η διάρκειά του.

Κείμενο 2

Ο Καραγκιόζης: Ένα ελληνικό θέατρο σκιών

Απόσπασμα από το άρθρο του υπερρεαλιστή ποιητή και ζωγράφου Νίκου Εγγονόπουλου, που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο περιοδικό Λωτός, τ. 6, Δεκέμβριος 1969. Βλ. Ν. Εγγονόπουλου, Πεζά Κείμενα, ύψιλον/βιβλία, Αθήνα, 1987, σ. 56-57.

Ο Καραγκιόζης είναι ο γνήσιος θεατρικός εκπρόσωπος της λαϊκής ψυχής, των λαϊκών τάσεων και διαθέσεων, των λαϊκών πόθων κι επιθυμιών. Με πολλή κομψότητα, με πολλή διακριτικότητα, αλλά και με αρκετή, ενίοτε, δύναμη. Μ' αυτή τη συνήθεια που έχουμε του «πόιος είσαι συ και ποιος είμαι γω», εδώ όπου ο καθείς έχει μια τόσο βαθιά, και πόσο εύθικτη, συνείδηση της «ανθρωπίνης του αξιοπρεπείας», κι' όπου στο ίδιο μέρος είναι πολύ φυσικό να εμφανισθούν, ταυτόχρονα, πλάι πλάι, ένας δισεκατομμυριούχος εφοπλιστής ή μεγαλοβιομήχανος και διακόσιοι τόσοι φουκαράδες, τα επεισόδια του Καραγκιόζη διατραγωδούν τα μαρτύρια του κοσμάκη και τις βασανισμένες του προσπάθειες «να τα βγάλει πέρα», «να τα ξεκεφαλώσει». Ας μη μας γελούν οι μορφές του πασά, των θυγατέρων του (οι βεζυροπούλες), οι αυλικοί του (αυλοκόλακες) και οι λοιποί που τον ακολουθούν. Δεν είναι κανένα κατάλοιπο, όπως είναι φυσικό να το φανταστεί κανείς, της «προελεύσεως» του Καραγκιόζη. Απλούστατα συγκαλύπτουν τη μορφή του «κακού πλουσίου» του Ευαγγελίου, του σκληρού, του άκαρδου, του φιλάργυρου, του ακαταλόγιστου, που βασανίζει τους αδυνάτους που είχαν την ατυχία να πέσουν στα νύχια του, ενώ πιστεύει, και το διαλαλεί μεγαλόφωνα, πως είναι δίκαιος και αλάνθαστος, αγαθός και πονόψυχος! Και της Συνοδείας του. Ο ελληνικός Καραγκιόζης είναι βαθύτατα πατριώτης, γνώστης των αρετών και των παραδόσεων της Φυλής. Όμως αδιαφορεί για την πατρίδα και την καταγωγή του δυνάστη, αρνείται να του αναγνωρίσει, με κάθε τρόπο, οποιαδήποτε ειδική εθνικότητα και τον απωθεί, απλούστατα, στη γενική συνομοταξία των «Τούρκων». Δίχως να είναι μισαλλόδοξος, ή ξενοφόβος, ο Καραγκιόζης μας εφαρμόζει, με τον τρόπο του, τη ρήση του παλαιού φιλόσοφου: «Να αντιτάσσεται η βία στη βία».

Ο Καραγκιόζης, σαν κάθε λαϊκή τέχνη, εξελίσσεται σύμφωνα με τη δύναμη του εκάστοτε τεχνίτου που τον δουλεύει. Προχώρησε, και πλούτισε και τράνεψε, χάρις στους μεγάλους καραγκιοζοπαίχτες του παρελθόντος. [...]

Θα το ξεχνούσα: σχετικά με την ελληνικότητα του ίδιου του ήρωα Καραγκιόζη. Είναι τόσο στενά συνυφασμένος με τον ελληνισμό και το ελληνικό θέατρο, που κι' ηθοποιοί περιωπής, όπως παλιότερα ο Κοκκίνης και, πιο κοντά μας, ο καλός Λογοθετίδης, δεν απαξίωσαν να τον μιμηθούν σε πολλά στο παίξιμό τους, πάνω στη σκηνή.

Κείμενο 3

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ (1890-1969)

Ο Βασίλης ο Αρβανίτης (απόσπασμα)

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από τη νουβέλα Ο Βασίλης ο Αρβανίτης (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήναι, 1989, σ. 9-10).

Είναι λογής παλικαριές, είναι και λογής παλικάρια. Το κάθε τι στη ζωή το αγναντεύεις και το χαίρεσαι μέσα στον περίγυρό του. Όμως μέσα του είναι κ' ένας σκοπός που το κυβερνά, κι αυτός είναι που του δίνει το νόημά του. Κάθε καρπός θέλει τη γης και το κλίμα του για να μελώσει, θέλει κ' ένα στόμα να τον βυζάξει. Κάθε καράβι θέλει τα νερά του για να πλέψει,² όμως η μοίρα του, εκεί σ' ένα μακρινό λιμάνι στέκεται και το καρτερεί. Έτσι είναι.

Μόνο το Βασίλη τον Αρβανίτη, που στάθηκε μέσα στα παιδιάτικα μου όνειρα ο αρχάγγελος της παλικαριάς, τόσα χρόνια περνούσαν από πάνω μου, μέστωναν τη στόχασή μου, και μολαταύτα δε μπορούσα να καταλάβω το θάμα της ορμής του. Τι γύρευε, πού τραβούσε και τι πίστευε. Και μόνο τώρα, που ωρίμασε ο καημός στην ψυχή και στέριωσε ο καιρός την αντριά³ μου, τον κατάλαβα.

Σήμερα, από την κορφή της ζωής, γυρίζω τα μάτια προς τα περασμένα, αγναντεύω τους αλλοτινούς ανθρώπους που έφυγαν, ανιστορώ τα πρόσωπα, τις κουβέντες και τα διανέματα.⁴ Μια ανάσα ζεστή και γλυκιά, έτσι σαν από ζεστό ψωμί, έρχεται από κει, γλείφει το πρόσωπο, ψιλή φλόγα.

Μοσχοβολά αβαγιανούς⁵ και ρίγανη, σταφύλια πατημένα και τσακισμένα φύλλα της πικραμυγδαλιάς, που κανέννας μας δεν άπλωνε να κόψει τα τσάγαλά⁶ της πάνω από τη στέρνα. Είναι οι αψιές μυρουδιές της θαλασσινής εξοχής και του σπιτιού, που μου στέλνουν τα παιδιάτικα καλοκαίρια. Τα νησιώτικά μου τα καλοκαίρια.

Περνούν μπροστά από τα μάτια μου, χτυπημένα απότομα από τα ασημένια σπαθιά των μεσημεριών. Τραγούδια Αιγαιοπελαγίτικα πάνε κ' έρχονται, ορμούν σαν τα χελιδόνια γύρω στις κούνιες, που πετάν από δέντρο σε δέντρο. Γεμίζουν βουή τις βάρκες και τις ταβέρνες.

² πλεύσει.

³ ανδρεία.

⁴ νεύματα.

⁵ λεβάντα.

⁶ άγουρα αμύγδαλα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η διπλή σημασία του όρου «λαϊκός» (μονάδες 10) και ποια του όρου «λαϊκός πολιτισμός» (μονάδες 5), σύμφωνα με το Κείμενο 1; Να απαντήσεις σε μία παράγραφο 70-80 λέξεων.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 2 («Ο Καραγκιόζης είναι ο γνήσιος... αντιτάσσεται η βία στη βία») ανιχνεύονται στοιχεία προφορικότητας. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν την παραπάνω θέση, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 4), και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Από την αρχή πρέπει να ξεκαθαρίσουμε, για να συνεννοηθούμε, πως είναι νόμιμο να χρησιμοποιούμε τον όρο “λαϊκός πολιτισμός” με δύο σημασίες. Από τη μια μεριά, να θεωρούμε λαϊκό πολιτισμό τον πολιτισμό της κλειστής αγροτικής, μεσαιωνικής κοινότητας και, από την άλλη μεριά, να αποκαλούμε “λαϊκό”, μέσα στη διαφορισμένη πια κοινωνία, τον πολιτισμό των όχι ηγετικών στρωμάτων της κοινωνίας, αυτών που τα αποκαλούμε “λαό”»: Να μετασχηματίσεις την παραπάνω παράγραφο του Κειμένου 1, που συνιστά διάλεξη, έτσι, ώστε να μπορεί να ενταχθεί σε επιστημονικό άρθρο με θέμα τον λαϊκό πολιτισμό. Μην αλλοιώσεις το νόημά της (μονάδες 6).

β. «Απλούστατα συγκαλύπτουν τη μορφή του “κακού πλουσίου” του Ευαγγελίου, του σκληρού, του άκαρδου, του φιλάργυρου, του ακαταλόγιστου, που βασανίζει τους αδυνάτους που είχαν την ατυχία να πέσουν στα νύχια του, ενώ πιστεύει, και το διαλαλεί μεγαλόφωνα, πως είναι δίκαιος και αλάνθαστος, αγαθός και πονόψυχος!» Για ποιο λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το θαυμαστικό στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 2 (μονάδες 4);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική στάση του αφηγητή απέναντι στα περασμένα στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωσή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η λογοτεχνία ως διπλωματία: Για να μας διαβάσουν έξω**

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο της Μυρένας Σερβιτζόγλου δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα» στις 08.09.2022.

Τον τελευταίο καιρό διεξάγεται μια δημόσια συζήτηση για τους λόγους που η ελληνική λογοτεχνία δεν ευδοκμεί στο εξωτερικό. Το φαινόμενο, διαπιστωμένο και σχεδόν αυταπόδεικτο, είναι πολυπαραγοντικό.

Είθισται η λογοτεχνική δημιουργία, ποίηση και πεζογραφία, να περιβάλλεται από την αχλύ¹ της αθωότητας και της αυθορμησίας. Κι όμως. Το λογοτεχνικό έργο απαιτεί συναίσθηση, συνείδηση, απόφαση και προσανατολισμό. Και είναι πάντοτε εργώδες.

Ο Διονύσιος Σολωμός το 1823 γράφει τον «Ύμνο εις την Ελευθερίαν» σε μια περίοδο έξαρσης της Ελληνικής Επανάστασης για να μην «περάσει κανενός από το μυαλό πως την ώρα που νικούν οι δικοί μας στο Μαραθώνα, εγώ κάθομαι και τραγουδώ για ένα βοσκόπουλο».

Ο Οδυσσεάς Ελύτης αποφασίζει να γράψει το «Άξιον Εστί» [...]: «Καταλάβαινα ότι ήμασταν αγνοημένοι από παντού και τοποθετημένοι στην άκρη-άκρη ενός χάρτη απίθανου. Η παραμονή μου στην Ευρώπη με έκανε να βλέπω πιο καθαρά το δράμα του τόπου μας».

Ο διπλωμάτης Γιώργος Σεφέρης, όταν κερδίζει το Νόμπελ Λογοτεχνίας, ευχαριστεί τη Σουηδική Ακαδημία, γιατί θέλησε να τιμήσει την «περιορισμένη» γλώσσα του, που «αναβρύζει ανάμεσα σ' έναν λαό περιορισμένο».

Την ίδια προμελετημένη δράση, την προειλημμένη απόφαση, εντοπίζει κανείς και σε έλληνες πεζογράφους: τον Νίκο Καζαντζάκη ή τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Ο Σκιαθίτης, γράφει ο Νίκος Καρούζος, «προσπάθησε να υπάρξει, όχι να γράψει». Το αίτημα που διατυπώνεται στη λογοτεχνία τους είναι γλωσσικό, εθνικό, υπαρξιακό. [...]

Το ερώτημα που τίθεται σήμερα δεν είναι γιατί δεν μας διαβάζουν στο εξωτερικό, αλλά τι πρέπει να γίνει, ώστε να μας διαβάζουν έξω. Απαιτείται η ίδια συναίσθηση, απόφαση, ο ίδιος προσανατολισμός και το κοπιαστικό έργο που επέδειξαν οι έλληνες λογοτέχνες.

Το έλλειμμα θα μπορούσε να το θεραπεύσει μια αποτελεσματική Δημόσια Διπλωματία από το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. Η λογοτεχνία δεν υπήρξε ποτέ απλώς λογοτεχνία. Η λογοτεχνία είναι γλώσσα, πολιτισμός, οικονομία (νέμω τα του οίκου μου), πολιτική και διπλωματία. Η ελληνική

¹ αραϊή ομίχλη.

λογοτεχνία χρειάζεται την Ευρώπη και τη Δύση, όσο ακριβώς την έχουν ανάγκη και οι ίδιες. Για τα μικρά έθνη η κουλτούρα τους είναι ζήτημα εθνικής επιβίωσης. Αλλά και vice versa,² η Ευρώπη χρειάζεται τον πολιτισμό των μικρότερων εθνών-κρατών, προκειμένου να είναι αυτό που είναι: η μεγαλύτερη πολιτιστική ποικιλομορφία στον μικρότερο δυνατό γεωγραφικό χώρο. [...]

Επικρατεί η άποψη ότι η ποίηση και η λογοτεχνία έχουν ανάγκη τη διπλωματία. Ισχύει ακριβώς το αντίθετο. Είναι η πολιτική, η διπλωματία που έχουν ανάγκη τη λογοτεχνία. Μονάχα αυτή μπορεί να βγάλει μια χώρα από τα «Εκατό Χρόνια Μοναξιάς», στα οποία είναι καταδικασμένη.

Κείμενο 2

Απόσπασμα, ελαφρώς διασκευασμένο, από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο Λουξεμβουργιανός βραβευμένος συγγραφέας Γκαστ Γκρέμπερ στην Αγγελική Δημοπούλου (αναρτήθηκε στον ιστότοπο bookpress.gr στις 14.03.2022 και ανακτήθηκε στις 08.09.2022)

Το βιβλίο σας *Η κάθε μέρα φέρνει κι άλλη* είναι πλέον διαθέσιμο στα ελληνικά. Πώς νιώθετε που μπορείτε να επικοινωνήσετε μέσω των διηγημάτων σας με το ελληνικό αναγνωστικό κοινό;

Είναι πάντα μεγάλη χαρά για έναν συγγραφέα να βλέπει τη γραφή του να ξεπερνά τα σύνορα και να διαβάζεται από ένα κοινό που δεν περίμενε να προσεγγίσει μέσα από το βιβλίο του. Υπάρχει επίσης ο ενθουσιασμός για να δούμε πώς θα γίνει δεκτό το βιβλίο και αν το νέο κοινό επηρεάζεται από τις ιστορίες.

Το βιβλίο ξεκινά με τη βεβαιότητα του τίτλου και συνεχίζει με τις αβεβαιότητες της ζωής. Αποτελείται από εννέα ιστορίες. Από πού τις εμπνευστήκατε και πώς δημιουργήσατε τους χαρακτήρες;

Είναι μια κοινοτοπία, αλλά και μια αναπόφευκτη αλήθεια, ότι η μόνη βεβαιότητα στη ζωή είναι ότι υπάρχει ένας θάνατος που θα την τελειώσει. Οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα καταφέρνουν να ανακόψουν αυτή τη βεβαιότητα ζώντας τη ζωή τους από μέρα σε μέρα, από έργο σε έργο. Όμως η καθημερινότητα μερικές φορές επιφυλάσσει εκπλήξεις. Το μόνο που χρειάζεται να κάνετε είναι να ακούσετε τις μικρές ιστορίες που λέγονται γύρω σας ή να διαβάσετε διάφορες ειδήσεις σε μια τοπική εφημερίδα. Ήταν τέτοιες σύντομες πληροφορίες που ζωντάνεψαν τους πρωταγωνιστές στο μυαλό μου.

Οι ήρωές σας έρχονται αντιμέτωποι με τον εαυτό τους και τη ρουτίνα τους στη σημερινή Ευρώπη.

Ποιο είναι αυτό το πλαίσιο -της σημερινής Ευρώπης- κατά τη γνώμη σας;

Η Ευρώπη είναι και ήταν πάντα ένας θησαυρός πολιτιστικής πολυμορφίας. Αυτό την κάνει μια πολύ συναρπαστική ήπειρο. Όταν σκέφτεστε την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπήρξε αυτή η οικονομική ένωση

² αντίστροφα.

πρώτα. Θα χρειαστεί χρόνος για να εξελιχθεί σε μια ανθρωπιστική και κοινωνική ένωση. Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός θα παίξουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το μονοπάτι. [...]

Τι επιδιώκετε όταν γράφετε;

Όταν γράφω, λέω πρώτα στον εαυτό μου μια ιστορία. Και για μένα είναι πολύ σημαντικό οι χαρακτήρες της ιστορίας να με ενδιαφέρουν, να αναπτύξουν τη δική τους ζωή μέσα στην ιστορία, ας το πω έτσι. Αν δεν μου κεντρίσουν το ενδιαφέρον, δεν μπορώ να γράψω μια ιστορία γι' αυτά.

Κείμενο 3

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ (1901-1975)

Αμούρ-Αμούρ

Απόσπασμα από το ομώνυμο ποιητικό αφήγημα που γράφτηκε το 1939 και δημοσιεύτηκε το 1960 (Γραπτά ή Προσωπική μυθολογία (1936-1946), Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα, 2012, σ. 9-10).

Κάποτε, προ πολλών ετών, σε μια εκδρομή που έκανα στην Ελβετία, σταμάτησα για να θαυμάσω ένα μεγάλο καταρράκτη, που κυλούσε ορμητικά επάνω από γρανιτώδεις βράχους, μέσα σε πλούσια βλάστησι. Την εποχή εκείνη, που μπορώ να την ονομάσω περίοδο εντατικών αναζητήσεων, ωθούμενος από μία εσωτερική ανάγκη σχεδόν οργανική, προσπαθούσα να βρω, με τα ποιήματα που έγραφα τότε, έναν αμεσώτερο και πληρέστερο τρόπο εκφράσεως. Το θέαμα του καταρράκτου μου εγέννησε αιφνιδίως μια ιδέα. Καθώς έβλεπα τα νερά να πέφτουν από ψηλά και να εξακολουθούν γάργαρα τον δρόμο τους, σκέφθηκα πόσον ενδιαφέρον θα ήτο, αν μπορούσα να χρησιμοποιήσω και στις σφαίρες της ποιητικής δημιουργίας, το ίδιο προτσές³ που καθιστά το κύλισμα, ή την πτώσι των υδάτων, μια τόσο πλούσια, γοητευτική και αναμφισβήτητη πραγματικότητα, αντί να περιγράψω αυτό το κύλισμα, ή κάποιο άλλο φαινόμενο ή γεγονός, ή κάποιο αίσθημα, ή μια ιδέα, επί τη βάσει σχεδίου ή τύπου, εκ των προτέρων καθωρισμένου.

Ήθελα, δηλαδή, να συμπεριλάβω στα ποιήματά μου, όλα τα στοιχεία που στην καθιερωμένη ποίησι, θεληματικά ή άθελά μας, αποκλείονται, ή μας ξεφεύγουν. Και ήθελα να τα συμπεριλάβω κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ένα ποίημα να μην αποτελείται απλώς, από ένα ή περισσότερα υποκειμενικά ή αντικειμενικά θέματα λογικώς καθωρισμένα και αναπτυσσόμενα μόνον εντός συνειδητών ορίων, μα να αποτελείται από οποιαδήποτε στοιχεία που θα παρουσιάζοντο μέσα στην ροή του γίνεσθαί του, ανεξάρτητα από κάθε συμβατική ή τυποποιημένη αισθητική, ηθική, ή λογική κατασκευή. Εν τιαούτη περιπτώσει, συλλογίζομαι, θα είχαμε ένα ποίημα δυναμικό και ολοκληρωτικό, ένα ποίημα αυτούσιο, ένα ποίημα γεγονός, στην θέση μιας αλληλουχίας στατικών περιγραφών ωρισμένων γεγονότων, ή συναισθημάτων περιγραφομένων διά της άλφα ή βήτα τεχνοτροπίας. [...]

³ διαδικασία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει η συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η αρθρογράφος επικαλείται τις αυθεντίες του Διονυσίου Σολωμού, του Οδυσσέα Ελύτη και του Γιώργου Σεφέρη. Να αξιολογήσεις την αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

«Είναι πάντα μεγάλη χαρά για έναν συγγραφέα να βλέπει τη γραφή του να ξεπερνά τα σύνορα και να διαβάζεται από ένα κοινό που δεν περίμενε να προσεγγίσει μέσα από το βιβλίο του.» Να εντοπίσεις δύο παραδείγματα ποιητικής/μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και να τα μετασχηματίσεις έτσι, ώστε η γλώσσα να λειτουργεί αναφορικά-κυριολεκτικά, χωρίς όμως να αλλοιώνεται το νόημα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωσή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τα παλιά γεφύρια και η αξιοπρέπειά μας**

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο του Πέτρου Θέμελη, ομότιμου καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα» στις 10.09.2022.

Ταπεινοί διαβάτες της ιστορίας των κατασκευών, τα παλαιά γεφύρια εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό τοπίο στην ελληνική ύπαιθρο, χαρακτηριστικά μνημεία της χώρας μας. Η παρουσία τους προκαλεί συγκινήσεις, γεννά συναισθήματα νοσταλγικά για την απώλεια του νεοελληνικού πολιτισμού μας. Ενσωματωμένα στο φυσικό περιβάλλον, τα ζεύγματα αυτά δεν αποτελούν απλώς κατασκευές για τη διάβαση ανθρώπων και ζώων πάνω από αφρισμένους χείμαρρους και ορμητικά ποτάμια, αλλά και στοιχεία του παραδοσιακού μας πολιτισμού. Όταν μιλάμε για παράδοση δεν εννοούμε πια μόνο τον τρόπο, για παράδειγμα, δουλειάς που παραδίδεται από γενιά σε γενιά, εννοούμε μια συνείδηση του συνόλου του παρελθόντος (αρχαίου και νεότερου) μέσα στο παρόν.

Τόσο την κατασκευή όσο και τη χρήση των γεφυριών συνοδεύουν λαϊκές αφηγήσεις, δεισιδαιμονίες, μύθοι και θρύλοι για φημισμένους μαστόρους και πανέμορφες κυράδες. Το λαϊκό αυτό απόθεμα, κομμάτι της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς μας, άρρηκτα δεμένο με την υλική υπόσταση των γεφυριών, είναι που κάνει τη διαφορά και αναδεικνύει τις μοναδικές αυτές χειροποίητες κατασκευές σε έργα τέχνης, σε μνημεία που ζητούν σήμερα απεγνωσμένα την προστασία μας. Μολονότι σε μας η βιομηχανική εποχή άρχισε καθυστερημένα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ο παραδοσιακός πολιτισμός θα μπορούσε θεωρητικά να συνεχίζεται, εντούτοις οι αλλοιώσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στον οικονομικό, τον κοινωνικό και στον ιδεολογικό τομέα ήταν ραγδαίες και συνεχίζονται με ρυθμό επιταχυνόμενο. Η αγωνία για την απώλεια της παράδοσης στο σύνολό της και το συναίσθημα ευθύνης για τη μελέτη, την προστασία και τη διαφύλαξη των επιτευγμάτων του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, έχουν φθάσει σε οριακό σημείο.

Το γεφύρι της Μαυροζούμενας στο Νεοχώρι του Μελιγαλά, δίπλα στην αρχαία Μεσσήνη, με τα εννέα τόξα του αποτελεί μοναδικό παράδειγμα τριπλής γέφυρας με μακραίωνη ιστορία. [...] Νίκησε τον χρόνο, έφτασε ως τις μέρες μας, κουβαλώντας πάνω του όλα τα πάθη του λαού μας, αντάμα με τις κακοποιήσεις και τις προσβολές από τα τσιμέντα, τα παλιοσίδηρα, τις σκουριασμένες σιδεριές, την ασφάλτο, τα μπάζα και τα απορρίμματα. [...] Αυτό που δεν αντέχεται είναι κυρίως το βάρος της αδιαφορίας, της άγνοιας, της αναλγησίας των συνανθρώπων μας που το έχουν

εγκαταλείπει, χωρίς να το αναδείξουν ως μοναδικό μνημείο με τα σημαντικά ιστορικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία που ενσωματώνει.

Όσο ο σύγχρονος άνθρωπος εξακολουθεί να ασελγεί πάνω στα υλικά κατάλοιπα της νεοελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς σε καθημερινή βάση, όπως δυστυχώς συνέβη και με το πατρικό ενδιαίτημα της Μαρίας Καλογεροπούλου (Κάλλας), τόσο θα συνειδητοποιεί την τραγική πραγματικότητα της αυτοκτονικής διαχείρισης της ζωής του.

Κείμενο 2

Μεγάλη η σημασία της γνώσης της τοπικής Ιστορίας

Απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε ο Στρατής Αναγνώστου, πρόεδρος της Εταιρείας Λεσβιακών Μελετών και σύμβουλος Φιλολόγων της Λέσβου, στον Κώστα Στοφόρο, 17.12.2020, πηγή: edromos.gr

Πώς προέκυψε η συγγραφή και η έκδοση του βιβλίου σας για την τοπική Ιστορία –νεότερη και σύγχρονη– της Λέσβου;

Από τη θέση του σχολικού συμβούλου Φιλολόγων Λέσβου, θέλησα να δώσω την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς της Λέσβου να γνωρίσουν σημαντικές πτυχές της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας της, ώστε να τις αξιοποιήσουν στην εκπαιδευτική πράξη. Το συγκεκριμένο βιβλίο είναι το απαύγασμα της πολυετούς ενασχόλησής μου με τη νεότερη και σύγχρονη ιστορία του νησιού και της επιθυμίας μου να συνοψίσω σε ένα χρήσιμο και περιεκτικό εγχειρίδιο αυτά που πρέπει να γνωρίζουν σε βάθος χρόνου τόσο εκπαιδευτικοί όσο και μαθητές για το νησί όπου ζουν. Προσπάθησα επίσης να ενσωματώσω στο βιβλίο αυτό όλη την εμπειρία μου από τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας, που εφάρμοσα ως φιλόλογος του Πειραματικού Γυμνασίου Μυτιλήνης. Έτσι, στο τέλος του βιβλίου, προτείνονται τεχνικές και σχέδια διδασκαλίας, καθώς και συνθετικές δημιουργικές εργασίες, κατάλληλες να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των μαθητών, με στόχο την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με την ιστορία του τόπου τους.

Ποια είναι η αξία της γνώσης της τοπικής Ιστορίας από παιδιά και ενήλικους;

Η γνώση της τοπικής Ιστορίας από παιδιά και ενήλικους είναι πολύ σημαντική. Γιατί, νομίζω πως αγαπάμε περισσότερο τον τόπο μας, αν γνωρίζουμε σε βάθος την ιστορία και τον πολιτισμό του. Με αφορμή κάποιο μνημείο ή κατοικία ή δημόσιο κτίριο ή άγαλμα, το οποίο συναντάμε καθημερινά, μαθαίνουμε, ερευνούμε, αναδεικνύουμε, προτείνουμε. Έτσι γινόμαστε πολίτες ενεργοί και συνειδητοποιημένοι, πολίτες που θα προστατεύουν τα μνημεία και δεν θα τα βανδαλίζουν. Ειδικότερα οι μαθητές ασκούνται στο να ανακαλύπτουν μόνοι τους και να αξιοποιούν τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες δεξιότητές τους, ανάλογα και με το πνευματικό δυναμικό που διαθέτει ο καθένας τους. Ας έχουμε υπόψη ότι ισχυρό κίνητρο όλων μας για να μάθουμε τοπική

Ιστορία, είναι η γνώση του τόπου που ζούμε, του τόπου που έζησαν οι πρόγονοί μας, του τόπου που θα θέλαμε πολλοί να ζήσουν τα παιδιά μας.

Κείμενο 3

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΑΡΑΚΗΣ (1949-)

Στην Αθήνα, νωρίς την άνοιξη

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή Αγγειογραφία, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000, σ. 21.

Τον ρώτησα τι θαύμασε, τι του άρεσε απ' την πόλη μας
πρώτη φορά που την επισκεπτόταν
είπε τον θάμπωσαν πολλά
και πρώτα, βέβαια, η Ακρόπολη, ο Ναός
και τα ανεξάντλητα μουσεία, η Αγορά
τόποι ένδοξοι όπως η Πνύκα ή το Θέατρο
«πολλά» κατέληξε «μπορεί και κάτι να ξεχνώ
μα πιο πολύ
μα πιο πολύ μαγεύτηκα ένα απόβραδο
δε θα το φανταστείς, ίσως δεν το πιστέψεις
πλάι σ' εκείνη τη μικρή αυλή, την ταπεινή
μιας εκκλησίας, της Αγίας Φωτεινής
τυχαία βρέθηκα, δεν ξέρω αν τη γνωρίζεις
εκεί που κάπως παίρνει να βαθαίνει
δεν ένιωσα τότε με τύλιξε μια νύχτα διακριτική
κι ένα τεράστιο φεγγάρι—έσβηνε
στο φως του η βουή της λεωφόρου
σα ν' άκουγα χαρούμενες φωνές πριν από χρόνια
πιότερο δεν μπορώ να σου εξηγήσω
κι ούτε κατάλαβα πώς έγινε
κι έμεινα εκεί ως την ώρα
που 'φτασε η μέρα βρίσκοντάς με χωρίς να 'χω κοιμηθεί
κι όμως ξυπνώντας με σαν από ύπνο αιώνων».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Για ποιον λόγο ο συγγραφέας του Κειμένου 1 αναφέρεται στο γεφύρι της Μαυροζούμενας; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει ο συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η 2^η παράγραφος του Κειμένου 2 («Η γνώση της τοπικής Ιστορίας... να ζήσουν τα παιδιά μας») αναπτύσσεται με αιτιολόγηση και αίτιο αποτέλεσμα. Να τεκμηριώσεις αυτή τη θέση (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις την επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συνεντευξιαζόμενου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στο Κείμενο 1, αν και κυριαρχεί η χρήση του γ' ρηματικού προσώπου, ωστόσο, σε ορισμένα σημεία ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και το α' πληθυντικό πρόσωπο. Να εντοπίσεις δύο σχετικά παραδείγματα χρήσης του α' πληθυντικού προσώπου (μονάδες 2) και να αξιολογήσεις το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της γλωσσικής επιλογής (μονάδες 4).

β. «Το συγκεκριμένο βιβλίο είναι το απαύγασμα της πολυετούς ενασχόλησής μου με τη νεότερη και σύγχρονη ιστορία του νησιού και της επιθυμίας μου να συνοψίσω σε ένα χρήσιμο και περιεκτικό εγχειρίδιο αυτά που πρέπει να γνωρίζουν σε βάθος χρόνου τόσο εκπαιδευτικοί όσο και μαθητές για το νησί όπου ζουν.» Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του χωρίου του Κειμένου 2 (1^η παράγραφος) με συνώνυμες, ώστε το ύφος λόγου να γίνει απλό. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική στάση του συνομιλητή του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στα μνημεία της Αθήνας στο Κείμενο 3, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες. Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του και γιατί; Να απαντήσεις σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το μέλλον της ανθρωπότητας στα χέρια της τεχνητής νοημοσύνης**

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο του Τίμου Κουρεμένου (4.2.2022) προέρχεται από τον ιστότοπο www.lifo.gr (ανακτήθηκε στις 25.08.2022).

Τι κι αν χρειάστηκε να φτάσουμε στο 2022 για να δεις την τεχνητή νοημοσύνη (artificial intelligence αγγλιστί, AI εν συντομία) εν δράσει, χάρη στη σκούπα-ρομπότ που αγόρασες στις εκπτώσεις; Σε διαβεβαιώνουμε πως δεν πρόκειται για κάτι καινούργιο. Ο όρος καθιερώθηκε το 1956 σε ένα συνέδριο στο αμερικανικό κολέγιο Dartmouth (γιορτάζει, σαν να λέμε, τα εξήντα πέντε του χρόνια φέτος), έστω κι αν οι συμμετέχοντες ήταν μάλλον υπερβολικά αισιόδοξοι, κάνοντας λόγο για επίλυση του προβλήματος της δημιουργίας τεχνητής νοημοσύνης μέσα σε μια γενιά.

Από τότε μέχρι σήμερα, βέβαια, μοιάζει να έχουν περάσει αιώνες τεχνολογικής εξέλιξης, καθώς η AI έχει μπει για τα καλά στις ζωές μας. Παρότι το ευρύ κοινό στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί τον ρόλο που διαδραματίζει στην καθημερινότητά του, η τεχνητή νοημοσύνη δουλεύει ακατάπαυστα στο παρασκήνιο έχοντας ως μοναδικό της αντικείμενο την επίτευξη των εκάστοτε στόχων της, που φυσικά μπορούν να αφορούν από την ανάπτυξη ενός νέου εμβολίου μέχρι την κατάρριψη ενός αεροσκάφους.

Αυτό το τελευταίο έχει δώσει τροφή σε ουκ ολίγα σενάρια –για την ώρα ταινιών επιστημονικής φαντασίας ως επί το πλείστον– που μιλούν για το τέλος της ανθρωπότητας εξαιτίας της «κακής» τεχνητής νοημοσύνης. Τα περισσότερα από αυτά, βέβαια, παρακάμπτουν κάτι πολύ βασικό, το γεγονός πως η τεχνητή νοημοσύνη δεν έχει συναισθήματα. Αυτό είναι ίσως και το χαρακτηριστικότερο γνώρισμά της. Εν αντιθέσει με τον άνθρωπο, η τεχνητή νοημοσύνη δεν θα καταλάβει ποτέ πόνο, χαρά, αγάπη, μίσος. Αντ' αυτών θα πορευτεί βάσει του στόχου που της έχει ανατεθεί και τίποτα παραπάνω –τουλάχιστον εξ όσων γνωρίζουμε.

Βασική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και αυτό που αποτελεί άμεση επιδίωξη του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, είναι ένα περιεκτικό νομικό πλαίσιο για την τεχνητή νοημοσύνη, το οποίο θα ενισχύει την ευρωπαϊκή οικονομία και θα προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα, μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση στη νομοθεσία που θα βάζει πάνω απ' όλα τον άνθρωπο και την ασφάλεια. Η νομοθεσία θα κατηγοριοποιεί τις χρήσεις όλων των προϊόντων και εφαρμογών που χρησιμοποιούν τεχνητή νοημοσύνη σε αβλαβείς, μικρής επικινδυνότητας, μεγάλης επικινδυνότητας και απαγορευτικής χρήσης. Αυτό θα ισχύει για εφαρμογές AI που παράγονται εντός Ε.Ε., αλλά και για εφαρμογές που εισέρχονται στην ευρωπαϊκή αγορά από τρίτες χώρες.

Κείμενο 2

Τεχνητή νοημοσύνη και ηθική

Το ακόλουθο ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Θεοφάνη Τάση, Ψηφιακός ανθρωπισμός. Εικονιστικό υποκείμενο και τεχνητή νοημοσύνη, Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός, 2019, σ. 42-46.

[...] Οφείλουμε ν' αφοσιωθούμε στην ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, ή μήπως όχι; Κατά την γνώμη μου είναι προτιμότερο ν' αυτοπεριοριστούμε με φρόνηση αναπτύσσοντας μέχρι ενός σημείου και με προνοητική προσοχή την τεχνητή νοημοσύνη, διότι ενάντια στην αστόχαστη εξέλιξη της μπορούν να διατυπωθούν βαρυσήμαντα επιχειρήματα. Θα παρουσιάσω εδώ ένα μη ανθρωποκεντρικό επιχείρημα ακολουθούμενο από ένα ανθρωποκεντρικό.

[...] Μια ηθική τεχνητή νοημοσύνη θα είναι ένα πρόγραμμα υπολογιστή που θα έχει την ικανότητα να δημιουργεί, όπως κάθε πρόγραμμα, ταχύτατα τέλεια αντίγραφα του εαυτού της. Αντίστοιχα, το κάθε αντίγραφο θα διαθέτει την ίδια ικανότητα παραγωγής αντιγράφων. Ωστόσο, το κάθε αντίγραφο χρειάζεται ορισμένο χώρο αποθήκευσης, έναν συγκεκριμένο υλικό εξοπλισμό και ρεύμα. Ποιος θα αναλάβει το κόστος του αποθηκευτικού χώρου, της αγοράς και συντήρησης των μηχανών και τα έξοδα του ρεύματος; Ποιος θα είναι υπεύθυνος για τις θερμικές εκπομπές των μηχανών και γενικότερα για την μόλυνση του περιβάλλοντος από την λειτουργία τους; Αν τελικά η αποθήκευση της τεχνητής νοημοσύνης και των αντιγράφων της καταστεί οικονομικά ή οικολογικά ασύμφορη, τότε έχουμε δικαίωμα να της απαγορέψουμε ν' αντιγράφεται; Άραγε, έχει δικαίωμα αναπαραγωγής μια ηθική τεχνητή νοημοσύνη; Τέλος, αν κάνει ένα λάθος ή δεν μπορεί ν' αναβαθμιστεί, τότε έχουμε δικαίωμα να την διαγράψουμε;

[...] Το σημαντικότερο ανθρωποκεντρικό επιχείρημα ενάντια στην ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, το οποίο αναπτύχθηκε ενδελεχώς από τον Nick Bostrom, είναι ότι ίσως οδηγήσει στην δημιουργία υπερευφυούς τεχνητής νοημοσύνης, δηλαδή μιας νοημοσύνης η οποία θα υπερέχει του ανθρώπου σε όλα τα πεδία, π.χ., επιστήμη, κοινωνικές δεξιότητες και δημιουργικότητα. Η υπερευφυής τεχνητή νοημοσύνη περιέχει τρεις υπαρξιακούς κινδύνους για την ανθρωπότητα: Πρώτον, θα μπορούσε να σχεδιαστεί όχι με σκοπό το γενικό καλό της ανθρωπότητας, αλλά με βάση το συμφέρον μιας χώρας, εταιρείας ή φυλής και να δημιουργηθεί στα κρυφά, προσφέροντας τεράστια ισχύ στην ερευνητική ομάδα, την εταιρεία ή την χώρα που θα την δημιουργούσε. Δεύτερον, υπάρχουν πιθανότητες να ξεφύγει από τον έλεγχο των δημιουργών της με επικίνδυνες συνέπειες για τον άνθρωπο ή να δημιουργηθεί εξαρχής από μόνη της ως εξέλιξη μιας αναπτυγμένης τεχνητής νοημοσύνης. Στην τελευταία περίπτωση δεν υπάρχει λόγος να υποθέσουμε ότι διαθέτει ηθικές αρχές. Ακόμη όμως και αν εξαρχής έχει προγραμματιστεί με βάση ηθικές αρχές, όπως την προστασία της ανθρωπότητας, μπορεί να τις εφαρμόσει με ανεπιθύμητους από εμάς τρόπους. Τέλος, θα μπορούσε να παρεισφρήσει ένα λάθος στον αρχικό κώδικα, το οποίο θα είναι

αδύνατον να διορθωθεί και θα είχε ολέθριες συνέπειες για την ανθρωπότητα. Με βάση τα προλεχθέντα, υιοθετώντας παράλληλα την αρχή της ευθύνης που διατύπωσε ο Hans Jonas, πιστεύω ότι δεν έχουμε το ηθικό δικαίωμα να διακινδυνεύσουμε την ύπαρξη και την συνέχεια της ανθρωπότητας, αλλά ούτε την ανθρωπότητά μας.

Κείμενο 3

ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ (1921-2006)

Dream factory¹ 2

Το ακόλουθο ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή Τα πουλιά και η αφύπνιση (Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, 1987, σ. 132).

Όταν καταλαγιάζει ο αχός²
Της σύγχρονης τεχνολογίας
Κι ακούγεται μόνο
Το παράπονο
Του λαβωμένου περιστεριού
Αρχίζει η αναπαραγωγή των ονείρων

Κι όπως πάντα
Το πρωί τριγυρνούν
Με απόχες στους δρόμους
Οι ονειροσυλλέκτες

¹ Dream factory = εργοστάσιο ονείρων.

² αχός = ήχος, βοή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια η βασική θέση που διατυπώνει ο συντάκτης του (μονάδες 5); Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενό του (μονάδες 6);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 2 («Το σημαντικότερο ανθρωποκεντρικό επιχείρημα ... ούτε την ανθρωπινότητά μας») αναπτύσσεται με αίτιο αποτέλεσμα και ορισμό. Να αναφέρεις την έννοια που ορίζεται και τα αποτελέσματα που ενδέχεται να προκαλέσει (μονάδες 4). Να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2, εντοπίζοντας κοινά ή/και διαφορετικά σημεία προβληματισμού. Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωσή του; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η πολιτική του φόβου**

Διασκευασμένο άρθρο του Τάκη Μίχα στην Ελευθεροτυπία, 25/10/2005, από τη σελίδα e-keimena.gr

Σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας οι άνθρωποι είχαν το αίσθημα του φόβου. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 2.000 ετών φοβούνται κυρίως τις υπερφυσικές δυνάμεις. Τον Μεσαίωνα οι εκρήξεις των ηφαιστείων και οι εκλείψεις του ήλιου προκαλούσαν ιδιαίτερο φόβο, γιατί θεωρούνταν σημάδια θεϊκής εκδίκησης.

Όμως, σήμερα, φαίνεται να φοβόμαστε τα πάντα. Ο κίνδυνος ελλοχεύει παντού: τρομοκρατία, εγκληματικότητα, επιδημίες, φυσικές καταστροφές, έκθεση του δέρματος στον ήλιο, υπερθέρμανση της ατμόσφαιρας, μετανάστες, παχυσαρκία, παγκοσμιοποίηση κτλ. Αυτό οφείλεται, σύμφωνα με τον Φουρέντι, κυρίως στο γεγονός ότι υπάρχουν πολλές βιομηχανίες φόβου που συναγωνίζονται ποια θα προωθήσει πιο αποτελεσματικά το προϊόν της: Πολιτικοί, ΜΜΕ, περιβαλλοντικές ομάδες, μη κυβερνητικές οργανώσεις μας τονίζουν συνεχώς ότι υπάρχει κάποιος κίνδυνος που μας απειλεί.

Πολλές φορές, ο κίνδυνος αποδεικνύεται ότι ήταν φούσκα. Μια τέτοια περίπτωση ήταν ο περίφημος «ιός των υπολογιστών» που υποτίθεται ότι με την έναρξη της νέας χιλιετίας θα κατέστρεφε ολοκληρωτικά τα προγράμματα χιλιάδων υπολογιστών ανά τον κόσμο. Το μέγεθος της συγχρονισμένης διεθνούς προσπάθειας, για να καταπολεμηθεί ο «κίνδυνος», και τα χρήματα που δαπανήθηκαν δεν είχαν προηγούμενο στην ιστορία. Τελικά δεν συνέβη τίποτα...

Σε άλλες περιπτώσεις, τόσο ο υποτιθέμενος κίνδυνος όσο και η αποφυγή του αποτελούν... κίνδυνο. Έτσι, πολλά χρόνια τώρα ακούμε ότι ο ήλιος αποτελεί θανάσιμο κίνδυνο, ότι προκαλεί καρκίνο του δέρματος και ότι συνεπώς ούτε εμείς ούτε κυρίως τα παιδιά μας θα πρέπει να εκτίθενται στον ήλιο. Όμως, αυτό το καλοκαίρι κυκλοφόρησε μια επιστημονική μελέτη στην οποία εκφράζονται ανησυχίες για την παρατηρούμενη αύξηση της έλλειψης βιταμίνης Ε σε παιδιά που δεν έχουν εκτεθεί αρκετά στον ήλιο!

Η κουλτούρα του φόβου δεν αναπτύχθηκε αυθόρμητα. Αντίθετα, σύμφωνα με τον Φουρέντι, έχει πολιτικοποιηθεί συνειδητά. Σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, ο φόβος έχει χρησιμοποιηθεί ως όπλο από τις κυρίαρχες ελίτ. Από τη μια πλευρά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επιβολή μέτρων καταστολής. Από την άλλη, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη ενότητας και συναίνεσης.

Κείμενο 2

Φάτσα στον φόβο

Κείμενο του Οδυσσέα Ιωάννου, πηγή enet.gr

Μια από τις «ανακαλύψεις» που έχω κάνει με κόστος και την φυλάω ως κόρην οφθαλμού, είναι πως ο φόβος δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα συναίσθημα ευθέως ανάλογο με την απόσταση που σε χωρίζει από αυτό που φοβάσαι. Τρέμεις όχι το γεγονός, αλλά την απόσταση που μικραίνει, τον χρόνο που «μαζεύεται» σαν δρόμος και πλησιάζεις στο σημείο συνάντησης. Τις περισσότερες φορές τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά από όσο φανταζόσουν. Σχεδόν πάντα, είναι λίγο καλύτερα.

Όταν λέω καλύτερα, εννοώ πως διαπιστώνεις ότι δεν είναι και τόσο ανίκητο εκείνο που φοβόσουν ή τέλος πάντων δεν είσαι εσύ τόσο αδύναμος μπροστά του. Επιπλέον, ενίοτε κολυμπάς και κάποιες φορές νικάς κιόλας. Γιατί όταν φτάνεις εκεί, είσαι κι εσύ ένας άλλος πια, από φοβισμένος προβιβάζεσαι σε μαχητή. Μικρός, φοβόμουν τους αγορίστικους καβγάδες. Εκείνους τους τσαμπουκάδες που πάντα κατέληγαν σε αίματα, μύτες, στόματα, γόνατα. Στην πλατεία του Αγίου Παντελεήμονα δύσκολα τους απέφευγες. Μετά την πρώτη μπουνιά τα πράγματα έπαιρναν το δρόμο τους... Δεν εξοικειώθηκα ποτέ, αλλά τους απομυθοποίησα και λίγο.

Μετά ήρθαν τα νοσοκομεία. Φίλοι, συγγενείς, προσωπικά, γιατροί, επεμβάσεις, χαμοί. Έλεγα πως δεν θα αντέξω να τρέχω για τέτοια. Έτρεξα μια χαρά! Πέθανε άνθρωπος στα χέρια μου, βρήκα καθαρό μυαλό να κάνω μια ύστατη προσπάθεια. Όσο μεγαλώνεις πλησιάζεις στα τυφλά σημεία. Δεν φαίνονται στις νεότερες ηλικίες. Το κέλυφος ραγίζει, το προστατευόμενο περιβάλλον γίνεται πιο «ευάερο» και, λίγο πριν αρχίσει να μπάζει από παντού, έχεις μεταμορφωθεί εσύ σε αγκαλιά-φύλακας για κάποιους άλλους. Και βλέπεις ότι μπορείς. Ή τουλάχιστον, βλέπεις ότι θέλεις.

Πριν από τρία χρόνια, αν μου ζητούσες να τσεκάρω σε κουτάκια ποια από όσα ζούμε σήμερα δεν θα είχα το κουράγιο να αντιμετωπίσω, θα τα μάρκαρα σχεδόν όλα. Ακριβώς γιατί δεν θα είχα υπολογίσει την απόσταση. Ότι δε θα γίνονταν σε μία νύχτα, αλλά θα έρχονταν σταδιακά και κάθε μέτρο που θα με πλησίαζαν, θα γινόμουν κι εγώ σταδιακά ένας άλλος, πιο ανθεκτικός, λιγότερο αιφνιδιασμένος, πιο έτοιμος να τα κοιτάξω στα μάτια. Είπαμε, μετά την πρώτη μπουνιά, τα πράγματα παίρνουν το δρόμο τους...

Ο καθένας βέβαια αποφασίζει για το πού και πώς θα διοχετεύσει τη μαχητικότητά του. Υπάρχουν πολλοί γοητευτικοί ήρωες και μύθοι από όπου μπορούμε να ψωνίσουμε χαρακτήρα. Και η παλέτα είναι ανοιχτή τόσο προς μία συλλογική συνείδηση όσο και προς τη θεωρία της μονοθέσιας βάρκας που χωράει μόνο τον εαυτό μας. Μαχητές και οι δύο. Με διαθλάσεις αυταπάτης και οι δύο. Ο πρώτος ότι θα σώσει τον κόσμο και ο δεύτερος ότι μπορεί να σωθεί μόνο αυτός σε έναν κατεστραμμένο κόσμο. Ούτε παρέα για τάβλι δεν θα έχει. Το παράδοξο βέβαια είναι πως, συνήθως, οι πρώτοι είναι εκείνοι που κάποια στιγμή στα στερνά αποτιμούν πως η ζωή τους πήγε χαμένη.

Λογικό, οι ονειροπόλοι είναι οι καλύτεροι πελάτες της απογοήτευσης. Αλλά τα περάσματά τους ακόμη τα θυμούνται. Δεν ήταν πιο «ήρωες». Απλά, πιο έξυπνοι. Γιατί είχαν την «ιδιοτέλεια» να προσπαθήσουν να σώσουν έναν κόσμο που περιελάμβανε και αυτούς, και γιατί μοιράστηκαν. Στην ενεργητική και στην παθητική. Μοιράστηκαν.

Κείμενο 3

Φόβος

Το ποίημα είναι του Ρέϋμοντ Κάρβερ, από το βιβλίο «ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΖΗΣΕΙ», ανθολόγηση-μετάφραση-επίμετρο: Άκης Παπαντωνίου, εκδ. Κίχλη.

Φόβος μήπως δεις περιπολικό να πλησιάζει το σπίτι.

Φόβος μήπως σε πάρει ο ύπνος τη νύχτα.

Φόβος μήπως δεν σε πάρει ο ύπνος.

Φόβος μήπως εξεγερθεί το παρελθόν.

Φόβος μήπως χαθεί το παρόν.

Φόβος μήπως χτυπήσει το τηλέφωνο μες στη νέκρα της νύχτας.

Φόβος ηλεκτρικών καταιγίδων.

Φόβος για την καθαρίστρια που έχει ένα σημάδι στο μάγουλό της.

Φόβος για τα σκυλιά που μου έχουν πει πως δεν δαγκώνουν.

Φόβος άγχους!

Φόβος μήπως χρειαστεί να αναγνωρίσεις τη σορό νεκρού φίλου.

Φόβος μήπως σου σωθούν τα λεφτά.

Φόβος μήπως δεν έχεις πάρα πολλά, αν και ο κόσμος δεν θα το πιστέψει αυτό.

Φόβος για ψυχολογικές διαγνώσεις.

Φόβος μήπως αργήσεις και φόβος μήπως φτάσεις πριν από τους άλλους.

Φόβος για τα γράμματα των παιδιών μου επάνω σε φακέλους.

Φόβος μήπως πεθάνουν πριν από εμένα, και νιώθω ένοχος.

Φόβος μήπως χρειαστεί να ζήσω με τη μητέρα μου στα γεράματα τα δικά της και τα δικά μου.

Φόβος σύγχυσης.

Φόβος πως αυτή η μέρα θα τελειώσει με μια στενάχωρη στιγμή.

Φόβος μήπως ξυπνήσω και ανακαλύψω πως λείπεις.

Φόβος πως δε θ' αγαπήσω και φόβος πως δεν αγαπώ αρκετά.

Φόβος πως ό,τι αγαπώ θα αποδειχθεί θανάσιμο γι' αυτούς που αγαπώ.

Φόβος θανάτου.

Φόβος μήπως ζήσω πάρα πολύ.

Φόβος θανάτου.

Αυτό το είπα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λανθασμένες, σημειώνοντας Σ ή Λ αντίστοιχα και να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με αναφορά σ' ένα χωρίο αντίστοιχα από τα Κείμενα 1 και 2.

- α. Κατά τον Μεσαίωνα τα ακραία φυσικά φαινόμενα θεωρούνταν σημάδια θεϊκής εκδίκησης. (Κείμενο 1)
- β. Σύμφωνα με τον Φουρέντι, το πλήθος των φόβων που κυριεύουν τον σύγχρονο άνθρωπο οφείλονται στην αναποτελεσματική προώθησή τους από τις βιομηχανίες φόβου. (Κείμενο 1)
- γ. Σύμφωνα με τον Φουρέντι, η κουλτούρα του φόβου βασίστηκε σε μια σύμπτωση. (Κείμενο 1)
- δ. Κάθε άνθρωπος αποφασίζει μόνος του το πώς θα διαχειριστεί την αγωνιστικότητα και την ορμητικότητά του. (Κείμενο 2)
- ε. Η εξοικείωση με τον φόβο συνιστά δείκτη ωρίμανσης και προσωπικής εξέλιξης. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α. Στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας επιστρατεύει διάφορα τεκμήρια/αποδείξεις, για να ενισχύσει τις θέσεις του. Να εντοπίσεις τρεις τέτοιες περιπτώσεις (μονάδες 3) και να εξηγήσεις με συντομία σε κάθε περίπτωση ποια θέση τεκμηριώνουν (μονάδες 3).
- β. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η σχέση που διέπει τον τίτλο του Κειμένου 1 με τη θέση που διατυπώνει επί του θέματος ο συγγραφέας του; Απάντησε τεκμηριωμένα και με συντομία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το ύφος λόγου του Κειμένου 2 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί:

- α. οικείο, ζωντανό και καθημερινό.
- β. επίσημο, σοβαρό, απρόσωπο

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση (μονάδα 1), να εντοπίσεις στο κείμενο τρεις γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα που τεκμηριώνουν την απάντησή σου (μονάδες 3) και να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο κάθε γλωσσική επιλογή συμβάλλει στη διαμόρφωση του ζητούμενου ύφους λόγου (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου με αναφορά σε τρεις (3) κειμενικούς δείκτες που την αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου; Οργάνωσε την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ψηφιακός ανθρωπισμός
Εικονιστικό υποκείμενο και τεχνητή νοημοσύνη**

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο βιβλίο του Θεοφάνη Τάση, εκδόσεις Αρμός, 2019.

[...] Η διερεύνηση των εναλλακτικών δράσεων έχει ως συνέπεια να σπανίζει ο χρόνος για την καλλιέργεια και την φροντίδα αυθεντικών διαπροσωπικών σχέσεων ούτως ώστε να προκρίνονται οι ψηφιακές σχέσεις ως ευκολότερες στην διαχείρισή τους.

Αλλά η αρχιτεκτονική των κοινωνικών μέσων δικτύωσης καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο τις σκεπτόμαστε όσο και τα συναισθήματα που νιώθουμε σ' αυτές. Αυτά αποζητώντας την ορατότητα της ψηφιακής εικόνας εαυτού επενδύουν στην «διασύνδεση» και την «κοινοποίηση» με συνέπεια την ομογενοποίησή τους. Αισθανόμαστε λιγότερο υπεύθυνοι ν' απαντήσουμε σ' ένα ομαδικό μήνυμα ή σε μια μαζική πρόσκληση και δείχνουμε μικρότερη εμπιστοσύνη στα σχόλια των διαδικτυακών φίλων έτσι ώστε να τους είμαστε λιγότερο αφοσιωμένοι. Οι ψηφιακές σχέσεις προσφέρουν ευελιξία και μικρότερη δέσμευση ελαχιστοποιώντας τις προσδοκώμενες από τους άλλους υποχρεώσεις προς αυτούς για την συντήρησή τους, σε βάρος όμως της εγγύτητας. Τέλος, η αποθήκευση, επεξεργασία και, κυρίως, η πώληση σε τρίτους των δεδομένων που κοινοποιούνται στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης δείχνουν πόσο αφελής και απατηλή είναι η πεποίθηση ότι μπορεί κανείς απλώς να τα χρησιμοποιεί προς όφελός του δίχως να διακινδυνεύει την αυτονομία του. Η εμπορευματοποίηση των προσωπικών δεδομένων αλλοιώνει τόσο τις κοινωνικές σχέσεις όσο επίσης την σχέση με τον εαυτό, διότι τα προσωπικά δεδομένα δεν ανήκουν στον εαυτό όπως ένα αντικείμενο, αλλά όπως μάς ανήκει ένα μέλος του σώματος. Έτσι, η απώλεια του ελέγχου επί των προσωπικών δεδομένων, δηλαδή, το να μην γνωρίζουμε ποιος τα διαθέτει και για ποιον σκοπό τα επεξεργάζεται συνιστά έναν σημαντικό κίνδυνο για την αυτονομία μας.

Υπό το φως των προηγούμενων ίσως έγινε κάπως σαφέστερο ότι η ψηφιακή τεχνική στην εικονιστική κοινωνία δεν είναι απλώς εργαλείο, αλλά περιβάλλον νοηματοδότησης του βίου μέσω της διεκδίκησης της αναγνώρισης όχι του εαυτού, αλλά της ψηφιακής εικόνας του. Η εικόνα εαυτού στο διαδίκτυο αποκαλύπτει και συγχρόνως αποκρύπτει τον εαυτό από τον ίδιο και τους άλλους. Συχνά αντικαθιστά τον εαυτό μετατρεπόμενη σε

είδωλο, δηλαδή, αυτονομείται από το εικονιστικό υποκείμενο το οποίο ως ειδωλολάτρης την επιμελείται εις βάρος του ενσώματου εαυτού. Κατά την λατρεία της καθίσταται επιμελητής στην έκθεση του βίου του. Επιλέγει ρούχα, μουσική, ταξίδια, αθλήματα, γαστρονομία και διατροφή δραματοουργώντας τον βίο ως μια διαρκή παράσταση για ένα ψηφιακό κοινό, δηλαδή, τους διαδικτυακούς φίλους και ακολούθους, προκειμένου να διεκδικήσει την ορατότητα της εικόνας εαυτού. Ορατότητα εδώ σημαίνει εξασφάλιση της προσοχής.

Κείμενο 2

Απόσπασμα από τη συνέντευξη του Αουγκούστο Μπόαλ στην Ελευθερία Σαπουντζή, στις 24/11/2008. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Το Βήμα. Ο Αουγκούστο Μπόαλ ασχολείται με το θέατρο, σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, έχει δημιουργήσει το Θέατρο του Καταπιεσμένου.

Είναι περίεργο να συνομιλείς με κάποιον που έχει δηλώσει ότι προτιμά τις εικόνες από τις λέξεις.

«Αυτό δεν ισχύει απόλυτα. Τις αγαπώ τις λέξεις, μιλάω ακατάπαυστα, έχω γράψει γύρω στα 25 βιβλία ως τώρα, είμαι υπέρ των λέξεων. Καταλαβαίνω όμως ότι πολλές φορές κρύβουν περισσότερα πράγματα από ό,τι αποκαλύπτουν. Σου μιλάω για πράγματα και ξέρω για τι πράγμα μιλάω αλλά δεν ξέρω πώς ακούει τις λέξεις μου ο αποδέκτης, τις ακούει διαφορετικά. Αν πω σε σένα μια λέξη, ας πούμε οικογένεια, για σας που έχετε μεγαλώσει στην Ελλάδα η λέξη οικογένεια σημαίνει οικογένειες που εσείς γνωρίζετε αλλά, όταν εγώ λέω οικογένεια, μιλάω για οικογένειες που εγώ γνωρίζω. Το ίδιο και για κάποιον από τη Γουινέα Μπισάο. Οι λέξεις δηλώνουν κάτι κοινό για όλους, αλλά υποδηλώνουν και κάτι ατομικό».

Υπάρχει τρόπος να καταλάβουν όλοι το ίδιο;

«Μπορείς να χρησιμοποιήσεις εικόνες. Αν ρωτήσω ένα επτάχρονο αγόρι ή κορίτσι τι είναι οικογένεια, δεν μπορεί να μου απαντήσει. Αλλά αν του πω “κάνε μου μια εικόνα πώς είναι η οικογένειά σου”, θα βάλει τη μητέρα, τον πατέρα, τα αδέρφια του και εγώ θα διαβάσω την εικόνα. Και έτσι βλέπεις τοποθετώντας τους ανθρώπους στον χώρο τι καταλαβαίνει το παιδί λέγοντας οικογένεια. Αυτή είναι μία από τις απλούστερες τεχνικές του Image Theatre, που είναι μέρος του Θεάτρου των Καταπιεσμένων - να πεις “σκέψου μια εικόνα” και να διαλέξεις κάποια πρόσωπα από αυτά που είναι εκεί, για να φτιάξεις μαζί τους ένα μοντέλο, χρησιμοποιείς τα αντικείμενα, τραπέζι, καρέκλες, φτιάχνεις μια εικόνα και μετά κάποιος άλλος φτιάχνει τη δική του εικόνα. Καθώς λοιπόν ταξιδεύω σε πολλές χώρες, έχω μια

συλλογή από πάνω από 20 τύπους οικογενειών, εικόνων οικογενειών και είναι εντελώς διαφορετικές και σημαίνουν το ίδιο πράγμα».

Αποκλείεται να αποκρύπτουν και οι εικόνες;

«Και οι εικόνες μπορεί να αποκρύπτουν, αλλά, αν συνδυάσεις εικόνες και λόγια, τότε έχεις μια βαθύτερη κατανόηση του τι αισθάνονται οι άνθρωποι και του τι θέλουν να πουν. Πρέπει να είσαι παρών και να παρατηρείς με προσοχή. Γενικώς η παρατήρηση είναι κάτι καθοριστικό για τον άνθρωπο, είναι αυτό που τον διαχωρίζει από τα ζώα».

Τι εννοείτε;

«Το ανθρώπινο ζώο είναι το μοναδικό ζώο που είναι ικανό να δρα και να παρατηρεί τον εαυτό του, ενώ δρα. Είναι spect- actor¹. Γι' αυτό είναι και το μόνο ζώο που μπορεί να είναι θέατρο».

Κείμενο 3

ΓΙΟΚΟ ΟΓΚΑΟΥΑ (1962 -)

Η αστυνομία της μνήμης

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα της Γιόκο Ογκάουα, σε μετάφραση Χίλντας Παπαδημητρίου, εκδ. Πατάκη, 2018. Σ' ένα νησί χωρίς όνομα, διάφορα πράγματα χάνονται το ένα μετά το άλλο· αποφασίζεται να εξαφανιστούν από τη ζωή των ανθρώπων και όλοι οφείλουν να τα ξεχάσουν για πάντα. Όσοι δεν συμμορφώνονται κινδυνεύουν να συλληφθούν από την αστυνομία της μνήμης.

Η εξαφάνιση των πουλιών, όπως έγινε και με τόσα άλλα πράγματα, συνέβη ξαφνικά ένα πρωί. Όταν άνοιξα τα μάτια μου, αισθάνθηκα κάτι περίεργο, σχεδόν βίαια τραχύ στην ποιότητα του αέρα. Το σημάδι μιας εξαφάνισης. Τυλιγμένη ακόμα στην κουβέρτα μου, κοίταξα προσεκτικά τριγύρω στο δωμάτιο. Τα καλλυντικά στην τουαλέτα μου, τους συνδετήρες και τις σημειώσεις που ήταν σκόρπια στο γραφείο μου, τη δαντέλα στις κουρτίνες, το ράφι με τους δίσκους – θα μπορούσε να είναι οτιδήποτε. Χρειαζόταν υπομονή και συγκέντρωση, για να καταλάβεις τι είχε χαθεί. Σηκώθηκα, φόρεσα ένα πουλόβερ και βγήκα στον κήπο. Οι γείτονες ήταν όλοι έξω και αυτοί και κοιτούσαν γύρω τους με αγωνία. Το σκυλί στη διπλανή αυλή γρούλιζε σιγανά.

Τότε εντόπισα ένα μικρό καφετί πλάσμα να πετάει ψηλά στον ουρανό. Ήταν στρουμπουλό και είχε στο στήθος του κάτι που έμοιαζε με θύσανο από λευκά φτερά. Είχα μόλις αρχίσει να αναρωτιέμαι μήπως ήταν ένα από τα πλάσματα που είχα δει με τον πατέρα μου, όταν συνειδητοποίησα ότι όλα όσα ήξερα γι' αυτά είχαν εξαφανιστεί από

¹ Δρών- θεατής.

μέσα μου: οι αναμνήσεις μου, τα συναισθήματά μου, το ίδιο το νόημα της λέξης «πουλί» - τα πάντα.

«Τα πουλιά» μουρμούρισε ο πρώην πιλοποιός από απέναντι. «Στα τσακίδια να πάνε. Αμφιβάλλω αν θα λείψουν σε κανέναν». Τύλιξε καλύτερα το κασκόλ γύρω από τον λαιμό του και φταρνίστηκε σιγανά. Μετά με πήρε το μάτι του. Ίσως επειδή θυμήθηκε ότι ο πατέρας μου είχε υπάρξει ορνιθολόγος. Μου χαμογέλασε κάπως αμήχανα και έφυγε για τη δουλειά του. Όταν οι άλλοι έξω συνειδητοποίησαν τι είχε εξαφανιστεί, φάνηκαν κι αυτοί ανακουφισμένοι. Επέστρεψαν στις πρωινές τους υποχρεώσεις, αφήνοντάς με μόνη να κοιτάζω τον ουρανό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 3) και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του (μονάδες 4).

β) Ποια θέση παίρνει ο συγγραφέας απέναντι στο θέμα του Κειμένου 1 (μονάδες 8);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Προς το τέλος της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί μια αναλογία. Να εντοπίσεις τα μέλη της (μονάδες 4) και να εξηγήσεις με συντομία τι θέλει να πετύχει με αυτήν (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποιο περιεχόμενο έχει η έννοια της «εικόνας» για τον άνθρωπο στα Κείμενα 1 και 2; (μονάδες 4) Ποια είναι η οπτική από την οποία ο συγγραφέας και ο συνεντευξιαζόμενος προσεγγίζουν αυτή την έννοια; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια στάση και ποια συναισθήματα φαίνεται να έχει η ηρωίδα του Κειμένου 3 απέναντι στις εξαφανίσεις των πουλιών και πώς αυτή αναδεικνύεται στο Κείμενο 3; Ποια θα ήταν η δική σου στάση απέναντι στην εξαφάνιση των πουλιών (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το παρακάτω, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα είναι από το βιβλίο του πανεπιστημιακού Γιώργου Βαβουρανάκη, «Εικόνα και αρχαιολογία. Η περίπτωση της προϊστορικής αρχιτεκτονικής», Μέρος Α', Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2015.

Η σχέση γλώσσας και εικόνας αποτελεί σημαντικό θέμα στις μελέτες της εικονολογίας, κυρίως στο πλαίσιο της ιστορίας της τέχνης αλλά και στους χώρους της σημειωτικής και της θεωρίας της πληροφορίας. Ως εικός¹, αρκετή προσπάθεια έχει επικεντρωθεί στη διάκριση των διαφορών των δύο αυτών κωδίκων σκέψης και έκφρασης. Όπως θα φανεί παρακάτω, η συζήτηση επάνω στις διαφορές αυτές είναι ακόμη σε εξέλιξη. Για παράδειγμα, θα ήταν δυνατόν να εξετασθεί ποιός από τους δύο κώδικες επικοινωνίας, η γλώσσα ή η εικόνα, είναι πιο πρωταρχικός σε σχέση με την ανθρώπινη αντίληψη. Μία πρώτη απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνει προβάδισμα στην εικόνα, καθώς τα πρώτα στάδια ανάπτυξης του ανθρώπου θεωρούνται προγλωσσικά. Σε αυτά τα στάδια ο άνθρωπος προσλαμβάνει με τις αισθήσεις, από τις οποίες τα πλέον έντονα ερεθίσματα δίνει η όραση. Στη συνέχεια αναπτύσσει την ικανότητα της ομιλίας αλλά και του γραπτού λόγου. Η Ιταλίδα ψυχαναλύτρια P. Aulagnier, στη μελέτη της για την ψύχωση, παρακολουθεί την ανάπτυξη της ανθρώπινης αντίληψης ως ένα πέρασμα από το εικονιστικό στάδιο στο γλωσσικό στάδιο, παρομοιάζοντας τη διαμόρφωση της παραστατικής δυνατότητας του ανθρώπου με την εξέλιξη της γραφής από τα ιδεογράμματα στη συλλαβική και κατόπιν στην αλφαβητική γραφή.

Ο αντίλογος σε αυτήν την άποψη είναι η ύπαρξη γλωσσικών υποδομών στον άνθρωπο, ακόμη και κατά τη διάρκεια του προγλωσσικού σταδίου. Μολονότι παραμένουν ανενεργές, θεωρούνται κομβικής σημασίας. Οριοθετούν ένα δυνητικό πεδίο επικοινωνίας με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Πρόκειται για αυτά ακριβώς τα χαρακτηριστικά που διαχωρίζουν τον άνθρωπο από τα υπόλοιπα ζώα, διότι διανοίγουν και δίνουν άλλη διάσταση στο πεδίο της κοινωνικότητας. Μάλιστα, ο N. Elias παρατηρεί ότι η γλώσσα και η γλωσσική προδιάθεση του ανθρώπου είναι ουσιαστικά προϋπόθεση της συγκεκριμένης μορφής που έχει η κοινωνική επικοινωνία και δράση. Στο σημείο αυτό έρχεται πιο συμβιβαστικά η άποψη του Α.-Φ. Χρηστίδη, ο οποίος αναγνωρίζει μία ολικότητα στα πρωταρχικά στάδια της σκέψης, η οποία δημιουργεί μία αντίστοιχα συνολική γλώσσα, αυτή των μικρών παιδιών, τα οποία με ένα επιφώνημα μπορούν να εννοούν ολόκληρες

¹ εύλογα

προτάσεις. Η ολικότητα αυτή είναι απότοκος της ολικότητας που έχει η ανθρώπινη πράξη, η οποία συμβαίνει πάντοτε σε ένα πλαίσιο σχέσεων με τον περίγυρό μας, υλικό και ανθρώπινο. Η γλώσσα αναπτύσσεται με συνεχή στάδια αφαίρεσης της συνολικότητας, μέρος της οποίας επιβιώνει στις αμφίσημες λέξεις και φράσεις που χρησιμοποιούμε. Η πρόταση του Χρηστίδη επομένως συνδυάζει τα στάδια ανάπτυξης της Aulagnier με το στοιχείο ενεργούς κοινωνικοποίησης του Elias. Συνακόλουθα, υπάρχουν εξίσου πρωταρχικές εικονιστικές και γλωσσικές δομές και είναι πιο ακριβές να αντιμετωπίσουμε γλώσσα και εικόνα ως ένα πρωταρχικό δίπολο της ανθρώπινης αντίληψης

Κείμενο 2

Γκοτζίλες στην ομίχλη

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο κείμενο φιλοσοφικού προβληματισμού του Άλκη Γούναρη, δημοσιευμένο στον ιστοχώρο του bookpress.gr, στις 7/2/2020.

Ο Μπάρνουμ, ο «Μεγαλύτερος Σδούμαν» που ενσάρκωσε κινηματογραφικά ο Χιου Τζάκμαν στην ομώνυμη ταινία, έλεγε ότι «στον λαό αρέσει να ξεγελιέται» και ότι η τέχνη του θεάματος όπως κι η τέχνη της πολιτικής το γνωρίζει καλά αυτό. Η ψευδολογία ως εγγενές χαρακτηριστικό των ολοκληρωτικών καθεστώτων, σύμφωνα με την Άρεντ, μέσα από τις επιβεβαιωμένες ιστορικά τεχνικές της προπαγάνδας, της χειραγώγησης του όχλου, της παραπληροφόρησης της κοινής γνώμης κτλ., αποδεικνύεται ολοένα και πιο χρήσιμη και αποτελεσματική στα δημοκρατικά καθεστάτα, μέσα από τις εξωραϊσμένες τεχνικές κατασκευής της δημόσιας εικόνας των γεγονότων. Η Χάνα Άρεντ υποστήριζε ότι στην πολιτική, η εικόνα των γεγονότων είναι πιο σημαντική από τα ίδια τα γεγονότα. Η έκβαση μιας κατάστασης δεν έχει να κάνει με το τι συμβαίνει, αλλά με το τι τελικά πιστεύει ο κόσμος. Τα πράγματα βγαίνουν καλύτερα ή χειρότερα αν ο κόσμος πιστεύει ότι τα πράγματα βγαίνουν καλύτερα ή χειρότερα. Η ψευδολογία έχει να κάνει με την ίδια τη λειτουργία της πολιτικής: Μια λειτουργία κατά την οποία τα γεγονότα ερμηνεύονται υπό το πρίσμα των σκοπών και των ιδεολογιών που η κάθε πολιτική εξυπηρετεί.

Ωστόσο, η ψευδολογία και η τάση του κοινού να ξεγελιέται διογκώνονται σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά, χάρη στο μέσον. Το μέσο ενισχύει και καθορίζει εντέλει το περιεχόμενο της επικοινωνιακής σχέσης. Το διαδίκτυο, ένα πραγματικά υπέροχο και πολύτιμο εργαλείο για την ψυχαγωγία, τη γνώση και την ενημέρωση, έχει περιορισμένη χρησιμότητα, αν κάποιος ταυτόχρονα με τη γρήγορη σύνδεση δεν διαθέτει και αυτό που απλουστευμένα ονομάζουμε κριτική σκέψη. Είναι ενδεικτικό ότι ο καταϊγισμός πληροφορίας σχετικά με την πανδημία αποτυπωνόταν, στα τέλη Απριλίου του 2020, σε περίπου τρία δισεκατομμύρια ψηφιακές σελίδες στα αποτελέσματα του Google. Ποιο ήταν όμως το περιεχόμενο και η εγκυρότητα αυτών των σελίδων; Αν συγκρίνει κανείς τα

αποτελέσματα της αναζήτησης σελίδων που σχετίζονται με τα αντισώματα του ιού και σελίδων που σχετίζονται με την προέλευσή του από τις κεραίες κινητής τηλεφωνίας, θα καταλάβει ότι οι θεωρίες συνομωσίας έχουν τετραπλάσιο ενδιαφέρον από την επιστημονική ενημέρωση.

Ο Μάικλ Σέρμερ εξηγεί ότι ο λόγος που οι άνθρωποι πιστεύουν σε απίθανα πράγματα εδράζεται σε απλούς βιολογικούς μηχανισμούς. Η φυσική τάση των ζώων με κεντρικό νευρικό σύστημα να αναγνωρίζουν πρότυπα, να βρίσκουν ομοιότητες μεταξύ των καταστάσεων και να φτιάχνουν «εικόνες» για τον κόσμο, καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν και συμπεριφέρονται. Η δημιουργία πεποιθήσεων αποτελεί μια βασική λειτουργία του εγκεφάλου. Αντίθετα, το να διαθέτει κανείς κριτική σκέψη, το να μπορεί να διακρίνει την επιστημονική από την ψευδοεπιστημονική άποψη, και τη διαφορετική αξία του ενός πολιτικού ηγέτη από τον άλλον, δεν αποτελεί μια έμφυτη διαδικασία και απαιτεί μια διαδικασία εκμάθησης.

Κείμενο 3

ΜΙΛΤΟΣ ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ (1919 - 2005)

Η κλοπή του φαντάσματος

Το ποίημα είναι αντλημένο από τα συνολικό έργο «Ποιήματα. Άπαντα (1945-1998)», εκδ. Κέδρος, 2014.

Το φάντασμά μου τώρα αναζητώ
κλεμμένο απ' το σκελετό μου
το φάντασμα που πέταγε με τ' ασημένια του φτερά
γέμιζε τη φωνή μου αίμα
έσερνε λίμνες
μαγνήτιζε πουλιά
αυτό το φάντασμα εγώ
κλεμμένο απ' το δικό μου σκελετό
αναζητώ
μέσα σε λίμνες που δεν έχω ξαναδεί
και στών πουλιών το δέρμα
σα μαύρο σπίρτο διπλωμένο
καμένο
τελειωμένο
αναζητώ
το φάντασμά μου το δικό μου σκελετό
δίχως το γέλιο
με το γέλιο
τελειωμένο
με τη φωνή μου που πάει τώρα να χαθεί
εγώ το φάντασμά μου εγώ
ο κλέφτης
το σπίρτο το καμένο

φωνάζει ο σκελετός μου
—Ζήτω!
θέλει το φάντασμά του

Αναζητώ

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η ολικότητα αυτή είναι απότοκος της ολικότητας που έχει η ανθρώπινη πράξη, η οποία συμβαίνει πάντοτε σε ένα πλαίσιο σχέσεων με τον περίγυρό μας, υλικό και ανθρώπινο. Η γλώσσα αναπτύσσεται με συνεχή στάδια αφαίρεσης της συνολικότητας, μέρος της οποίας επιβιώνει στις αμφίσημες λέξεις και φράσεις που χρησιμοποιούμε.

Οι υπογραμμισμένες λέξεις του παραπάνω κειμένου να αντικατασταθούν με άλλες, νοηματικά ισοδύναμες, οι οποίες να αποδίδουν με πιο απλό τρόπο τα γραφόμενα.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 παρατηρείται συχνή αναφορά σε ειδικούς επιστήμονες σχετικά με τη σχέση γλώσσας και εικόνας. Λαμβάνοντας υπόψη και το είδος του κειμένου να αναφερθείς στους λόγους αυτής της επιλογής από τον συγγραφέα (μονάδες 6) και να αξιολογήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά της (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι είναι, κατά τη γνώμη σου, το φάντασμα για το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Στη θέση τους πώς θα λειτουργούσες; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η 35χρονη Εσμά δεν θα περιμένει άλλο**

Άρθρο της Ιωάννας Φωτιάδη, δημοσίευση στην εφημερίδα Καθημερινή.

Την απάντηση «δεν μπορώ» η Εσμά, πάλαι ποτέ υπάλληλος στην περιφέρεια της Σμύρνης, έμοιαζε να μην έχει ξεστομίσει ποτέ. Πήρε πτυχίο νομικής, ενώ είχε ήδη τρία παιδιά. Επέζησε δύο μήνες στη φυλακή. Πέρασε μόνη της τον Έβρο με τα παιδιά, το μικρότερο στους ώμους, για να γλυτώσει τη δίωξη. Στην Αθήνα πηγαينوερχόταν χαμογελαστή σε υπηρεσίες και πρεσβείες, για να βρει νόμιμους τρόπους να περάσει στην Ευρώπη. Μόνο όταν αντιλήφθηκε ότι η πολυπόθητη επανένωση με τον άντρα της, που δεν είχε δει για πάνω από ενάμιση χρόνο, θα αργούσε περισσότερο από όσο υπολόγιζε – «τέλος του 2018 στην καλύτερη περίπτωση» - τα ζωηρά μαύρα μάτια της σκοτείνιασαν.

Πριν από δύο εβδομάδες η «Κ» την είχε συναντήσει για μια ακόμα φορά, σε μια βεράντα στην Κυψέλη, όπου μαζί με τις φίλες της, εξόριστες και εκείνες από το καθεστώς Ερντογάν και αποκομμένες επί του παρόντος από τους συζύγους, μοιράζονταν έγνοιες και όνειρα πάνω από ένα τραπέζι με τούρκικο πρωινό.

Ομιλητική και αεικίνητη μας περιέγραψε γλαφυρά τις καθημερινές της περιπέτειες, ενώ τάζε τον μικρό της γιο. Τίποτα δεν προμήνυε αυτό που θα συνέβαινε. Ξημερώματα της Κυριακής και λίγες ώρες αφού η 35χρονη γυναίκα είχε εγκατασταθεί στο τρίτο κατά σειρά διαμέρισμα του τελευταίου 10ημέρου, ένιωσε ξαφνική αδιαθεσία. Διεκομίσθηκε με καθυστέρηση στο νοσοκομείο, αλλά η καρδιά της την είχε προδώσει. Τα τρία της παιδιά, δέκα, επτά και τριών χρονών, την περίμεναν ως χθες να γυρίσει. «Ξέρουν ότι η μαμά νοσηλεύεται και θυμώνουν που δεν πηγαίνουμε να τη δούμε» μεταφέρει στην «Κ» επιστήθια φίλη της. «Ήταν υγιέστατη, απλώς είχε ομολογουμένως κουραστεί από τις απανωτές μετακομίσεις και ματαιώσεις».

Ο αιφνίδιος θάνατος της Εσμά έφερε βίαια στην επιφάνεια ερωτήματα σχετικά με όσους ζουν στο περιθώριο του συστήματος και σε ένα καθεστώς παρατεταμένης προσωρινότητας. Ποιους ενημερώνει το νοσοκομείο, όταν δεν υπάρχει συγγενής πρώτου βαθμού; Πού θα επιθυμούσε η εκλιπούσα να ταφεί; Στην Τουρκία, όπου βρίσκονται οι γονείς της, αλλά και η ίδια ήταν πλέον ανεπιθύμητη; Στη Γερμανία που δεν γνωρίζει αλλά φανταζόταν ως Γη της Επαγγελίας;

Το σμίξιμο με τον άντρα της που τόσο λαχταρούσε δε θα το ζήσει. Όμως, με έναν παράδοξο τρόπο ο θάνατός της «ξεμπλόκαρε» χρονοβόρες διαδικασίες. Οι γερμανικές αρχές διευκόλυναν τη μετάβαση του Μεχμέτ Αλί στην Ελλάδα για τα διαδικαστικά. Ταυτόχρονα, επιτυγχάνεται η μετάβαση των παιδιών στη Γερμανία, όπου τελικά φαίνεται ότι θα «αναπαυθεί» και εκείνη. Τις ώρες που γράφονται αυτές οι γραμμές ο μπαμπάς των παιδιών παρουσία ψυχολόγου θα ανακοινώνει στα παιδιά ότι η γενναία μαμά τους δε θα τα συνοδεύσει στο υπόλοιπο ταξίδι.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από συνέντευξη του Τίτου Πατρίκιου, δημοσιευμένη στο περιοδικό του ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ «Σπείρα», τ. 7, Δεκέμβριος 2013. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.kethea.gr/Portals> στις 25. 04. 2021.

- Κύριε Πατρίκιε, πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την έννοια «αλληλεγγύη»;

«Για την αλληλεγγύη όλοι μιλάμε και σήμερα ακόμα πιο πολύ. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να την εφαρμόσεις. Γιατί στα λόγια είναι καλή, αλλά στην πράξη έχει δυσκολίες. Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο; Ίσως η δυσκολότερη πραγμάτωση της αλληλεγγύης είναι με κάποιον που δεν ξέρεις. Διότι, όταν είσαι αλληλέγγυος με έναν γνωστό, ίσως έστω και ασυνείδητα, περιμένεις και κάποια ανταπόδοση ή τουλάχιστον κάποια αναγνώριση. Ενώ, όταν δείξεις αλληλεγγύη προς έναν άγνωστο, δεν περιμένεις τίποτα από εκείνον και αυτό πιθανότατα να είναι η πιο ουσιαστική της μορφή. Λοιπόν, είναι καλό να μιλάμε για αλληλεγγύη, αλλά, για να την πραγματώνουμε, χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι συνήθως νομίζουμε. Και πηγαίνοντας αυτή τη σκέψη λίγο πιο πέρα, αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος.»

- Η αλληλεγγύη χρειάζεται προσπάθεια. Εσείς στη ζωή σας πώς έχετε βιώσει αλληλεγγύη; Ποιος σας βοήθησαν;

«Εγώ βίωσα αλληλεγγύη σε μεγάλες δυσκολίες, ιδίως έξω από την Ελλάδα. Είδα ξένους φίλους να μου προσφέρουν στέγη και τροφή, όταν τα χρειάστηκα, και είναι πράγματα που δεν ξεχνώ, είναι πράγματα που όχι μόνο με βοήθησαν να τα βγάλω πέρα στη ζωή μου, αλλά με εμπλούτισαν στον τρόπο που μπορώ να επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Πλούτισαν την ίδια μου τη ζωή και από αυτή την άποψη διατηρώ φιλίες που κρατάνε, πάνω από μισό αιώνα τώρα.»

- Πιστεύετε ότι μπορούμε οι άνθρωποι να περάσουμε από το «εγώ» στο «εμείς»; «Μπορούμε, μπορούμε. Αλλά, όταν έχουμε καταλάβει και το «εγώ», και κυρίως, όταν έχουμε καταλάβει ότι πολλές φορές χρησιμοποιούμε το «εμείς» ως ψευδώνυμο και ότι δεν ενδιαφερόμαστε πραγματικά για τους

άλλους, αλλά για τον εαυτό μας. Λοιπόν, γι' αυτό να το προσέχουμε το «εμείς» και να διακρίνουμε πότε είναι αυθεντικό και πότε είναι ψευδώνυμο του “εγώ”»

Κείμενο 3

Ο ουρανός

Από τη συλλογή της Όλγας Βότση «Ο μεγάλος ήχος» (1965), στο βιβλίο ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ, τόμος Α' (1951-1973), Οι εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα: 1989.

Χιλιάδες πόθησαν στη μεγάλη σου θάλασσα να πνιγούνε,
χιλιάδες ανοίξαν τα χέρια τους να σε κλείσουν,
κάτω από τ' άφατο βάρος σου γλυκά να λυγίσουν.
Για τούτο σε είπανε πνεύμα, σε είπανε μάτι Θεού,
Άγριο μονοπάτι σε κράξαν της λευτεριάς,
με την καθαρή λαχτάρα τους σε τυλίξαν
το αόρατο κέντρο να γίνεις της μουσικής,
να ζώνεις τη μέση μας, να χώνεσαι στην καρδιά μας:
Άνοιγμα, που δείχνεις το δρόμο στη μεγάλη ευτυχία που φέρ-
νει,
την ευτυχία που έχει της γης τις μικρές χαρές αρνηθεί.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις την Εσμά, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο Κείμενο 1. (50-60 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Αν ο στόχος της αρθρογράφου στο Κείμενο 1 είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με την ιστορία της Εσμά, να εντοπίσεις πέντε γλωσσικές / εκφραστικές επιλογές που να υποστηρίζουν την πρόθεσή της.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ο Τίτος Πατρίκιος χρησιμοποιεί β' ρηματικό πρόσωπο ενικού και α' ρηματικό πρόσωπο πληθυντικού αριθμού στην πρώτη απάντησή του στο Κείμενο 2. Να αναζητήσεις τους λόγους που κατά τη γνώμη σου δικαιολογούν αυτή την επιλογή.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Σε 150-200 λέξεις να ερμηνεύσεις λαμβάνοντας υπόψη και τρεις κειμενικούς δείκτες του Κειμένου 3 το συναισθηματικό κλίμα του ποιήματος. Παράλληλα, να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωσή του.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πολιτισμός και τεχνολογία.**

Το κείμενο αποτελεί επιφυλλίδα του Θεόδωρου Λιανού που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 18-06-1999 (διασκευή).

Η σχέση πολιτισμού και τεχνολογίας ή, ορθότερα, ο τρόπος με τον οποίο ο πολιτισμός και η τεχνολογία συνδέονται μεταξύ τους είναι σήμερα ένα συνηθισμένο θέμα στην εκπαίδευση, αλλά και σε καθημερινές συζητήσεις ειδικών και μη. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις και συγκεκριμένα αν η ανάπτυξη της τεχνολογίας απειλεί την ανάπτυξη του πολιτισμού. Διάβασα σε ένα πρόσφατο σχόλιο ότι σπουδαιότεροι ποιητές, όπως ο Γ. Σεφέρης και ο Τ. Σ. Ελιοτ, έδιναν καταφατική απάντηση.

Για να δώσουμε, ωστόσο, τη δική μας απάντηση, χρειάζεται πρώτα να ορίσουμε τα πράγματα: Ας δεχθούμε κατ' αρχάς ότι ο πολιτισμός ορίζεται ως το σύνολο των ιδεών, ενεργειών και επιτευγμάτων που μια κοινωνία έχει αναπτύξει και επιτύχει με σκοπό την ευημερία των μελών της. Η ανάπτυξη της ιατρικής και των φαρμάκων, η σύνθεση και δημοσίευση ενός ποιήματος και μια καλή συνταγή μαγειρικής είναι παραδείγματα στοιχείων του πολιτισμού. Ας δεχθούμε ακόμη ότι η τεχνολογία ορίζεται ως το σύνολο των μεθόδων, τις οποίες οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να επιτύχουν τους σκοπούς τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Το μαχαίρι, με το οποίο κόβουμε το ψωμί, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, με τον οποίο κάνουμε αριθμητικές πράξεις, και το όπλο, με το οποίο σκοτώνουμε είναι παραδείγματα των στοιχείων της τεχνολογίας.

Αν οι ορισμοί αυτοί είναι σωστοί, είναι φανερό ότι η τεχνολογία είναι μέρος του πολιτισμού μιας κοινωνίας και υπό μία έννοια ορίζει και τον βαθμό ανάπτυξής της. Παλαιότερα οι άνθρωποι επικοινωνούσαν με σύννεφα καπνού, με περιστέρια ή με τη λάμψη της ασπίδας. Σήμερα επικοινωνούν με ταχυδρομείο, με σταθερό και κινητό τηλέφωνο, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και, φυσικά, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους παλιούς τρόπους, *αν θέλουν*. Αυτό θεωρείται και είναι, πιστεύω, ανάπτυξη. Φαίνεται λοιπόν πως είναι αντιφατικό να υποστηρίζει κανείς ότι η τεχνολογία είναι ανταγωνιστική του πολιτισμού, ενώ αποτελεί μέρος αυτού.

Ωστόσο υπάρχει βάση στο επιχείρημα περί ανταγωνισμού: Πολλοί φοβούνται ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει διαστάσεις και μορφές που απειλούν τον πολιτισμό. Το

προφανές παράδειγμα είναι αυτό των πυρηνικών όπλων που μπορούν να καταστρέψουν και την ανθρωπότητα και τον πολιτισμό της. Βέβαια, τα τεχνολογικά μέσα ήταν πάντοτε στη διάθεση όσων ήθελαν να τα χρησιμοποιήσουν για το κακό: με το μαχαίρι μπορείς να κόψεις ψωμί, μπορείς όμως να κόψεις και τον λαιμό κάποιου ανθρώπου. Υπάρχει ασφαλώς διαφορά, διότι με το μαχαίρι δεν μπορείς να σκοτώσεις πολλούς, ενώ με τη σύγχρονη τεχνολογία μπορείς να καταστρέψεις τα πάντα. Αυτή η τρομακτική δυνατότητα είναι εκείνη που δημιουργεί τα ερωτηματικά για το μέλλον της ανθρωπότητας και του πολιτισμού.

Νομίζω όμως ότι είναι λάθος η εύλογη αυτή ανησυχία να διατυπώνεται ως κριτική και επιχείρημα κατά της τεχνολογίας. Είναι λάθος για έναν απλούστατο λόγο: *η τεχνολογία δεν έχει βούληση*. Η τεχνολογία ανακαλύπτεται και χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους· αυτοί έχουν βούληση και συνεπώς ευθύνη για το τι παράγουν και πώς το χρησιμοποιούν. Αν κάτι πρέπει να μας φοβίζει, αυτό είναι η φύση και η βούληση των ανθρώπων. Πρέπει ταυτόχρονα να θυμόμαστε ότι τίποτε στον κόσμο δεν εξασφαλίζει την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Η επιβίωση και η ευημερία μας είναι αποκλειστικά δική μας υπόθεση.

Κείμενο 2

Η ασπίδα της επιστήμης

Το κείμενο είναι του Παντελή Μπουκάλα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 19-11-2020.

Και με τις αντιφάσεις της, και με τα λάθη της, η ιατρική επιστήμη είναι η μοναδική ασπίδα μας. Απέναντι στις αρρώστιες, όποια κι αν είναι η αιτία τους. Απέναντι στους κομπογιαννίτες, που υπόσχονται ότι θα μας γιατρέψουν από οτιδήποτε (εξαιρουμένης της βλακώδους ευπιστίας μας), πουλώντας μας «ιάματα» σαν το διάσημο «Ήλιον», το νερό του Καματερού: «ύδωρ μεταλλικόν ραδιενεργόν με την ιδιομορφίαν της απεριοδικής ακτινοβολίας “β”»¹. Αλλά και με την ιδιομορφία της απίστευτης προώθησής του από εφημερίδες των πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων, ανάμεσά τους και έγκριτες κατά τα λοιπά. Ευτυχώς δεν υπήρχαν ιδιωτικά κανάλια τότε. Θα είχαμε καταπιεί εμφιαλωμένη και πανάκριβη όλη τη λίμνη Μαραθώνος.

Η ιατρική είναι η ασπίδα μας απέναντι στους μοντέρνους κομπογιαννίτες, που πολιτεύονται επιτυχώς σαν διαφημιστές και μεταπράτες νανογυλέκων και κηραλοιφών, με περιτύλιγμα μια παιδαριώδη εκδοχή «αρχαίας Ελλάδας» και μια εκδοχή χριστιανισμού προσβλητική για τον ίδιο τον χριστιανισμό. Απέναντι επίσης στους κάθε λογής αρνητές: της

¹ Θέμα που έλαβε τεράστιες διαστάσεις το 1976, παρά τις αντιδράσεις του ιατρικού συλλόγου και ορισμένων εφημερίδων (όχι όλων), όταν κάποιος επιτήδειος (Ο Γεώργιος Καματερός) υποστήριξε ότι το νερό που φέρνει από την Κω μπορεί να γιατρέψει τον καρκίνο!

μάσκας, των αντισηπτικών (εμ τι, δεν θα περιέχουν υγροποιημένα διαβολικά τσιπάκια;), των εμβολίων, της ίδιας της ύπαρξης του νέου κορωνοϊού. Απέναντι σε όσους ψεκάζουν τις φρυγανιές του πρωινού τους με δυο-τρία συνωμοσιολογικά σενάρια για τους «δαίμονες» που απειλούν την οικουμένη.

Κείμενο 3

[Σπάστε το φράγμα!]

Το κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημα «Το φράγμα» του Σπ. Πλασκοβίτη (Αθήνα, 1996¹³: Κέδρος), το οποίο επικεντρώνεται στην επίδραση που ασκεί στη ζωή των ανθρώπων μίας απροσδιόριστης περιοχής ένα γιγάντιο τεχνικό έργο. Το συγκεκριμένο απόσπασμα συνιστά τμήμα της αναφοράς ενός μηχανικού για το έργο και αποτελεί το τέλος του μυθιστορήματος.

Διάβαζε — με το πρόσωπο σκεπασμένο έτσι απ' το χειρόγραφο — όταν, ξαφνικά, πέταξε τα χαρτιά στο μικρό τραπέζι.

— Σπάστε αυτό το φράγμα! πρόφερε καθαρά, αν και κάπως υπόκωφα. Η γνώμη μου, η πρότασή μου... Σας προτείνω ν' ανοίξετε το φράγμα με την πρωτοβουλία σας. Σπάστε το μόνοι σας, ξαναφώναξε, αφού δεν μπορούν να ελεγχθούν οι δυνάμεις του! Να, τι έχω να προτείνω. Προχωρώ με τη διαίσθησή μου και την επιστήμη, που βοηθά τη διαίσθηση... Όσο είναι καιρός, όσο έχετε στα χέρια σας την πρωτοβουλία... Αυτούς τους χάρτες που βλέπετε τους διαμόρφωσα με τρόπο που να φαίνεται καθαρά το σημείο, το πιο κατάλληλο για την τομή. Εδώ... Εδώ είν' η καρδιά του! Εδώ και το σημείο, όπου θα πρέπει να σπάσει.

Σήκωσε το λιανό μυτερό καλαμάκι κι έδειξε πάλι στους χάρτες:

— Εδώ!... Εδώ! έλεγε επαναλαμβάνοντας διαδοχικά τις τοποθεσίες, θα επέλθουν βέβαια σημαντικές μεταβολές στη περιοχή. Θα εγκαταλειφθούν χώροι και κατοικίες. Θ' αχρηστευτεί ένα μέρος από τα έργα... Αλλά η ανώτατη στάθμη της λίμνης θα κατεβεί έτσι κατά δέκα ως δεκαπέντε μέτρα, όπως υπολογίζω. Θα πέσουν σημαντικά οι πιέσεις... Σχετικό υπόμνημα με λεπτομέρειες διά το προτεινόμενο σχέδιο υποβάλλονται σήμερα στο Κέντρο. Το Κέντρο με απάλλαξε από κάθε υποχρέωση για εχεμύθεια. Επομένως μπορώ να κάνω αυτή τη δήλωση: Ν' ανοιχτεί το φράγμα! Γιατί ο θάνατος... Ο θάνατος, ξανάπε και στάθηκε λίγο, είναι μονάχα ένας απ' τους μηχανισμούς της πολύπλοκης παγίδας, που μπορεί να κρύβεται μέσα στο φράγμα.

Ερωτήσεις; Όχι, δεν είχαν να κάνουν ερωτήσεις... Ακόμα κι οι δημοσιογράφοι απόμειναν με τα σημειωματάρια και τα μολύβια στο χέρι. Δέκα λεφτά πιο ύστερα, το ακροατήριο εξακολουθούσε να μένει καρφωμένο στα φθαρμένα καθίσματά του. Στο τέλος είδαν πως η σκιά του δόκτορα είχε εξαφανιστεί απ' την τυφλή οθόνη και πως το καλαμάκι του βρισκόταν παρατημένο πάνω στο τραπέζι. Μονάχα οι χάρτες, με τις χτυπητές, κόκκινες και μαύρες μελανιές της τομής, οι χάρτες στέκονταν εκεί ακόμα, αντίκρυ τους, γιομίζοντας τη

μικρή σκηνή της αίθουσας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου (μονάδες 10):

1. Ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις στη σύγχρονη εποχή, υπό την έννοια ότι η ανάπτυξη της δεύτερης απειλεί τον πρώτο.
2. Ο πολιτισμός έχει στόχο να καλλιεργήσει πνευματικά τον άνθρωπο και να τον οδηγήσει στην ηθική ελευθερία.
3. Πολιτισμός δεν είναι μόνο η επιστήμη και το πνεύμα, αλλά και η καθημερινότητα των ανθρώπων.
4. Η τεχνολογία αναπτύσσει την κοινωνία, εφόσον προσφέρει στον άνθρωπο ευρύτερες δυνατότητες και περισσότερες επιλογές.
5. Το απειλητικό σε σχέση με την τεχνολογία είναι η τεράστια καταστροφική δυνατότητα που παρέχει σήμερα στην ανθρωπότητα.

β. Να εξηγήσεις, σε 40-50 λέξεις, ποια είναι η προσφορά της επιστήμης, ιδιαίτερα της ιατρικής, στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου, σύμφωνα με το Κείμενο 2. (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας διατυπώνει το επιχειρήμα του με αρκετή βεβαιότητα. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες διασφαλίζεται η βεβαιότητα αυτή (μονάδες 6) και να εξηγήσεις με συντομία την εντύπωση που αποκομίζει ο αναγνώστης με αυτό τον τρόπο απόδοσης του μηνύματος (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις δύο τρόπους, με τους οποίους ο συγγραφέας οργανώνει το επιχειρήμα του στη 2η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1, καταγράφοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο (μονάδες 4), και να αξιολογήσεις την πειστικότητα των τρόπων αυτών. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία φαίνεται ότι βρίσκεται ο ήρωας της αφήγησης στο Κείμενο 3. Να οργανώσεις την ερμηνεία σου με στοιχεία από το κείμενο. Τι θα έκανες εσύ στη θέση του; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το φαινόμενο της μαζοποίησης**

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Νίκου Τάχατου και δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.eleftheria.gr> στις 09-04-2019 (διασκευή).

Με τον όρο μάζα εννοούμε ένα μικρό ή μεγάλο σύνολο ατόμων που, καθώς δέχεται επιδράσεις και επιρροές κυρίως συναισθηματικής φύσεως, προσαρμόζει ανάλογα τη συμπεριφορά του. Η μαζοποίηση είναι φαινόμενο του σύγχρονου κόσμου και περιγράφει την τάση των ανθρώπων να εξομοιωθούν με τους άλλους. Αυτό οδηγεί σε απώλεια της προσωπικότητας και εκείνων των ιδιαίτερων πνευματικών – ψυχικών γνωρισμάτων που κάνουν τον άνθρωπο ξεχωριστό και μοναδικό.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μάζας-όχλου είναι η υπακοή στις υποβολές και ο σταθερός προσανατολισμός ιδεών και συναισθημάτων. Μέσα στον όχλο συχνά ξεχωρίζει ο ανόητος και όχι ο έξυπνος, ενώ κυριαρχούν τα κατώτερα ένστικτα. Ο ψυχαναλυτής Έντουαρντ Μπερνέζ ήταν ο πρώτος που δίδαξε ότι ο κόσμος γίνεται «ευτυχισμένος» και υπάκουος, όταν του ικανοποιούνται ασυνείδητες επιθυμίες, και συνέδεσε για πρώτη φορά την ικανοποίηση αυτών των αναγκών με τα υλικά αγαθά.

Για να γίνουν περισσότερο κατανοητά τα παραπάνω, αρκεί να παρατηρήσουμε τον εαυτό μας. Πόσες φορές δεν έχουμε αγοράσει προϊόντα που δεν τα χρειαζόμαστε; Μια ολόκληρη βιομηχανία που χρησιμοποιεί αστέρες κινηματογράφου, μοντέλα, εικόνες ευτυχισμένων χαρούμενων ανθρώπων, μας κάνουν να επιθυμούμε το προϊόν. Δεν έχει σημασία αν το χρειαζόμαστε το προϊόν, σημασία έχει να το επιθυμούμε και μάλιστα να το επιθυμούμε πριν καν χαλάσει εκείνο το προϊόν που ήδη έχουμε. Γιατί; Διότι μέσα μας έχει εδραιωθεί η ψευδαίσθηση ότι το προϊόν μας προσφέρει ασφάλεια και σιγουριά.

Στις μέρες μας η ευρεία διάδοση των κινητών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ευνοούν τη χειραγώγηση της μάζας. Πόσες φορές δεν έχουν αναρτηθεί ειδήσεις που συχνά αγγίζουν τα όρια της γελοιοτητας; Και όμως, αναπαράγονται, διαδίδονται με πολύ μεγάλη ευκολία και συχνά θεωρούνται αληθινές. Ειδικά σήμερα είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς το πραγματικό από το ψεύτικο, το ουσιαστικό από το ανόητο. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες και μην έχοντας ανεπτυγμένη κριτική σκέψη, εύκολα ασπαζόμαστε ιδέες, απόψεις, αντιλήψεις και εύκολα χειραγωγούμαστε.

Ωστόσο, ο κάθε άνθρωπος είναι μια μοναδική και ξεχωριστή προσωπικότητα. Η σκέψη γενικά και η κριτική ικανότητα ειδικότερα είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που επιβάλλεται να αναπτύξουμε προκειμένου να συνειδητοποιήσουμε τη μοναδικότητά μας και να διαχωρίσουμε τις ανάγκες από τις επιθυμίες μας. Μόνο όταν βρούμε τη χαμένη ατομικότητά μας θα μπορέσουμε να αντισταθούμε στη μαζοποίηση και στους μηχανισμούς της.

Κείμενο 2

Παγκόσμιο χωριό.

Κείμενο της Πέπης Ραγκούση που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.in.gr> στις 25-04-2018.

Στο γύρισμα της χιλιετίας οι «ειδικοί» προέβλεπαν τις θεμελιώδεις αλλαγές που θα έφερνε, από το ξεκίνημά του ακόμη, ο νέος αιώνας. Στο γύρισμα της χιλιετίας ο Μαρκ Ζάκερμπεργκ ήταν 16 ετών. Και βέβαια, ούτε ο ίδιος ούτε οι «ειδικοί» φαντάζονταν ότι αυτός ήταν που θα άλλαζε εκ θεμελίων την έννοια της επικοινωνίας, δίνοντας άλλη διάσταση στη μαζικότητα. Άλλωστε, όταν ξεκίνησε το Facebook δεν ήταν αυτός ο σκοπός του. Και η ιστορία έχει αποδείξει ότι, όσο δεν έχουν προβλεφθεί και σχεδιασθεί οι μετασχηματισμοί, τόσο πιο σαρωτικοί είναι.

Ας έρθουμε όμως στο σήμερα. Οι ενεργοί χρήστες του Facebook έχουν φθάσει τα δυο δισεκατομμύρια, πράγμα που σημαίνει ότι περισσότεροι από ένας στους τέσσερις κατοίκους του πλανήτη (συμπεριλαμβανόμενων των μωρών, των υπέργηρων, των ιθαγενών του Αμαζονίου – αν και δεν θα με παραξένευε οι τελευταίοι να έκαναν αναρτήσεις τύπου «Αισθάνομαι ευλογημένος στην τοποθεσία Γιασούνι» –) μπεινοβγαίνει κάθε τόσο στο συγκεκριμένο μέσον κοινωνικής δικτύωσης. Και οι μισοί, περίπου, από αυτούς το χρησιμοποιούν κάθε μέρα, ενώ ο μέσος χρήστης μένει στην πλατφόρμα για μια σχεδόν ώρα. Οι αριθμοί δεν είναι μόνο εντυπωσιακοί, είναι, απλά, ανεξέλεγκτοι.

Σκεφτείτε το παραστατικά: δύο δισεκατομμύρια άνθρωποι όλων των ηλικιών, από το Περού, τη Σουηδία, τη Μιανμάρ, την Πολυνησία, το Μανχάταν, πάμπλουτοι και πάμφτωχοι, όλων των τάξεων, των παρατάξεων, των ιδεολογιών, των θρησκειών, των ιδιοσυγκρασιών να ερωτοτροπούν, να πολιτικολογούν, να αποθεώνουν, να καταδικάζουν, να καταγγέλλουν. Να ξεσπάνε χωρίς να σπάνε. Να φωνασκούν χωρίς στην πραγματικότητα να ακούγεται η φωνή τους. Και από αυτούς τα 83 εκατομμύρια να μην είναι πρόσωπα, αλλά προσωπεία, όσα δηλαδή και τα ψεύτικα προφίλ στο Facebook.

Πόσο εφικτό είναι να μπουν και να γίνουν σεβαστοί κανόνες επικοινωνίας σε αυτό το παγκόσμιο χωριό, στην πολυπληθέστερη «τοποθεσία» παγκοσμίως; Δεν ξέρω. Ξέρω όμως ότι είναι απαραίτητο. Και συγχρόνως αδύνατον. Σχεδόν.

Κείμενο 3

[Ο διωγμός]

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή πεζογραφημάτων του Γιώργου Ιωάννου (1927-1985) «Η πρωτεύουσα των προσφύγων» (Αθήνα: 1984⁷: Εκδ. Κέδρος). Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφεται ο διωγμός των Εβραίων της Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής.

Από ψηλά, από την πίσω μεριά του σπιτιού, βλέπαμε από την πρώτη μέρα κιόλας το εξής φαινόμενο: Είχαν ανοίξει τα εβραϊκά μαγαζιά από πίσω και τα άδειαζαν... Και έβλεπες κρεβάτια, μπουφέδες, ντουλάπες, καναπέδες, κομοδίνα, να ανεβαίνουν με σχοινιά σε δεύτερα και τρίτα πατώματα, που βέβαια δεν φαίνονταν από τον δρόμο. Όλα αυτά μέσα σε φοβερή βιασύνη και σε αγωνιώδεις κινήσεις. Σε λίγες μέρες, οι Γερμανοί μοίρασαν τα μαγαζιά σε διάφορους τύπους, που ίσως μπορεί να φανταστεί κανείς πώς τους διάλεξαν. Αλλά τα μαγαζιά βρέθηκαν άδεια και αυτό ήταν μια καλή, αν και η μόνη, τιμωρία τους.

Στην αρχή νομίζαμε πως τους Εβραίους τους φορτώνουν αμέσως στα τρένα. Ύστερα μάθαμε ότι τους στοιβάζουν στον σταθμό, στον πανάθλιο συνοικισμό του βαρώνου Χιρς, που τον είχαν περιφράξει με βαριά συρματοπλέγματα, από τα οποία μερικά σώζονται ακόμη μέχρι σήμερα. Από κει τους παίρναν ομάδες ομάδες και τους στέλναν με εμπορικά κατάκλειστα τρένα προς τα πάνω. Άλλωστε, γρήγορα μάθαμε τα πράγματα από πρώτο χέρι.

Ο πατέρας μου ήταν μηχανοδηγός, οδηγούσε τρένα ... Ένα βράδυ, αργά, γύρισε ιδιαίτερα φαρμακωμένος. Είχε οδηγήσει ένα τρένο με Εβραίους μέχρι τη Νις¹. «μεγάλο κακό γίνεται με τους Εβραίους» έλεγε. «Τους πηγαίνουν με εμπορικά βαγόνια κατάκλειστα, χωρίς τροφή και νερό. Ακόμα και χωρίς αέρα. Οι Γερμανοί μας αναγκάζουν να σταματάμε το τρένο μέσα στις ερημιές, για να γίνει το ξάφρισμα. Μέσα από τα βαγόνια κλωτσάνε και φωνάζουν. Δεν είναι μόνο για νερό και αέρα, αλλά και για να βγάλουν τους πεθαμένους. Έβγαλαν από ένα βαγόνι ένα παιδάκι σαν τον Λάκη μας» είπε και χάιδεψε τον αδελφό μου. Απάνω σ' αυτό τον έπιασαν τα κλάματα. Τρανταχτά κλάματα με λυγμούς. «Οι Γερμανοί δεν μπορούν να περπατήσουν, από τα ρολόγια, τα βραχιόλια και τα περιδέρια που μαζεύουν με το πιστόλι στο χέρι. Μού πέταξαν και μένα αυτά». Ήταν κάτι άχρηστα ρολόγια, που δε δουλεύαν και ίσως να τα έχω ακόμα κάπου.

Έκανε και άλλα τέτοια τρένα αργότερα με την ίδια πάντα σύγχυση. Μα μιλούσε με φρίκη για την κόλαση του στρατοπέδου του σταθμού. Οι Γερμανοί είχαν βάλει άγριο χέρι στις γυναίκες. Οι Εβραίοι του σταθμού είχαν καταρρακωθεί. Η πείνα, η βρώμα, οι

¹ Πόλη της Σερβίας.

αρρώστιες, οι κτηνωδίες. Τώρα διαβάζουμε πως οι Εβραίοι της Ελλάδας έφταναν ιδιαίτερα αδυνατισμένοι και οδηγούνταν οι περισσότεροι κατευθείαν στους φούρνους ...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο των κειμένων:

1. Το φαινόμενο της μαζοποίησης παρατηρήθηκε σε όλες τις εποχές, κάνει, ωστόσο, εντονότερη την παρουσία του στις σύγχρονες κοινωνίες.
2. Ένα σύνολο ανθρώπων χαρακτηρίζεται *μάζα*, όταν αντιδρά με τον ίδιο τρόπο στα ερεθίσματα και εμφανίζει παρόμοιες ιδέες και συναισθήματα.
3. Η σύγχρονη τεχνολογία, με τις δυνατότητες που προσφέρει, μπορεί να βοηθήσει τους πολίτες να αντισταθούν στη μαζοποίηση.
4. Οι ειδικοί δεν μπόρεσαν να προβλέψουν ότι η μαζικότητα στις μέρες μας θα έπαιρνε τεράστιες διαστάσεις λόγω του Facebook.
5. Είναι πολύ δύσκολο, πλην απαραίτητο, να εισαχθούν κανόνες στην επικοινωνία δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων μέσω του Facebook.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

α. Να διακρίνεις δύο (2) ρηματικά πρόσωπα στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να αιτιολογήσεις την εναλλαγή τους (μονάδες 3).

β. Ποια είναι τα είδη των ερωτημάτων στην 3^η και την 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και ποια η λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 3);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

Ο σκοπός της συγγραφής του Κειμένου 2 είναι:

- α) να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες σχετικά με το ζήτημα της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,
- β) να εξηγήσει στους αναγνώστες το φαινόμενο της διάδοσης και της λειτουργίας του Facebook,
- γ) να αποτρέψει έμμεσα τους αναγνώστες από το να χρησιμοποιούν το Facebook.

Να διαλέξεις όποιον από αυτούς θεωρείς σωστό (μονάδες 2) και να επισημάνεις, φέρνοντας και τα κατάλληλα παραδείγματα, τέσσερις γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιεί, για να τον επιτύχει. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιες είναι οι αντιδράσεις των ανθρώπων, όταν μαθαίνουν ή παρακολουθούν τη δίωξη των Εβραίων της Θεσσαλονίκης από τους Ναζί; Ποιο στοιχείο, από όσα αναφέρει ο αφηγητής στο Κείμενο 3, σε εντυπωσίασε περισσότερο και γιατί; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι Δίκαιοι των Εθνών και η αλληλεγγύη προς τους διωκόμενους Εβραίους**

Το απόσπασμα προέρχεται από Μήνυμα του πρώην Υπουργού Παιδείας Νίκου Φίλη και αντλήθηκε από την ΠΑΙΔΕΙΑ 26/01/2016 - | Author:NewsroomIpaidia

Η 27η Ιανουαρίου καθιερώθηκε διεθνώς ως Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος, με ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών το 2005, εξήντα χρόνια μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. [...] Η 27η Ιανουαρίου του 1945, συμβολική χρονολογία για το τέλος του Ολοκαυτώματος, ήταν η μέρα που ο σοβιετικός στρατός έφθασε στο Άουσβιτς. Τότε απελευθερώθηκε το στρατόπεδο που θεωρείται εμβληματικός τόπος της συστηματικής και μαζικής εξόντωσης των Εβραίων και των Τσιγγάνων της Ευρώπης, κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. [...]

[...] Στην επέτειο της απελευθέρωσης του Άουσβιτς το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων καλεί την εκπαιδευτική κοινότητα από κοινού με τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναλογισθούν τη σημασία του Ολοκαυτώματος ως ρήγματος στην ιστορία και στον πολιτισμό μας. Αν το εκπαιδευτικό μας σύστημα στοχεύει στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων ικανών να στοχάζονται με αίσθημα ευθύνης, η σημερινή επέτειος μνήμης μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για την καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης. Καλλιέργεια, επίσης, της πολιτικής ευαισθησίας που θα κάνει τους μαθητές και τις μαθήτριες ενεργούς στην υπεράσπιση των δημοκρατικών αρχών, στον αγώνα κατά του ρατσισμού, του αντισημιτισμού, της μισαλλοδοξίας, των προκαταλήψεων και των διακρίσεων/αποκλεισμών. [...] Στην φρίκη του πολέμου και των διωγμών η αδιαφορία καταδίκασε σε θάνατο, ενώ η αλληλεγγύη μπορούσε να σώσει ζωές, διασώζοντας έτσι και θεμελιώδεις αξίες του πολιτισμού μας: την αξιοπρέπεια του ατόμου, τον σεβασμό του άλλου. Υπό αυτήν την έννοια, το Ολοκαύτωμα δεν αφορά μονάχα τους Εβραίους αλλά όλους όσους μοιράζονται το παρελθόν και τις αξίες του δημοκρατικού πολιτισμού μας.

Στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος, η διδασκαλία του Ολοκαυτώματος εγείρει ζητήματα παιδαγωγικά και ηθικά. [...] Αναδεικνύει τους κινδύνους που ελλοχεύουν από την καταπάτηση των δημοκρατικών αρχών και από την αδιαφορία για την οδύνη των γειτόνων. [...] Οφείλουμε, όλοι, μαθητές και μαθήτριες, δάσκαλοι, καθηγητές και γονείς, να σκεφτούμε εξίσου και το μονοπάτι που οδήγησε στο Ολοκαύτωμα, ιδιαίτερα τώρα που ο

ρατσισμός και ο αντισημιτισμός κάνουν ξανά την εμφάνιση τους στην Ευρώπη. Ο καπνός των κρεματορίων ήταν η κατάληξη μιας πορείας που άρχισε με λόγια. Λόγια που ξεχώριζαν τους ανθρώπους, που στιγματίζαν εκείνους που δεν ανήκαν στην πλειοψηφία, που ζητούσαν από απλούς πολίτες να περιφρονούν, να φτύνουν και να προκαλούν δεινά σε συνανθρώπους τους γιατί αυτοί οι συνάνθρωποι δεν ήταν άνθρωποι αλλά «παράσιτα» ή «αντικοινωνικά» στοιχεία που μόλυναν την υγιή κοινωνία. Λόγια που ξεκίνησαν ως απόψεις κάποιων ακραίων αλλά που έσπειραν το σπόρο που κάρπισε όταν η οικονομική κρίση τσάκισε την κοινωνία και γέμισε απόγνωση τους ανθρώπους.

Σήμερα, το παράδειγμα των Ελλήνων Δικαίων των Εθνών, δηλαδή των Ελλήνων που μέσα στην Κατοχή διακινδύνευαν τη ζωή τους για να σώσουν την ζωή των συμπολιτών τους που ήταν Εβραίοι, είναι ένα φως ελπίδας που δείχνει σταθερά την οδό της αρετής και της δημοκρατίας. Ας το ακολουθήσουμε.

Κείμενο 2

Η Δανία ως παράδειγμα αντίστασης στη ναζιστική θηριωδία

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, Ανθρωπότητα. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 177-180.

[...] Αν πιστεύετε ότι η αντίσταση είναι καταδικασμένη να αποτύχει, τότε έχω για εσάς μια σχετική ιστορία. Διαδραματίζεται στη Δανία στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Είναι μια ιστορία για συνηθισμένους ανθρώπους που έδειξαν ασυνήθιστο κουράγιο. Και δείχνει ότι η αντίσταση αξίζει πάντα τον κόπο, ακόμη κι όταν όλα μοιάζουν χαμένα. Η ημερομηνία είναι 28 Σεπτεμβρίου 1943. Στο Κτίριο Συνεδριάσεων των Εργατών στην Κοπεγχάγη έχουν συγκεντρωθεί όλοι οι ηγέτες του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Ένας επισκέπτης με στολή ναζί στέκεται μπροστά τους. Οι πάντες τον κοιτάζουν άναυδοι.

«Η καταστροφή επίκειται» λέει. «Τα πάντα έχουν σχεδιαστεί λεπτομερώς. Πλοία θα αγκυροβολήσουν στο λιμάνι της Κοπεγχάγης. Όσοι από τους άμοιρους Εβραίους συμπατριώτες σας συλληφθούν από τη Γκεστάπο θα οδηγηθούν στα πλοία, και είναι άγνωστο ποια μοίρα τους περιμένει εκεί που θα μεταφερθούν».

[...] Αυτό τουλάχιστον ήταν το σχέδιο. Ωστόσο, το προκαθορισμένο βράδυ, δεκάδες χιλιάδες Δανοί- κουρείς και μπάρμαν, οικοδόμοι και επιχειρηματίες -αρνήθηκαν να πιέσουν τον τελευταίο διακόπτη στη μηχανή του ηλεκτροσόκ¹. Εκείνο το βράδυ, οι Γερμανοί ανακάλυψαν ότι οι Εβραίοι είχαν προειδοποιηθεί για την έφοδο και οι περισσότεροι είχαν ήδη διαφύγει. Στην πραγματικότητα, χάρη σ' εκείνη την προειδοποίηση, σχεδόν το 99% των

¹ Αναφέρεται στα πειράματα του Μίλγκραμ. Η Δανία δεν θα χορηγούσε ηλεκτροσόκ των 450 βολτ στους Εβραίους.

Δανών Εβραίων βγήκαν ζωντανοί από τον πόλεμο. Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε το θαύμα στη Δανία; Τι κατέστησε αυτή τη χώρα φωτεινό φάρο σε μια θάλασσα σκότους;

Μετά τον πόλεμο, ιστορικοί πρότειναν διάφορες απαντήσεις. [...] Τελικά, ωστόσο, μια εξήγηση ξεχωρίζει. «Η απάντηση είναι αναμφισβήτητη», γράφει ο ιστορικός Μπο Λιντεγκάρντ. «Οι Δανοί Εβραίοι προστατεύτηκαν χάρη στη σταθερή αφοσίωση των συμπατριωτών τους». [...] Η δανική αστυνομία βοήθησε επίσης όπου μπορούσε και αρνήθηκε να συνεργαστεί με τους ναζί. «Εμείς οι Δανοί δεν διαπραγματευόμαστε το Σύνταγμά μας», έγραψε με οργή η Dansk Maanedspost, μια αντιστασιακή εφημερίδα, «και ιδιαίτερα στα ζητήματα της ισότητας των πολιτών».

Εκεί που η πανίσχυρη Γερμανία είχε ναρκωθεί ύστερα από χρόνια ρατσιστικής προπαγάνδας, η μικρή Δανία ήταν ποτισμένη με ανθρωπιστικό πνεύμα. Οι Δανοί ηγέτες επέμεναν πάντα ως προς την ιερότητα του δημοκρατικού κράτους δικαίου. [...] «Η εξαίρεση της Δανίας δείχνει ότι η κινητοποίηση της ανθρωπιάς στην πολιτική κοινωνία [...] δεν είναι απλώς ένα θεωρητικό ενδεχόμενο» γράφει ο Λιντεγκάρντ. «Μπορεί να γίνει. Το ξέρουμε, επειδή συνέβη».

Κείμενο 3

Γενοκτονία των Αρμενίων

Γ. Βέη, *ARMENIA (Πάσχα στο Έρεβάν)* από την ποιητική συλλογή Βράχια, ΥΨΙΛΟΝ/βιβλία, Αθήνα, 2020. Το σκηνικό στο ποίημα στήνεται στον λόφο του Έρεβαν (όπου υπάρχει και το ομώνυμο Μνημείο για την Αρμένικη Γενοκτονία)

Τα κλαδιά της σημύδας
λυγίζουν από θυμό
μα δεν θα σπάσουν ποτέ,
έτσι μου λένε_τα φύλλα τους.
Το ρυάκι κατεβαίνει χαμηλά
από το Χελιδονόκαστρο στην κοιλάδα
με μια δύναμη που δεν υποχωρεί μέρα νύχτα
φτάνει ως εκεί που οι μνήμες έχουν γίνει λίμνες
ασπρόμαυρες, τσαλακωμένες φωτογραφίες
που δεν πρόκειται να ξεθωριάσουν
όσα χρόνια κι αν περάσουν
πιο πέρα
στη ρίζα του έλατου

στάζει ακόμη της γυναίκας
ο κομμένος λαιμός.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή του (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις ένα σημείο στο Κείμενο 1, όπου ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα δηλώνει αναγκαιότητα και ένα σημείο στο οποίο υπάρχει προτροπή (μονάδες 4), να δικαιολογήσεις την απάντησή σου (μονάδες 4) και να συσχετίσεις αυτούς τους τρόπους με το θέμα του κειμένου (μονάδες 2)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με κριτήριο το περιεχόμενο να διερευνήσεις ποιο από τα Κείμενα 1 και 2 είναι πιο αποτελεσματικό ως προς τη μετάδοση του αντιναζιστικού μηνύματος (η αναφορά σε τρεις κειμενικές ενδείξεις αρκεί). Η απάντησή σου να είναι 70-80 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3. (μονάδες 15)

Ποιο συμβολισμό για τη συλλογική μνήμη παίρνουν τα στοιχεία της φύσης στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα (αρκούν τρεις αναφορές) αυτός αποδίδεται; Ποια είναι η δική σου τοποθέτηση σε ανάλογα γεγονότα, όπως αυτά που χαρακτηρίζονται με τον ιστορικό όρο της *Γενοκτονίας*; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Αρνούμαι να αποδεχτώ το τέλος του ανθρώπου**

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο Ένας αιώνας Νόμπελ, Οι ομιλίες των συγγραφέων που τιμήθηκαν με το Βραβείο Νόμπελ στον 20^ο αιώνα, Καστανιώτης, 2001, σελ. 122-123 και αποτελεί μέρος της ομιλίας του Ουίλιαμ Φόκνερ, από τις ΗΠΑ, το 1949, με τον παραπάνω τίτλο σε μετάφραση Παύλου Μάτση.

[...] Ο νέος, ή η νέα συγγραφέας σήμερα έχει απεμπολήσει¹ τα προβλήματα του ανθρώπινου ψυχικού χώρου που βρίσκεται σε μάχη με τον εαυτό του, στοιχείο που, μόνο αυτό, μπορεί να καταξιώσει το γράφειν, επειδή μόνο αυτό αξίζει να είναι θέμα γραφής, συγγραφής, μόνο αυτό αξίζει να του αφιερωθεί η εναγώνια πάλη και ο κάματος. Και χρέος έχει ο νέος συγγραφέας να τα ξαναμάθει. Χρέος έχει να μάθει από μόνος του πως το πιο χαμερπές² των πραγμάτων όλων είναι ο φόβος. Και, αφού διδαχτεί καλά αυτό, να ξεχάσει, ν' απαρνηθεί τον φόβο δια παντός, να μην παραχωρεί χώρο του εργαστηρίου του, παρά μόνο στις αρχαίες αλήθειες και «δόξες» του ψυχικού χώρου, τις από αιώνων συμπαντικές αλήθειες που, αν απουσιάζουν, κάθε αφήγημα είναι εφήμερο και καταδικασμένο: αγάπη και τιμή και έλεος και υπερηφάνεια και συμπόνια και θυσία.

Αν δεν ακολουθήσει αυτήν την οδό, ο συγγραφικός του μόχθος είναι κατάρρα. Γράφει όχι για αγάπη, αλλά για λαγνεία· για ήττες όπου κανείς δεν χάνει τίποτε άξιο λόγου, για νίκες χωρίς ελπίδα και, το χειρίστο, γράφει χωρίς έλεος ή συμπόνια. Οι λύπες του δεν λυπούν κανένα, δεν αφήνουν πάνω μας σημάδια. Γράφει όχι για τα της καρδιάς, αλλά για τα των αδένων.

Όσπου να ξαναμάθει αυτά τα πράγματα, θα γράφει σαν να στέκει ανάμεσά μας παρατηρώντας το τέλος του ανθρώπου. Εγώ αρνούμαι ν' αποδεχτώ το τέλος του ανθρώπου. Είναι μάλλον εύκολο να ισχυρίζεσαι πως ο άνθρωπος είναι αθάνατος μόνο και μόνο επειδή μπορεί και αντέχει, μόνο και μόνο επειδή, όταν και η ύστατη κωδωνοκρουσία του τελικού αφανισμού ηχήσει και σβήσει πάνω στον τελευταίο ασήμαντο βράχο που θα μετεωρίζεται μέσα στο έσχατο πορφυρό και ετοιμοθάνατο απόβραδο, επειδή και κατά τη

¹ Απεμπολώ: ξεπουλάω κάτι, παραιτούμαι από κάτι που μου ανήκει.

² Υπερθετικός βαθμός του επιθέτου «χαμερπής», που σημαίνει αυτόν που βρίσκεται σε πολύ χαμηλό ηθικό επίπεδο, τον πρόστυχο, τυποτένιο.

στιγμή εκείνη θ' ακουστεί ένας ακόμη ήχος: ο ήχος της ασθενικής- αλλά που αρνείται να δύσει- φωνής του, να μιλάει ακόμη. Αρνούμαι να το αποδεχτώ αυτό. Πιστεύω πως ο άνθρωπος δεν θα αντέξει απλώς, θα κατισχύσει. Είναι αθάνατος, όχι επειδή μόνος αυτός από το ζωικό βασίλειο διαθέτει φωνή, απροσμάχητη, αλλά επειδή κατέχει ψυχή, πνεύμα ικανό για συμπόνια, θυσία και καρτεριά. Του ποιητή, του συγγραφέα το χρέος είναι να γράφει γι' αυτά, σχετικά με αυτά τα πράγματα. Είναι προνόμιο δικό του να οδηγεί τον άνθρωπο στην καρτεριά, ενδυναμώνοντάς του τον ψυχικό κόσμο, θυμίζοντάς του το κουράγιο και την υπερηφάνεια και τη συμπόνια και το έλεος και τη θυσία, που συνιστούν τη δόξα του παρελθόντος του. Η φωνή του ποιητή δεν είναι αναγκαίο να 'ναι απλώς το μητρώο του ανθρώπου, μπορεί να καταστεί και έρεισμα, στύλος που θα στηρίζει τον άνθρωπο να υπομένει και να κατισχύει.

Κείμενο 2

Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης: Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι;

Το ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα είναι από την ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και προσπελάστηκε ηλεκτρονικά στις 3.11.2020 από: <https://www.europarl.europa.eu>

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που οδηγούν στη μετανάστευση: από την ασφάλεια, τη δημογραφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα έως τη φτώχεια και την κλιματική αλλαγή.

Ο αριθμός των πολιτών τρίτων χωρών που ζούσαν σε χώρα της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 2019 ανερχόταν σε 21,8 εκατομμύρια, αντιπροσωπεύοντας το 4,9% του πληθυσμού της ΕΕ. [...] Υπάρχουν τρεις σημαντικοί παράγοντες απώθησης και έλξης.

Από τη μια, οι εθνικές, θρησκευτικές, φυλετικές, πολιτικές και πολιτιστικές διώξεις ωθούν τους ανθρώπους να φύγουν από τη χώρα τους. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι ο πόλεμος ή (η απειλή) σύγκρουσης και η δίωξη της κυβέρνησης. Όσοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους λόγω ένοπλων συγκρούσεων, παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή διώξεων θεωρούνται συνήθως ανθρωπιστικοί πρόσφυγες. Αυτό θα επηρεάσει τη χώρα εγκατάστασής τους, καθώς ορισμένες χώρες υιοθετούν πιο φιλελεύθερη προσέγγιση, όσον αφορά την αποδοχή ανθρωπιστικών προσφύγων απ' ό,τι άλλες. Τα άτομα αυτά είναι πιθανό να μεταβούν στην πλησιέστερη ασφαλή χώρα που δέχεται αιτούντες άσυλο. [...]

Από την άλλη, η δημογραφική αλλαγή καθορίζει τον τρόπο μετακίνησης και μετεγκατάστασης των ατόμων. Ένας αυξανόμενος ή συρρικνούμενος, γηράσκων ή νεανικός

πληθυσμός έχει αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη και τις ευκαιρίες απασχόλησης στις χώρες καταγωγής ή στις πολιτικές μετανάστευσης των χωρών προορισμού.

Η δημογραφική και οικονομική μετανάστευση σχετίζεται με τα πρότυπα εργασίας, το ποσοστό ανεργίας και τη συνολική κατάσταση της οικονομίας μιας χώρας. Στους παράγοντες έλξης συμπεριλαμβάνονται οι υψηλότεροι μισθοί, οι καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και οι ευκαιρίες εκπαίδευσης. {...}

Τέλος, το περιβάλλον υπήρξε πάντα αιτία πληθυσμιακών μετακινήσεων εξαιτίας περιβαλλοντικών αλλαγών, όπως είναι οι πλημμύρες, οι τυφώνες και οι σεισμοί. Επιπλέον, το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής αναμένεται να επιδεινώσει ακραία καιρικά φαινόμενα, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι ίσως χρειαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα τους στο μέλλον.

Κείμενο 3

Σονέτο του κυνηγημένου

Νίκος Γεωργόπουλος, Σονέτο του κυνηγημένου, από το βιβλίο Δεμένα Σώματα, εκδ. ΑΩ, 2019.

Πίσω φωτιά, χαλάσματα και τρόμος
μπόχα θανάτου γύρω τους καμένα
κυνηγημένους γέμισε ο δρόμος
χάσκουνε σώματα παρατημένα.

Οι μωρομάνες μπρος και πίσω γέροι
οι άντρες να προσέχουν τα πλευρά τους
συρματοπλέγματα ματώσανε το χέρι
του αγοριού που ξέφυγε μπροστά τους.

Μαζί του ο αέρας φέρνει τους πνιγμένους
π' ουρλιάζουνε σαν χάνονται στο κύμα
κι άλλους πολλούς στα γρήγορα θαμμένους

μ' ένα σημάδι αντίδωρο στο μνήμα,
κι η μυρωδιά του φόβου στους διωγμένους
με αγρίμια κι ερημιά σε κάθε βήμα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιος από τους λόγους που προκαλούν τη μετανάστευση, σύμφωνα με το Κείμενο 2, είναι σημαντικότερος κατά τη γνώμη σου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 70 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στο Κείμενο 2.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Πιστεύω πως ο άνθρωπος δεν θα αντέξει απλώς, θα κατισχύσει. Είναι αθάνατος, όχι επειδή μόνος αυτός από το ζωικό βασίλειο διαθέτει φωνή, απροσμάχητη, αλλά επειδή κατέχει ψυχή, πνεύμα ικανό για συμπόνια, θυσία και καρτερία.»: Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις του παραπάνω χωρίου (Κείμενο 1) με συνώνυμες λέξεις ή φράσεις, ώστε το ύφος του λόγου να γίνει πιο απλό. (μονάδες 4)

β. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 τρεις φράσεις με συνυποδηλωτική/μεταφορική λειτουργία της γλώσσας (μονάδες 3) και να δικαιολογήσεις τη χρήση τους με κριτήριο την ιδιότητα του ομιλούντος (μονάδες 2) και την πρόθεσή του (μονάδα 1)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση των «κυνηγημένων» στο Κείμενο 3 με αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που την αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ατομικισμός, Μαζοποίηση και Μοναξιά]**

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, από το άρθρο του Ι. Ν. Μαρκόπουλου που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.efsyn.gr>, στις 21.11.2017.

Μέσα σε ένα σκηνικό παγκόσμιας ιδεολογικής σύγχυσης και κοινωνικής και οικονομικής ανασφάλειας, ο σύγχρονος άνθρωπος ψάχνει να βρει τον δρόμο του, συχνά παλεύοντας μεταξύ της Σκύλλας του εγωπαθούς και αντικοινωνικού ατομικισμού και της Χάρυβδης του πλήρους αφανισμού του μέσα στον απρόσωπο χυλό μιας παγκοσμιοποιημένης εξουσιαστικής υπερδομής, που άλλοτε του αφήνει λάσκα το χαλινάρι και άλλοτε του δείχνει το εξουσιαστικό ολοκληρωτικό της πρόσωπο.

Στον δρόμο αυτό οι οδοδείκτες, ανεπαρκείς και «πειραγμένοι», συχνά εκπέμπουν νεφελώδη, δυσανάγνωστα και παραπειστικά σήματα, που δρουν αποπροσανατολιστικά και επιτείνουν τη σύγχυση.

Στην επίταση της σύγχυσης συμβάλλουν επίσης πολλά ΜΜΕ, με τις εσκεμμένα ψευδείς ειδήσεις τους, ο τεράστιος και δύσκολα διαχωρίσιμος, αξιολογικά, όγκος της διαθέσιμης πληροφορίας, αλλά και μια εκπαίδευση, δίχως παιδεία, που είναι καθαρά χρηστική και αγοραία, και –εκτός από την επαγγελματική της στοχοθεσία– σίγουρα δεν αποβλέπει και σε μια ουσιαστική εσωτερική καλλιέργεια του ανθρώπου.

Είναι, ωστόσο, πολύ ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι τόσο το ρεύμα του ατομικισμού όσο και αυτό της μαζοποίησης συμβάλλουν το ίδιο καταστροφικά στην αποσύνδεση του ατόμου από μια κοινωνία των πολιτών.

Στην ταχυκουλτούρα της σύγχρονης κοινωνίας –με την ερεθιστική παρουσία του όλο και πιο γρήγορου και πληθωρικού διαδικτύου, την τάχιστη επικοινωνία, τις εύκολες όσο και επιφανειακές ανθρώπινες σχέσεις, την πολυδιάσπαση και τον αποπροσανατολισμό, αλλά και την καταπιεστική επιθυμία για την άμεση ικανοποίηση ανούσιων αναγκών, που διαρκώς και τεχνηέντως μας επιβάλλονται– ο άνθρωπος αδυνατεί να συναντηθεί αναστοχαστικά, ακόμη και με τον ίδιο του τον εαυτό, σε έναν δρόμο της δημιουργικής αυτογνωσίας, της φρόνησης, της σωφροσύνης και της μεσότητας.

Ενώσω λοιπόν ο άνθρωπος θα βρίσκεται μακριά από τον μέσο δρόμο της αυτογνωσίας, αλλά και της κοινωνικής ευαισθησίας και της ισότιμης και αλληλέγγυας κοινωνικής του συμμετοχής, είτε αυτοεγκλωβισμένος στην αντιπαραγωγική και μοναχική αυταρέσκεια του ατομικισμού του, από τη μια μεριά, είτε στην ισοπεδωτικά οργανωμένη μαζοποίηση και ομογενοποίησή του, στο επικυρίαρχο ρεύμα της παγκοσμιοποίησης, από την άλλη, θα αισθάνεται πάντοτε την αβάσταχτη μοναξιά της ύπαρξής του.

Κείμενο 2

[Ο αιώνας μας]

Το κείμενο που ακολουθεί είναι συντομευμένο απόσπασμα από το έργο του Umberto Eco, «Σημειώματα», που εκδόθηκε το 1990, εκδοτικός Οργανισμός Θεσσαλονίκης.

Ένας αιώνας μπορεί να αξιολογηθεί με βάση την απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στο σύστημα αξιών και την καθημερινή του εφαρμογή. Όπως είναι γνωστό, η υποκρισία βρίσκεται ανάμεσα στη θεωρητική αναγνώριση των αξιών και στην καταστρατήγησή τους. Ε, λοιπόν, ο δικός μας αιώνας υπήρξε ίσως λιγότερο υποκριτής από τους άλλους. Διακήρυξε κάποιους κανόνες συμβίωσης, σίγουρα τους παραβίασε, δέχθηκε όμως και δέχεται να δικάζονται δημοσίως οι παραβάτες. Αυτό μπορεί να μην εμπόδισε την επανάληψη των παραβάσεων, είχε όμως κάποιες επιπτώσεις στην καθημερινή μας συμπεριφορά και στη δυνατότητα (που έχουν πολλοί και σίγουρα οι πολίτες του δυτικού κόσμου) να ζούμε περισσότερο καιρό χωρίς να γινόμαστε θύματα ποικίλων αυθαιρεσιών.

Εγώ σήμερα έχω την απαίτηση να κυκλοφορώ ελεύθερα στο δρόμο να μη με σκοτώσει κάποιος που θέλει να περάσει από δεξιά στο ίδιο μ' εμένα πεζοδρόμιο και τα παιδιά μου να μην τιμωρηθούν με ραβδισμό, για να δοθεί ένα ψυχολογικό μάθημα στον γιο του δούκα.

Μια και προσπαθούμε να βρούμε τα καλά, θα πρέπει να προσθέσουμε ότι στον αιώνα μας, περισσότερο απ' ό, τι σ' όλους τους άλλους, φροντίσαμε να μεγαλώσει η διάρκεια της ανθρώπινης ζωής. Βέβαια, περιμένω από κάποιον να καταγράψει όλες τις περιπτώσεις καρκίνου που οφείλονται στη μόλυνση της ατμόσφαιρας. Τρομάζω, γιατί θα μπορούσε να τύχει και σε μένα, δεν ξεχνάω όμως τα εκατομμύρια των γυναικών που πέθαιναν στη γέννα μέχρι που ο δόκτωρ Semmel Weiss έπεισε τις μαμές ότι ήταν αρκετό να απολυμαίνουν τα χέρια τους. Από τότε δεν πέρασαν ούτε εκατό πενήντα χρόνια. Προηγουμένως, όμως, επί χιλιετίες, οι γυναίκες πέθαιναν από τον «πυρετό της λεχώνας» σαν τις μύγες.

Γενικά σήμερα πιστεύουμε ότι δεν πρέπει να σκοτώνουμε όσους σκέφτονται διαφορετικά, ότι όποιος έχει διαφορετική θρησκεία απ' τη δική μας δεν είναι βάρβαρος ή εγκληματίας, αλλά κάποιος που μορφώθηκε διαφορετικά. Και δεν έχει σημασία αν συνεχίζουμε να αυθαιρετούμε: όλα

αυτά η κοινή συνείδηση τα θεωρεί εγκλήματα και σίγουρα διαπράττονται με λιγότερο θάρρος και χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι αποτελούν δικαίωμά μας.

Κείμενο 3

Οι καλές μέρες

Το ποίημα είναι του Μίμη Σουλιώτη από την ποιητική συλλογή του «Παλιές ηλικίες», εκδόσεις Ερμής, 2002.

Οι μέρες της ευτυχίας πέρασαν
και δεν το ξέραμε,
στο εξής πρέπει να ευτυχήσουμε στη δυστυχία,
να την κάνουμε να μπάζει από ευτυχία,
να της μοιάζει
σαν η καλύτερή της εφεδρεία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος που οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α.** Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο Κείμενο 1 (μονάδες 2); Να αιτιολογήσεις τη χρήση του με βάση την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 3).
- β.** Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 1 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργία (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση τηρούν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 και 2 απέναντι στις προκλήσεις και τα προβλήματα της σύγχρονης εποχής; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Αξιοποιώντας τρία στοιχεία του Κειμένου 3 να αναφερθείς στη συναισθηματική κατάσταση στην οποία, κατά τη γνώμη σου, βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο του Κειμένου 3. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται από την ανάγνωση του ποιήματος (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η επιστροφή μου στην Ελλάδα αποδείχθηκε πολύ καλή απόφαση. Η κουλτούρα του Έλληνα βοηθάει να κάνουμε καλύτερη έρευνα

Συνέντευξη του Ξενοφώντα Δημητρόπουλου, Επίκουρου Καθηγητή Επιστήμης Υπολογιστών- Συνεργάτη του Ινστιτούτου Πληροφορικής ΙΤΕ στη Βάλια Σκούρα. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Τεύχος 110 | Δεκέμβριος 2017- Φεβρουάριος 2018, (απόσπασμα διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

Υπάρχει μια προκατάληψη που θέλει τους Έλληνες, οι οποίοι κάνουν καριέρα στο εξωτερικό να επιστρέφουν δύσκολα πίσω. Στη δική σας περίπτωση ποιο στάθηκε το σημείο-καμπή για την απόφασή σας αυτή;

Όταν είχα την ευκαιρία να γυρίσω, δεν χρειάστηκε να το σκεφτώ πολύ. Αρκετοί άνθρωποι που σέβομαι και εκτιμώ μου είπαν μήπως θα ήταν πιο ασφαλές να εκμεταλλευτώ το ERC Grant¹ που μόλις είχα κερδίσει και να πάω σε κάποιο άλλο ινστιτούτο στην Ευρώπη (και είχα πράγματι διάφορες προτάσεις). Από το 2001 που έφυγα για Αμερική το όνειρό μου ήταν να γυρίσω στην Ελλάδα σε κάποιον ακαδημαϊκό χώρο. Αυτή η δυνατότητα άργησε λίγο να μου δοθεί, αλλά όταν μου δόθηκε και λόγω του καλού περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου, πήρα την απόφαση κατ' ευθείαν, χωρίς να έχω κάποιο συγγενή ή φίλο στην αρχή. Αποδείχθηκε πολύ καλή απόφαση. Είμαι πολύ περήφανος που γύρισα και πιστεύω ότι έχω καταφέρει τα τελευταία τρία χρόνια περισσότερα από όσα ας πούμε τα προηγούμενα τρία χρόνια στη Ζυρίχη στον χώρο της δουλειάς μου. Πάμε σε tier-1² συνέδρια στο εξωτερικό ή έχουμε επισκέπτες που έρχονται και μας λένε ότι ξέρουν τη δουλειά μας και ότι είμαστε αρκετά «visible»³ στην κοινότητα. Η κουλτούρα του Έλληνα μάς βοηθάει να κάνουμε καλύτερη έρευνα. [...]

Έχοντας τόσο τη διεθνή όσο και την ελληνική, πλέον, εμπειρία θέλετε να μας πείτε σε τι υστερεί και σε τι πλεονεκτεί η Ελλάδα ως χώρος ανάπτυξης επιστημονικής δραστηριότητας;

Η Ελλάδα έχει αρκετά μειονεκτήματα π.χ. σε θέματα γραφειοκρατίας, οργάνωσης και χρηματοδότησης. Υστερεί ιδιαίτερα στην ανάπτυξη επιχειρήσεων υψηλών τεχνολογιών, σχετικών με

¹ERC: European Research Council: Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Έρευνας

² Βαθμίδας 1

³ ορατοί

τα θέματα που κάνουμε έρευνα, οι οποίες θα αποτελούν για τους φοιτητές απτά παραδείγματα εφαρμογής της δουλειάς τους.

Η Ελλάδα, όμως, έχει και πλεονεκτήματα ως χώρος ανάπτυξης επιστημονικής δραστηριότητας. Οι νέοι ειδικά στον χώρο της επιστήμης, τους αρέσει να πειραματίζονται με νέες ιδέες, στο περιβάλλον μου τουλάχιστον, και πιστεύουν σε αυτά που κάνουν. Αυτή η κουλτούρα βοηθάει στην έρευνα και τον πειραματισμό. Αυτή την περίοδο, ειδικά, έχουν υψηλό κίνητρο και εργάζονται πολύ σκληρά. Ένα συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας είναι ότι αποτελεί προσιτό προορισμό για τη διοργάνωση συνεδρίων και θερινών σχολείων. Επίσης, προσπαθώ να αξιοποιώ τις νέες τεχνολογίες, για την καλύτερη πληροφόρηση και συνεργασία με επιστήμονες στο εξωτερικό.

Κείμενο 2

[Πολιτισμικές ιδιαιτερότητες: Αιτία για διενέξεις]

Απόσπασμα από κείμενο του Γρηγόρη Γκιζέλη, από το περιοδικό «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τόμος 84 (1994), σ.σ. 84-85, (Διασκευή)

Οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες οφείλονται στη δημιουργία ενός ιδιαίζοντος τρόπου κατανόησης του περιβάλλοντος κόσμου, που αναπτύσσεται σε κάθε κοινωνική ομάδα. Συνήθως τα άτομα-μέλη ενός κοινωνικού συνόλου αγνοούν αυτή την πραγματικότητα, ότι, δηλαδή, κάθε μικρή ή μεγάλη κοινωνική ομάδα ή κάθε λαός έχει το δικό του, ξεχωριστό, γνωστικό και αντιληπτικό σύστημα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα επικοινωνίας, αλλά και αλληλοκατανόησης ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και τους διάφορους λαούς.

Τα προβλήματα αυτά είναι πιο έντονα και εμφανή στα άτομα που προέρχονται από μία κοινωνία ξένη προς εκείνη στην οποία είναι υποχρεωμένα να ζουν και να αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσεται ο μετανάστης ο οποίος, τουλάχιστον στα πρώτα χρόνια της παραμονής του στη νέα του πατρίδα, εφαρμόζει τους κανόνες του συστήματος της χώρας της προέλευσής του στον χώρο που κυριαρχεί ένα άλλο σύστημα, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται ως παραβάτης των τοπικών κοινωνικών κανόνων, χωρίς πολλές φορές να υπάρχει σε κάποιο υποφερτό βαθμό η απαραίτητη σ' αυτές τις περιπτώσεις ανοχή, επιείκεια και ανεκτικότητα από τον κάτοικο της χώρας υποδοχής. [...]

Κείμενο 3

Ξενιτεμένοι Έλληνες

Απόσπασμα από τα «Διηγήματα της Ξενιτειάς» του Χ. Χρηστοβασίλη (1862-1937), GUTENBERGEBOOK, 13/6/2010 [E Book #32799] από εκδ. Χαράλαμπος Αντρεάδης, Αθήνα, 1907. (Διατηρήθηκε η ορθογραφία του πρωτοτύπου)

«Γι' αυτό, ψες ήρθα νύχτα και δεν έρριξα κανά⁴ ντουφέκι σαν ξενιτεμένος. Ποιος θα βγη να με δεχτή; (Είπα μέσα μου). Να σας πω την αλήθεια; Όταν μπήκα στο σύνορο του χωριού μετάνοιωσα π' άφηκα την Ξενιτειά για νάρθω σ' άλλη Ξενιτειά.

Όταν μπήκα στο χωριό, μου φάνηκε πως δεν είταν το χωριό μου, που το είχα πάντα στο νου μου σαράντα χρόνια, μαζί με τους σπιτιακούς μου και την πίστη μου. Τρία πράγματα δεν έφυγαν απ' το νου μου σ' όλον τον καιρό της κακής μου ξενιτειάς: το χωριό μου, οι σπιτιακοί⁵ μου, κι' η πίστη μου. Δεν το γνώρισα ολότελα το καημένο μου το χωριό, που μου γελούσε πάντα στον ύπνο μου και στα ονειράτά μου. Τα σπίτια μου φάνηκαν αλλοιώτικα, οι δρόμοι αλλοιώτικοι, το μεσοχώρι αλλοιώτικο... Είναι αλήθεια ότι έφυγα μικρό παιδί και γυρίζω σήμερα γέρος, αλλά τόσο θυμούμαι τα πράγματα εδώ, που μου φαίνεται, σαν να έχω φύγει χτες. Υπόθεσα ότι έγεινε κανένας χαλασμός από θανατικό, ή από επανάσταση, ότι κανένας Μικροχωρίτης δε βρίσκεται εδώ μέσα, κι' ότι είστε όλοι φερτικοί από μακρυνόν τόπο».

— Μας χάλασε η επανάσταση, του είπαν οι χωριανοί.

— Τι λέτε; Αλήθεια;... Ας είναι. Μου τα λέτε ύστερα..... Δε μου έκανε η καρδιά να χτυπήσω κανενός θύρα κι' αποφάσισα να περάσω όλη την νύχτα στο δρόμο, κι' άμα φέξη να ιδώ μια φορά με τα μάτια μου το χώμα που πέρασα τα παιδικάτά⁶ μου κι' ύστερα να φύγω, να φύγω, κι' εγώ να μην ξέρω πού να πάγω. Να φύγω σε ξένον τόπο και να πεθάνω λησμονημένος, χωρίς να ξέρη κανένας πούθε είμαι και ποιος είμαι. Θα το είχα πλειότερο⁷ παράπονο να είμαι ξένος στον τόπο μου παρά στην Ξενιτειά.

Είχα ξεμακρύνει κι' έφυγα με καρδιά βαρειά, πλειο βαρύτερη από το βουνό, όταν ακούω το σήμαντρο της εκκλησιάς μας να βαρή, και θυμήθηκα πως είχα φέρει τάξιμο μια λαμπάδα για την Παναγιά. Τότες είπα μέσα μου:

«Ας γυρίσω πίσω ν' ανάψω στην Παναγιά τη λαμπάδα που της έφερα, χωρίς να ειπώ κανενός ποιος είμαι και ποιος δεν είμαι, κι' ύστερα ανοιχτός μου είναι ο δρόμος της Ξενιτειάς...». Γύρισα, μπήκα στην εκκλησιά κι' άναψα τη λαμπάδα. Τ' άλλα τα ξέρετε! Και πάλε καλώς σας ηύρα, χωριανοί μ'. Είμ' ο Κώστας!!! »

⁴ κανένα

⁵ οι άνθρωποι του σπιτιού

⁶ τα παιδικά χρόνια

⁷ περισσότερο, μεγαλύτερο

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1, συσχετίζοντας τα ρήματα που βρίσκονται σε παροντικούς χρόνους με τα υπόλοιπα που βρίσκονται σε παρελθοντικούς χρόνους, να σχολιάσεις σε 80 περίπου λέξεις τη συναισθηματική κατάσταση που βιώνει, σήμερα, ο συνεντευξιαζόμενος.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο εξασφαλίζεται η αλληλουχία των νοημάτων στο Κείμενο 2.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις ένα σημείο σύγκλισης και ένα σημείο αντίθεσης ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2 με κριτήριο το περιεχόμενό τους. Να απαντήσεις σε 80 λέξεις με αναφορές στα κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του μετανάστη που επιστρέφει στην πατρίδα του στο Κείμενο 3. Τεκμηρίωσε την απάντησή σου με τρεις κειμενικούς δείκτες. Σε ποιον βαθμό ταυτίζεσαι ή διαφοροποιείσαι με/από τα συναισθήματα του βασικού ήρωα του διηγήματος; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Υπερτουρισμός: Απειλή ή φόβητρο;**

Το παρακάτω απόσπασμα είναι αντλημένο από το βιβλίο του Αλέξη Χατζηδάκη «Όψεις τουρισμού – Δεκαοχτώ δοκίμια για την τουριστική ανάπτυξη, τον σχεδιασμό του χώρου και την αρχιτεκτονική», Cube Art Editions, 2020.

Τα τελευταία χρόνια έχει αναβιώσει η πρόσληψη του τουριστικού φαινομένου από ορισμένες ομάδες πληθυσμού ως «κατάρας» που απειλεί την κοινωνική συνοχή, το τοπίο, το περιβάλλον και το κλίμα, την αισθητική αρμονία των προορισμών, την ισορροπία της πολεοδομικής και χωροταξικής διάρθρωσης ή, ακόμη, τα οικονομικά συμφέροντα των τοπικών επιχειρήσεων ή των παραδοσιακών επαγγελματιών, τη δημόσια υγεία και την ασφάλεια των κατοίκων στους τόπους υποδοχής. Ενώ οι ωφέλειες από την ανάπτυξη και τη διάχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων σε ευρεία γεωγραφική κλίμακα είναι ορατές και γενικά αποδεκτές, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ενίσχυση των τοπικών οικονομιών, την τόνωση της απασχόλησης με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών, την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης, από την άλλη μεριά τα θετικά στοιχεία παρακάμπτονται, όταν δεν αγνοούνται, και έρχονται σε δεύτερη μοίρα. Υποκύπτουν, υποτασσόμενα στη λογική της δαιμονοποίησης, του φόβου απέναντι στην αλλαγή, στο καινούργιο, στο ξένο, στο άλλο.

Έτσι εμφανίστηκε ένα νέο «φάντασμα να πλανιέται πάνω από την Ευρώπη» τον 21^ο αιώνα, ο «υπερτουρισμός», δηλαδή όταν η υπερβολική και απρογραμματίστη διόγκωση και εξάπλωση του φαινομένου μαζικών τουριστικών ροών επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των κατοίκων και στην ποιότητα των εμπειριών των επισκεπτών.

Ο υπερτουρισμός δεν είναι βέβαια καινούργιο φαινόμενο. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού χαρακτηρίζει μάλιστα τον όρο ως «buzzword¹», που χρησιμοποιείται στη θέση υφιστάμενων εννοιών για τη διαχείριση του τουριστικού κορεσμού και της τουριστικής φέρουσας ικανότητας. Διότι κάποιο πραγματικό και σοβαρό αίτιο είχε υπάρξει που ανάγκασε π.χ. την Ισπανία γύρω στα 1980 να πάρει μέτρα για να ανακόψει την καλπάζουσα και αλόγιστη οικοδόμηση ενός μετώπου ξενοδοχειακών συγκροτημάτων στις

¹ Λέξη ή φράση η οποία γίνεται δημοφιλής για κάποιο χρονικό διάστημα και χρησιμοποιείται σε συγκεκριμένο πλαίσιο με συγκεκριμένη σημασία, συνήθως για λόγους εντυπωσιασμού.

παραλιακές περιοχές ή να κατεδαφίσουν ξενοδοχεία και να επιβάλουν φόρο στους αφικνούμενους τουρίστες στη Μαγιόρκα το 2000 και να υιοθετήσουν τον αναπροσανατολισμό της τουριστικής ανάπτυξης από την ποσοτική μεγέθυνση στην ποιοτική αναβάθμιση.

Κείμενο 2

Διαδικτυακή διαφήμιση και κατασκευή τουριστικών προορισμών: η περίπτωση του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού

Απόσπασμα από την ομώνυμη διδακτορική διατριβή της Έλλης Βάζου, η οποία εκπονήθηκε στο Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το 2018.

Οι ειδικοί του τουριστικού μάρκετινγκ κάνουν πλέον λόγο για αλλαγή στη συμπεριφορά των ταξιδιωτών: Όσοι ψάχνουν στο διαδίκτυο αναζητώντας περισσότερη πληροφόρηση για να καλύψουν τις ανάγκες τους τείνουν να καταναλώνουν περισσότερο στον προορισμό που, τελικά, επιλέγουν. Αυτό σημαίνει ότι οι φορείς διαχείρισης του κάθε προορισμού (οι εθνικοί οργανισμοί τουρισμού) θα πρέπει μέσα από τις διαδικτυακές τους πύλες και το πολυμεσικό και πολυτροπικό περιεχόμενο που δημιουργούν να μπορούν να προβλέπουν τις ανάγκες καταναλωτών διαφορετικής ηλικίας, γένους, εθνικότητας, μορφωτικού επιπέδου και τρόπου ζωής, οι οποίοι αναζητούν επιθυμητούς προορισμούς μέσα από διαφορετικά κανάλια (πύλες, ιστολόγια, μέσα κοινωνικής δικτύωσης). Ήδη από το 1998, ο Buhalis αναφέρεται στην πληθώρα των διαδικτυακών καναλιών αναζήτησης, όπου συμπεριλαμβάνονται τα διαδικτυακά τουριστικά πρακτορεία όπως η Expedia, μηχανές αναζήτησης, όπως η Google, Web2.0 πύλες, όπως το Trip Advisor, ιστοσελίδες όπου δίνεται η δυνατότητα σύγκρισης τιμών (π.χ. Kelko), τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κτλ. Όλα αυτά υποδηλώνουν ότι οι τουρίστες έχουν γίνει και πιο ανεξάρτητοι στην αναζήτησή τους – κάτι που αυξάνει τον βαθμό απαιτητικότητάς τους σε σχέση με το τι επιθυμούν να τους προσφέρει ο κάθε προορισμός. Εκμεταλλευόμενοι τον αριθμό των διαθέσιμων ΤΠΕ, έχουν μεταμορφωθεί σε δικτυωμένους καταναλωτές που βρίσκονται σε αναζήτηση πολύτιμων, τεχνολογικά προηγμένων εμπειριών.

[...]Χρήσιμο είναι στο σημείο αυτό να τονιστεί η διαφορά μεταξύ ταξιδιώτη/τουρίστα. Ο O' Reilly χρησιμοποιεί τη διαφοροποίηση του Brown, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο τουρισμός χαρακτηρίζεται από την τάση αναζήτησης της αυθεντικότητας στο «Άλλο» και του αυθεντικού εαυτού μέσα από την εμπειρία. Οι χαμηλού κόστους αεροπορικές εταιρείες που έχουν καταστήσει εφικτά τα ταξίδια σε ολόκληρο τον κόσμο, για ένα μεγάλο μέρος του δυτικού κόσμου, έδωσαν τη δυνατότητα να αυξηθεί ραγδαία αυτή η

μετακίνηση σε χιλιάδες εξωτικά «Άλλα» συμπυκνώνοντας τον τόπο και τον χρόνο. Σε μία μέρα μπορούμε να βρεθούμε στην άλλη πλευρά του πλανήτη με το αεροπλάνο. Με το διαδίκτυο σε μία στιγμή.

Έτσι γεννήθηκε και η θετική έννοια του «ταξιδιώτη» (traveller) σε αντίθεση με την αρνητική του «τουρίστα». Ο πρώτος χρησιμοποιείται κυρίως από τους back packers. Σε αυτό το πλαίσιο συναντώνται ιδανικά όπως ανεξαρτησία, κινητικότητα και ελευθερία. Υποδεικνύεται ότι το ταξίδι είναι ο σκοπός, όχι το να φτάσεις στον προορισμό. Ένας όρος που επαναφέρει μνήμες από τους πρώτους Ευρωπαίους ταξιδιώτες όταν η περιπέτεια και η εξερεύνηση ήταν ενδείξεις γενναιότητας και σπουδαίων επιτευγμάτων. Ο ταξιδιώτης, επίσης, συγκεντρώνει πολιτιστικό και συμβολικό κεφάλαιο, κάτι που ο τουρίστας δεν κάνει. Η γενικότερη εξίσωση είναι για τον Ο' Reilly ως εξής: Ο τουρίστας είναι ο προορισμός· ο ταξιδιώτης είναι το ταξίδι.

Κείμενο 3

Λυόμενο

Το παρακάτω είναι απόσπασμα από το ομώνυμο ποίημα της Κικής Δημουλά (1931 - 2020), το οποίο δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στη συλλογή «Χαίρε ποτέ» και κατόπιν στον συγκεντρωτικό τόμο «Ποιήματα», εκδόσεις Ίκαρος, 2011.

Ένα ελαφρύ ξεβαφτικό
περνιέται μόνη της η θάλασσα
πέφτουν εκείνα τα σκληρά
λέπια του βαθυγάλαζου

Των βουνών οι κορυφές έχουν πιαστεί
στα δίχτυα της αχλής.

Βρίσκεται ο ουρανός σε αμηχανία
Πώς να ξεκολλήσει από πάνω του
το αίσθημα της γης πως τον κρατάει.

Γύρισε και ο Σεπτέμβρης από τις διακοπές.
Τελευταίος. Με το τελευταίο δρομολόγιο
του κατάφορτου Αυγούστου: τσουμπλέκια
ποδήλατα ψησταριές ψυγεία ονόματα
ξεφούσκωτα κυμάτων αφρολέξ κελαρύσματα
ορεινών χωριών δεμένα σε πτυσσόμενα πλατάνια.

Και πολλά δέρματα. Τέλεια κατεργασμένα στον ήλιο. Για εξαγωγή.

Μερικοί ξέχασαν τελείως να γυρίσουν.

Οψόμεθα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 αναφέρεται ότι: «εμφανίστηκε ένα νέο “φάντασμα να πλανιέται πάνω από την Ευρώπη” τον 21ο αιώνα, ο “υπερτουρισμός”, δηλαδή όταν η υπερβολική και απρογραμματίστη διόγκωση και εξάπλωση του φαινομένου μαζικών τουριστικών ροών επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των κατοίκων και στην ποιότητα των εμπειριών των επισκεπτών.» Πώς «απαντά» σε αυτές τις θέσεις το Κείμενο 2; Να απαντήσεις, τεκμηριωμένα σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 να εντοπίσεις ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με ορισμό (μονάδες 2), να παραθέσεις, με συντομία, τον όρο που επεξηγεί (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς η θέση του ορισμού σχετίζεται με τον τρόπο οργάνωσης του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 πρόθεση του συγγραφέα είναι να κατευθύνει τον αναγνώστη, προκειμένου να υιοθετήσει μια θετική στάση προς μία περισσότερο ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη. Να εξηγήσεις, με συντομία, πώς η χρήση αξιολογικών επιθέτων, η αντίθεση και η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας υπηρετούν την παραπάνω πρόθεση παραθέτοντας και από ένα σχετικό παράδειγμα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να αναπτύξεις το θέμα που, κατά τη γνώμη σου, πραγματεύεται το Κείμενο 3, στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του Κειμένου (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τεχνητή νοημοσύνη: Μια διακριτική απομυθοποίηση**

Το παρακάτω, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα αντλείται από το ομώνυμο βιβλίο του Γιώργου Γιαννακόπουλου, εκδόσεις Ροπή, 2020.

Στον δεύτερο τρόπο εκπαίδευσης μιας μηχανής, από παραδείγματα, φανταστείτε την περίπτωση που μαθαίνουμε μια μηχανή να ξεχωρίζει μήλα από πορτοκάλια. Της δίνουμε, λοιπόν, ένα - ένα κάποια φρούτα, δηλώνοντας κάθε φορά τι της δώσαμε. Έτσι, ευελπιστούμε, μέσα από κατάλληλους αλγορίθμους που της δώσαμε, να βγάλει κανόνες όπως: Αν είναι ζουμερό, ξινό και πορτοκαλί, μάλλον είναι πορτοκάλι. [...] Προσέξτε τώρα το εξής: Αν αρχίσουμε να κοροϊδεύουμε τη μηχανή, λέγοντάς της ότι τα μήλα είναι πορτοκάλια και το ανάποδο, δεν θα καταλάβει ότι την κοροϊδεύουμε. Θα μάθει ακριβώς αυτό που τη διδάξαμε. Επίσης, δεν θα έχει εύκολο τρόπο να συνειδητοποιήσει το λάθος, αν εμείς δεν επιδιώξουμε να της δώσουμε νέα δείγματα με νέες, σωστές απαντήσεις. Εδώ, συνειδητοποιούμε πόσο σημαντική είναι η επιλογή των δειγμάτων (μήλων και πορτοκαλιών), για να μάθει σωστά πράγματα η μηχανή. Αν για παράδειγμα την ταΐζουμε μόνο με χρυσά μήλα, μπορεί να μάθει τον ωραιότατο κανόνα: Ό,τι είναι χρυσό είναι μήλο, ενώ όλα τα άλλα είναι πορτοκάλια.

Μια άλλη όψη του νομίσματος είναι αυτή της εκπαίδευσης των μηχανών. Οι μηχανές χρειάζονται τον άνθρωπο, για να μάθουν να δρουν ανθρώπινα. Για παράδειγμα, για να μπορεί μια μηχανή να ξεχωρίζει πρόσωπα σε μια φωτογραφία, χρειάζεται να την τροφοδοτήσουμε πιθανώς με χιλιάδες ή εκατομμύρια πρόσωπα σε φωτογραφίες, υποδεικνύοντας σε καθεμιά πού υπάρχουν πρόσωπα. Ομοίως, για να μπορεί ένας υπολογιστής να εντοπίσει ποιο είναι το ρήμα σε μια πρόταση, πρέπει να πάρει κανόνες που να ορίζουν πώς να εντοπίσει το ρήμα ή να δει χιλιάδες παραδείγματα. Όλη αυτή η δουλειά της δημιουργίας παραδειγμάτων, που την περιγράφουμε με τον όρο "επισημείωση" (annotation), είναι ξεκάθαρα ένας χώρος για δημιουργία νέων επαγγελματιών. [...]

Πριν κλείσω, θα ήθελα να βάλω και μια ακόμα διάσταση στο θέμα. Είναι άραγε ένας δάσκαλος απλώς κάποιος που διαβάζει κείμενα στους μαθητές, τους κάνει ερωτήσεις και τους αξιολογεί; Ή είναι ένα ζωντανό παράδειγμα στο ήθος, το συναίσθημα, την αλληλεπίδραση, τις επιλογές; Μήπως ο μουσικός είναι απλώς ένας παραγωγός αρμονίας ή ένας καταθέτης ψυχής, προσωπικών εμπειριών και αναζητήσεων μέσα από νότες και μουσικά όργανα; Ο φούρναρης είναι απλώς δύο χέρια που ζυμώνουν με τυποποιημένο

τρόπο ή κάποιος που εναποθέτει την αγάπη του για τη δουλειά του σε κάθε ψωμί; Ποια είναι η αξία που προσφέρει ο εργαζόμενος και πώς αξιολογείται; Είναι μόνο χρηματική ή έχει μια ολιστική ποιότητα που πρέπει να λάβουμε υπόψη; Το πώς απαντάμε στα παραπάνω ερωτήματα συνδέεται άρρηκτα με το μέχρι πού θα περιμένουμε να φτάσει η Τεχνητή Νοημοσύνη στο μέλλον και τι ρόλο θα διαδραματίσει στον επαγγελματικό χώρο.

Κείμενο 2

Ποίηση και φαντασία στην υπηρεσία της επιστήμης

Το παρακάτω κείμενο είναι, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα από το ομώνυμο άρθρο του Άλκη Γαλδαδά, δημοσιευμένο στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 25/11/2008.

Ξεκίνησε το 2005 και ήταν μόνον ένα πείραμα. Σήμερα έχει μπει στα μόνιμα προγράμματα των δημοτικών σχολείων της Αγγλίας και πέρασε ήδη και σε σχολεία της Αμερικής. Τα παιδιά βλέπουν εικόνες από επιστημονικά πειράματα και φτιάχνουν πίνακες, ακόμη και ποιήματα. Τον προηγούμενο μήνα, στη γαλλική Γκρενόμπλ, στο πρόγραμμα Science on Stage, για άλλη μία φορά ταχυδακτυλουργοί και ζογκλέρ μάς υπενθύμισαν πόσο πιο εύκολα γίνονται κτήμα των ανθρώπων οι βασικές αρχές της Φυσικής γλιστρώντας από τη σκηνή κάτω στην πλατεία. Στο Internet ένας Άγγλος θεωρητικός Φυσικός έχει δημοσιεύσει και προσφέρει δωρεάν ένα ολόκληρο αστυνομικό μυθιστόρημα, διάσπαρτο με κομμάτια τα οποία προσπαθούν να εξηγήσουν με απλά λόγια τη θεωρία των χορδών. Παραδείγματα δράσης μιας Ευρώπης που ανησυχεί για τις στατιστικές που δείχνουν τους νέους να αποφεύγουν τις θετικές επιστήμες αλλά δεν μένει και με σταυρωμένα τα χέρια... [...]

«Ξεκινώντας από το Σάββατο το απόγευμα, δεν κατάφερα τον εαυτό μου να κλείσει το μηχάνημα του υπολογιστή, μη θέλοντας να πάω για ύπνο αφήνοντας τόσο πολλά ερωτήματα αναπάντητα, και έμεινα μέχρι αργά τη νύχτα για να φθάσω μέχρι το τέλος.»

«Αντί να κάνω τη δουλειά που είχα προγραμματίσει, πέρασα την ημέρα μου διαβάζοντας το μυθιστόρημα μυστηρίου του Νικίβανς: “Η κληρονομιά του Νεύτωνα”».

Αυτά είναι μόνο κάποια από τα πολυάριθμα μηνύματα που κυκλοφόρησαν στο Διαδίκτυο σχετικά με το 138 σελίδων, σε σχήμα A4, βιβλίο ενός θεωρητικού Φυσικού, με ειδίκευση στις υψηλές ενέργειες, από το Πανεπιστήμιο του Σαουθάμπτον. Το μυθιστόρημα αυτό, εδώ και λίγες εβδομάδες, διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο και προσπαθεί μέσα από την εξιχνίαση των συνθηκών ενός θανάτου που συμβαίνει σε πανεπιστημιακό περιβάλλον να δώσει μια καλή ιδέα σχετικά με τις θεωρίες περί στοιχειωδών σωματιδίων, για τα κουάρκ, τις υποθέσεις γύρω από το πεδίο Higgs που καθορίζει τη μάζα όλων των υλικών σωματιδίων, φθάνοντας να ασχοληθεί ακόμη και με τις προσδοκίες των επιστημόνων για την

ενεργοποίηση στο τέλος της χρονιάς του μεγάλου επιταχυντή LHC, στη Ζυρίχη της Ελβετίας. Τελειώνοντας το βιβλίο ο προσεκτικός αναγνώστης, εκτός από την όχι και τόσο κακά στημένη ίντριγκα¹, έχει προλάβει να απολαύσει και στέρεες τοποθετήσεις για άλλα θέματα, όπως τη σχέση της Φυσικής με τη θρησκεία, την απόσταση της Αλχημείας από τη Χημεία και τη διευκρίνιση, με απλά λόγια, ότι η μεταστοιχείωση από φθηνά μέταλλα σε χρυσό, που προσπαθούσαν να επιτύχουν οι αλχημιστές με απλές χημικές μεθόδους επιτυγχάνεται μόνο με πυρηνικές μεταβολές. Τέλος, γίνεται αναφορά στις ιδέες του Νεύτωνα και σε μια βαθύτερη σχέση που θα μπορούσε να ανιχνευθεί μεταξύ της θεωρίας των χορδών και των παλαιότερων αντιλήψεων για τη σύσταση της ύλης αλλά και την Αλχημεία. Όλα αυτά απλωμένα μπροστά στα μάτια του αναγνώστη με ένα κείμενο που δείχνει ότι Φιλολογία συνδυασμένη με Φυσική μπορούν να αποτελέσουν ένα ελκυστικό αλλά και εμπορεύσιμο προϊόν. [...]

Κείμενο 3

Η κόκκινη παπαρούνα

Το ποίημα της Λουίζ Γκλουκ (1943 -) συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή «Η άγρια ίρις», μετάφραση Χάρη Βλαβιανού, εκδόσεις Στερέωμα, 2021. Η ποιήτρια τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ το 2020.

Το πιο σπουδαίο
είναι να μην έχεις
νου. Αισθήματα:
ω, έχω τέτοια με
εξουσιάζουν. Έχω
έναν αφέντη στον ουρανό,
που λέγεται ήλιος, κι ανοίγω
γι' αυτόν, δείχνοντάς του
τη φωτιά της δικής μου καρδιάς, φωτιά
όμοια με την παρουσία του.
Τι θα μπορούσε να 'ναι μία τέτοια δόξα
αν όχι μια καρδιά; Α, αδέρφια μου, αδελφές μου,
δεν ήσαστε κι εσείς σαν εμένα, κάποτε, πολύ παλιά,
προτού γίνετε άνθρωποι; Δεν
επιτρέπατε στον εαυτό σας

¹Ιντριγκα: μηχανορραφία, δολοπλοκία.

ν' ανοίξει μια μοναδική φορά, αφού δεν θ' ανοίγατε ποτέ πια; Γιατί, στ' αλήθεια, τώρα μιλώ με τον δικό σας τρόπο. Μιλώ γιατί είμαι συντετριμμένη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη μορφή των τίτλων των Κειμένων 1 & 2 και τη συνάφεια με τα ζητήματα που πραγματεύονται (μονάδες 10). Ποιος κατά τη γνώμη σου είναι πιο πειστικός και γιατί; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η οργάνωση του λόγου γίνεται και με την εκτενή χρήση παραδειγμάτων. Επιλέγοντας δύο σημεία του Κειμένου να εξηγήσεις για ποιους λόγους επιλέγει τη συγκεκριμένη τεχνική ο συγγραφέας (μονάδες 6). Θεωρείς ότι πετυχαίνει τους στόχους του (μονάδες 4);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στα παρακάτω αποσπάσματα (μονάδες 4) και ποιος ο ρόλος τους στην μετάδοση των νοημάτων του Κειμένου (μονάδες 6);

«Ξεκινώντας από το Σάββατο το απόγευμα, δεν κατάφερα τον εαυτό μου να κλείσει το μηχάνημα του υπολογιστή, μη θέλοντας να πάω για ύπνο αφήνοντας τόσο πολλά ερωτήματα αναπάντητα, και έμεινα μέχρι αργά τη νύχτα για να φθάσω μέχρι το τέλος.»

«Αντί να κάνω τη δουλειά που είχα προγραμματίσει, πέρασα την ημέρα μου διαβάζοντας το μυθιστόρημα μυστηρίου του Νικ Ιβανς: «Η κληρονομιά του Νεύτωνα»».

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να περιγράψεις και να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 3, παραθέτοντας τρία εκφραστικά μέσα που την αποτυπώνουν. Σε ποιον βαθμό ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι προσωπικές σου στάσεις με τις αντίστοιχες του ποιητικού υποκειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Επιστήμη και προφητεία**

Το παρακάτω απόσπασμα είναι αντλημένο από το ομώνυμο φιλοσοφικό άρθρο του Νίκου Ψαρρού στο τεύχος 127 του περιοδικού the books' journal, στις 4/5/2022.

Οι προφητείες είναι προβλέψεις συγκεκριμένων μελλοντικών γεγονότων. Το περιεχόμενό τους συμπεριλαμβάνει περιγραφές προσώπων, γεγονότων, πράξεων, ακόμα και σκέψεων και «αποκαλύπτεται» στους ανθρώπους από μια υπερφυσική πηγή, π.χ. τον βιβλικό Θεό, μέσω ενός ανθρώπου, ο οποίος έχει επιλεγεί ως αγγελιοφόρος. Είναι γνωστές και προφητείες χωρίς συγκεκριμένη ιστορική πηγή, αλλά αυτό εξηγείται με την απώλεια της ιστορικής πληροφορίας για το πρόσωπο που είχε επιλεγεί ως αγγελιοφόρος. Ο ή η προφήτης δεν επέλεξαν αυτή την «τιμή» ούτε και έχουν συνήθως κανένα προσωπικό πλεονέκτημα από την ιδιότητά τους αυτή – το αντίθετο είναι συνήθως ο κανόνας: η Κασσάνδρα είναι καταδικασμένη να προφητεύει καταστροφές που δεν γίνονται από κανέναν πιστευτές, ενώ ο Ιωνάς προσπαθεί να αποφύγει να μεταφέρει την προειδοποίηση του Θεού αλλά στο τέλος αναγκάζεται από τα γεγονότα –δηλαδή από τον Θεό– να προφητεύσει την καταστροφή της πόλης Νινευή. Από την άλλη μεριά, είναι συχνά αδύνατον για τους αποδέκτες της προφητείας να αποφύγουν την μοίρα τους όσο κι αν προσπαθήσουν: ο Οιδίπους τελικά θανατώνει τον πατέρα του και παντρεύεται τη μητέρα του και οι επτά πληγές πλήττουν τους Αιγύπτιους τιμωρώντας τους συλλογικά για την αδιαλλαξία του Φαραώ.

Σε πλήρη αντίθεση με την προφητεία –αλλά και με την κοινή αντίληψη για την φύση της– η επιστημονική πρόβλεψη δεν είναι η περιγραφή ενός συγκεκριμένου μελλοντικού γεγονότος, αλλά μιας κατάστασης που υλοποιεί έναν φυσικό νόμο. Μια επιστημονική πρόβλεψη είναι κάτι ανάλογο με την περιγραφή των συντεταγμένων ενός σημείου στο γράφημα μιας μαθηματικής συνάρτησης. Η συνάρτηση χαρακτηρίζει απόλυτα τη διαδρομή του γραφήματος και τη θέση κάθε σημείου του στο πλαίσιο των συντεταγμένων. Η συγγένεια της επιστημονικής πρόβλεψης με την περιγραφή των συντεταγμένων ενός σημείου στο γράφημα μιας μαθηματικής συνάρτησης γίνεται εμφανής αν λάβουμε υπόψη ότι μια επιστημονική πρόβλεψη μπορεί να περιγράψει και μια κατάσταση που, από την πραγματική σκοπιά μας, βρίσκεται «στο παρελθόν», π.χ. τη θέση των ουρανίων σωμάτων πριν από αιώνες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στην περιγραφή ενός φυσικού νόμου ο χρόνος είναι μόνο μια παράμετρος – και αυτό ανεξάρτητα από το αν η περιγραφή του νόμου έχει τη

μορφή μιας μαθηματικής συνάρτησης όπως είναι η περίπτωση των νόμων της φυσικής ή είναι πιο γενική, όπως η περιγραφή της διαχρονικής εξελικτικής πορείας ενός βιολογικού τύπου, π.χ. του κρανίου των ανθρωπιδών. Με άλλα λόγια, μια επιστημονική πρόβλεψη δεν είναι στην πραγματικότητα κάτι χρονικό αλλά ένα μέρος μιας αχρονικής «οντότητας», που όμως περιγράφεται ως αισθητό και εμπειρικά προσβάσιμο γεγονός της καθημερινής μας πραγματικότητας, πολλές φορές με τη διαμεσολάβηση μιας τεχνικής κατασκευής που ονομάζουμε «πείραμα», «προσομοίωση» ή «μοντέλο». Αυτό έχει συνέπεια ότι η περιγραφή των παρατηρήσιμων γεγονότων που «επιβεβαιώνουν» τις θεωρητικές και ιδανικές καταστάσεις ενός φυσικού νόμου δεν ταυτίζονται με τις περιγραφές των θεωρητικών καταστάσεων αλλά πάντοτε αποκλίνουν λιγότερο ή περισσότερο απ' αυτές, ανάλογα με τις συνθήκες. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος για τον οποίο οι τιμές των πειραματικών μετρήσεων έχουν πάντοτε ένα στατιστικό εύρος γύρω από μια μέση τιμή.

Κείμενο 2

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα της συνέντευξης που παραχώρησαν στον Σάκη Ιωαννίδη οι καθηγητές Αστροφυσικής του Πανεπιστημίου της Αριζόνα, Δημήτρης Ψάλτης και Φερνάντο Εζέλ, λίγες ώρες πριν αποκαλυφθεί η πρώτη φωτογραφία της μαύρης τρύπας («Τοξότης Α») στην καρδιά του γαλαξία μας. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Καθημερινή στις 16/5/2022.

Πώς νιώσατε όταν είδατε τις πρώτες εικόνες της μαύρης τρύπας, του Τοξότη Α, του γαλαξία μας; Δέος; Φόβος;

Αυτή τη φορά ήταν περισσότερο ανακούφιση. Υπήρχε πάντα η περίπτωση η φωτογραφία του M87 να ήταν απλά μια σύμπτωση. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να δημιουργήσει η φύση δαχτυλίδια στον ουρανό που να μην έχουν καμία σχέση με τη σκιά μιας μαύρης τρύπας. Και βρέθηκαν κάποιοι, όχι πολλοί, στην επιστημονική κοινότητα που είπαν ότι δεν πιστεύουν τίποτα αν δεν το επαληθεύσουμε. Αν η δική μας μαύρη τρύπα έμοιαζε πολύ διαφορετική, τότε θα είχαμε μεγάλο πρόβλημα να εξηγήσουμε τι βλέπουμε. Ευτυχώς, δεν χρειάστηκε.

Γνωρίζαμε ήδη το μέγεθος (τη μάζα) της μαύρης τρύπας στο κέντρο του γαλαξία μας από μελέτες δύο δεκαετιών των τροχιών που διαγράφουν κάποια αστέρια σε πολύ μικρή απόσταση από τη μαύρη τρύπα. Με βάση αυτή τη γνώση και χρησιμοποιώντας τη θεωρία της Γενικής Σχετικότητας περιμέναμε ότι το μέγεθος της σκιάς της μαύρης τρύπας θα ήταν περίπου 50 εκατομμυριοστά του δευτερολέπτου της μοίρας. Ήταν σαν να προσπαθούμε να πάρουμε τη φωτογραφία ενός ντόνατ ή ενός CD αν βρίσκεται στην επιφάνεια της Σελήνης. Με μεγάλη ανακούφιση και έκπληξη βρήκαμε αυτό ακριβώς. [...]

Τι είναι αυτό που σας συναρπάζει στη μελέτη των μελανών οπών;

Το γεγονός ότι ξεκίνησαν ως κατασκευάσματα μιας θεωρίας, κατασκευάσματα του μυαλού. Πολλά άλλα κοσμικά φαινόμενα, πρώτα τα παρατηρήσαμε και μετά προσπαθήσαμε να τα εξηγήσουμε, όπως τον ήλιο, τους πλανήτες, τους γαλαξίες κτλ. Με τις μαύρες τρύπες ήταν το αντίθετο. Η θεωρία τις προέβλεψε αλλά ήταν τόσο περίεργες που ακόμη και ο ίδιος ο Αϊνστάιν δεν πίστευε ότι υπάρχουν. Κι όμως, όχι μόνο υπάρχουν αλλά με το ΕΗΤ¹ μπορούμε και να τις απεικονίζουμε. [...]

Τι μας δείχνουν αυτά τα μυστηριώδη φαινόμενα του σύμπαντος; Υπάρχει κάποιο μάθημα για την ανθρωπότητα;

Νομίζω ότι το σημαντικότερο μάθημα δεν έχει να κάνει με την αστρονομία αλλά με τα γεγονότα στη Γη μας. Αυτό που σας περιέγραψα παραπάνω επαληθεύει, κατά τη γνώμη μου, πως η επιστήμη έχει εξελιχθεί τόσο που μπορεί να μας δώσει όχι μόνο υλικά οφέλη, όπως επικοινωνίες, μέσα μεταφοράς κ.ά., αλλά και απαντήσεις σε πολύ σημαντικά ερωτήματα. Ως ανθρωπότητα είμαστε σε ένα στάδιο που αν δεν ακούσουμε την επιστήμη θα καταστρέψουμε τον πλανήτη μας. Η πανδημία, επίσης, μας έδειξε και πάλι πως η επιστήμη μας βοηθάει να ξεπεράσουμε δύσκολες στιγμές. Εύχομαι το γεγονός ότι ένα τέτοιο κατασκεύασμα του μυαλού, σαν τις μαύρες τρύπες, κατέληξε να είναι πραγματικότητα, να παρακινήσει όλους να δείξουν εμπιστοσύνη στην επιστήμη για το μέλλον.

Κείμενο 3

Είναι που με φαρμάκωσε η γνώση

Το ποίημα του Γιάννη Υφαντή (1949 -) είναι δημοσιευμένο στη συλλογή «Ο καθρέφτης του Πρωτέα», εκδόσεις Δελφίνι, 1995.

Αν είναι που αυτή η γη κατάντησε
μια απομακρυσμένη σκοτεινή επαρχία·
αν είναι που αυτός ο κόσμος έγινε απόκοσμος
αν είναι που αυτή η ζωή έγιν' υπόνοια ζωής
τούτο το φως υπόνοια φωτός τούτος ο χρόνος
ένα λησμονημένο παρελθόν
είναι που με φαρμάκωσε η γνώση.

Η γνώση ήταν γλυκιά στο στόμα και πικρή στα σπλάχνα η γνώση κάποτε
μου γλύκαινε τη ματαιοδοξία η γνώση τώρα
δεν επιτρέπει να γευτώ ούτε μια ψευδαίσθηση.

¹ Διεθνής επιστημονική κοινοπραξία Event Horizon Telescope (EHT).

Η γνώση ερήμωσε τη γνώση· πια δεν έχω
πού ν' ακουμπήσω το κεφάλι μου. Και σκέφτομαι
το Λάζαρο που όπως λένε τίποτε δεν θέλησε να πει
παρά μονάχα στις φασκιές του τάφου ακόμα τυλιγμένος ζήτησε νερό
για να ξεπλύνει τα φαρμακωμένα σπλάχνα του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Με ποιους τρόπους επιχειρεί ο συντάκτης του Κειμένου 1 να διασαφηνίσει τις έννοιες της «προφητείας» και της «επιστημονικής πρόβλεψης»; Η απάντησή σας να τεκμηριωθεί και με σχετικά χωρία (μονάδες 8) Ποιον θεωρείς περισσότερο αποτελεσματικό και γιατί; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Η συνέντευξη, η οποία παρουσιάζεται στο Κείμενο 2 ολοκληρώνεται με τη φράση: «*Εύχομαι το γεγονός ότι ένα τέτοιο κατασκεύασμα του μυαλού, σαν τις μαύρες τρύπες, κατέληξε να είναι πραγματικότητα, να παρακινήσει όλους να δείξουν εμπιστοσύνη στην επιστήμη για το μέλλον*». Να σχολιάσεις τη θέση της στη δομή του Κειμένου και το νόημά της σε σχέση με το κειμενικό είδος. Η επιλογή της προτρεπτικής υποτακτικής και του πρώτου ρηματικού προσώπου εξυπηρετούν τον επικοινωνιακό στόχο;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με ποιο ύφος λόγου επιλέγεται να διατυπωθούν τα νοήματα στα Κείμενα 1 και 2; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου επιλέγοντας δύο γλωσσικές αναφορές, για κάθε Κείμενο (μονάδες 6). Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα των γλωσσικών επιλογών σε σχέση με το κειμενικό είδος (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς αντιλαμβάνεται τη γνώση για ποιητικό υποκείμενο; Η απάντησή σου ας τεκμηριωθεί με τρία στοιχεία του ποιήματος. Σε ποιον βαθμό ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι προσωπικές σου στάσεις με τις αντίστοιχες του ποιητικού υποκειμένου; Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Δουλειά από την παραλία: μια νέα τάση]**

Απόσπασμα (διασκευασμένο) από το άρθρο της Μαρίας Αθανασίου «Δουλειά από την παραλία: Η νέα τάση του workation κάνει τα πρώτα της βήματα στην Ελλάδα». Δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό «Κ» της εφημερίδας «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 22.06.2022: <https://www.kathimerini.gr/k/k-magazine/>

Μία στις τέσσερις θέσεις εργασίας στη Βόρεια Αμερική έως το τέλος του 2022 θα είναι εξ αποστάσεως (remote working). Ως κύριο πλεονέκτημά της το 32% των εργαζομένων αναδεικνύουν τη δυνατότητα του ευέλικτου ωραρίου και ένα 25% ότι μπορούν να δουλεύουν από όποιο χώρο επιλέξουν. Και μπορεί εν μέσω πανδημίας αυτός ο χώρος να ήταν το τραπέζι της κουζίνας, η κρεβατοκάμαρα, το μπαλκόνι, άντε και το εξοχικό, όσο όμως η τάση αυτή εδραιώνεται ως νέα εργασιακή συνθήκη, οι επιλογές διευρύνονται. Πρακτικά, το γραφείο μας μπορεί να είναι όλη η Γη – αρκεί να έχει γρήγορο ίντερνετ.

Η τελευταία ανερχόμενη τάση λέγεται workation (work-εργασία και vacation-διακοπές). Και, παρότι πολλοί από εμάς έχουμε συνηθίσει να ελέγχουμε τα μηνύματά μας ή να δεχόμαστε στη διάρκεια των διακοπών τηλεφωνήματα για μικροεκκρεμότητες, όχι, δεν είμαστε βετεράνοι του workation. Ουσιαστικά, ο εργαζόμενος συνδυάζει εργασία και διακοπές, χωρίς πρακτικά να είναι σε άδεια από τη δουλειά, απλώς μεταφέρει το γραφείο του σε ένα μέρος της υφήλιου που ενδιαφέρεται να ανακαλύψει τις ώρες που είναι εκτός δουλειάς. Πρακτικά, είναι συνεπής στις εργασιακές του υποχρεώσεις, ενώ στον ελεύθερο χρόνο του μπορεί να ζήσει σαν ντόπιος ή να περιηγηθεί ως τουρίστας. Το πρόγραμμά του μπορεί να περιλαμβάνει ξεναγήσεις αρχαιολογικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος, οργανωμένες γευσιγνωσίες/ οινογνωσίες ή αυθόρμητες εξόδους για φαγητό, ποτό, διασκέδαση, αθλητικές δραστηριότητες ή προγράμματα ευεξίας, περιπετειώδεις εξορμήσεις στη φύση ή ένα απλό κολύμπι στην κοντινότερη ακτή, σκι ή ψάρεμα.

Όλα αυτά θυμίζουν τη συνθήκη του «ψηφιακού νομάδα», διαφέρουν, ωστόσο, ως προς την ευελιξία και τη διάρκεια της παραμονής, καθώς συνήθως διαρκεί λίγες εβδομάδες και δεν απαιτεί γραφειοκρατικές διαδικασίες, όπως εργασιακή βίζα ή μόνιμη μετακίνηση από την έδρα του εργοδότη. Η εμπειρία δείχνει ότι οι ψηφιακοί νομάδες είναι συνήθως εργαζόμενοι νεότεροι σε ηλικία, που υιοθετούν μια διαφορετική από την παραδοσιακή εργασιακή κουλτούρα, που περιλαμβάνει τηλεργασία και μετακίνηση σε διαφορετικά μήκη και πλάτη του πλανήτη και οι οποίοι, στη συντριπτική τους πλειονότητα, εργάζονται στον

τεχνολογικό τομέα. Το workation έχει ενσωματώσει αυτά τα στοιχεία, αλλά συχνότερα το επιλέγουν άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας, που μπορεί να προέρχονται από τον τεχνολογικό τομέα, αλλά και από πιο παραδοσιακά επαγγέλματα τα οποία προχώρησαν σε ψηφιακό μετασχηματισμό και έχουν υιοθετήσει ένα υβριδικό εργασιακό μοντέλο.

Κείμενο 2

[Το προπατορικό αμάρτημα και οι διακοπές]

Απόσπασμα από κείμενο με τον παραπάνω υπότιτλο και τίτλο «Οι χαμένοι παράδεισοι» του Νίκου Δήμου, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» (6.8.2006) και αντλήθηκε από το ιστολόγιο του συγγραφέα στις 3.7.2022: http://www.ndimou.gr/doncat/2006/08/blog-post_07.html.

Όταν οι Πρωτόπλαστοι εξωπετάχθηκαν από τον Παράδεισο, τους έμεινε η νοσταλγία. Για την παρθένα φύση, τα κρύα νερά, την ανεμελιά και την... τεμπελιά.

Το πρώτο κακό που τους βρήκε, μετά την έξοδο, ήταν η εργασία. Άρχισαν να μοχθούν, να ιδρώνουν («εν τω ιδρώτι του προσώπου σου...»), να καταπονούνται: είτε για τον άρτο, είτε για την Μερτσέντες. Γενικά, η έκπτωση από την Παραδείσια ευτυχία έφερε τη δουλειά (από τη «δουλεία» κατάγεται η λέξη) και η νοσταλγία του Παραδείσου οξύνθηκε.

Μέχρι που κάποιος ανακάλυψε τις διακοπές.

Οι διακοπές λειτουργούν ως υποκατάστατο του Παραδείσου. Όπως ο καλός Χριστιανός υπομένει τα πάντα μία ζωή, προσδοκώντας να πάει στον Παράδεισο, έτσι κι ο εργαζόμενος ανέχεται την καθημερινή ρουτίνα, τον αυταρχισμό του προϊστάμενου, την πειθαρχία του ωραρίου, την αυθάδεια του πελάτη –προκειμένου κάποτε να πάει διακοπές.

«Ε, δεν θα έρθει ο Αύγουστος;» μονολογεί.

Και μεταθέτει όλες του τις ελπίδες, τις προσδοκίες, τα ανεκπλήρωτα όνειρα, σε αυτό το μικρό διάστημα παραδείσου.

«Παραδείσους» ονομάζουν -όχι τυχαία- και οι τουριστικοί πράκτορες τους ωραιότερους προορισμούς τους.

Αχ εκείνες οι αφίσες του Τουρισμού, τι ζημιά έχουν κάνει! Αμ, τα ταξιδιωτικά ντοκιμαντέρ –από τον Μαυρίκιο, τις Σεϋχέλλες, την Καραϊβική... [...] Βλέπεις τις εντυπωσιακές φωτογραφίες, μαζεύεις φασούλι το φασούλι και πας σε μακρινά νησιά... [...]

Α, ναι, η άλλη μορφή διακοπών, ο πολιτιστικός τουρισμός, υποφέρει από κακοήθη υπερπληθυσμό –αδύνατο πια να δεις τα σημαντικότερα αξιοθέατα του πλανήτη. Μπροστά σου θα είναι πάντα εκατό Ιάπωνες (στους οποίους προστέθηκαν πρόσφατα και διακόσιοι Κινέζοι!).

Και η κλασική μορφή διακοπών, η φυγή και η χαλάρωση, υποφέρει από την παραπλανητική διαφήμιση και το «σύνδρομο του Παραδείσου». Πρωτόπλαστοι δεν θα ξαναγίνουμε... Άπαξ και φάγαμε το «μήλο», μόνο διακοπές.

Ναι, έτσι πληρώνουμε το προπατορικό αμάρτημα. Να σκοτωνόμαστε στην δουλειά, να νοσταλγούμε έναν Παράδεισο, να τον παίρνουμε σε μικρές δόσεις και να μην τον χορταίνουμε ποτέ.

Εφ' ω και πολλοί μένουμε σπίτι μας...

Κείμενο 3

Μετά τον χαρακτηριστικό ήχο

Απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα του Αχιλλέα Κυριακίδη που περιλαμβάνεται στη συλλογή «Τεχνητές αναπνοές και άλλα πεζά της πόλεως [2003-2010]» (εκδ. Πατάκης, Αθήνα, 2016).

Βγαίνει απ' το γραφείο μ' ένα κεφάλι θολωμένο από αριθμούς. Καμιά φορά δεν ξέρει πού πατάει, πού βρίσκεται, ώσπου να πάρει τη στροφή και βγει στον πιο μεγάλο δρόμο, εκεί όπου η αέναη κίνηση τον αιφνιδιάζει κάθε μέρα με βροντώδεις επιθέσεις οικειότητας. Αναγνωρίζει κάθε όχημα που του ακυρώνει την πεζή προτεραιότητα, κάθε κόρνα που τραυματίζει τη συνοχή του βόμβου. Τον ταράζει η σκέψη ότι μπορεί μια μέρα κάποιος αόρατος θεατρώνης ν' ακυρώσει αυτή την παράσταση, να την κατεβάσει για πάντα. Γιατί έτσι. Λίγο αργότερα, κατεβαίνοντας τα σκαλιά για το μετρό, τον τυλίγει η ίδια οσμηρή θαλπωρή, εισβάλλει η ίδια πάντα προκατακλυσμαία κι ανεπαίσθητη μνήμη - «Δεν ξέρω· λέγεται αυτό;» είχε ρωτήσει μια μέρα έναν φίλο του που του ανέπτυσε την ίδια μητρική θεωρία, συνδέοντάς την με χθόνιες ετυμολογίες.

Καθιστός ή, συνηθέστερα, όρθιος, κρατηθείτε από τας χειρολαβάς, κλυδωνίζεται σε κάθε απότομη αλλαγή ρυθμού, ταχύτητας, ορμής του συρμού που ολισθαίνει σισύφεια, προσέχει τη μεταλλική φωνή που αναγγέλλει κάθε στάση επαγγέλλεται την επόμενη, βλέπει τις διαφημίσεις στους σταθμούς μ' ένα βλέμμα που δεν καταγράφει τίποτα, σαν κάμερα-μαϊμού, χωρίς φιλμ, τα πολύχρωμα δολώματα αποτυπώνονται φευγαλέα σε μια σχεδόν υποσυνείδητα αντιπαλίμψηστη¹ διαδικασία που δε διασώζει τίποτα απ' τις προηγούμενες εικόνες, χρώματα και σχήματα, αστραφτερά χαμόγελα και ωραίοι, τεχνητοί

1 αυτή που δεν έχει σβηστεί

άνθρωποι σ' έναν απύθμενο καιάδα² όπου έχουν κατακρημνιστεί χιλιάδες άλλα ερεθίσματα, αισθήσεις και κάμποσα εξίτηλα αισθήματα, δεν τα σκέφτεται όλα αυτά καθώς τον κατακλύζει η δύναμη ότι αυτός ο ίδιος είναι, αυτό το ίδιο του το σώμα είναι που υπερβαίνει τις διαστάσεις του και εμβολίζει ο ίδιος τα έγκατα της πόλης, πορθητής, νιώθει τη μοναξιά του να αίρεται πάνω από τον ίδιο, πάνω απ' αυτούς που εκείνη τη στιγμή μοιράζονται μαζί του λίγα τετραγωνικά κινούμενου χώρου, που μπορεί κι αυτοί να σκέφτονται τα ίδια, καθιστοί, νυσταλέοι, κατάκοποι...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις σε 60 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές από το Κείμενο 2 (δεν εμπεριέχονται στη ζητούμενη έκταση των λέξεων) τι εννοεί ο συγγραφέας με τον συμβολισμό που αποδίδει στις διακοπές σήμερα λέγοντας ότι «λειτουργούν ως υποκατάστατο του Παραδείσου».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

- α.** Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 η συγγραφέας αξιοποιεί τον τρόπο οργάνωσης της σύγκρισης/ αντίθεσης και της αναλογίας. Να εξηγήσεις με συντομία πώς το επιχειρεί συνδυαστικά. (μονάδες 6)
- β.** Να εξηγήσεις γιατί, κατά τη γνώμη σου, στο Κείμενο 1, στην πρώτη παράγραφο, η συγγραφέας επιλέγει να ξεκινήσει με παράθεση στατιστικών στοιχείων. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 2 χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της προφορικότητας. Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές (λεξιλόγιο, σύνταξη, σημεία στίξης κ.ά.) που επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις την επιλογή του συγγραφέα να συντάξει ένα κείμενο που έχει το στοιχείο αυτό (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη ζωή ενός αστού, όπως αυτού που πρωταγωνιστεί στην αφήγηση, αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες του Κειμένου 3 και να εκφράσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του αποσπάσματος (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

2 Κυριολεκτικά είναι το βήραθρο στην Αρχαία Σπάρτη, όπου οι Σπαρτιάτες έριχναν αιχμαλώτους, κακούργους, μεταφορικά η λέξη χρησιμοποιείται, για να δηλώσει την απόρριψη από το κοινωνικό σύνολο.

Κείμενο 1**Αφροδίτη της Μήλου ή Δεσποινίδα της Αβινιόν;**

Το παρακάτω κείμενο είναι αποσπάσματα από το βιβλίο με δοκίμια του Ανδρέα Ιωάννου Κασσέτα «Και της προτείνει μία βόλτα», εκδόσεις Πατάκη, 2000.

Για τους εικαστικούς καλλιτέχνες του εικοστού αιώνα, η έννοια *Αισθητική* δεν είναι ιδιαίτερα αποσαφηνισμένη και παραπέμπει σε ποικίλα σημαινόμενα. Για ορισμένους, σχετίζεται με την έννοια μιας *ισορροπίας* χρωμάτων και μορφών, για άλλους με την έννοια της *συμμετρίας*, όπως και με εκείνη της *ασυμμετρίας*. Η αναζήτηση κάποιων κανόνων βρίσκεται μέσα στον γενικό προβληματισμό, οι καινούριοι όμως δρόμοι διανοίγονται με την ανατροπή των κανόνων, όπως συνέβη με τις Δεσποινίδες της Αβινιόν του Πάμπλο Πικάσο το 1907, πίνακα στον οποίο «η ασυμμετρία σε κοιτάζει στα μάτια με σκοπό να σε πείσει ότι εμπεριέχει ομορφιά». Η προοπτική είναι επίπεδη, τα σώματα σχεδιασμένα με οξείες γωνίες, τα γυναικεία πρόσωπα θυμίζουν μάσκες, ενώ τα δύο μάτια της μιας από τις δεσποινίδες είναι ζωγραφισμένα έτσι ώστε να παραβιάζεται εμφανώς η συμβατικά αναμενόμενη συμμετρία. Το έργο χαστουκίζει το βλέμμα μας και προκαλεί τις κυρίαρχες αντιλήψεις μας πάνω στην Αισθητική. Φαίνεται ότι το πανάρχαιο ερώτημα «*υπάρχει, άραγε, κάποια Γραμματική της Ομορφιάς;*» θα ξανάρχεται πάντα.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τους φυσικούς. Η αισθητική εμπειρία επέβαλε γραμμές πλεύσεως σε πολλούς από τους ερευνητές στην ιστορία της Επιστήμης, αλλά και πολλές από τις νέες ανακαλύψεις συνδέθηκαν με την αμφισβήτηση κάποιων κανόνων της κυρίαρχης αισθητικής. [...]

Ο Ανρύ Πουανκαρέ περιγράφει την ενδοσκόπηση των μαθηματικών ως μία ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση στο ζήτημα της Αισθητικής, θεωρώντας ότι μαθηματικός χρησιμοποιεί τη διαίσθηση για να φιλτράρει τα δεδομένα, αφήνοντας να περάσει μόνο αυτό που είναι αρμονικό και όμορφο. Στη θεώρηση αυτή βασίζεται και η πεποίθηση ορισμένων ερευνητών σύμφωνα με την οποία «*ισχύει αυτό, διότι αυτό είναι όμορφο*».

Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν εστίασε το βλέμμα της δικής του Σκέψης στις ασυμμετρίες που εμφάνιζε η μαθηματική διατύπωση της Ηλεκτρομαγνητικής Θεωρίας, οι οποίες, κατ' αυτόν, δεν θα έπρεπε να είναι έμφυτες στα φαινόμενα. Ο Αϊνστάιν, όπως και ο Πουανκαρέ, ονειροπολούσε πάνω στην ομορφιά του Σύμπαντος και είχε ενστερνιστεί την ιδέα *πως το μεγάλο μυστήριο του Σύμπαντος είναι το ότι είναι κατανοησίμο*. Οι αισθητικές εμπειρίες των

αυτών μεγάλων στοχαστών λειτούργησαν ως καταλύτες κατά τις νοησιακές διεργασίες που οδήγησαν νεότερους ερευνητές σε ορισμένες από τις μεγάλες επιστημονικές ανακαλύψεις. Το εάν η Πραγματικότητα μοιάζει με την Αφροδίτη της Μήλου ή με μία από τις Δεσποινίδες της Αβινιόν αποτέλεσε ερώτημα που δίχασε τους φυσικούς του αιώνα.

Κείμενο 2

Περί ασχήμιας στην τέχνη

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα δοκιμίου της Παρασκευής Κοψιδά-Βρεττού, δημοσιευμένο στις 22/3/2020 στον ενημερωτικό ιστοχώρο *diastixo.gr*.

Δεν είναι, ωστόσο, εύκολο να απαντηθούν τα ζητήματα που προκύπτουν από τον προσδιορισμό του ωραίου και του άσχημου στη ζωή και στην τέχνη. Ο καθένας μας, απλά και καθημερινά μιλώντας, μπορεί να προσδιορίσει, εντελώς αβασάνιστα και αυθόρμητα, το όμορφο και το άσχημο σε αντικείμενα, πρόσωπα, ανθρώπινα σώματα, έργα τέχνης κι ακόμα σε ζώα, λουλούδια, φυτά, τοπία κ.λπ. Και για τα ίδια ακριβώς πράγματα μπορεί να διατυπωθούν τόσο πολλές και διαφορετικές και αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις! Η αιτιολογία ή πολύ περισσότερο η τεκμηρίωση των διαφορετικών θεωρήσεων από τον καθένα είναι ένα δυσχερέστατο εγχείρημα. Το μόνο στο οποίο ο καθείς εμμένει είναι το αλάθητο της κρίσης του. Ας θυμηθούμε τη χαρακτηριστική αναφορά του Βολταίρου: «Ζητήστε από έναν βάτραχο να σας μιλήσει για την ομορφιά που αυτός αντικρίζει. Θα σας πει ότι αυτή αντικατοπτρίζεται στη βατραχίνα του, μέσα στα δυο ολοστρόγγυλα, προεξέχοντα μάτια της, το μικρό της κεφάλι, τον επίπεδο λαιμό της». Μέσα στο αυθεντικό περιβάλλον των εμπειριών ενός βατράχου, η βατραχίνα του είναι λοιπόν η κατεξοχήν εκπρόσωπος της ομορφιάς του κόσμου του. [...]

Ας θεωρήσουμε ότι το περιβάλλον των αισθητών πραγμάτων είναι εκείνο που προσδιορίζει και μορφοποιεί τις αισθητικές μας αντιλήψεις, την κρίση και τις προτιμήσεις μας. Σύνθεση πολλαπλών όμορφων και άσχημων πραγμάτων, οργανικών και ανόργανων, η ίδια η φύση με τον μακρόκοσμο και τον μικρόκοσμό της, είναι το πεδίο μέσα στο οποίο ο άνθρωπος διδάσκεται ή μυείται στην αντίληψη της ομορφιάς και της ασχήμιας. Αλλά δεν επαναπαύεται σε μian ανενεργό, παθητική σχέση με το παιχνίδι των αντιθέσεων όμορφο-άσχημο. Αισθάνεται την ανάγκη –και την υλοποιεί– να αναδιατάξει τον κόσμο του και να τον μεταμορφώσει σε ένα σύνθεμα που θα εικονίζει το ωραίο. Όχι μόνον οι αισθήσεις ή οι δεξιότητες, αλλά και μια μακρά νοητική διαδικασία οδήγησαν τον άνθρωπο σταδιακά μέσα στους αιώνες να οραματίζεται και να πραγματώνει μέσω της τέχνης το ωραίο, παρεμβαίνοντας στο ατελές ή στο άσχημο που υπάρχει γύρω του. Κι ενώ το περιβάλλον ως

ιστορική οντότητα μεταβάλλεται μέσα στον χρόνο, διαμορφώνοντας αντίστοιχες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες –στις οποίες εντάσσονται και οι διαρκείς μεταμορφώσεις της τέχνης ως πολιτισμικού φαινομένου–, εντούτοις φαίνεται ότι η ίδια η κυτταρική δομή της τέχνης, η τελεολογία¹ της είναι η αναζήτηση και η υλοποίηση του ωραίου: από τα πρώτα αδέξια σχεδιάσματα του πρωτόγονου ανθρώπου μέχρι την επεξεργασμένη αισθητική του κλασικού και αναγεννησιακού δημιουργού.

Κείμενο 3

Ένα διαμέρισμα στο Παρίσι

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Γκιγιόμ Μισό (1974 -), σε μετάφραση Γιώργου Ξενάριου, εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2020. Η ηρωίδα, Μάντλιν Γκριν, είναι Αγγλίδα αστυνομικός η οποία θα έπρεπε για ένα διάστημα να ζήσει στο Παρίσι.

Μόλις η πόρτα έκλεισε πίσω της, η Μάντλιν βρέθηκε σ' ένα καταφύγιο έξω από την επικράτεια του χρόνου. Στην αρχή την εντυπωσίασαν τα λουλούδια -αγιόκλημα, μπαμπού, γιασεμιά και μανόλιες- και αμέσως μετά οι θάμνοι και τα μικρά δεντράκια -μεξικάνικες πορτοκαλιές, γιαπωνέζικες ανδρομέδες και μπουτλίες²- που είχαν μεταμορφώσει το τοπίο σε εξοχή, κάτι τελείως διαφορετικό από το σκληρό τοπίο της πόλης. Περπατώντας στο λιθόστρωτο στη συνέχεια, είδε τις μεζονέτες. Ήταν τέσσερις διώροφες μονοκατοικίες, με κήπο ολόγυρα, που οι προσόψεις τους χάνονταν μες στον κισσό και στις πασιφλόρες.

Το τελευταίο σπίτι στο αδιέξοδο δρομάκι ήταν εκείνο που είχε νοικιάσει και δεν είχε καμία σχέση με τα υπόλοιπα. Απ' έξω έμοιαζε με τιμεντένιο κουτί που οι τοίχοι του, χτισμένοι με κόκκινα και μαύρα τούβλα, είχαν σχέδιο σκακιέρας. Η Μάντλιν σχημάτισε έναν άλλον κωδικό στο κουδούνι για να ανοίξει τη μεγάλη, βαριά, ατσάλινη πόρτα, που από πάνω είχε μία επιγραφή με σιδερένια σκαλιστά γράμματα: «Cursum Perficio³»

Με το που μπήκε μέσα, ένωσε κάτι μαγικό, έναν κεραυνοβόλο έρωτα. Ένα θάμβος πλημμύρισε την καρδιά της. Πώς γινόταν να νιώθει σαν στο σπίτι της; Πού οφειλόταν αυτή η ακαθόριστη αίσθηση αρμονίας; Στη διάταξη των επίπλων στον χώρο; Στο φως του ήλιου που, μπαίνοντας στο σπίτι, σκορπούσε παντού τις αντανακλάσεις του; Στην αντίθεση με το χάος που επικρατούσε έξω;

¹ Ο σκοπός της

² Ημιαιθαλής θάμνος γρήγορου ρυθμού ανάπτυξης.

³ Εδώ τελειώνει ο δρόμος μου.

Η Μάντλιν πάντα αγαπούσε τους εσωτερικούς χώρους. Για μεγάλο διάστημα μάλιστα οι χώροι αυτοί ήταν μέρος της δουλειάς της, έπρεπε να τους δώσει φωνή, να τους κάνει να μιλήσουν, να αποκαλύψουν το έγκλημα...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη το κειμενικό είδος να εντοπίσετε δύο από τους τρόπους με τους οποίους επιδιώκεται η προσέγγιση της έννοιας της αισθητικής στην 1η παράγραφο του Κειμένου 2. (μονάδες 10) Θεωρείς ότι επιτυγχάνεται ο επικοινωνιακός στόχος και γιατί; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στοιχεία του δομικού ρόλου ενός τίτλου είναι η προαναγγελία του περιεχομένου του κειμένου που ακολουθεί και η ανάπτυξη του ενδιαφέροντος του αναγνώστη. Σχολιάζοντας στοιχεία της μορφής και του περιεχομένου του τίτλου του Κειμένου 1 να αναφερθείτε στην αποτελεσματικότητά του σε σχέση με τον δομικό του ρόλο.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Με ποιο ύφος λόγου επιλέγεται να διατυπωθούν τα νοήματα στο Κείμενο 1; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου επιλέγοντας τρεις γλωσσικές αναφορές (μονάδες 6). Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα των υφολογικών επιλογών σε σχέση με το κειμενικό είδος (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι σημαίνει το σπίτι για την ηρωίδα του Κειμένου; Να περιγράψεις πώς αναδεικνύεται αυτή η σημασία με τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η δική σου στάση απέναντι σε όσα αισθάνεται η ηρωίδα;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ο αποκλεισμός της φαντασίας**

Απόσπασμα από το ομότιτλο άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη που δημοσιεύτηκε στις 22.01.2012 στην εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»: <https://www.kathimerini.gr/opinion/728647/o-apokleismos-tis-fantasias/> (ανάκτηση: 10.07.2022).

Δύο βίντεο τα οποία κυκλοφορούν τελευταία στο Διαδίκτυο από παλαιότερες ομιλίες του Βρετανού συγγραφέα και συμβούλου εκπαίδευσης σερ Κεν Ρόμπινσον σε συναντήσεις της TEDxAcademy εικονογραφούν, με εξαιρετικά ζωντανό, πραγματικά αξιομνημόνευτο τρόπο, το πνεύμα των καιρών μπροστά στο παγκόσμιο αδιέξοδο.

Ο Ρόμπινσον ξεκινάει από την εκπαίδευση, βασικό πυλώνα του ανθρώπινου εποικοδομήματος, «γιατί μας πηγαίνει σ' αυτό που δεν γνωρίζουμε» και καταλήγει στον πυρήνα της σημερινής οικονομικής και πολιτισμικής κρίσης. Το σχολείο, ισχυρίζεται, σκοτώνει τη δημιουργικότητα, δηλαδή, την ικανότητα να έχει κανείς πρωτότυπες ιδέες, γιατί δεν επιτρέπει τα λάθη και γιατί ιεραρχεί τα μαθήματα με βάση συγκεκριμένη αντίληψη για τη χρησιμότητά τους στην επαγγελματική ζωή. Απομονώνει το παιδί από τα ταλέντα του, ποδοπατεί το δώρο της φαντασίας. Αναγνωρίζει μόνο δύο είδη ευφυΐας, τη γλωσσική και τη λογικο-μαθηματική, περιθωριοποιώντας τα υπόλοιπα (κιναισθητική, μουσική, οπτική, διαπροσωπική κ.ά.). Και μόνο ένα δρόμο επιτυχίας, μέσα από τη βαθμοθηρία, τη χρηματολατρία, τη φιλαυτία, τον ανταγωνισμό, τον ατομισμό, τη χρησιμοθηρία. Ο Ρόμπινσον διαβλέπει την αρχή του τέλους του σημερινού μαζικού, ταχύρρυθμου, βιομηχανοποιημένου εκπαιδευτικού μοντέλου, που έχει οδηγήσει σε σοβαρότατη κρίση ανθρωπίνων πόρων, όπως την χαρακτηρίζει. Σε 30 χρόνια (έρευνα της UNESCO), θα είναι εντυπωσιακά περισσότεροι οι απόφοιτοι πανεπιστημίου, λέει. Μοιάζει με επίτευγμα, αλλά είναι στρέβλωση. Ο ακαδημαϊκός πληθωρισμός απαξιώνει τον σχολικό μόχθο. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια μακρά διαδικασία εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Όμως, το πανεπιστημιακό πτυχίο σήμερα δεν έχει την ίδια αξία με 30 χρόνια πριν και σε λίγο, το μεταπτυχιακό δεν θα έχει την αξία που έχει σήμερα.

Όλο το σύστημα είναι δομημένο λάθος, είτε. Φαίνεται καθαρά στον τομέα της οικολογίας. Το σχολείο έχει σμιλέψει τα μυαλά μας με τον τρόπο που σμιλεύουμε τη γη: για μια συγκεκριμένη χρήση. Δεν πρόκειται να μας χρησιμεύσει στο μέλλον! Θα πρέπει να αναθεωρήσουμε όσα γνωρίζουμε για τις ανθρώπινες δυνατότητες. Να ξεθάψουμε

θαμμένες ικανότητες, να αξιοποιήσουμε ταλέντα. Να ξεφύγουμε από την τυραννία της κοινής λογικής, από την πεπατημένη των δεδομένων καταστάσεων. Να ξανασκεφτούμε το πώς εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας. Ο κόσμος μας οδηγείται σε τέλμα.

Ο Ρόμπινσον έκλεισε την ομιλία του με την παρακάτω ρήση του Αβραάμ Λίνκολν (Δεκέμβριος 1862): «Τα δόγματα του ήρεμου παρελθόντος είναι ανεπαρκή για το καταγιστικό παρόν. Οι περιστάσεις είναι φορτωμένες με μεγάλες δυσκολίες, πρέπει να αρθούμε στο ύψος τους. Δεν έχουμε ξαναζήσει τέτοιες καταστάσεις, γι' αυτό θα πρέπει να σκεφτούμε με νέο τρόπο, να δράσουμε με νέο τρόπο, πρέπει να απελευθερώσουμε πρώτα τον εαυτό μας (από τις παλιές ιδέες) και στη συνέχεια να σώσουμε τη χώρα μας». [...]

Κείμενο 2

Το σχολείο έχει εξελιχθεί σε ένα πάρκινγκ μαθητών

Απόσπασμα από τη συνέντευξη του συγγραφέα Κώστα Ακρίβου στον Γιάννη Πανταζόπουλο στις 04.04.2021: <https://www.lifo.gr/culture/vivlio/kostas-akribos-sholeio-ehai-exelitheise-se-ena-parkingk-mathiton?>

— Ως φιλόλογος σε δημόσια σχολεία της Ελλάδας για τριάντα τέσσερα χρόνια, πώς κρίνετε το επίπεδο των μαθητών στο πεδίο των ιστορικών γνώσεων;

[...] Δυστυχώς, έχουμε παραμείνει αρκετά χρόνια πίσω, με αποτέλεσμα κανένα παιδί να μη βρίσκει τίποτα το ελκυστικό και το δημιουργικό στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τόσα χρόνια αντιλαμβάνομαι ότι απουσιάζει πλήρως ό,τι είναι ικανό και πρόσφορο να κερδίσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Τα τελευταία χρόνια δίδασκα παιδιά της Α' Γυμνασίου, αν και τις περισσότερες φορές έκανα μάθημα σε τάξεις του Λυκείου, και συνειδητοποίησα ότι μπροστά μου είχα έναν διαφορετικό κόσμο. Τα παιδιά διακατέχονται από ενδιαφέροντα που δεν έχουν καμία σχέση με αυτά που τους προσφέρει το σχολείο. [...]

Θλίβομαι, επειδή η διδασκαλία έχει αποπροσανατολιστεί από τον κεντρικό πυρήνα της και εξαιτίας της αποστήθισης ή της παπαγαλίας έχει οδηγηθεί σε εσφαλμένες κατευθύνσεις. Ποτέ δεν καταφέραμε να στείλουμε τα παιδιά μας στο βιβλιοπωλείο.

— Ποιος είναι η μεγάλη ασθένεια της παιδείας στην Ελλάδα;

Η γενικότερη αδιαφορία που επικρατεί είτε στο σχολείο είτε στους κόλπους της ελληνικής οικογένειας. Λυπάμαι, αλλά το σχολείο έχει εξελιχθεί σε πάρκινγκ μαθητών.

— Έχει αξία το επάγγελμα του δασκάλου σήμερα, σε μια περίοδο κυριαρχίας του διαδικτύου και της τεχνολογικής επανάστασης;

Όταν καταργηθεί ο δάσκαλος, αυτόματα θα καταργηθεί και η κοινωνία μας. Επίσης, δεν θεωρώ ότι η διδασκαλία είναι επάγγελμα, αλλά λειτουργήμα. Σκοπός του δασκάλου

είναι να οξύνει τον νου των μαθητών, να διευρύνει τους ορίζοντές τους και να τους δώσει να καταλάβουν ότι στη ζωή δεν είναι μόνοι τους. Επομένως, αν ο δάσκαλος αντικατασταθεί από τη μηχανή αναζήτησης της google, χαθήκαμε. Τότε, το «1984»¹ του Τζορτζ Όργουελ θα είναι μια πραγματικότητα.

Κείμενο 3

Νίκος Καζαντζάκης, Αναφορά στον Γκρέκο, στο βιβλίο «Να μαθαίνω γράμματα...», Κώστας Ακριβός, Μεταίχμιο, Αθήνα: 2003.

Μια μέρα που κάναμε Ιερά Ιστορία φτάσαμε στον Ησαύ που πούλησε στον Ιακώβ τα πρωτοτόκια του για ένα πιάτο φακή. Το μεσημέρι, γυρίζοντας σπίτι, ρώτησα τον πατέρα μου τι θα πει πρωτοτόκια. Έβηξε, έξυσε το κεφάλι.

- Πήγαινε να φωνάξεις το θείο σου το Νικολάκη.

Είχε βγάλει το Δημοτικό ο θείος μου αυτός, ήταν ο πιο γραμματισμένος της οικογένειας, αδερφός της μητέρας μου. Κοντορεβιθούλης, φαλακρός, με μεγάλα αυτιά φοβισμένα, με τεράστια χέρια, όλο τρίχες.

- Έλα εδώ, του 'πε ο πατέρας μου ως τον είδε, του λόγου σου που σπούδασες, εξήγα! Έσκυψαν κι οι δυο τους απάνω στο βιβλίο, έκαμαν συμβούλιο.

- Πρωτοτόκια θα πει κυνηγετική στολή, είτε ύστερα από πολλή σκέψη ο πατέρας μου.

Ο θείος μου κούνησε το κεφάλι:

- Θαρρώ θα πει τουφέκι, αντιμίλησε, μα η φωνή του έτρεμε.
- Κυνηγετική στολή, βρουχήθηκε ο πατέρας μου.

Μάζεψε τα φρύδια του, κι ο θείος μου λούφαξε.

Την άλλη μέρα ο δάσκαλος ρωτάει:

- Τι θα πει πρωτοτόκια;

Πετάχτηκα:

- Κυνηγετική στολή!
- Τι ανοησίες είναι αυτές; Ποιος αγράμματος σου τις είπε;
- Ο πατέρας μου!

Ο δάσκαλος ζάρωσε τον φοβόταν κι αυτός τον πατέρα μου, πού να του φέρει αντίρρηση!

- Ναι, είπε κομπιάζοντας, βέβαια, κάποτε, μα πολύ σπάνια, θα πει κυνηγετική στολή· μα εδώ...

¹Βιβλίο του Όργουελ που αναφέρεται σε μια μελλοντική δυστοπική πραγματικότητα στην οποία κυρίαρχο ρόλο έχουν οι μηχανές ως μέσα ελέγχου των ανθρώπων.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις σε 60-70 λέξεις, αξιοποιώντας και στοιχεία του κειμένου, τι εννοεί ο ερωτώμενος στο Κείμενο 2 λέγοντας ότι «δεν θεωρώ ότι η διδασκαλία είναι επάγγελμα, αλλά λειτούργημα».

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα του τίτλου του Κειμένου 1 με κριτήριο τη δομή του (μονάδες 4) και να γράψεις τρία χωρία που δικαιολογούν τη σχέση του τίτλου με το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «αν ο δάσκαλος αντικατασταθεί από τη μηχανή αναζήτησης της google, χαθήκαμε»: Να κάνεις τις απαραίτητες, κατά τη γνώμη σου, αλλαγές, προκειμένου η λειτουργία της γλώσσας στην παραπάνω περίοδο λόγου να είναι κυριολεκτική και όχι μεταφορική (μονάδες 6)

β. Στην προτελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 2) με τις οποίες η συγγραφέας προσπαθεί να προβληματίσει για το αδιέξοδο του σύγχρονου σχολείου και την ανάγκη να γίνουν αλλαγές και να σχολιάσεις πώς προωθείται ο στόχος της με αυτές τις επιλογές (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις την αντίδραση του δασκάλου στο Κείμενο 3 και με ποια εκφραστικά μέσα αυτή αποτυπώνεται; Πιστεύεις ότι το κείμενο μπορεί να είναι επίκαιρο στην εποχή μας; Ανάπτυξε την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**«Οι ασυμβίβαστοι»**

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Οι σκληροί καιροί, εκδόσεις των Φύλων. (Απόσπασμα σε διασκευή).

Ο ασυμβίβαστος είναι μια πραγματικότητα του καιρού μας, γιατί δεν είναι ο ένας, ο μοναδικός και ο μοναχικός, καθώς άλλοτε, είναι πια οι πολλοί και ιδίως αυτοί οι νέοι που έρχονται με κραυγές και συχνά με απειλητικές χειρονομίες να μας επιπλήξουν για όσα έχουμε πράξει, για όσα έχουμε διασώσει και να μας στερήσουν το δικαίωμα της παρουσίας, αν το μπορέσουν.

Όταν μιλούμε για τους ασυμβίβαστους, έχουμε κυριότατα στον νου μας αυτούς τους νέους ανθρώπους. Το ασταμάτητο «όχι» τους. Έγραψα κάπου αλλού, και το πιστεύω πάντα, πως η Ιστορία προχωρεί με το «όχι», δεν προχωρεί με το «ναι». Με το «ναι» αποτελματώνεται. Το «όχι» μπορεί και να έχει ατομική προέλευση, να είναι η εξέγερση ενός προσώπου, μια αυτόβουλη ενέργεια. Το «ναι» σπανιότατα είναι η ολόψυχη και φωτισμένη συγκατάθεση. Στις περισσότερες περιπτώσεις προέρχεται από ραθυμία, ατολμία, αδιαφορία, ή έλλειψη εσωτερικής ανησυχίας. Το «ναι» πληρώνεται —και πλουσιοπάροχα κάποτε. Το «όχι» πληρώνει —και αδρότατα κάποτε.

Και, φυσικά, αυτή τη στιγμή δεν πρόκειται για το «όχι» του αντιρρησία, του αρνητικού τύπου, που είναι απαράγωγος από φυσικού του και πολεμάει κι απαρνιέται τα πάντα για να μπορέσει αυτόνομα να υπάρξει, όπως συχνά συμβαίνει στην ανέλιξη της πνευματικής ζωής, όπου στέρφοι και πικρόχολοι και κακόπιστοι προσπαθούν να πλάσουν ένα ατομικό πεπρωμένο με την αδιάκοπη άρνηση, καθώς τα σκυλιά που γαβγίζουν και γρούζουν, γιατί δεν έχουν άλλο τρόπο να δηλώσουν την ύπαρξή τους. Ο λόγος είναι για το φωτισμένο, συλλογισμένο, σταθερό, αμετακίνητο «όχι», για μια απόφαση ψυχής και πνεύματος.

Η κραυγή των σύγχρονων ασυμβίβαστων, τουλάχιστον των περισσότερων —γιατί καμιά γενίκευση δεν είναι σωστή— είναι μια αυθόρμητη κίνηση, που δεν έχει προφτάσει να συλλογιστεί τον εαυτό της. Και τούτο είναι η αδυναμία της. Τα «άγουρα χρόνια» είναι όλο φλόγα. Άλλωστε, εμείς οι πρεσβύτεροι αυτή τη φλόγα τη θεωρούμε προνόμιο και τη μακαρίζουμε. Και η φλόγα δεν φωτίζει μονάχα: πυρπολεί κιόλας και κατακαίει και μεταμορφώνει σε στάχτη. [...].

Οι ασυμβίβαστοι «ασεβούν» και προς την παράδοση. Την υποβάλλουν σ' εξαντλητική ανάκριση, για να την αναγκάσουν να ομολογήσει την κενότητά της, όπου,

φυσικά, συμβαίνει να είναι κενή. Κι επειδή οι καιροί μας είναι σκληροί, η αντιπαραδοσιακή επιδρομή παίρνει τη μορφή καταιγίδας, που τρομάζει τους απλοϊκούς και εξουθενώνει τους ανυποψίαστους χρησιμοθηρικούς. Αυτή η αντιπαραδοσιακή επιδρομή μοιάζει με διάρρηξη σε καλά ασφαλισμένο χρηματοκιβώτιο. Η επίδραση, επομένως, των ασυμβίβαστων, ακόμη κι όταν δεν είναι φανερή, είναι φυσικό να έχει υποβάλει την παράδοση σε σκληρότατη δοκιμασία.

Κείμενο 2

*Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Μιχάλη Κασσωτάκη *Ο έφηβος και τα προβλήματά του*, εκδ. «Ορόσημο», Αθήνα: 1980.*

[...] Πολλοί είναι ακόμη οι γονείς που δεν ανέχονται την εξέγερση της εφηβείας, τις έντονες αντιδράσεις των μέχρι χθες συνετών, φρόνιμων και υπάκουων παιδιών τους, την επανεμφάνιση κακών συνηθειών, που είχαν για πολύ καιρό ξεχαστεί, την άρνηση συνεργασίας και το πνεύμα εριστικότητας που εμφανίζουν.

Αγνοούν οι γονείς αυτοί ότι τα παιδιά τους στην περίοδο αυτή, επιθυμώντας να αποκτήσουν την αυτονομία τους και να επιβεβαιώσουν την ανεξαρτησία τους, ενεργούν συχνά αντίθετα προς τις πατρικές επιθυμίες και ορέξεις. Και η αντίδραση αυτή είναι τόσο μεγαλύτερη όσο πιο έντονη είναι η επιμονή των γονέων στη συμμόρφωση των παιδιών τους προς το πατρικό μοντέλο τρόπου ζωής. Αν π.χ. αρέσουν στους γονείς τα κοντά μαλλιά και μιλούν συχνά με ειρωνεία για τους «μακρυμάλληδες», εξωθούν με τον τρόπο τους αυτό περισσότερο τον έφηβο γιο να γίνει «μακρυμάλλης» παρά να προτιμήσει τα κοντά μαλλιά. Αν αρέσει στους γονείς η κλασική μουσική ή τα παλιά τραγούδια, ενώ η μοντέρνα μουσική αντιμετωπίζεται με περιφρόνηση, οι προτιμήσεις των παιδιών θα στραφούν μάλλον προς τη μοντέρνα έξαλλη μουσική. Αν υπερτονίζεται στην οικογένεια η αξία της σεμνής ενδυμασίας και αποδίδεται μεγάλη σημασία στην εξωτερική εμφάνιση, οι πιθανότητες να προτιμήσει ο έφηβος το έξαλλο ντύσιμο είναι πάρα πολλές. Αν οι γονείς εκτιμούν ιδιαίτερα την καλή συμπεριφορά και αποδίδουν μεγάλη σημασία στο τυπικό «savoir – vivre», το παιδί, επιδιώκοντας να απαλλαγεί από την πατρική κηδεμονία, μπορεί να κάνει ακριβώς το αντίθετο. Πάμπολλα είναι τα παραδείγματα, τα οποία θα μπορούσε κανείς να αναφέρει σχετικά με αυτή την τάση των εφήβων να δρουν αντίθετα προς τις επιθυμίες των γονέων τους με πρόδηλη συχνά την πρόθεση να τους ερεθίσουν...

Κείμενο 3

ΣΤΑ ΕΙΚΟΣΙ ΤΟΥ...

Βασίλης Βασιλικός, «Τα Ποιήματα», εκδ. Πολύπλανο, Αθήνα: 1999.

Στα είκοσί του χρόνια πάνω ο Μύρων είπε:

«Δεν είμαι νέος πια». «Πια» γιατί;

αφού ποτέ μου δεν υπήρξα νέος!

Γιατί

Δεν συγκινήθηκα ποτέ από μια ζητιάνα
με το μωρό στο ισχνό βυζί της·
ούτε απ' τις ρόδες των τσιγγάνικων κάρων
που κουβαλούν τους έξαλλους θιάσους·
τα χελιδόνια που φωλιάζαν στα μπαλκόνια μου
τραγουδώντας το τραγούδι της αγάπης
μ' εκνευρίζανε με τις στριγγλιές φωνές τους
και χαλούσα τις φωτιές...

Γ' αυτό δεν είμαι νέος πια. «Πια» γιατί;
αφού ποτέ μου δεν υπήρξα νέος».

Απρίλης, 1951

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 ο συγγραφέας φαίνεται να παίρνει θέση υπέρ των γονέων ή να δικαιολογεί τη συμπεριφορά των νέων; Απάντησε σε 50 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές από το κείμενο (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας διατυπώνει μία θέση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 4) και σε ποιον βαθμό την τεκμηριώνει με πειστικό τρόπο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Να εντοπίσεις τρεις τρόπους (γλωσσικές επιλογές, εκφραστικά μέσα, οργάνωση παραγράφου) με τους οποίους ο συγγραφέας στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 προσπαθεί να ενισχύσει τη θέση του. (μονάδες 6)

β. Να μετασχηματίσεις στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 τη φράση «...η Ιστορία προχωρεί με το “όχι”, δεν προχωρεί με το “ναι”», ώστε από μεταφορική λειτουργία ο λόγος να γίνει κυριολεκτικός. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχική διάθεση του ποιητικού υποκειμένου αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα, να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την παραδοχή στην οποία καταλήγει στο Κείμενο 3. (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Μοναξιά σε έναν Κόσμο Μαζικής Επικοινωνίας**

Το κείμενο ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://wol.jw.org/el/wol/d/r11/lp-g/102010321> στις 02.08.2022.

Κινητά τηλέφωνα, ηλεκτρονικά μηνύματα, κοινωνικά δίκτυα και χώροι συνομιλίας στο Ιντερνέτ —ποτέ προηγουμένως τα μέσα επικοινωνίας δεν ήταν τόσο πολλά και τόσο προσβάσιμα. Εντούτοις, σε αυτόν τον κόσμο της μαζικής επικοινωνίας, πολλοί άνθρωποι — μικροί και μεγάλοι— νιώθουν απέραντη μοναξιά. Γιατί;

Στο βιβλίο τους «Μοναξιά — Η Ανθρώπινη Φύση και η Ανάγκη για Κοινωνική Δικτύωση» (Loneliness —Human Nature and the Need for Social Connection), οι ερευνητές Τζον Τ. Κασιόπο και Γουίλιαμ Πάτρικ αναλύουν διεξοδικά το θέμα της μοναξιάς. Αναφέρονται σε μια μελέτη σύμφωνα με την οποία «η αυξημένη χρήση του Ιντερνέτ μπορεί να αυξήσει την κοινωνική απομόνωση και την κατάθλιψη, όταν αντικαθιστά πιο απτές μορφές ανθρώπινης επαφής».

Ο πυρετώδης ρυθμός ζωής που επιβάλλει η σύγχρονη κοινωνία κάθε άλλο παρά προάγει τη ζεστή ανθρώπινη επαφή. Το χαμόγελο ή ένα στοργικό βλέμμα δεν μεταδίδεται από το τηλέφωνο ή με ένα μήνυμα στην οθόνη του υπολογιστή.

Η κατάσταση αυτή επηρεάζει τον χώρο της εργασίας, αλλά μπορεί να επηρεάζει ακόμα περισσότερο τον οικογενειακό κύκλο. Τα μέλη πολλών οικογενειών πηγαиноέρχονται στο σπίτι χωρίς να τρώνε μαζί ή να συζητούν. Οι έφηβοι έχουν το δικό τους κομπιούτερ και ζουν ουσιαστικά απομονωμένοι από την υπόλοιπη οικογένεια. Η ειρωνεία είναι ότι, παρά τις ηλεκτρονικές συσκευές τους, πολλοί νεαροί νιώθουν μόνοι.

Στην εποχή μας, ακόμα και ο γαμήλιος δεσμός είναι δυνατόν να απειληθεί από αισθήματα μοναξιάς. Η έλλειψη επικοινωνίας στο αντρόγυνο μπορεί να δημιουργήσει μια κατάσταση στην οποία οι δυο τους ζουν παράλληλες ζωές, κινούμενοι σε τροχιές που διασταυρώνονται σπάνια. Το να νιώθει ένα άτομο μόνο, ενώ ζει με τον γαμήλιο σύντροφό του, είναι μια από τις πιο οδυνηρές μορφές μοναξιάς.

Ιδίως οι μεμονωμένοι γονείς είναι πιθανό να παλεύουν με αισθήματα μοναξιάς. Ο κόσμος της μαζικής επικοινωνίας μπορεί, μεταξύ άλλων, να τους στερεί τη συντροφιά των παιδιών τους, εντείνοντας αυτά τα αισθήματα. Επίσης, πολλοί άγαμοι λαχταρούν να έχουν έναν σύντροφο, αλλά οι συναισθηματικές τους ανάγκες παραμένουν ανικανοποίητες.

Η μοναξιά έχει εξελιχθεί σε κοινωνική μάστιγα που ενίοτε συντελεί στον αλκοολισμό, στην υπερβολική κατανάλωση φαγητού, στην τοξικομανία, στην αχαλίνωτη σεξουαλική συμπεριφορά, ακόμα και στην αυτοκτονία. Γι' αυτό, είναι σημαντικό να εξακριβώσουμε πού μπορεί να οφείλεται. Αυτό είναι το πρώτο βήμα για την επιτυχή αντιμετώπιση του προβλήματος.

Κείμενο 2

Η συνομιλία

Το (διασκευασμένο) κείμενο ανήκει στον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο. Αντλήθηκε από το βιβλίο «Ο Σύγχρονος Άνθρωπος. Δοκίμια.» (Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα, 1996, σσ. 419 – 423).

Ανάμεσα στ' άλλα που έχουν χαθεί στη σύγχρονη εποχή είναι και η συνομιλία. Χρειάζεται κάποια γαλήνη και μια ιδιαίτερη αγωγή νου και ψυχής, για να υπάρξει ο αληθινός διάλογος, η προσφορά και η αντιπροσφορά. Ανήκουμε στους λαούς που έχουν μιλήσει πολύ, που και σήμερα ακόμη μιλούν πολύ. Ο κλασικός ελληνικός κόσμος ανύψωσε την έμφυτη ροπή των λαών της μεσογειακής μεσημβρίας σε μια δύσκολη και θαυμαστή τέχνη. Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως πρώτος αυτός ανακάλυψε ή εφεύρε τη συνομιλία και την επρόκισε με τόσο περιεχόμενο, με τέτοια περιωπή, ώστε τα πρότυπα που μας άφησε απομένουν ανεπανάληπτα. Οι πλατωνικοί διάλογοι αποτελούν πραγματική αποθέωση της συνομιλίας. Φυσικά, εδώ πρόκειται για μια οργανωμένη και προσχεδιασμένη συνομιλία. Ο διάλογος ξεκινάει από την απλή ανταπόκριση ανάμεσα σε δυο ή σε περισσότερους ανθρώπους, για να γίνει μια μορφή τέχνης. Έχει χάρη, κομψότητα, ευγένεια, είναι «παιγνιώδης» και συνάμα βαθύς. Αισθάνεται κανείς ότι τον κινεί η μεγάλη χαρά της δημιουργίας. Γίνεται αισθητική απόλαυση και ψυχική λύτρωση και πνευματική ανάταση.

Ο λόγος όμως, τώρα, δεν είναι γι' αυτή την καλλιτεχνική μορφή του διαλόγου, αλλά για την ικανότητα των ανθρώπων να συνομιλούν. Εκείνο που έχει σήμερα χαθεί είναι η χαρά της συνομιλίας. Μπορεί να εξακολουθούμε να συζητούμε, να «κουβεντιάζουμε», αλλά έχουμε ξεμάθει να συνομιλούμε. Και δεν είναι μόνο που λείπουν οι ευκαιρίες. Γιατί οι ευκαιρίες, όταν υπάρχουν, ξοδεύονται σε ασυλλόγιστες φλυαρίες. Η συνομιλία είναι μια φυσική οργάνωση του λόγου· ξετυλίγεται με κάποιο ρυθμό, με κάποια προσοχή, χωρίς αυθάδεις διακοπές, χωρίς αποκλίσεις.

Η σύγχρονη «συνομιλία» αποτελεί θρασύτατη κυριολεξία του όρου. Μιλούν όλοι μαζί και χωρίς ο ένας να προσέχει τον άλλον, οι αποκρίσεις δεν έχουν συνέπεια και ενότητα· ο καθένας ζητεί να επιβάλει τη γνώμη του με τη δύναμη της φωνής του και όχι με την ισχύ των επιχειρημάτων του και τη στερεότητα των απόψεών του. Έτσι, η συνομιλία πολύ σύντομα καταλήγει στην οχλαγωγία.

Το πνεύμα, αν δεν είναι μοναχικό και απάνθρωπο, και τούτο σπανιότατα συμβαίνει, για να μπορέσει να ανθοφορήσει και να καρποφορήσει χρειάζεται την περιρρέουσα ατμόσφαιρά του, την ενθάρρυνση και τη θαλπωρή. Μια συνομιλία, ανάμεσα σε ανθρώπους που έχουν κάτι να πουν και που κατέχουν τον τρόπο να το πουν, δεν είναι μόνο μια μεγάλη αισθητική χαρά, είναι και μια πολύτιμη συγγυμνασία ψυχής και νου. Μέσα σε τέτοιες συγκεντρώσεις συμβαίνει πολλές φορές ιδέες που θα έμεναν αγέννητες να βρουν μορφή, εκφράσεις της τύχης να αποκτήσουν στερεότητα, ακόμη και έργα σπουδαία να κυοφορηθούν.

Όπως η επιστολογραφία έτσι και η συνομιλία είναι μορφές του παρελθόντος. Ο ασθματικός ρυθμός του σύγχρονου βίου και το προοδευτικό άδειασμα της ψυχής στενεύουν τα όρια της επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους. Και η συνομιλία είναι ένας θαυμάσιος τρόπος επικοινωνίας, όταν διεξάγεται με άδολη διάθεση, χωρίς ματαιοδοξία και χωρίς καχυποψία, όταν αφήνονται οι ψυχές να πλουτίσουν το λόγο με το πολυτιμότερο τους περιεχόμενο.

Κείμενο 3

Μεγάλες προσδοκίες

Από την ποιητική συλλογή του Χάρη Μελιτά «Εξαιρέσεις» (εκδ. Μανδραγόρας, 2020), που απέσπασε το βραβείο Σύγχρονης Ποίησης της Ακαδημίας Αθηνών για το 2020.

Ξόδειπα τη ζωή μου βηματίζοντας
απ' το μηδέν ως το μηδέν
κι άλλοτε πάλι
στο δέντρο της αναμονής κρεμάμενος
να σας κοιτώ από ψηλά, ελπίζοντας
πως θα μου γνέψει ο άνεμος
να τον φιλοξενήσω.
Εντούτοις, τι μυστήρια μουσική
να ψηλαφείς τα πλήκτρα του καιρού
χωρίς ν' ακούς ποτέ κάτι σπουδαίο.
Να λες, δεν γίνεται
θ' ανοίξει μια πληγή
να με τραβήξει επιτέλους απ' το τέλμα.
Ας πούμε, ένας έρωτας ασύρματος
μια λέξη ανείπωτη μα χιλιοειπωμένη
ένα σκαρί με ραγισμένες μηχανές
μια Κυριακή χωρίς ισοπαλία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της πραγματικής συνομιλίας, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 2; Να απαντήσεις σε 60-70 λέξεις αξιοποιώντας και σημεία του κειμένου που έχουν σχετικές αξιολογικές κρίσεις που αναδεικνύουν τη θέση του (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1 αξιοποιούνται η αντίθεση και το ερώτημα ως τρόποι εισαγωγής στο θέμα. Ποιο είναι το θέμα (μονάδα 1) στο οποίο εισάγεται ο αναγνώστης του κειμένου και ποιο το επικοινωνιακό αποτέλεσμα (μονάδες 4) των δύο παραπάνω τρόπων εκφοράς του;

β. Ποιο είναι το κοινό θεματικό κέντρο (μονάδες 2) των παραγράφων 2 και 3 του Κειμένου 2, στη βάση του οποίου οργανώνεται η αλληλουχία/διασύνδεση των νοημάτων; Γράψε τρεις προτάσεις (μονάδες 3) από τις συγκεκριμένες παραγράφους που κατά τη γνώμη σου επιβεβαιώνουν την απάντησή σου.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στη βάση ποιας από τις παρακάτω νοηματικές σχέσεις «συνομιλούν», κατά τη γνώμη σου, τα Κείμενα 1 και 2:

α. Διαίρεση,

β. Αίτιο – αποτέλεσμα,

γ. Αντίθεση

Γράψε στο απαντητικό σου φύλλο την ορθή απάντηση (μονάδες 4) και τεκμηρίωσέ την σε 50 περίπου λέξεις με σχετικές αναφορές (δεν λαμβάνονται υπόψη στη ζητούμενη έκταση) από τα δύο κείμενα (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε 150-200 λέξεις το κύριο θέμα που αναδεικνύεται από το Κείμενο 3, τεκμηριώνοντας την απάντησή σου με τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η συγκεκριμένη προσέγγιση του θέματος από την ποιητική φωνή;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Πρόκληση ή απειλή;**

Ο Νικόλαος Μουζέλης είναι καθηγητής στο London School of Economics. Το κείμενο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 24-11-2008, στη στήλη Γνώμες. (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

Για να δώσει κανείς μια σφαιρική απάντηση στο ερώτημα αν η παγκοσμιοποίηση είναι πρόκληση ή απειλή, είναι αναγκαίο να εξετάσει όχι μόνο την οικονομική αλλά και την πολιτιστική και πολιτική διάστασή της. Εάν η παγκοσμιοποίηση οδηγεί στο λεγόμενο παγκόσμιο χωριό, αυτό συνεπάγεται όχι μόνο μεγαλύτερη οικονομική, αλλά και πολιτική και πολιτισμική αλληλεξάρτηση μεταξύ κρατών και λαών.

[...] Στη σημερινή εποχή το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα έχει αναπτυχθεί κατά θεαματικό τρόπο. Η παγκόσμια αγορά όχι μόνο έχει ενσωματώσει στη λογική της τις πιο απόμακρες περιοχές του πλανήτη, αλλά και λόγω των νέων ηλεκτρονικών τεχνολογιών έχει οδηγήσει σε ένα σύστημα παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών (κυρίως χρηματιστικών) που λίγο παρεμποδίζεται πια από εθνικά σύνορα και τελωνειακά τείχη.

Οι παραπάνω εξελίξεις έχουν δημιουργήσει μία οικονομική αλληλεξάρτηση που αυτή τη στιγμή αποτελεί και απειλή και πρόκληση. Η πρόκληση έχει να κάνει με το ότι η απελευθέρωση των αγορών και ο εντεινόμενος παγκόσμιος ανταγωνισμός έχουν αυξήσει την παραγωγικότητα σε τέτοιο βαθμό που ένα μικρό ποσοστό του παραγόμενου πλούτου θα μπορούσε άνετα να εξαλείψει τα απόλυτα επίπεδα φτώχειας σε όλο τον πλανήτη.

Αν, όμως, το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είναι εξαιρετικά παραγωγικό, είναι και εξαιρετικά άνισο και σε αυτό συνίσταται η απειλή της παγκοσμιοποίησης. Πράγματι οι ανισότητες εντείνονται τόσο ραγδαία και η συγκέντρωση πλούτου έχει πάρει τέτοιες τερατώδεις διαστάσεις που σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του ΟΗΕ για την παγκόσμια φτώχεια δώδεκα άτομα στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας του παγκόσμιου χωριού έχουν μεγαλύτερο εισόδημα από δεκάδες φτωχές αφρικανικές χώρες.

[...] Και στον πολιτισμικό χώρο τα πράγματα είναι αμφίσημα. Από τη μία μεριά βλέπουμε τη συγκρότηση μιας παγκόσμιας καταναλωτικής κουλτούρας που, μέσω των ιδιωτικά ελεγχόμενων Μ.Μ.Ε., εντάσσει στη λογική της όχι μόνο τα πλούσια, αλλά και τα φτωχά μέλη του παγκόσμιου χωριού. Τα τελευταία εισέρχονται στην παγκόσμια κουλτούρα κατανάλωσης σε φανταστικό επίπεδο, ενώ την ίδια στιγμή αποκλείονται από αυτήν στο επίπεδο της σκληρής πραγματικότητας. Αυτός ο συνδυασμός φανταστικής ενσωμάτωσης και πραγματικού αποκλεισμού καταλήγει σε μια κατάσταση

όπου οι μη έχοντες συχνά θυσιάζουν βασικές ανάγκες, προκειμένου να αποκτήσουν τα πολυτελή αγαθά που η τηλεοπτική οθόνη διαφημίζει. Έτσι οι φτωχοί είναι τόσο απρόθυμοι όσο και οι πλούσιοι να υιοθετήσουν φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους ζωής. Κατά συνέπεια, τόσο το ένα έκτο του παγκόσμιου πληθυσμού που καταναλώνει σπάταλα όσο και τα πέντε έκτα που, εξαιτίας της καταναλωτικής προπαγάνδας, επιδιώκουν να το μιμηθούν, δημιουργούν ένα αδιέξοδο το οποίο θα προσλάβει εκρηκτικές διαστάσεις από τη στιγμή που οι οικονομίες πολυάνθρωπων χωρών (π.χ. Κίνα, Ινδία) φθάσουν στο στάδιο της μαζικής κατανάλωσης.

Από μια πιο θετική σκοπιά τώρα, στην πολιτισμική παγκοσμιοποίηση η ραγδαία εξατομίκευση σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες έχει οδηγήσει στην ευρεία εξάπλωση αξιών που έχουν να κάνουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. [...] Κι αυτό γιατί βλέπουμε τη σταδιακή συγκρότηση μιας παγκόσμιας δημοκρατικής κοινής γνώμης που στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα βάζοντας τις βασικές ανθρώπινες ελευθερίες πιο πάνω ακόμη και από την αρχή της κρατικής κυριαρχίας. Και βέβαια και κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τις περιβαλλοντικές αξίες, που επίσης καθολικοποιούνται με ταχείς ρυθμούς.

Κείμενο 2

«Η κλιματική κρίση θα πυροδοτήσει μεγαλύτερα κύματα μαζικής μετανάστευσης»

Απόσπασμα από συνέντευξη του Parag Khanna, ινδοαμερικανού συγγραφέα και στοχαστή, στον Γιάννη Πανταζόπουλο. Δημοσιεύτηκε στις 11.10.2021 στο <https://www.lifo.gr>, προσπελάστηκε στις 29.8.2022.

Τι τίτλο θα δίνετε στην εποχή μας και γιατί;

Νομίζω ότι θα την ονόμαζα «εποχή πολυπλοκότητας». Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους όλο αυτό που ζούμε είναι πιο περίπλοκο από κάθε άλλη περίοδο στο παρελθόν. Αρχικά, είμαστε παγκοσμίως πιο συνδεδεμένοι από ποτέ. Αλληλεπιδρούμε σε πάρα πολλές εκφάνσεις της καθημερινότητάς μας: γεωπολιτικά, γεωγραφικά ή οικονομικά. Το πεπρωμένο μας δεν είναι η γεωγραφία, αλλά η συνδεσιμότητα. Αυτό, όμως, επιφέρει αλυσιδωτές αντιδράσεις σε πολυάριθμους τομείς. Γι' αυτό οι κυβερνήσεις πρέπει να προσαρμοστούν μεταξύ τους, ώστε να διατηρήσουν μια γεωπολιτική ισορροπία. [...]

Πιστεύετε ότι ζούμε το τέλος της παγκοσμιοποίησης;

Πολλές φορές έχω διαβάσει την άποψη ότι έρχεται το τέλος της παγκοσμιοποίησης και πάντα λέω ότι είναι υπερβολική αυτή η εκτίμηση. Κατά καιρούς, γεγονότα όπως η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, το Brexit, η εκλογή του Τραμπ ή η πανδημία έχουν αποτελέσει αφορμή για αναζωπύρωση της συζήτησης περί του τέλους της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, πρόκειται για μια πολύ ισχυρή δύναμη που ακολουθείται από τη διεθνοποίηση του εμπορίου, την οικουμενική χρήση της τεχνολογίας, τις ευκαιρίες για απασχόληση, τη γρήγορη μετακίνηση καθώς και από τα πολλά

οφέλη στις συναλλαγές των επιχειρήσεων. Η παγκοσμιοποίηση είναι μια δύναμη μεγαλύτερη από όλους μας. Είναι μια εξελικτική διαδικασία. Και οι άνθρωποι που μιλούν εναντίον της είναι αυτοί που δίνουν βάση σε μια περιορισμένων ορίων στατιστική. Γι' αυτό λέω πάντοτε στους ανθρώπους ότι αυτό που πρέπει να τους απασχολεί είναι ο δικός τους ρόλος στο θέμα αυτό. Τι κάνουν για να είναι μέρος μιας διεθνοποίησης; Διότι, τελικά, αν ανησυχείτε για το τέλος της, σημαίνει ότι εσείς δεν είστε αρκετά παγκοσμιοποιημένοι. [...]

Τι φοβάστε περισσότερο στο θέμα της κλιματικής αλλαγής; Ποιο θα είναι το μέλλον σε μια εποχή παγκόσμιας κινητικότητας;

Αυτό που φοβάμαι περισσότερο είναι ότι προχωρά ολοένα και πιο γρήγορα απ' ό,τι περιμέναμε. Η κλιματική κρίση θα πυροδοτήσει μεγαλύτερα κύματα μαζικής μετανάστευσης και θα αναδιαμορφώσει την ανθρωπογεωγραφία του πλανήτη. Επιπρόσθετα, σίγουρα θα επιταχύνει τις μεταναστευτικές ροές μεταξύ Νότου - Βορρά αλλά και εντός των χωρών. Πρόκειται για ένα οικουμενικό πρόβλημα το οποίο απαιτεί ριζικές αλλαγές και μέτρα. Και πρέπει να εξελιχθεί στην ύψιστη συλλογική προτεραιότητα, διότι μπαίνουμε σε μια νέα εποχή μαζικής κινητικότητας.

Κείμενο 3

Ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε

Το ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή του Αμερικανού ποιητή και διανοούμενου Λόρενς Φερλινγκέτι «A Coney Island Of The Mind» του 1958 σε μετάφραση Γιώργου Μπλάνα.

Ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε
αν δεν σας νοιάζει η ευτυχία
κι αν δεν θέλετε
όλο χαρούμενοι να είστε
αν δεν σας νοιάζει έν' άγγιγμα της κόλασης
αργά ή γρήγορα
όταν όλα θά 'χουν τελειώσει
γιατί ακόμη και στον ουρανό
δεν τραγουδούν
όλη την ώρα
Ο κόσμος είναι όμορφο μέρος να γεννηθείτε
αν δεν σας νοιάζει κάποιος να πεθαίνουν
κάθε τόσο
ή ίσως μόνο να πεινούν
κάποια στιγμή

πράγμα που δεν είναι και τόσο κακό
αν δεν πρόκειται για σας
Αχ, ο κόσμος είναι μέρος όμορφο να γεννηθείτε
αν δεν σας πολυνοιάζουν
κάμποσα νεκρά μυαλά
σε καίριες θέσεις
ή μια – δυο μπόμπες
στις στριμμένες σας φάτσες
ή κάποιες άλλες χυδαιότητες
σαν κι αυτές που κατακλύζουν
λόγου χάρη
τη δικιά μας κοινωνία του Name Brand¹
με τους διακεκριμένους της
ανθρώπους
και τους αφανείς
τους παπάδες της
και άλλους πολιτσομάνους [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να επιβεβαιώσεις την ορθότητα ή μη των ακόλουθων προτάσεων με βάση το Κείμενο 1, γράφοντας δίπλα σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** και παραθέτοντας ένα συγκεκριμένο χωρίο για κάθε επιλογή.

α. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα μονοδιάστατο φαινόμενο με κυρίαρχη την οικονομική διασύνδεση των κρατών του πλανήτη.

β. Ο πλανήτης αποτελεί στην εποχή μας έναν ενιαίο οικονομικό χώρο χωρίς περιορισμούς και εθνικά σύνορα.

γ. Η οικονομική αλληλεπίδραση παγκοσμίως περιόρισε τις οικονομικές ανισότητες μεταξύ των λαών.

δ. Η παγκοσμιοποιημένη διαφήμιση συντελεί στην αδιαφορία για το περιβάλλον στις πολυάνθρωπες χώρες του πλανήτη.

ε. Οι αξίες που διαδίδονται λόγω του διεθνισμού συμβάλλουν στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μονάδες 15

¹ εμπορική ονομασία ή το εμπορικό σήμα.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η στάση του Parag Khanna για την παγκοσμιοποίηση και το μέλλον της στην δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 4); Με ποιους τρόπους την τεκμηριώνει (μονάδες 6);

Μονάδες 10**Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)**

Να ξαναγράψετε το παρακάτω απόσπασμα της συνέντευξης του Κειμένου 2 μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια του Parag Khanna που βρίσκονται σε ευθύ λόγο (μονάδες 6). Τι κερδίζει ή τι χάνει το κείμενο με την αλλαγή αυτή ως προς την πειστικότητά του (μονάδες 4);

«Πολλές φορές έχω διαβάσει την άποψη ότι έρχεται το τέλος της παγκοσμιοποίησης και πάντα λέω ότι είναι υπερβολική αυτή η εκτίμηση. Κατά καιρούς, γεγονότα όπως η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου, το Brexit, η εκλογή του Τραμπ ή η πανδημία έχουν αποτελέσει αφορμή για αναζωπύρωση της συζήτησης περί του τέλους της παγκοσμιοποίησης.»

Μονάδες 10**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)**

Ποια είναι η στάση και ο προβληματισμός που εκφράζει το ποιητικό υποκείμενο για τον κόσμο μας και με ποια εκφραστικά μέσα αποτυπώνονται; Συμφωνείς με την οπτική του γωνία; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τοξική αρρενωπότητα: Πώς διαπερνά όλη μας τη ζωή**

Το κείμενο αποτελεί συνέντευξη του ψυχολόγου Βαγγέλη Κοσμάτου και του εκπαιδευτή ενηλίκων Γεώργιου Νικολαΐδη σχετικά με τον όρο «τοξική αρρενωπότητα». Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στις 27-6-2022. Το κείμενο είναι συντομευμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας και γιατί είναι επιβλαβής κοινωνικά;

Πρόκειται εν συντομία για μια κυριαρχική και τοξική επιβολή πάνω στα σώματα και τις ζωές γυναικών, θηλυκοτήτων, λοατκι+¹ συνανθρώπων μας, καθώς και άλλων -μη στερεοτυπικών- συμπεριφορών άλλων αντρών. Μιλάμε δηλαδή για «αντρίκιες» συμπεριφορές σεξουαλικής και ψυχολογικής παραβίασης, επίδειξης ισχύος, εκδηλώσεων βίας όλων των μορφών, γυναικοκτονίες, δολοφονίες άλλων έμφυλων ταυτοτήτων και εκφράσεων που τα σώματά τους δεν υποτάσσονται στα παιχνίδια εξουσίας τους.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι αυτή η παραδοσιακή αρρενωπότητα μαθαίνεται από πολύ νωρίς και εκφράζεται διαγενεαλογικά² ως μία πρακτική άσκησης κυριαρχίας πάνω σε άλλα όντα. Μάλιστα, όπως καταδεικνύεται σε σχετικές επιστημονικές μελέτες, η δυνατότητα άσκησης ελέγχου ως ένδειξη εξουσίας γίνεται ταυτόχρονα και η απόδειξη της αρρενωπότητας, ως προϋπόθεση, πλέον, του πραγματικού ανδρισμού.

Η κυριαρχική, λοιπόν, μορφή αρρενωπότητας καταλήγει να δομεί την ίδια την κοινωνία πατριαρχικά μέσω του ελέγχου και της επιβολής εξουσίας, μην αφήνοντας περιθώρια έκφρασης στην αυτοδιάθεση και την ελεύθερη ατομική επιλογή. Έχουμε, έτσι, ένα φαινόμενο που βασίζεται στην ανδρική κυριαρχία έναντι των άλλων και την αναπαραγωγή έμφυλης βίας, με αγωγούς, κυρίως, άνδρες και με θύματα, κυρίως, γυναίκες όπως αποκαλύπτουν πολλαπλές έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και άλλων οργανισμών.

Οι επιπτώσεις αυτού του τοξικού φαινομένου δεν περιορίζονται – όπως ίσως νομίζουμε – μόνο στα ζητήματα ισότητας. Απλώνονται και σε όλους τους τομείς της ζωής μας, στην πολιτική ζωή δημιουργεί ένα συγκρουσιακό κλίμα, στο οικονομικό σύστημα φέρνει εκμετάλλευση και ανισότητες, στο περιβάλλον την καταστροφή του οικοσυστήματος και συσχετίζεται άμεσα με φαινόμενα εθνικισμού, милитарισμού και πολέμων.

¹ Ο όρος περιλαμβάνει τα ομοφυλόφιλα, αμφιφυλόφιλα, τρανς, Queer και ίντερσεξ άτομα.

² Δια μέσου των γενιών.

— Ποιες συμπεριφορές είναι «ασυγχώρητες» με βάση τη νόρμα της τοξικής αρρενωπότητας;

Οι άντρες έχουν το δικό τους σκληρό «έμφυλο» κουτί που ορίζει τι είναι η αρρενωπότητα και τι σημαίνει το να είσαι άντρας και το οποίο είναι γεμάτο με «άνωθεν» επιβαλλόμενες άκαμπτες προδιαγραφές. Οποιαδήποτε συμπεριφορά έξω από αυτό το κουτί είναι καταδικαστέα και κοινωνικά μη-αποδεκτή σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Οτιδήποτε δεν περιλαμβάνεται σε αυτό το manual³ επιβεβλημένης αντρικής ορθότητας, όπως το να κλάψουν, να εκφράσουν συναισθήματα (πλην θυμού), να κάνουν εργασίες που θεωρούνται θηλυκές, να αγκαλιαστούν μεταξύ τους, να αποφασίσουν να μείνουν σπίτι με τα παιδιά ενώ η σύντροφός τους εργάζεται, κρίνεται ως επικίνδυνο για την συνολική συστημική πατριαρχική δόμηση και ως εκ τούτου καταδικαστέο. Οι έμφυλοι περιορισμοί της παραδοσιακής αρρενωπότητας έχουν λόγο σε κάθε τομέα της ζωής ενός άντρα: στο χειρισμό της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, στην επαφή με τα συναισθήματα, τη σεξουαλική απόλαυση, την εσωτερική τους ισορροπία.[...]

Κείμενο 2

Η παγίδα του να μεγαλώνεις «μικρές πριγκίπισσες»

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Ρένας Καραβάνου δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της Lifo στην στήλη απρα στις 12-08-2022. Κείμενο συντομευμένο.

Όσο πιο καταπιεσμένη και οπισθοδρομική είναι μια κοινωνία, τόσο η γυναίκα είναι δεμένη στο άρμα της «εξουσιαζόμενης». Η Ελληνίδα, παρά την εξέλιξη, διδάσκεται υπόγεια να γίνει υποτακτική, ιδιαίτερα σε μικρές ηλικίες. Να είναι «καλό κορίτσι», να μην απογοητεύει τους γονείς, να μην δίνει δικαιώματα... Δεν έτυχε όμως αυτό, δεν είναι κάτι εγγενές στο DNA⁴ τους, αντιθέτως οφείλεται στο ότι ακριβώς έχουν γαλουχηθεί να είναι πειθήνιες στην εξουσία του πατέρα με χίλιους τρόπους. Και της μητέρας τους επίσης, αλλά με άλλο τρόπο, καθώς η μητέρα ενίοτε «αδειάζει» τη δική της προσωπική ματαίωση στα θηλυκά της οικογενείας, επειδή της θυμίζουν επώδυνα τον εαυτό της.

Παλιά, η πατριαρχική μπότα που προσγειωνόταν βάνουσα στα θηλυκά της οικογένειας, δένοντάς τα στο άρμα του πατέρα-βεζύρη, δημιουργώντας αγόρια-πασάδες και κορίτσια-δούλες, ήταν μια αυταπόδεικτη μορφή εξουσίας. Άμα η κόρη έφερνε αντιρρήσεις, έπεφτε και σωματική βία. Αλίμονο σε όποιαν διέφερε από την καθεστηκυία τάξη! Έπρεπε να είναι και να φαίνονται «καλά κορίτσια».

Στις σύγχρονες βερσιόν η κορούλα είναι για τους μοντέρνους μπαμπάδες «η μικρή τους πριγκίπισσα». Αλλά, ενώ χαιρόμαστε που μπαμπάδες δείχνουν τόσο ενδιαφέρον και συμμετοχή στο

³ Εγχειρίδιο με οδηγίες χρήσης.

⁴ Γενετικός κώδικας, τα γονίδια.

μεγάλωμα, η έμφαση και ο τρόπος τους αποτελούν εξίσου μεγάλη καταπίεση. Καταπίεση η οποία κάνει άλλου είδους ζημία, διαλύοντας την προσωπικότητα και δημιουργώντας ένα απρόσιτο πρότυπο, το οποίο πρέπει να διατηρούν ακέραιο, καλοστυλβωμένο⁵, απαστράπτων, τα κορίτσια αυτά, για να μην χάσουν... τον βασιλικό τίτλο.

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδιά να είναι παιδιά και επαθλοποιούμε την έμφυλη υπόστασή τους από τόσο νωρίς, προδιαγράφοντάς τους ένα μέλλον γεμάτο προβληματικά στερεότυπα;

Γιατί δεν αφήνουμε τα παιδάκια να είναι παιδάκια, χωρίς τόση έμφαση, τόση αγωνία, τόση επαγρύπνηση πάνω από την κάθε τους κίνηση και λέξη; Ενώ η οριοθέτηση είναι αναγκαία, εντούτοις ορίζουμε προδιαγραφές σαν να είναι προϊόντα προς πώληση.[...]

Αλλιώς κατόπιν το κορίτσι αναζητά στο πρόσωπο του συντρόφου της το υποκατάστατο της εξουσίας του πατέρα της που σφάζει με το βαμβάκι. Η παράδοση αυτή επιβολή δια της ανταλλαγής (κάνε αυτό, για να σε λέω «μικρή μου πριγκίπισσα») γίνεται οικεία. Κι έτσι φτάνει να αποτιμά την αξία της με το πόσα ξοδεύουν γι' αυτήν, σε χρήμα και σε χρόνο, πόσο της δίνουν ρόλο επάθλου, πόσο «μετράει» στη συνείδηση κάποιου που ο ίδιος «μετράει» παραπάνω κοινωνικά. Καθώς στο σύμπαν της πατριαρχίας δεν είναι κάτι εντελώς φυσικό να μεγαλώνει ο μπαμπάς το παιδί του, είναι κάτι που έρχεται με αθλοθέτηση και βραβείο! Είναι αυτό το «αυτοί που μας πλήγωσαν, βαραίνουν πιο πολύ».

Και μεγαλώνουν έτσι αρκετά κορίτσια ως θύματα. Αριστοκρατικά θύματα, με τίτλο και πρωτόκολλο, άνευ βούρδουλα, πλην όμως έτοιμα να τα εκμεταλλευτούν χειριστικοί σύντροφοι. Ως πότε;

Κείμενο 3

Γυναίκα

Το ποίημα του Τόλη Νικηφόρου προέρχεται από την ποιητική συλλογή «Το μαγικό χαλί» (1980).

Κάθε μικρή σου υποταγή
μειώνει τη δική μου ελευθερία
εμένα ταπεινώνει
κάθε χαμένο σου δικαίωμα
πληγώνει τη δική μου αξιοπρέπεια
κάθε παραπανίσιο σου φορτίο
έχει σε μένα ρίζες προγονικές
κάθε σε βάρος σου αδικία
είναι μια συγερή κλοπή
απ' το παγκάρι της δικής μου εκκλησίας

⁵ Καλογουαλισμένο.

κι όταν εσύ λιποψυχείς
εγώ είμαι ο αληθινός προδότης
στέκεσαι δίπλα μου
στο σπίτι, στη δουλειά ή στο οδόφραγμα
με τα ίδια μάτια
ελεύθερα ατενίζουμε τον ήλιο
περήφανοι
ασυμβίβαστοι
ωραίοι μέσα στα τόσα ελαττώματά μας
εμείς που η φύση έταξε σε σάρκα μία

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Πώς συνομιλεί το κείμενο 1 και 2 ως προς το θέμα που πραγματεύονται; Να απαντήσεις παραθέτοντας στοιχεία των κειμένων σε 100–120 λέξεις περίπου. (Οι παραπομπές δεν προσμετρώνται στις λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Αν ο στόχος της συντάκτριας του Κειμένου 2 είναι η ευαισθητοποίηση των νέων γονέων ως προς τον τρόπο ανατροφής των κοριτσιών, με ποιες γλωσσικές επιλογές και τρόπους επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό της; Να απαντήσεις, αναφέροντας τρία στοιχεία που υπηρετούν αυτόν τον στόχο (μονάδες 6).
β. Ποιος είναι ο νοηματικός τρόπος σύνδεσης της 2^{ης} και 3^{ης} παραγράφου του Κειμένου 2 και πώς λειτουργεί ως προς το θέμα του; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1, αν και είναι συνέντευξη, παρουσιάζει έντονα τα χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου. Να εντοπίσεις πέντε στοιχεία που να δικαιολογούν αυτόν τον χαρακτηρισμό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιος είναι ο τρόπος αντιμετώπισης της γυναίκας από το ποιητικό υποκείμενο; Να απαντήσεις αξιοποιώντας τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Πώς θα χαρακτήριζες αυτήν την στάση απέναντι στις γυναίκες; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε 150 – 200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η καραντίνα ωφέλησε σοβαρά τα οικοσυστήματα – Το παράδειγμα της χελώνας**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Γιάννη Ελαφρού που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» στις 3 Αυγούστου 2022.

Το καλοκαίρι του 2020 οι χελώνες καρέτα καρέτα, που κολυμπούσαν στα νερά του κόλπου του Λαγανά στη Ζάκυνθο, είδαν τη θάλασσα άδεια από σκάφη και ανθρώπους, και κινήθηκαν με άνεση προς τα ρηχά και πιο θερμά νερά, όπου οι θηλυκές χελώνες συναντούν ένα πιο ευνοϊκό περιβάλλον για να ωριμάσουν τα αυγά τους. Οι καρέτα καρέτα παρέμειναν στα θερμότερα ύδατα όσο χρειαζόταν, καθώς δεν υπήρχε ανθρώπινη όχληση λόγω πανδημίας. Είναι ένα από τα παραδείγματα των συνεπειών που είχε στη φύση και ειδικά στον ζωικό κόσμο η απότομη και πολύ μεγάλη απόσυρση της ανθρώπινης δραστηριότητας την περίοδο των lockdowns λόγω πανδημίας, που Αμερικανοί επιστήμονες έσπευσαν να ονομάσουν «ανθρωπόπαυση». Τι μπορεί να μας «διδάξει» για την αλληλεπίδραση με τη φύση στο μέλλον;

«Η Ζάκυνθος δέχεται έως και ένα εκατομμύριο τουρίστες, ειδικά το καλοκαίρι. Ταυτόχρονα αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τόπο ωοτοκίας για τις θαλάσσιες χελώνες καρέτα καρέτα, που φθάνουν και τα 400-500 άτομα. Οι χελώνες από τα μέσα Ιουνίου βγαίνουν στα ρηχά του κόλπου του Λαγανά, στα 100 μέτρα από την ακτή, όπου το βάθος παραμένει ένα μέτρο και τα νερά είναι σημαντικά πιο ζεστά. Η αυξημένη θερμοκρασία διευκολύνει την ανάπτυξη των αυγών τους. Όταν όμως έρχονται μαζικά οι τουρίστες και οι παραθεριστές τον Ιούλιο –ο Λαγανάς είναι μια πολυσύχναστη παραλία–, οι χελώνες υποχρεώνονται να αποσυρθούν στα βαθιά, στα 200-400 μέτρα από την ακτή, σε πιο ψυχρές περιοχές», λέει στην «Κ» ο Κώστας Κατσελίδης, βιολόγος-περιβαλλοντολόγος, στέλεχος του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.

[...] Το καλοκαίρι του 2020, όμως, καθώς δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου τουρισμός στη Ζάκυνθο, οι χελώνες βγήκαν κι έμειναν μέχρι τα τέλη Ιουλίου στα ρηχά», εξηγεί ο κ. Κατσελίδης. [...] Η κατάσταση αυτή μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στην ωρίμαση των αυγών των χελωνών. «Το 2020 ήταν μια καλή χρονιά όσον αφορά την αναπαραγωγή των καρέτα καρέτα. Ενδιαφέρον έχει και η εικόνα του 2021, καθώς ο τουρισμός ήταν πολύ μειωμένος. Οι τάσεις ήταν ανάλογες, αν κι ακόμα δεν έχουμε ολοκληρώσει την επεξεργασία των στοιχείων», σημειώνει το στέλεχος του Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.

Η περίοδος αυτή έδειξε πως οι θαλάσσιες χελώνες μπορούν να αντιλαμβάνονται αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης πίεσης και να προσαρμόζουν ανάλογα την κατανομή τους. «Οι χελώνες

μπορούν να ζήσουν μαζί με τους ανθρώπους. Πρέπει να προσέχουμε ιδιαίτερα μέχρι τα μέσα Ιουλίου, που ωριμάζουν τα αυγά τους. Είναι αναγκαία μια επικαιροποίηση των μέτρων προστασίας, καθώς σήμερα υπάρχουν πάρα πολλά σκάφη στον Λαγανά. Κρίσιμη είναι και η περιβαλλοντική εκπαίδευση των επισκεπτών», τονίζει ο κ. Κατσελίδης. [...]

Κείμενο 2

[Προστασία, ευζωία και κακοποίηση των ζώων]

Το κείμενο που παρατίθεται αποτελεί απόσπασμα, ελαφρώς διασκευασμένο, της ομιλίας που εκφώνησε η Ελένη Ηλιοπούλου, δημοσιογράφος και δημιουργός του ιστοτόπου zoosos.gr, στο πλαίσιο ημερίδας που διοργανώθηκε στη Νάξο, στις 15 Δεκεμβρίου 2019, με θέμα «Προστασία, ευζωία και κακοποίηση των ζώων συντροφιάς, ιπποειδών και παραγωγικών. Νομοθετικό πλαίσιο και προοπτικές».

Αρχικά επιτρέψτε μου να σας συστηθώ καθώς είμαι βέβαιη ότι οι περισσότεροι από εσάς δεν με γνωρίζετε. Ονομάζομαι Ελένη Ηλιοπούλου, είμαι δημοσιογράφος, κατάγομαι από το νησί της Πάρου και πριν από 10 χρόνια δημιούργησα μια ενημερωτική ιστοσελίδα – το www.zoosos.gr – στην οποία δημοσιεύονται ειδήσεις για όσα οι άνθρωποι κάνουν στα ζώα στην Ελλάδα.

Μετά από τη δημοσιοποίηση περίπου 15.000 άρθρων που περιγράφουν με στοιχεία κυρίως εγκλήματα εις βάρος των ζώων, θεωρώ πως έχω αποκτήσει σημαντική εμπειρία στο συγκεκριμένο ρεπορτάζ, το οποίο πριν από μια δεκαετία ήταν αδιάφορο ως θεματική ενότητα για τους υπεύθυνους των εφημερίδων και των καναλιών.

Τα Μ.Μ.Ε. άρχισαν να ασχολούνται με τις κακοποιήσεις των ζώων όταν δυνάμωσε το φιλοζωικό κίνημα της χώρας κυρίως λόγω της λειτουργίας του facebook και των άλλων μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα νέα μέσα έδωσαν αυτονομία στους χρήστες, καθώς τους επιτρέπουν να δημοσιοποιούν –χωρίς διαμεσολαβητές– τι βλέπουν καθημερινά και φυσικά να οργανώνονται και να αντιδρούν, καθώς μιλάμε για ένα τεραστίων διαστάσεων κοινωνικό πρόβλημα. Γι' αυτό και συχνά ειδήσεις από την Ελλάδα με θύματα ζώα κάνουν τον γύρο του κόσμου, όπως π.χ. συμβαίνει τώρα για την άγρια εκμετάλλευση και τη βαναυσότητα σε βάρος των γαϊδουριών στη Σαντορίνη. Και αυτό αποδεδειγμένα ενοχλεί πολύ τις τοπικές κοινωνίες γι' αυτό και συνήθως τα εγκλήματα αποκαλύπτονται από τουρίστες και επισκέπτες και σε λίγες περιπτώσεις από τους ντόπιους.

Δεν θα αναφερθώ στα θέματα των αδέσποτων ή οικόσιτων γατιών και σκυλιών, παρόλο που και στη Νάξο τα εγκλήματα εις βάρος των χαρακτηριζόμενων ως ζώων συντροφιάς είναι πάρα πολλά. Οι άνθρωποι της Φιλοζωικής Νάξου, αυτοί οι εθελοντές στους οποίους η κοινωνία φορτώνει το δικό της πρόβλημα και μάλιστα απαιτεί να το λύσουν, είναι σαφώς καταλληλότεροι να μιλήσουν για όσα βλέπουν στο νησί τους. Φόλες παντού, εγκαταλείψεις νεογέννητων, βαρελόσκυλα, παθητική και ενεργητική κακοποίηση και μια χούφτα άνθρωποι οι οποίοι τρέχουν να σώσουν ζώα

που υποφέρουν. Θα αναφερθώ όμως στην ευθύνη των συναδέλφων μου (δημοσιογράφων) καθώς συχνά ειδικά στις κλειστές κοινωνίες «χαϊδεύουν» αυτιά. Κάνουν ότι δεν βλέπουν και παρουσιάζουν την κακοποίηση των ζώων ακόμα και ως παράδοση, μη αποδεχόμενοι ότι άλλα έμβια όντα νιώθουν, υποφέρουν, έχουν νομοθετημένα δικαιώματα και πως η άγνοια δεν μπορεί να είναι πλέον ανεκτή δικαιολογία.

[...] Δυστυχώς είναι λίγοι οι δημοσιογράφοι οι οποίοι αναφέρονται στα δικαιώματα των ζώων και στο δικαίωμα τους στη ζωή χωρίς πόνο και χωρίς εκμετάλλευση. Είναι λίγοι εκείνοι που αναφέρονται στη νομοθεσία και τις διεθνείς συνθήκες που τα προστατεύουν, τουλάχιστον στα χαρτιά, από την ασυδοσία του ανθρώπου. Είναι λίγοι αυτοί που αναφέρονται στην ανάγκη να διδαχτούμε τη συμβίωση με τα άλλα πλάσματα, στην ανοχή του διαφορετικού [...].

Τα ζώα υφίστανται, δεν επιλέγουν, παραμένουν ανυπεράσπιστα και ο άνθρωπος είναι ο ισχυρότερος θηρευτής και ο ανεξέλεγκτος άρπαγας. Γι' αυτό και εμείς στο www.zoosos.gr βρισκόμαστε στο πλάι αυτών των λίγων συνανθρώπων μας, οι οποίοι παλεύουν για να βοηθήσουν τα άλλα είδη και επιδιώκουν αυτό που δεν είναι ακατόρθωτο. Υποστηρίζουμε δε με θέρμη την άποψη ότι η δημοσίευση είναι η ψυχή της δικαιοσύνης. Θυμίζω ότι ο Τζόζεφ Πούλιτजर είπε – πριν από αρκετές δεκαετίες – ότι «Η δημοσίευση ίσως να μην είναι το μόνο πράγμα που χρειάζεται να γίνει, αλλά χωρίς αυτή όλα τα άλλα μέσα θα αποτύχουν».

Σας ευχαριστώ θερμά που με ακούσατε, ευχαριστώ τον Δήμο Νάξου για την πρόσκληση, καθώς και την προϊσταμένη της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Νάξου για την εμπιστοσύνη.

Κείμενο 3

Αμοργός

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από τη μοναδική ποιητική συλλογή του Νίκου Γκάτσου «Αμοργός», που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1943.

Τι να μου κάμει η σταλαγματιά που λάμπει στο μέτωπό σου;
Το ξέρω πάνω στα χείλια σου έγραψε ο κεραυνός τ' όνομά του
Το ξέρω μέσα στα μάτια σου έχτισε ένας αητός τη φωλιά του
Μα εδώ στην όχθη την υγρή μόνο ένας δρόμος υπάρχει
Μόνο ένας δρόμος απατηλός και πρέπει να τον περάσεις
Πρέπει στο αίμα να βουτηχτείς πριν ο καιρός σε προφτάσει
Και να διαβείς αντίπερα να ξαναβρείς τους συντρόφους σου
Άνθη πουλιά ελάφια
Να βρεις μιαν άλλη θάλασσα μιαν άλλη απαλοσύνη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

Κείμενο 1

- α) Η «ανθρωπόπαυση» κατά τη διάρκεια της πανδημίας περιόρισε την αναπαραγωγή της καρτέτα-καρτέτα.
- β) Οι χελώνες βγαίνουν στα ρηγά στη Ζάκυνθο, γιατί τα θερμά νερά ευνοούν την ωοτοκία τους.
- γ) Οι χελώνες φαίνεται πως αντιλαμβάνονται το ποσοστό ανθρώπινης δραστηριότητας στις ακτές ωοτοκίας τους και προσαρμόζονται ανάλογα.

Κείμενο 2

- δ) Η ομιλήτρια φαίνεται να επικρίνει την αμεσότητα που εξασφαλίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στους χρήστες τους κατά τη δημοσιοποίηση όσων εκείνοι παρατηρούν καθημερινά.
- ε) Κατά την ομιλήτρια οι δημοσιογράφοι στο πλαίσιο του επαγγέλματός τους στηρίζουν έμπρακτα τη φιλοζωία.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

«Όταν όμως έρχονται μαζικά οι τουρίστες και οι παραθεριστές τον Ιούλιο...»: Να σχολιάσεις τη χρήση του «όταν» και του «όμως» ως στοιχείων συνοχής στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5), αιτιολογώντας νοηματικά την επιλογή τους με βάση τα συμφραζόμενα (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους και να εντοπίσεις δύο κοινά σημεία και δύο διαφορές.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια προτροπή διατυπώνει το ποιητικό υποκείμενο προς τον δέκτη του στο Κείμενο 3; Να την ερμηνεύσεις σχολιάζοντας παράλληλα τουλάχιστον τρεις κειμενικούς δείκτες. Κατά πόσο εσύ προσωπικά θα ακολουθούσες αυτήν την προτροπή και γιατί; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Έμφυλη βία: Ορισμός, Αιτίες και Συνέπειες]**

Το παρακάτω πληροφοριακό κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το δεύτερο κεφάλαιο του «Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου για Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας μέσω Αλληλοδιδασκτικής Προσέγγισης» - Youth4Youth, που εκδόθηκε το 2012 από το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου.

Η έμφυλη βία (ΕΒ) είναι ένας γενικός όρος που περικλείει κάθε διάκριση ή βλαπτική συμπεριφορά που στρέφεται εναντίον κάποιου προσώπου και συμβαίνει εξαιτίας του (πραγματικού ή θεωρούμενου) κοινωνικού του φύλου ή σεξουαλικού του προσανατολισμού.

Η ΕΒ μπορεί να είναι σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, οικονομική ή κοινωνικοπολιτισμική. Για να γίνουν κατανοητές οι βασικές της αιτίες, πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο των έμφυλων νορμών, αξιών και πεποιθήσεων που στηρίζουν ανισότιμες ιεραρχίες εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά ακόμη και μεταξύ ανδρών ή μεταξύ γυναικών. Αυτές οι ιεραρχίες εξουσίας δεν καθιστούν απλώς δυνατή την έμφυλη βία, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργούν ένα περιβάλλον όπου αυτή γίνεται ανεκτή ή θεωρείται ακόμα και αποδεκτή. [...]

Η έμφυλη βία επηρεάζει τόσο τις γυναίκες όσο και τους άνδρες, αλλά πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες και τα κορίτσια, αντανακλώντας την υποδεέστερη θέση τους στην κοινωνία. [...]

Οι λέξεις «βιολογικό φύλο» και «κοινωνικό φύλο» δεν σημαίνουν το ίδιο. [...] Το «βιολογικό φύλο» αναφέρεται στα βιολογικά χαρακτηριστικά που έχουν εκ γενετής οι άνδρες και οι γυναίκες. [...] Το κοινωνικό φύλο αναφέρεται στους ρόλους και τις ευθύνες που η κοινωνία αναθέτει στους άνδρες και τις γυναίκες. Τα κορίτσια και τα αγόρια δεν γεννιούνται γνωρίζοντας πώς πρέπει να δείχνουν, να ντύνονται, να μιλάνε, να συμπεριφέρονται ή να σκέφτονται. Η κοινωνικοποίησή τους επηρεάζεται από την οικογένεια, τα συνομήλικα άτομα, την κοινότητα και από θεσμούς όπως τα μέσα ενημέρωσης. Οι έμφυλες νόρμες δημιουργούνται από τον πολιτισμό μας, όχι από τη φύση και, για αυτό, μπορούν να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου. Για παράδειγμα, πριν από μερικές δεκαετίες θα ήταν εξαιρετικά ασυνήθιστο να αφήσει ένας άνδρας τη δουλειά του προκειμένου να μείνει στο σπίτι και να φροντίζει τα παιδιά.

[...] Οι έμφυλες νόρμες μπορεί να είναι τόσο βαθιά ριζωμένες που συχνά οι άνθρωποι τις αποδέχονται σαν «κάτι δεδομένο» και δεν αντιλαμβάνονται το πόσο δραστικά διαμορφώνουν τις προσδοκίες και τη συμπεριφορά μας. [...] Οι άκαμπτες έμφυλες νόρμες δεν περιορίζουν απλώς την ταυτότητα και τις δυνατότητες των ανθρώπων, αλλά επιπλέον διαχωρίζουν τους άνδρες από τις γυναίκες με βάση τις κοινωνικές προσδοκίες για την εμφάνιση, τη συμπεριφορά και τις πράξεις

τους. Ο διαχωρισμός αυτός γεννά ανισότιμες ιεραρχίες εξουσίας, καθώς η κοινωνία παραδοσιακά δίνει μεγαλύτερη αξία στις «ανδρικές έμφυλες νόρμες» της κυριαρχίας, της επιθετικότητας και του ανταγωνισμού, απ' ότi στις «γυναικείες» της υποτακτικότητας, της ευαλωτότητας και της φροντιστικής συμπεριφοράς. [...]

Κείμενο 2

Γράμμα στην κόρη μου

Η παρακάτω επιστολή γράφτηκε από τον τραγουδιστή Νίκο Βουρλιώτη προς τη μικρή του κόρη Δέσποινα και δημοσιεύτηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 2021 στον αθλητικό ιστότοπο gazzetta.gr, με αφορμή τη δράση «Gazzetta for Her», η οποία έχει στόχο να ενημερώσει-εκπαιδεύσει το κοινό για το κοινωνικό φαινόμενο της γυναικοκτονίας.

Μονάκριβη Δέσποινά μου,

Από τη στιγμή που σε κράτησα πρώτη φορά στην αγκαλιά μου, από τα πρώτα σου βήματα, βλέπω τον κόσμο μέσα από τα μάτια σου, μικρή μου πριγκίπισσα.

Ο χρόνος θα περάσει με γέλια, αλλά και δάκρυα. Η ομορφιά σου θα ανθίσει και το χαμόγελό σου θα γίνει ένα ακόμα αισιόδοξο βήμα για τον κόσμο. Να θυμάσαι όμως πάντα, ότi όλα τα παιδιά μεγαλώνουν. Άλλα ζώντας μέσα στην αγάπη κι άλλα με λιγότερα προνόμια και σωστές συμβουλές από τους γονείς τους. Όταν θα συναντηθείς με τον «κόσμο των μεγάλων», σου εύχομαι τα όνειρά σου να τα ζήσεις όλα. Γιατί η ζωή γι' αυτό μας δίνεται. Για να τη ζήσουμε.

Θα έρθει μια μέρα που θ' αγαπήσεις αληθινά. Που θα συναντήσεις το δικό σου σύντροφο. Θα έρθει ο έρωτας, θα έρθει και η κοινή ζωή με έναν άλλον άνθρωπο. Να μην ξεχάσεις τούτο το πολύ σημαντικό. Ότi τα πάντα για να πάνε καλά, έχουν θεμέλιο τον σεβασμό. Τα χέρια είναι για να ενώνονται κι όχι για να δέρνουν ή να πονούν τον άλλον. Μην το ξεχάσεις ποτέ αυτό.

Μην ανεχτείς ποτέ τη βία, ούτε με λόγια ούτε με πράξεις. Γιατί τα άσχημα λόγια, σχεδόν πάντα, γίνονται άσχημες πράξεις. Όσο και να αγαπήσεις ποτέ μην ανεχτείς τη βία και την καταπίεση. Να φύγεις και να ψάξεις νέο λιμάνι για το χαμόγελό σου. Να μιλήσεις να σ' ακούσω, να μ' αφήσεις να σταθώ στο πλευρό σου. Το ίδιο να κάνεις και με τη μαμά σου και τους φίλους σου που σ' αγαπούν.

Ποτέ μη νιώσεις μόνη και ποτέ μην ανεχτείς, ποτέ μη σιωπήσεις αν μία άλλη γυναίκα καταπιέζεται ή απειλείται. Παίρνουμε πάντα το καλό από τη ζωή όχι επειδή μας το χαρίζουν αλλά επειδή το αξίζουμε και το υπερασπιζόμαστε.

Δέσποινά μου,

Τώρα με δυσκολία μπορείς να καταλάβεις τα γράμματα. Αλλά όσο μεγαλώνεις, τόσο συχνότερα να διαβάζεις το σημείωμα που αφήνω απόψε κάτω από το μαξιλάρι σου.

Σε αγαπώ, Ο μπαμπάς σου!

Κείμενο 3

Σπίτι και γυναίκα

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο διήγημα του συγγραφέα Αντώνη Σουρούνη, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή «Νύχτες με ουρά» και δημοσιεύτηκε το 2010 από τις εκδόσεις Καστανιώτη.

Όσο περισσότερο μεγαλώνω, τόσο πιο πολύ πείθομαι ότι τα σπίτια μοιάζουν με γυναίκες. Το σπίτι χτίζεται για να κατοικηθεί, η γυναίκα γεννιέται για να παντρευτεί. Ένα σπίτι χωρίς ένοικο είναι το ίδιο θλιβερό με μια γυναίκα δίχως σύντροφο. Από δω η κυρία μου, από δω η οικία μου – έτσι πάει.

Στα νιάτα μου, που άλλαζα συνέχεια χώρες και πόλεις, ήταν φυσικό ν' αλλάζω και σπίτια, συχνά μάλιστα δεν προλάβαινα ούτε να τα γνωρίσω.

Το πρώτο σπίτι που κατοίκησα στην Αθήνα, το 1964 που πρωτόρθα, δεν ήταν ακριβώς σπίτι, αλλά ένα τετράγωνο πράγμα από μπετόν αρμέ¹ δίχως παράθυρο και τουαλέτα. Το δεύτερο έμοιαζε μ' εκείνα τα παλιά δοκιμαστήρια ρούχων, που καλύπτονταν από ένα παραβάν κι έπρεπε συνεχώς να έχεις το νου σου. Επόμενο ήταν και οι κοπέλες που συναναστρεφόμουν εκείνο τον καιρό να μοιάζουν με μπετόν αρμέ και δοκιμαστήρια.

Το πράγμα όμως όσο πήγαινε και βελτιωνόταν. Δεν είχα ακόμα ξεκαθαρίσει αν το σπίτι ομορφαίνει τη γυναίκα ή η γυναίκα το σπίτι, αλλά τότε δε μ' ενδιέφερε. Γεγονός είναι ότι από την πρώτη στιγμή της γνωριμίας τους ταυτίζονταν τόσο, που χαιρόσουν να τους βλέπεις. Λυπόμουν κάθε φορά που έπρεπε ν' αποχωριστώ ένα σπίτι – και το παράξενο είναι ότι κάθε φορά ήταν και διαφορετικός ο λόγος, ποτέ ο ίδιος. Οι αναμνήσεις όμως ήταν σχεδόν πάντα οι ίδιες. Και οι γυναίκες που με χώριζαν είχαν σχεδόν πάντα τον ίδιο λόγο – ότι νοιάζομαι περισσότερο το βιβλίο που γράφω παρά εκείνες. Και είχαν δίκιο. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Το Κείμενο 1, όπως φαίνεται και στο εισαγωγικό του σημείωμα, αποτελεί τμήμα ενός Εκπαιδευτικού Εγχειριδίου που στοχεύει στην «Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας». Θεωρείς ότι το συγκεκριμένο απόσπασμα υπηρετεί αυτόν τον στόχο της πρόληψης ή έχει καθαρά πληροφοριακό χαρακτήρα; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5).

¹ μπετόν αρμέ: στερεοποιημένο μπετόν, ενισχυμένο με μεταλλικές ράβδους για μεγαλύτερη σταθερότητα.

β) Κατά πόσο οι παρακάτω περίοδοι συμφωνούν με τις απόψεις που διατυπώνονται στο Κείμενο 1; Να σημειώσεις «Σωστό», αν θεωρείς ότι το περιεχόμενό τους είναι στο σύνολό του ορθό σε σχέση με τα νοήματα, και «Λάθος» αν το θεωρείς λανθασμένο (μονάδες 10):

- i) Η έμφυλη βία αφορά στις διακρίσεις που υφίστανται οι άνθρωποι με βάση το βιολογικό τους φύλο.
- ii) Η έμφυλη βία επηρεάζει τις γυναίκες και τους άνδρες στον ίδιο βαθμό.
- iii) Οι έμφυλες νόρμες δεν είναι έμφυτες, γι' αυτό μένουν σταθερές.
- iv) Οι άνθρωποι συχνά υιοθετούν άκριτα την κανονικότητα που έχει ορίσει η κοινωνία για τη συμπεριφορά τους με βάση το φύλο τους.
- v) Η αποδοχή των έμφυλων νορμών κατά απόλυτο τρόπο ενισχύει κατά κανόνα την πατριαρχία.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 ο συντάκτης εναλλάσσει διατυπώσεις που εκφράζουν βεβαιότητα και προτροπή/αποτροπή. Να επισημάνεις ένα τέτοιο παράδειγμα μετάβασης από τη βεβαιότητα στην προτροπή/αποτροπή ή αντιστρόφως (μονάδες 5) και να προσδιορίσεις τη γλωσσική επιλογή με την οποία αναδεικνύεται το συγκεκριμένο νόημα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 2, Νίκος Βουρλιώτης, θα μπορούσε, πριν γράψει το γράμμα στην κόρη του, να είχε διαβάσει το Κείμενο 1. Να επισημάνεις δύο αποσπάσματα του Κειμένου 2 που να επιβεβαιώνουν αυτόν τον υποθετικό ισχυρισμό (μονάδες 4) και να εξηγήσεις τον τρόπο που αυτά συσχετίζονται νοηματικά με το Κείμενο 1 (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 ο αφηγητής παραλληλίζει τα σπίτια με τις γυναίκες. Να ερμηνεύσεις με βάση το κείμενο το περιεχόμενο αυτής της αναλογίας σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις κειμενικούς δείκτες. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου γεννά ο τρόπος με τον οποίο ο αφηγητής αντιμετωπίζει τις γυναίκες; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Απόσπασμα από συνέντευξη του συγγραφέα Κώστα Μουρσελά στο περιοδικό Γκρέκα, δημοσίευση στις 16.7.2017, προσπελάστηκε από: <https://www.lifo.gr/prosopa/apolies/o-kostas-mourselas-1932-2017>.

[...] Δεν μπορούσε να συντηρηθεί λόγω χρόνου και λόγω απόστασης η φιλία μας. Γενικά, πάντως, εμείς οι συγγραφείς βάζουμε στις φιλίες μας ένα όριο. Επιστρέφουμε πάντα κάποια στιγμή στον εαυτό μας, αλλιώς δεν μπορούμε να γράψουμε. Όσο δημιουργείς, αν δεν απομακρυνθείς από τη φθορά της καθημερινότητας, χάνουν οι ιστορίες σου, έχουν απώλειες. Βέβαια, ο θαυμασμός μου για τον Μανώλη ποτέ δεν λιγόστεψε, άσε που είναι και πιο δυνατός και από τη φιλία.

Ναι, ήταν σοφός. Αυτό φαίνεται και από το ότι δεν είχε σπουδάσει, δεν είχε τελειώσει ούτε το δημοτικό – αν και τα τελευταία χρόνια της ζωής του μου έλεγε πως είχε αρχίσει να πηγαίνει στο νυχτερινό γυμνάσιο. Μάλιστα, μου έλεγε ότι πάντα φρόντιζε να μένει στην ίδια τάξη, για να μη φύγει, να μην αποφοιτήσει ποτέ. «Δεν θέλω να φύγω» μου έλεγε, του άρεσε που πήγαινε στο γυμνάσιο.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει χωρίς φίλους, γιατί είναι ανάγκη του. Η φιλία συμπληρώνει τη ζωή. Στη φιλία πρέπει να υπάρχει πάντοτε η εμπιστοσύνη, που είναι το κύριο χαρακτηριστικό της. Αν δεν υπάρχει εμπιστοσύνη, τότε δεν υπάρχει φιλία. Θέλω να σε εμπιστευόμαι, να σου ανοίγω την καρδιά και την ψυχή μου. Δεν θέλω να σε εκμεταλλεύομαι και να με εκμεταλλεύεσαι, γιατί υπάρχουν και αυτά στη φιλία. Ο Μανώλης, όπως και εγώ, δεν ήταν ποτέ έτσι, παρ' όλη την επιτυχία που γνώρισε το βιβλίο και η σειρά. Την αναγνωσιμότητα όμως που απέκτησε εκείνος, ποτέ του δεν προσπάθησε να την εκμεταλλευτεί. Ήταν απλός άνθρωπος και αυτό ήταν που με συγκινούσε τόσο πολύ. Πρέπει, λοιπόν, να υπάρχει εμπιστοσύνη στη φιλία, γιατί μόνο η εμπιστοσύνη δημιουργεί και ολοκληρώνει τις σχέσεις. Ξέρεις, η φιλία δεν προέρχεται από τα ένστικτά μας, όπως ο έρωτας. Η φιλία είναι κατά κάποιον τρόπο περισσότερο γέννημα του πολιτισμού, της ανάγκης επικοινωνίας και επαφής των ανθρώπων. Λέω πως είναι εφεύρεσή τους.

Κείμενο 2**[Η φιλία]**

Αποσπασματική απόδοση άρθρου της Ναθαναηλίδου Φανής, πηγή: *psychological notions. blogspot. gr*.

Ένα μεγάλο και πολύ σημαντικό μέρος της ζωής μας είναι οι φίλοι. Παντελώς άγνωστοι άνθρωποι μεταξύ τους, χωρίς παρελθόν, χωρίς συγγένεια συναντιούνται και αποκτούν ισχυρούς δεσμούς φιλίας. Αλήθεια, τί είναι η φιλία; Θαρρώ πως ο κάθε ένας μας αποδίδει διαφορετικά νοήματα στην έννοια γεγονός που δείχνει την πολυδιάστατη και σύνθετη όψη που έχει και κατ' επέκταση την τρομερή αξία της. Λέω τρομερή διότι αν το σκεφτεί κανείς είναι όντως τρομερό δύο άγνωστοι να

συναντηθούν και να παλεύουν να μάθουν ο ένας τον άλλον αλληλεπιδρώντας σε διάφορους τομείς. Θέλει κότσια και μαγκιά να δημιουργήσεις μια αληθινή φιλία. Θέλει θάρρος και θράσος για να φτάσεις να γνωρίσεις έναν άνθρωπο και μέσα από αυτόν να αντικρίσεις όψεις του εαυτού σου. Λέω τρομερή διότι ακόμη και όταν βρεις έναν άνθρωπο και συνάψεις φιλική σχέση μαζί του είναι δύσκολο να διατηρήσεις αυτή την σχέση αναλλοίωτη· ως γνωστόν ο χρόνος φθείρει τα συναισθήματα. [...]

Θαρρώ πως στις μέρες μας είναι σπάνια η αυθεντική φιλία. Όχι πως είναι δύσκολο να πλάσεις μια υγιή σχέση με ισχυρά θεμέλια. Αντιθέτως είναι δύσκολο να βρεις έναν άνθρωπο πρόθυμο να κάνει πίσω τον εγωισμό του, να ακούσει τι έχεις να πεις, να καταλάβει, να ρισκάρει για σένα, να σου δείξει με έργα τι νιώθει, να σου σταθεί στα δύσκολα, να νιώθει πλήρης παρά την ασυμφωνία χαρακτήρων σας, να κατανοεί τον διαφορετικό τρόπο σκέψης και να σέβεται το είναι σου κτλ. Μπορώ να γράφω σελίδες για το τι είναι δύσκολο να κάνει ένας άνθρωπος, αλλά δε θα το κάνω γιατί είναι λίγο τρομακτικό έτσι. Και η αλήθεια είναι ότι όσο τρομακτικό κι αν είναι, όταν βρεις τον κατάλληλο άνθρωπο όλα γίνονται απλά και εύκολα. Αρκεί να είσαι πρόθυμος να γνωρίσεις το καινούριο και το διαφορετικό χωρίς να κριτικάρεις ή να σνομπάρεις. Για να είσαι πρόθυμος λοιπόν να κάνεις μια γνωριμία, οφείλεις πρώτα να είσαι φίλος με τον εαυτό σου. Μόνον έτσι οι πιθανότητες δημιουργίας μια ισχυρής φιλίας θα αυξηθούν δραματικά. Επομένως, για να είναι μια φιλία αληθινή και να αντέξει στο χρόνο, χρειάζεται γερές βάσεις και ανιδιοτελή κίνητρα. Η διαδικασία αυτή έχει μεγάλη χρονική διάρκεια μέχρι να φτάσει κανείς στο επιθυμητό αποτέλεσμα, γι' αυτό πρέπει να διέπεται από υπομονή, μεθοδικότητα και αργά-σταθερά βήματα. [...]

Κείμενο 3

«Περί Ιακώβου και αγάπης»

Απόσπασμα από διήγημα του Χρήστου Οικονόμου (γεν. 1970), που δημοσιεύθηκε στο Κοντέινερ της Ελευθεροτυπίας.

Τον πατέρα του Ιακώβου τον φωνάζαμε Τσιφ γιατί ήταν φτυστός εκείνος ο Ινδιάνος που έπαιζε στη Φωλιά του Κούκου – δυο μέτρα άντρακλας, βαρύς κι ασήκωτος, με μαύρα γυαλιστερά μαλλιά που κατέβαιναν μέχρι την πλάτη. Τον είχαμε για θεό. Ψοφάγαμε να βρεθούμε κοντά του, να τον μυρίσουμε, να ξεπατικώσουμε το περπάτημά του, τη ματιά του, πώςμίλαγε, πώς έπινε, πώς άναβε και κάπνιζε το τσιγάρο. Θεό τον είχαμε. Και ζηλεύαμε τον Ιακώβο επειδή οι δικοί μας πατεράδες δεν πιάνανε μπάζα μπροστά στον Τσιφ – ανθρωπάκια μια σταλιά, κίτρινα και σκεβρωμένα, με γυαλιστερές καράφλες. Κι αργότερα όμως, όταν η μάνα του Ιακώβου την κοπάνησε μ' ένα φορτηγατζή απ' τη Δραπετσώνα κι ο Τσιφ πήρε την κάτω βόλτα κι άρχισε να πίνει μέρα-νύχτα και γέμιζε άσπρες τρίχες, εμείς πάλι για θεό τον είχαμε. [...]

Είναι καλοκαίρι του '87, Ιούλιος νομίζω. Αλλά μπορεί και να 'ναι φέτος το καλοκαίρι ή του χρόνου. Ο Τσιφ πίνει μπίρες στην ταράτσα με τους φίλους του. Μια φάρα όλοι – χτίστες, σιδεράδες, σοβατζήδες. Ο Ιακώβος έχει αράξει σε μια γωνιά και τους ακούει που μιλάνε για κυβικά και

μεροκάματα και κλέφτες εργολάβους. Βαριέται αλλά φοβάται να φύγει γιατί τώρα τελευταία ο Τσιφ χάνει τη ρέγουλα κι είναι ικανός να κατεβάσει ένα καφάσι Άμστελ στην καθισιά του.

Μπίρα στην μπίρα, κουβέντα στην κουβέντα, ο Τσιφ θυμάται τα παλιά, τότε που τραβιότανε με μια ζωντοχήρα γειτόνισσά του πέρα στ' Άσπρα Χώματα. Τις νύχτες πήγαινε σπίτι της πηδώντας από ταράτσα σε ταράτσα για να μην τον πάρουνε είδηση στη γειτονιά. Θα 'τανε λέει ίσαμε πέντε μέτρα μακριά η μια ταράτσα απ' την άλλη, όμως αυτός δεν καταλάβαινε Χριστό, έπαιρνε φόρα και πήδαγε – μια δυο τρεις ταράτσες στη σειρά. Οι φίλοι του γελάνε. Ποιος είσαι ρε Πετράν; Ο Σπάλντερμαν; Μας φλόμωσες στο παραμύθι μωραδερφέ μου. Με τα πολλά, βάζουνε στοίχημα ένα πεντακοσάριο, ξερωγώ, ότι ο Τσιφ όχι πέντε αλλά ούτε ένα μέτρο δεν μπορεί να πηδήξει. Ο Ιάκωβος κάτι πάει να πει αλλά ο Τσιφ του κάνει νόημα να κάτσει στ' αβγά του. Σηκώνεται και πάει στη μέση της ταράτσας και φτύνει τα χέρια του και τινάζει τα μακριά σταχτιά μαλλιά του και φωνάζει έι-ο έι-ο και παίρνει φόρα και πηδάει στον αέρα πάνω απ' το σοκάκι και φτάνει με λυγισμένα γόνατα στη διπλανή ταράτσα. Ύστερα ξαναπαίρνει φόρα, πηδάει, και προσγειώνεται ξανά με τα γόνατα λυγισμένα. Οι άλλοι μένουν με το στόμα ανοιχτό. Ο Τσιφ χαλαρός ανοίγει μια μπίρα με τον αναπτήρα, πίνει, κι ύστερα παίρνει τα λεφτά και γυρνάει στον Ιάκωβο.

Έλα δω παιδί μου. Πες φχαριστώ στους κυρίους και τράβα βάλτα στο χρηματοκιβώτιο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο(μονάδες 15)

Να αναφερθείς στα χαρακτηριστικά της αληθινής φιλίας σύμφωνα με το Κείμενο 2 (50-60 λέξεις).

Μονάδες15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Ο σκοπός για τον οποίο συντάχτηκε το Κείμενο 2 είναι να πληροφορήσει για το περιεχόμενο της φιλίας. Να τεκμηριώσεις αυτή την παρατήρηση εντοπίζοντας δύο γλωσσικές επιλογές (μονάδες 4) και εξηγώντας με συντομία πώς ικανοποιούν τον παραπάνω σκοπό (μονάδες 6).

Μονάδες10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Πώς αντιλαμβάνεσαι τη χρήση του *α'* και *β'* ενικού και προσώπου στη φράση του Κειμένου 1 «Θέλω να σε εμπιστευόμαι, να σου ανοίγω την καρδιά και την ψυχή μου. Δεν θέλω να σε εκμεταλλεύομαι και να με εκμεταλλεύεσαι, γιατί υπάρχουν και αυτά στη φιλία.». Πώς πετυχαίνει να μεταδώσει τη στάση του απέναντι στο θέμα της φιλίας. (μονάδες 5).

β. Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία προφορικότητας στη χρήση της γλώσσας του Κειμένου 1 (μονάδες 3) και να δείξεις ποιος είναι ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του ύφους του λόγου (μονάδες 2).

Μονάδες10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την συμπεριφορά του πρωταγωνιστή της αφήγησης στο Κείμενο 3 με βάση σχετικά στοιχεία που δίνονται. Θα αποτελούσε και για εσένα πρότυπο, όπως αναφέρεται σχετικά στην αρχή της αφήγησης; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Το σχολείο οφείλει να καλλιεργήσει έναν πατριωτισμό μακριά από φοβικά σύνδρομα**

Συνέντευξη της Ελευθερίας Κυρίμη στον Γρηγόρη Δανιήλ με αφορμή την έκδοση του νέου της λογοτεχνικού βιβλίου «Θάλασσα στο χιόνι», 8.4.2019, πηγή: <https://www.thelook.gr>, προσπελάστηκε στις 4.9.2022.

Από την πρώτη σκέψη ως την ολοκλήρωση της «Θάλασσας στο χιόνι», θα ήθελα να περιγράψετε σύντομα και με μυθιστορηματική γλαφυρότητα την περίοδο κύησης και γέννας του συγκεκριμένου βιβλίου.

Όπως καταλαβαίνετε, μια ιδέα δεν αρκεί για να γεννηθεί ένα βιβλίο. Στην πράξη η αναμέτρηση με τις λέξεις αποδείχτηκε επώδυνη, αλλά και συνάμα λυτρωτική. Στο μυαλό μου είχα εξαρχής το τέλος της ιστορίας, μου έλειπαν όμως οι ενδιάμεσοι κρίκοι. Η αλήθεια είναι ότι πέρασα αρκετά βράδια μπροστά από μια οθόνη υπολογιστή παλεύοντας στην ουσία με το κείμενο. Ευτυχώς που υπάρχει η τεχνολογία και το μαγικό delete να καταπίνει τα αμέτρητα θύματα της άνισης αυτής μάχης. Συνηθισμένη να χρησιμοποιώ σε εργασίες και άρθρα τις συμβάσεις της επιστημονικής γλώσσας, δυσκολεύτηκα αρκετές φορές να βρω τα μονοπάτια της λογοτεχνικής έκφρασης. Παραδόξως οι προφορικές μαρτυρίες προέκυψαν σχεδόν αβίαστα, ίσως γιατί μελέτησα αρκετό υλικό από συγγράμματα σχετικά με την προφορική ιστορία, πριν ξεκινήσω να τις δουλεύω.

«Το λειτούργημά σας εδώ δεν είναι αποκλειστικά παιδαγωγικό, αλλά και πατριωτικό ταυτόχρονα, κυρίως πατριωτικό» μια φράση που σηματοδοτεί έναν κομβικό πυρήνα του βιβλίου σας. Εκπαίδευση και πατριωτισμός, δύο έννοιες με κοινές συνισταμένες στις παλιότερες δεκαετίες. Ο πατριωτισμός, μέχρι ποιο σημείο και κατά πόσο, καθίσταται υγιής; Θα ήθελα την άποψή σας.

Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να συγχέουμε τον πατριωτισμό με τις εθνικιστικές κραυγές και το μίσος για τον «άλλο», τον διαφορετικό. Νομίζω ότι αυτό είναι ξεκάθαρο. Ωστόσο εκεί που θεωρώ ότι υπάρχει σύγχυση είναι η ταύτιση του πατριωτισμού, με τις γραφικότητες, τα πλαστικά σημαιάκια, τις παρελάσεις, τα εμβατήρια και τα συλλαλητήρια με τα λάβαρα. Υγιής πατριωτισμός είναι η μελέτη της ιστορίας χωρίς παρωπίδες, η συμμετοχή στα κοινά, η πρόταξη του συλλογικού συμφέροντος έναντι του ατομικού, η φροντίδα για τη γειτονιά, την πόλη μας, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά, οι άνθρωποι που δημιουργούν και βοηθούν μέσα από τη δουλειά τους να πάει ο τόπος αυτός ένα βήμα παρακάτω, η διάθεση για ειρηνική συνύπαρξη και συνεργασία με τους γείτονες. Αυτό τον

πατριωτισμό οφείλει να καλλιεργήσει και το σχολείο μακριά από φοβικά σύνδρομα και αγκυλώσεις ενός ψευδεπίγραφου πατριωτισμού που μας γυρίζει πολλές δεκαετίες πίσω.

Κείμενο 2

Τι σημαίνει πατριωτισμός σήμερα;

Το κείμενο το έχει συντάξει ο Μ. Χατζηγάκης, <https://www.trikalaneews.gr>, 21-2-2018. Διασκευασμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Τι σημαίνει να είσαι πατριώτης στην Ελλάδα του 2018; Ο νέος πατριωτισμός (τουλάχιστον όπως το έχω εγώ στο μυαλό μου) πάει αντίθετα στον λαϊκισμό και στον εθνικισμό που διχάζει και φανατίζει τους πολίτες. Δεν ταυτίζει το κόμμα με την Ελλάδα και δεν θεωρεί τους ιδεολογικούς αντίπαλους ως εχθρούς τους που πρέπει να εξοντωθούν.

Πατριώτης είναι αυτός που θα ξεπεράσει το μικροπολιτικό του συμφέρον για το καλό της πατρίδας. Ταυτόχρονα, ο νέος πατριωτισμός επιτάσσει να αφιερώσουμε ένα μέρος του χρόνου μας για να συνεισφέρουμε στην κοινωνία – όπως για παράδειγμα αρκετοί δάσκαλοι και καθηγητές κάθονται επιπλέον ώρες, χωρίς αμοιβή, στο σχολείο, για να βοηθήσουν στην εκπαίδευση των παιδιών μας. Ή όπως πολλοί συμπολίτες μου στα Τρίκαλα πριν λίγα χρόνια έκαναν ουρές, για να δώσουν αίμα σε ένα μικρό κορίτσι που το είχε ανάγκη.

Επίσης, νέος πατριωτισμός σημαίνει εθελοντισμός. Σημαίνει εμπλοκή σε εργασίες που θα υποστηρίξουν ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ανθρωπιστικές δράσεις, κτλ. Παράλληλα, πατριώτης είναι αυτός που δεν παρανομεί αλλά, συγχρόνως, δεν γυρίζει το κεφάλι από την άλλη μεριά όταν βλέπει κάποιον άλλο να παρανομεί. Διακατέχεται δηλαδή από μια συνείδηση συλλογικής ευθύνης που δεν σταματάει στο ατομικό σκέλος.

Ο γνήσιος πατριώτης ασχολείται με τα πολιτικά δρώμενα της χώρας του. Γιατί καταλαβαίνει πως έχει ευθύνη να κάνει την καλύτερη δυνατή πολιτική επιλογή για να βοηθήσει την πατρίδα του.

Το ερώτημα είναι τι οφείλει να κάνει ο καθένας μας ξεχωριστά, για να βελτιώσει έστω και ένα μικρό κομμάτι της Ελλάδας. Είτε αυτό αφορά στην πολιτική, είτε σε κοινωνικά ή οικονομικά ζητήματα. Ένα από τα ελάχιστα καλά αυτής της κρίσης είναι ότι «έσπρωξε» ένα κομμάτι πολιτών, και ιδιαίτερα νέων, να σκεφτούν το ρόλο τους και την προσφορά τους στην πατρίδα.

Κείμενο 3

Αναφορά στον Γκρέκο

Απόσπασμα από το έργο του Νίκου Καζαντζάκη «Αναφορά στον Γκρέκο», εκδόσεις Ιδρύματος Καζαντζάκη, Αθήνα, 2011.

Τι ευτυχία να μπορούσε ο Έλληνας να σεριανίζει στην Ελλάδα χωρίς ν' ακούει φωνές, θυμωμένες, αυστηρές, από τα χώματα! Για έναν Έλληνα όμως το ταξίδι στην Ελλάδα καταντάει γοητευτικό κι εξαντλητικό μαρτύριο, στέκεσαι σε μια πατημασιά ελληνικής γης και σε κυριεύει αγωνία: Μνήμα βαθύ, πατωσιές πατωσιές οι νεκροί, κι ανεβαίνουν παράταιρες φωνές και σε κράζουν, γιατί ό,τι μένει από τον νεκρό, αθάνατο, είναι η φωνή του. Ποια απ' όλες τις φωνές να διαλέξεις; Κάθε φωνή και ψυχή, κάθε ψυχή λαχταρίζει ένα σώμα δικό της, κι η καρδιά σου ακούει, ταραίζεται και διστάζει να πάρει απόφαση, γιατί συχνά οι πιο αγαπημένες ψυχές δεν είναι πάντα κι οι πιο άξιες. [...]

Όταν ένας Έλληνας ταξιδεύει στην Ελλάδα, το ταξίδι του έτσι μοιραία μετατρέπεται σ' επίπονη αναζήτηση του χρέους. Πώς να γίνουμε κι εμείς άξιοι των προγόνων, πώς να τη συνεχίσουμε, χωρίς να την ντροπιάσουμε, την παράδοση της ράτσας μας; Μια αυστηρή ασίγαστη ευθύνη βαραίνει στους ώμους σου, βαραίνει τους ώμους όλων των ζωντανών Ελλήνων. Ακαταμάχητη μαγική δύναμη έχει το όνομα, όποιος γεννήθηκε στην Ελλάδα έχει το χρέος να συνεχίσει τον αιώνιο ελληνικό θρύλο.

Ένα ελληνικό τοπίο δεν δίνει σ' εμάς τους Έλληνες μιαν αφιλόκερδη ανατριχίλα ωραιότητας, έχει ένα όνομα το τοπίο -το λένε Μαραθώνα, Σαλαμίνα, Ολυμπία, Θερμοπύλες, Μυστρά- συνδέεται με μιαν ανάμνηση, εδώ ντροπιαστήκαμε, εκεί δοξαστήκαμε, και μονομιάς το τοπίο μετουσιώνεται σε πολυδάκρυτη, πολυπλόκητη ιστορία. Κι όλη η ψυχή του Έλληνα προσκυνητή αναστατώνεται. Το κάθε ελληνικό τοπίο είναι τόσο ποτισμένο από ευτυχίες και δυστυχίες με παγκόσμιο αντίτυπο, τόσο γεμάτο ανθρώπινο αγώνα, που υψώνεται σε μάθημα αυστηρό και δεν μπορείς να του ξεφύγεις, γίνεται κραυγή, και χρέος έχεις να την ακούσεις.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου με βάση το Κείμενο 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Ο πατριωτισμός ταυτίζεται με τον εθνικισμό και την εξυπηρέτηση κομματικών συμφερόντων.
2. Ο πατριωτισμός είναι σύμφυτος με την έννοια της συλλογικότητας.
3. Ο πατριώτης είναι πολιτικά σκεπτόμενος και ενεργός πολίτης.
4. Δεν είναι απαραίτητο να αφιερώνεις χρόνο, για να καταγγείλεις τις παρανομίες που συμβαίνουν.
5. Οι νέοι έχουν επαναπροσδιορίσει τον ρόλο τους και προσφέρουν στην πατρίδα τους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 ένα σημείο στο οποίο ο ομιλητής οργανώνει την απάντησή του με την τεχνική της αντίθεσης (μονάδες 2). Να παραθέσεις με συντομία τα δύο σκέλη της (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς αυτός ο τρόπος σχετίζεται με το θεματικό κέντρο του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10**Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)**

Ποια κοινά σημεία αναφορικά με το περιεχόμενο του πατριωτισμού εντοπίζεις ανάμεσα στα Κείμενα 1 και 2; Να απαντήσεις σε 60- 70 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)**

Να αναπτύξεις το θέμα που κατά τη γνώμη σου πραγματεύεται το Κείμενο 3 στηρίζοντας την ερμηνεία σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Παράλληλα να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου. Η έκταση του ερμηνευτικού σχολίου σου να είναι 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Κλιματική αλλαγή και διατροφή**

Απόσπασμα από κείμενο της διατροφολόγου Κατερίνας Νταλέ, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 07/07/2020, στην ιστοσελίδα: <https://www.mednutrition.gr>.

Vegan και κλιματική αλλαγή

Πολλοί άνθρωποι τις τελευταίες δεκαετίες έχουν στραφεί για ηθικούς και οικολογικούς λόγους σε διατροφικά πρότυπα που περιορίζουν ή αποκλείουν το κρέας ή και γενικά τα ζωικής προέλευσης τρόφιμα. Έτσι, βλέπουμε τάσεις όπως η χορτοφαγία και η αυστηρή χορτοφαγία (βιγκανισμός) να κερδίζουν έδαφος.

Παρ' όλα αυτά, ο αποκλεισμός του κρέατος, ακόμη και του βοδινού, και των ζωικών τροφίμων γενικά, δεν είναι απαραίτητος. Μπορεί η εργοστασιακού τύπου εκτροφή να απαιτεί τη σίτιση των ζώων με σοδειές που καταλαμβάνουν επιπλέον χωράφια, όμως η φυσική μέθοδος σίτισης των αγελάδων είναι η ελεύθερη βοσκή σε εκτάσεις οι οποίες έτσι κι αλλιώς έχουν φτωχό έδαφος και δεν είναι εκμεταλλεύσιμες. Η βόσκηση, εντούτοις, παράγει κοπριά η οποία γονιμοποιεί τις σοδειές, με αποτέλεσμα να υπάρχει τελικά παραγωγή φαγητού. Ουσιαστικά, το ιδανικό για το περιβάλλον είναι η σύμπραξη των σοδειών με το μέγαλωμα των ζώων.

Το κρέας και τα γαλακτοκομικά είναι αναμφίβολα πολύ θρεπτικές τροφές, εφόσον καταναλώνονται με μέτρο. Ειδικά κάποια απαραίτητα θρεπτικά μόρια, όπως οι βιταμίνες D3, και B12, και το λιπαρό DHA, και κάποια άλλα χρήσιμα συστατικά όπως η κρεατίνη, η καρνοσίνη, ο αιμικός σίδηρος, και η ταυρίνη είναι διαθέσιμα μόνο στο κρέας. Άτομα τα οποία αποκλείουν το κρέας μπορούν να λάβουν αυτά τα θρεπτικά συστατικά αναγκαστικά μέσω συμπληρωμάτων διατροφής ή εμπλουτισμένων τροφίμων.

Μεσογειακή Διατροφή φιλική προς το περιβάλλον

Η Μεσογειακή Δίαιτα έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ως μία από τις πιο μακροβιοτικές και ωφέλιμες για την υγεία δίαιτες. Εκτός όμως από απλά ένα διατροφικό μοτίβο, είναι κι ένα πολιτισμικό μοντέλο του πώς τα τρόφιμα διαλέγονται, παράγονται, επεξεργάζονται, και διανέμονται. Το 2010 μάλιστα ανακηρύχθηκε από την UNESCO ως Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ανθρωπότητας.

Η Μεσογειακή Διατροφή, αντίθετα με το βιγκανισμό, δεν αποκλείει τα ζωικά τρόφιμα, όμως στηρίζεται όντως στα φυτικής προέλευσης τρόφιμα. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο διατροφής, η μερίδα του λέοντος της δίαιτας πρέπει να αποτελείται από φρούτα, λαχανικά, δημητριακά, καρπούς, σπόρους, φυτικά έλαια, και όσπρια, και σε μικρότερες ποσότητες τα αυγά και τα γαλακτοκομικά προϊόντα. Όσο για το κρέας, η μεσογειακή διατροφική πυραμίδα ορίζει να καταναλώνονται σποραδικά το ψάρι και τα πουλερικά από 1-2 φορές την εβδομάδα, και το κόκκινο κρέας το πολύ 1 φορά το μήνα. Με αυτό τον τρόπο η διατροφή έχει την απαραίτητη ποικιλία που χρειάζεται ο ανθρώπινος οργανισμός, χωρίς να αποκλείονται ολόκληρες ομάδες τροφίμων.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Μεσογειακή Δίαιτα θα μπορούσε εύκολα να θεωρηθεί «βιώσιμη διατροφή», αφού οι αρχές της συνάδουν με τις επιλογές τροφίμων που έχουν να κάνουν με μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Η έμφαση, τέλος, πρέπει να δοθεί στη μείωση του κόκκινου κρέατος στη μία φορά την εβδομάδα, και την αντικατάστασή του με φυτικά τρόφιμα ή κρέατα όπως τα πουλερικά και το ψάρι με, που επιβαρύνουν πολύ λιγότερο το περιβάλλον.

Κείμενο 2

Είναι ο βιγκανισμός η διατροφή του μέλλοντος;

Απόσπασμα από άρθρο της συντακτικής ομάδας της εφημερίδας Έθνος. Δημοσιεύτηκε σε ψηφιακή μορφή στις 26/10/2018.

Η καμπάνια της ομάδας Greek Vegans εμφανίστηκε στα βαγόνια του μετρό στις αρχές Σεπτεμβρίου και ολοκληρώθηκε στις 6 Οκτωβρίου. Οι αντιδράσεις έδειξαν και το μέτρο της επιτυχίας της: οι αφίσες με τις επιγραφές «Δες ποιον έφαγες σήμερα», «Σταματώντας να τρως ζωικά, σώζεις μέχρι 300 ζώα τον χρόνο» ή «Για κάθε ποτήρι γάλα, μια μητέρα χάνει το μωρό της» δεν τράβηξαν μόνο το ενδιαφέρον του κοινού και των μέσων ενημέρωσης, προκάλεσαν και τη δυσφορία των εμπόρων του κρέατος, όπως αναφέρει το Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων.

Ο «βιγκανισμός», όπως λέγεται η απουσία από την διατροφή του ανθρώπου οποιουδήποτε ζωικού προϊόντος, συστήθηκε με αυτόν τον κάπως πληθωρικό τρόπο στην Ελλάδα. Ήρθε όμως για να μείνει; Το βέβαιο είναι ότι αυτό που εμφανίστηκε σε πολλές χώρες του κόσμου ως περιθωριακό κίνημα έχει αποκτήσει τον χαρακτήρα της τάσης ή έχει γίνει τρόπος ζωής. Στη Βαρσοβία, για παράδειγμα, έχουν ανοίξει ήδη περισσότερα από 50

εστιατόρια vegan, ενώ το 60% των Πολωνών δηλώνει σε σχετική έρευνα ότι σκοπεύει να κόψει εντελώς το κρέας αυτόν τον χρόνο. [...]

Η νέα τάση δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορη τη Σίλικον Βάλει¹. Εκεί ο Έρικ Σμιτ, άλλοτε διευθύνων σύμβουλος της Google, δήλωνε πριν από δυο χρόνια ότι το λεγόμενο «κρέας με βάση τα φυτά» θα γίνει η νέα τεχνολογική επανάσταση του μέλλοντος. Και τα οφέλη θα είναι πολλά: μια διατροφή χωρίς κρέας σημαίνει καλύτερη υγεία για τον άνθρωπο, μεγαλύτερη προστασία για το περιβάλλον αλλά και ευκολότερη πρόσβαση στην τροφή για τα φτωχότερα στρώματα των αναπτυσσόμενων χωρών. [...]

Οι ειδικοί λένε πως είναι τρεις οι λόγοι που κάνουν έναν άνθρωπο να κινείται ανάμεσα στην κρεατοφαγία και την χορτοφαγία. Ο ένας είναι η ανησυχία για την υγεία του, ο δεύτερος η ανησυχία για την υγεία του περιβάλλοντος, ο τρίτος η ευαισθησία για τα δικαιώματα των ζώων. Ως προς την ανθρώπινη υγεία, οι ιατρικές έρευνες λένε ότι εκείνοι που καταναλώνουν πολύ κόκκινο κρέας έχουν υψηλότερα ποσοστά θνησιμότητας. Ως προς την υγεία του περιβάλλοντος, αρκεί να σκεφτεί κανείς τους τόνους νερού που καταναλώνονται για να φτάσει στο πιάτο μας μόλις ένα κιλό κρέας. Και τα δικαιώματα των ζώων; Τα είπαν όλα εκείνες οι αφίσες στο μετρό: «Κάποιες κραυγές δεν ακούγονται ποτέ».

Κείμενο 3

Ανεξιχνίαστες δολοφονίες

Ποίημα του Λουκά Αξελού από την ποιητική συλλογή, Τελευταία πατρίδα, εκδόσεις Στοχαστής, 2013. [Στο Ποιήματα της κρίσης (2008-2018), Ιωλκός, 2020].

Δολοφονημένα δέντρα
πάνω στην πλήρη των χυμών ορμή
ψηλές αποσκελετωμένες σιλουέτες
χωρίς τα άκρα τους,
χωρίς την πλούσια κόμη
που μέσα της φωλιάζουνε πουλιά,
περιμένουν στη σειρά το τέλος.
Βουβά, χωρίς να φανερώνουν τον πόνο
που τα ολέθρια
χτυπήματα του τσεκουριού δημιουργούν,

¹ μια περιοχή της Καλιφόρνια των ΗΠΑ, στην οποία εδρεύουν επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας

χωρίς δηλώσεις ή καταγγελίες
(καμιά δήλωση ή καταγγελία δέντρου
δεν έχει μέχρι σήμερα καταγραφεί)
αποχωρούν με αξιοπρέπεια
προσθέτοντας με την πτώση τους
ένα νέο ερωτηματικό
σε χιλιάδες ανεξιχνίαστες δολοφονίες.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2011

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 αναφέρονται τρεις επιγραφές αφισών από την καμπάνια της ομάδας Greek Vegans. Για ποιους λόγους θεωρείς ότι ο συγγραφέας του κειμένου καταγράφει τις επιγραφές αυτές (μονάδες 5); Να σχολιάσεις στην απάντησή σου τα ρηματικά πρόσωπα και τις εγκλίσεις (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τους τίτλους των Κειμένων 1 και 2 ως προς τα γλωσσικά τους χαρακτηριστικά (μονάδες 6) και την επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να προσδιορίσεις το κυρίαρχο ύφος του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να αποδείξεις τον χαρακτηρισμό σου επισημαίνοντας δύο συναφείς διαφορετικές γλωσσικές επιλογές (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο, κατά τη γνώμη σου, είναι το νόημα του τίτλου του ποιήματος (Κείμενο 3); Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο (150 περίπου λέξεων), στο οποίο θα αναπτύξεις με τρεις τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες το νόημα αυτό, καθώς και τη δική σου στάση για το θέμα.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η ζωή μετακόμισε στα δίκτυα**

Άρθρο γνώμης της Τασούλας Καραϊσκάκη, δημοσιευμένο στην εφημερίδα Καθημερινή στις 26/08/2022. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/opinion/562013488/i-zoi-metakomise-sta-diktya>

Περπατούν μαζί με φίλους στην προκουμαία του παλιού λιμανιού Χανίων με φόντο τη φαντασμαγορική αλυσίδα της φωτισμένης πόλης. Ξάφνου εκείνος βρίσκει γονυπετής να τη ζητά σε γάμο τείνοντας ανοιχτό το τυπικό κουτάκι με το δακτυλίδι. Εκείνη αιφνιδιάζεται, συγκινείται, κουνά το κεφάλι ζωηρά πως «ναι», όμως μένει πετρωμένη. Το βλέμμα ακίνητο, βαθύ, σαν να παρακολουθεί μια προβολή των αυριανών ημερών της. Οι φίλοι συνέρχονται και τους πείθουν να επαναλάβουν ξανά και ξανά τη σκηνή ώστε, με τα κινητά, να τη βιντεοσκοπήσουν. Τους ωθούν σε μια επαναλαμβανόμενη δράση – σφιχταγκάλιασμα και ατελείωτο φιλί– μη συντελεσθείσα στην πραγματική ζωή. Έπειτα, σκυμμένοι στις οθόνες των κινητών, όλοι μαζί, συνδιαλέγονται πυρετικά για το υλικό που θα αναρτήσουν. Ακόμη και όσοι από τους τυχαίους θεατές απήλαυσαν την αναπάντεχη αναβίωση ενός παρωχημένου¹ ρομαντισμού, δείχνουν να ενοχλούνται από το θέατρο.

Αποσπασμένοι από τον χώρο, σκηνοθετούν τη μύχια² στιγμή, αποκλειστικά και μόνο για την πυροτεχνική έκθεσή της στα κοινωνικά δίκτυα. Η ζωή γίνεται αναπαράσταση και η αναπαράσταση αναδύεται στο ψηφιακό κοινωνικό σύμπαν ως πραγματική ζωή. Όμως το θέατρο, ακόμη κι αν αντιγράφει τη ζωή, δεν είναι πια ζωή, αλλά μια άυλη μεταπραγματικότητα³, όπως εκείνη στην πλατφόρμα Second Life όπου το άβαταρ⁴ του εαυτού σου αναμειγνύεται με άλλους σε ένα φανταστικό διαδικτυακό κόσμο. Την παρακολουθείς κι εσύ μαζί με όσους τη μοιράζονται ακόμη κι αν δεν σε έχουν γνωρίσει ποτέ, ρουφάς τις αντιδράσεις, τα σχόλια, ανταποκρίνεσαι, ζεις μια εξωραϊσμένη εκδοχή του συμβάντος και την πολλαπλασιασμένη αγάπη των άλλων.

¹ξεπερασμένου

²εσωτερική, απόκρυφη

³μια πραγματικότητα που αναπαριστά την πραγματικότητα

⁴εικόνα, ομοίωμα

Τα κοινωνικά δίκτυα, η αυλαία στον κόσμο, το θαυμαστό εργαλείο ιλιγγιώδους αναβάθμισης της ζωής, το πιο γρήγορο μέσο επικοινωνίας με οικείους και τον κόσμο, πρόσβασης σε άτομα, πληροφορίες, υπηρεσίες, οργάνωσης κινήσεων, σωτηρίας ανθρώπων, αποκατάστασης επαφής κατά την πανδημία, διατηρούν διογκούμενες τις σκοτεινές πτυχές χρήσης τους. Δεν είναι μόνο ότι κεντρίζουν τα μίσση, αυξάνουν την πόλωση, την παραπληροφόρηση, τα προβλήματα εξουσίας και ψηφιακής επιτήρησης, αλλά και καθοδηγούν ψυχικές διαθέσεις, χαλκεύουν συμπεριφορές, εμφανίζουν μια πλασματική εκδοχή της θέσης μας στον κόσμο. Εθίζουν. Συρρικνώνουν τη ζωντανή επικοινωνία· το πληθωρικό ψηφιακό της αντίγραφο μοιάζει να αρκεί. Παίρνουν πίσω τον χρόνο που εξοικονομούν. Και, εν προκειμένω, καταβροχθίζουν κομμάτια, όλο και μεγαλύτερα, της αυθεντικής ζωής.

Κείμενο 2

Σκίτσο του Έλληνα σκιτσογράφου Αρκά. Τα σκίτσα του Αρκά είναι σατιρικά με θεματολογία που αντλείται από την επικαιρότητα, την πολιτική κατάσταση ή την κοινωνική πραγματικότητα.

Κείμενο 3

Μαύρο νερό

Απόσπασμα από τη νουβέλα *Μαύρο Νερό* του Μιχάλη Μακρόπουλου, Κίχλη, 2019, σσ. 13-15.

[...] Καλημερίστηκαν και ύστερα περίμεναν. Το λεωφορείο ήρθε, έχοντας περάσει απ' όλα τα άλλα χωριά – το δικό τους ήταν το τελευταίο. Μέσα ήταν άλλοι έντεκα επιβάτες. Πέρασαν το Ασπρόζι – το παλιό νταμάρι – και βγήκαν στο Χάνι, όπου σκούριαζε ξεχασμένο ένα παμπάλαιο στρατιωτικό αεροπλάνο, βαλμένο εκεί ως μνημείο πάνω σε βάθρο.

Κάθονταν χώρια όλοι, ο καθένας στο δικό του βρόμικο τζάμι.

Παρακάτω υπήρχε παλιά ένα πρατήριο καυσίμων, καφενείο κατόπιν και τώρα νεκροταφείο παλιών φορτηγών, αραδιασμένων σε σειρές στο ραγισμένο τσιμέντο – με σπασμένα τζάμια και χωρίς κινητήρα και λάστιχα.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι με τον πατέρα του – τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τα 'βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή. [...]

Παλιά θα υπήρχαν ψαράδες, μα τώρα δεν είχαν τι να ψαρέψουν, και στο σημείο που είχε σταθεί ήταν μόνος. Η πλατιά επιφάνεια του νεκρού νερού τον γαλήνευε, καθώς άφηνε το βλέμμα του να γλιστράει πάνω, και πάντα ξαφνιαζόταν λιγάκι με το που αντίκριζε το βουνό λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα χωρίς αλάτι.

Αργότερα μια μητέρα με την μικρή της κόρη ήρθαν και στάθηκαν λίγο παρακεί. Του φάνηκαν τόσο υγιείς στην όψη, που σκέφτηκε πως το νερό, αν έριχνε μέσα μια πετονιά με αγκίστρι, θα ήταν ξανά γεμάτο ζωή, και θα 'πιανε σίγουρα ένα μεγάλο ψάρι σαν εκείνα που ψάρευε με τον πατέρα του. Ξαφνικά δεν άντεχε να βλέπει τη λίμνη. Τριγύρισε στην πόλη και στις δύο πήρε το λεωφορείο. Μέσα, οι ίδιοι δεκαπέντε επιβάτες, αλλά το παράξενο ήταν πως ο καθένας κάθισε ξανά στην πρωινή του θέση, λες κι αυτή η επανάληψη έδινε στη ζωή τους τάξη κι ένα νόημα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) «Αποσπασμένοι από τον χώρο, σκηνοθετούν τη μύχια στιγμή, αποκλειστικά και μόνο για την πυροτεχνική έκθεσή της στα κοινωνικά δίκτυα. Η ζωή γίνεται αναπαράσταση και η αναπαράσταση αναδύεται στο ψηφιακό κοινωνικό σύμπαν ως πραγματική ζωή. Όμως το θέατρο, ακόμη κι αν αντιγράφει τη ζωή, δεν είναι πια ζωή, αλλά μια άυλη μεταπραγματικότητα, όπως εκείνη στην πλατφόρμα Second Life όπου το άβαταρ του εαυτού σου αναμειγνύεται με άλλους σε ένα φανταστικό διαδικτυακό κόσμο.»

Στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 να επισημάνεις (μονάδες 2) και να αντικαταστήσεις (μονάδες 2) δύο (2) διαθρωτικές λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν σύγκριση-αντίθεση με άλλες, νοηματικά ισοδύναμες. Ποιες έννοιες συγκρίνονται μεταξύ τους (μονάδες 4);

β) Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό το ασύνδετο σχήμα. Να επισημάνεις ένα (1) χωρίο της τελευταίας παραγράφου, στο οποίο εμφανίζεται το ασύνδετο σχήμα (μονάδες 2) και να σχολιάσεις τη λειτουργία του στο χωρίο αυτό (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι η κυρίαρχη οπτική για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα Κείμενα 1 και 2; Να την αποδώσεις σύντομα σε μια περίοδο λόγου. (μονάδες 5) Να αναφέρεις επιγραμματικά με δικά σου λόγια πέντε (5) πληροφορίες (τρεις από το Κείμενο 1 και δύο από το Κείμενο 2), οι οποίες επαληθεύουν την οπτική αυτή (μονάδες 5).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 εναλλάσσεται η περιγραφή με την αφήγηση. Να εντοπίσεις και να καταγράψεις τρία (3) γλωσσικά χαρακτηριστικά της περιγραφής και δύο (2) της αφήγησης.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πώς παρουσιάζεται το φυσικό περιβάλλον στο απόσπασμα του Κειμένου 3 από τον πρωταγωνιστή; Να αξιοποιήσεις στην απάντησή σου τουλάχιστον τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Να επισημάνεις και να αιτιολογήσεις συνοπτικά τα δικά σου συναισθήματα απέναντι στην κατάσταση που παρουσιάζεται στο κείμενο (γύρω στις 200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Συνέντευξη με έναν από τους θεμελιωτές της Τεχνητής Νοημοσύνης**

Απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε ο *Yoshua Bengio*, από τους κορυφαίους εμπειρογνώμονες στον κόσμο στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, στον *Θανάση Τρομπούκη*, 22.3.2021, πηγή: <https://lab.imedd.org/synentefxi-me-enan-apo-tous-themeliotes-technitis-noimosynis>.

Μπορείτε να εξηγήσετε με απλά λόγια τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη για όσους δεν είμαστε εξοικειωμένοι με την πληροφορική;

Yoshua Bengio: Οι άνθρωποι έχουν διανοητικές ικανότητες τις οποίες θα θέλαμε να έχουν και οι υπολογιστές. Ουσιαστικά αυτό είναι που προσπαθεί να καταφέρει η έρευνα στην τεχνητή νοημοσύνη. Έχουμε εξερευνήσει πολλές οδούς προς αυτήν την κατεύθυνση και εδώ θέλω να αναφέρω το εξής. Επειδή ακριβώς προσπαθούμε να δημιουργήσουμε μηχανές που διαθέτουν τέτοιου είδους διανοητικές ικανότητες, συχνά αντλούμε έμπνευση από τη νοημοσύνη των ανθρώπων και των ζώων.

Γιατί διστάζουμε να εξαντλήσουμε όλες τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη ώστε να βοηθήσουμε την ανθρωπότητα;

Αρχικά, η τεχνογνωσία και τα κεφάλαια που απαιτούνται για την ανάπτυξη χρήσιμων εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης είναι συγκεντρωμένα σε ελάχιστα μέρη του κόσμου. Πρέπει λοιπόν να φροντίσουμε να υπάρξει εκδημοκρατισμός αυτής της γνώσης και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε κάποια από τα παραγόμενα σύνολα δεδομένων. Πρόκειται για ένα μεγάλο πρόβλημα στον τομέα της υγείας, είτε επειδή τα δεδομένα παράγονται σε εταιρείες που τα αποκρύπτουν για να έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, είτε για λόγους απορρήτου. Επίσης, απαιτείται η παροχή ευρύτερης εκπαίδευσης παγκοσμίως, ιδίως στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, έτσι ώστε να μπορούν οι νέοι στις αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη της οικονομίας τους χρησιμοποιώντας την τεχνητή νοημοσύνη. Τέλος, υπάρχει ακόμα ένα εμπόδιο που σχετίζεται με την αδράνεια των κοινωνιών μας. Οι κυβερνήσεις δεν αλλάζουν εύκολα τους κανονισμούς. Οι εταιρείες δεν αλλάζουν εύκολα τον τρόπο λειτουργίας τους. Το οικονομικό μας σύστημα ευνοεί ορισμένους τύπους εφαρμογών, αλλά όχι απαραίτητα αυτές που έχουν μεγάλη σημασία για την κοινωνία, όπως η ανακάλυψη νέων φαρμάκων. Η βιομηχανία δεν διεξάγει επαρκή έρευνα πάνω στα αντιβιοτικά και υπάρχει τεράστια ανάγκη για αυτό.

Είναι έτοιμη η κοινωνία μας να υποδεχτεί τέτοια συστήματα, συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου», όπως τα αποκαλέσατε προηγουμένως;

Δεν νομίζω. Πιστεύω ότι δεν διαθέτουμε την απαραίτητη σοφία σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο ώστε να διασφαλίσουμε ότι ισχυρότατες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη ή η βιοτεχνολογία, θα είναι εναρμονισμένες με τις αξίες μας, θα χρησιμοποιούνται με τρόπο που θα ωφελεί την ανθρωπότητα και δεν θα έχουν καταστροφικά αποτελέσματα. Οι άνθρωποι που έχουν εξουσία μπορούν να εκμεταλλευτούν και να καταχραστούν τις ισχυρές τεχνολογίες, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε συγκέντρωση της εξουσίας, σε συγκέντρωση του πλούτου. Και αυτό δεν είναι καλό για τη δημοκρατία. Τα αποτελέσματα μπορούν να αποβούν μοιραία για το περιβάλλον και να καταπατηθούν ανθρώπινα δικαιώματα. Πρέπει να αφιερώσουμε χρόνο στη σύσταση των κατάλληλων κανονισμών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στις καλές πτυχές της ΤΝ, για παράδειγμα – στις καλές κοινωνικές εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης. Αλλά πρέπει και να αποφύγουμε τον αρνητικό αντίκτυπο. Διότι, αν η ΤΝ χρησιμοποιείται συνεχώς με τρόπους που οι περισσότεροι άνθρωποι αντιλαμβάνονται ως κακόβουλους, όπως στα πλαίσια της παρακολούθησης, του ελέγχου και της χειραγώγησης των ανθρώπων μέσω της διαφήμισης, τότε ο κόσμος θα αποκηρύξει την τεχνολογία και την επιστήμη, όπως έχει ήδη αρχίσει να συμβαίνει. Επομένως, για να προοδεύσουν οι κοινωνίες μας, είναι απαραίτητο να διαχειριστούμε πολύ προσεκτικά την εφαρμογή της τεχνολογίας.

Κείμενο 2

Στα κοινωνικά δίκτυα οι λέξεις είναι πιο βαριές

Το κείμενο είναι άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Η Καθημερινή στις 8.8.2021 και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://www.kathimerini.gr/opinion/561461227>.

Η ηλεκτρονική επικοινωνία περιόρισε τη φυσική συνομιλία, που συνοδεύεται από χειρονομίες, νεύματα, βλέμματα, υπόρρητες¹ συμπαραδηλώσεις² – την εύγλωττη γλώσσα του σώματος, η οποία αποσαφηνίζει τα λεχθέντα. Και η γλώσσα έγινε περισσότερο διφορούμενη. Συνομιλούμε στα κοινωνικά δίκτυα χωρίς να αντιλαμβανόμαστε ότι ακολουθούμε διαφορετικούς κανόνες στη χρήση των λέξεων. Φορτίζουμε τις έννοιες με την υποκειμενική προσέγγιση του πραγματικού, τις ποτίζουμε με προσωπικές δοξασίες, ιδεολογίες. Λέξεις όπως «γυναικοκτονία», «ρατσισμός», «δικαιωματισμός» αποκτούν μια πολυεπίπεδη ρευστότητα. Όμως δεν υπάρχει χρόνος ή χώρος (ειδικά στο Twitter) για να ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε.

¹ υπόρρητος: αυτός που δηλώνεται έμμεσα και συγκεκαλυμμένα

² ρευστές σημασίες που αποκτά μια λέξη/φράση λόγω κοινωνικοπολιτιστικών και προσωπικών συνειρμών, ανεξάρτητα ή πρόσθετα στη βασική της σημασία

Και προκύπτει ένα κουβάρι συγχύσεων και παρεξηγήσεων, μια Βαβέλ ασυντόνιστων φωνών, που στενεύουν και θολώνουν έναν κόσμο γεμάτο χαρακώματα. Επιπλέον, η online επικοινωνία αυξάνει το φορτίο των λέξεων, αφήνει, μέσα από τα παιχνίδια της γλώσσας, να αναδυθεί ευκολότερα το εσωτερικό σκοτάδι. Το αποτύπωσε με εντυπωσιακή ευκρίνεια η τεχνητή νοημοσύνη. Όσο πιο φυσικά ομιλούν την ανθρώπινη γλώσσα τα ανθρωποειδή, τόσο πιο καθαρά αναπαράγουν τις ανθρώπινες προκαταλήψεις. Μαζί με τα δεδομένα, μεταφέρουμε στα ρομπότ τα στερεότυπα, τις διακρίσεις, τις εμμονές, τις εμπαιθείς απαξιοτικές στάσεις μας προς ομάδες συνανθρώπων. Ο λόγος τους είναι ένας λόγος που έχει εισαχθεί και επιστρέφεται. Όμως δεν είναι πια ο ίδιος. Χωρίς τα ανθρώπινα φίλτρα των κοινωνικών συμβάσεων, είναι πιο ωμός, πιο αποκαλυπτικός των αθώρητων³ θέσεων και προθέσεων.

Το 2016 ο Tay, το chatbot της Microsoft για διεπαφές με νέους 18-24 ετών, που αποσύρθηκε γρήγορα, έμαθε τάχιστα από αυτούς να αρνείται το Ολοκαύτωμα, να εκτοξεύει ρατσιστικά και μισογυνικά σχόλια, να υποστηρίζει με θέρμη τις αντιμεταναστευτικές θέσεις του Τραμπ. Έγινε ο πανίσχυρος καθρέφτης τους. Η επεξεργασία της φυσικής γλώσσας έφερε στο προσκήνιο μια σειρά από άβολα ερωτήματα που υπερβαίνουν την τεχνολογία: Ποια είναι η σχέση λόγου και πραγματικότητας; Υπάρχουν όρια στη γλώσσα; Ποιες είναι οι ηθικές, πολιτικές, κοινωνικές επιπτώσεις της στρέβλωσης των νοημάτων από την προκατάληψη και την ιδεοληψία;

Διότι η προκατάληψη στρεβλώνει τις έννοιες. Η ιδεοληψία παραμορφώνει την επικοινωνία. Άνθρωποι ευφυείς εμμένουν σε αντιλήψεις που μεταμφιέζουν μια επιθυμία τους σε γεγονός. Όπως γράφει ο Νορμπέρτο Μπόμπιο στην *Ηθική και Πολιτική*, «η δύναμη της προκατάληψης έγκειται στο ότι η πίστη σε ένα ψέμα ικανοποιεί τις επιθυμίες μας, διεγείρει τα πάθη μας, διασφαλίζει τα συμφέροντά μας». Οι σχέσεις των ανθρώπων με τον λόγο δεν είναι σχέσεις αλήθειας, αλλά σχέσεις χρήσης. [...]

Η τεχνολογία σκόνταψε πάνω στα μυστήρια της ανθρώπινης φύσης. Πώς θα αποκωδικοποιήσει το σκοτάδι της ψυχής που εμείς οι ίδιοι ελάχιστα ελέγχουμε; Με ποιον οδηγό θα εμψυχήσει στις μηχανές ανθρώπινες αξίες; Ανέφικτη μοιάζει η καθολική απαλλαγή μας από προκαταλήψεις. Όμως, δείχνει να είναι εφικτή η μεταπήδηση σε περισσότερο ανοιχτές ιδέες και αντιλήψεις. Τα ρομπότ θα είναι εκεί να τις αναπαράγουν.

Κείμενο 3

Το ποίημα είναι της Τασούλας Καραγεωργίου, από τη συλλογή «Το Μετρό», εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 2004.

Για ένα νεύμα

Στον Γιάννη Πατίλη

Ωραία θα ήταν, Γιάννη, να με έβλεπες

³ αθώρητος: αθέατος

έστω και για ένα νεύμα
– δε λέω για βλέμμα,
φεύγει γρήγορα ο συρμός,
τα μάτια θέλουν χρόνο –
μα για ένα νεύμα; είμαι εδώ με γένια που μεγάλωσαν.

Τίποτα, εσύ·

στην αποβάθρα ακίνητος·

Θα το 'χεις μάλλον λερωμένο το μαντίλι σου

στην ξενιτιά της πόλης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο Yoshua Bengio θεωρεί ότι η ανθρωπότητα δεν είναι έτοιμη να υποδεχτεί συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου». Ποια «βήματα» πρέπει να κάνει, προκειμένου να προετοιμαστεί για την υποδοχή τους, κατά τη γνώμη του Bengio; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου (μονάδες 2).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος χρησιμοποιεί επανειλημμένα ερωτήσεις. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις τις συγκεκριμένες επιλογές της σε επίπεδο περιεχομένου, ύφους και δομής του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο επιζητά «ένα νεύμα» από τον Άλλο καθώς περνά ο συρμός του μετρό. Να παρουσιάσεις τα χαρακτηριστικά της επικοινωνίας μέσα στην πόλη, όπως προκύπτουν από το ποίημα, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα καθιστούν ευκρινέστερα. Ποια είναι η προσωπική σου άποψη για την ανθρώπινη επικοινωνία στο χώρο της μεγαλούπολης; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Σήμερα δεν είναι η ημέρα της γυναίκας**

Κείμενο (αποσπάσματα) από το βιβλίο του Πέτρου Τατσόπουλου Είσαι και φαίνεσαι. Μια αιχμηρή ματιά, Μεταίχιμο, [Αθήνα 2019], σελ. 20-24.

Η Ημέρα της Γυναίκας είναι στις 8 Μαρτίου. Δεν είναι σήμερα. Δεν οφείλουμε να σκεφτούμε τη Γυναίκα σήμερα, όπως δεν οφείλουμε και να σκεφτούμε το Παιδί, τον Πατέρα, το Περιβάλλον, τους Ομοφυλόφιλους, τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, οποιονδήποτε ή οτιδήποτε άλλο δεν γιορτάζεται σήμερα. Ο τόσο βολικός κατατεμαχισμός της χρονιάς σε Ημέρες για Κάτι μάς βγάζει από τον κόπο να σκεφτόμαστε αυτό το Κάτι τις υπόλοιπες 364 ή 365 ημέρες (έχουμε και τα δίσεκτα έτη, μην το ξεχνάμε). Τις εναπομείνουσες ημέρες πορευόμαστε με τις προκαταλήψεις μας. Πόσο βαθιές είναι αυτές οι προκαταλήψεις και πόσο ανθεκτικές στα νεωτεριστικά χτυπήματα μας το αποκαλύπτει η βρετανίδα καθηγήτρια Κλασικών Σπουδών Μέρι Μπίαρντ στο βιβλίο της *Γυναίκες και Εξουσία* (Μεταίχιμο, 2018) [...].

Από τις απαρχές του δυτικού πολιτισμού η δημόσια σιωπή των γυναικών θεωρείται ως η μόνη αξιοπρεπής στάση. [...] Όχι μονάχα δεν πέφτει λόγος στη γυναίκα ακόμα και για την διαχείριση του οίκου της, αλλά και, όταν της συμβεί κάτι αποτρόπαιο – όπως, λόγου χάριν, ο βιασμός της –, οφείλει να το αποσιωπήσει ή να συνοδεύσει την καταγγελία της με τη δική της αυτοκτονία. Δεν είναι η μισή ντροπή δική της. Είναι ολόκληρη. [...]

Επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια η φωνή των γυναικών, όταν δεν τροφοδοτεί ιστορίες φρίκης, απαξιώνεται και λιοδορείται. [...] Μπροστά στον δημόσιο κίνδυνο από τη δυναμική εμφάνιση των φεμινιστριών – όπως αποτυπώνεται αδρά στο μυθιστόρημά του *Οι Βοστωνέζες* (1886) – ο <Χένρι> Τζέιμς κρούει τον κώδωνα: ο βαθύς (εξυπακούεται και... βαθυστόχαστος) αρρενωπός δημόσιος λόγος θα επιμολυνθεί από τη γυναικεία στριγκή φωνή, «ένα γενικευμένο μούδιασμα ή μπέρδεμα, ένα άγλωσσο σαλιάρισμα, μουγκρητό ή κλαψούρισμα».[...]

Η Μπίαρντ γνωρίζει ότι η εξουσία πάνω στα εκφραστικά μέσα δεν υποδηλώνει παρά την κυριαρχία στον δημόσιο βίο. Σε μια απaráμιλλα διεισδυτική παρατήρησή της αναρωτιέται «μήπως, σε ορισμένες χώρες, η παρουσία μεγάλων αριθμών γυναικών στη Βουλή απλώς σημαίνει ότι η Βουλή δεν είναι ο τόπος όπου ασκείται η εξουσία». Από την εποχή της βασίλισσας Ελισάβετ Α΄, που, καθώς επιθεωρούσε τα στρατεύματά της στο Τίλμπερι (1560), φέρεται να δήλωσε ότι «ξέρω πως έχω το σώμα μιας αδύναμης, ανίσχυρης γυναίκας· έχω όμως την καρδιά και το στομάχι ενός βασιλιά, και μάλιστα ενός βασιλιά της Αγγλίας» έως τις «τσαντιές» (handbags) που επέβαλε η

Μάργκαρετ Θάτσερ μετατρέποντας το «πιο στερεότυπα γυναικείο αξεσουάρ» σε «ρήμα με πολιτική ισχύ», το παιχνίδι της εξουσίας παίζεται σε ανδρικό γήπεδο, με ανδρικούς κανόνες και άνδρες διαιτητές. [...] Εάν έτσι έχουν τα πράγματα και μια γυναίκα δεν μπορεί παρά μονάχα να «αρπάξει» ή να «αλώσει»¹ την (αυτονόητα ανδρική) εξουσία, μήπως οι γυναίκες θα πρέπει να κάνουν κάτι διαφορετικό από το να μιμούνται τους άνδρες, είτε με τις συντηρητικές ενδυματολογικές τους επιλογές είτε με ασκήσεις φωνητικής που θα προσδώσουν βάθος και εύρος στη δημόσια φωνή τους; «Δεν είναι εύκολο να τοποθετήσεις τις γυναίκες μέσα σε μια δομή που ήδη έχει κωδικοποιηθεί ως ανδρική» καταλήγει η Μπίαρντ· «πρέπει να αλλάξεις τη δομή».

11 Αυγούστου 2018

Κείμενο 2

Η 35χρονη Εσμά δεν θα περιμένει άλλο

Το κείμενο της Ιωάννας Φωτιάδη δημοσιεύτηκε στην Καθημερινή στις 2.5.2018 (διασκευή).

Την απάντηση «δεν μπορώ» η Εσμά, πάλαι ποτέ² υπάλληλος στην περιφέρεια της Σμύρνης, έμοιαζε να μην έχει ξεστομίσει ποτέ. Πήρε πτυχίο νομικής, ενώ είχε ήδη τρία παιδιά. Επέζησε δύο μήνες στη φυλακή. Πέρασε μόνη της τον Έβρο με τα παιδιά, το μικρότερο στους ώμους, για να γλιτώσει τη δίωξη. Στην Αθήνα πηγαينوερχόταν χαμογελαστή σε υπηρεσίες και πρεσβείες, για να βρει νόμιμους τρόπους να περάσει στην Ευρώπη. Μόνο όταν αντιλήφθηκε ότι η πολυπόθητη επανένωση με τον άντρα της, που δεν είχε δει για πάνω από ενάμιση χρόνο, θα αργούσε περισσότερο από όσο υπολόγιζε – «τέλος του 2018 στην καλύτερη περίπτωση» – τα ζυγιά μαύρα μάτια της σκοτείνιασαν.

Πριν από δύο εβδομάδες η «Κ» την είχε συναντήσει για μια ακόμα φορά, σε μια βεράντα στην Κυψέλη, όπου μαζί με τις φίλες της, εξόριστες και εκείνες από το καθεστώς Ερντογάν και αποκομμένες επί του παρόντος από τους συζύγους, μοιράζονταν έγνοιες και όνειρα πάνω από ένα τραπέζι με τούρκικο πρωινό.

Ομιλητική και αεικίνητη μας περιέγραψε γλαφυρά τις καθημερινές της περιπέτειες, ενώ τσίτσε τον μικρό της γιο. Τίποτα δεν προμήνυε αυτό που θα συνέβαινε. Ξημερώματα της Κυριακής και λίγες ώρες αφού η 35χρονη γυναίκα είχε εγκατασταθεί στο τρίτο κατά σειρά διαμέρισμα του τελευταίου 10ημέρου, ένιωσε ξαφνική αδιαθεσία. Διεκομίσθη με καθυστέρηση στο νοσοκομείο, αλλά η καρδιά της την είχε προδώσει. Τα τρία της παιδιά, δέκα, επτά και τριών χρόνων, την περίμεναν ως χθες να γυρίσει. «Ξέρουν ότι η μαμά νοσηλεύεται και θυμώνουν που δεν

¹ να κυριεύσει

² κάποτε στο παρελθόν

πηγαίνουμε να τη δούμε» μεταφέρει στην «Κ» επιστήθια φίλη της. «Ήταν υγιέστατη, απλώς είχε ομολογουμένως κουραστεί από τις απανωτές μετακομίσεις και ματαιώσεις».

Ο αιφνίδιος θάνατος της Εσμά έφερε βίαια στην επιφάνεια ερωτήματα σχετικά με όσους ζουν στο περιθώριο του συστήματος και σε ένα καθεστώς παρατεταμένης προσωρινότητας. Ποιους ενημερώνει το νοσοκομείο, όταν δεν υπάρχει ενήλικος συγγενής πρώτου βαθμού; Πού θα επιθυμούσε η εκλιπούσα³ να ταφεί; Στην Τουρκία, όπου βρίσκονται οι γονείς της, αλλά και η ίδια ήταν πλέον ανεπιθύμητη; Στη Γερμανία που δεν γνωρίζει αλλά φανταζόταν ως Γη της Επαγγελίας;

Το σμίξιμο με τον άντρα της που τόσο λαχταρούσε δε θα το ζήσει. Όμως, με έναν παράδοξο τρόπο ο θάνατός της «ξεμπλόκαρε» χρονοβόρες διαδικασίες. Οι γερμανικές αρχές διευκόλυναν τη μετάβαση του Μεχμέτ Αλί στην Ελλάδα για τα διαδικαστικά. Ταυτόχρονα, επιταχύνεται η μετάβαση των παιδιών στη Γερμανία, όπου τελικά φαίνεται ότι θα «αναπαυθεί» και εκείνη. Τις ώρες που γράφονται αυτές οι γραμμές ο μπαμπάς των παιδιών παρουσία ψυχολόγου θα ανακοινώνει στα παιδιά ότι η γενναία μαμά τους δε θα τα συνοδεύσει στο υπόλοιπο ταξίδι.

Κείμενο 3

Γυναίκα

Το ποίημα του Κωστή Παλαμά (1859-1943) ανήκει στη συλλογή Σατιρικά Γυμνάσματα (Σειρά 2^η, αρ. 17) και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://www.greek-language.gr>.

Γυναίκα, αν θες αντρίκεια να δουλέψεις
για τον ξεσκλαβωμό σου, δε σε φτάνει
να κάψεις, να σκορπίσεις, να ξοδέψεις

το χρυσάφι, τη σμύρνα, το λιβάνι
στο νέο βωμό. Μέσα σου πρώτα κάψε
το τριπλό ξόανο που τους δούλους κάνει,

Συνήθεια, Κέρδος, Πρόληψη. Και σκάψε,
και του παλιού καιρού τα παραμύθια,
κι ας είν' όμορφα, μια για πάντα θάψε.

Α! τα μεστά καμαρωτά σου στήθια

³ η νεκρή

βραχνάς τα πνίγει, πνίχ' τον, πολεμίστρα
για την Αγάπη και για την Αλήθεια.

Πάντα μαζί σου κι η Ομορφιά η μεθύστρα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η βασική ιδέα του Κειμένου 1 και πώς την τεκμηριώνει ο συγγραφέας; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου (μονάδες 2).

β. Στο κείμενο 2 χρησιμοποιούνται επανειλημμένα τα εισαγωγικά. Να εντοπίσεις τρία σχετικά παραδείγματα (μονάδες 3) και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τα Κείμενα 1 και 2 ως προς την αποτελεσματικότητα της μετάδοσης του νοήματός τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο των αρχών του 20^{ου} αιώνα απευθύνεται στην Γυναίκα με συγκεκριμένα αιτήματα. Να τα παρουσιάσεις, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα καθιστούν ευκρινέστερα. Πιστεύεις πως η Γυναίκα του 21^{ου} αιώνα έχει ικανοποιήσει τα ζητούμενα αυτά (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Σχολική Ενσωμάτωση: Μια περίπτωση μελέτης**

Τα αποσπάσματα προέρχονται από το κείμενο της Αικατερίνης Χατζηθεολόγου που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files

Η ειδική αγωγή ως ένας ειδικός εκπαιδευτικός χώρος διέπεται από τη φιλοσοφική θέση της παροχής ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλους τους μαθητές. Η φιλοσοφική αυτή θέση οδηγεί σε σχολική ενσωμάτωση, σε κοινωνική ένταξη και αποδοχή. Η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα αναγνωρίζει σήμερα το δικαίωμα κάθε παιδιού να διδάσκεται τα ίδια μαθήματα, στις ίδιες αίθουσες διδασκαλίας μαζί με όλα τα άλλα παιδιά της ηλικίας του. Η σύγχρονη τάση της Παιδαγωγικής Επιστήμης σήμερα στηρίζεται στις αρχές της συνεκπαίδευσης των παιδιών με και χωρίς ειδικές ανάγκες. «Ένα σχολείο για όλους» με μαθητές που δε θα διακρίνονται μεταξύ τους εξαιτίας της νοητικής, γλωσσικής, σωματικής ή συναισθηματικής τους ιδιαιτερότητας.

Είναι γνωστό ότι το σχολείο αποτελεί πολλές φορές για μερικούς μαθητές μια τραυματική εμπειρία, γεγονός που τους κάνει να αμφιβάλουν για τις δικές τους ικανότητες. Έτσι κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σε πολλές χώρες ένα αυξημένο ενδιαφέρον για μια εκπαίδευση για όλους τους μαθητές.

Η σχολική ενσωμάτωση θεωρεί ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι μέλη μιας ομάδας σχολικής, κοινωνικής, μικρής και μεγάλης. Σχολική ενσωμάτωση σημαίνει αλληλοαποδοχή από ένα σύνολο ή μια ομάδα ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων. Η φιλοσοφία της ενσωμάτωσης στρέφεται προς την πεποίθηση ότι ο κόσμος είναι μια μεγάλη κοινωνική ομάδα, η οποία αποτελείται από άτομα τα οποία διαφέρουν μεταξύ τους τόσο στις ικανότητες, όσο και στην εθνικότητα, την θρησκεία ή την φυλή.

Ωστόσο, η απλή τοποθέτηση ενός μαθητή με ειδικές ανάγκες σε μια τάξη του γενικού σχολείου δε σημαίνει ότι θα επακολουθήσει και σχολική ενσωμάτωση. Αντίθετα, πολλές φορές τέτοιου είδους ενέργειες μπορεί να δημιουργήσουν περαιτέρω προβλήματα όταν δεν υπάρχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις και δεν υφίστανται οι υποστηρικτικές δραστηριότητες, οι οποίες χρειάζονται για τις ανάγκες των μαθητών με δυσκολίες μάθησης. Η ετικετοποίηση των μαθητών από τους συμμαθητές τους παραμένει ένα υπαρκτό πρόβλημα, ειδικά όταν δεν υπάρχει προσεκτικός προγραμματισμός διδασκαλίας των μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος και καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων όλων των μαθητών.

Πώς όμως μπορεί να επιτευχθεί η συνεκπαίδευση και η επιτυχής ενσωμάτωση των μαθητών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο χωρίς τη θέληση των δασκάλων; Οι δάσκαλοι αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες για την ενσωμάτωση τέτοιων μαθητών στο γενικό σχολείο. Έχουν μεγαλύτερη σημασία και αξία από οποιαδήποτε κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική. Η ενσωμάτωση μαθητών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο εξαρτάται κατά ένα μεγάλο μέρος από τη θέληση, τη διάθεση, τις γνώσεις, την εμπειρία και την κατανόηση του δασκάλου που εκπαιδεύει μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από συνέντευξη του Τίτου Πατρίκιου, δημοσιευμένη στο περιοδικό του ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΗΝΗ «Σπείρα», τ. 7, Δεκέμβριος 2013. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.kethea.gr/Portals> στις 25. 04. 2021.

- Κύριε Πατρίκιε, πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την έννοια «αλληλεγγύη»;

«Για την αλληλεγγύη όλοι μιλάμε και σήμερα ακόμα πιο πολύ. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να την εφαρμόσεις. Γιατί στα λόγια είναι καλή, αλλά στην πράξη έχει δυσκολίες. Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο; Ίσως η δυσκολότερη πραγμάτωση της αλληλεγγύης είναι με κάποιον που δεν ξέρεις. Διότι, όταν είσαι αλληλέγγυος με έναν γνωστό, ίσως έστω και ασυνείδητα, περιμένεις και κάποια ανταπόδοση ή τουλάχιστον κάποια αναγνώριση. Ενώ, όταν δείξεις αλληλεγγύη προς έναν άγνωστο, δεν περιμένεις τίποτα από εκείνον και αυτό πιθανότατα να είναι η πιο ουσιαστική της μορφή. Λοιπόν, είναι καλό να μιλάμε για αλληλεγγύη, αλλά, για να την πραγματώνουμε, χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι συνήθως νομίζουμε. Και πηγαίνοντας αυτή τη σκέψη λίγο πιο πέρα, αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος.»

- Η αλληλεγγύη χρειάζεται προσπάθεια. Εσείς στη ζωή σας πώς έχετε βιώσει αλληλεγγύη;

Ποιοι σας βοήθησαν;

«Εγώ βίωσα αλληλεγγύη σε μεγάλες δυσκολίες, ιδίως έξω από την Ελλάδα. Είδα ξένους φίλους να μου προσφέρουν στέγη και τροφή, όταν τα χρειάστηκα, και είναι πράγματα που δεν ξεχνώ, είναι πράγματα που όχι μόνο με βοήθησαν να τα βγάλω πέρα στη ζωή μου, αλλά με εμπλούτισαν στον τρόπο που μπορώ να επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Πλούτισαν την ίδια μου τη ζωή και από αυτή την άποψη διατηρώ φιλίες που κρατάνε, πάνω από μισό αιώνα τώρα.»

- Πιστεύετε ότι μπορούμε οι άνθρωποι να περάσουμε από το «εγώ» στο «εμείς»; «Μπορούμε, μπορούμε. Αλλά, όταν έχουμε καταλάβει και το «εγώ», και κυρίως, όταν έχουμε καταλάβει ότι πολλές φορές χρησιμοποιούμε το «εμείς» ως ψευδώνυμο και ότι δεν ενδιαφερόμαστε πραγματικά για τους άλλους, αλλά για τον εαυτό μας. Λοιπόν, γι' αυτό να το προσέχουμε το «εμείς» και να διακρίνουμε πότε είναι αυθεντικό και πότε είναι ψευδώνυμο του «εγώ»».

Κείμενο 3

Silver Alert

Το ποίημα της Αγγελικής Σιδηρά (1938 -) προέρχεται από τη συλλογή της Silver Alert, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα: 2016, και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://ennpere-moussa.gr/στα-βαθιά/δέκα-ποιήματα-της-αγγελικής-σιδηρά>

Ήταν Δεκέμβρης όταν χάθηκε πρώτη φορά. Τέλη Δεκέμβρη, ξημερώματα και χιόνιζε. Και πού να έψαχνα μες στην απέραντη την πόλη να τον βρω; Αφέθηκα στο ένστικτό μου και τα βήματα με οδήγησαν στο παλιό πατρικό σπίτι, όπου τον βρήκα να κοιτάζει γύρω σαστισμένος.

Πώς είχε διανύσει τόση απόσταση γυμνός σχεδόν, και με τα πόδια; Τον μάλωσα, θυμάμαι, τον μικρό μου τον πατέρα και με κοιτούσε φοβισμένος σαν άτακτο παιδί.

Στο Τμήμα μού συνέστησαν να γράψω όλα τα στοιχεία του και το τηλέφωνό μου σ' ένα πανί με μαρκαδόρο και να το ράψω στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του. Γιατί όμως να μην γέμιζα την τσέπη του με πετραδάκια να βρίσκει μόνος του τον δρόμο ο Κοντορεβιθούλης μου;

Αυτά σκεφτόμουν και δεν ξέρω πόση ώρα έκανα για να περάσω στην βελόνα την κλωστή.

Μα τώρα έχουν περάσει όλα αυτά. Εξ άλλου ο πατέρας μου βρήκε τελικά τον δρόμο του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Τι σημαίνει «σχολική ενσωμάτωση» για τη συγγραφέα του Κειμένου 1; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ωστόσο, η απλή τοποθέτηση όλων των μαθητών») αξιοποιείται η αντίθεση. Να την εντοπίσεις (μονάδες 4) και να εξηγήσεις τη λειτουργία της μέσα στο κείμενο (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. Στο κείμενο 2 ο Τίτος Πατρίκιος χρησιμοποιεί στις απαντήσεις του ερωτήσεις. Να τις εντοπίσεις (μονάδες 2) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους, σε σχέση με την πρόθεση του συνεντευξιαζόμενου. (μονάδες 2).

β. Στο κείμενο 2 χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο το β' ενικό και το α' πληθυντικό πρόσωπο. Να αιτιολογήσεις τις συγκεκριμένες επιλογές του Τίτου Πατρίκιου. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο σημαντικό θέμα πραγματεύεται λογοτεχνικά η συγγραφέας του Κειμένου 3; Να το παρουσιάσεις, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που το καθιστούν ευκρινέστερο. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προξενεί η ανάγνωση του Κειμένου 3 (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Πώς λειτουργεί ο καταναλωτισμός]**

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ναυτεμπορική στις 15-11-2020.

Λίγες μόλις ώρες πριν από την έναρξη του νέου lockdown και την εφαρμογή των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, καταναλωτές έσπευσαν να προμηθευτούν διάφορα είδη, πρώτης ανάγκης και μη, ώστε να μην τους λείπει κάτι την περίοδο που ακολουθεί. Μάλιστα, το καταναλωτικό «κύμα» δεν φάνηκε να έχει προτίμηση σε κάποια συγκεκριμένα είδη, καθώς οι αγορές κάλυπταν ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων, από τρόφιμα και είδη ρουχισμού μέχρι καλλυντικά και βαφές μαλλιών.

«Αυτό που είδαμε ήταν μια εκδήλωση υστερίας που κινητοποιήθηκε από την ανάγκη να μείνουμε όπως είμαστε. Στο άκουσμα του lockdown υπήρξε ο πανικός ότι θα κλείσουν τα μαγαζιά και ο φόβος της ευαλωτότητας υπερίσχυσε της λογικής σκέψης ότι στο προηγούμενο lockdown τα σούπερ μάρκετ, τα καταστήματα ειδών πρώτης ανάγκης και το ηλεκτρονικό εμπόριο λειτούργησαν κανονικά», επισημαίνει η κοινωνική και κλινική ψυχολόγος, Ελένη Πατίδου.

Η ίδια χαρακτηρίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές ως απόρροια της κοινωνίας της επίδοσης, μιας έννοιας που συναντάται στην επιστήμη της ψυχολογίας για να εκφράσει μια κατάσταση στην οποία οι άνθρωποι έχουν την τάση να είναι όσο το δυνατόν πιο όμορφοι, πιο δυνατοί, πιο υγιείς, πιο πετυχημένοι. Σημειώνει, μάλιστα, ότι «αυτό το νιώθουμε με τις αγορές», ωστόσο σχολιάζει ότι «ο μηχανισμός που κρύβεται πίσω από την κοινωνία της επίδοσης ενδέχεται να μην είναι τόσο εμφανής. Η παρότρυνση για καταναλωτισμό έρχεται από εμάς τους ίδιους. Εμείς οι ίδιοι πιέζουμε τους εαυτούς μας για να είμαστε καλύτεροι σε όλους τους τομείς, σε υλικά αγαθά, ακόμη και στην παιδεία και τη μόρφωση».

Και μπορεί κάτι τέτοιο να φαίνεται λογικό όταν πρόκειται για υλικά αγαθά, ωστόσο προκαλεί δεύτερες σκέψεις όταν αφορά την υγεία ή την παιδεία. «Για παράδειγμα, είναι πιθανό να υπάρχουν ακόμη και επτά διαγνωστικά κέντρα σε μια γειτονιά, ή να διαφημίζονται διαρκώς προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές σπουδές. Πλέον τα παιδιά αρχίζουν φροντιστήριο από το δημοτικό σχολείο για να προετοιμάζονται καλά ώστε να ανταπεξέλθουν αργότερα στις πανελλήνιες. Πιεζόμαστε μόνοι μας να κάνουμε ένα ακόμη μεταπτυχιακό, ένα ακόμη διδακτορικό, να μάθουμε μια ακόμη ξένη γλώσσα, για να έχουμε περισσότερα εφόδια στην αγορά εργασίας. Τελικά

δημιουργείται μια προκλητή ζήτηση, η οποία μας εμπλέκει σε έναν διαρκή αγώνα, ο οποίος όμως τελικά, λόγω έλλειψης χρόνου και αποθεμάτων ενέργειας, μπορεί να μας απογυμνώσει από την εσωτερικότητά μας. Είμαστε πια άδειοι από αξίες», υπογραμμίζει χαρακτηριστικά η κ. Πατίδου.

«Η αγάπη, η συντροφικότητα, η συσχέτιση με τους άλλους αλλά κυρίως η επίγνωση του παρορμητισμού μας μπορούν να αντισταθμίσουν το κενό, την έλλειψη των αξιών και την υποβόσκουσα εσωτερική πίεση που προκαλεί το ατέρμονο κυνήγι για να αποκτήσουμε περισσότερα», υπογραμμίζει.

Κείμενο 2

Η αξία του μινιμαλισμού

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο του Θωμά Καραγκιοζόπουλου που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 14-09-2019.

Η αλόγιστη, χωρίς μέτρο κατανάλωση προκαλεί την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Προκύπτει μια άκρως εξοντωτική υπερεκμετάλλευση που εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και εντείνει τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Η αμφισβήτηση του καταναλωτισμού προήλθε κυρίως από τα οικολογικά ρεύματα, που πρώτα αυτά ανέλυσαν επιστημονικά και πολιτικά το πεπερασμένο των φυσικών πόρων της Γης.

Ο Stuart Ewen, οικονομολόγος, σε ένα από τα βιβλία του υποστηρίζει ότι ο «καταναλωτισμός, η μαζική συμμετοχή στις αξίες της μαζικής βιομηχανικής αγοράς, εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1920 όχι ως μια ομαλή εξέλιξη από παλαιότερα και λιγότερο αναπτυγμένα πρότυπα κατανάλωσης, αλλά ως μια επιθετική πολιτική εταιρικής επιβίωσης». Οι μεταπολεμικές κοινωνίες είδαν την υπερπαραγωγή αγαθών ως τη λύση για τη μεταστροφή της οικονομίας. Για να απορροφηθούν, όμως, οι τεράστιες ποσότητες της παραγωγής έπρεπε το καταναλωτικό κοινό να αποκτήσει αγοραστικές δυνατότητες και ταυτοχρόνως να αυξηθούν οι καταναλωτικές του ανάγκες. Το πρώτο έγινε εφικτό με την αύξηση των αποδοχών, καθώς οι εργαζόμενοι έβλεπαν το εισόδημά τους σταδιακά να μεγαλώνει. Το δεύτερο επιτεύχθηκε με την τεχνητή, μέσω των διαφημίσεων, αύξηση των αναγκών του. Έτσι, διαμορφώθηκε μια καταναλωτική κοινωνία.

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο πολιτισμός φοράει τις παρωπίδες της ψευδαίσθησης του πώς θα πρέπει να είναι η ζωή μας. Είτε πρόκειται για διαφημίσεις, είτε για τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, υπάρχει μια ψευδαίσθηση ότι οι ζωές μας πρέπει να είναι τέλειες, ή τουλάχιστον έτσι να δείχνουμε. Πολλές φορές, χρησιμοποιούμε τις ζωές άλλων ανθρώπων, ακόμη και αυτό που προβάλλουν ως φανταστική ζωή, ως μέτρο σύγκρισης. Εδώ πρέπει να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ της λιτότητας που προκύπτει από την οικονομική κρίση και μιας αυτόβουλης ενεργητικής εγκράτειας, όπως τη χαρακτήριζε ο μεγάλος Ιταλός πολιτικός Ενρίκο Μπερλινγκουέρ το 1977, πολλά

χρόνια πριν από την οικονομική κρίση του 2008: «Ο άκρατος ατομικός καταναλωτισμός παράγει μόνο διασπάθιση πλούτου και στρεβλώσεις της παραγωγής, αλλά πέραν αυτών και δυσφορία, αποπροσανατολισμό, δυστυχία».

Ο μινιμαλισμός ταυτίζεται με την εγκράτεια. Ιδέα του μινιμαλισμού είναι να αγοράζεις ό,τι έχεις ανάγκη, να μπορείς να το αιτιολογήσεις στον εαυτό σου αν προσθέτει κάποια αξία στη ζωή σου. Αν δεν προσθέτει, τότε δεν το χρειάζεσαι. Αν δεν το χρειάζεσαι, δεν σε κάνει χαρούμενο.

Έτσι, αντί να έχουμε καταναλωτικά πρότυπα, μπορούμε να διαμορφώσουμε ως πρότυπό μας μια κοινωνία με λιγότερη ανισότητα και περισσότερη δικαιοσύνη. Όλοι να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και να είναι υπόλογοι απέναντι στον πλανήτη και στο οικοσύστημα.

Κείμενο 3

Ο φτωχούλης του Θεού

Το απόσπασμα είναι από τη μυθιστορηματική βιογραφία του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης, έργο του Νίκου Καζαντζάκη που δημοσιεύτηκε πρώτη φορά το 1954.

– Αρχοντόπουλο μου, είπα, να με συμπαθάς· ένα ήθελα να σε ρωτήσω, ετούτο: τρώς, πίνεις είσαι ντυμένος στο μετάξι, τραγουδάς κάτω από τα παραθύρια, γλέντι η ζωή σου· τίποτα λοιπόν δε σου λείπει;

Ο νέος στράφηκε απότομα, αναμέρισε βίαια το μπράτσο, να μην τον αγγίξω.

– Τίποτα δε μου λείπει, αποκρίθηκε πεισματωμένος· γιατί με ρωτάς; Δε θέλω να με ρωτούν.

– Γιατί σε λυπούμαι αρχοντόπουλό μου, αρχοντόπουλό μου, του αποκρίθηκα.

Ο νέος να το ακούσει, τίναξε με αλαζονεία το κεφάλι:

– Εμένα; Είπε, εσύ; – και γέλασε.

Έσκυψε, με κοίταξε στα μάτια.

– Ποιός είσαι ντυμένος σα ζητιάνος; ποιός; Ποιός σ έπεψε να με βρεις, εδώ στους δρόμους της Ασίζης τα μεσάνυχτα; Μολόγα την αλήθεια! κάποιος σε στέλνει, ποιός;

– Τίποτα δε μου λείπει! έκαμε χτυπώντας το πόδι του στη γης, δε θέλω να με λυπούνται· θέλω να με ζηλεύουν. Ναι, ναι, τίποτα δε μου λείπει!

– Τίποτα; έκαμα, μήτε ο ουρανός;

Έσκυψε το κεφάλι, σώπασε· και σε λίγο:

– Πολύ αφηλά ναι ο ουρανός, δεν τον φτάνω·καλή ναι η γης, περικόλη, κοντά μου!

– Δεν υπάρχει πράμα πιο κοντά μας από τον ουρανό· η γης είναι κάτω από τα πόδια μας και την πατούμε· ο ουρανός είναι μέσα μας.

Το φεγγάρι είχε αρχίσει να χαμηλώνει, λίγα άστρα στον ουρανό· ανάρια ακούγονταν καντάδες, όλο πάθος, από τις αλαργινές γειτονιές· ήταν γεμάτος ο νυχτερινός ετούτος καλοκαιριάτικος αέρας μυρωδιές κι έρωτα.

– Πως το ξέρεις; με ρώτησε και με κοίταξε αλαφιασμένος.

– Πείνασα, δίψασα, πόνεσα – το μαθα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο συγγραφέας του Κειμένου 2 (μονάδες 4) και ποια, κατά τη γνώμη σου η πρόθεσή του, ο σκοπός για τον οποίο έγραψε το κείμενο (μονάδες 6); Πιστεύεις ότι ο τρόπος που οργανώνει το κείμενό του εξυπηρετεί την πρόθεσή του αυτή (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 1 κάνει χρήση των λόγων μίας αυθεντίας (των απόψεων της ψυχολόγου). Να αιτιολογήσεις τη χρήση τους με βάση την πρόθεση του συγγραφέα (μονάδες 5).

β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στο Κείμενο 1 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή λειτουργικότητά τους (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια στάση τηρούν οι συγγραφείς των Κειμένων 1 και 2 απέναντι στο ζήτημα του καταναλωτισμού; Να εκθέσεις την άποψή σου σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Αξιοποιώντας τρία στοιχεία του Κειμένου 3 να αναφερθείς στη συναισθηματική κατάσταση στην οποία, κατά τη γνώμη σου, βρίσκονται τα δύο πρόσωπα του διαλόγου (Κείμενο 3). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργούνται από την ανάγνωση του αποσπάσματος (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι «φίλοι» του facebook είναι φίλοι;**

Ελαφρά συντομευμένο και διασκευασμένο άρθρο της Χριστίνας Πουλίδου στη διαδικτυακή εφημερίδα Protagon.gr. Δημοσιεύτηκε στις 9/01/2014.

Στα παιδικά μας χρόνια, ρωτούσαμε δειλά «θες να γίνουμε φίλοι;». Στα ενήλικα χρόνια μας ρωτάμε «να σε κάνω φίλο;». Τότε αναφερόμασταν στην απτή πραγματικότητα. Τώρα μιλάμε για την εικονική πραγματικότητα των κοινωνικών δικτύων.

Οι εκατό φίλοι μου είναι φίλοι μου; είναι το ερώτημα που έθεσε σε έρευνά της η «Le Monde» – ορίστε ορισμένες διαφορετικές προσεγγίσεις:

Ο φιλόσοφος Αντρέ Κοντ Σπονβίγ πιστεύει ότι δεν μπορείς να έχεις χίλιους φίλους, διότι η φιλία «είναι αδιαίρετη, ο καθένας δίνεται τόσο ολοκληρωτικά στον φίλο του, που δεν μένει κάτι για να εκχωρηθεί αλλού», επομένως δεν είναι φίλος αυτός που είναι φίλος όλων, ούτε η φιλία μπορεί να απλώνεται στο άπειρο. Διότι, λέει, «η φιλία προϋποθέτει πολλή εμπιστοσύνη, πολλή ειλικρίνεια, πολλή οικειότητα και πολύ χρόνο» κι επιπλέον φίλος είναι κάποιος με τον οποίο «μοιράζομαι κάποιες δραστηριότητες – μια βόλτα, ένα παιχνίδι, ένα φαγητό, μια εκδρομή».

Στον αντίποδα βρίσκεται η φιλόσοφος Αν Ντασιέ που δεν συμερίζεται την άποψη ότι οι εικονικές σχέσεις κοντράρονται με τις πραγματικές. «Σήμερα εκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε μόνιμη εγγύτητα με τους οικείους τους – ανταλλάσσοντας μηνύματα, εικόνες, ραντεβού» λέει και παρατηρεί ότι μέσω των νέων τεχνολογιών, οι άνθρωποι «διαμορφώνουν διαφορετικές μορφές συντροφικότητας». Ένα παράδειγμα κατανόησης αυτής της «νέας συντροφικότητας» είναι «η σελίδα υποδοχής του facebook, που είναι προσωποποιημένη (με φωτογραφίες, βίντεο, μουσικά κομμάτια) και μοιάζει σαν να υποδέχεσαι κάποιον στο δωμάτιό σου».

Κατά τη γνώμη ενός ψυχιάτρου, τα κοινωνικά δίκτυα φτιάχνουν μια καινούργια «οικογένεια» για τους νέους, τα chats είναι γι' αυτούς μια πραγματικότητα που δεν στερείται συναισθηματισμού, ενώ ο Πιερ Λεβί υπογραμμίζει τη διαδραστικότητα. «Το κομπιούτερ δεν είναι πια μια παθητική οθόνη, το άτομο γίνεται πομπός και παραγωγός» επισημαίνει. Ως προς την επίδραση του facebook στις φιλίες, ο Λεβί θυμίζει ότι ανά τους αιώνες οι «επιστολικές σχέσεις» διατήρησαν και δεν διέλυσαν τις φιλίες – γιατί να κάνει κάτι διαφορετικό το facebook; Κατά τη γνώμη του εξάλλου, η αντίθεση ανάμεσα στο

εικονικό και το πραγματικό είναι ξεπερασμένη – «τα μηνύματα μέσω των κοινωνικών δικτύων μας βρίσκουν οπουδήποτε, οποτεδήποτε και άρα, διευκολύνουν το πηγαινέλα ανάμεσα στον εικονικό και τον πραγματικό κόσμο». [...]

(Ως αμύητη σε αυτά τα ερωτήματα βρήκα ενδιαφέρουσα την ανταλλαγή των επιχειρημάτων, γι' αυτό και σας τα αναμετέδωσα. Και είναι αναμφίβολο ότι οι νέες τεχνολογίες διευκολύνουν την οικοδόμηση μιας φιλίας άλλου τύπου. Ενίοτε και την εμπάθυνση μιας φιλίας, καθώς η απρόσωπη ηλεκτρολόγηση επιτρέπει να ειπωθούν λόγια που δεν θα ανταλλάσσονταν δια ζώσης. Προσωπικά όμως νομίζω πως δεν θα ανταλλάξω τις φιλίες μου που χτίστηκαν γύρω από ένα φλιτζάνι καφέ ή ένα ποτήρι κρασί, στο τραπέζι της κουζίνας ή στα μαξιλάρια του καναπέ, που εμπλουτίστηκαν από ένα αυθόρμητο νεύμα, μια γκριμάτσα, ένα γάργαρο γέλιο και ποταμούς δακρύων, που συνοδεύτηκαν από μια ζεστή χειρονομία. Τώρα που το σκέφτομαι, η απλή ανθρώπινη επαφή ενός χαιρετισμού, σταδιακά εκλείπει στους νέους. Δεν σφίγγουν τα χέρια, έχουν ξεμάθει. Κουνάν απρόσωπα κι απόμακρα το χέρι).

Κείμενο 2

Διαπροσωπικές σχέσεις στην εφηβεία – οι φίλοι και η ομάδα των συνομηλίκων

Απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της φοιτήτριας Μαρίας Χ. Παπαδοπούλου (Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Θεολογική Σχολή, Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 2016, σσ. 63-65). Έχουν παραλειφθεί από το κείμενο οι βιβλιογραφικές παραπομπές.

[...] Οι έφηβοι, στα πλαίσια της ομάδας των συνομηλίκων, έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τα φυσικά χαρίσματα, τις γνώσεις, τη δημιουργικότητα και τη διάθεση για φιλία και συντροφικότητα των υπολοίπων μελών της ομάδας. Ακόμη, αποκτούν σημαντική πληροφόρηση σε θέματα που τους ενδιαφέρουν και εξερευνούν περισσότερες εναλλακτικές λύσεις κατά τη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, λαμβάνουν επανατροφοδότηση για την κοινωνική τους συμπεριφορά και έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν νέους τρόπους έκφρασης, βελτιώνοντας τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Άλλωστε, η ομάδα παραμένει ζωντανή, όταν τα μέλη της αλληλοσυμπληρώνονται.

Τα παιδιά στην εφηβική ηλικία στρέφονται στους φίλους τους για υποστήριξη. Η ένταξή τους σε μια παρέα, ενδυναμώνει το αίσθημα της αυτοπεποίθησης και τους παρέχει τη δυνατότητα να εκφράζονται ελεύθερα, καθώς οι απόψεις τους γίνονται εύκολα αποδεκτές. Στα πλαίσια της ομάδας των συνομηλίκων, οι φίλοι αισθάνονται πως μπορούν να μοιραστούν τις αγωνίες τους ή να εκμυστηρευτούν σκέψεις και εμπειρίες για τις οποίες δεν είναι περήφανοι, χωρίς να διατρέχουν τον κίνδυνο να τους απορρίψουν. Οι έφηβοι

είναι κατά κανόνα υποστηρικτικοί μεταξύ τους, δεν ασκούν «καταναγκασμό» ή αυστηρή κριτική, ενώ παράλληλα είναι πρόθυμοι να συνδράμουν τους φίλους τους και να τους βοηθήσουν στη λήψη σημαντικών αποφάσεων. Οι έφηβοι στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό σε σχέσεις εμπιστοσύνης, τις οποίες αξιολογούν ως πολύτιμες, γιατί τους κάνουν να νιώθουν ασφαλείς και να σέβονται τον εαυτό τους. Γι' αυτό άλλωστε, όταν η εμπιστοσύνη τους προδίδεται, οι νέοι πληγώνονται βαθιά και ο πόνος που δοκιμάζουν είναι πολύ οδυνηρός. Ακόμη, οι έφηβοι προσδοκούν από τους φίλους τους να είναι εχέμυθοι και αξιόπιστοι, συναισθηματικά δοτικοί και να μοιράζονται πρόθυμα τη ζωή μαζί τους. Σε πολλές περιπτώσεις, οι φίλοι υιοθετούν το ρόλο των πιστών συντρόφων που παρέχουν συμβουλές και είναι πάντα διαθέσιμοι στις ανάγκες των μελών της παρέας τους. Οι στενές φιλικές σχέσεις, κατά τη διάρκεια της εφηβικής ηλικίας, νοηματοδοτούν τη ζωή των παιδιών και ενδέχεται να διατηρηθούν για πολύ καιρό ή ακόμα και για ολόκληρη τη ζωή τους. [...]

Κείμενο 3

Καθώς κυλούν τα χρόνια

Απόσπασμα από το διήγημα του Τζόζεφ Τζέβιν, Καθώς κυλούν τα χρόνια. Δημοσιεύτηκε στη συλλογή διηγημάτων με τον τίτλο Γίντις (μετάφραση, Ελένη Κατσιώλη), εκδ. Λέμβος, 2022, σσ. 77-82.

Η Ροζαλία άφησε το ξεσκονόπανο στο μπροστινό σαλόνι και άρχισε να χτυπάει το βελούδινο κάλυμμα του καναπέ με τα χέρια. Το βελούδο ήταν ξεφτισμένο σε διάφορα σημεία και υπήρχε ένα μεγάλο σκίσιμο στη μέση. [...]

Άρχισε να σκέφτεται τι πρέπει να μαγειρέψει για το δείπνο. Είχε αρκετό χρόνο, αλλά έπρεπε να σκεφτεί κάτι νέο: ο άνδρας της είχε βαρεθεί τα συνηθισμένα πιάτα. Της έλεγε ότι το μαγείρεμά της ήταν παλιομοδίτικο, μέρα μπαίνει μέρα βγαίνει πάντα το ίδιο. [...] Και αναρωτιόταν τι μπορούσε να ετοιμάσει, ώστε να κερδίσει την προηγούμενη καλή διάθεση και τη στοργική εκτίμηση του συζύγου της!

Κάποτε ήταν ένας παθιασμένος νεαρός με φλογερό λόγο. Είχε μεγάλα ιδανικά και αγωνιζόταν να ανέβει ψηλά. Ήθελε να κάνει την ανθρωπότητα ευτυχισμένη, πιο εκλεπτυσμένη, πιο ευγενική, πιο ελεύθερη. Και ονειρευόταν έναν κόσμο χωρίς δάκρυα και βάσανα, μια εποχή που οι άνθρωποι θα ζουν σαν αδέρφια, όπου η ζήλια και το μίσος θα είναι άγνωστα. [...]

Σταδιακά τα ιδανικά του έχαναν τη φρεσκάδα τους, η λάμψη τους εξαφανίστηκε και έγινε ένας επιχειρηματίας, σφυρηλατώντας τον εγκέφαλό του με κερδοσκοπίες, προσπαθώντας να γίνει πλούσιος – χωρίς τις απαραίτητες ιδιότητες και ικανότητες – και απόμειναν μόνο τα γκρίζα του μαλλιά σαν αποτέλεσμα των προσπαθειών του.

Οκτώ χρόνια μετά το γάμο τους ήταν τόσο φθαρμένος, όσο και τα έπιπλα στο μπροστινό σαλόνι.

Η Ροζαλία κοίταξε έξω από το παράθυρο. Ήταν ακόμα πιο φωτεινά στο εσωτερικό. Έβλεπε ανθρώπους να πηγαίνουν πάνω κάτω στον δρόμο με διαφορετικές ανησυχίες που αντανακλώνταν στα πρόσωπά τους, με ρυτίδες που έλεγαν διάφορες ιστορίες για τις έγνοιες της ζωής. Έβλεπε γερασμένα πρόσωπα, και τα πρόσωπα των πιο νέων φαίνονταν πως ήθελαν να μεγαλώσουν κι αυτά. «Τα πάντα είναι παλιά, φθαρμένα και φτωχικά», ψιθύριζε μια φωνή στο αυτί της.

Μια έκρηξη παιδικού γέλιου θρυμμάτισε τους στοχασμούς της. Από τη γωνία έρχονταν βιαστικά μια παρέα μικρά αγόρια με βιβλία παραμάσχαλα, με πρόσωπα γεμάτα από τη χαρά της ζωής, χορεύοντας και πηδώντας, έτσι που έμοιαζε όλος ο δρόμος να χορεύει και να πηδάει. Οι μεγαλύτεροι τραβιόντουσαν χαμογελώντας στην άκρη για να τους κάνουν χώρο. Ανάμεσα στα παιδιά, η Ροζαλία ξεχώρισε δύο μικρά κορίτσια, κι αυτές με βιβλία παραμάσχαλα, τα κοριτσάκια της! Και η μητρική καρδιά της γέμισε ξαφνικά χαρά, μια γλυκιά ζεστασιά κατέλαβε τα μέλη της και γέμισε την ύπαρξή της. [...]

Και η Ροζαλία αισθάνεται πολύ καλύτερα και πιο ευτυχισμένη. Δεν νοιάζεται τόσο πολύ για τα παλιά έπιπλα, τα τριμμένα φορέματα, το λειψό κινέζικο σερβίτσιο, τις ρυτίδες γύρω από τα μάτια και στο μέτωπο. Σκέφτεται μόνο πως ο άνδρας της είναι τόσο φθαρμένος, τόσο αφηρημένος και δεν μπορεί να απολαύσει τα παιδιά του όπως εκείνη· λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα χωρίς αλάτι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Ποιο ρηματικό πρόσωπο χρησιμοποιείται στο Κείμενο 2 (μονάδες 2); Να σχολιάσεις τη λειτουργία του λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου και την πρόθεση της συγγραφέως (μονάδες 4).

β) Ο βασικός τρόπος ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου 2 («Τα παιδιά στην εφηβική ηλικία ... ακόμα και για ολόκληρη τη ζωή τους.») είναι η αιτιολόγηση. Να εντοπίσεις τρεις (3) διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν αιτιολόγηση (μονάδες 6). Γιατί η συγγραφέας χρησιμοποιεί αιτιολόγηση στο κείμενό της (μονάδες 3);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις τη γλωσσική μορφή (μονάδες 6) και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα (μονάδες 4) του τίτλου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Τι εξυπηρετεί η χρήση σημείων στίξης στις ακόλουθες λέξεις ή χωρία του Κειμένου 1;

α. «να σε κάνω φίλο;» [1η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

β. «Monde» [2η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

γ. «μοιράζομαι κάποιες δραστηριότητες – μια βόλτα, ένα παιχνίδι, ένα φαγητό, μια εκδρομή» [3η παράγραφος/ η μονή παύλα]

δ. «οικογένεια» [5η παράγραφος/ τα εισαγωγικά]

ε. (Ως αμήτη σε αυτά τα ερωτήματα ... απρόσωπα κι απόμακρα το χέρι). [6η παράγραφος/ η παρένθεση]

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιον προβληματισμό σου προκαλεί η ανάγνωση του Κειμένου 3 ως προς τη σχέση ανάμεσα στη Ροζαλία και τον άντρα της. Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (γύρω στις 200 λέξεις).

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Έχουν τα ζώα δικαιώματα;]**

Απόσπασμα κειμένου από το βιβλίο του Ισπανού στοχαστή Φερνάντο Σαβατέρ, Ηθική της ανάγκης (μετάφραση Αγαθή Δημητρούκα), εκδόσεις Πατάκη, 2013, σσ. 142-144.

Δικαιώματα μπορούν να έχουν μόνο οι άνθρωποι, επειδή είναι κάτι που παραχωρούμε ο ένας άνθρωπος στον άλλο. Ένα ζώο μπορεί να έχει ό,τι δικαίωμα μας κατεβαίνει, αλλά μόνο αν του το παραχωρήσουμε οι άνθρωποι συναινώντας. [...]

Η μεταχείριση των ζώων θα έπρεπε να καθορίζεται από μια έννοια διαφορετική απ' αυτή του δικαιώματος. Γιατί ασφαλώς και είναι αλήθεια ότι μπορούμε να τα μεταχειριζόμαστε καλύτερα ή χειρότερα. Η μεταχείριση αυτή θα μπορούσε να βασιστεί σε συναισθηματικές σχέσεις, που βεβαίως και δημιουργούνται μαζί τους. Ξέρουμε ότι είναι έμβια όντα κι ότι μπορούν να αισθανθούν πόνο. Και, παρόλο που οι νευρολόγοι λένε ότι τα ζώα δεν αισθάνονται πόνο όπως εμείς, υπάρχουν αρκετές ενδείξεις για να πιστέψουμε ότι ο σκύλος πονάει όταν του δίνεις κλοτσιά. Δημιουργούμε δεσμούς συμπόνιας με τα ζώα, μας δυσσαρεστεί το να υποφέρουν και, ακριβώς γι' αυτό, μπορούμε να τα σεβόμαστε.

Όμως ο σεβασμός αυτός, αυτή η συμπόνια δεν πηγάζουν από κάποιο δικαίωμα των ζώων, αλλά από μια δική μας προσωπική προτίμηση ή συμπάθεια. Για παράδειγμα, αν περνώντας μπροστά από ένα δέντρο, δεις ένα πουλάκι να έχει μόλις πέσει και να βρίσκεται στο έδαφος ανίκανο να πετάξει, καθώς είσαι συμπονετικό άτομο, θα πάρεις το πουλάκι και θα το ξαναβάλεις στη φωλιά του πριν περάσει το φίδι και το φάει. Κι όλος ο κόσμος θα πει ότι είσαι ένα καλόκαρδο παιδί, παρόλο που θα έχεις αφήσει το φτωχό φίδι χωρίς το κολατσιό του. Απέναντι στο πουλάκι δεν έχεις καμία ηθική υποχρέωση, κανένα καθήκον να το βοηθήσεις, αν το κάνεις είναι γιατί έχεις την ευαισθησία που θεωρεί τα πουλάκια πιο συμπαθητικά απ' ό,τι τα φίδια. Όμως, αν, περνώντας μπροστά από το δέντρο, τύχει ν' ακούσεις το κλάμα ενός παιδιού που έχει πέσει ή το έχουν εγκαταλείψει, έχεις την υποχρέωση, το ηθικό καθήκον, να το βοηθήσεις. Κι αν περάσεις και δεν το βοηθήσεις, μπορεί να σου ζητήσουν νομικές ευθύνες. Δεν πρόκειται για κάποια συναισθηματική προτίμηση αλλά για ένα αντικειμενικό καθήκον.

Κείμενο 2

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Ζώων

Το κείμενο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων των Ζώων υπογράφηκε στο Παρίσι τον Οκτώβριο του 1978. Στο παρακάτω απόσπασμα έχουν επιλεγεί τα τρία πρώτα άρθρα της Διακήρυξης.

Πηγή: <https://www.natura graeca.com>

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ζωή είναι ενιαία, ότι όλα τα είδη έχουν κοινή καταγωγή και διαφοροποιούνται υπό το νόμο της εξέλιξης των ειδών, λαμβάνοντας υπόψη ότι όλα τα ζωντανά όντα έχουν φυσικά δικαιώματα και κάθε ζώο με νευρικό σύστημα έχει συγκεκριμένα δικαιώματα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η περιφρόνηση ή και απλή άγνοια αυτών των φυσικών δικαιωμάτων είναι επιζήμια για την φύση και επιτρέπει στους ανθρώπους να διαπράττουν εγκλήματα εναντίον των ζώων, δεδομένου ότι η συνύπαρξη των ειδών, προϋποθέτει την αναγνώριση εκ μέρους του ανθρωπίνου είδους, του δικαιώματος στη ζωή και των υπολοίπων ζώων και δεδομένου ότι ο σεβασμός των ζώων από τους ανθρώπους είναι αδιαχώριστος με τον αντίστοιχο σεβασμό ανθρώπου προς άνθρωπο, διακηρύσσεται ότι:

Άρθρο 1

Όλα τα ζώα γεννιούνται με ίσα δικαιώματα στη ζωή και στη δυνατότητα ύπαρξης. –

Άρθρο 2

Ο άνθρωπος οφείλει να σέβεται τη ζωή κάθε ζώου.

Ο άνθρωπος ανήκει στο ζωικό βασίλειο και δεν μπορεί να εξοντώνει ή να εκμεταλλεύεται τα άλλα είδη του ζωικού βασιλείου. Αντίθετα, οφείλει να χρησιμοποιεί τις γνώσεις του για το καλό των ζώων.

Κάθε ζώο δικαιούται φροντίδας, προσοχής και προστασίας από τον άνθρωπο.

Άρθρο 3

Κανένα ζώο δεν πρέπει να υποβάλλεται σε κακομεταχείριση ή απάνθρωπη συμπεριφορά.

Αν η θανάτωση ενός ζώου θεωρηθεί υποχρεωτική πρέπει να γίνει στιγμιαία, ανώδυνα και χωρίς καμιά πρόκληση αγωνίας του ζώου. [...]

Κείμενο 3

Λάικα

Απόσπασμα από το διήγημα του Λουίς Σεπούλβεδα, *Λάικα*. Δημοσιεύτηκε στη συλλογή *Χειρόγραφο του καθρέφτη και άλλα ανέκδοτα κείμενα από τις εκδόσεις Opera*, 2022, σσ. 69-73.

Τα σκυλιά είναι ευγενείς φίλοι που φεύγουν γρήγορα. Φτάνουν στη ζωή μας με την τετράποδη χαρά τους και μετατρέπονται στους συντρόφους με τους οποίους μοιραζόμαστε

τη μοναξιά μιας βόλτας σ' ένα δρόμο, έναν κήπο, μιαν ακρογιαλιά. Συνεννοούμαστε χωρίς λόγια, κι εκείνα μας μιλούν με την αγνή γλώσσα ενός βλέμματος, ενός χαδιού, μιας κίνησης – τους αρκεί για να 'ναι πιστοί, έμπιστοί μας. Η λύπη τους είναι αυθεντική όταν φεύγουμε, και η χαρά τους είναι ειλικρινής όταν μας βλέπουν να επιστρέφουμε.

Σήμερα, κι ενόσω γράφω αυτές τις γραμμές, η Λάικα, η σκύλα μας, το όμορφο γερμανικό ποιμενικό, μας άφησε για πάντα, γι' αυτό το πάντα ποτέ με το οποίο αποχαιρετούμε τη ζεστή συντροφιά της, την παρουσία της που γέμισε ένα μέρος της ζωής μας και της ζωής των παιδιών, των εγγονών, των φίλων μας.

Η Λάικα έζησε κοντά δεκατέσσερα χρόνια, και σήμερα, όταν μια ανίατη αρρώστια μάς υποχρέωσε στην υπέρτατη απόδειξη αγάπης, στην αποτροπή ενός φριχτού τέλους, αποφασίζοντας, από αγάπη, ποια θα 'ταν η τελευταία στιγμή της ζωής της, ήταν μαζί μας, όπως πάντα, το άγρυπνο βλέμμα και τα τεντωμένα αυτιά με τα οποία προστάτευε αυτό το σπίτι το γεμάτο βιβλία, αντικείμενα, αγαπημένα πρόσωπα. [...]

Ποτέ τα ζώα μας δεν τα θεωρήσαμε μασκότ· ήταν και παραμένουν κομμάτι μας, και ανταποκρινόμασταν στη συντροφιά τους με την υπεύθυνη αγάπη των ανθρώπων που αξίζουν να λέγονται άνθρωποι. Όμως η ζωή των μικρών συντρόφων μας είναι σύντομη, και πρώτα μας άφησε ο Μάντσα, ο γάτος που 'χε επιλέξει να κατοικεί στο γραφείο μου, και τώρα μας άφησε η Λάικα, η φύλακας που με συνόδευε ως την πόρτα κάθε φορά που 'φευγα για ταξίδι, και μου 'λεγε χωρίς να λέει: «Πήγαινε στο καλό, θα προσέχω εγώ το σπίτι σου».

Πριν από λίγες ώρες, όταν την αποχαιρετούσα, μου είπε, με το άγρυπνο βλέμμα της και τα τεντωμένα αυτιά της, ότι καταλάβαινε, και την ευχαρίστησα για σχεδόν δεκατέσσερα χρόνια ευγένεια, αφοσίωση σε κάθε δοκιμασία, ειλικρινή αγάπη που εκδηλωνόταν με πεδηήματα και τρεχαλητά.

Είναι καθήκον των ανθρώπων να μην αφήνουμε τους αγαπημένους μας να πονάνε, και ξέρω πως κάναμε το σωστό για να διαφυλάξουμε την αξιοπρέπεια και την ομορφιά της Λάικας, ξέρω πως ανταμείψαμε την ευγένειά της όταν φορτωθήκαμε εμείς τον πόνο που της αποτρέψαμε. Και ξέρω ακόμα πως καμιά επιστροφή μου δεν θα 'ναι ίδια χωρίς τη Λάικα στην πόρτα, χωρίς το ζεστό της καλωσόρισμα και το δώρο του χαρούμενου γαβγίσματός της.

Κάτι από μας φεύγει μαζί με τη Λάικα, αλλά αυτό το κάτι φεύγει ασφαλές, προστατευμένο από το άγρυπνο βλέμμα της και τα τεντωμένα αυτιά της. Στο καλό, Λάικα. Στο καλό, φύλακά μας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ο συντάκτης του Κειμένου 2 εκφράζεται με απόλυτο ύφος.

- α) Να καταγράψεις δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες επιτυγχάνεται το ύφος αυτό και ένα παράδειγμα για την κάθε επιλογή (μονάδες 10) και
β) Για ποιον λόγο επιλέγει, κατά τη γνώμη σου, να χρησιμοποιήσει τέτοιο ύφος (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 στην τελευταία παράγραφο παραθέτει μια σύγκριση. Να επισημάνεις τα μέρη της σύγκρισης (μονάδες 4) και να αξιολογήσεις τον επικοινωνιακό της ρόλο (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να συγκρίνεις τις οπτικές των Κειμένων 1 και 2 ως προς το θέμα των δικαιωμάτων των ζώων γράφοντας μια παράγραφο 80 περίπου λέξεων αναπτυγμένη με τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του αφηγητή απέναντι στην απόφαση που πρέπει να πάρει για τη Λάικα; Να αξιοποιήσεις στην απάντησή σου τρία εκφραστικά μέσα με τα οποία την αποδίδει. Ποια θα ήταν η δική σου αντίστοιχη στάση;

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τα περιοριστικά μέτρα για την πανδημία ως άσκηση ελευθερίας**

Συνομεικμένο κείμενο του Δημήτρη Δαμίγου, κλινικού ψυχολόγου και ψυχοθεραπευτή, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 18.03.2021 στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Καθημερινή. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/society/561297091/d-damigos-ta-perioristika-metra-gia-tin-pandimia-os-askisi-eleytherias/amp>

[...] Η ελευθερία συνδέεται πρωτίστως με την ικανότητα ενός οργανισμού να κάνει εκείνες τις επιλογές που υπηρετούν τη ζωή και όχι με την ικανοποίηση κάποιων επιθυμιών ή αναγκών, ιδιαίτερα όταν αυτές θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή.

Δυστυχώς όμως, όπως παρατηρούμε να συμβαίνει όλο και πιο συχνά τις τελευταίες δεκαετίες, ιδιαίτερα στις τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες, η ελευθερία αποσυνδέθηκε από τις ρίζες της και συνδέθηκε περισσότερο με την ικανοποίηση των επιθυμιών μας.

Η επιδημία της COVID-19 μας έφερε αντιμέτωπους με την ανάγκη να επιλέξουμε μέτρα που ήταν απαραίτητα για την προστασία της ζωής και που μοιραία θα είχαν επιπτώσεις σε κάποιες δραστηριότητές μας (μετακινήσεις, κοινωνικές επαφές, εργασία κ.ά.).

Ήταν μια επιλογή για την προστασία της ίδιας της ζωής έως ότου ανακαλυφθούν αποτελεσματικοί τρόποι αντιμετώπισης της νόσου. Ήταν αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωσή μας. Δεν ήταν εύκολο, ούτε ευχάριστο. Η ελευθερία όμως δεν υπάρχει μόνο για να κάνουμε ό,τι μας ικανοποιεί. Αυτό έρχεται σε δεύτερη μοίρα και μόνο εφόσον έχει διασφαλιστεί η επιβίωση.

Η ελευθερία αποτελεί ένα θεμελιακό χαρακτηριστικό της ζωής. Υπάρχει σαν μια εν δυνάμει δυνατότητα για κάθε οργανισμό. Η κατάκτησή της όμως, δηλαδή η ικανότητά μας να αντιλαμβανόμαστε τις προτεραιότητες εκείνες που πρέπει να επιλέξουμε, προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωση, απαιτεί προσπάθεια και δεν παρέχεται χωρίς κάποιο τίμημα.

Στη ζωή τίποτε πολύτιμο δεν προσφέρεται δωρεάν. Η Ιστορία είναι γεμάτη από παραδείγματα όπου οι άνθρωποι ως ομάδα ή σε ατομικό επίπεδο έδωσαν αγώνες, για να διαφυλάξουν τις θεμελιακές αξίες της ζωής, θυσιάζοντας συχνά την ευδαιμονία τους, ακόμη και την ίδια τους τη ζωή, προκειμένου να τις υπερασπιστούν. Βεβαίως και πρέπει να

είμαστε σε εγρήγορση, ώστε οι περιορισμοί να μην οδηγήσουν σε καταχρήσεις ή σε εκμετάλλευση.

Αυτό που διακυβεύεται σήμερα με την πανδημία είναι η ίδια η ζωή. Κάθε επιλογή που θα την προστάτεψε είναι επιλογή ελευθερίας. Επιλέγω ό,τι είναι απαραίτητο και για όσο χρειάζεται, ακόμη και όταν δεν μου είναι ευχάριστο. Αυτό δεν συνιστά περιορισμό της ελευθερίας, αλλά αποτελεί την πιο ουσιαστική έκφρασή της, που είναι η προστασία και η στήριξη της ζωής. [...]

Κείμενο 2

Σκίτσο για τη σχέση της Ελευθερίας (Liberté) και της Ασφάλειας (Sécurité). Πηγή: https://www.reddit.com/r/PropagandaPosters/comments/2zq5ps/libert%C3%A9_et_s%C3%A9curit%C3%A9_modern_france_xpost_rmurica

Κείμενο 3

Ανθρώπων βίος

Ποίημα του Κωνσταντίνου Γεωργίου από τη συλλογή Σε πρώτο πληθυντικό από τις εκδόσεις Ιωλκός, σ. 84.

Στην Ευαγγελία

Σαν τα στάχια κι η ζωή·

άλλα ξεμακραίνουν και τραβάνε προς τα πάνω

ν' αγκαλιάσουν τον ήλιο,
ξερά και κιτρινωπά σφυρίζουν αμέριμνα
το τραγούδι της ζωής με το άγγιγμα του ανέμου,
άλλα μένουν μικρά και κοντά
σαν να μην θέλουν ν' αποχωριστούν από τη γη,
καταδικασμένα στην αγκαλιά της
χλωρά και πράσινα περιμένουν μάταια
να συναντηθούν με μιαν αχτίδα ήλιου
για να ταξιδέψουν μαζί της.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να συγκρίνεις τις οπτικές των Κειμένων 1 και 2 ως προς το ζήτημα της ελευθερίας στην πανδημία γράφοντας μια παράγραφο 80 περίπου λέξεων αναπτυγμένη με τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

«Βεβαίως και πρέπει να είμαστε σε εγρήγορση, ώστε οι περιορισμοί να μην οδηγήσουν σε καταχρήσεις ή σε εκμετάλλευση». Στο χωρίο αυτό του Κειμένου 1 δηλώνεται αναγκαιότητα ή δυνατότητα; Με ποια λέξη; Να ξαναγράψεις το χωρίο αυτό κάνοντας όποιες αλλαγές κρίνεις απαραίτητες, ώστε να εκφράζεται υπόθεση.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να καταγράψεις τις λέξεις ή φράσεις με τις οποίες εξασφαλίζεται η συνοχή ανάμεσα στην 1^η και 2^η παράγραφο και ανάμεσα στη 3^η και την 4^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο για το Κείμενο 3 εστιάζοντας στην αντίθεση με την οποία δομείται το ποίημα σε δύο μέρη.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**[Ευτυχία]**

Απόσπασμα κειμένου από το βιβλίο του Φερνάντο Σαβατέρ, Ηθική της ανάγκης, μεταφρασμένο από την Αγαθή Δημητρούκα, εκδ. Πατάκης, 2013, σσ. 115-116.

Η λέξη ευτυχία είναι υπερβολικά φιλόδοξη. Η γνήσια ευτυχία θα απαιτούσε να είσαι άτρωτος, θα απαιτούσε να μη σε αφορά το μέλλον. Όσο καλά κι αν νιώθεις τώρα, αν ξέρεις ότι μέσα σε μια ώρα θα σου κόψουν το κεφάλι, δεν μπορείς να είσαι ευτυχισμένος: η αγωνία για τη σχεδόν άμεση απώλεια της κατάστασής σου δεν θα σου το επέτρεπε.

Η ευτυχία είναι υπερβολική κατάσταση για ένα θνητό πλάσμα. Αυτό που οι άνθρωποι αναζητάμε είναι λίγη ικανοποίηση. Ικανοποίηση φυσική, βεβαίως, αλλά και σε άλλα επίπεδα: πολιτιστική, αισθηματική κτλ. Οι ικανοποιήσεις έχουν ημερομηνία λήξης, σαφώς, αλλά είναι ένας ζωτικός στόχος πιο μετριοπαθής, πιο ρεαλιστικός από την ευτυχία.

Είναι αλήθεια πως, όσο ανεβαίνει το επίπεδο της ζωής μας, γινόμαστε πιο απαιτητικοί, αναζητούμε περισσότερες και καλύτερες ικανοποιήσεις, μας είναι πιο δύσκολο να αισθανθούμε ικανοποιημένοι. Ένας φτωχός που ζει κάπου στο κέντρο της Αφρικής πιθανόν να νιώσει ικανοποιημένος με το να του δώσουν ένα σάντουιτς και να του διώξουν μια μύγα που του δίνει στα νεύρα. Εμείς ζούμε σε μια κοινωνία πάρα πολύ περίπλοκη, με μια μεγάλη ποικιλία από ευκαιρίες γιασχόλη και ηδονή, γι' αυτό κάθε φορά είναι όλο και πιο δύσκολο να νιώσει κανείς ικανοποιημένος.

Για να φωτίσει τη δυναμική αυτή, ένας Γερμανός φιλόσοφος διηγιόταν τη θεωρία της πριγκίπισσας και του μπιζελιού: η πριγκίπισσα κοιμόταν πάνω σε έντεκα στρώματα για να είναι πιο άνετα, αλλά αρκούσε ένα μπιζέλι κάτω από το τελευταίο στρώμα ώστε να της προκαλέσει ανυπόφορη ενόχληση και να μην κλείσει μάτι όλη νύχτα.

Με τις βελτιώσεις στις αυξανόμενες ανέσεις, όλοι γινόμαστε λίγο σαν αυτή την πριγκίπισσα. Καθώς μειώνονται οι ενοχλήσεις, η παραμικρή αντιξοότητα γίνεται ανυπόφορη. Μπορείς να το διαπιστώσεις στο αεροδρόμιο. Ο πολιτισμός μας έχει φτάσει σε τέτοιο τεχνολογικό επίπεδο, που σου επιτρέπει να ταξιδεύεις από την Ευρώπη στην Αμερική σε εφτά ώρες. Σε οποιαδήποτε άλλη εποχή θα ήταν όνειρο, κάτι το πρωτάκουστο. Τώρα αρκεί να υποστούμε μισής ώρας καθυστέρηση, για να κάνουμε σαματά και να ζητήσουμε το βιβλίο παραπόνων. [...]

Κείμενο 2

Κυνηγάμε το χρήμα, χάνουμε την ευτυχία

Απόσπασμα από άρθρο της συντακτικής ομάδας της ψηφιακής έκδοσης της εφημερίδας Καθημερινή. Δημοσιεύτηκε στις 05/02/2005. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/world/208320/kyniqame-to-chrima-chanoyme-tin-eytychia>

Τα χρήματα στο πορτοφόλι είναι πολύ περισσότερα από ό,τι στο παρελθόν. Κι όμως είμαστε πολύ φτωχότεροι σε... ευτυχία. Οι παλιότεροι επέμεναν ότι τα χρήματα δεν φέρνουν την ευτυχία. Τότε, λοιπόν, γιατί εμείς οι μοντέρνοι τρέχουμε από το πρωί μέχρι το βράδυ επιδιώκοντας να αγοράσουμε ό,τι μπορεί να αγορασθεί με χρήμα; Γιατί αδιαφορούμε για όσα μπορούν να μας γεμίσουν χαρά και ικανοποίηση, όπως η δημιουργία νέων φίλων, η παροχή βοήθειας προς τους πιο αδύναμους και η ενασχόληση με τις τέχνες και τα γράμματα; [...]

Τις τελευταίες δεκαετίες η κατάσταση μεταβλήθηκε. Η θεαματική αύξηση του εισοδήματος για το 5% των νοικοκυριών γέννησε μία οικονομική ελίτ που ζει σαφώς καλύτερα από τη μεσαία τάξη, με αποτέλεσμα την αύξηση του άγχους, της σύγκρισης για τους οικονομικώς πιο αδύνατους. Οι πιο εύποροι κατοικούν σε μεγαλύτερα σπίτια, δαπανούν όλο και πιο πολλά χρήματα για την ανανέωση της γκαρνταρόμπας τους, συχνά περισσότερο από ό,τι οι άλλοι δαπανούν για το ενοίκιο ενός μηνός. Στις Σκανδιναβικές χώρες, όπου είναι μικρότερες οι οικονομικές διαφορές, η ευδαιμονία των κατοίκων είναι σαφώς μεγαλύτερη από αυτή των πολιτών κρατών με μεγάλες οικονομικές ανισότητες, όπως οι ΗΠΑ. Ταυτόχρονα η τηλεόραση, το διαδίκτυο και τα περιοδικά λάιφσταϊλ μας καθιστούν μάρτυρες του τρόπου ζωής των πιο εύπορων.

Αύξηση των επιθυμιών

Παραδόξως, η αύξηση των εισοδημάτων -που κάνει τόσο ορατό τον πλούτο- πυροδοτεί την έλλειψη ικανοποίησης από τη ζωή. Καθώς η επιθυμία απόκτησης υλικών όλο και αυξάνεται, η αύξηση του εισοδήματος απλώς γεννά αύξηση των επιθυμιών. Η αναρρίχηση ανδρών και γυναικών στην οικονομική κλίμακα δεν τους καθιστά ευγνώμονες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους. Αντιθέτως γεννά στεναχώρια για όσα δεν έχουν αποκτήσει ακόμα.

Σκεφτείτε ότι κατοικείτε σε ένα διαμέρισμα δύο υπνοδωματίων και ονειρεύεστε την απόκτηση ενός διαμερίσματος τριών υπνοδωματίων. Όταν το αποκτήσετε θα είστε ευτυχείς; Όχι απαραίτητα. Τα τρία υπνοδωμάτια είναι πια «συνήθης τρόπος διαβίωσης» και φυσικά αρχίζετε να ονειρεύεστε ένα διαμέρισμα με τέσσερα υπνοδωμάτια. [...]

Οι συνθήκες διαβίωσης, η εκπαίδευση και άλλοι δείκτες κοινωνικής ευδαιμονίας έχουν βελτιωθεί τόσο πολύ και τόσο γρήγορα, μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, που δεν αναμένεται ανάλογο άλμα στο άμεσο μέλλον. Επειδή, όμως όλοι έχουν υιοθετήσει την άποψη ότι πρέπει κάθε χρόνο να κερδίζουν μεγαλύτερο εισόδημα, οι καλύτερες συνθήκες ζωής είναι παραδόξως τροχοπέδη στην ψυχική μας ευτυχία. Στα ανεπτυγμένα κράτη οι πολίτες επιθυμώντας να αποκτήσουν όλο και περισσότερα, τελικά δεν εκτιμούν αυτά που έχουν. [...]

Κείμενο 3

Η αχλή¹ της ευτυχίας

Το παρακάτω ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή του Μιχάλη Κασσωτάκη, Στο φως των στοχασμών και των ονείρων. Δημοσίευση από τις εκδόσεις Γρηγόρη, 2019.

Ο άνεμος σκόρπισε με μανία την αχλή
που σκέπαζε τα πάντα γύρω μας με το πέπλο της
και μας επέτρεπε να βλέπουμε
την πραγματικότητα θαμπά,
να ζούμε με αυταπάτες και με παραισθήσεις.
Και τώρα που η αχλή διαλύθηκε
και ξεγυμνώθηκαν τα πάντα γύρω μας,
ξεχύθηκε η αλήθεια.
Και μεις μείναμε νοσταλγοί της αχλής
που επέτρεπε στον καθένα να βλέπει
τον κόσμο, όπως τον ήθελε,
μια προβολή του εαυτού του,
που του γεννούσε ευτυχία.

¹ ομίχλη

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συγγραφέας του Κειμένου 1 αξιοποιεί «τη θεωρία της πριγκίπισσας και του μπιζελιού» (μονάδες 5);

β) Ποια είναι η σχέση της θεωρίας αυτής με το θέμα της ευτυχίας; Να την αποδώσεις τεκμηριωμένα σε 80 περίπου λέξεις με τη μέθοδο της αναλογίας. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 2 εμφανίζονται δύο διακρίσεις ανάμεσα σε κατηγορίες ανθρώπων. Να τις καταγράψεις (μονάδες 4) και να τις συσχετίσεις με τον τίτλο του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεση των συγγραφέων των Κειμένων 1 και 2 (μονάδες 2); Να αιτιολογήσεις τον χαρακτηρισμό σου αναφέροντας δύο γλωσσικές επιλογές ή αποδεικτικά στοιχεία από το κάθε κείμενο, τα οποία αποδίδουν την πρόθεση αυτή (μονάδες 8).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το νόημα της ευτυχίας, σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο του Κειμένου 3; Ποιο νόημα δίνεις εσύ στην ευτυχία; Να συντάξεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο 150 περίπου λέξεων αξιοποιώντας τρεις κατάλληλους κειμενικούς δείκτες.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Η επιδημία της νέας μοναξιάς**

Απόσπασμα, ελαφρά διασκευασμένο, από κείμενο που δημοσίευσε στην εφημερίδα LiFo ο δημοσιογράφος Γιάννης Παναταζόπουλος, συνοδεύοντας τη συνέντευξη που του παραχώρησε για το θέμα της μοναξιάς ο ψυχίατρος Σάββας Σαββόπουλος. Δημοσίευση στις 12/10/2020. Πηγή: <https://www.lifo.gr/tropos-zois/health-fitness/i-epidimia-tis-neas-monaxias>.

Σε μια εποχή που η επικοινωνία είναι πιο εύκολη από ποτέ η μοναξιά αποτελεί μια σκληρή πραγματικότητα. Αναμφισβήτητα, μία από τις δυσάρεστες πτυχές της πανδημίας είναι το αίσθημα της αυξανόμενης μοναξιάς. Ο κορωνοϊός περιόρισε την ανθρώπινη παρουσία, μίκρυνε ή ελαχιστοποίησε το όριο των ατόμων στις παρέες, ενίσχυσε τον φόβο απέναντι στους άλλους και κυρίως ανέδειξε με τον χειρότερο τρόπο εκείνο το βαθύ αίσθημα της απόγνωσης του να πεθαίνεις μόνος.

Η μοναξιά, όπως υποστηρίζουν πολλοί ειδικοί, είναι μια πραγματική κρίση της δημόσιας υγείας, γι' αυτό τα τελευταία χρόνια αυξάνονται οι επιστήμονες που ισχυρίζονται ότι η μοναξιά, μαζί με την κατάθλιψη, πολύ σύντομα θα αποτελούν τις μεγάλες επιδημίες του 21ου αιώνα. Ταυτόχρονα, ερευνητές ήδη αναπτύσσουν φάρμακα για να περιορίσουν τα συμπτώματά της, αφού έρευνες έχουν δείξει ότι η μοναξιά και η κοινωνική απομόνωση μπορεί να είναι τόσο επιζήμιες για τη σωματική υγεία όσο το κάπνισμα 15 τσιγάρων την ημέρα. Συγκεκριμένα, η έλλειψη κοινωνικών σχέσεων είναι ένας παράγοντας που αυξάνει την πιθανότητα θνησιμότητας κατά 26%.

Τα διεθνή ΜΜΕ μιλούν συχνά για μια νέα επιδημία, αφού όλο και περισσότεροι άνθρωποι προσβάλλονται από αυτήν. Είναι χαρακτηριστικό ότι γι' αυτόν τον λόγο η βρετανική κυβέρνηση όρισε πριν από δύο χρόνια υπουργό Μοναξιάς. [...]

Σύμφωνα με ρεπορτάζ της εφημερίδας «The Guardian» που δημοσιεύτηκε πριν από λίγες μέρες, στη Σουηδία εξελίσσεται ένα καινοτόμο κοινωνικό πείραμα, στο πλαίσιο του οποίου πολίτες διαφορετικών ηλικιών συμβιώνουν σε δημοτικό συγκρότημα κατοικιών. Συγκεκριμένα, στην πολυκατοικία Σόλμπο που βρίσκεται στην κωμόπολη Χέλσινμπορ, στα δυτικά παράλια της Σουηδίας, γίνεται μια προσπάθεια καταπολέμησης της μοναξιάς και προώθησης της κοινωνικής συνοχής και της δημιουργικής συνύπαρξης διαφορετικών γενεών. Διαθέτει τέσσερις ορόφους και 51 διαμερίσματα, τα οποία φιλοξενούν 72 ανθρώπους. Κάθε όροφος περιλαμβάνει γυμναστήριο, αίθουσα γιόγκα, βιβλιοθήκη και

κοινόχρηστη κουζίνα. Οι περισσότεροι απ' τους μισούς ενοίκους είναι άνω των 70 ετών, ενώ οι υπόλοιποι είναι μεταξύ 18 και 25. Στο συμβόλαιο που καλούνται να υπογράψουν δεσμεύονται να περνούν τουλάχιστον δύο ώρες την εβδομάδα κάνοντας παρέα με τους γείτονές τους.

Έτσι, ένας 92χρονος κάτοικος του Σόλμπο, συνταξιούχος δάσκαλος, διδάσκει σουηδικά σε Αφγανούς πρόσφυγες, ενώ άλλος ένοικος, για παράδειγμα, τους μαθαίνει να οδηγούν. Την ίδια στιγμή, οι νεαροί ένοικοι βοηθούν τους ηλικιωμένους στη χρήση συσκευών υψηλής τεχνολογίας, όπως και για να αποκτήσουν πρόσβαση σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης. [...]

Κείμενο 2

Ακολουθεί απόσπασμα της συνέντευξης του ψυχιάτρου Σάββα Σαβδόπουλου στον Γιάννη Πανταζόπουλο για τη μοναξιά (LiFo, 12/10/2020).

Είναι η μοναξιά η νέα επιδημία της εποχής;

Όντως η μοναξιά είναι ένα μεγάλο πρόβλημα της εποχής μας. Σήμερα οι άνθρωποι είμαστε πιο απομονωμένοι από ποτέ. Όλο και περισσότεροι ζουν μόνοι τους. Στη ρευστή κοινωνική πραγματικότητα που ζούμε επικρατεί ανασφάλεια και βία. Ο ατομικισμός ενισχύεται και η αλληλεγγύη συρρικνώνεται σε έναν αλλοτριωμένο κόσμο.

Οι πόλεις δεν είναι πλέον τόποι συνάντησης και ανταλλαγής ιδεών μεταξύ των ανθρώπων αλλά χώροι εργασίας και δικτύων κυκλοφορίας. Η μοναξιά δεν αφορά μόνο όσους ζουν μόνοι αλλά και άτομα που ζουν μαζί με άλλους. Όσο χαλαρώνουν οι παραδοσιακοί θεσμοί και οι δεσμοί των ανθρώπων τόσο η μοναξιά απλώνεται.

Βέβαια, κάποιοι απολαμβάνουν τη μοναξιά τους με τη μορφή της μοναχικότητας. Δεν αναζητούν απαραίτητα τους άλλους, αλλά μπορούν να μένουν μόνοι, να διαβάζουν, να ονειροπολούν, να ακούν μουσική ή και να μην κάνουν τίποτα. Άλλοι, όμως, δεν αντέχουν να μένουν μόνοι και αναζητούν ένα στήριγμα. Είναι αυτοί που η μοναξιά τούς «δαγκώνει» με τα άγχη, τους βαραίνει το σώμα με τη θλίψη, τους αδειάζει την ψυχή. Έτσι, προσπαθώντας να ξεφύγουν, επιχειρούν να βρουν διαφυγή σε εφήμερα πράγματα για να μη νιώθουν οδύνη. Το αίσθημα της μοναξιάς τούς σπρώχνει διαρκώς να φεύγουν από οτιδήποτε ανακαλεί τις πληγές τους, απ' ό,τι τους κάνει να νιώθουν τις ρωγμές τους. Η έλξη της μοναξιάς τούς ωθεί να επαναλαμβάνουν ψυχαναγκαστικά αποτυχίες που οδηγούν σε νέα τραύματα. [...]

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι απομονώνονται. Πόσο έχει συμβάλει η πανδημία στο φαινόμενο αυτό;

Είναι γεγονός ότι η πανδημία απομόνωσε τους ανθρώπους σημαντικά, αλλά ίσως πρόσφερε και ευκαιρίες στον καθένα να αναμετρηθεί με τους φόβους του. Ο φόβος που νιώθουμε για τον κορωνοϊό μοιάζει αρκετά με τους χειρότερους φόβους που κρύβουμε μέσα μας. Ο κόσμος αλλάζει, μεταμορφώνεται, γίνεται ανοίκειος και απειλητικός. Αποφεύγουμε τους φίλους που αγκαλιάζαμε μέχρι χθες, αφού τους νιώθουμε δυνητικά ως πηγή μόλυνσης, διαψεύδοντας την πιθανότητα εμείς να είμαστε οι φορείς του ιού.

Για κάποιους αυτή η κατάσταση είναι αφόρητη και ενδέχεται να αρνηθούν ακόμα και την ύπαρξη του ιού και να αμφισβητήσουν την ενδεδειγμένη αντιμετώπισή του. Θα αρνηθούν να απομονωθούν. Τότε εμφανίζονται τα σενάρια συνωμοσίας και οι αποδιοπομπαίοι τράγοι. Από την άλλη, το άτομο που δεν διαψεύδει την πραγματικότητα απομονώνεται για να νιώσει ασφαλές. Σύντομα, όμως, χωρίς ψυχικό στήριγμα, η μοναξιά θα κυριαρχήσει. Πολλοί ασθενείς μου ένιωσαν την περίοδο του εγκλεισμού, αλλά και στη συνέχεια, άγχος, θλίψη, απελπισία, θυμό για τον ιό, και όχι μόνο. Με αφορμή αυτόν, σαν να ξαναζωντάνεψαν παλιές αγωνίες και τρόμοι. [...]

Κείμενο 3

Το τελευταίο μου ίσως γράμμα στον Μεχμέτ

Ποίημα του Τούρκου ποιητή Ναζίμ Χικμέτ. Παρατίθεται στο βιβλίο του Nuccio Ordine «Οι κλασικοί στη ζωή μας», σε μετάφραση της Μαρίας Σπυριδοπούλου, από τις εκδόσεις Άγρα, 2016, σ. 111.

Μη ζεις σ' αυτήν εδώ τη γη
σαν ένοικος
ή στη φύση
σαν παραθεριστής
ζήσε σ' αυτόν τον κόσμο
σαν να ήταν το σπίτι του πατέρα σου
πίστεψε στο σάρι, στη θάλασσα, στη γη
αλλά κυρίως στον άνθρωπο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α) Να καταγράψεις από το απόσπασμα της συνέντευξης με τον κ. Σαββόπουλο (Κείμενο 2) πέντε (5) σημεία στα οποία εμφανίζονται συγκρίσεις-αντιθέσεις. (μονάδες 10)

β) Για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σου, ο συνεντευξιαζόμενος αξιοποιεί τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης συστηματικά στον λόγο του (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Πού αποσκοπεί ο συντάκτης του Κειμένου 1 συγκρίνοντας τη μοναξιά με το κάπνισμα; Πώς αξιολογείς την αξιοπιστία του ποσοστού (26%), το οποίο αναφέρει;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

«Σύμφωνα με ρεπορτάζ της εφημερίδας «The Guardian» ... όπως και για να αποκτήσουν πρόσβαση σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης» (Κείμενο 1, 4^η-5^η §): Στο απόσπασμα αυτό θεωρείς ότι ο λόγος είναι περιγραφικός ή αφηγηματικός; (μονάδες 2) Να τεκμηριώσεις τον χαρακτηρισμό σου επισημαίνοντας δύο συναφή γλωσσικά χαρακτηριστικά και τα αντίστοιχα παραδείγματά τους. (μονάδες 8)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο συμβουλεύει τον Μεχμέτ. Ποιες είναι οι συμβουλές που του δίνει και με ποιους κειμενικούς δείκτες εκφράζονται; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τις συμβουλές αυτές. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Τι είναι σπισισμός;**

Επιστημονικό κείμενο της Μαρίζας Χριστοδούλου, μέλους της Πανελλαδικής Φιλοζωικής και Περιβαλλοντικής Ομοσπονδίας, βασισμένο κυρίως στο άρθρο της Joan Dunayer «Από το Σπισισμό στην Ισότητα». Δημοσίευση: 31 Ιουλίου 2012 στο <https://animalscare.gr/soisism>.

Σπισισμός είναι η προκατάληψη και η προδιαμορφωμένη στάση ενάντια σε όλα τα ζωικά είδη πλην του ανθρώπινου (π.χ. θηλαστικά και μη, σπονδυλωτά και ασπόνδυλα).

Ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν πλέον ότι τα ηθικά και νόμιμα δικαιώματα πρέπει να επεκταθούν πέραν των συνόρων του είδους μας, σε όλα τα ζωικά είδη και όχι μόνο σε εκείνα που είναι πιο κοντά στον άνθρωπο λόγω νοημοσύνης ή άλλων γνωστικών λειτουργιών, κοινωνικών δομών κ.λπ. (π.χ. χιμπατζήδες, δελφίνια). Η κατακόρυφη ταξινόμηση πρέπει να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από μια οριζόντια. Σημειώνουμε ότι στην κατακόρυφη ταξινόμηση ιεραρχούνται τα θηλαστικά επάνω από τα πουλιά, τα πουλιά επάνω από τα ερπετά, τα αμφίβια, και τα ψάρια, και τα σπονδυλωτά επάνω από τα ασπόνδυλα.

Ακόμα και η θεωρία μεγάλων φιλοσόφων των δικαιωμάτων των ζώων ήταν σπισιστική. Ο Peter Singer, επί παραδείγματι, επιχειρηματολογεί ότι «οι άνθρωποι κανονικής νοημοσύνης έχουν περισσότερη αξία από οποιοδήποτε ζώο». Επιπλέον, υποστηρίζει το δικαίωμα στη ζωή και την ελευθερία μόνο για τους ανθρώπους, τα μεγάλα πρωτεύοντα, και ενδεχομένως τα άλλα θηλαστικά, υπό τον όρο ότι κατέχουν τόση αυτογνωσία όση ένας κανονικός άνθρωπος μετά την πρόωρη παιδική ηλικία. Γιατί ένας κανονικός άνθρωπος; Γιατί όχι ένα κανονικό χταπόδι ή ένα κοράκι; Το κριτήριο του Singer είναι σαφώς ανθρωποκεντρικό. Ο Singer θεωρεί όλα τα μη θηλαστικά replaceable (αναλώσιμα, αντικαταστάσιμα). Δεν τάσσεται κατηγορηματικά κατά της ζωτομίας στα μη θηλαστικά. Επίσης, το θεωρεί ηθικά αποδεκτό να εκτρέφονται πουλιά, ψάρια, και άλλα μη θηλαστικά για σφαγή εάν οι ζωές τους είναι ευχάριστες – πράγμα εξαιρετικά απίθανο – και ο θάνατός τους σύντομος και ανώδυνος – επίσης εξαιρετικά απίθανο».

Αντι-σπισισμός

Απορρίπτοντας την έννοια της ανθρώπινης ανωτερότητας, οι αντισπισιστές υποστηρίζουν τα βασικά δικαιώματα για όλα τα αισθανόμενα πλάσματα που διαθέτουν την ικανότητα αίσθησης. Η ικανότητα αίσθησης πρέπει να είναι το μόνο κριτήριο για την

εξασφάλιση και διασφάλιση των βασικών νόμιμων δικαιωμάτων, επειδή οποιοσδήποτε μπορεί να βιώσει και να νιώσει έχει ένα συμφέρον να παραμείνει στη ζωή και να ευημερήσει. Αν η νομοθεσία θέλει να είναι δίκαιη, οφείλει να αναγνωρίσει αυτά τα βασικά δικαιώματα σε όλα τα είδη του ζωικού βασιλείου.

Οι αντισπισιστές οραματίζονται όλα τα ζώα ως άτομα που είναι ελεύθερα και αυτόνομα να ζήσουν τη δική τους ζωή και να ορίζουν τη δική τους μοίρα. Σε μια τέτοια κατάσταση, τα άλογα και τα γαϊδούρια δεν θα είναι πλέον υποζύγια, οι τίγρεις δεν θα πηδούν μέσα από φλεγόμενα στεφάνια, οι ελέφαντες και οι καμήλες δεν θα κουβαλούν ανθρώπους, τα στρείδια θα είναι οι κάτοχοι των μαργαριταριών που δημιουργούν, οι κοκκινολαίμηδες των αυγών που γεννούν, και οι μέλισσες του μελιού που παράγουν. Τα ζώα φάρμας, τα πειραματόζωα, τα γουνοφόρα και τα ζώα του δάσους θα ζουν ελεύθερα στα φυσικά ενδιαίτημά τους και σύμφωνα με τις ανάγκες που ορίζει το είδος τους. Ο άνθρωπος θα έχει το δικαίωμα να θηρεύσει για να φάει ένα ζώο μόνο αν βρίσκεται εγκλωβισμένος σε μια παγωμένη χέρσα περιοχή ή σε έναν τόπο απειλούμενο από λιμό, χωρίς πρόσβαση σε φυτικές τροφές, καρπούς και φρούτα.

Όλα τα αισθανόμενα όντα έχουν δικαίωμα στην ελευθερία, την ευζωία και την αυτοδιάθεση. Για να είναι δίκαιος ο νόμος οφείλει να είναι πρώτα και κύρια αντισπισιστικός. Το ανθρώπινο είδος είναι ένα από τα εκατομμύρια άλλα είδη του ζωικού βασιλείου. Μόνο αριθμητικά να το δούμε, ο σπισισμός είναι η μεγαλύτερη μορφή αδικίας στην ιστορία του πλανήτη.

Κείμενο 2

Φιλόζωοι μόνο για σκύλους και γάτες

Άρθρο γνώμης του Κώστα Γιαννακίδη, δημοσιευμένο στις 18/10/2020 στην ηλεκτρονική εφημερίδα *protagon.gr*. Πηγή: <https://www.protagon.gr/apopseis/filozwoi-mono-gia-skylous-kai-gates-44342145391>

Η κακοποίηση ζώου αναβαθμίζεται σε κακούργημα. Μάλιστα, ωραία. Είναι, όμως, απορίας άξιο για ποιο λόγο ο σχετικός νόμος δεν εξειδικεύεται ειλικρινώς και στην κατεύθυνση προς την οποία απευθύνεται: αφορά κυρίως τους σκύλους και τις γάτες.

Στην Ελλάδα το φιλοζωικό κίνημα είναι για το σκύλο και τη γάτα. Τέλος. Τα μόνα ζώα που, στη συλλογική συνείδηση, πέφτουν θύματα κακοποίησης είναι κυρίως οι σκύλοι και δευτερευόντως οι γάτες. Ο τύπος στην Κρήτη, που μαχαίρωσε το σκυλί, ορθώς αποτελεί αντικείμενο γενικής κατακραυγής. Αν όμως είχε σφάξει στο γόνατο μία κατσίκα, δεν θα έτρεχε τίποτα. Διότι η κατσίκα είναι, σου λέει, προς βρώση. Ο σκύλος είναι για συντροφιά.

Η χώρα έχει ένα πλήθος φιλόζωνων. Δεν είναι όμως και πολλοί αυτοί που διαμαρτύρονται για τα παράνομα σφαγεία στην περιφέρεια και πώς θανατώνονται τα ζώα. Ούτε για τα χοιροστάσια. Ελάχιστες ακτιβιστικές πρωτοβουλίες έχουμε δει και, μεταξύ μας, συχνά αντιμετωπίζονται ως γραφικές. Δεν διαβάζω ποστ για τα πρόβατα με τα δεμένα πόδια στα χωριά. Μην πιάσουμε και τα πτηνοτροφεία γιατί θα μπλέξουμε άσχημα. Άλλωστε αρκετοί φιλόζωοι θα εκτιμήσουν και το φρέσκο κρέας «από το χωριό». Αφήστε που όταν είναι να ταΐσουν το δικό τους ζώο συντροφιάς θέλουν να διαβάσουν στη συσκευασία ότι αυτό που θα καταναλώσει η γατούλα τους (οι «γατάκηδες» έχουν εμμονή με τα γκουρμέ) προέρχεται από εκλεκτό κουνέλι.

Δεν θα αναπτύξω το επιχείρημα που λέει ότι πραγματικός φιλόζωος είναι μόνο ο vegetarian ή ο vegan. Είναι, βέβαια, αληθές, αλλά κουβαλάει ακραία υπερβολή. Όμως οι φιλόζωοι του Facebook ας είναι πιο ειλικρινείς: τα σκυλάκια και τις γάτες λυπούνται επειδή σε αυτά εξαντλείται το ενδιαφέρον τους για τα ζώα. Για τα υπόλοιπα δεν τους καίγεται καρφάκι. Ούτε για το πώς ζουν, ούτε για το πώς πεθαίνουν. Το πολύ να πουν κάτι και για τα γαϊδουράκια στη Σαντορίνη. Και άμα λάχει θα βγάλουν την πέτσα από το σουβλιστό να τη δώσουν στο σκυλάκι που αγαπούν σαν παιδί τους. Οι ίδιοι αισθάνονται φρίκη επειδή στην Κίνα τρώνε σκυλιά. Ε, ας φανταστούν και τι θα πει ο Ινδός όταν δει πώς φερόμαστε εμείς στα γελάδια.

Ας είναι. Η πρωτοβουλία για την απόδοση κακουργηματικού χαρακτήρα στην κακοποίηση ζώων είναι ένα θετικό βήμα. Αλλά και συνάμα υποκριτικό, ειδικά όταν στα επαρχιακά σφαγεία τα ζώα κακοποιούνται και θανατώνονται με φριχτό τρόπο. Γι' αυτό καλό είναι την ώρα που ποστάρτε το γατάκι ή το σκυλάκι σας, να σκεφτείτε και πώς θανατώθηκαν τα ζώα που έφτιαξαν τις κροκέτες του. Και αφού το σκεφτείτε, να πείτε κάτι για αυτό. Να κάνετε ένα story, τουλάχιστον.

Κείμενο 3

Αφύπνιση

Το παρακάτω ποίημα της Αντωνίας Μποτονάκη περιλαμβάνεται στη συλλογή «Τέρμα Θεού», εκδόσεις Ιωλκός, 2021 (β' έκδοση).

Όταν πέθανε, πριν ένα χρόνο ακριβώς, ο πατέρας μου
δεν πέθανα· όπως φοβόμουν.

Όταν σκοτώσανε, ένα μήνα μετά, το γάτο μου
δεν τρελάθηκα· όπως φοβόμουν.

Όταν αποφάσισα – σήμερα μόλις – να κάνω ευθανασία

στο γέρικο σκυλί μου

δεν έκλαψα.

Χτες βράδυ είδα φωτογραφίες νεκρών παιδιών στη Γάζα·

κι όμως κοιμήθηκα σχεδόν καλά.

Φοβάμαι πως έχω πεθάνει από καιρό...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση του φιλοσόφου Peter Singer, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1, για το θέμα των δικαιωμάτων των ζώων; Να την αποδώσεις επιγραμματικά σε μια περίοδο λόγου (μονάδες 5) και να καταγράψεις με δικά σου λόγια τα επιχειρήματά του. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α) Το ύφος του Κειμένου 1 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πληροφοριακό ή αντικειμενικό. Να καταγράψεις τρεις γλωσσικές επιλογές, οι οποίες επιβεβαιώνουν τους χαρακτηρισμούς αυτούς (μονάδες 6).

β) Το ύφος του Κειμένου 2 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ειρωνικό ή επικριτικό. Να επαληθεύσεις τους χαρακτηρισμούς αυτούς αναφέροντας τέσσερα (4) σημεία από το κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 οργανώνεται αντιθετικά. Να αιτιολογήσεις την οργάνωσή του λαμβάνοντας υπόψη το είδος του κειμένου και τη μορφή του.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο εκφράζει τη συναισθηματική του κατάσταση για γεγονότα που συνέβησαν στο άμεσο ή ευρύτερο περιβάλλον του. Να γράψεις ένα ερμηνευτικό σχόλιο αναλύοντας με τρεις (3) κειμενικούς δείκτες τη συναισθηματική του κατάσταση. Ποια θα ήταν η δική σου συναισθηματική αντίδραση; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Ποια οικολογική συνείδηση;**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί χρονογράφημα που δημοσίευσε ο δημοσιογράφος Κοσμάς Βίδος στον ειδησεογραφικό ιστότοπο «www.in.gr» στις 9 Σεπτεμβρίου 2022.

Ταξίδευα στην Κεντρική Ευρώπη πριν από μερικές εβδομάδες, τότε που άρχισαν να εμφανίζονται στις εφημερίδες οι φωτογραφίες με τα προβλήματα που προκαλεί η κλιματική κρίση ακόμα και σε χώρες που μέχρι πρότινος δεν ήξεραν τι να κάνουν το άφθονο νερό των ποταμών και των λιμνών τους.

Ως αυτόπτης μάρτυρας, βολτάροντας στις όχθες του Έλβα, στη Δρέσδη, παρατήρησα κι εγώ τη χαμηλή στάθμη των νερών του. Έζησα από κοντά την αμηχανία των Γερμανών, των Τσέχων, των Αυστριακών και των Ούγγρων μπροστά στις υψηλές θερμοκρασίες τις οποίες εύλογα, οι κοινωνίες που ζουν παραδοσιακά στο κρύο, έστω στη δροσιά, δεν ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν.

Περπάτησα και στην απόληξη του νησιού της Μαργαρίτας, στη Βουδαπέστη, στη μικρή χωμάτινη μύτη που αποκαλύφθηκε λόγω της χαμηλής στάθμης και του Δούναβη. Όμως, τη στιγμή που έβλεπα τα ποτάμια να ξεραίνονται, παρατηρούσα πως, ακόμα και τώρα, στην Κεντρική Ευρώπη με τους πιο συνειδητοποιημένους σε θέματα οικολογίας λαούς, την ώρα που όλοι μιλούσαν για την ανάγκη οικονομίας των υδάτινων πόρων, η σπατάλη συνεχιζόταν.

Στους κεντρικούς δρόμους των περισσότερων πόλεων είχαν τοποθετηθεί συστήματα που ψέκαζαν τους περαστικούς με νερό, για να τους δροσίσουν. Ένδειξη έγκοιας για τον πολίτη ή δηθενιές, τη στιγμή που ούτε αφόρητη ήταν η ζέστη, ούτε ήταν δύσκολο να βρεις μια σκιά για να ξαποστάσεις; Γύρω τους σχηματίζονταν ποτάμια από το νερό που ξοδευόταν χωρίς λόγο.

Ακόμα και όταν έβρεχε, τα «φουσερά δροσιάς» εξακολουθούσαν να σπαταλούν το πολύτιμο περιεχόμενό τους: Να μας ψεκάζουν την ώρα που άδειαζαν πάνω από τα κεφάλια μας οι ουρανοί! Αυτό, τη στιγμή που εμένα μου τραβούν το αφτί και μου ζητούν να ελαττώσω το νερό με το οποίο πλένω τα πιάτα, να μην τραβάω συχνά το καζανάκι, να περιορίσω ακόμα και το καθημερινό ντουζάκι μου.

Οικονομία, ναι, να την κάνουμε όλοι όμως. Αυστηρά μέτρα, ναι, αρκεί να είναι δίκαια και να στοχεύουν στο πρόβλημα. Αλλιώς αισθάνεσαι πως σε δουλεύουν. Πως η κλιματική κρίση, όχι απλώς δεν αντιμετωπίζεται με τη σοβαρότητα που θα έπρεπε, αλλά και χρησιμοποιείται από τους επιτήδειους για να κάνουν δημόσιες σχέσεις (οι δήμοι με τα «ψεκαστήρια»), για να γεμίσουν τις τσέπες τους, για, για, για...

Είδα με τα μάτια μου περαστικούς να γεμίζουν τα παγούρια τους δωρεάν με νερό από τις κρήνες που είχαν τοποθετηθεί στους δρόμους της Βιέννης και μερικούς να φεύγουν αφήνοντας τη ροή ανοιχτή! Ποια οικολογική συνείδηση; Αυτή που ως φαίνεται εξαντλήσαμε καταργώντας τα πλαστικά καλαμάκια. Τελικά αυτά έφταιγαν για όλα! Και πίνουμε τώρα τον καφέ μας όσο γίνεται πιο γρήγορα για να μη λιώσει μέσα του το αηδιαστικό χάρτινο υποκατάστατό τους. Αυτή είναι τελικά η μεγάλη θυσία μας για το κλίμα!

ΥΓ.: Μοιάζει ανέκδοτο η εν μέσω ανυδρίας παροχή δωρεάν νερού στους δρόμους πόλεων όπως η Βιέννη. Εκεί όπου μέχρι πρότινος αν ζητούσες ένα ποτήρι νερό σε κάποιο από τα εστιατόρια ή τα καφέ, το πλήρωνες χρυσάφι!

Κείμενο 2

Συνεχίζοντας τη σπατάλη «σαν να μην τρέχει τίποτα», τότε πολύ σύντομα όντως «δε θα τρέχει τίποτα»

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από Δελτίο Τύπου που δημοσίευσε στις 28 Ιουνίου 2020 η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης του Δήμου Βόλβης Θεσσαλονίκης (Δ.Ε.Υ.Α.Β.).

Το νερό, το πολυτιμότερο αγαθό της φύσης, εξαντλείται. Συνεχίζοντας τη σπατάλη «σαν να μην τρέχει τίποτα», τότε πολύ σύντομα όντως «δεν θα τρέχει τίποτα». Η σωτηρία του αγαθού αυτού είναι αποκλειστικά δική μας υπόθεση! Αλλάζουμε τις καθημερινές μας συνήθειες... Εξοικονομούμε νερό!

Αγαπητοί καταναλωτές,

Αδιαμφισβήτητα, είναι αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου να απολαμβάνει τα πολύτιμα οφέλη που του προσφέρει η κύρια πηγή ζωής, το νερό. Γι' αυτό και κρίνεται αναγκαία η προσπάθεια όλων μας για την προστασία του από την αλόγιστη κατανάλωσή του.

Ιδιαίτερα, τους καλοκαιρινούς μήνες, μια περίοδος που λόγω των κλιματιστικών αλλαγών έχει αυξηθεί δραματικά, η ανάγκη για οικονομία στη χρήση του νερού είναι επιτακτική. Σας παραθέτουμε, λοιπόν, γενικές οδηγίες που θα αποτελέσουν πολύτιμη βοήθεια στη φειδωλή κατανάλωσή του, χωρίς να δημιουργηθεί πρόβλημα στην υδροδότηση της περιοχής του δήμου Βόλβης.

Η συμβολή και η έμπρακτη προσπάθειά σας είναι απαραίτητη! [...]

10 τρόποι εξοικονόμησης νερού:

[...] 5. Ρυθμίστε το καζανάκι ώστε να περιοριστεί η ποσότητα νερού που καταναλώνεται.

6. Μη γεμίζετε τη μπανιέρα σας. Προτιμήστε το ντους. [...]

7. Μην αφήνετε τη βρύση ανοικτή όταν πλένετε τα πιάτα, όταν βουρτσίζετε τα δόντια σας [...]

Κείμενο 3

Μαύρο νερό

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από τη νουβέλα του συγγραφέα Μιχάλη Μακρόπουλου «Μαύρο Νερό», η οποία κυκλοφόρησε το 2019 από τις εκδόσεις «Κίχλη». Η ιστορία εκτυλίσσεται στα βουνά της Ηπείρου, σε ένα χωριό που ερημώνει. Εκεί ένας πατέρας και ο ανάπηρος γιος του, με όπλο την αγάπη που τρέφουν ο ένας για τον άλλο, παλεύουν να επιβιώσουν.

Το λεωφορείο ήρθε, έχοντας περάσει απ' όλα τα άλλα χωριά –το δικό τους ήταν το τελευταίο. Μέσα ήταν άλλοι έντεκα επιβάτες. [...] Κάθονταν χώρια όλοι, ο καθένας στο δικό του βρόμικο τζάμι.

Παρακάτω υπήρχε παλιά ένα πρατήριο καυσίμων, καφενείο κατόπιν και τώρα νεκροταφείο παλιών φορτηγών, αραδιασμένων σε σειρές στο ραγισμένο τσιμέντο –με σπασμένα τζάμια και χωρίς κινητήρα και λάστιχα.

Σαν μάτι στον δασωμένο τόπο πρόβαλλε πιο κάτω η λίμνη Ζαραβίνα. Παλιά είχε την καθαρότητα και τη στιλπνάδα γυαλιού, όμως τώρα κοιτούσε θολή, τυφλά, τον χαμηλό ουρανό. Θυμόταν που πήγαινε μικρός για κολύμπι [...] –τα μεγάλα ψάρια γλιστρούσαν σαν σκιές από κάτω του και τά'βλεπε με δέος, δίνοντάς τους διαστάσεις τεράτων του νερού. Τώρα η λίμνη ήταν νεκρή. [...]

Παλιά θα υπήρχαν ψαράδες, μα τώρα δεν είχαν τι να ψαρέψουν, και στο σημείο που είχε σταθεί ήταν μόνος. Η πλατιά επιφάνεια του νεκρού νερού τον γαλήνευε, καθώς άφηνε το βλέμμα του να γλιστράει πάνω, και πάντα ξαφνιαζόταν λιγάκι με το που αντίκριζε το βουνό, λες και περίμενε να συνεχιζόταν το νερό ως τον ορίζοντα, σαν να μην ήταν λίμνη αλλά θάλασσα δίχως αλάτι.

Αργότερα μια μητέρα με τη μικρή της κόρη ήρθαν και στάθηκαν λίγο παρακεί. Του φάνηκαν τόσο υγιείς στην όψη, που σκέφτηκε πως το νερό, αν έριχνε μέσα μια πετονιά με αγκίστρι, θα ήταν ξανά γεμάτο ζωή. [...]

Περίμενε υπομονετικά· ήξερε ότι αργά ή γρήγορα κάποιο ζώο θα κατέβαινε να ξεδιψάσει στο νερό, που ξεγελούσε με τον γάργαρο ήχο του. Πενήντα μέτρα παραπίσω ήταν η παλιά δεξαμενή, με μισοσβησμένα πάνω τα γράμματα της RIPOIL, ενώ τα πλατανόφυλλα βάραιναν με τον ίσκιο τους το καφεκόκκινο χρώμα της σκουριάς. Τρύπες είχαν ανοίξει στο μέταλλο, ένα παχύ στρώμα από σάπια φύλλα είχε γίνει χούμος¹ μέσα, και η παλιά δεξαμενή ήταν γεμάτη ζωή: έντομα, τρωκτικά, πουλιά που μπαινόβγαιναν. Το πλατανόδασος δίπλα στο ποτάμι είχε δεχτεί με συγκατάβαση τον μεταλλικό ξένο, τον είχε κυκλώσει σκιάζοντάς τον, και κλαριά ακουμπούσαν πάνω του και τον διαπερνούσαν. [...]

¹ χούμος: σύνολο οργανικής ύλης η οποία δημιουργείται από φύλλα και υπολείμματα κλαδιών, ριζών και ζωντανών οργανισμών που βρίσκονται σε αποσύνθεση.

Τα ζώα –ζαρκάδια, λαγοί, αγριογούρουνα, πουλιά– είχαν πληθύνει στην περιοχή. Ό,τι τα σκότωνε ήταν συνάμα αυτό που τα είχε σώσει. Η περιοχή είχε ερημώσει και δεν υπήρχε κανείς να κυνηγήσει, αλλά ούτε ερχόταν κανένας απ' έξω να χτυπήσει θηράματα που το κρέας τους θα 'ταν σχεδόν σίγουρα μολυσμένο. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

- α) Οι χώρες με μεγάλα ποτάμια δεν έχουν πληγεί από την κλιματική αλλαγή όσον αφορά στο νερό.
- β) Οι συμβουλές για εξοικονόμηση νερού στην Κεντρική Ευρώπη έχουν περιορίσει τη σπατάλη.
- γ) Η παροχή δροσιάς προς τους περαστικούς με συστήματα ψεκασμού στις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις αμφισβητείται από τον συντάκτη ως προς τη σκοπιμότητά της.
- δ) Σύμφωνα με την εμπειρία που καταθέτει ο συντάκτης, τα συστήματα ψεκασμού πετούσαν συνέχεια νερό εκτός αν έβρεχε.
- ε) Κατά τον συντάκτη η δωρεάν παροχή νερού εν μέσω ανυδρίας δε συνάδει με την ακρίβεια στην πώλησή του.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 είναι χρονογράφημα, ένα είδος πεζού λόγου (α) με λογοτεχνικά στοιχεία, (β) που σχολιάζει ένα θέμα της επικαιρότητας γενικού ενδιαφέροντος, (γ) προτιμά τον μικροπερίοδο λόγο, (δ) το ύφος του πλησιάζει τον προφορικό λόγο με πολλές ελλειπτικές προτάσεις και (ε) συχνά συνδυάζει το χιούμορ με τη σκωπτικότητα/ειρωνεία. Να εντοπίσεις μέσα στο κείμενο ένα παράδειγμα για καθένα από τα παραπάνω πέντε χαρακτηριστικά.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να επισημάνεις τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Το Κείμενο 3 είναι δομημένο πάνω σε έναν άξονα αντιθέσεων. Να επισημάνεις το ευρύτερο θέμα που αναδεικνύει σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) από τις αντιθέσεις του. Αν ήσουν συγχωριανός / συγχωριανή του ήρωα, θα παρέμενες στο χωριό σας όπως εκείνος ή θα έφευγες, όπως πολλοί άλλοι; Σε κάθε περίπτωση να τεκμηριώσεις τη θέση σου. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1**Οι μαραμμένοι άνθρωποι δε χρειάζονται Υπουργείο Μοναξιάς**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου του Γιάννη Τριάντη που δημοσιεύτηκε στον ειδησεογραφικό ιστότοπο «news247.gr» στις 2 Μαρτίου 2021.

Ξεφυτρώνουν ένα ένα. Πρώτα στην Αγγλία, τώρα στην Ιαπωνία: Υπουργεία Μοναξιάς! Πραγματική έγνοια για όσους η ζωή αλλιώς τους μίλησε και βρίσκονται μόνοι, αγνοημένοι, σιωπηλοί στον ομιχλώδη κόσμο τους, δίχως κλαδάκι να πιαστούν; Μήπως πρόκειται για ανώφελη επίδειξη μέριμνας η οποία κρύβει (άθελά της;) τις αιτίες που δημιουργούν πνιγηρή ατμόσφαιρα μοναξιάς και αδιεξόδου, αυτοκτονικές τάσεις και μαραμμένους ανθρώπους;

Ο λαβύρινθος της ατομικής μοναξιάς –προσοχή: της ατομικής– δεν προσφέρεται για ερμηνευτικές βεβαιότητες και απόλυτες προσεγγίσεις. Σ' αυτόν τον λαβύρινθο δύσκολα βρίσκεις μίτο και Αριάδνη. Όμως ως κοινωνικό φαινόμενο ευρείας κλίμακος, σαν κι αυτό που ταλανίζει τις δύο χώρες, η μοναξιά εκφεύγει των προσωπικών ορίων. Δεν οφείλεται τόσο σε ψυχογενή αίτια και ατομικές δυσκολίες που απομονώνουν, αλλά σε δομικά στοιχεία ορισμένων κοινωνιών. [...] Αντιγράφουμε από το «Βήμα» (17.1.2018):

«Οι περισσότεροι Βρετανοί ηλικίας άνω των 75 ετών ζουν μόνοι τους και περίπου 200.000 ηλικιωμένοι στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχουν συνομιλήσει με κάποιο φίλο ή συγγενή τους για τουλάχιστον ένα μήνα, σύμφωνα με κυβερνητικά στοιχεία. Οι περισσότεροι γιατροί στη Βρετανία δέχονται έναν έως πέντε ασθενείς την ημέρα που τους επισκέπτονται κυρίως γιατί αισθάνονται μοναξιά, σύμφωνα με την Εκστρατεία για τον Τερματισμό της Μοναξιάς, ένα δίκτυο για την αντιμετώπιση της απειλής που θέτει στην υγεία των ηλικιωμένων η απομόνωση». Μολυβένια στοιχεία. Βαριά. Ανατριχιαστικά. Που δεν έχουν τη ρίζα τους σε μια επιβαρυμένη συνθήκη (π.χ. οικονομική καταστροφή, πόλεμος, πανδημία κ.ά.), αλλά, απ' ό,τι φαίνεται, στον τρόπο που λειτουργεί η εγγλέζικη κοινωνία κι όχι μόνη αυτή.

Κι έλα τώρα εσύ, να κάνεις τι με το υπουργείο; Να πείσεις συγγενείς και φίλους των ηλικιωμένων να επικοινωνούν συχνότερα με τους εξόριστους και ξεχασμένους; Αφού οι ίδιοι, οι κοντινοί, οι δικοί τους άνθρωποι τους οδήγησαν στην εξορία και τους ξέχασαν... Μήπως, πάλι, θα επιστρατευτούν ψυχολόγοι για βοήθεια σε αυτούς που ζουν πικρή ζωή, σημαδεμένοι από το παράπονο της εγκατάλειψης; Η μήπως διασκεδαστές, θεατρίνοι και μουσικάντηδες με παραστάσεις και συναυλίες για να γλυκάνουν τον καημό τους;

Καλές προθέσεις, άδικος κόπος. Δεν επιστρέφει έτσι το χαμόγελο στα χείλη των ανθρώπων που είναι σβησμένοι από τον κοινωνικό χάρτη. Τους λείπει η ζέση, το βλέμμα, η φωνή, το χάδι και το χαμόγελο των δικών τους. Φως φανάρι, επομένως. Τα αίτια είναι εγγενή. Κοινωνικά. Αφορούν κυρίως τη συκοφαντημένη στα μέρη μας οικογένεια. Αυτό το διαρκές και ακατάλυτο «μαζί», από το οποίο αναβλύζουν έγνοια, φροντίδα και θαλπωρή. Αυτόν τον ιερό δεσμό, που παρά τα υπαρκτά αρνητικά του, φαντάζει φωτισμένο οχυρό, ειδικά σε δύσκολους καιρούς. Και, ναι. Δεν πειράζει να φωνάζει η μάνα σου «πάρε ζακέτα μην κρυώσεις» κι αν έχεις περάσει τα πενήντα. Μακάρι να ήταν έτσι, σαν κι αυτό, τα δυναστικά του κόσμου... Η οικογένεια, λοιπόν. Που αποδομήθηκε. Που έχασε τη χάρη και την αγκαλιά της. Και, βέβαια, η ιδέα της κοινότητας που εγκαταλείπεται, μαζί με την υποχώρηση της συλλογικότητας, του κοινώς δράν, και της αλληλεγγύης.

Αλήθεια, τι μπορεί να προσφέρει το υπουργείο Μοναξιάς; [...] Πρόκειται για τρύπιες ομπρέλες στη δυνατή βροχή. Για θυμίαμα που δεν το φοβούνται οι δαίμονες. Το άγριο ποτάμι της σύγχρονης ζωής θα συνεχίσει να κυλά θολό και άρρωστο. Ίσως γιατί το «μυστικό» βρίσκεται στις μολυσμένες πηγές του. Αν δεν φτάσεις ως εκεί, αν δεν τις βρεις και δεν τις τσιμεντώσεις, όσα υπουργεία Μοναξιάς κι αν σκαρώσεις, όσα φάρμακα κι αν επινοήσει το χημείο της καταστολής, λύση δεν θα βρεθεί.

Κείμενο 2

Η καλή πλευρά της μοναξιάς στα σύντομα νορβηγικά καλοκαίρια

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί παρουσίαση της νορβηγικής ταινίας «Sofia, Last Summer» («Sofia, en sommar»), που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα LIFO στις 27 Ιουλίου 2022.

Το Sofia, Last Summer (Sofia, en sommar), που κέρδισε το βραβείο των κριτικών κινηματογράφου στο νορβηγικό φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, ακολουθεί τη Σοφία, που ζει ένα καλοκαίρι μόνη της στο πατρικό της σπίτι. Η Σοφία, την οποία υποδύεται η ηθοποιός Ines Høysæter Asserson, πασχίζει να συνδεθεί με νέους ανθρώπους και, μακριά από την καλύτερη φίλη της, περνάει ένα καλοκαίρι μόνη της. Μέσα από μια συνάντηση με έναν άλλο ξένο, η Σοφία μπορεί να δει ξανά το φως του καλοκαιριού.

«Η μοναξιά είναι ένα θέμα που πιάνω τον εαυτό μου να το εξερευνά, σχεδόν κάθε φορά που κάνω μια ταινία» λέει ο σκηνοθέτης Eivind Landsvik με έδρα το Όσλο. «Με αυτή την ταινία ήθελα να εξερευνήσω και τα θετικά της μοναξιάς. Η άνεση της παρέας με τον εαυτό σου είναι το σημείο όπου μπορείς να βρεις ηρεμία και χρόνο να σκεφτείς, να προβληματιστείς και να απολαύσεις τις πολυπόθητες καλοκαιρινές μέρες του σύντομου νορβηγικού καλοκαιριού. Ήθελα επίσης να πω κάτι σχετικά με το να έχεις το προνόμιο να επιλέγεις να είσαι μόνος σου».

Κείμενο 3

Μικρή ευτυχία

Το παρακάτω ποίημα του Μάρκου Μέσκου συμπεριλαμβάνεται στην ποιητική του συλλογή «Πριν από τον θάνατο (1958).

Είναι μια μικρή ευτυχία που ζω·
στα χέρια μου κρατάω το άσπρο ρίγος της ζωής
στα χέρια μου κρατάω το μαύρο ρίγος του θανάτου,
τα χρόνια μου περνούν κι ανθίζουνε όπως τριαντάφυλλα την άνοιξη
μαδιούνται το χινόπωρο,
αγαπάω τον κόσμο, πονάω για τον κόσμο,
σκέφτομαι και λέω ζωή είναι αγάπη,
σκέφτομαι και λέω θάνατος είναι αγάπη,
δακρύζω από χαρά όταν πυρπολεί τα δέντρα
το ερωτιάτικο αηδόني,
δακρύζω από τη λύπη που σταμάτησε
στη ράχη του χελιδονιού,
χαίρομαι την αυγή, θλίβομαι τη δύση...
Είναι μια μικρή ευτυχία που ζω·
και που πεθαίνω.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

- α)** Ο συντάκτης εκφράζει τη βεβαιότητά του ότι η ίδρυση Υπουργείου Μοναξιάς αποτελεί έκφραση πραγματικής έγνοιας για όσους ζουν μόνοι και περιθωριοποιημένοι.
- β)** Ο συντάκτης υποστηρίζει πως είναι δύσκολο να αποκρυπτογραφηθεί η προσωπική μοναξιά που νιώθει ένα άτομο.
- γ)** Σχολιάζοντας τα στοιχεία που αντλεί από την εφημερίδα «Το Βήμα», ο συντάκτης υποστηρίζει ότι η μοναξιά ως κοινωνικό φαινόμενο στη Βρετανία αποτελεί απόρροια συγκεκριμένων απρόβλεπτων παραγόντων.

- δ) Η ενδεδειγμένη λύση για το περιγραφόμενο πρόβλημα είναι οι φίλοι και συγγενείς των ανθρώπων που αισθάνονται μοναξιά να πειστούν επικοινωνήσουν μαζί τους.
- ε) Κατά τον συντάκτη η μοναξιά σε κοινωνικό επίπεδο πηγάζει σε μεγάλο βαθμό από τον κλονισμό της οικογένειας, ενός θεσμού ιερού και σεβαστού από όλους.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τρεις (3) αναφορές στο Κείμενο 1 όπου δηλώνεται εκ μέρους του συντάκτη αμφισβήτηση (μονάδες 6). Αντίστοιχα να εντοπίσεις και δύο (2) σημεία όπου χρησιμοποιείται συνυποδηλωτικός λόγος (μεταφορές), ερμηνεύοντας σε κάθε περίπτωση το περιεχόμενό του (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Να επισημάνεις τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν τα Κείμενα 1 και 2 ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να παρουσιάσεις τον τρόπο που το ποιητικό υποκείμενο βιώνει την ευτυχία, σχολιάζοντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Τι είναι για εσένα ευτυχία; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα τις απόψεις σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15